IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEberrimi, De morbis internis, Lib. II,

Illustrati doctissimis eiusdem authoris scholiis & obseruationibus non antea excussis: deinde LVDOVICI DVRETI *professoris Regij in eundem aduersariis: & Anthonij Valetij doctoris medici exercitationibus luculentis.*

EIVSDEM HOLLERII

DE { Febribus / Peste. } DE { Rhemediis κατὰ τόπους in Galeni libros. / Materia Chirurgica.

Quæ omnia Ant. Valet. Medici opera auctiora & castigatiora in lucem prodeunt.

PARISIIS,
Apud Carolum Macæum, sub signo Pyramidis.
1572.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Typographus candido Lectori.

CVM multi medicinæ studiosi pene quotidianis precibus à me contenderent lector optimè: vt libros Hollerij medici doctißimi, quos frater meus annis superioribus in lucem emiserat, rursus typis elegantioribus excudendos curarem: id non ante mihi faciendum esse duxi, quam ex peritissimis medicis quid de his sentirent intelligerem. Nam etsi me non latebat Hollerium semper apud doctos viros maximè in honore extitisse: multos de eius singulari eruditione tam honorifice iudicasse, vt nihil ab eo proficisci posse ducerent, quod non esset diligenter elaboratū: tamen cum ante è vita discesserit, quam his postremam manum imponere potuerit, existimabā mihi & reipublicæ melius cōsultum iri, si priuſ-

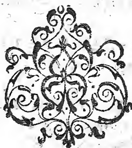
quam hos libros rursum in lucem ederem, clarißimorum medicorum incorruptum de his iudicium perspectum haberem. Itaque aliquot summos medicos qui doctrina & vsu valerēt, obnixe rogaui: vt si quid temporis à quotidiana vitæ occupatione liberi haberent, id in his libris legendis & studiose examinandis collocarent, ac quid de his sentirent ingenue mihi aperirent. Qui his accurate perlectis & examinatis, sanctissime affirmarunt: nihil ab Hollerio in his libris scriptum esse, quod veterum medicorum præceptionibus non sit consentaneum, & ad morbos depellendos accommodatissimum. Continēt enim vtiles, veras, & sibi mutuo consentientes, de morborum internorum & externorum depulsione, præceptiones: quas summus medendi artifex, quotidiana experientia qua cæteros medicos superabat, verissimas esse comprobauit. Neque enim rudis ac tyro ad scribendum se contulit (quod plerique temere facere con

sueuerunt) sed cum multos annos in vniuersa medicina cum magna nominis commendatione docenda, & fœliciter summo ægrorum commodo exercenda, consumpsisset: longo rerum vsu edoctus, animum ad scribendũ appulit. Intelligebat enim vir sapientissimus, his solæ de arte medica sine reprehensione scribere licere, qui in ea & docenda, & factitanda, diu multúmque elaborassent: qualem optimi quique medici Hollerium fuisse agnoscunt, qui generalem medendi prudentiam, cum singulari, quoad vixit, diligenter maxima ægrorum leuatione coniũxit, eóque nomine inter ceteros, medendi laude claruit, & gloriam immortalem sibi comparauit. Ex quo facile intelligitur quanta vtilitas ex his libris ad studiosos medicinæ sit peruentura, qua profecto caruissent, nisi vir clarissimus Andreas Pastoreus eius gener & senator sapientissimus, hos libros propter immaturam authoris mortem in tenebris iacentes, in lucem

protulisset: unde merito maxima gratia clarissimo viro habenda est, & cæteris doctis viris, qui hoc opus quod nondum postremam manum acceperat, emendarunt, & suo splendori restituerunt. In quorum numero primas partes obtinet Iacotius medicus, cuius labore & studio prior editio à fratre meo suscepta, auctior & castigatior in lucem prodiit. Neque vero minor laus debetur Ioanni Valetio doctori medico peritissimo, qui hos libros non solum à mendis quibus adhuc scatebãt vindicauit, verumetiam doctissimis scholiis illustrauit, & locupletauit: cui ego me hoc nomine plurimum debere profiteor. Quidquid enim bene & fœliciter in hac tertia editione à me gestum est, id eius industriæ & diligentiæ tribui debet. Cuius propensam in te voluntatem si aliqua grati animi significatione recognoueris, eum tui studiosissimum ad reliqua eiusdem authoris opera pari studio illustranda inflam-

mabis. Est enim mihi in animo doctissimas eiusdem Hollerij commentationes, quas in aphorismos hipocratis & coacas prædictiones scripsit, propediem in lucem emittere, in quibus emendandis suam operam est mihi pollicitus si suos labores tibi non ingratos extitisse intellexerit.

VALE.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ο ΒΑΛΗΤΙΟΣ ΕΙΣ ΦΡΟΝΙΜΟΤΑΤΟΝ ΟΛΛΗΡΟΝ.

Ἱπποκράτους μὲν ἄκρα συντάγματα κρυπτὰ κατεῖπε
Γαληνὸς, βίβλοις αὐτὰρ ἀπειρεσίαις.
Λαμπρότερον δὲ κλέος κατέχεις Ὀλλῆρ' ἐπιίδμων,
Αὐτὸς ἐπαγγέλλεις, ὅσσα γράφ' ἀμφότερος.

Idem ab eodem latinitate donatum.

Mirandi Hippocratis decuit reseraſſe Galenum
Arcana, innumeris penè voluminibus.
Spectate Holleri, maius decus arte capeſſis
Qui preſſe quicquid ſcripſit vterque refers.

ΕΙΣ ΔΟΛ. ΔΟΥΡΕΤΟΝ

τῶν ἰατρῶν λαμπρότατον

Πάνθ' ἔθεν Ἱπποκράτης ἀῤῥήτως δόγματ' ἔδωκε.
Κ' οὐδεὶς ἀδήλως μηνῦκαι ὀψιγόνοις
Τόσσα δὴ (ὡς ἀσαφῆ) τὸ πάρος μυστήρια κεῖτο
Οἵ τε μεταξὺ βροτῶν σώματα ἀθάνατες.
ΔΟΥΡΕΤΟΣ ἀψὶ ἔτυχ' εὐσεβὴς καὶ δῖος ἰητήρ,
Δόγματα Ἱπποκράτους δῆλάτ' ἄδηλα πόρων.
Οὕνεκα αἴδιον παρὰ πᾶσι πορίζετο δόξαν.
Οὐ πέλετ' Ἱπποκράτης, νῦς πέλετ' Ἱπποκράτους.

Iacob. Baſilius Labrouſquius.

ODE DE LOYS DE HVGVES, SEIGNEVR DV MONEstier de Gap. en Daulphiné, à Ant. Válet, Docteur en Medecine.

SI Phebus Roi de la lyre
M'echauffoit de sa fureur,
En daignant faire reluire
Son feu diuin sur mon coeur:
Et si ses sœurs immortelles
De leurs petites mammelles
Tirans les bouts precieux,
Auoyent ma leure ensucreé
De ceste liqueur sacrée
Qui met l'homme au rang des dieux:
Iusques au Ciel plain de gloire
Válet i'enuoyroy ton nom,
Et sémeroy ta memoire
Depuis le dernier sablon
Du riuage de l'Espaigne,
Où le soliel au soir baigne
Ses moreaux, las du chemin,
Iusques à la mer perleuse
De l'Indie plantureuse,
D'où il se leue au matin.
Apres ie viendroy à bruire
Sur les filetz abbatus
Dessus le fust de ma lyre,
Tes plus louables vertus:
Comme le ciel t'a faict naistre
Icy bas pour vn iour estre

Des Medecins vne fleur:
Et le ſolas de tant d'hommes
Qui en ce ſiecle, où nous ſommes,
Viuent preſſez de douleur.
Comme Apollon t'empoinçonne
De ſon eguillon iumeau,
Et d'vne double coronne
Ceint le tour de ton cerueau:
Pour la recompenſe digne
D'accoupler la Medecine
Au nombre inegal des vers,
Qui en mille & mille ſortes
Portent ſur leurs ailes fortes
Ton renom par l'vniuers.
Ie diroy encores comme
Meſpriſant les courtiſans,
Tu as choiſy vn pauure homme
De l'orde des Mandians,
Pour le ſecours de ta peine,
Ton ſolas, & ton Mecene,
Eſperant plus mille fois
De ſa petite largeſſe,
Que de toute la richeſſe
De tous noz Princes François.
Et que de ceſte eſperance
Tu ne t'es trouué deceu,
Puis qu'ainſi comme ie penſe,
Tu t'es ia bien aperceu,
Comme ſa main ſecourable,
Sa main douce & charitable,
Scait aider aux bon eſpris,
Qui peuuent maugre l'enuie,

Aux mors redonner la vie
A l'aide de leurs escris.
Et comme en vn champ fertile
Le laboureur haletant,
D'vne main prompte & subtile
Va deçà de là iettant
La graine de sa semence,
Qui venant en accroissance
Grossit en espais tuyaux:
Puis vsurant à sa peine,
Voit apres sa grange pleine
De gerbes de bleds noueaux:
Ainsi ce Pere honorable,
Mon oncle & ton Mecenas,
T'eslargissant secourrable
Ses faueurs, dont tu fais cas,
A semé en terre bonne,
Qui vsurant or luy donne
De ses fruicts trop plus qu'assez:
Desquels luy, & moy encores,
Nous nous en resentons ores
Plus que bien recompensez.
Mais, Valet, puisque la Muse,
Qui n'eut onc de moy soucy.
Ceste faueur me refuse,
Il faut demeurer icy,
Et tout prendre en patience:
Car si ma foible puissance
Ne peut attaindre si haut,
Ma volonté tant honeste,
Et mon audace modeste
Supleront à ce defaut.

EIVSDEM

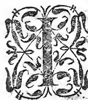
IN IACOBI HOLLERII MEdici Clarissimi interitum

Αὐτοσχέδιος Ὑπολύπωσις.

Faucibus ex Erebi dum languida corpora summus
Hollerius reuocat, moribundis tradere vitam
Instituit reducem, fatorum lege soluta
Mortis de imperio genij candore triumphat:
Ecce repentè struit querimonia perfida diras
Insidias, Stygiis quas liuor ducit ab antris.
Pristina fatales vbi nanque labascere iura
Senserunt Parcæ, querula pia numina voce
(Planctibus vt fictis fuit vltio tetra gerenda)
Conuenère simul, verbis propè talibus orsæ.
Dij maris & terræ, cæli mundíque Toparchæ,
Qui secli rerúmque vices statuistis ab omni
Tempore perpetuo firmatas ordine, nulla
Ætate occiduas, nostris assistite votis:
Nec finite vt iuris sit quæ pars irrita nostri.
Nos hominum vitæ sortique præesse caducæ
Quis vetet? Hollerium mandatum frangere vestrum
An deceat? licet hic pertractet gnauiter artes,
Quas sibi adoptiuo legauit munere Apollo?
Vos meminisse iuuet (Superi) quæ fœdere fixo
Sanxistis: quæ non tempestas turbida quæuis,
Quæ non heroës, quæ non valuère Gigantes
Rumpere terrificis conatibus, impete vasto.
Tum Iouelis agitur sub iudice: Iuppiter altæ
Quas Parcæ lachrymas fuderunt, mente recondit.
Ast tribus è Parcis Lachesis crudelior vna

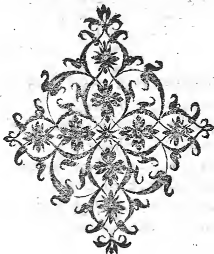
Acriùs instabat, donec moderator olympi
Imperat Hollerium accersi, æthereámque, vocatæ
Consulat vt causæ, confestim accedere ad aulam,
Hinc pius Hollerius sacrosancta capessere diuûm
Iussa sibi fas esse putat, nec cedere terris
Huic graue, sed nobis funestum (proh dolor) istud,
In cœlum rapitur, stat supplex ante tribunal
Ille Panomphæi Iouis: & plaudentibus astris
Excipitur. Mox censor adest æquissimus vltrò
Iupiter: ancipitem qui sic componere litem
Aggreditur. Quid [ait] moliris liuida Parca?
Iuris habere putes si quicquam in mente decorum
Hollerium nostrum, demens te cura remordet.
Mortali est fato maior, qui ritè merendo
Deuinxit cunctos: quem clara trophæa sequuntur,
Præmia quandoquidem virtutis nescia lethi.
Tu procul hinc abeas scelerata, adsitque superstes
Hollerius, volo quem vità meliore potiri.
Tandem syderei videt vt splendoris honore
Se fulgere, putat satius spectare superna,
Humanis iterùm quàm se submittere rebus.

AD IACOBVM HOLLERIVM MEDICVM CLARISSIMVM HENRICI MOnantholij Rhemi Carmen.

Vpiter æternum terris infensus habebat,
(Nescio quid, si quid mouerit ante Iouem)
Δεῖνα φέρον, *vasto quod nos tremefecit hiatu,*
Nostra tot impendens vas super ora dies.
Hinc febres, hinc pestifero condita veneno,
Hinc Acherontigenis mens agitata deis:
Hinc ἡμιτριταῖο, *hinc nigro carbunculus igne,*
Hinc veneris cultæ plena madore lues:
Hinc polypi, hinc Elephas, atque hinc Apoplexia, longis
Hinc crescens pedibus rumina Cancer edit:
Hinc vertigo, Caros, Catoche, Paralypsis, & omne,
Quod tam homines torsit tempora longa, malum.
Quis tantum in superos potuit committere crimen?
In miseros homines sic stimulare Iouem?
Hic, quisquis fuit, ignotus sine nomine pendit,
Quas meritò pœnas Rex Acherontis habet.
Sed torquendo homini totus non sufficit orcus,
Termina tam dirum nulla piare scelus:
Ille licet pœnas referat quas Tantalus, aut quas
Sisiphus, aut Tityi tempus in omne iecur:
Propter quem meruere homines tot adire ruinas,
Tortáque tot iactis membra videre malis,

Et paterentur adhuc, passuri plura, nisi quis
Doctus Apollonia forte tulisset opem.
Hic miseros tandem (seu quis sis ipse deorum,
Siue Holleri hominum nunc miseratus ades?)
Floribus electis, cocta radice, suaui
Exhibito potu subtrahis omne malum.
Vas Iouis exhauris totum: vel si qua profundo
Immittantur adhuc, irrita tela facis.
Ergo tuum vt nomen iam sæcula nulla latebit
(Si Deus æqualis fásque nefásque videt)
Sic tibi non quicquid cœlos extra eminet omnes,
Sufficiet meritis reddere iusta tuis.

AD ILLVSTRISSIMVM NOBILISSIMVMQVE VIRVM D. Ioannem Faietanum, D. d'Autefeuille, Christophorus Burgensis.

Te tua nobilitas generis, patriúmque tuorum
Iamiam nobilitant stemmata clara satis.
Ad summos effert præstantia mentis honores,
Et tua te virtus inclyta, ad astra vehit.
Hinc tibi me dedam quæ sit mihi causa requiris?
Si virtus animos imperiosa rapit?

AD DESIDERIVM IACOTIVM MEDICVM clarissimum, Gabriel Deuagneus Medicus.

Quem duo suscipiunt concordi marte laborem
Mutua seruata perficit arte manus.
Burgensi tua dum coniungis scripta, Iacoti,
Clarior à docto prodit vtroque labor.
Sic fera quod nunquam valeat delere vetustas
Vnica seruabit nomen vtrunque dies.
Quòd quoque tam iunctis, Iacoti proficis orbi
Scriptis, se iactet nunc Arelatu tuis.

TABVLA CAPITVM LIBRI PRIORIS DE morbis internis

A

TABVLA CAPITVM LIBRI SECVNDI de morbis internis qui febrium historiam & curationem continet.

PERIOCHARVM HOLLERII AD Lib. Gal. de compos. phar. κτ̀ τόπȣς, summa capita.

PRIMÆ

SECVNDÆ

TERTIÆ

QVARTÆ

QVINTÆ

TRIVM DE MATERIA Chirurgica librorum capita.

FINIS.

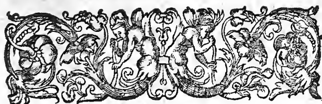
INDEX

LOCVPLETISSIMVS RERVM MEMORABILIVM, QVÆ HOC OPERE CONTINENTUR

cujus literæ maiuſculæ F. libros de Febrib. & Peſte, P. Periochas libr. Gal. de comp. med. κτ τόπ. & ſ. C. libros Chirurgices ſignificant. Quibus vero numeris nulla præfigitur litera, his Praxim & Scholia Hollerij, necnon Valetij Exercitationes intelligimus.

A

FINIS

ANTO. VALETIVS LECTORI.

VM ea munera, quibus Deus Optim. Maximus humanum genus amplissimè auctũ, & cohonestatũ liberalissimè voluit, mecũ ipse considero, Candide Lector, eam in sententiam facilè adducor, vt maius nullum, nullúmue honorificentius reperiri posse existimem, quàm praeclarissimam artium omnium Medicinam, quæ publicæ salutis temonem dirigit, & communi mortalium vitæ ad summũ splendorem consectandum viam munit. Quod prudens imprimis antiquitas optimè edocta, meliora semper ingenia ad eam artem ab exiguis & rudibus profectam initiis, mirificis doctrinæ atque experientiæ incrementis lo-

cupletandā tam auspicatè trāstulit ac excitauit vt admirationis materiā magis, quā imitationis spem, posteris visa sit reliquisse. Primis nanque temporibus cùm abdita illa Deorum doctrina (siue ex adscriptis in templo Æsculapij monumentis petita esset, seu ab hominum ægrotantes vicatim exportatos inuisentium cōgressibus accepta atque tradita) sola obseruatione constaret,&collectis tantùm affectuum similitudine remediis inniteretur, proximū sanè fuerat, vt nocte densissima ingruente, in qua iam adúsq; Peloponesiacum Græciæ bellum trecentesimo Romanæ Vrbis anno gestum, miserè ac infeliciter delituerat, penitus interempta iaceret, ni diuinissimus ex Æsculapidum familia Hippocrates eam è tenebris in lucem reuocâsset, & veluti nouo quodam partu genuisset, per omnia membra aluisset, eduxisset, omni denique ornatu insignem & plausibilem reddidisset. Ab Hippocrate quanquam fama & ætate secundi fuerunt quamplurimi, Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Chrysippus, Herophilus, Erasistrat⁹ Chius, Serapion Alexādrinus, Apollonius, Glaucias, Heraclides, Acron, Asclepiades, Themison, Dioscorides, Antonius Musa, Artorius,

rius, Euphorbius, Valgius, Caſſius Felix, Cornelius Celſus, qui pari ſtudio inflammati Medicas artes propagare, exornaréq; enixiſſimè contenderint, tandem tamen vnus emerſit ac emicuit Galenus, qui ſuperiores Medicos vt & ingenij magnitudine, & doctrina, & diligentia infinitis propemodum paraſangis ſuperauit, ita ſalutaris illius boni inſtaurator ac illuſtrator peculiari nomine meruerit appellari. Ea fermè tempeſtate, aut certè continuò pòſt, alios atque alios extulit Græcia, qui grata mente & Viri tanti opera vterentur, & lætos vberéſque fructus ad publicos vſus redundaturos multa ſcriptorũ editione premerent: quam de præſtanti conſilio ſuo ſpem & expectationem fauſto & proſpero ſucceſſu confirmârunt. Græcos æmulaturi mox prodierunt Arabes, qui Graiam concinnitatem & elegãtiam quo ſtylo potuerunt, horrido nimirùm & inculto, in ſuam linguam transfuderunt: indéque factum, vt Barbaris illis ſexagenariis, qui primitùs in quibúſque diſciplinis, tanquam in latifundiis prædiíſque ſuis, regnabãt non impudenter minùs, quàm ſuperciliosè, Medicinę ſermone ſuo, rudi quamuis & incompto, euulgãdæ cupiditas inceſſerit admirã-

da. Verumenimuerò instaurata plurima post secula Latina linguâ, & visi sunt olim è nostris non pauci ingeniũ suum ad priscę normam vetustatis rectè, præclaréque exigere, & eandem etiam perbellè interpolare: & hoc nostro tempore cultiorum disciplinarum feraci non desunt, qui cum antiquis certent: vt effœta non vsqueadeò natura hac conspicitur ætate, quin paria illis ingenia proferat, quæ æquè fortasse sint de posteris promeritura. Quod vt verum & expressum, non item adumbratum, quiuis intelligat, spectet, quæso, quot quãtáque Medicinæ numina hac vna è nostra Parisiensi Academia omnium longè florentissima, celebratissimáq;, exierint, quæ suo iampridem fulgore Orbi innotuerunt vniuerso: protinus mehercule viderit secundos nobis illuxisse Hippocrates, Dioscorides, Galenos, summos medẽdi magistros. Etenim vt Rüellium, Syluium, Fernelium, omnium suæ tempestatis Medicorum Principes, omittam, vnus mihi Hollerius, velut Οὔλιος alter, id ẽst salutifer & pæanicus Apollo, omnium instar fuerit, qui nota de meliore toti veniat posteritati cõmendandus. Hunc siquidem, si quem vnquam alium, nodosum illum baculum,

quem

quem Æſculapij ſimulachro ad artis ſignãdam difficultatem Veteres appoſuerũt,explicitum habuiſſe, & ſubiectũ Draconem peruigilis ac oculatæ mẽtis aciei in MEDICO maximè deſiderandæ hieroglyphicũ, cùm multiiuga illa ſuperiorum rerum ac inferiorum cognitio, quâ ſeſe cunctis ad miraculum ſuſpiciendum exhibuit, tum verò expedita in Medicina factitanda dexteritas, quæ de vulgari, ſupináque oſcitantia ſatis ſupérque triumphauit, eſt cumulatiſſimè teſtata. Nam cùm Medicam facultatem doctrinarum omnium conſortio ac circulo perfectam eſſe didiciſſet, quantum licuit per admirabiles ingenij ſui dotes, orbem illum multiplicem, quem ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, adæquauit: nec deſtitit priùs, quàm ſummũ in Virum euaſerit, & (quod eſt in MEDICINA laudatiſsimum) omnia nôrit, quę in Proteo, & quidem magna illa & honorifica, Poëta laudauit,

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahãtur.

Vt autem ad primorum Medicorum conſuetudinem laudabilem ſe totum primarius ille Medicus componeret ac compararet, quicquid à praxi ſupererat ocij, id ſtudio captus indefatigabili modò ſcriptionibus, modò prælectionibus commit-

tebat: vnde sibi laudis tantum quæreret, vt quo donatus quōdam fuit Hippocrates elogio, eo meritò debuerit vbiuis gentium celebrari.

Ὀλλέριος φάος ἦν μερόπων, καὶ σώζετο λαῶν
Ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις ἐν ἀΐδῃ.

Id est, vt ego verto.

Lux hominũ Hollerius populos tutatus, in Orco
Fecit vt vmbrarum copia rara foret.

Huic rei fidem faciunt locupletissimam tum hæ de medēdis morbis eruditissimæ lucubrationes, tum quæ nondum in publicum venerunt paraphrastica in Aphorismos Hippocratis, prognostica, Epidemia & Coacas prænotiones Cōmētaria, quibus nihil quicquam esse in eo genere perfectius deterare ausim: imò non dubitem quin quod de Pericle scriptum est, aculeos in doctissimorum hominum animis, vel leuiter gustata relictura sint. Atque vtinam Hollerij exemplo moniti primi ordinis Doctores iisdem vestigiis insisterēt, & quātum ab ea arte, quam ad fastum & gloriam profitentur multi, luminis & decôris mutuantur, tantum in eandem conferre ornamenti studerēt, vel saltem studiosorum conatus, ex quorum insectatione peruersè nomen aucupantur, æquiùs consulerent,

ac interpretarentur. Meliùs, meo iudicio, optimi quique Medici audirent, nec ita paſsim apud multos contemptui haberentur: nec ſtulta quadam animorum cæcitate boni & mali, docti & indocti, eadē ſorte cenſerentur. Verùm, proh Deûm atque hominum fidem, iniquos videas hoc tempore permultos, quorum impiis technis ars pulcherrima, ſaluberrima, & ſacratiſsima mirum in modum proſcinditur & conculcatur. Alij probis viris inſultāt, quò ſuas nugas liberiùs inſinuent & iactent: alij iuniores medicos, tanquā inexpertos, craſſæ imperitiæ apud vulgus criminantur, quòd abſolutos (vti aiunt) conſummatóſque ac perfectos Medicos non niſi ætate confectos eſſe oporteat. Quinetiam quod ęgriùs ferendum, & mihi, meiſque coætaneis magis ominoſum videtur, inſuper dictitāt boni illi Patres ſeſe in reſarciendis pragmateiæ noſtræ vitiis frequentiùs occupari, ſi fortè ad conſilium adhibiti, in ægri, aut aſſidentium aures quicquam potuerint inſuſurrare, quod palam dicere ſalua pace nequeant. At certè quotidie videre eſt medicos, quibus & intonſa ſit velut Æſculapio barba, quibúſque retorto

Pœonium in morem ſenior ſit forma capillo,

communes istos in errores prolabi, & iuuenum plerunque solertia dexteriore leuari. Hinc intereà accidit, vt & imperitam plebeculam iamiam nocentissima inuaserit opinio, & occasio suspicandi nullam artem esse Medicinam, quæ tam dissidentes, & velut in transuersum actos, sui ferat professores. Hac quoq; data porta in tanta rei medicæ luce irruunt in communem mortalium omnium perniciem, internecionémque impostores Empirici, & artem optimam malè ementiti, posthabitis Academicis legibus, abrogatis Facultatũ priuilegiis, neglectis optimorum Principum decretis, de humano corio miserabiliter ludunt. Sicque magno applausu ac concursu suas quisque ineptias promouet: alius editis vernacula lingua centonibus, & experimentis quibúsuis etiam aniculis dementatis & idiotis probatis: alius antimonio præparato: alius nescio qua theriaca noua ex intimis magni cuiusdam Medici secretis eruta: alius denique Alchymisticis fumis, quos magno studio venditat. Hinc fallaces mille vagatores experimenta, tanquã certa auxilia, sub pignore capitis proclamant, vel pro rostris etiam in vulgum edicunt: vitam pollicentes, mortem vendentes.

dentes: idque, quod apud Christianos maximè dolendum, inultè. Nostrorum sanè permagni interesset Medicorum istas circunforaneorum pestes artem nobilissimā turpiter prophanantium longissimè arcere, non mutuas altercationes & odia, quæ viros ἀμύμονας & irreprehensibiles (quales vbique Medicos Homerus appellauit) exercere. Sed de hisce viderit Magistratus, ne longiùs ista peruagetur calamitas nimiùm ac nimiùm in viros doctos iniuriosa. Quod ad meum attinet institutum, Cādidissime Lector, tanti apud me est rem Medicam iuuandi studium, vt censoriam quāuis subeam animaduersionem, si modò quippiam tibi vsui & commodo futurū moliri valeam ac meditari. Et quanquam in me nullam agnosco industriā, quæ immensam iudiciorum varietatem atque intemperantiam expleat, tamen & vtile aliquid aggredi præclarum semper, & honestum esse iudico, nihil hominum maleuolentiâ suffusorum iniquissimum iudicium, occæcatam opinionem, elatam ac superbam despicientiam moratus. Itaque cùm quatuor abhinc annis Hollerii Medici clarissimi praxim secundò in lucem dedissem, eámque plagiariis & furtiuis è mani-

bus Caſpari Vuolphij Germani tempeſtiuè ſatis extorſiſſem, de tertia editione cogitare cœpi, & quod antè non licuerat mihi, ex fide manuſcripti exemplaris, cuius copiam ANDREAS PASTOREVS Hollerij digniſsimus gener, & Regius in curia Pariſiẽſi Senator, pro ea, qua literaros viros Vir ipſe omnium literatiſsimus & doctiſsimus complectitur, humanitate, mihi fecerat, omnia emendare. Et vt meæ tandẽ apud omnes conſtaret diligẽtiæ fides, quæ excuſationis errorum viam faciliùs inueniret & exoraret, in Chironiis aliquot & Telephiis vlceribus detergendis, quæ pro deploratis habueram, niſi Autor ipſe, medicus arte ſummus, præſentiſsima præſidia ſuggeſsiſſet, aliquantum operæ poſui. Næuos verò omnes ſi minùs, vti debui, caſtigaui, optima ſpes eſt fore, vt boni omnes excuſent, nec tamen ob id impenſum laborem ſibi ſinant ingratum eſſe. Neque enim occupatiſsimo homini, & aſperiore cum fato perpetuam luctam agenti vacat aliquid omnibus numeris ac partibus abſolutum excogitare. Accurratiſſima autẽ, elaboratiſsima, & Hippocratis ſupellectile refertiſsima priorem in librũ Scholia, quæ Deſiderij Iacotij Vãdoperani Medici Arelatenſis

latenſis nomine hactenus ſunt circunlata, quia αὐτογραφικῶς in Hollerii codicibus enotata repeti, nefas putaui non ea legitimo Autori ſuo reſtituere. Nihil tamen Iacotij ſedulitati detractum velim, qui aliena quidem, ſed non ſua, communi bono gratulaturus publicârit. Ludouici Dureti Regij Medici & Profeſſoris celeberrimi Aduerſaria, è penitiſsimis Iatricæ artis myſteriis, quæ de communi Medicorum Deo Apolline plus quam alius hauſit, deprompta, denuò adiicere libuit, quę Zoïlis etiam extremis vnguiculis perprurientibus plauſibiliter accepta, illum impellere debēt ad proferendas in publicum, quas domi tam longum tempus continet, in Hippocratem Commentationes antiquis & poſteris palmam facilè præcepturas. Ego verò qui in alieno elaboro, nec vllius laudis particeps fio, nec fieri quidem cupio: nam hæc ferè talis eſt apud plurimos opera, vt omnem quem pro laboribus meretur, laudis fructum intercipiat: quaſi ei, qui derelictum cuiuſpiā ac ſentibus occupatū agrū ſuo labore expurgârit, colueritque, enatarum inde frugū pars nulla debeatur. Quò propterea libētiùs hac ſum deinceps operâ & curioſitate ſuperſeſſurus. Interim ve-

rò tantulas nostras Exercitationes raptim scriptas & exaratas damus: non quæ sint eiusmodi, vt Hollerij scripta venustiora, vel locupletiora faciant, sed quæ tamen ad accommodatam profligandis morbis remediorum syluam comparandam quippiam adiumenti sint allaturæ. Obtendat quascúnque voluerit voculas maleuolus: nihil esse nouum dicat: nihil allatum, quod non sit scriptum priùs: deniq; & mediocris esse hominis hinc illinc excerptis communibus locis libros quantumuis exiguos ampliare: huic etsi quid respõdeam in promptu sit, tamen cùm planè ridiculum ducã ociosò cum homine verba cõmutare, hoc eum rogârim vnum, me scilicet existimet non sibi placere studuisse, sed vnius aut alterius Roscij (id est Medicinæ studiosi, qui conatus meos sit ęquanimiter accepturus) quàm theatri totius, plausum referre maluisse. Vale.

AD CLARISSIMVM VIRVM, ANDREAM PASTOVREAV, Regium in Curia Parisiensi Senatorem,

IO. AVRATI POETÆ REGII, EPIGRAMMA.

QVI solitus mediis animas de faucibus Orci
Eripere, & triplicem detinuisse colum,
Ille idem Hollerius medio reuocatur ab Orco:
Et sua produci stamina secta videt.
Si non arte sua, qua non habet ille secundum,
Pastorei certè sedulitate sui.
Qui gener vt soceri genus haud sinit esse caducũ,
Hollerij genitos stirpe per Holleridas,
Sic quoque ne soceri pereat cum nomine fama,
Scripta palam vulgans Holleriana, vetat.
Quæ ferus intercepta Lupus cum nuper abactam
Ceu stabulis teneram dilaniaret ouem,
Sedulus vt Pastor prædam de dente Lupino
Excutit, & nomen re probat ipse suum.
Felix Hollerius, viuo cui fauit Apollo,
Esset Apollinea ne quis in arte prior.
Felix Hollerius, cui Pastoralis Apollo
Pastoreum, sibi qui seruet ouile, dedit.
Quilibet vt veniat notus feritate Lycaon,
Hollerij frustrà dente lacesset oues.
Quilibet vt veniat fallax Germanus Iason,
Aurata vacuus pelle redibit iners.

EIVSDEM AVRATI

In Vvolphij furtum à Valetio deprehensum.

Vvolphius, ánne lupus patriæqui nomine linguæ
Dicitur, & nomen moribus ipse probat,
Viribus, insidiísque valens in furta lupinis,
Hollerij libros finxerat esse suos?
Hollerij, Medica cui cedat in arte Machaon
Viuo, nunc vulgus scripta superstes habet.
Illos qui potuit manifesto lædere furto
Phœbigenæ manes, Phœbigenæque rogum,
Non hunc posse putes turbare Nouend. a sacra,
Libáque semicremo deripuisse rogo?
Non impunè sed ille nefas immane patrauit
Deprensa furti calliditate lupus.
Nã lupicida vetus Phœbus, Lyciúsq; Lycoreúsq;
Hinc dictus, rabidum perdidit ipse lupum.
Et quia Diis hominũ mos est sibi sumere vultus,
Sic & ab iniustis sumere supplicium:
In tua transformans se Cynthius ora, Valeti,
Furta ministeriis arguit acta tuis.
Sicque dedit meritas pœnas Phœbóque, suóque
Phœbigenæ Hollerto, Vvolphius ille rapax.

NICOLAI ELLAIN, DOCTORIS MEDICI
Parisiensis, ad Casparum Vvolphium, Physicum &
Medicum Tigurinum, Hendecasyllabi.

DIC Vvolphi, precor, ore cur lupino,
Quod Germana sonare lingua fertur,
Et clamore lacessis anserino,
Dictisque insequeris calumniosis,
Vrgesque immeritum meum sodalem,
Politum, nitidum, Virum probatum,
Doctum, candidum, & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtráque lauro,
Insignem Medicum, optimum poëtam,
Aequè Diis superis amatum & imis,
Aequè principibus Viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quàm suis, patria decúsque gentis?
An nescis homines vt eruditos
Nemini esse decere contumaces,
Molestos, neque contumeliosos,
Sed comes potiùs venustulósque,
Benignos, faciles, modestiáque
Insignes, lepidos & elegantes:
Sic vestras quoque disputationes
Non debere grauem hanc & insolentem
Rixam admittere, sed modestiorem?
Ergò, si sapis, impotentis æstus
Mentis comprimito, & graues furores.
Iam iam mitte meo molestus esse
Sodali, moneo, precorque amicè.
Iam-iam mitte meum insequi sodalem,
Politum, nitidum, Virum probatum,
Doctum, candidum, & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtráque lauro,
Insignem Medicum, optimum Poëtam.
Aequè Diis superis amatum & imis,
Aequè Principibus Viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quàm suis, patria decúsque gentis.

Quòd si consilium & preces amicas
Negligis, neque contumeliosæ
Modum ponis adhuc loquacitati,
Pergísque immeritum meum sodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtráque lauru,
Insignem Medicum, optimum Poëtam,
Æquè diis superis amatum & imis,
Æquè Principibus Viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quàm suis, patriæ decúsque gentis,
Exercere ferus, iocante Musâ
Iam non Hendecasyllabos venustos,
Sed multò potiùs furente Musâ
Versus Archilochi seueriores
Expectato Lycambico furore
Famosos, laqueóque Bupalino.

ΕΙΣ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΙΑΤΡΟΝ,
Ἀντώνιον Οὐαλήτιον, Ἰω. Σπινασιέου Πετροκοριέου
Γρινολαίου Ἐπίγραμμα.

Οὐλομένους Κελτῶν πολέμους τούς τε σπαιάτ' ἀείσας
Σκηπτοφόρου Κάρλου θεσπεσίοις ἔπεσι,
Πᾶσιν ἐθαυμάσθης ὡς Λητοΐδαο γένεθλον,
Ἠδὲ καλῶν μουσῶν, καὶ χαρίτων τρόφιμος.
Νῦν δ' ἀκεσορίης κρεῖττον μέρος ὧδε πυκάσας,
Τῶν τε πόνων συνέχει, τῶν τε φρενῶν πινυτῶ·
Φαίδιμος ἤδ' ὀνομαστὸς ἐὼν παρὰ πᾶσιν, ἀκούσεις
Εὐεπίης κῦδος, καὶ φάος ἠπιόνης.

ADRIANVS TARTERIVS MEDICVS
Trecensis, ad Candidatum Medicinæ.

Iamdudum manibus tuis teruntur
Perdocti Hollerij graues labores,
Lector, nec recipis manu sat ampla
Fructus Hollerij labore dignos.
Nil miror: deerat suo Valetus
Doctori Hollerio: sed ambo iuncti
Iam-iam perficiunt viam medendi.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MORB. internis Liber I.

Antonij Valetij opera iam-nunc multò quàm antehac auctior & emaculatior factus, necnon luculentis exercitationibus illustratus.

De dolore capitis. CAP. I.

DOLET CAPVT, 1 intemperie, aut solutione continui. Intemperies simplex, cōposita: sine materia, cum materia: illáque vel in toto cerebro, vel in venis, arteriis, membranis, neruosísque corporibus. 2 Solutio continui fit acri humore erodente, putri, bilioso, salso, vulnere, casu concussione, punctura, maligna qualitate, vt in lue venerea, carie, distentione. Distentio ferè à copia 3 humorum, vel flatuum: humorum quidem, vel omnium, vel aliquorum, vel alicuius. Fit quoque obstructione,

1 Quæ est tēperamēti nimietas, aut paucitas.

2 Hæc est altera doloris causa, cū in parte similari, tum in organica. Soluunt solutionē cōtinuitatis similarium, quæ rodūt, incīdūt, distēdunt, vehemēter calfaciunt, aut refrigerant.

3 Hi vel aliūde affluunt, vel in capite nascuntur.

quum videlicet angustias meatuum capitis intercipit humor crassus & viscidus, aut spiritus vehemẽter vaporosus, in suturis, ossibus palati colatoriis, & quæ ad nares, aures, oculos & spinam pertinent.

Dignoscitur ex varietate causarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex qualitate propria. Causæ efficientes, externæ, internæ. Externæ, æstus, perfrictio, ebrietas (à vini enim potu multo caput quasi spiritu distẽditur) casus, ictus, victus, vapor aliquis, vt fumus, grauis odor, aut naturæ ægri repugnãs. Quinetiam adstrictis arctiore veste & iugularibus, & inferioribus venis, sursum sanguis regurgitat, venas capitis distendens. Internæ, intemperies naturalis, aut contracta morbo, quantitas, qualitas materiæ humorum, vel vaporum, mala conformatio, obstructio. A partium natura, neruosorum corporũ, magis punctorius: arteriarum, pulsatorius: stupidior in venis, & cerebri substantia. In periostio superficialis: altus in meningibus. Intra caluariam ad radices oculorum extensus. In plenitudine, grauis: in acri humore & vapore, rodens: sed vapor distendit magis, humor magis mordicat. Vbi distentio citrà rosionem, spiritus flatuosi vel humoris non rodentis copiam indicat. Distentio cum pulsu, membranarũ inflammationem sequitur: cum grauitate, copiam membranis conceptam & inhærentem: sine grauitate & pulsatione, copiã crudi flatus. A sanguine ferè in frontem: à pituita in occiput: à bile, in dextrum latus: à melancholia, in sinistrum decumbit. Sunt quibus arteriarum intẽperies sanguinem spirituosum multum colligit, vnde dolor pulsatorius & vehemens

excitatur. Quibusdã vermes generãtur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicennas, quod tamen memoria nostra visum est. Et cuidã Italo ex frequenti odoratu basilicæ herbæ natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & lõgos, mortem denique attulit. Humor autem & vapor vel in cerebro gignitur, vel aliundè ascendit, ab extremo pollice, & plãtã pedis à venenato vulnere clauso, vtero, hepate, liene, ventriculo, pulmone & aliis. Cæterùm de causis dolorum capitis mulierum ab vtero abundè Galenus disserit cõmentario in illam sententiã lib. 6. Epidem. Quibuscũnque ex fœtu abortiuo, atq; vteri tumorib', ad capitis grauitatẽ cõuersio fit &c. Sed iis adiunges pericranij & capillorum sordes, capitis vincula, & similia à recentioribus obseruata.

Curatio.

Curatio in his est: in phlebotomia, arteriotomia, sanguisugis, cucurbitulis, purgatione, potionibus & medicamentis materiam præparantibus, topicis repellentibus, concoquentibus, mitigantibus, alterãtibus, digerentibus, roborantibus, phœnigmis, sinapismis, cauteriis, paracentesi. Hæc omnia remedia sunt dolorum capitis.

Phlebotomia 4 imperatur, si 5 plenitudo & sanguinis copia, si vehemens 6 obstrũctio est, si vulnus, casus, concussio, febris, inflãmatio, atque adeò, vbi intolerabilis 7 dolor est.

Si à reliquo 8 corpore vitiũ est, 9 primùm axillarem, deinde 10 cephalicã, aut semel mediã diuidito.

Si à suppressis mẽsibus, aut hæmorrhoidibus, ve-

4 Ad reuulsionẽ materiæ antecedentis.

5 Vniuersalis & singularis.

6 Contumax illa obstructio grauitate doloris percipitur.

7 Cuius leniẽdi causa ad lipothymiam mittitur sanguis.

8 Vt à plethora vniuersali, aut trãslatione symptomatica.

9 Axillaris seu interna vena, basilica vulgò dicta, primum pertunditur, si doloris causa & fons perẽnis sit in hepate, liene, & toto genere venoso: idque fit ad declinationem causæ antecedentis, & ad generationẽ prohibendã.

10 Ad auersionem materiæ propinquæ, & amotionem causæ coniunctæ.

nas malleoli incidito : 11 perseuerante malo, 12 venam frontis,temporum,quæque post aures sita est, aperito. Eam tamen eligito,in cuius regione dolor incumbit magis.

Arteriotomia probatur in iis, qui ob intéperiem arteriarum capite dolent, ac vertigine: atque vbi sanguis calidus & vaporosus dolorem facit. Eligẽda in fronte,temporibus,aut post aures,quæ micat, magis calet & rubet, & vbi dolor acerbior est. Ex libr.6. de sanit. tuend.libr.13.methoh. libr. de sang. missione.

Vacuato iam corpore & contumaci 13 malo, 14 sanguisugæ extremo naso affiguntur, post aures,& venis,quæ in caluaria eminent. Aliquando iis,qui ita 15 assueti sunt, & multi sunt sanguinis,post maiora remedia sanguinem è naribus 16 irritamus.

Cucurbitulæ primùm leues occipitio,vel ceruicis initio,deinde cum scarificatione affiguntur.

Post phlebotomiam & ante phlebotomiam imperatur 17 purgatio, aliquando etiam sine phlebotomia purgamus.

Ante phlebotomiã leui pharmaco, cuius vis hepar non superet, sed tantùm venter, mesenterium, sima hepatis,& intestina repurgẽtur:quale hoc erit.

℞. casiæ,aut cathol.℥.1. aut casiæ ℥.ß. quadrãte 18 horæ ante pastum.

Purgationis vices clyster persæpè supplet: qui in doloribus capitis tãti est momenti,vt deorsum materiam reuellendo plerúnque repetitiones ipsas fieri prohibeat. Vnde periodicis in doloribus,instante etiam accesione, commodè iniicitur, totáque

11 Ab obstructione contumaci, causæ cõiunctæ magnitudine.

12 In dolore enĩ fixo partis propinquioris vena secanda, per apho.68 li.5.

13 Diffuso humore inter pericranium & os.

14 Præparabuntur hirudines ex præscripto Galeni lib. de cucurbitulis, hirud.scarif.

15 Quib⁹ humores sunt, ἀναῤῥοποι.

16 Vt millefolio naribus imposito.

17 Quæ leui pharmacoperficietur, ad primæ regionis cruditatẽ excludendã, ne in venas cũ sanguine rapiatur.

18 Ne in cibum & alimentum natura vertatur.

morbi historia repetitur. Clysteris communis hæc erit formula.

℞. decoct.comm.clysteris ℔.j.dissolue cassiæ & cathol.ana ℥.ß. mell.ros.sacch. rub.ana ℥ j. vel ʒ.x. olei violacei quar.i. f. clyster.

Dein post phlebotomiam, si quis humor vitiosus relictus est, & si quidem recens dolor est, materia sequax, & subtilis, & tenuis, nulla quoque obstructio est, leui pharmaco vteris, vt Cassia, Rhabarb. 19 Manna, mollioribus atque diuitibus: electario de succo rosarum, diapruno, hieræ puluere, Catholico in aliis. Quales sunt hæ formulæ.

19 Manna picrocholis nō exhibeatur, vt nec cæteræ, quorum est facilis in bilem commutatio.

℞. decoct. prunorum, tamarindorum, passularum, trium florum, cardiacorum, quantum sufficit ad dissolutionem ℥.1. mannæ.

℞. Cassiæ fistulæ ℥. ß. mannæ ℥. 1. dissolue in suprà dicta decoctione, vel sero lactis, vel aqua hordei, ptisana.

Pauperibus, loco mannæ, penidia imperabis, vel cathol. drach. 6. cassiæ fistulæ vnc. ß. aut cathol. vel cassiæ drach. 6. diapruni ʒ.2. Ex his omnibus cum saccharo fiat bolus: aut, vt suprà dictum est, dissoluantur. Rhabarbarum aliquando per se, aliquando cum cassia imperabitur. Pueris ℈.2. rhab. infundũtur in aqua endiuiæ, cum modico cinamomi: mulieribus, à ʒ.1. ad ʒ.1.& semissem: viris, ad drach. 3. Mollioribus, & quibus aluus facilè commouetur, ʒ.3.casiæ, & ℈.2.rhab. satis esse possunt. Ex his fit bolus cum saccharo. Aliis casiæ fistulæ ʒ.6. addimus ℈.4. aut circiter rhab. Puluere hieræ picræ sic vtendum erit.

20 Simplicis Galeni, sine agarico & croco.

℞. pul. hieræ 20 picræ recentis drach. 2. excipiantur modica conseruâ violarum, *ad tollendum amarorem*. Aut hæ pilulæ fortiores erunt.

℞. pul. aloës ℥. 1. mastic. cinamo. ana ℈. ß. dacridij gr. 4. (*ad eradicationem*) cum succo citri fiant pilulæ. In crassis & viscidis humoribus, magnis quoque obstructionibus, grauior ferè atque contumacior morbus est. In quibus & 21 phlebotomia, si cætera consentiunt, necessaria est, & potiones, quæ materiam incidant & attenuent, à quibus purgationes per 22 interualla, validísque clysteres. Topica ex iis, quæ incidunt & attenuant. Errhina, Apophlegmatismi, Suffumigia, Gargarismata, Frictiones, Vincula, Cucurbitulæ, Sinapismi, Setones, Ferrum, Ignis.

21 Doloris enim pertinacia phlebotome indiget.
22 Quia vt sunt varij coctionis gradus, ita & purgationis, ac exclusionis
23 Ad crassæ materiæ euacuationem.
24 Nisi vlla leienteriæ, histericæ affectionis, aut melancholiæ hypochōdriacæ adferri possit excusatio.

Phlebotomia, vt priùs, instituenda satis 23 amplo vulnere. 24 Oxymelite, aut aliis descriptis, materia præparabitur, aut hac potione.

℞. stœchad. citrin. vnc. 2. fiat decoctio in aqua purissima ad quart. 3. In expressione colata dissolue mellis communis, aut mellis albi, vel sacchari albissimi ℔. ß. plus minúsve. Fiat syrupus, vtatur ieiunus, duabus horis ante cœnam, dosi trium vnciarum. Hæc potio putredinem arcet, extenuat, deterget, roborat non solùm cerebrum, sed viscera omnia, & corpus, laudata Græcis & Arabibus. A qua, vsus esse potest syrupi de stœchade incompleti, id est, sine aromatibus, *detracto croco*. Atque hinc syrupi completi, id est, cum speciebus. Eodem modo ex acoro, (*omnibus morbis à defluxione confert, quia adstringit*) & fœniculi radice, oxymel parari potest, atque hinc hydromel.

Calidiores syrupi suspecti sunt, vbi plethora, febris, cruditas in primis venis. Hinc enim augentur febres, liquefacta cruditas trahitur in corpus, fusa plenitudo apoplexias, febres, tabes, & alia mala inuehit. *Hic quoque considerandum anni tempus, regio, agri tẽperatura & ætas.* Purgationes [25] fiunt ex hiera diacolocynthidos, agarico, & aliis, qualis hæc est.

♃. 62 pul. hieræ diacolo. ʒ. ß. agarici tro. ℈. 2. mastich. bdellij ana ℈. ß. nucis moschatæ Gr. viij. cum [27] succo absynthij formentur pilulæ. Delicatioribus naturis poterunt excipi pulueres in modico cõseruæ anthos. Solent autem parare syrupos, quibus interuallis vtendum sit, quos ita conficies, vt in decocto describantur quæ attenuent, concoquant, aperiant, roborent, [28] & conuenienter purgent, qualis hic est.

♃. rad. [29] graminis, petroselini, asparagi, an. ℥. ß. se. [30] anisi, & fœniculi ana ʒ. I. [31] betonicæ, stœchados an. P. 2. florum [32] cardiacorum ana P. I. passul. mundatarum (*earum caro relaxat*) ℥. ß. liquiritiæ ʒ. 2. polypodij querni ℥. ß. aga. trocisc. ℥. I. ß. foliorum sennæ (*orientalis: nostra nullius fere est momenti.*) mũdatorum, & in fine decoctionis positorum ℥. 2. fiat decoctio in aqua purissima ad ℔. I. In col. dissol. sacch. albissimi q. s. Fiat syrupus mediocriter coctus, vtatur singulis hebdomadibus ℥. I. ß. cum ℥. 2. hydromelitis, aut ptisanæ. Erit autem calidior cum hydromelite, frigidior verò cum ptisana. Fortior.

♃. polypodij querni, rad. acori, ireos, sem. carthami ana ℥. I. ß. sem. anisi, fœniculi, cuscutæ ana drach. 2. sebesten N. 12. Cetherac, scolopendrii, betonicæ, summitatum lupuli, agrimoniæ ana P. I. stœchad.

25 *Quæ humores ex toto corpore ducunt.*

26 *Dantur hæ pilulæ horis 6. ante cibum: aut hor. totidem post cibum. Pilulæ.*

27 *Ne ventriculi vim labefactent.*

28 *Ventriculũ & caput.*

29 *Ad liberãda obstructa.*

30 *Ad discutiẽdos flatus.*

31 *Hæ herbæ sunt cephalicæ, & cerebro gratæ.*

32 *Violarũ, borrag. & bugloss.*

arabic. & citrin. ana P. ß. foliorum ſennæ mundatorum, & in fine decoctionis poſitorum ℥. 4. agar. recenter tro. ℥. 1. ß. tupethi gummoſi ℥. 1. 33 fiat decoctio ad ℔. 1. In col. diſſol. ſacch. albiſſ. & mellis albi bene deſpumati ana ℔. ß. Fiat ſyrupus coctus ſecũdum artẽ. Accipiat ℥. 1. cum hydromelit. 34 aút ptiſanæ ℥. 2. ſemel in 12. diebus.

33 Addes ſtœchad. adyãth. an. ℥. 2. glycirrhizæ, ʒ. 2. vt attrahatur humor viſcidus & lętus ab omnib⁹ partib⁹.

34 Adhibito delectu peculiaris ægri naturæ, aut temporis.

Pilulæ.

35 ℞. agar. recens troc. ʒ. 2. turpeth. ʒ. 1. ß. ſalis gemmæ, & zinziberis (*ad correctionem. Secus enim materiam ſubtilem vacuaret, relicta craſſa*) ana ℈. 1. Infunde omnia in vino albo, fiat leuis feruor ſuper calidos cineres, deinde fortis expreſſio. Expreſſæ materiæ adde pul. hieræ diacol. drach. 3. pul. hieræ picræ ℈. 4. malaxentur cum vino 36 expreſſionis, fiat maſſa, capiat drach. 1. in ſingulas doſeis.

35 Hæ pilulæ ſunt cephalicæ, quibus præparata materia radicitùs extirpanda.

Poſt purgationes imperari ſolent, quæ confirmant ventriculum & viſcera, quale hoc eſt.

36 In quo priùs infuſa ſint ſuprà dicta.

℞. mythridatij veteris, conſeruæ bugloſſi & acori ana drach. 1. Capiat manè diei ſequentis.

℞. ſpecierum electarij diambræ. ʒ. 1. pleres archonticæ, & aromatici roſati ana ʒ. ß. excipiantur in modico cõſeruæ anthos, vel cum ſyrupo de corticibus citri, aut de ſtœchade, fiat trochiſcus.

37 Remedia partibus propria, quæ ſumuntur ex indicatione partu.

37 *Topica.*

Repellentibus 38 ſtatim initio vtendum eſt. Sed in dolore calido, magis refrigerantibus, vt & in corporibus durioribus, æſtate, regione calidiore, iuuentute. Contrà verò temperanda res eſt in contraria conditione, quale hoc eſt, quod vehementer repellit & refrigerat.

38 Topica nõ ſemper adhibentur præmiſſa totius corporis vacuatione, vt in abſceſſibus criticis.

℞. 39 olei rosati recentis ℥. 2. aceti albi ʒ. 3. aquæ rosarum (*in potu nocet ob odorẽ, nisi sumatur aqua peculi ros.*) drach. 2. agitantur diu, & refrigerentur in aqua frigidissima putei, aut niue, pro frõtali. Aliud. 39 *Loti sæpe in aqua rosarum.*

℞ olei viol. & ros. ana ℥.1. aceti albi, succi agrestæ ana drach. 2. Diuitibus adde caphuræ ℈.4. Linteolum insuccatur postea frigidâ, vel in succis sempervivi, centinodiæ, plantag. polygon. granatorum acidiorum, vmbilici vener. portulacæ, lactucę, psilij, rosarum, malorum granatorum, capreolorũ vitis, omphacis, mespili, cucurbitulæ, cucumeris. Ex his simplicibus nonnulla interdum tandiu teruntur affusa rosacea, donec fiat crassitudo aliqua: & populeo, oleísque & succis cõuenientibus additis, fronti & temporibus adhibentur. Flores ros. violar. nympheæ, papaueris, per se, vel cum aliis tutò quoq; applicantur: conseruæ recentes rosarum & violarum: nodulus è rosis aceto madefactus, & narib⁹ inditus instar caputpurgii. Si nimiùm dolor & vigiliæ vrgeant, lac muliebre cum tantillo caphuræ & opii proderit. Fasciæ & anacollemata è gossipio carpto circumligantur capiti, à fronte ad occipitis verticem ductis capitibus, & his imbuuntur medicamentis. Videndum tamen ne quid in os & oculos defluat. Parabilia remedia sunt: oportet autem hæc subinde renouari, quia statim incalescunt.

Secundus ordo

℞. Cerati 40 Gal. diu subacti cum succo portulacæ, aut simili ℥.2. illinatur fronti, & superponantur folia salicis. 40 *Quo vtebatur Galenus ad fracturas.*

℞ mucag sem. psilii, 41 mucag. sem. altheæ, & cydoniorũ ana drach. 6. agitẽtur cum modico aceti. 41 *Extractæ in aqua plantaginis, aut simili.*

℞.olei rosati & cham.ana ℥.1.aceti drach.3.hyeme pueris,eunuchis,& mulieribus conuenit:in quibus nimia refrigeratio periculosa est. Iam progresso morbo, olei cham. anethini, liliacei aliquid adiiciendum.

Ad frigidam cephalalgiam.

℞. dialthęæ ℥.1. agitetur in mortario, primùm quidem cum oleo rosaceo,deinde,vt procedit morbus, cum ol. de mastiche, de cydoniis, de spica. Et diuitibus addi possunt 42 Gr. 2. moschi. Olea conueniunt cham.aneth. *(in declinatione,quia odoratũ)* de lilio, laurinum, mastichinum, de spica,de costo: in quibus serpillum,mentha,thymũ,orig. rosmarinus,maiorana, calendula, pulegium,ben, nux moschata,caryophyllum,cinamomum coxerint.

42 *Nisi cerebro sint ingrata.*

℞.serpilli M. 1. coquatur in qr.3. olei cham.& ℔. ß. vini rubri. Fiat decoctio ad consumptionem vini in vase duplici: deinde fortis expressio: seruetur 43 oleum ad vsum.

43 *Hoc oleo inungatur totum caput derasum, ad naturæ vim excitandam.*

℞.caryophyl. nucis moschatæ ana ℥.ß. fiat decoctio in qr.3. olei cham. & vini rubri drach.4. ad consumptionem vini in vase duplici, vt priùs,lento igne,ac sine fumo.

℞.terebinth. ℔.1. mastich. cin. nucis moschatæ ana ʒ.1. caryophyl. galangæ, zedoarię,ladani an. ℥.1.ß. succi ebuli, succi cucumeris asinini ana ℥.1. Puluerisatis puluerisandis,in alembico distilletur oleum secundum artem.

Laudant & oleum sambucinum, iasminum. Nec omittendũ est remediũ mulieris apud 44 Paulum,quo in hemicranicis vsa, mirãdum in modum inclaruit.

44 *Paulus Aeg.lib.3. cap.5.*

Radices itaque cucumeris asinini concides in taleolas, & cũ absynthii coma hydrelæo incoques. Fouebis partem hydrelæo, materiam verò modo emplastri impones.

Adhæc rarò fit frigidæ materiæ ad caput raptus, sed illîc paulatim colligi consueuit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Medico ad ægrum accedenti primùm pars affecta inuestiganda, deinde affectus: postremò ex vtrisq; ineunda curatio. Partes affectę in capitis doloribus ita distinguũtur. Si digito pressa cute doloris sensus acerbior, pili erecti, & oculorum radices, vel partes internę molestiã non sentiunt, cutis, vel pericraniũ laborat: sed pericranium à frigore frequentiùs ob similitudinem, cutis ab æstu, sordibus, multis capitis integumentis, vt in mulieribus & similibus: dolórq; in pericraneo ad oculi palpebras vsque tantùm peruenit. Intra craniũ dolor obtusus, arteriarũ, venarum & substantiæ cerebri affectionẽ indicat, quòd sensu sint imbecilliore: punctorius meningũ & neruorum. Sed in neruis communicatur parti, cui inseruntur: in arteriis pulsus percipitur cõtundens, & profundus in membranis ossium hæret. Sic deprehensa parte affecta ad affectus distinctionem & curationem primò videndum, an cum febre, an sine febre. Si cum febre inceperit & permaneat, internam partem affici significat, & futurum delirium portẽdit. In acutis post tertium aut quartum diem superueniens, sanguinis fluxus indicium est, modò cætera consentiant, atque hic nullo modo curandus, ne crisis impediatur. In ea tamen, quę per vomitum futura est, admoueri medicamenta possunt ad dolorem leniendum, nullo naturæ impedimento. Quòd si sine febre sæuiat, vel in parte est, dextra, sinistra, superiore, inferiore: vel in toto. Dolor sæpiùs recurrens, statisq; temporibus & alterutram partem occupans ad futuram vsque, hemicrania est: in anteriore parte cephalalgia: post multum tempus, cephalæa. Siccitas vehementem

Partium capitis affectarum distinctio.

ἡμικρανία. κεφαλαλγία. κεφαλαία.

dolorem non infert, quia non fit cõfertim:nec proinde melancholia, nisi à bile flaua adusta, vel bile mixta, vel spiritu distendente. Neq; humiditas,nisi ob copiã,vt pituitæ frigidæ,quæ noctu potissimùm infestat, faciléque propriis signis pituitã significantibus discernitur. Distẽtio cum grauitate & pulsu,sanguinis copiã:sine grauitate,bilem demonstrat, cæteris tamen perpensis, vt victu præcedente,tẽperamento,regione,ætate,anni cõstitutione. A calore vehemẽtissimi sunt dolores, sed breuiores: à frigore minùs subiti & diuturniores:ab ossis carie,vermibus,scorpione, subiecto pure, angusto loco cõprehẽduntur. Postrema consideratio, an per consensum fiat. Cuius hęc sunt signa vniuersa.Si nulla euidẽs causa antegressa fuerit: si frequenter repetat:si cum alterius partis affectu inualescat, & eo sublato leuetur:deniq; si vel totius corporis plenitudo & cacochymia sit, vel partis alicuius vitium præcesserit. Modus autem huius cõmunicationis, siue cõsensus duplex. Nã partes inferiores vel ad caput aliquid transmittunt,vt vaporem aut humorẽ:vel sola connexione, & quasi contagione quadam cerebrũ afficiunt. Ex ventriculi tunicis externis ac sinu, fumi efferuntur ad caput per neruorum rectitudinem, & per œsophagũ. Huius signa sunt,cruditas antecedens,ebrietas,cibi corruptela,dolor,nausea,oris amaritudo. Ab vtero fit post mẽsium retentionem, aut seminis putrescentis,aut si qua sit illic humorũ perturbatio. Tunc dolor in occipite percipitur, vel illic incipit, præsertim nulla materiæ translatione facta, propter consensum vteri cum cerebro per spinalẽ medullam, cui robustis vinculis cõnectitur. A iecore magis per venam cauam: à liene per arteriam magnam fit materię ad caput translatio. Sed an à bile in dextrum latus,à melãcholia in sinistrum dolor decumbat,controuersum est:cùm & vena caua & arteria magna à iugulo in vtrúmque latus traducant ramos, vt nulla ratio adferri queat,præter rectitudinẽ, cur in hanc potiùs, quàm in alteram partem dolor inuadat, cùm tamen rectitudo parum momenti habeat in iis, quæ per vias communes transferuntur. Sed dolor frequentiùs syncipút prehendit multis de causis. Nam illic panniculorum partes suturis interferuntur, & vasa, atteria præ-

Gal. libr. 2. de cõpos. medicam. κτ̀ τόπους.

Capitis dolores à calore vehemẽtissimi: à frigore diuturniores.

Doloris capitis per cõsensum signa vniuersa.

Doloris capitis per consẽsum modus duplex.

Dolor capitis cur frequentiùs synciput occupet.

sertim, ac materia omnis seu vapor eò peruenit, futuræ rarę, craniũ tenuissimũ, & fistulosum, tenuium vasorũ copia. Vnde fit, vt semper ferè illîc incipiat sudor. Atq; hęc in vniuersum dicta sint de causis & signis doloris capitis.

- *Dolor fit ab*
  - *Intemperie.* *calida, frigida, sicca, humida, composita,*
    - *sine materia, intemperatis.* *Curatur contrariis alterãtibus, digerẽtibus, roborantibus.*
    - *cum materia, in plethoricis & cacochymis.* *repellentibus cum adstrictione, euacuantibus, deriuantibus, discutientibus, roborantibus, materiæ accommodatis.*
  - *Solutione continui,*
    - *distentione à flatus copia,* *digerentibus, extenuantibus, discutientibus, laxantibus, fomẽtis, cataplasmatis, potionibus, clysteribus, cucurbitulis.*
    - *crassis & viscidis hum. cũ flatu, & obstructione vasorum:* *cucurbitulis, attenuantibus, euacuantibus, leuiter primum, deinde magis digerentibus, fomentis, cataplasmatis, potionibus, clysteribus.*
    - *contusione,* *mixtis primum adstringentibus cum digerentibus, deinde solis digerentibus paulatim in dies auctis, sedato prius dolore per topica.*
    - *humorũ acrimonia,* *vacuatione, per vomitum, si in ventriculi ore fuerit: clystere, si deorsum tendat: incrassantibus, & acrimoniam retundentibus.*

Vt bene procedat curatio, imprimis vitandus animi motus & corporis, à polychymis alimentis abstinẽdum, declinandus quoque mandibularum & capitis motus, necnon clamor, strepitus tum à se magis, tum ab aliis. Non dura mandenda.

In omnibus capitis doloribus cõmune est, vt in principio parti repellentia admoueantur: in decremento, digerentia: in fine declinationis, roborantia.

Cornelius Celsus cap.2. lib.3. de Medic.

Vbi intolerabilis dolor est.] Cornelius Celsus tantum in dolore intolerabili venam aperit. Sed citra hunc, in propositis conditionibus etiam secanda est. A quacúnque autem causa dolor excitetur, si vehementia vrgeat, duabus de causis vena tunditur: vna, quòd vix dolor tantus esse queat sine materia calida: altera, quia metus est inflammationis, & resolutionis spirituum. In dolore quoque à bile mittitur sanguis, non ad vacuationem, sed ventilationem. In quo si phrenitidis metus sit, venæ sub lingua aperiantur: vel cucurbitulæ ad humeros, aut collum applicentur cum scarificatione: vel fiant ligaturæ & frictiones in extremis partibus, potissimùm carpo & pedio. In vaporibus denique discutiendis ligatio colli, & ducta manus sursum, vt vis spiritus, caloris & sanguinis cogatur in caput, & ita vapor tenuetur, & discutiatur. Vbi cum febre dolor inuadit, liberior phlebotomia.

Ex apho.68. lib.5.

Eam tamen eligatio, &c.] In diuersione non est eligẽda vena partis dolẽtis, sed vena frontis secanda, potissimùm si posterior pars capitis doleat. Sin anterior, & exigua sit quantitas materiæ, secatur, quæ est inter spatulas.

Arteria quã secetur in dolore capitis pulsante.

Arteriotomia.] Arteriæ sectio remedium est singulare in omni dolore pulsatili, vt Rhazes docet: sed periculosum, quia Chirurgis minùs vsitatum. Debet autem arteria scindi è directo partis affectæ, & in principio ad maximam sanguinis copiam. In quo videndũ, num per maiores & internas arterias vapor efferatur. Sic enim nihil conferet, vt ex cap.8. lib.3. de locis affectis perspicuum est. Huius loco applicatur cauterium actuale in media parte capitis propè suturas. Si ignem refugiant, applicetur potentiale, Sinapismi, Dropaces, Capitella ex aluta, inducta emplastris conuenientibus,

Sanguinis è naribus irritandi ratio.

Sanguinem è naribus irritamus.] Hoc fit nares frequen-

ter scalpendo, setis quoque, & folio arundinis, aut festuca, aut herbis quibusdam aculeatis, aut asperis, venas narium irritando ad hæmorrhagiam, aut sanguisugæ pinnis narium affiguntur. Sin neq; his prodeat, cucurbitulæ cum scarificatione admoueantur, vt præcepimus.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne æger facilè paralysi capiatur iis partibus, quæ neruos accipiunt à loco, vbi debent cucurbitulæ applicari. *Cucurbitulæ vt rectè applicentur, quid vitandum.*

Ante Phlebotomiam leui phar.] Hoc fit, ne eductione sanguinis excrementa ventriculi & intestinorū in venas rapiantur. Sed horum loco, clysteribus (& tutiùs, propter cassiam quæ cerebrum fumis replet) ante sanguinis missionem vti possumus emollientibus & detergentibus, si sine febre: infrigidantibus, si cum febre dolor sit, præsertim cùm resistit aluus. Sæpe enim vaporibus sursum latis suppressa aluo, dolor cõmouetur: clystere iniecto, sedatur. Sin perseueret, venam secato. Cæterùm, hæc minoratiua dantur per quadrantem horæ, aut etiam per horam ante prandium: tum vt cibi grauitate mittantur deorsum: tum vt fumos arceat, qui è cibo feruntur ad caput. Contrà fit, quum caput purgandum nobis proponimus, vt pilulis. Exhibentur enim quatuor horis post cœnam, vt medicamentorum vis simul cum alimēti vapore ducatur ad caput. Ad diminutionē verò materiæ, pilulæ leues dantur tribus horis ante cœnam. *Phlebotomiæ cur leue pharmacum præsumendū. Cassia fumis opplet cerebrum. Pilulæ quādo ante cœnam, quando post exhibēdæ.*

Rhabarbarum, Manna, &c.] Rhab. fumosum est admodum: ob id minùs conuenit, nisi infundatur in aqua endiuiæ, vel violarum. Ab hiera auferenda sunt aromata, vt crocus, quia caput tentando, augent dolorem, vt Gal. docet de compositione hieræ agens. Idem fiat in syrupo de stœchade. Manna facilè bilescit in valde biliosis. Minùs nocent odorata, cum valde laxantibus miscentur, quia non diu retinentur in corpore. Aromata adduntur, quia roborant, & tenuitate partium iuuant medicamentorum penetrationem. *Rheū fumosum. Aromata & crocum caput ferire scribit Gal. libr. 2. de cõp. medic. κτ᾽ τόπους.*

Pilulæ.] In affectibus siccis meliùs purgabitur materia bolo, vel potiùs medicamentis humidis & liquidis, quia pilulæ omnes calidæ sunt & siccæ, saltem ob aloëm, proindéque maiorem inducunt alterationem. *Pilulæ siccis affectibus minùs commodæ.*

Phlebotomia, vt priùs.] In crassis & viscidis humoribus

ac materia frigida, metuenda est venæ sectio. Si tamen venæ tument, & sanguis abundat, cæteráq; cōcurrunt, poterit fieri, dato antè clystere ad diuersionem. Sin minùs,à clystere incipiendum, qui materiam discutiat, incîdat,alteret,& euacuet:deinde leui medicamento vtendum,ne cruda materia agitetur, vt pilulis leuioribus, de hiera simplici,agar.troc.cum oxyimelite simplici, paulatim progrediendo ad fortiora, nisi grauiora symptomata statim extremis remediis cogant vti.

♃. *Stœchados*] Flores anthos, stœchados, chamæmeli in omnibus capitis doloribus valét, etiã in materia calida. Nam mirificè roborant cerebrum. In declinatione tamen ponuntur potiùs,& repressa fluxione.

Calidiores syrupi.] Leuioribus ergò antè est vtendum, vt mell.rof.syrup.capill.ven.de bizantiis, acetos.simpli. & composito.Deinde de hyssopo,de prassio,de acoro,de stœchade,&c.

♃. *Graminis,petro.*] In affectu melancholicho parum conueniunt hæc diuretica, quòd humor melancholicus per vrinas vacuari nequeat, cùm splen nullum habeat consensum cum renibus per viam communem, nisi addantur ad incisionem & attenuationem. Sed tunc sufficient semina anisi,fœniculi,apij ad ℥.ß.

Corn. Celsus cap.4.libr.1. de Medic. *In aqua frigidissima.*] Celsus scribit nihil æquè prodesse capiti,atque aquam frigidam: adeò,vt eum,cui caput infirmum est, iubeat per æstatem id bene largo canali quotidie aliquandiu subiicere. Obseruaui quoq; quendam,cùm 40. annos laborasset hæmicrania, frustrà aliis auxiliis adhibitis, consilio Medici frigidâ sæpius lauisse frontem,atque inde persanatum, nisi quòd materia deriuata in œsophagum, & illîc concrescens, prohibebat deglutionem. Quia tamen cerebrum frigidum est, & membrum princeps, à frigidissimis metuendũ, aut cùm summo iudicio vtendum. Cæterùm topica, quæ repellunt, tepida admouentur, vbi materia frigidior, & crudior: frigida,vbi materia calida & biliosa.

ANTO. VALETII EXERCIT. I.

Gal.lib.1.& 12.Meth. QVanquam symptomata curationem non indicant, eam tamen nonnunquam suam ob vehement-

vehementiam ad ſeſe trahunt,aut,quę viribus proſpiciat, mitigationem efflagitant. Sed morbos imprimis,quorum ſoboles exiſtunt,atq; cauſas eorundem præcognoſcere oportet,à quibus curandi conſilia (σκοποὺς ἐνδεικτικοὺς, hoc eſt,rectas collationes nocentis morbi & iuuantis auxilij appellant) veniunt petẽda. Itaq; cùm de capitis dolore, quod eſt ſymptoma in ſenſu, inquiramꝰ,cuius cauſas ſingulas in numerato habere ſit neceſſe, ab omniũ primis, quæ Græcis προηγουμένας καὶ προκαταρκτικὰς, Latinis externæ & euidẽtes nominãtur, initium ducemus, deinceps ad reliquas progreſſuri. *Gal. libell. de optim. ſecta.*

Externæ capitis doloris cauſæ ſunt, Solis ardor, qui calfaciendo, animalem ſpiritum agitando, turbando & confundendo capiti negotium faceſſit, frigus ambiens, condenſante & adſtringente vi fuliginoſa recrementa (præſertim ſi oppleta per Auſtrinos imbres capita exceperit) arctiſſimè retinẽs, necnon calorẽ naturalẽ intrò penitiſſimè cogẽdo, calfactionem, incenſionémque ſpirituum inducẽs, ebrietas ex vino naturâ calido, vaporoſo, mero, largo, vitioſus victus, ictus, caſus, atque alia vnitatem ſoluere nata: de quibus fuſiùs Hollerius ex Galeno cap. 9. lib. 3. de Loc. malè affect. & capitibus 1. 2. & 3. libr. 2. de compoſ. medicam. κατὰ τόπους. *Procatarctica cephalalgiæ cauſæ.* *Hippocra. aph. 5. lib. 3.*

Calidæ intẽperiei ſimplicis ſæpiùs ex Solis æſtu contractæ (quam ex capite & fronte ad tactum calidioribus, oculorum ariditate, ſqualore & rubore, promptóq; ex frigidis iuuamine dignoſces) refrigerantia & humectantia, cùm aſſumenda, tum admouenda, inſtitui debent. Aſſumenda ſunt, alimẽta & medicamenta. Alimenta, cremor ptiſanæ, aquæ *Cephalalgiæ ab intẽperie calida ſimplici curatio.*

potus, iuscula conuenientibus oleribus temperata, elixæ pullorum carnes aranciorũ aut limonũ succo cōdîtæ. Réliquæ etiã res nõ naturales vulgò dictę, quas liceat cum Galeno ad victus rationẽ referre, ad refrigerationẽ & humectationẽ sint cõparatæ.

Gal. in sent. 9. sect. 3. li. 3. Epidem.

Medicamenta, syrup. acetos. simplex, violac. oxysacchar, & similes: quibus cum tripla aqua cocta dissolutis ad caloris remissionem vti conueniet. Ex his zulapia concinnantur hac forma.

℞. syrup. acetos. simpl. & violac. an. ℥.1.ß. dissol. in aquę hordei quart. 3. f. zulapium in treis doseis: cōdiatur pauc. cinam. aut santal. citrino.

Sunt & admouenda refrigerantia, fronti, tẽporibus, sincipiti anteriori capitis parti, quà medicamẽtorũ vires à pilorum radicibus ad cõmissurã coronalẽ pertingentes facilè caput internum subeũt. Vt.

Id in seipso expertũ Gal. profitetur ca. 21. libri 13. Meth.

℞. olei ros. vel omphacini ℥.2. aq. ros. nymphęę (addũtur aquæ maioris metu calfactionis ab oleis, quæ celeriter incalescunt) aceti albi an. ℥.ß. Ex his mistis oxyrhodinum paratur ad litum frontis, temporum, sincipitis.

Vulgò linteola in oxyrhodino ex ol. rosac. ℥.3. & aceti ℥.1. composito immersa iisdẽ partibus adhibẽtur: quæ subinde imbuta sæpe & sæpe renouantur. His oleis si ceræ parũ in aceto lotæ, aut cerati refrigerantis Galeni immiscueris, in vsum eundẽ vnguẽtum habebis. Cui rursus si rosas, papaueris albi capita, aut similia puluerata adiunxeris, maiore apposita quantitate ceræ, ceratum compinges: quod, si videbitur, duas inter syndones, telásve raras positum fronti applicabis.

Talia refrigerantia postico capiti, à quo spinalis medullæ principiũ, vnde numerosæ prodeunt neruorum in reliquum corpus disseminatorũ propagi-

Cautiones obseruandæ.

nes, ne vnquam admoueris: nam sunt immicissima. Hæc dum fiunt, expedita sit aluus, ne si adstrictior, caput (cuius calor instar cucurbitulæ trahit) elatis hinc fumis perennis doloris necessariam cōsecutionem allaturis repleatur. Si corpus plethoricum & cacochymū cephalalgia istiusmodi nacta fuerit, proderit vacuare, ne huic diaria, synochus imputris, aut putris, vel alia è febribus succedat.

His præsidiis si non cesserit dolor, metúsque sit ob fluxum humorum in oculos (nam nec diu hæc persistit intemperies non accesito materiæ affluxu) ægri visum læsum iri, arteriæ, quæ per tempora repunt, opportunè, suasore Galeno, à perito Chirurgo pertundentur, vt ex his sanguinis quantum satis sit, fundatur. At vt rarò venæ in capite eligi solent, sic rariùs multò arteriæ, quòd hæ diuisæ ægriùs conglutinentur. De dolore capitis à reliquis causis procatarcticis dicetur exercitat. 3. & 4. *Gal. sub fin. lib. 13. Meth.*

Sequitur vt cephalalgias à causis internis cum adiuncta materia, sanguine, bile, pituita, melancholico humore, excutiamus: & primùm eam, quæ est à sanguine quatuor humores cōplexo, aut sanguine syncero plethoram capitis solius, aut etiam corporis totius faciente. *Sanguineæ cephalalgiæ causæ & signa.*

Sanguineæ cephalalgiæ causæ sunt, omnia sanguinem cumulantia. Signa, grauitas & tensio capitis, faciei rubor, calor, ægri natura, ætas, anteactæ vitæ ratio, anni tempus, regio, locus, pulsus magnitudo, vrina rubicundior, crassior, longior somnus.

Eadem ferè victus ratione, qua nuda intemperies calida, oppugnatur, vitatis maximè polychymis cibis: quia, vt cætera conferant remedia, subtra- *Sang. cepha. Curatio*

hendæ morbifici humoris generationi incumbendum. Vino igitur omninò interdicendum. Nam præterquam quod vaporosum est & κεφαλαλγικὸν, citissimè distribuitur, in affectam partem succos transuehens. Si tamen eius vsum consuetudo, virium imbecillitas, aut morbi paruitas admiserit, oligophorum, assentiẽte etiam Galeno, imperabitur, à cuius potu frigida hauriatur, quæ vini vaporibus reprimendis sit satis. Mox de vacuatione & alteratione cogitandum. Vacuatio, præmisso clystêre blando, aut cathartico, perficitur sanguinis missione ex cephalica è directo, nisi vel plethora consilium immutet, & axillarem secandam indicet: vel solennis alicuius vacuationis, vt mensium & hæmorrhoïdum, suppresśio venam ad malleolum positam pertundere iubeat: vel præpingui in corpore humeralis non apparentis loco mediana secetur: vel denique aluus satis sit fluida. Si vires, ætas, tempus, phlebotomen dehortentur, cucurbitulæ cùm scarificatu scapulis & ceruici affigendæ: quæ etiam aliis post vniuersalem vacuationẽ, malo præsertim anteriora capitis infestante, vsui esse poterunt.

Gal. sub fin. libell. de euchym. & cacochym.

Eadem hîc alterantia, quæ in calida intemperie simplici, sunt vsurpanda: hac tamen cautione adhibita, vt si febris affuerit, iis abstineamus in statu & declinatione, quæ impensiùs refrigerando intercipiant perspirationem illis temporibus apprimè necessariam.

Biliosæ cephalalg. causæ & signa.

Biliosæ cephalalgiæ interna causa est bilis, quam inedia, ira, labor, vigiliæ, alimenta calida & sicca congesserint. Signa, dolor acer, pungens & ero-

dens, grauitate paruus, ingens capitis ardor, os amaricãs, flauitie pallẽs facies, & velox pulsus, insomnia.

Victus non ita tenuis, vt in sanguinea, præscribendus, maximè si æger sit naturâ biliosus. Naturis enim biliosis inimicissima inedia. Qualitate sit frigidus & humidus, vt in superioribus. *Curatio cephal. bilios.*

Mox antecedens causa reuellatur clystere refrigerante, in quo cholagoga sint dissoluta. Vt.

♃. malu. violariæ, lactuc. end. ana M.1. semin. cucurb. melon. portul. ana ʒ.2. flor. nympheæ M.ß. hord. p.2. fiat decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. cass. ℥.1. vel cass. & cathol. ana ℥.ß. sacchar. & mell. viol. ana ℥.1. ol. violacei ℥.2. ol. nenuphar. ℥.1. f. clyster.

Vel potionem lenem, aut etiam paulò valentiorem imperâsse proderit, præsertim si bilis turgens, & velut furiosa vrgeat. Qualis hæc.

♃. rad. oxalid. gram. polypod. quern. ana ʒ.3. lactuc. nouell. cichor. totius, summitat. lupuli, endiu. ana M.ß. tamarind. prun. damasc. ana ℥.1. semin. melon. anisi. ana ʒ.2. flor. violar. recent. p.2. f. decoct. ad dosim. In qua infunde rhei elect. ʒ.2. cinam. ʒ.ß. In express. dissol. syrup. laxatiui rosf. pallid. ℥.1. vel diaprun. solut. vel electar. de succo ros. ʒ.2. & syrup. de cichor. simpl. ℥.1. f. dosis.

Pauperibus solum diaprunum solutiuum ad ℥.ß. vel ʒ.3. datur in aqua cichorij, vel endiuiæ dissolutum. Biliosus succus si multus sit in vasis, nec dolor à purgatione mitescat, sanguis adimendus, qui refrigerationẽ inducendo doloris sedationem ferat. Parcè tamen detrahitur, quòd eo vacuato laxatis veluti habenis bilis incandescat ac efferueat. Itaque ad difflationem potiùs & refrigerationẽ, quàm ad euacuationẽ, biliosis in affectibus mittitur sanguis. Plus enim cõmodi ex refrigerato corpore percipi-

tur, quàm incommodi ex ſanguinis vacuatione.

Interim topica etiam ab initio non ſunt omittẽda, quæ & valenter, & affectus magnitudini conuenienter, reprimant, facto tamen à mitioribus ad vehementiora progreſſu. Vt.

♃. olei roſ. vel nenuph. ℥.2. aqu. plantag. viol. acet. alb. ana ℥.ß. miſce pro litu frontis & temporum. Vel ♃. ol. roſ. & nenuph. ana ℥.ß. aqu. ſolan. ℥.1. populei, vel cerat. refrig. Galen. ℥. ß. vel vtriúſque ʒ.2. aceti tantillum, f. vt ſuprà.

Iſthæc remedia ſi intolerabilis eludat dolor, ad narcotica veniendum, ſed quę neque ita ſint valentia, nec diu hærere permittenda ſint.

Quòd ſi iteranda purgatio videatur, edomanda imprimis bilis, vt trahenti faciliùs cedat medicamẽto. Id præſtabunt zulapia è ſyrupis & aquis conuenientibus inſtituta: vel apozemata ex decocto ſuperioris doſis: in quo ſyru. violac. de cicho. ſimpl. vel ſimiles ſint diſſoluti. Doſis eadem purgãdo erit.

Ferè fit vt vigiliæ torqueant. Tum conferet frigida odorari. Vt.

♃. ol. viol. & nenuph. ana ℥.ß. aqu. roſ. ſucc. portul. depurati ana ʒ.3. miſce. Pars trahatur per nares. Vel. ♃. caphuræ gran. 8. aut ℈.ß. diſſol. in aqua. roſ. quam æger odoretur ſæpe. Vel. ♃. flor. viol. roſ. rub. nenuph. ana ʒ.2. caphur. ℈.1. cum gummi tragacanth. in aqu. roſ. diſſoluto f. pom. odoriferum. Vel hæc potio hypnotica exhibeatur. ♃. ſyrup nenuph. & papaueriui ana ʒ.6. cum aq. decoct. lact. & portul. f. potio danda dormituro.

Materia bilioſa quia facilè ob leuitatem, raritatem & tenuitatem exhalat, vix vllas ſui reliquias in capite ſuperſtites facit, quæ diaphoreticis egeant.

Pituitosæ cephalalg. interna causa est pituita: externa, victus frigidus & humidus, deses vita, somnus multus, curarum vacuitas, satietas assidua. Signa, grauans & tensiuus dolor cum totius corporis grauitate coniunctus, magna in somnũ propensio, pigritia, albicans facies & œdematosa, frigentia tempora, oculi, nares, os humẽtia, nulla sitis, pulsus paruus, pituitosum temperamẽtum, ætas, anni tempus, cœli constitutio, &c. *Pituitos. cephal. caus. & sign.*

Victus sit calfaciens, tenuans & siccans, quo leuantur omnia corpora, quæ frigidis scatent, lentis & crassis humoribus. Potus sit vinũ, non generosum quidem (nã vaporosum) sed medium. Secundum guaiaci decoctũ, aliquot aromatibus cõditum nonnulli vino putãt præferendum: alij hydromeli simplex vel in quo thymũ, pulegiũ, saluia incocta sit. *Curatio cephal. pituito. Gal. cap. 1. lib. de atten. vict. ratione.*

Purgatio à catapotiis lenioribus incipiat, quæ & repurgent ventriculum, & aliqua materiæ parte caput exonerent.

♃. massæ inrerioris pil. ex hiera simplici & pil. assaieret an. ℈ 2. excipiantur syr. è stœchad. fingantur pilulæ molles. *vel.* ♃. cathol. & diaphœn. an. ℥. ß. oxymelit. simp. ℥. ß. cum aq. absynth. & beton. vel salu. f. potus.

Hîc rarò sanguis mittitur. Si quid tamen phlebotomẽ suadeat, ea temperanda erit, parciore ducto sanguine, ne frigidus affectus ingrauescat. Dein pituita, quia tenax & cõtumax, vti ferè crassa, lenta, & expulsioni minimè est apparata, incîdi, tenuari & tergeri vult. Id consequeris zulapiorum, aut apozematum vsu. *Gal. partic. 10. ca. 1. lib. 2. de compos. pharm. κατὰ τόπους.*

♃. syr. è stœchade, oxymelitis simpl. vel syr. capill. vener. an. ℥. 1. aquar. salu. & beton. an. ℥. 2. vel 3. f. zulap pro dosib. 2. manè & vesperi sumendis.

Vel apozema tale paretur. ♃. radic. quinq. aperit. ana ℥.1. radic. ireos acor. an. ʒ.2. cartha. ʒ.6. fol. hyssop. maiora. beton. calamenth. origan. capill. ven. borrag. & buglos. an. M.ß. femin. anis. fœnic. card. glycyrrhiz. ras. an. ʒ.2. flor. anth. stœchad. viol. salu. an. p.1. fiat decoctio ad ℔.1. In colatura dissol. syrup. de bizantiis & de quinq. radic. an. ℥.2. vel syr. de hyssop. & oxymelit. simpl. tātundē, f. apozem. clar. condītū cinam. aut nuc. mosch. ʒ.1. pro dosib. 4.

Si febris fuerit, radice fœnic. gram. & oxalid. contentus eris, omissis calidioribus, & calidas herbas cum contrariis bene temperatis vsurpabis. Si purgans esse volueris superius apozema, addes in fine decoctionis agaricum, sennam, & id genus purgation. Vel post præparatos tantùm ab apozemāte humores hæc potio imperatur.

♃. agar. recēns troch. ℈.4. vel ʒ.1. fol. sennæ mundat. ℥.ß. infundantur in hydromelite, vel in dosi prædicti apoz. addit. zinziber. gr.3. In express. dissol. diacarth. ʒ.2. syr. laxat. ros. pall. ℥.ß. f. potio.

Robustioribus ægris pilulæ valentiores cū syrup. aut aquis, in quibus nonnihil turpethi sit maceratū, emollitæ, præscribuntur. Post vniuersalem purgationem sequitur particularis, quæ errhinis, apophlegmatis, litubus, sacculis, embrochis, cucuphis, affixis cucurbitulis perficitur, quæ omnia sunt fusissimè ab Hollerio tradita.

Melanchol. cephal. sign. & curatio. Melācholica cephalalgia his proditur signis, plūbeo liuore, frigore modico, graui, obtuso, perseuerante dolore, somno leui, depresso pulsu, ægri temperamento melancholico. Vitæ modus idem ferè, qui in pituitosa. Purgantia accōmodata melancholico succo hûc referēda, catholic. confect. hamech, pil. de fumaria. Eōdem pertinebūt apozemata bilem atrā præparantia, & alia eiusmodi, ex aliorū af-

fectuum melancholicorũ curatione petenda. Si cõsortij seu sympatheiæ lege caput afficiatur, vt cum à toto corpore, aut aliqua parte vitiũ manat, quod ipsi capiti fit cõmune, primario affectui primùm, dein capiti consuletur.

De 1 diuturnis capitis doloribus. CAP. 2.

IN diuturnis capitis doloribus intemperies causa est, vel solutio continui. Intemperies, vt dictum est, sine materia, quæ vbi firmata est, ægerrimè curatur: vel cum materia. Atque hæc ferè frigidus 2 vapor & flatus, vel materia crassa est & frigida. Flatus aliquando ex inopia caloris & materia alimenti: aliquando alimenti vitio: nonnunquam vitio pituitæ crassæ & viscidæ, quæ membranis inhæreſcit, vnde vehemens 3 distentio membranarum, vt inde suturæ relaxentur. Atque hic sensus primùm frigoris, quanquam aliquando agitatione materiæ & putredine calor succendatur, vbi iam febris, & aliquando inflammatio succedit. Sed sine his, quasi maleolis obtusis, acutis, feriantur, dolent. 4 Rariùs arteriarum vitio & bilis permixtæ flatibus, aut aliis de causis. Ex signis iam dictis, antecedente vitâ, temperamento cùm totius corporis, tum præcipuè capitis: deinde etiam viscerum & aliis de causis requirendum.

1 De cephalæa vulgò dicta, quæ est cephalalgia cõtumax, & diuturna, cũ maximis coniuncta paroxysmis, leui de causa obortis.

2 Crassus, qui exitum non habet.

3 Quod est symptoma flatus.

4 Quod deprehenditur ex colore, charactere, habitu & actionibus princip. natural. & vital.

Iam diuturno & contumaci morbo, postquam solennia remedia fuerint celebrata, caput tondatur, aut radatur ad cutem: tum fortioribus vtemur remediis, quale est oleum de castoreo, & euphorbio, quod confici oportet ex ℔.1. olei de keiri, & ℥. ß. euphorbij, vel castorei, quale hoc est.

♃. olei de keiri ℔.ß.ceræ ℥ I.ß.liquefiant in vase duplici, deinde inſperge euphorbij drach.2. plus minúſve.

5 *Humor è capite maſticatoriis nõ eſt euocãdus iis, qui ſunt anguſto pectore, & tabi obnoxij.*

Oppugnandus quoque morbus eſt 5 maſticatoriis, apophlegmatiſmis, caputpurgiis, errhinis, pomis odoratis, ſacculis,vel cucuphis.

Maſticatoria.

♃. maſtichis ʒ.2.piperis ʒ.1.radicis capparis ʒ.ß. cum aceto ſcyllitico formẽtur tres pilulæ, teneat in ore & mandat. Idem facit illud.

♃. ſtaphyſagriæ pulueriſatæ,condiſi ana drach. 2. excipiantur melle, fiant trochiſci, teneantur in ore. Aliud.

♃. pyrethri, ſtaphyſagriæ ana ℈.2. liquiritæ ℈. 1. maſtichis ʒ.1.fiant pilulæ.

Apophlegmatiſmi.

♃. ſinapi ℥.ß. hyſſopi P.2. fiat decoctio in vino rubro cum modico melle, fiat gargariſmus.

Errhina.

6. *Albo.*
7 *Fiunt hi trochiſci ex ligno aloes, ambra & moſcho.*

Errhinum caputpurgium fit ex ſucco, vel aqua maioranæ,betæ,anagallidis, cucumeris agreſtis,adiecto pipere, caſtoreo, euphorbio, elaterio, 6 helleboro, condiſo, gallia 7 moſchata, pyrethro, pane porcino, ſinapi, moſcho. Succi itaque tepidi & excepti volâ manus naribus attrahantur: pulueres inſufflentur in nares,aut alicui oleo commixti illinuntur, vt oleo de coſto, de ſpica, irino, & ſimili. Delicatis additur modicum moſchi, aut ambræ, quale hoc eſt.

♃. olei de ſpica vnc.1. elaterij drach. 1. in diuitibus adde moſch. gr.2. illinantur nares interiores.

Aliud.

℞. ſucci maioranæ vnc.2. ſucci betæ ℥.1. aceti ſcyllitici vnc. ß. miſce, fiat errhinum, attrahat tepidum naribus. Vel.

℞. piperis, caſtorei ana ℈. 1. hellebori, galliæ moſchatæ ana ℈.ß. fiat puluis. Modicum inſuffletur in nares.

Pomum odoratum.

℞. Cinamomi, caryophyllorum, nucis moſchatæ, ligni aloës, pulu. maioranæ, an. ʒ.2. galliæ moſchatæ ʒ.1. moſchi, ambræ ana gr.2. fiat puluis omnium: deinde cum ladano & maſtiche agitatis in mortario cum modico oleo de ſpica, de coſto, de ben, fiat pomum.

Cucupha.

℞. ſem.cumini, & fœn. baccarum lauri ana ʒ.2. nucis moſchatæ, cinamomi, caryoph. ana ʒ.1. galliæ moſchatæ, maſtichis, ſandarachæ ana ℈.2. Fiat puluis omnium pro 8 Cucupha facta cum raſura ſcarlatæ. Extrema remedia ſunt raſo capillo Sinapiſmi, Dropaces, Phœnigmi, Cauteria, & Paracenteſis, Seton, vitatis neruis. Sed de his alio loco.

Curatio 9 ſodæ per 10 communitatem.

℞. aloës optimæ ʒ.1. cina. xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, maſtichis ana gr.6. croci gr.4. fiat puluis, detur cum ℥.3. aut 4. aquæ, aut ſeri lactis.

Proportio aloës eſt centum ad ſex. In delicatioribus verò loco aloës, debemus imperare ℈. 4. Rhabarbari.

Si ſit à reliquiis luis venereæ decoctum guaiaci, & accommodata topica vſurpabuntur ſecundum rationem. Materia vbi pertinax, emplaſtris mercu-

8 Præſtat ſine cucupha puluere capiti inſpergere. 9 diuturni capitis doloris. 10 per vteri, ventriculi, hepatis ſympathiã: vel etiam à toto corpore reliquo, ſupreſſis aliquãdo hæmorrhoidib. menſibus in mulieribus, aut alia vacuatione, vt ſtercoris, ſanguinis è naribus, &c.

rialibus & vnguentis locus erit.

A carie ſubiecti oſsis, vel abſceſſu dolor certo loco deſignatur, cutis ab oſſe tandem diſcedit. Cutem in crucem incidito: materiam vacuato: os radito: inurito. Maior eſt læſio, cum ſecunda in lamina vitium deliteſcit, vel oſſe interiore: vbi tantùm exciſione oſsis eſt opus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Maſticatoria] Pituitam purgant ex attrahétibus parata, vt pyrethro, ſtaphyſagria, cubebis, &c. Digerunt ex reſiccantibus magis, quàm calfacientibus, vt maſtiche, nuce moſchata, &c. Modus vtendi eſt, vt ſacculis reponantur, aut excipiantur ficubus, cera alba, aut vino incocta contineantur ore, aut per ſe ſumãtur. Nocent, ſi fuerint vlcera in ore, vel faucibus, vel pulmones opportuni vlceri, phlegmoni, fluxioni. Tunc errhina commodiora, quæ materiam deducant ad nares. Nam etiamſi humor illectus è capite, vel mungendo, vel expuendo repurgetur, fit tamen humori cõſuetum iter, & noctu inter dormiendum ad partes infirmas delabitur. Tempus vtendi matutinum, & ante cibum.

Maſticatoriis vtendi modus.

Maſticatoria quibus infeſta ſint.

Maſticatoriis vtendi tempus.

Erthina] Sicca ex acri materia fiunt, elaterio, pipere, ſinapi, helleboro, melanthio, cyclamino, maiorana ſicca pyrethro, hyſſopo, thymo, ſatureïa, anagallide, & ſimilibus. Liquida ex iiſdem exſiccatis, vel liquore mixtis, ſucco betæ, foliorum hederæ, quibus & arida permiſcentur. Sicca inſufflantur corniculo, vel fiſtula, vel inſpirando trahuntur, vel excepta oleo illinũtur, vel ex aceto, aqua maioranæ, hyſſopi, aquâ vitæ inuoluta linteolo raro in formam noduli admouẽtur naribus. Liquida attrahuntur tepide. Efficaciſſima ſunt, addito ſcammonio, & farina excepta, vt adhæreant. Poſt horum vſum, ſi mordicatio percipiatur, lac muliebre in nares iniiciendum, vel oleum violatum. Tempus vtendi matutinum, longè à cibo: à balneo, vel aliter laxata cute. Ab imbecillioribus paulatim tranſeundum ad fortiora, vt euphorbium, elaterium, lacte, mucaginibus, butyro prius temperata. No-

Errhina ex quibus componentur.

cent oculis imbecillioribus,& iam laborantibus, atque vbi nasus opportunus est vlceribus, vt aliquando in lue venerea. Tum satius gargarismatis vti,quæ ab oculis diuertunt. Sternutatoria nocent in defluxione ad pulmones: iuuant, quibus caput vaporibus repletum est, & quib⁹ iam tenuata,incisa, & incocta est materia. Adhæc caput anterius per nares,medium per choanã & palatũ, posterius per nucham, neruos, & venas magis purgatur.

Cucupha] Puluis capiti inspersus commodior. Excutitur,& nouus manè reponitur. Cucuphæ semper eædem adhibitæ, & sudore ac pinguedine imbutæ, sæpiùs nocent. Sunt tamen loco pilei. In dolore pertinaci fotus, emplastra, sinapismus, saliuatio cum mercurio, venæ particulares sectæ,cauteria, vel emplastra,quæ metallica recipiant acria, & exulcerent, mixtis tamen detersoriis, ne nimiùm poros obstruant,cõuenient. Et hæc quidem magis,vbi proprium est capitis vitium,& primarium.

ANTO. VALETII EXERCIT. II.

CEphalæa,seu contumax & perseuerans capitis dolor,causis & signis à cephalalgia nõ differt, sed sola magnitudine causæ. Si tamen spiritũ φυσώδη (flatuosum vulgò vocant) causam habeat, splendente faciei tumore, turgido dolore, aurium tinnitu,vertigine,volatu in somnio, magis internoscitur.

Idem remediis profligatur, quibus cephalalgia pituitosa, nisi quod valentiora requirit, vt est ferè crassa magis ac viscida materia. Prima purgatio erit huiusmodi. *Cephalææ curatio.*

℞. mass. inter. pil. de agar. ℥. ß. massæ pil. aurear., & cocciar. an. ℈. i. emolliantur simul cum syr. de stœchad. f. pilul. molles. cap. noctu à primo somno.

Mox cõuenienti apozemate præparanda materia, quale paulò antè descriptum est. Nonnulli apozematũ loco decoctũ guaiaci, aut salsæ parillæ vsurpant ad sudorum prouocationem. Vt.

℞. salſ. parill. ℥.2.ß. macerentur in aq. fontan. ℔.8. per 12. horas ſuper cineres calid. Bulliant poſtmodum vſque ad tertiæ partis conſumptionem in vaſe terreo, plumbato, & benè cooperculato. Fiat colatura, qua vtatur ſingulis matutinis hora quinta. Doſis ſit ℥.6. Alij in ℔.12. aqu. macerant ſalſ. parill. ℥.4. vel 6.

Efficacius decoctũ habebis ex interioris guaiaci ℔.ß. & corticis eiuſdem ℥.2. ex arte maceratis & coctis. Vſus erit per dies 8.9.15. pro conſulti medici arbitrio. Magma ſuperioris decocti, cui addita ſit ſalſę parill. ℥.1. coquitur in ℔.12. aquæ, vt potui detur, vini loco. Et quia ſubinde purgandum, poterit hæc pilularum maſſa concinnari, de qua alternis dieb. ℨ.1. aut ℈.4. capiat.

℞. maſſæ inter. pilul. ſine quib. & cocciar. an. ℈.4. agaric. recens trochiſcati rhei elect. pulucrati an. ℈.2. aquæ infuſionis ℈.1. turpethi in aqua beton. vel ſalu. infuſi cum gr.6. zinziber. f. maſſa pil. cap. vt dictum eſt.

Erit quoque locus clyſteribus acrioribus, pituitam deorſum auertentibus. Qualis hic erit.

℞. malu. biſmal. parietar. mercur. an. M.1. fol. centaur. paru. ſalu. hyſſop. maioran. origan. ana M.ß. ſem. aniſ. fœnic. ana ℨ.2. florum anth. aneth. chamæm. melil. ana p.1. f. decoct. in hydromelit. ad ℔.1. In colatur. diſſol. hieræ picr. benedict. laxat. ana ℥.ß. vel ana ℨ.5. mellis anthoſ. ſacchar. rubr. an. ℨ.10. olei chamæm. & aneth. ana ℥.1.ß. f. clyſter.

Interim toto curationis tempore nõ negligenda particularia, vt errhina, apophlegmata, &c.

℞. puluer. nigell. Rom. maceratæ in aceto fortiſſ. per 24. hor. ac exſiccatæ ℨ.3. ſucci maioran. cum pauc. vino alb. extract. ℥.1. Pone in phial. pro caputpurgio indendo in nares quotidie manè.

Eòdem pertinebunt gargariſmata, ſternutamenta, ſuffitus, frictiones capitis cum linteo aſpero. Quod ſi neque his, neque illis præſidiis ceſſerit do-

lor, prostremum erit remedium, cauterum ceruici, vel brachio ad musculum deltoïda vocatum, quà vena pererptat humeralis, affigere, quò commodè deriuari, ac retrahi materia possit.

1. Aristotel. sectio. 3. problematum.
2. Hippocr. aphor. 5. lib. 5

De dolore capitis ab ebrietate. CAP. 3.

Ebrietas 1 grauissima adfert symptomata, eaq; partim subitanea, partim longo tempore contracta, quale istud est annotatum 2 ab Hippocrate, Si quis ebrius repetè obmutuerit, &c. & quæ à Galeno annotata sunt cap. 5. lib. 5. de locis affectis, epilepsiæ, dementiæ, conuulsiones. Si dolor capitis solius à crapula hesterna, motus, & crudum vinum in stomacho restiterit, vomitus, aut malè vomentibus ieiunium, 3 ventriculi fotus, & illitus, qui concoquunt, remedio sunt. Vbi vacuus 4 vẽter est, & tamẽ 3 vaporibus dolor cõmouetur, non sine ratione vulgò persuasum, vini noxam vini potu elui, quia inde vapores crassi disperguntur eo modo, quo dolores oculorum inde ortos scripsit Hippocrates 6 meraca potione discuti. Somnus, inedia, quies, optima: cibi euchymi, qui facilè coquãtur, 5 gallorum testes in aqua hordei cocti, pulli columbarum, pisces saxatiles & molli carne. Si aquę potus noxius, vtatur hydrorhosato cum vino granatorum, zulapio Alexandrino: malis & pyris adstringẽtibus in vapore coctis. In doloris incremento & vigore, quiescat: in declinatione vmbroso loco, si caleat, obambulet: aut calido, si frigeat. Ante cibum diutiùs & paulò celeriùs obambulandum: à cibo lentiùs & breuiùs, ídque duabus pòst, aut tribus horis. Ebrietati naturali quadã pro-

3 Vt ex radice cyperi, acoro vero, caryophyl. absynth. mẽthâ origan. fit sacculus ventriculo admouendus.
4 Vomitione & fotu.
5 Hi cùm exitum non habeant, distentione dolorem pariunt.
6 Sect. 6. lib. 2. Epidem.
5 Gallorum testes nõ sint veterũ: sunt enim virosi & effœti.

prietate repugnant amygdalæa maræ, brassica, cuius meminit Theophrastus quarto de historia stirpium. In principio siquidem crudum vinum concoctum, vel reiectum fuerit, vtere iis quæ æstum sedant: in declinatione balneum, itémque litus ex oleis sine calore multo digerentibus proderunt.

Κραιπάλη.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galen. cóm. in aphor. 5. lib. 5. Aph.

Κραιπάλη, Hippocrati dicitur hæc affectio, nostris crapula, omnis nimirùm noxa è vino contracta præsertim in cerebro, ἀπὸ τὸ κάρηνον πάλλεσθαι. Nec mirùm grauissima symptωmata vini immoderata potione induci. Cùm enim sit temperaturâ calidum, substátiâ tenue, vel non admodum crassa; vtróque sursum repit: tenuitate promptè omnia penetrat, & in substantiam neruorum ingreditur, ac vaporibus caput & cruditatibus replet: vnde vniuersum corpus necesse est variè affici. Sed quomodo vini noxam eiusdem potio persanat? Nimirùm quæ mala suæ substantiæ tenuis copia inuexit, eadem sua qualitate tollit calefaciendo & exsiccando. Sin minùs, periculosa omnia subsequuntur.

Vini potio immoderata qui grauissima symptωmata inducat.

ANTO. VALETII EXERCIT. III.

Cephalalg. ab ebriet. curatio.

Paul. Aeg. sub finem cap. 4. lib. 3.

EXcitatur à temulentia cephalalgia, vini generosi & largiùs epoti vaporibus calidis caput opplentibus. Restinguitur inedia, somno multo, adstringente, frigidóque cibo, qui vaporum ascensum coërceat. Initio confert aquæ tepentis haustu vomitum ciere, si vinum incoctum adhuc in stomacho fluctuet. Quod si etiam post cócoctionem caput indolescat, refrigerantibus & repellentibus, vt oxyrhodino, vtédum. Non semper tutum ad discutiendam ebrietatem vinum exhibere. Cerebrum enim si incaluerit, dolorem auget. Cornu ceruini rasura cum aqua pota naturali quadam & inexplicabili proprietate ebrietatem sedat. Creditur & hic

pului-

puluiſculus ad eandem prohibendam, & ad ſiſtendam plurimùm facere.

♃.coriand.præpar.gran.oxyacanth.ſem.braſſic.cydon. plantag.ſpodij ana ℨ.2.Ex hoc pulu.dentur ℨ.2.cum ſucco adſtringente, vt li-mon.granat.aranc.

Fabuloſum eſt,quod medici veteres de polygono coronæ inſtar capiti imponendo protulerunt.

De dolore capitis à perfrictione. CAP. 4.

NOn concidit facies, ſed eſt 1 decolor, tardior mens,& animæ 2 functiones,frigidis non iuuantur,ſed calidis.Calefaciunt oleũ rutaceum, irinum, de ſpica, de terebinthina, coſtinum, quibus hyeme rigida, & vbi calore maiore opus eſt,ſtyracem calamitam,benzoinum,euphorbium,aquam vitæ, mythridatiũ, 3 theriacam,& ſimilia permiſcemus. Affectu perſeuerante, raditur caput, aut detunditur, paulò craſsiora medicamenta,quàm in æſtu, adhibentur: ſed tonſis, & capillo pauco,aliquo tamen tectis,liquidiora. Ceratum de euphorbio,ex olei anethi ℥.10. tribus ceræ,vna euphorbii. 4 Sinapiſmus,capitella, diachylum ireatũ, & ſimilia conueniunt. Non eſt vtendum phlebotomia, cucurbitulis, remediis luis venereæ, vbi ſola intemperies eſt. Alimenta, vinum tenue,cibus calidus, 5 balneum, motus,loci calidi habitatio, odor ſuauis,calidus, 6 illitus narium,auris frictio.

1 Nam quæ ſunt propinqua & vicina,itémque cõmunia, ea primùm & maximè affici ſolẽt.Hip. li.de humor.

2 Naturales,animales.

3 Datur theriacã ad magnitudinem auellanæ, hora ſomni.

4 De his cap.5.li.3. Inſtitut.Chir.

5 Cùm vniuerſale, tum particulare, idque ex cephalicis.

6 Hic oleo irino perfici poterit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc dolore à frigore, lege Aurelianum primo Chron.Rarò huiuſmodi dolores ex ſola intẽperie fiunt: & ſi fiant, breui materiam accumulãt, præſertim in plenitudine laborantibus,& cacochymis.

Cephalalg. à frigore curatio.

CApitis dolor à frigore suis causis & signis satis innotescit. Vini subtilis & oligophori potu, moderata corporis motione, & aliis calfacientibus, ac frictionibus ex linteis calentibus, iuuatur. Caput imprimis sacculis foueatur.

♃. furfur. macr. ℔. ß. milij quart. I. salis friat. ℥. I. torrefiãt omnia simul in sartagine: fiant sacculi duo interpuncti, vt decet, qui alternatim manè & serò capiti admoueantur. Efficaciores erunt additis cephalic. herbar. puluerib. seminibus calid. vt. ♃. furf. macr. mil. com. sal. vt suprà: salu. maioran. sicc. contus. ana M. ß. sem. anis. fœnic. contus. ana ℥. I. baccar. laur. iuniper. ana ß. omnia simul in sartag. torrefiant: dein ex his duo, vt antè, sacculi parentur. Vel. ♃. beton. salu. rosmar. ana M. I. flor. anth. stoechad. chamæ. meliloti, summitat. anet. ana P. I. f. sacculus, qui bulliat in æquis aquæ & vini partibus. Expressus capiti admoueatur, ieiuno ventriculo.

Ab his ad litus pergendum. Parabuntur liniméta ex oleis ab Authore præscriptis, paucula cera addita. In quibus cauendum, ne sit præceps ad vehementiora trãsitus. His omnibus tentatis si superstes fuerit dolor, certissimum dabit residis materiæ purgatione excludendæ argumentum.

A siccitate sola infrequens est capitis dolor: qui si accidat, vehemens animi contentio, insignis aliqua vacuatio, immodica Venus, & similia incusanda sunt. Ex depresso faciei charactere propalàm explicatur. Humido victu, pleniore, qui deperditam substantiam instauret, somno liberiore, vita curis soluta percuratur. Si litu visum fuerit opus, ex olei amygdal. dulc. axung. butyr. rec. æqu. partibus compingetur, quo frons & tempora illinentur.

Cæterùm si capitis dolor ab ictu ad cranium &

membranas pertigerit, curatio à chirurgia petetur.

De vertigine. CAP. 5.

Δῖνος Græcis, vertigo nobis, quum caput 1 circumagi videtur. Σκοτόδινος, cum etiam tenebræ 2 oculis offunduntur, aut spectra 3 rubētia, quę denuntiant 4 Maniam: aut rubore saturata, quæ Epilepsiam, ex inordinato motu spirituum & flatuū. Hæc omnia aliquādo gignuntur in capite: aliquando ex 5 inferioribus partibus corporis huiusmodi spiritus efferuntur. Quod iis ferè contingit, qui cruditates colligunt: quibus sæpiùs hepar calidius est: quibus ex hepate in ventrem regurgitat 6 bilis: quibus præsertim arteriosum genus intemperatum est, plenū feruido & spirituoso 7 sanguine. Itaq; Theophrastus libello de vertigine spiritum & humorem capitis ouo comparat: quod cùm fusum habeat humorem, nō continuum, dum crudum est, non circumagitur: dum coctum, vertitur, vnito iam & continuo humore, & æqualiter fuso. Vide Aristotelem probl. 4. sect. 6. Si in capite primùm generatur malum, iisdem remediis vtitor pro varietate materiæ, quæ in dolore capitis descripta sunt. Si ab arteriis, arteriæ post aures incidantur. Sed cùm sit duplex venarum genus & arteriarum, quæ caput ascendunt, interiores maiores, exteriores minores, siquidem per has fit fluxio, externa remedia, arteriotomia, venarum incisio &c. conferūt: si per illas, non conferunt, vt ex cap. 8. lib. 3. locor. mal. affect. dictum est. Nam venæ exteriores, nisi rami sint interiorum, non vacuant interiora. Si à cruditate, ea concoquatur, & temperantior vita instituatur. Si à

1 Siue per idiopatheiā cerebri, siue per sympatheiam.

2 Quod fit translata ad neruū opticū materiā.

3 Inflammatis spiritib', ab æstu, & incandescente sanguine.

4 Modò nulla perturbationis criticæ excusatio possit adferri. Tunc enim ad salutē hæmorrhagiam portendunt.

5 Vt à pulmonibus & ventriculo: quæ tamen cardiogmo distinguuntur.

6 Quæ cardiogmum cōmittit. ex aph. 17. li. 4.

7 Cuius inordinatū motum marmaryge sequuntur.

regurgitante bile, (*sæpe enim tenebricosa quædam bilis ex hepate & intestino in ventriculum regurgitat*) pilulæ hæ singulis hebdomadibus 8 deuorentur.

8 Ad exhauriendum bilem ex ventriculo.
9 Simplicis.
10 Hyeme ad cruditatē.
11 Vt æstate.
12 Vel sacchar. in aqua rosacea dissoluti.

℞. hieræ 9 picræ, rhab. elect. agar. trochiscati an. ℨ.ß. mastichis, spicæ, santali citrini, ros. rub. ana ℈.7. cum syrupo ros. fiant nouem pilulæ pro tribus dosibus, sumendis horâ ante cibum. Aliis verò diebus. ℞. specierum 10 aromatici rosati, 11 specierum triasantali ana ℨ.ß. 12 sacchari rosati quantum sufficit, cum syrup. rosato fiat electarium. Reliqua facienda sunt, vt diximus in dolore capitis, secundum materiæ diuersitatem.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Δῖνος turbulenta est commotio spirituum crassorum, aut flatuosorum, aut solius spiritus cum multo vapore, *Σκοτόδινος.* in anterioribus cerebri ventriculis. Σκοτόδινος duobus constat symptomatis, δίνῳ seu vertigine, & tenebrosa oculorum offusione. Inde nomen Græcis compositum tenebricosæ vertiginis à vapore caliginoso. *Σκότωμα.* Σκότωμα pro vtróque sumitur, sæpiùs pro vertigine. Ab vtróque differt Epilepsia, tum materiâ, quæ est humor vel vapor: tū *Ὑπόχυμα.* symptomate, quia cōuulsionem affert. Hypochyma longè alius affectus ab omnibus. Habet enim causam coniunctam in oculo, non in cerebro, nimirùm aquam vel fumum. Quicquid ergò turbulentos illos spiritus procreare, vel procreatos commouere potest, siue internum sit, siue externū, vertiginis causa est. *Vertiginis primariæ causæ quæ sint.* In capite primariò affecto causæ sunt humores repentè ac vehementer agitati, animi affectiones: omnis intemperies siue arteriatum, siue cerebri coctionem impediens, aut corrumpēs: præsertim calida, humores extenuans, & in feruorem agens, aut multos vapores generās: frigida, cruditatis parens, indéq; multorum & crassorum vaporū, vnde senum diuturnę vertigines apud Hippocratem: *Gale. comm. in aph. 31. li. 3* meatuum quoque densitas & obstructio, vnde vapores intercludūtur,

&,vt in fornace, per ventriculos circumaguntur: naturę conatus in secernendis humoribus per crisim: translata ad cerebrum materia post crises imperfectas. Mittuntur autem ad cerebrum vapores è ventriculo per inediā, calore (alimenti inopiâ) humores noxios exagitante, acres incidente, calfaciente, & ventriculum prauis succis replente: per cruditates, caloris natiui imbecillitate, qui vapores secernit, secretos dissoluere nequit. Aliquando humor illîc prauus aceruatur, vel genitus, vel aliūde accitus, vel cibus corruptus cōtinetur. Idem fit ab aliis visceribus, hepate, liene, vtero, toto corpore, excrementis retentis, hæmorrhoïdibus suppressis. Primariò caput affici coniicimus, si sensus externi sensim læduntur, si in nulla parte inferiore vitium præcessit. Ab impuro corpore, cerebro infirmo, si coctionis tēpore, & cum à somno surgunt, vehementiùs vertuntur, si tenuis sit vrina, pauca, aluus dura, color cutis similis humori. A vētriculo, si nausea, deiecta appetentia, stomachi dolor, & similia pręcesserint. Curatio perficitur sublatis causis per cōtraria sanguinis missione (si conueniat) è cephalica, vel mediana, vel basilica, ex arteriis post aures, cauterio. In vaporibus à materia calida primùm digerendo, deinde vacuādo, postea adstringendo, vapores prohibēdo pulueribus, opiatis, similibus: per topica discutiendo, roborando: ieiunos reficiendo optimis alimentis, & citò nutrientibus. Nocet capitis frictio, nisi post purgationem, vel aliarum partium frictionem. In capite fiat pāno sicco: partibus inferioribus, calido.

Vertiginis per protopatheiā cerebri factæ signa.

Vertiginis ex partium inferiorū sympatheia signa.

Specta rubentia.] Hippocrati & Aureliano μαρμαρυγαὶ dicuntur λαμπηδόνες πυκναὶ, πυρώδεις spectra rubra oculis obuersantia, è quibus de humore peccante coniecturam facimus. Aliis ἀμαρυγαὶ, ἢ μαρμαρῖναι. Est autem facilis transitus vertiginis ad Epilesiam, vnde & veteres paruam Epilepsiam vocauerunt.

Hipoc. sent. 33. li. 3. Prog. Cal. Aureli. cap. 2. & 1. Chronicon.

ANTO. VALETII EXERCIT. V.

VErtigo duplex: simplex, & tenebricosa: vtráque maioris & minoris ratione distincta. Illa enim leuior: hæc grauior, quòd à causa sit potentiore. V-

triúſque cauſæ & ſigna quibus inter ſe ſeiugantur, fusè repetita ſunt ab Hollerio ex Gal. cap. 38. libr. tert. de loc. mal. aff. comment. ad aphor. 17. libr. tert. & ad ſent. 42. libr. quart. de vict. rat. in morb. acut.

Si primaria affectio, an ab intemperie cerebri calida, arterioſo genere intemperato, venis feruido & ſpumoſo ſanguine plenis, an ſit à frigida, conſiderandum. Si ab illa, reprimẽtium vſus, vt oxyrhodini, reuellentium, vt phlebotomiæ, & cucurbitularũ longinquis primùm partibus, maioris ergô reuulſionis, vt tibiis, dein interſcapulio affigendarum, indicatur. Veteres etiam arterias ſecuerunt, cum videlicet vapor exteriores per arterias aſcenderet. Ante admotas ceruici cucurbitulas aluus blando cathartico, aut enemate ſubducitur, ne vapor in caput ab his affixis concedat.

Interim ſumenda ſunt, quæ turbulentos ſiſtant ſpirituum motus: vt zulap. roſac. ſyr. granatorum, de acetoſit. citri, cum aquis plantag. roſar. lactuc. & ſimil. In cauſa frigida purgatio ex catapotiis erit ex vſu, vt ex coccis & pillul. de agaric. æquis partibus miſtis, & cum ſyrupo de ſtœchad. malaxatis. Hûc pertinebunt apophlegmatiſmata, & alia id genus particularia in cephalalgia pituitoſa commemorata.

Commendatur maximè hic puluis. ℞. ſalu. ℥. 2. flor. lauendul. hyſſop. menth. an. ℥. 1. caryophyll. nuc. moſchat. cinam. elect. zinziber. albi, granor. paradiſi, zedoariæ, galangæ an. ℥. 1. calam. arom. ℥. 2. granor. iuniper. ʒ. 3. granor. pœon. ℥. 1. fiat puluis, de quo detur. ʒ. 1. manè, & circa

ſomnum. Sunt qui vermem ſericum facientem ex ſiccant, in puluerem redigunt, vertici capitis vertigini & conuulſioni obnoxiis inſpergunt, cuius mirabiles effectus eſſe volunt. Hoc puluere Carol. Quint. Imperator frequentiſſimè vtebatur.

Si fiat per ventriculi conſenſum, purgabitur humor, qui os ventriculi lancinat, pilul. de hiera, aggregatiuis, & ſimilibus ſyrupo de abſynthio exceptis. Prohibebitur aditu ad cerebrũ vapor aniſo condito, ex cochleari à paſtu dato, puluiſculis reprimentibus è coriandr. roſ. cinamomo.

Interea roborabitur ventriculus ſumptis tabellis diarhod. Abbat. aromatic. roſati.

Quod ſi bilis ab hepate in ventriculum cõfluat, medendum hepati diluto rhei in decocto hepatico, vel aquis hepaticis, ſyrup. de cichor. de endiuia, tabellis diatriaſantal. cerato ſantalino.

De phrenitide. CAP. 6.

PHreniticos ita 1 curabis. Viribus integris 2 ſanguinem detrahes è 3 cephalica (niſi plenitudo 4 adſit, alioqui enim oporteret 5 priùs ſecare iecorariam) anguſto 6 foramine, vt vulnus celeriùs coaleſcat. Quod etiam fideliter ligabis, aut 7 pice obduces, ne temeritate phrenitici diſſoluatur, & ita prorumpat ſanguis. Obſeruandum tempus, quo minùs furere videatur. Miniſtris quoq; opus eſt, qui phreniticum contineant: alioqui periculum, ne agitatione corporis vena phlebotomum eludat, aut amplior adigatur plaga, vel lo-

1 Si modò phrenitis curationẽ poſſit recipere, vt nec repẽtè phrenitidis paroxyſmus ex diuturna generatione oboriatur: nec phreniticus ſit tremulus, aut etiã fanaticus, cũ alui extremẽ tis bilioſæ tincturæ expertibus, & impedimento partiũ, quarũ officio vita carere nequit.

2 Sine vllo infirmitatis metu.

3 Ad cauſæ coniunctæ remotionẽ, & antecedentis auerſionem.

4 Vniuerſi ſcilicet corporis, ad vaſa.

5 Niſi etiã ſymptoma prohiberet.

6 Ne ampla fiat ſpirituum diſſipatio. *7 Vel linamento ex aloë, albumine oui & pilis leporum confecto.*

cus turpiter laceretur. Detrahatur pro viribus, vitato animi deliquio. Paulus in iis, qui nimiùm corpus agitant, venam in fronte, alij venam nasi, Diocles venam sub lingua diuidit. Nonnulli sanguisúgas fronti, temporibus, naso, caluariæ infigunt. Sunt, qui auriculas scarificent. Sed hæc omnia non nisi progresso morbo & vacuato corpore tempestiua sunt.

De aëre, vbi collocentur, iam olim disputatum est. Antiqui ferè tales ægrotos in tenebris continebant, tum quia in luce spiritus agitati furorem exasperarent: tenebras quoque ad somnum & quietem conducere existimabant. Asclepiades phreniticos in lumine esse habendos dixit, quia tenebræ terreant, quia lucido loco sensus occupantur, atque interim mens quiescat. In tenebris verò quietis sensibus, mens altis cogitationibus & visis sese exagitat.

Et propterea idem dicebat nulla re magis phreniticos reuocari, quàm harmonia & Musica, vt cõstat ex Athenæo. Sed hoc ferè Græcis & Latinis placuit, vt qui luce [8] offenditur, habeatur in tenebris, aut mediocri luce collocetur: quem tenebræ lædunt, in luce collocato: qui vtróque pariter offenditur, mediocri luci habeatur. Et si vires valent, lucido magis: si infirmæ, magis tenebroso iuuatur. Hæc & alia plura apud Celsum & Aurelianum de morbis acutis.

8 *Spirituum dissipatione, & humoris biliosi orgasmo.*

Fuit & alia controuersia de tondendis, [9] aut radendis phreniticis. Asclepiades radi noluit, nec etiã tondi, quia videlicet raso capillo aut detonso copiosior materia in caput attollitur, vnde capilli fruticãt magis, & seges detonsa vberiùs prouenit. Itaque

9 *Ad arcẽdã materiã, infringendã & digerẽdã.*

cùm oporteat materiam à capite reuelli, non in caput attrahi, non erunt tondendi. Hoc verò reliquis omnibus Medicis placuit. Tondendi phrenitici (*ab initio*) radendi etiam, nisi prohibeat frigus, remisionis tempore, longiùs à cibo. Sic enim remedia commodiùs adhibentur, caput leuatur onere, & fumi faciliùs digeruntur. Misso sanguine molliusculis 10 clysteribus (*Cauendo à calidis, vt hiera, benedicta*) vtemur: interim etiam acriusculis, & maximè, si phlebotomia omissa est, qualis hic est.

℞. decoctionis furfurum ℔.1. In qua dissolue cathol. ʒ.6. sacch. rub. mellis ros. colati ana ℥.1. ol. violati ℥.3. salis cõmunis ʒ.2. Imperandæ etiam 11 purgationes leues (*& in pauca quantate, ne calfaciant & agitent humores*) quales descriptæ sunt in dolore capitis ab humore bilioso, aut hæ.

℞. succi granatorum acidorũ & dulcium ana ℥.1. ß. sacchari in aqua endiuiæ dissol. ʒ.6. fiat potus. vel. ℞. succi ros. ℥.2. sacchari similiter dissol. ʒ.6. leuiter ferueant in calidis cineribus. Opulentos adhibitis ministris continebis, aut etiam vinculis colligabis, vt pauperes. Vincula enim motum retinent, & materam à capite reuellunt.

Topica.

Vitandus asiduus refrigerantium vsus, ne in Lethargum commutetur morbus: deinde quia constringunt poros, vnde fumi in capite retinentur. Licebit vti iis, quę in capitis dolore calido descripta sunt. Primùm quidem repellentibus: deinde iis erit admiscendum aliquid chamæmelini olei.

10 *Ad reuulsionem bilis. Talis autem clyster imperari poterit ℞. deco. lact. plantag. nenuph. parietariæ, althææ ℔.1. In qua dissolue. catholici ʒ. 6. mell. ros. colati, sacch. alb. ana ℥.1. olei. viol. ℥.3. sal. cõm ʒ.2. fiat clyster.*

11 *Hæc purgatio aptè præscribetur. ℞. fol. endscario. scab. acetos. flor. triũ cardia. ana p. 1. tamarind. pass. mund. polyp. querni an. ʒ. 3. sem. acetos. melon. cucur. an. ʒ. 1. fi. decoct. in qua infunde rhei elect. ʒ. 1. santal. citr. ℈. 1. In express. dissol. cathol. vel cass. ℥. ß. syru. ros. pall. lax. ℥. ß. fiat potio.*

Apij ſuccus, aut alius fortioris, vt calament. & origani, ad reſoluendum addi poterit, ſed non niſi declinante morbo. Licebit etiam vti in declina-

12 *Ad digerendum.* tione 12 oleo, in quo ſerpillum, & alia eiuſmodi coxerint, vt concilietur ſomnus. Hordeata parentur ex aqua decocti quatuor ſeminum frigidorum. Perfundatur caput & facies, abluantur pedes & manus, excipiatur quoque vapor hoc modo.

♃. violarum, hordei excorticati, capitum papa-

13 *Maſculæ.* ueris albi. rad. 13 mandragoræ ana M. 1. fiat decoctio in aqua puriſsima. Vbi refrixerit facies ægri, inde abluantur pedes quoque & manus. Deinde ſpongia immerſa in his, id eſt, in decocto, ſubinde naribus admoueatur.

Iuſcula cum capite vno papaueris albi coquantur, multa lactuca alterentur, vel hoc nodulo.

♃. quatuor ſem. frigidorum maiorum, papau. albi ana ʒ. ß. fiat nodulus, qui imponatur in iuſculis. Vtatur cichorio & lactuca elixis, & modico ſaccharo violato conſperſis.

Frontalia.

♃. ol. roſ. ℥. 1. aceti ʒ. 2. populeonis (*ad ſomnum: ſed recens eſſe debet, quia antiquum calfacit*) ʒ. 2. miſce pro frontali. Oleum, in quo viua torpedo extincta ſit, ac deinde coxerit, in quo lactuca coxerit, folia aut capita papaueris recentis, oleum violatum, de nenuphare, de papauere, de mandragora, de cucurbita.

Vel. ♃. olei roſarum, nympheæ & papaueris alb. aceti, aq. ſtillatitiæ ſolan. & betonicæ ana ℥. ß. miſta agitētur pro embrocha frontis & ſyncipit. Item. ♃. vnguenti populei & roſacei aceto lotorū ana ʒ. 3. ß.

ſeminis papaueris alb. & pſylij contuſorũ, ceræ ana ℥.ß. malaxentur, & cõcorporentur in cerati formã, quod inductum linteo fronti circundetur. Aut.

℞. olei de mandrag. vel de aliquo alio ex ſuprà dictis ℥.2. populeonis ℥.ß. aceti ʒ.2. Agitentur & miſceantur pro frontali. Aliud fortiùs.

℞. [14] opij, croci ana ℈.1. diſtemperentur in vini albi, & aquæ roſ. ana ʒ.1. cum linteolo in eo madefacto fiat frontale.

[14] Succi papaueris nigri. Cæterùm hæc adhibẽtur, quũ ſymptomatũ ſumma ſunt omnia.

Chelidonij terreſtris manipuli 2. vel 3. coquuntur, lana vel ſtuppis excipiuntur, & raſo capiti, emplaſtri modo, vtiliter imponuntur. Ad id quoque facient odoratus rerum frigidarũ. Nec deſunt, qui caphuram è collo ad cor ſuſpenſam commendent.

Conciliato ſomno, & experrecto ægro, facies abluatur decocto cham. aut anethi. Non vtendum ſomniferis, quæ intrò ſumuntur, niſi vires valeant: alioqui horum vſu languidus calor extinguitur.

Potio ad ſomnum.

℞. ſyrup. de nenuph. ſyrup. de papau. ana ʒ.6. decocti lactucę ℥.2. fiat potus, detur horâ ſomni. Alia.

℞ lactucarum P.1. [15] dactylos N.3. caput vnum papaueris albi: fiat decoctio ad ℥.4. In quibus diſſo. ſyrup. [16] roſ. ℥.1.ß. miſce, detur horâ ſomni.

Vel. ℞. lactuc. nouell. M.1. florum violar. nenuph. ana p.1. ſeminis papau. alb. ſem. melonum ana ʒ.2. fiat decoct. pro vna doſi: in colat. diſſol. ſyrupi de papau. ℥.1. vel eiuſdem ſyrupi, & diacodij ſine ſpecieb. ana ʒ.6. vel ſyrup. roſ. ſicc. & de nenuphare ana tantundem, fiat zulapium clarum: condiatur pauculo ſantalo citrino, vel cinamom. craſsiùs conquaſſato.

[15] Dactyli phreniticis non exhibẽdi, quòd vaporibus caput oppleãt.

[16] De ſiccis vulgò dicti.

℞.rosſ. violarum,abſynthij an.℥.ß. opij gr.1.ſimul mixta leuiter bulliant,colentur cum ℥.4.iuſculi pulli,ſorbeantur. Quinetiam quoniam phreniticis ab immodica illa vigilia certa impendet virium proſtratio,commodum erit, aliis remediis non reſpondentibus,tandem hoc vnguentum præcipere,quod ad omnem ἀγρυπνίαν, ſeu ex febribus,melancholia, aut dolore obortam mirificè confert. ℞. ſucci mandragor. violar. ſeminis hyoſcyam. capitum virid. papau. ana ℥.12. cicutæ, ſolani, radic. lactuc. ceræ an.℥.6. maſtich. ℥.1. opij ʒ.2. omnes herbæ, ſemina, & radices oleo viol. vel cõmuni diebus 12. infunde deinde ad prunas coque,donec herbæ coquantur. Poſteà cola. Colatis tritum opium immiſce. Poſtremò ceram & maſtichem adiunge. Ad idem olea crocinum,hederaceum,mandragorinũ, populneum plurimùm facient. Sic autem populneum parabitur. In vini ℔.4. olei, ſi vis, roſ. ℔.3. oculorum populi verè collectorum libræ tres diebus 7.macerentur: quotidie agitentur: leuibus prunis poſteà coquantur ad vini conſumptionem. Capitis dolores abigit efficaciter. Nimiùm ſopitos his remediis ita excitabis.

℞. ſucci rad. fœn. ℥.2. ß. aceti albi, in quo nux moſchata coxerit,℥.1.ß. cum ſpongia ex aqua hyſſopi expreſſa, & rurſus madefacta in ſuprà dicto ſucco, fiat errhinum, attrahatur naribus. In eundem vſum pulegium, aut hyſſopus teritur, & ex aceto naribus admouetur. Porrò quæ adhuc in meningibus ſupereſt craſſior, aut impactior materia, ea digerentibus eſt vacuãda. Vacuabitur partim ſumptis,vt rheo,myrobalan. & catapotiis conuenienti-

bus: partim admotis capiti temperatè calidis, vt oleo rosaceo cum chamæmelino: fotu ex decocto maluæ betonicæ, fœnicul. alth. lini, fœnug. florib. chamæm. aneth. anthos, sambuc. cum spongia, vel cum linteo: vel eidem capiti applicitis, columbis, catulis, lapis, aut similibus animalculis viuis per spinam sectis, & exenteratis. Sed hæc nunquam nisi in fine vigoris & declinatione morbi tentãda sunt, alioquin plus attraherent, quàm digererent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mania & melancholia, deliria sunt sine febre: phrenitis & παραφροσύνη cum febre. Hæ duæ species distinguũtur continuitate. Nam παραφροσύνη symptoma est in statu febrium ardentium, cum quibus incandescit, & remittitur. Phrenitis verò morbus est cõtinuus, febrim & mentis perturbationem inducens. Hippocrati tamen interdum phrenitici dicuntur, quibuscũque mens oblæsa est. Caussa duplex: vna à bile naturali, id est, tenuiore sanguine ad cerebri meningas affluente, & in illis inflammationem, vel etiam in cerebro, ob exitum è vasis, angusto loco coarctationem, & prohibitam transpirationem procreante, vel feruente duntaxat, vnde Hippocrati deliria securiora cum risu. Altera à bile non naturali, id est, acri & adusta, quæ quò acrior est, & adusta magis, eò sæuiora & periculosiora acccidentia inuehit. Signa pathognomonica sunt, febris, delirium, continuitas. Curatur primùm clysmate molliente & alterante, si & per morbi sæuitiam, & ægri morositatẽ liceat: sectione cephalicæ, aut eius loco, cucurbitulis humeris & natibus cum scarificatione admotis, aut sectione venæ sub lingua, materia fluente: in statu, venæ frontis: Topicis initio repellẽtibus, deinde admixtis paulatim resoluentibus, purgatione bilis, potionibus cordi acommodatis in virium imbecillitate, sed in bile adusta humectantibus & melancholico humori propriis, aluo perpetuò humectata, vrinæ prouocatione (si retenta sit) per admo-

παραφροσύνη, φρενῖτις.

Phrenitidis caussa duplex.

Hippo. apho. 53. li. 6. Aph.

Phrenitidis signa pathognomonica.

ta non calfacientia. Cæterùm de venæ sectione in phrenitide non leuis est dubitatio. Etenim Asclepiades medicos eos trucidare affirmabat, qui phreniticis sanguinē detrahi imperarent, quòd phrenitis non nisi intenta & vigente febre prehendat: sanguis autem remissa febre mitti debeat. Et quidem rarò sanguinem mittimus, quia ferè priùs missus fuit, & iam virib⁹ deiectis incidit phrenitis. Quòd si quando sanguis ducatur, animi deliquiū vitandum.

Narcoticis cautè vtendū. *Oleum de papauere, de mandragora.*] His cum iudicio vtēdum, ne cerebro naturâ frigido noxa inferatur, ídque in minima dosi, & in principio, aut vigiliis. Temperari possunt mulieris lacte puellam lactantis, quod frigidiusculum est. Possumus quoque pannos succis intingere, vel aquis in hyeme, & admouere fronti: qui remouendi sunt, vbi incaluerint, & sæpiùs repetendi. Potest etiam è tritici farina sola cum succo & oleo violarum fieri cataplasma, & fronti non dormientium applicari.

Syrupi de papa.] His quoque non vtemur nisi coacti, & firmis viribus. Cùm enim frigidissimi sint, de caloris natiui extinctione periculum imminet. Ad viriùm robur & conseruationem addantur syrupus violatus, pulueres cordiales, vt de gemmis, diamargariton frigidum, aquæ buglossi, borraginis, & in bile adusta, puluerum loco, confectio alkermes in minima dosi pro imbecillitate virium, & extrà ventris fluxum.

Opij vsus quibus in naturis suspectus. *Opij.*) Vsus opij in pueris, mulieribus, mollioribus, periculosus est: in robustioribus minùs: assuetis, vt quarūdam regionum incolis, nullo modo, etiamsi per os sumatur. Gulielmus Rondeletius primariæ notæ medicus, & in Monpessulensi Schola Regius Professor retulit mihi vidisse se ab Hispano in summo æstu opij semunciam sine noxa deuoratam. In dolore capitis opium, non croco, qui molestiam & grauitatem inducit, sed nuce moschata, corrigi debet.

ANTO. VALETII EXERCIT. VI.

PHrenitis membranarum cerebrum obuelantiū, atque adeò cerebri ipsius, inflammatio, vel ex-

quisita est,& cerebri, meningúmque eius propria, vel spuria, cerebro septo transuerso inflammato consentiente,& ex neruis, qui in ipsum spargũtur, vitium concipiente. In illa magna & rara est respiratio:in hac inæqualis,à contractione præcordiorũ & incendio magno. Vtriúsque distinctiones,causæ & signa habentur cap. 3. libr. 5. de loc.malè affect. libro 2. de caus. sympt. comment.ad sent.1.sect.1. Prorrhet.1. *Paul. Aeg. cap.6.lib.3.*

Morbus hic, quia acutissimus, celerem petit curationem.Iniicitur clyster è decoct.remollient. additis seminib.frigidis:in quo sint dissolut.cathol. & diapr.an.℥.ʒ.mel.ros.& saccha.alb.an.℥.1.butyri recentis(nõ enim tam citò,atque olea, inflammatur) ℥.3.vel ole.violac. & butyr rec.an.℥.1.ß. *Phrenitidis curatio.*

Clystere reiecto,materiæ affluxus,qui tumori & inflammationi incrementum suggerit,reuellendus, aperta cephalica,vel, suadente Aetio, media, vt celeriùs subueniatur,angusto tamen facto foramine, metu nimiæ spirituum exolutionis,qui in hoc affectu præ sanguinis tenuitate facilè dissipantur.

Conuenient deinde repellentia, quæ suo occursu humorem propulsent,eiúsque feruorem cõtemperent: quanquam in statu, vbi meatuum reserationе,& humoris discussione maximè est opus,eorum vsus sit penitus abrogandus.

Purgationum etsi Græci authores non meminerint, fortasse quòd existimârint humores motos inflammationem augere:tamen cùm bilis ad furorem in phrenitide multũ faciat,& in magnis morbis nõ solùm sanguinis missione, verùm purgatione vti sit rectissimum,hîc purgante medicamento, *Gal. lib.4. Meth.*

minùs tamẽ calido, medicari licebit, priuſquam ad ea quæ alterant,diſcutiunt, & vapores tranſpirare faciũt,veniatur. Sic itaque purgabis. ℞. expreſſion. ℥.2.rhei elect.in decoct. ℥ß.1.tamarindor.& cichor. infuſ.cũ.℈.1.cinam. in qua diſſol.cathol.& ſyr.viol. an.℥.1.f.potio. Pauperibus ſemunciam diapr. ſolut. aut eiuſd.diap.& electarij de ſucco roſ.an.℥.2. in aqua hordei diſſolues,niſi calidiora hæc exhibere febris vehementia vetet.

Longiùs progreſſo affectu, & commoda erit deriuatio,& à parte laborante vacuatio.Alterum affixis cum ſacrificatu interſcapulio cucurbitulis:alterũ ſectione rectæ in fronte venę,ſtricto priùs,vt appareat,collo,conſequimur.Quod ſi conſiſtente morbo ſpes ſit alicuius criſim conſequuturæ vacuationis,nihil moliendum,ne naturæ motum interturbemus.Contrà verò ſi natura nihil tentando fatiſcat,aliqua oneris parte leuanda,clyſtere,vel cathartico exhibito.

Mox ad diſcutientia linimenta & fomenta progrediendum: quæ quamuis calida,materiam foras euocando refrigerant. Parabitur ex moderatè calidis, vt chamæm. melil. aneth. beton. ſtœch. maioran.ſeminib.aniſ.fœn. & ſimilibus,decoctum, in quo immerſa ſpongia capiti applicanda. Litus ex ol. chamæm. liliac.aneth. Hûc referuntur exenterata,vt loquuntur,viua animalcula.

Præterea quia in phrenitide ſuperat calidus humor,& proinde in ea affectione eſt ἀειχινησία, eſt quoque & ἀναισθησία,ob vitiatam cerebri temperaturam, occurrunt duo grauiſſima ſymptomata, ſomnus difficilis & vrinæ retentio, quæ opem medici

dici requirunt. Somnus conciliabitur hypnoticis potionib. ab Autore imperatis, vel hordeato cui semina refrigerant. pap. alb. lact. vel portulacæ sint addita. Subducetur vrina pubis & perinæi fotu, ex malua, bism. pariet. cham. & mel. in aqua & vino albo coctis.

De 1 *Apoplexia.* CAP. 7.

APoplecticum 2 ita curato. Hominem agitato, concutito, 3 fricato. Sæpe enim similes apoplecticis concidunt ex leui obstructione, quæ agitatione coroporis discutitur. Ea obstructio à crassis vaporibus esse potest, vel quia pauca materia est, quæ obstruit. Similes quoque apoplecticis 4 sunt, qui apolectici & cataleptici veriùs dicentur, ex plenitudine totius corporis, vel capitis, vnde viæ spiritales intercipiũtur. Quibus vena brachij interna quidẽ, si totius corporis plenitudo est, cephalica, si tantùm capitis, statim 5 aperienda est. Hoc enim remedium sæpe satis est. Eiusmodi historia est apud Aëtium, capite de catalepsi. Iuuenis quidam multi sanguinis derepẽtè mutus factus est. Tres dies integros ita iacuit: quarto die multo profluuio sanguinis è narib⁹ liberatus est. Ἀφωνίαν Græci affectum eum vocant. In apoplexia, quam frigidus & crassus humor excitat, priuatione motus & sensus, ac propè extincta rectrice anima, hominem 6 loco lucido & tepido collocato, ac corpus vehementiùs concutito. Tum 7 multa frictio conuenit, vnctio ex oleo calente, & maximè earum

1 De motus & sensus vniuersi corporis priuatione: quæ fit quum spiritus animalis è cerebro exitu prohibetur, & vitalis aditu è corde ad cerebrum.

2 Si modo apoplexia fortis non sit, sed debilis. Est enim insanabilis valida apoplexia.

3 Dura frictione, vincu lis quoq; dolorificis, vt con creti humores fundãtur, ac spiritus animalis exitum habeat, vitalis aditum.

4 Ac præsertim ij, qui breuiore & crassiore sunt collo, quib. vitalis spiritus aditu ad cerebrũ prohibetur.

5 Nam aphoniã sine febre vena sectio soluit. sect. 5. lib. 2. Epid.

6 Vt splendore lucis materia foras euocetur. 7. *Ad excitandã naturæ vim, liberanda obstructa, & præparandã materiam.*

partium, quæ magis refrixerint. Plantarum pedis pruritus, aquæ vitæ cũ nuce moschata in nares iniectio, sinapi vulgare illitum, vellicatio barbæ & pubis, sal ori iniectus. In phlebotomia, quæ vel hominē liberat, vel occidit, ita te gerito. Si nihil [8] repugnat, præparato priùs [9] corpore, & [10] in tempore venam cephalicam incidito: parùm detrahito. Post aliquot horas, si perseueret malum, alteram cephalicam vulnerato, nec ita multum sanguinis detrahito. Hæc verò repugnant, quòd aliquando immodica venere, aut alia quauis spirituũ inanitione virtus corporis exhausta est. Hîc [11] scarificatione, cucurbitulis, sanguisugis toto corpore fixis cōtentus esto, quemadmodũ in obesis corporibus, mollioribus, & debilioribus, in quibus venæ [12] vel non apparent, vel non ferũt phlebotomũ. Præparatur corpus, subducto prius ventre, totius corporis fotu ex ol. calido, chamæmelino, anethino, aut simili, aspera [13] frictione, cōcussione corporis & ambulatu, vt sanguis crassior & frigore cōgelatus recalescat, attenuetur, & meliùs effluat, oportétq; iustũ vulnus infligere: alioqui subsistet sanguis: quanquã nō vniuersim, sed interuallis detrahēdus sanguis est. Occasio est in remissione, aut quo tempore non ingrauescit malũ. Remissio intelligitur liberiore, quàm antea, respiratione, pulsu meliore, & vbi partis alicuius torpor cœpit egelari. Alioqui si, quod sæpe fit, aliter venam aperias, aut ægrum præcipitabis, aut nihil iuuabis, exitu materiæ negato. A phlebotomia spes salutis, si pulsus, respiratio, faciei color, partium frigus, mens, motus, sensus, omnia, aut ex his aliqua, in melius conuertantur. Alioqui, si non accreuit ma-

8 *Vt effœta vires nō sint, vt à venere.*

9 *Vt clystere acri, cuius descriptionem paulò pòst es habiturus.*

10 *Si solius sit cerebri symptoma.*

11 *Effœtis à venere viribus, phlebotomiæ loco admouēdæ sunt cũ scarificatu cucurbitulæ, natibus præsertim, ceruici & scapulis.*

12 *Propter earum angustiam.*

13 *Quæ naturam excitet, & humores fundat.*

lum, ex altera cephalica iteranda sectio est. Quòd si ne tum quidem proficiatur, desperatur æger. Secta venâ, quiescat æger, atque interim stomacho & visceribus consulamus hoc modo.

℞. ol. [14] de spica ℥.3. mast. ℥.1. liquefiant in [15] vase duplici: & cum cyperi, macis, cina. an. ℈.2. coralli rub. ℈.1. misceantur, cum rasura scarlatæ, aut gossipio applicentur calida. Poterit etiam aliquid syrup. [16] rosati deuorari. Visceribus sic.

℞. summitatum absynthij M.1. sem. carui, cumini ana ℥. ß. fiat decoctio in olei & [17] vini an. quantum sufficit. Inde foueatur regio [18] hepatis & lienis. Post hæc clyster acris iniiciẽdus est, ex decoctionis [19] capitalis ℔.1. adiecta sem. carui, cumini, baccarum lauri ℥.ß. Deinde in decoctione dissolue pul. hieræ picræ, & diacolocynth. an. 3.3. mellis [20] anthosati, sacchari rub. ana ℥.1. salis 3.2. [21] olei anethini ℥.3. Sæpe fit, [22] vt resistat clyster, aut per os reuomatur: tum fiat tale suppositorium.

℞. pul. hieræ diacolocynt. 3.2. castorei, sem. carui & rutæ ana ℈.2. sal. gemmæ ℈.1. cum melle, q. s. fiat suppositorium bene longum. Quòd si nec hoc modo aluus quicquam reddit, cucurbitulis vtendũ est, ex libello de cucurbitula. Reddito clystere aliquãtisper quiescat æger. Postero die.

℞. pul. hieræ [23] diacolocynt. 3.2. theriacæ [24] veteris 3.1. dissol. in aquæ vitæ & calendulæ an. ℥.1. cum cochleari, aut siphone infundatur in gulam. Antidotus hiera Pachij Antiochi à Scribonio Largo descripta multos olim apoplecticos Romæ liberauit. Hiera Logadij conuenientior fuerit, si à melancholico succo & crassa materia sit affectus.

14 Vel olei de absynth. & mentha an. ℥ iij.

15 Balneo mariæ vulgò nũcupato.

16 Ad arcẽdos fumos, & inhibendum catarrhum.

17 Vt in ℔. ß. ol. & quartar. j. vini.

18 Ad excitãdã naturæ vĩ

19 Qualis esse poterit ex origani, cala menth. stœch. beto. chamæ. foliorum lauri an. M. ß.

20 Ex floribus rorismarini confecti.

21 Vel rutacei, dũ effœta intestinorum vis languet.

22 Motu peristaltico & subsultim facto.

23 Vel simplicis.

24 Vt septẽnis, exoluta opij vi.

Interim quoq; vtēdum est remediis, quæ Apoplecticum excitant. Oleum vitrioli plurimùm commendatur. Quòd si deest, dissoluantur ʒ.2. vitrioli in ℥.1. olei de spica, de costo, de castoreo, de scylla, aut simili, hoc modo.

℞. scyll. concisæ in taleolas ℥.2. castorei ℥. ß. vitrioli ʒ.3. fiat decoctio in olei anethini & vini ana. ℔.ß. ad cōsumptionem vini. Nares & palatum hoc oleo illinantur. Sunt & alia, quæ apud Græcos & Arabas inuenias. Potio.

℞. cast. ℈.4. mastich. sem. rutæ, santali citrini, nucis moschatæ an. ℈. ß. ponantur in manica Hipp. & colentur quater. Cum aquæ vitæ & calendulæ an. ℥.1.ß. f. potio, infundatur in gulam. Aqua destillata è nucibus moschatis auribus, palato, naribus ebibita, omnium est remediorum accommodatissimum. Quòd si fiat cum aqua vitæ destillatio, multò erit efficacior. Hoc præsidium Senectēsem Episcopum horas iam 20. iacentem excitauit.

25 Calami aromatici. ℞. conf. iris, 25 acori an. ℥. ß. conf. salu. ℥.2. diu agitentur in mortario, ex 26 aquæ saluiæ ℥.2. Fiat fortis expressio cum supradicta aqua vitæ. Traiciatur per manicam Hippocratis, fiat potus.

26 Aut aquæ vitæ, aut melissophylli.

℞. capillorum hominis minutim concisorum ℥. ß. cast. ℈.2. helleb. ℈.1. incorporentur in opopanace, fiat suffumig. Vel parabitur puluis in nares immittendus. ℞. hellebor. condisi, albi piperis an. ʒ.1. f. puluis. Caputpurgiis fortioribus, illitionibus palati ex pulueribus, masticatoriis, 27 apophlegmatismis vtendum. Sed priùs suffumigiis & vaporibus materia incidenda. Radēdum quoque caput est, fouendúmque ex oleo calente, in quo pulegium, serpillū,

27 Horum materia descripta est in cephalalgia frigida.

alia quoque eiusmodi coxerint. Deinde dropacibus, sinapismis, 28 sartagine Rhazæ vtendum est. Cucurbitulæ quoque & sanguisugæ, iam bene purgato corpore, conueniunt.

28 Vt candēti sartagine excitetur sopita cerebri vis.

℞. olei rutacei ℥.3. picis nigræ ℔.1. liquefiant in vase duplici: deinde adde pyrethri, sinapi, piperis albi ana ʒ.3. Misce, extende in aluta, calidum appone, renoua priusquam refrigescat.

℞. ficus pingues q. s. leuiter incoque: deinde cū duplo sem. sinapi contunde ad formam emplastri. Appone capiti post fotum conuenientem. Aliud.

℞. 29 oxycrocei vel emplastri de Vigo ℥.3. fortiter agitetur in mortario cum oleo laurino. Deinde addantur gra. sinapi, pyrethri, staphysagriæ, piperis albi, euphorbij ana ʒ.2. misce.

29 Id emplastrum ab aceto & croco nomen habet. Hîc verò ad incidendum & foras euocandum præscribitur.

Rhazes sartaginem calefieri, dum candeat, interdum laudat, & de proximo admoueri capiti. His remediis per longiora interualla vtendum est, aut breuiora, vt res patitur.

Apoplexia secundo aut tertio die iugulat, aliquādo 30 primo. Vt ergò celerior est, aut minùs celer, ita erunt interualla remediorum aut longiora, aut breuiora.

30 Vt quę fortis existit.

℞. succi rosarum, mellis albi ana ℥ 3. fiat syrupus secundum artem: loco mellis potest substitui saccharum. Quædam apoplexia fit à multitudine humorum, quam plethoram vocant, & ea dicitur, ἀπόληψις, i. interceptio arteriarum & venarum. Eam sanat subita & diligens sanguinis detractio. Potest autem esse repletio humorum, & tamen erit inanitio spirituum, vt in iis, qui venere immodica statim à cibo vtuntur. Nam

Syrupus melinus.

in coitu multus spiritus vitalis effunditur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In Apoplexia homo repetè concidit sine motu & sensu. Sic à nobis obseruatum, in frigida & Austrina aëris constitutione Medicum quendam doctissimum sexagenarium, vltimo Ianuarij die, Lutetiæ à cœna concidisse mortuum, Ruellium Septembri periisse quarto die, sicut & Bibliopolam quẽdam eodem die, viâ Iacobæa. Pictorem quoque mense Aprili, anno 1545. intereiisse stertenti apoplexia: eodem mense figulum in suburbio Iacobæo leui apoplexia Paralyticum altera parte euasisse, vtrunque vinosum & macilentum, vt inde intelligas vim ambientis in suscipiente præparato. Eadem ferè constitutione temporis videre licuit Medicum apoplexia paulò ante cœnam correptum interiisse repentè. Mulieribus quibusdam quo tẽpore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in fœminis 3. aut 4. mense fiunt apoplexiæ leues, vt in Domina Ezelin à nobis est obseruatum. Acutissima apoplexia mox iugulat, & spiritum adimit: fortis violentum trahit: tertio loco est, quæ non violentum quidem & intentum, sed inæqualem, inordinatum & intermittentem, desinitque in paralysim. Vnde animaduersione dignum illud videtur, quod scribit Galenus comm. in aphor. 51. lib. 6. Quicunque sani capitis dolore derepente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehendat. Quæ sententia etiam scripta est 2. de morb. Interpretatur enim de apoplectis, qui apoplexia forti laborent. Sed hi ferè primo, secundo, aut tertio die pereũt. Hinc quoque perspicuum est, ex difficultate respirationis de magnitudine morbi coniiciendum esse. Qua nota etiam distinguitur à caro & catalepsi, in quibus libera manet respiratio. Apoplexiæ nomine non semper in hac significatione Hippocrates est vsus. Fiunt apoplexiæ, vel quia spiritus animalis, qui per neruos descendit, non conficitur à cerebro, ob intemperiem totius substãtiæ ipsius: vel quia intercipitur, idque vel à pituitoso humore crasso & viscido, cõfertim cerebrũ irrigãte, quales sunt senibus familiares & hyeme, vt scribitur li. 3.

Apoplexia multi repentè suffocati.

Apoplexia qua nota à caro & catalepsi distinguitur.

Apho. mulieribus minùs molestæ ob menstruam purgationem: vel ab humore melancholico, periculosæ, & quæ hominem occupant à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum, sicuti docetur Apho. 57. lib. 6. vel à sanguinis eruptione & plenitudine, aut crassis vaporibus cum humore vias spirituum intercludentibus, vt in ebriis quibusdam. Omnium facilis dignotio ex propriis cuiúsque humoris signis. Si qua à sola intemperie, non nisi longa temporis progressione induci potest. Nullæ vnquam, vel difficulter curantur. Si qua tamen curationis spes, ea fiet primùm clysteribus acribus, ab imbecillioribus initio sumpto, id est, qui fortiter trahentia non recipiunt, vt colocynthidem, quia priùs inaniendum, quàm à partibus remotis trahẽdum: suppositoriis, dum clysteres parantur, sanguinis missione, præsertim cùm venæ tument, & distenduntur, ligaturis fortissimis & dolorificis, frictionibus asperis extremarum partium, hæmorrhoïdum inflatarum apertione, potionibus excalfacientibus & extenuantibus, pilulis dissolutis in aquis sæpiùs repetitis, sinapi ori imposito, & dissoluto in oxymelite, vel benedictâ, vel diaphœnico, vel sinapi dissoluto aquâ vitæ, & naribus illito, sale in os iniecto, frictione palati: sternutatoriis post vniuersalia remedia, appositis naribus, vt rutâ, castoreo, galbano, euphorbio: sinapismis, dropace, cauterio, &, si paroxysmo liberentur, cocta materia, & educta.

Apoplexiæ curatio quibus perficitur.

Hominem concutito, fricato.] Collum commouendum, fricandum, & contrectandum duriùs, qua parte venæ sunt & arteriæ. His enim prohibetur congelatio, sanguis incalescit ac tenuatur, meliùs fluit, & præparatur ad venæ sectionem.

Vena brachij interna] Magna inter omnes dissensio de venæ sectione in apoplexia. Arabes initio eligunt saphenam, vel malleoli. Sed cùm exigua sit, & valde remota, nec sanguinis satis, nec sat citò inde reuelli potest, poplitis vena commodior, quia amplior, & tutior. Deinde cephalica vtriúsque brachij, ad vtrámque partem exonerandam: posteà ad deriuationem, venæ iugulares, quæ valde tument. Angusto tamen foramine, metu hæmor-

De vena in apoplexia secanda magna dissensio.

rhagiæ, sectio facienda, & cohibendus sanguis medicamento Galeni ex pilis leporis, aloë, thure, & albumine oui, conuenienti ligaturâ asseribus vtrinq; ad collū applicatis supra iugulares, à clauiculis ad aures, & à sterno admentū, ne prohibeatur libera respiratio. Quod in cane sumus experti exectis etiam pilis. Venas linguæ aperire non licet, contracto ore. Ex venulis nasi nihil iuuatur æger ob paucitatē sanguinis. Venæ frontis à iugularibus oriuntur, nec tā conspicuæ sunt. Haly Abbas ca.22. libr. 5. suæ Praxeos non omninò phlebotomen reiicit, nisi hac forsan conditione, vt apoplectici facies non rubeat, non liuescat, aut viridis & repleta non appareat. Eadem occasione Rhazes sanguinem detrahit è iugularibus, vel cephalicis illico, deinde è pedib⁹, & extremo naso. Sternutatoria quoque reiicienda, cùm sit humor in corpore cerebri, non in ventriculis.

Cucurbitulis] Vbi sectio venæ non conuenit, illius loco cucurbitulis vtendum. Quæ si adhærere possint propè iugulares, & quasi sub mento, melius erit, quàm in humeris aut dorso. In hypochondriis nocent, impediendo motum musculorum abdominis in respirando, nisi extra paroxysmum. Loco curbitularū multæ sanguisugæ, cornicula applicabuntur cum scarif. Cucurbitulæ hypochondriis non affigendæ in accessionibus apoplecticis.

Theriace veteris] Minùs conuenit tum propter adstringentia, quæ multa recipit, tum ob vim opij non omninò consumptam vetustate. Hæc omnia humorum cerebri corpus irrigantem altiùs impingunt. Horum loco detur ℥.1. cocciarum dissolutarum in aqua vitæ: vel castorei ℈.1. aut ij, tum piperis, zinziberis & euphorbij momentum. Expurgato tamen cerebro cōuenire possunt. Cæterùm apoplexiæ & omnium affectionum frigidarum febris remedium est, vt constat ex aphor. 51. lib. 6. & sent. 5. 1. Prorrhetic. de Numeni filio. Sed oportet febrem neque leuiorem esse, quàm quæ possit morbum tollere, neque grauiorem, vt quæ ægrum interimat.

ANTO. VALETII EXERCIT VI.

APoplexiæ magnitudinem respirationis noxa indicat: quæ quò maior est, eò morbum grauiorem, magísque periculosum esse ostendit. Hinc est, quòd Gal. quatuor fecerit epilepsiæ gradus cap. 10. lib. 3. de loc. mal. affect. comment. ad aphor. 42. lib. 2. Quibus ex locis omnia, quæ ad huius dignotionem affectus attinent, elici possunt. *Apoplexiæ magnitudo vnde.*

Curabilis apoplexia est, in qua non omninò intercipitur respiratio. Fit verò, qualiscunque sit, vel à sanguine in cerebrum repentè influente, vnde viæ cordis & cerebri communes occluduntur: aut ab affectione calida, quę Galeno φλεγμονώδης διάθεσις appellatur: aut à pituitoso humore, vel melancholico, cerebri ventriculos obstruente. *Galen. cap. 4. lib. de cur. rat. per sang. miss.*

Sanguineæ apoplexiæ præsentissimum remediũ est cephalica secta, nisi periculum minùs vrgens clysteré ex decoct. cephalico priùs iniicere permittat. Optimum totum corpus concutere & agitare, ne sanguis sensim congeletur & concrescat. Mittendi sanguinis is sit modus. Nõ multus semel & vniuersim, vt plethora exigit, sed paucior & sensim trahatur. A quo si nec sensus redit, nec motus, spes in angusto. Frictiones cum pãno asperiore, adhibito etiã sale in aceto dissoluto, & ligaturę fortes partium extremarum ante sectionem, & post vtiles. *Sanguineæ apoplexiæ curatio.*

His artibus postquam sanguinis auersio & vacuatio est procurata, intemperies à calido sanguine in capite relicta sumptis refrigerantibus, vt diamargar. frigid. confer. ros. viol. nenupharis, & syrup. accommodatis, emendatur.

Pituitosa si sit apoplexia, meritò phlebotomia su-

ſpecta eſt:præſertim verò,ſi magna præceſſit inanitio,propter quam excremẽta frigida in cerebro collecta ſint, vt in ſanguinis profuſionibus, immodico venereorum vſu,&c.

Tum acrior imperabitur clyſter: qualis hic eſt. ℞. hyſſop.origan.calamenth.centaur. minor. ſalu. an.M.1.bacc.laur.ſemin.aniſ.rut.ſeſel.an.p.1. agaric. panno lineo inuoluti ʒ.3.f.decoct. in aq.ad ℔.1. vel ad ℔.1.ß. (maior enim eſſe debet quantitas clyſteris in hoc affectu,& ſimilibus,in quibus ſenſus torpet, aut aboletur.) In colatura diſſol. benedictæ laxat. hier.diacolocynth.vel hierę Logad.an.℥.ß.ſacchar. rub. mell. anthoſ. ana ℥.1. ſucc. mercurial. ℥. 2. olei aneth.℥.3.f.clyſter.

Conferet nares oleo ſaluiæ arte chymica facto, aut nardino, irino, coſtino, addito, ſi velis, aqua vitæ, itémque caput, & corpus vniuerſum, cùm ad apoplecticum excitandum, tum ad humorum congelationem prohibendam, inungere. Sunt qui cauterium ad ſuturas affigunt.

Liberato acceſſione apoplectica ægro, præparabitur materia zulapiis,apozematis, itémque purgabitur,vt in pituitoſa cephalalgia.

De [1] *Lethargo.* Cap. 8.

Lethargi [2] ſigna colliges ex Aëtio, Prædictionibus coacis Hipp. lib. 4. Galeni de cauſis pulſuum, ſed pleniſſimè ex Aurelia-

1 *Lethargus affectio eſt cerebri à celeri & repẽtina obliuione nomen habens: aut, eſt delirium intermißionis expers, cum febre, ſopore, & celeri obliuione coniunctũ, & phrenitidi ſæpe ſuccedit, ſed ad malũ. Omnis enim frigida intemperies calidæ ſuccedẽs malo eſſe ſolet. Cuius morbi cauſa eſt intemperies cerebri frigida, humida, pituitoſa, quæ memoriam magis, quàm facultates reliquas, lædit. Huius ſigna ſunt inexpugnabilis dormiendi neceßitas, frequens oſcitatio, aperta mandibula, magna, rara ſpiratio, pulſus lenti, rari, languidi, manuũ tremor, faciei decoloratio, pendulæ genæ, excrementorum alui liquidorum aut ſiccorum, nõ ægri ſponte excretio, vrinæ iumentorum ſimiles, quæ magnam in venis ſpirituum perturbationem ſignificãt.*

2 *Quibus diſtinguitur ab apoplexia, epilepſia, caro, catalepſi, & comate.*

no,lib.2.acutorum,cap.1.

Lethargum cognitum ita 3 curabis. Initio 4 materiam repelles: deinde ægrum 5 excitabis: tum materiam vacuabis: postremò confirmabis caput: accidentia corriges: & in primis rationē 6 vitę institues.

Loco itaque lucido & tepido collocabis: materiā repelles oxyrhodino. Hoc autem minùs aceti recipiat, quàm in phreniticis: Deinde oxyrhodinū parandum erit ex oleo rosaceo, chamæmelino, adiecta minori parte aceti. Exempli gratiâ.

℞. ol.rosſ.& chamæm.ana ℥.1.ß. aceti ʒ.3. oportétque affundi in eam partem capitis, vbi iunctura est coronalis. Tum clysteribus acribus, & suppositoriis vtendum est, qualia in apoplexia descripta sunt: Postea verò frictionibus, vinculis, vellicationibus: partim, vt his materia reuellatur: partim, vt inde æger excitetur. Excitatur quoque hac potione.

℞. mythridatij ʒ.1. dissol. in aquæ vitæ & calēdulæ an.℥.ß. Similiter theriaca vti licet. Sed tutiùs post clysteres & vacuationes, & hoc quoque excitat.

℞. 7 castorei, lapidis gagatis, cornu cerui, abrotoni, capillorum hominis ana ℈ 1. Excipiantur pice humida: fiat fumus, qui adhibeatur naribus. Interim proderit scyllam conquassatam cum oleo irino, aut simili occipiti admouere, Statim initio, si corpus sanguineum est, & tolerant vires, è cephalica sanguis detrahendus est. In lethargo, clysteribus & glandulis acribus potiùs, quàm pharmacis purgantibus vtendum est. Vbi tamen diuturna passio est, & vires tolerant, vtimur primùm syrupis incidentibus, quales anteà descripti sunt.

3 Si non sit insanabilis, vt qui supervenit phreniti di, & in quo excremēta non sponte ægri ferūtur, vt à delirio tum etiam à resolutione musculi sphyncteris.

4 Quæ afflüit à cruditate humorū.

5 Ne motrix cerebri facultas opprimatur. Erit autem lethargicus excitādus eo studio, cui sese addixerit, clangore tubarum, similes: tinnitu auri & argenti, si auarus, &c.

6 Quæ aquè pugnet cum morbo, & naturæ studeat. Sed hîc vino abstinēdum, vtendúmque hydromelite simplici, vel origanato, cibo mediæ materiæ, qualitate humido, cōsistentia sicco.

7 Hoc suffumigium iis minùs conueniat, qui epilepsia corripi solent.

Horum loco oxymel concinnari poterit ex iis, quibus neruosum genus iuuetur. Decoctũ apij, fœnic. capill. vener. Aëtio probatur. Deinde ex hieris, picra, diacolocy. & Agarico purgamus. Posteà cucurbitulas ceruicis initio, vt ad primã, vel secũdam vertebram, ac deinde scapulis, metaphreno, lumbis, & cruribus cum multo igne affigimus, ex quibus ad purgationem localem veniendum est, per errhina, diamassemata, illitiones palati & capitis, dropaces, sinapismos, phœnigmos.

Pulegium itaque, thymum, origanum, aliáque id [8] genus cocta aceto, naribus ita admouebis, vt calidus vapor ad cerebrum perueniat, ex quo nares inunges hoc modo.

♃. ol. irini ℥. 1. aceti scyllit. ℥. ß. castorei ʒ. 2. [9] misce. Vel. ♃. olei irin. nardini, de costo ana ℥. ß. medullæ scyllæ tritæ cum acet. scyllit. ʒ. 3. castor. euphorb. ana ℈. 2. f. linimentum. Posteà etiam errhin. suprà descriptis vti licebit. Palatum illines sinapi trito ex aceto & melle commixto: dúmque hæc fiunt, per interualla clysteres iniicies. Caput æstate rades: hyeme [10] detondes: fouebísque primùm [11] decocto serpil. satureïæ, puleg. orig. coctorum in oleo & aceto. Deinde inunges & fouebis ol. de scyll. [12] priùs descripto, oleo philosophor. de gagate, serapino, de piperib. de euphorb. quæ à Mes. describuntur. Alioqui irino, sampsuc. id est, de maiorana, aut ex rosmarino cõparato, vel hoc cerato.

♃. ol. laurini ℥. 4. ceræ tantundem. Liquefiant in vase duplici, fortitérque agitentur cum succo apij & rutæ, quibus adde castorei puluerati ℥. 1. Hinc ad dropacem priùs [13] descriptum transeundum est,

8 Vt hysso. calaminth. stœch. calam. aromaticus.

9 Vel, succi radicũ fœnic. ℥. 3. in aceti scyllit. in quo nucis moschatæ ʒ. ß. infusa fuerit, ℥. ß.

10 Ne frigoris vi humor & vapor exitu prohibeatur.

11 Huius hæc erit formul. ♃. serpill. M. 1. coquatur in ℔. 1. olei chamæ. & ℔. ß. vini, ad eiusdẽ cõsumptionẽ. Nec negligẽdum mulieris illius remedium, cuius descripta est à Paul. Aegi. historia, cap. de lethargo.

12 Cap. de apoplexia.

13 Ibidem.

ex quo ad sinapismum. Sinapismo autem sic vtendum est, vt simul atque pars rubuerit, reuellatur, pársque oleo calido foueatur. Quòd si dolor vehemens inde excitatus est, leniẽdus erit rosaceo, meliloti, chamæ. aut maluæ decocto, aut oleo violaceo.

Oportet autem sinapismum subigi ex aqua, vt vult Oribasius, non ex aceto, vt recẽtiores ferè Medici, & olim Archigenes. Aëtius ex aqua, vbi præmaduerint ficus siccæ. Credidit enim Oribasius vim sinapismi aceto dissolui. Id quod experientiâ didicit. Huic rei vtile est diacopregias Aureliani: aliorum diascyllatum, ex caprino stercore, aceto, vel posca subacto.

Sunt & 14 Phœnigmi, qui rubrificant, ex nasturtij semine, sinapi, helenij radice, columbarum agrestium stercore, scylla in mortario trita & illita, alliorum tunica, lacte tithymali, cantharidum puluere, vrtica, atramento sutorio, euphorbio. Hæc autem tandiu inhæreant, dum pars rubescat. Si quæ ampullæ excitatæ sunt, compungantur. Ampullas attollet, quod sequitur.

14 Phœnigmis & sinapismis minimè vtendum in lethargo, quòd coniunctus cum febre sit, quæ hæc calida respuit.

℞. sinapi, piperis, euphorbij ana ℥.I. Incorporentur melle anacardino, & in parte sinãtur, dum ampullæ tumeant. Mel anacardinum ita fieri oportet. Anacardos septem diebus in aceto macerabis priùs contritos: tum in eodem coques, dum tertia pars aceti consumpta sit. Refrigerari sines. Quod supernatabit oleosum, mel est anacardinũ. Albucasis in aqua macerat & coquit. Alij mel anacardinum appellant, in quo anacardi fuerint conditi. Oportet autem, quemadmodum in apoplexia dixi, dum hæc fiunt, stomacho & visceribus 15 consulere.

Mel Anacardinum.

15 Fotu, litu, cõditis, & pulueribus cardiacis.

EIVSDEM HOLERII SCHOLIA.

Lethargus, Caros, Arabibus Subeth, Catoche, Cataphora, Coma, affectiones sunt somniculosæ, in quibus somnus arctiùs, quàm pro naturæ lege, hominem complectitur, ob idque inter morbos, aut morborũ symptωmata numerantur. Sed neq; de nominum distinctione, neque de caussis satis constat inter Medicos. In Lethargo æger perpetuò in somnum labitur, obliuiosus, stupidus, crebrò oscitans. Sæpe ore hiante persistit, velut os claudere oblitus. Vrinam reddit iumẽtorum lotio similem: sumptam matulam quandoque se tenere non meminit, argumentum læsæ potissimùm memoriæ, & posterioris ventriculi, aut potius substãtiæ cerebri. Lethargi causa ex comm. 1. in Prorrhet sent. 1. causa est intemperies frigida & humida cum pituita cerebrum madefaciente, & tumorem frigidum efficiente, quæ incalescens & semper putrescens febrem lentam inducit. Aliquando succedit phrenitidi, febri continenti, & similibus, ob cerebrum impensiùs refrigeratum, vel immodicam vacuationem, & natiui caloris imbecillitatem. In Κάρῳ, siue sopore profundo, somnus altior, quàm in superiore, oculi perpetuò clausi, omnis sensus atque motionis priuatio, excepta respiratione, quæ illæsa manet. Vnde perspicuum, cum lethargo conuenire materiâ, crassóque & viscido humore procreari, licet etiam & à crassiore vapore per consensum, vel à toto corpore, vt in vigore & accessionibus febrium à pituita, vel ventriculo, hypochondriis, intestinis, medicamentis calidis, aut laxantibus, putredine à vermibus, vt in pueris. Differre aut primùm loco, quia fit in anteriore cerebri parte, non ventriculo. Sic enim epilepsiã potius inferret. Deinde, materiæ putredine. Neque enim humorem habet putrescentem, neque cum febre. Postremò, quia sequitur aliquem morbum, sæpius febrem pituitosam & spuriam, vehementiorem tamen febre lethargica, cuius velut symptωma est. Succedit quoque comitiali morbo, cerebri compressioni, fracto cranio, oblæsis meningibus, vehementiori in temporibus ictui. In Catalepsi æger exiguum quid aliquando loquitur, aliquando penitus motus &

Λήθαργος. *Lethargi signa.* *Κάρος.* *Cari signa.* *Lethargus & carus in quibus conueniunt, & dissident.*

sensus sopiuntur. Ab vtróque differt siccitate. Fit enim (si Galeno credimus) à vehementi refrigeratione, cum quadam siccitate. Deinde loco à Caro, quia fit in occipite. Sed certior distinctio, & patognomonicum signum est, quòd ægri oculos apertos habeant, atque in eo permaneāt habitu, quo correpti sunt, tensione nimirùm inducta à siccitate, præcipuè in musculis oculorum, qui in superioribus affectibus humore dissoluti concidunt, & eosdem claudunt. Catoche idem significat. Scribit enim Paulus, affectum, qui veteribus κάτοχος dicebatur, recentioribus Catalepsim, siue κατοχὴν, veluti detentionem & deprehensionem, & κατόχους ἢ κατεχομένους, quasi dicas occupatos, detentósque nominari. Alij distinguunt, Catochem esse ἄγρυπνον κῶμα, soporem vigilantē, cùm æger somno premi videtur, & tamen vigilat, sed nec loqui, nec membrum vllum mouere potest, vt scribit Galenus Comment. 2. in lib. Prorrh. Cuius affectus cōtrariæ sunt caussæ, biliosus humor, & pituitosus. Cataphoram Galenus 13. Methodi sumpsisse videtur, tanquam genus omnium soporum sine febre. Rursus Coma omnem Cataphoram significat, diuiditúrque in vigilans, & non vigilans, passim apud Galenum. Sed remota omni nominum ambiguitate, de qua toties ille ipse celeriter ad pactionem veniendum esse iubet, ne rerum cognitionem, de quibus perpetuò agendum, præripiat, Medico ægrum sopore correptum cernenti primò considerandum, an respiratio læsa sit. Sic enim, erit apoplexia. Sin libera appareat, proximum, an oculos clausos habeat, an apertos. Clausi lethargum, vel caron indicant. Quod vt distinguatur, videndum deinde, an sit febris, nec superuenerit alteri morbo. Sic enim erit lethargus: in quo etiam tremorem manuum, vultum discolorem, turgidum, pulsus tardos, debiles, & cætera, quæ notat Hippocrates. At si sine febre, & post alium morbum aut accessionem febris spuriæ, caroticus æger est. Sin oculos apertos habeat, & rigidum sit corpus, catalepsim iudicamus. Cuius caussa (vt dicetur) vel sanguis est, vel melancholia. Si partim vigilet, partim dormiat, ἄγρυπνον κῶμα. De humore exuperante deinde iudicandum ex propriis cuiúsque signis. Curatio perficitur, primùm sanguinis mis-

Gal. cōment. in aph. 3. lib. 2. Apho.

Paul. Aegi-net. cap. 10. lib. 3.

ſione (ſi venæ tumeant) è cephalica: deinde vena frontis. Alioqui periculoſa ſanguinis miſſio in tanta frigiditate. Clyſteribus primùm tenuantibus & alterantibus pituitam, poſteà trahentibus, & acutis glandibus, frictione vehementi, ligaturis extremorum, auulſione barbæ, capillorum capitis, pudendorum, ſuffitu ex fœtidis, vnctione ſinapi facta in palato, aut benedicta, aut hiera picra. Poſt hæc omnia, ſternutamentis. In principio repellentia admouenda ſunt ſincipiti, licet magis in occipite ſit affectus. Eſt enim rarius, & multis ſuturis peruium.

Excitatur quoque.] Longè lepidiùs, non ſine tamen medica ratione, Opimium illum auarum apud Horatium Medicus fidelis è ſomno profundo reuocauit: qui

Horatius ſatyr.3.lib.2.

Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus: vt hæres
Iam circùm loculos & claues lætus, ouánſque
Curreret. Hunc Medicus multùm celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. Hominem ſic erigit, addit & illud:
Ni tua cuſtodis, auidus iam hoc auferet hæres.
Mén' viuo? Vt viuas igitur, vigila.

Non diſſimili techna alter vinoſus excitatus fuit, cùm audiiſſet vaſa ſua vinaria vehementiùs commoueri, atque inde vinum ebibi. Non inutile etiam ſonitu tubarum & muſica noctu aut interdiu ægrum aliquò, aut per cubiculum ambulantem circumducere. Cæterùm notandum, quod admonet Hippocrates 3. de morbis. cum multum liquidúmque per aluum deiicit lethargicus, puſillam vitæ ſpem eſſe.

Lethargicis puſilla vitæ ſpes à liquidiore aluo.

Caſtorei] Mirificè prodeſt neruoſis affectibus, etiam in potu ſumptum. Meſue à granis tribus ad quatuor dabat ex oxymelite, ídque poſt vacuationes.

Poſteà cucurbitulis] In ſtatu cum multo igne & ſcarificatione affigendæ ſunt occipiti, non ſolùm ad ſanguinem, ſed vt inde etiam calor natiuus excitetur, & materia reuellatur. In principio humeris, ad diuerſionem & euacuationem.

ANTO. VALETII EXERCIT. VIII.

Lethargus continuus est præter naturam sopor, cum febre lenta & obliuione, vitio cerebri genitus: principe scilicet animæ parte à pituita labefactata, & sensu, motúque oppresso. Pituitosus ille humor, Galeno teste, in cerebro putret, cum febre, & citra febrem, quamuis plerúnque lenta febris adsit. Arabes œdematodem esse inflammationem arbitrãtur. Nonnunquam hoc malum oritur à vaporibus crassiis & frigidis è visceribus & præcordiis sublatis, interdum à sola intemperie cerebri frigida & humida, quam medicamentorum impensè refrigerantium vsus, vti accidit in phrenitide, inuexerit. Lethargi signa satis sese produnt. Cognito affectu eiúsque causis, indicantia (seruato semper contrarietatis scopo generalissimo) perfacile est repetire, etiamsi medicinam huic morbo facere nõ æquè sit facile, cùm propter affecti loci præstantiam inter lethales morbos ab antiquis Medicis numeretur. Recta victus ratione, quæ pituitæ generationi aduersetur, præscripta, ex cibis tenuant. incidentib. coctu facilibus, hydromelitis, vel vini alb. oligophori potu, & rebus non naturalibus debito modo adhibitis, de auxiliis etiam atque etiam cogitandum est. Primùm omni ratione à somno excitatus æger, vt antè in apoplexia, vacuabitur venæ sectione, nisi adsint quæ missionem sanguinis impediant, crudus videlicet humor, puerilis ætas, anni tempus, in quo sit vel extremus calor, vel frigus, vbi ad acriora enemata veniendum præcipit Paulus. Vel hac acriuscula purgabitur potione.

Galen. comm. ad sent. 1. Prorrh. 1. lib. 3. de loc. affect. lib. de differ. sympt.

Lethargi curatio.

Hippoc. lib. de vict. rat. in acut. & Gale. comm. ad senten. 1. sect. 3. libr. 1. Epidem.

Hippoc. lib. 2. de Morb.

Gal. cap. 21. lib. 3. Meth.

Paul. Aegin. cap. 9. lib 3.

♃.hieræ diacolocynth.ʒ.2.dissol.in aqu. beton. & calendul. addit. syrup. de stœchad.℥.ß.f.potio. Vel.♃.expressionem ʒ.3.myrobal. cepul.in aqu. salu.infusar.rhei elect.in ead.aq.infus.ʒ.1.ß.in qua dissol.cathol.& syrup. de bizātiis ana ℥.ß.f.potus.Vel.♃.folic.senn.mund.ʒ.2. agar.recens troch.Ə.4.infundantur in hydrom.cum gr. 3.zinziber.In expressione dissol.electar.diacarth.ʒ.2.hieræ simplc.ʒ.1.syrup.capill.ven.℥.ß.f.potio.

Conferent reliqua quæ reuellunt, tum etiam cucurbitulæ occipitio admotæ, & initio litus frontis & temporum ex oxyrhodino, in quo duæ tantùm aceti partes, pro 7. olei, adiiciantur. Oleū chamæm. admiscebitur, vel aqua beton.

Postremò digerendus humor sumptis & admotis. Sūptis, vt electa. lętificante Gal. diambr. aromat. ros. ther. mythrid. cōseru. anth. calendul. ex quibus opiat. vel condīta parabuntur. ♃.conseru. anth. & calendul. ana ʒ.2. cōser. ros. ʒ.1. puluer. electar. arom. ros. ʒ.1. acor. condit. Ə.4. cum syru. de stœch. f. opiat. vel cum sacch. conditū. Admota erūt, litus, vnguent. fotus ex oleis digerent. & discutientib. vitatis tamē, propter febrem, calidiorib. Galenus tamen sinapismo materiam in alto reconditā trahere non reformidat. Iisdē fermè remediis (excepta phlebotome) omnes soporosæ affectiones percurantur.

[1] Caros à nomine κάρη, hoc est caput, nomē habēs, affect⁹ est capitis, in quo ægri nec sentiūt, nec mouētse, seruata tamē respiratione libera. Gal. li. 4. de loc. malè affe. & Comm. in 21. sent. secūdi de articul. vnà cū sensu & motu rationē etiā & memoriā lædi scribit. Hic anteriores cerebri partes magis affliciūtur. Huius mali causa materia est frigida corruptionis expers. Fit etiā à causis externis, vt immodico refrigeratiū vsu, ebrietate, ictu, casu, contusione, arteriarum carotidum & musculorum temporalium, vel à depresso cranio, dum quis inter serrandum grauius opprimit.

De [1] Caro. CAP. 9.

Caros cum lethargo [2] conuenit, [3] sed maior ac profundior sopor est. Stimulati non excitantur: interrogati non respondent.

[2] Materiâ, in generatione, non in corruptione: quòd caros febrem minimè habeat symptomaticam. [3] Tunc enim motrix cerebri facultas materia frigida & humida copiâ oppressa iacet, fitq; imaginandi facultatis paralysis.

Eadem curatio, quæ lethargi: nisi quòd magis incidentibus & attenuantibus vtendum est.

Est & quoddam genus delirij inter phrenitidem & lethargum ex bile & pituita. Veteres 4 typhomaniam aut typhoniam appellârunt. In qua affectione si superat bilis, coma peculiariter appellatur: si pituita, catochos.

Fit & Coma 5 vbi à calidioribus & humidioribus vaporibus ex reliquo corpore sublatis caput repletur.

Catalepsis nomen ambiguum est. Nam aliquãdo subita vocis amputatio, sensus & motus priuatio intelligitur, quam 6 aphoniam Hippoc. vocauit, Græci etiam 7 ἀπόληψιν.

Ea interim fit plenitudine sanguinis, quæ vias spiritus animalis intercipit. Sed quæ peculiariter catalepsis dicitur, à melancholico succo aut vapore posterius cerebrum obturante & siccante fit. Derepẽtè muti fiunt: neque concidunt: sed in eodem habitu permanent: apertis oculis, si priùs aperti essent: stantes, si starent: sedentes, si sederent: ex quo vulgus credit non dolere, aut ita mortuos viuere: sed (vt loquuntur) raptos.

Consentientibus conditionibus, cephalicam secato, si facies rubet, repleta appareat, liuescat, &c. Clysteres molliores primùm, dein acriores iniiciẽdi. Vbi calor est in capite, refrigerãtibus: vbi frigus, calefacientibus oleis & litubus vtitor.

A purgatione totius corporis commodum erit caput, & totum denique corpus oleo anethino, iasmino, sesamino, aut similibus inungere vel calentes pelles recèns detractas inducere.

4 De hac vide Galen. comment. in sent. 1. sect. 1. Prioris Prorrhetic.

5 Coma Hippoc. in Coac. animaduer. fit à resolutione, perfrigeratione & oppressione cerebri.

6 Aphoniæ nomen apoplexiam, carum, cæterásque cum sopore coniunctas complectitur affectiones.

7 Hæc secũda apoplexiæ species existit.

Vrinæ quia craſſeſcunt vt plurimùm, imperanda quæ tenuent,& vrinas moueant. In tremore caſtoreum ad ʒ.1.è mulſa exhibendum.

EIVSDEM HOLERII SCHOLIA.

Ea interim.] An ab intemperie ſola fiat Catalepſis, an cum humore: & ſi cum humore, quiſnam ille ſit, non facile eſt diiudicare. Galenus enim videtur ab intemperie frigida ſicca fieri cenſuiſſe. Sed cùm repentè inuadat & deſinat, intemperies autē ſicca repentè induci nequeat, aut tolli, neceſſariò confiteri cogimur aliquem ſubeſſe humorem. Aëtius præter ſanguinem, atram bilem ponit. At ſi ita res habent, cur non omnes melancholici incidunt in catalepſim, præſertim ſi fiat in ventriculis? Niſi dicamus in catalepſi non ventres, vt in melancholia, ſed venas & arterias, quæ in cerebri meningibus diſſeminatæ ſunt, eo humore repentè & affatim impleri, inflatas diſtendi: inde ſequi rigorem totius corporis inſtar corporum frigore concreſcentium. Fit etiam à ſanguine multo & copioſo venas inflante, & tenſas retinente, ſicuti quum humores in conuulſione neruos cōtrahunt. Eodem ergò modo fit catalepſis, quo apoplexia, nimirùm ſubſtantiâ cerebri irrigata per defluxionem, vel ſanguine, vel melancholico humore.

Aëtius ca.4. Tetrabibl. 2.Serm.2.

Catalepſis quî fiat.

Secretarius Vaſco in febris declinatione, & alui profluuio, vrinis bene coctis, certam valetudinis ſpem præbentibus, catalepſi deprehenſus vno die obiit Anno 1552. Auguſto menſe. Aperto cadauere pulmones & hepar corrupta inuenta ſunt, ſerum quaſi rufum cerebro poſteriore contentum, & ſanguis concretus in maiore vena, quæ medium caput perreptat.

ANTO. VALETII EXERCIT. IX.

CAros capitis eſt grauitas, quam inexpugnabilis dormiendi neceſſitas conſequitur. Diſtinguitur hoc nomine à lethargo, quòd lethargus poſteriorem cerebri vētriculum, caros anteriores eiuſ-

dem cerebri ventriculos obsideat. Differt etiam ab apoplexia: nam hęc (si neruorum sit obstructio, & affectus cerebri proprius) cerebrum omne occupans, in paralysim, quum soluitur, degenerat: at illum finitum bona valetudo magna ex parte excipit. Somniculosis eius generis affectibus catoche & catalepsis adscribuntur, quas Gal. appellatione cataphoræ complexus est cap.12.lib.13. Meth. Easdem distinxit Paul. Aegineta cap.10.lib.3.

Caros vel est primarius cerebri affectus, & causam habet frigidam humidam intemperiem, solam, vel cum materia, qualis infantibus in frigido præsertim & humido aëre diu educatis, necnon iis, qui ædificia recens gypso inducta inhabitant, sępe accidit, & hic lethargi remediis curatur: alius ex consensu subiectæ partis alicuius, vt ventriculi, materiam aut multitudine vires opprimentem, aut frigiditate humida stupe facientem transmittẽtis: qui purgantibus cedit, vel etiam alexipharmacis, in illa expellenda materia, si deleteria fuerit, agentibus, profligatur.

Paralytica remedia. CAP. 10.

1 Paralysis de qua hîc agimus, familiaris 2 apoplexiæ, resolutio est dimidij corporis, non totius, quarundã partiũ, non omniũ, à crasso & frigido humore, à quo neruosum 3 genus remollitur, atque resoluitur.

In his clystere primùm vtendum est, molli quidem, si diutiùs fæces alui substiterint: deinde etiam acriori.

1 Paralysis symptoma est facultatis animalis, motricis & sensificæ, in qua affecta pars sensu & motu priuatur. Quum enim corporis totius motus & sensus deperditur, dicitur apoplexia. Pars primariò affecta est cerebrum ipsum, aut spinalis medullæ principium, vel dimidia tantùm ei' pars. Causa paralyseus triplex: obstructio, compressio, & diuisio. Fit autem, quando animalis spiritus tota sua substãtia ad partem eam, à qua suscipitur actio, perreptare nequit. 2 *Ei enim succedit paralysis.*
3 *Ac præsertim spinalis medulla nerui.*

4 Nec solũ partes quæ mouendi vim amiserũt, sed radix neruorum, quæ partibus illis vim sentiẽdi impertit.
5 Vt chamæ. anethino.

Partes 4 resolutæ oleo 5 moderato, sed calente, fouendæ sunt.

De phlebotomia non conuenit inter Græcos & Arabes.

Detrahendus quidem sanguis est mediocriter ex cephalica partis integræ, authoribus Græcis. Frigidum enim eorum corpus, frigidus quoque morbus. Itaque larga sanguinis missione languidum calorem extingui metuunt.

6 Ad amotionem causæ coniunctæ.
7 Deducẽda enim cibi assueti pars altera.

Rhazes, & qui hunc sequuntur, ex vtraque cephalica ad tres aut quatuor libras: postridie etiam ex venis 6 linguæ sanguinem detrahunt. Græcis tutiùs adhærebis.

Instituendus 7 victus. Primùm quidem leuiter incîdat, attenuet, & detergeat. Potus sit hydromel ex sexcupla aquâ, in qua modicum stœchados, aut acori (*vulgaris adstringit & neruis robur addit*) aut ireos Florentiæ coxerit: gratiâ exempli, horum & similium ℥.1. in ℔.2. aquæ, quale est.

℞. rad. ireos Florentinæ ℥. 1. coquatur in ℔. 2. aquæ, dum dimidium libræ consumptum sit. In col. dissolu. mellis communis quartarium vnum: despumetur, fiat hydromel despumatum. Vel etiam parabitur hydromel ex radicis acori & saluiæ decocto. Poterit & cinamomum & mastix & caryophyllum in aquâ concoqui, atque inde hydromel parari. Loco etiam mellis saccharo (*Candum magis exsiccat*) vtemur, si febris 8 suspicio est, modicoq; cinamomi, aut rerum eiusmodi vti oportebit. Quale est.

8 Aut si æger sitibũdus sit.
9 Leuiter sci licet contusi: alioqui enim catarrhum mouet.

℞. aquæ coctæ ℔. 1. coletur per manicam Hippocratis cum sacchari ℥. 3. & ʒ. 2. 9 cinamomi.

Vtatur assis carnibus, quæ caryoph. cinam. & lardo configantur: vel lardum, quo figuntur, aspergemus, pul. cinamomi, nucis moschatæ, & caryophyllorum.

Vtatur granis [10] pini conditis, & canella tritis. Abstineant aqua, & vino, & longiore [11] somno.

Materia potionibus [12] incidenda, vt hydromelite (*oxymel noxium, ob acetum*): aceto tamen cum caryophyllis & reb⁹ capitalibus coctо vti nihil prohibet, maximè verò in viscida materia: quæ nonnũquam oxymel cum decocto guaiaci parare suadet) in quo stœchas, cæteráque eiusmodi coxerint, vt est serpillum, pulegium, & similia. Deinde purgandum hac potione.

℞. pul. hieræ diacolocynt. ʒ.2. mastichis, bdellij ana ℈.1. nucis moschatæ, spicæ, rosarum ana ℈.1. omnia incorporentur modico conseruæ borraginis. Vel hac veterum potione.

℞. polyp. quern. ℥.ß. sem. anisi & apij ana ʒ. ß. fiat decoctio ad ℥.3. quæ coletur per manicam Hipp. cum ℥.1. mellis albi, cinamomi, ʒ.ß. In col. dissol. pul. hieræ diacolo. ℈.4. pul. hieræ picræ [13] ℈. 2. fiat potus.

Possumus vti & pilulis alephàginis, imperialibus, assaiereт, de agarico, fœtidis, cocciis. Aliis [14] quoq; suprà descriptis, cap. de soda phlegmatica: vbi etiam syrupi descripti sunt, qui plurimùm conferent, si per interualla paralyticis imperentur.

Dum hæc fiunt, oleo calente, sed temperie non ita calida resolutæ partes fouendæ sunt. Stomacho etiam & visceribus, vt priùs, consulendum est.

Conseruæ quoque instituendæ sunt, iuæ, anthos,

10 *His abstinendũ est, q̃ oleosa sint, et pinguia, ob idq́; καρηβαρικὰ, id est, caput grauãtia.*

11 *Qui materiam intrò cogit, cerebrúmque opplet humoribus.*

12 *Vt hydro. conditis Cephalicis, aq. melissæ.*

13 *Aut ʒ.2. hieræ picræ in hydromelite origanato dissoluantur.*

14 *Vt hisquàrum hæc sit descriptio. ℞ agar. troc. ʒ. 2. turpethi gummosi ʒ.1. ß. sal. gemm. zinziberis an. ℈.1. Infundãtur in vino albo. In expreßione dissolue puluer hieræ picr. ʒ.1. diacolocynth. ʒ.2. f. massa, ad ʒ.1. vtẽda in sĩgulas doses.*

ſaluiæ, ſtœchados (*quæ duæ principatum obtinent*) enulæ, gentianæ, acori, ireos, zinziber conditum, cōdita nux moſchata, theriaca, mythridatium. Doſis conſeruarū ad ℥ 1. aut 2. quas vtiliter commiſcebis cerebro leporis aſſo, quod peculiari natura conuenire ſcribunt paralyticis.

♃ conſ. iuæ, conſ. anth. & ſalu. an. ʒ. 1. cerebri leporis recenter aſſi ʒ. ß. cinamomi, nucis moſchatæ an. ℨ. 1. cū ſaccharo in aqua iuæ diſſoluto fiat elect. ſecundum artem, vel conditum. Huius 15 detur ʒ. 1. veſperi duabus horis antè cibū, & in ingreſſu lecti.

15 Vt eius antidoti anathymiaſis craſſos vapores emendet, & ad cerebrū tranſlata, ipſum recreet, materiámque ad excluſionē præparet.

Theriaca & mythridatium, vt & alia omnia remedia fortiora, 16 magis conuenient poſt purgationes. Doſis ℈. 2. vel ℨ. 1. quæ interim commiſcebis conſeruis, aliquando diſſolutis in hydromelite, in aqua vel decocto iuæ, calendulæ, roſmarini, ſalu. ſtœcha. aqua vitæ, aut vitis.

16 Quæ ſint analoga cerebro & morbo.

Poſt hæc cucurbitulæ locis affectis ſine ſcarificatione aptandæ 17 ſunt, ac deinde collocandæ, ſed maximè radicibus 18 neruorum.

17 Vt ſopitā naturam excitent.

18 Quæ ſentiendi facultatem paralyticis membris impertiunt.

Probant quoque vomitiones ſemel in hebdomada (*quæ tamen à cibo in paralyſi linguæ noxiæ*) ſtuphas ſiccas, & balnea. Stuphæ parari debent ex decocto herbarum conuenientium, maioranæ, ſaluiæ, origani, calamethi, calendulæ, ſarmentorum vitis, pulegij, ſerpilli, ſtœchados, & 19 rerum eiuſmodi.

19 Vt radicū ireos, betonic. ebul. foliorū lauri, baccarum laur. & iuniperi.

Collocabitur reſolutū corpus loco bene concluſo, ne fumus decocti euaneſcat. In decoctum ſilices candentes iniiciemus, vt fumus fiat. Ex iiſdē rebus balnea cōparentur. Probant quoq; balneum ex decoctione vulpis integrę cū herbis ſuprà memoratis, inūctiones, primùm molles ſeu leues, deinde acres

Partes itaque primùm fouendæ oleo cham.de meliloto,anethino, amygdalarũ dulcium, de lilio, hyperico,iaſmino,de 20 keyri,de nucibus,de ſem.lini, de maiorana,de galbano, nardino, cannabino, raphanino, ricinino,de coſto,de ſpica,laurino,de cucumere aſinino, ſinapino,de pipere, de euphorbio, de pyrethro. Oportétque à leuioribus ad fortiora progredi. Flocci lanæ in his oleis inungendi ſunt, & ex his fouentur 21 partes affectæ, poſteà etiam conteguntur.

20 *De violis luteis.*

21 *Vt excitetur naturæ vis & materia vincatur.*

Olea componuntur ex olei quatuor,aut quinque partibus,aquæ iuæ,aut ſucci cõuenientis parte vna, & aliorum quorũdam medicamentorum decima, vel duodecima, quale hoc eſt.

℞. ol.de Iaſmino ℔.1.aquæ ſaluiæ,aut ſucci iuæ, vel vini, in quo iua coxerit, ℥.3. caſtorei, pyrethri, euphorbij, piperis, benzoini, aſſæ fœtidæ, opopanacis,galbani, gagatis lapidis, horum vnius ℥.1. fiat decoctio ad aquæ, ſucci, aut vini conſumptionem. Olea compoſita. Oleum de ſcylla (*vel oleum antiquiſſimũ,in quo ſit decocta ſcylla: valde enim incîdit*) priùs deſcriptum. Aliud.

℞. terebinthinæ 22 ℔.2. laterum antiquorum, aut (*vt vult Albucaſis*)recentium in oleo iaſmino extinctorum, macis, ſtyracis ana ℥.1. benzoini ℥.ß. fiat diſtillatio in alembico vitreo. Tres humores fluent, quorum tertius erit optimus. Oleum de lateribus lege apud Meſuem.

22 *Venetæ.*

Balſamum & oleum 23 balſaminum mirè commendantur,ſed rariora ſunt,& tantùm Principum. Sed his reſpondere volunt, quod ſequitur.

23 *Cuiuſmodi eſt capite de paralyſi apud Guid. Caul.*

℞. 24 thuris albiſſ.maſt.ana ℥.2. ligni aloës ℥.1.

24 *Vel iſtud. ℞. terebint.*

caryoph. galangæ, cinamomi, zedoariæ, nucis moschatæ, cubebarum ana ʒ.6. myrrhæ, aloës, ladani, sarcocollæ, castorei ana ℥.ß. baccarum lauri, nucleorum pini ana ʒ.6. ireos, aristolochiæ rotũdæ, dictãni, consolidæ maioris ana ℥.1. gummi elenij opopanacis, benzoini ana ℥.2. succi iuæ, succi herbæ paralysis an. ℥.3. terebinthinæ 25 ad põdus omniũ. Omnia concorporabis, distillabis in alembico vitreo.

Extillabit aqua primum: deinde veluti oleosum quid: postremò quasi mel.

Probatur & oleum vulpinum descriptũ à Mesuæo, & hoc quoque.

♃. vnguenti de bdellio ℥.3. liquefiat in vase duplici cum olei de terebinthina, de scylla, aut similis ℥.3. Ex assata vulpe, vel alioqui cum oleo cocta, infarcta priùs betonica, saluia, calendula, iua arthritica, primula veris, moschata, pinguedo elicitur, è qua cum emplastris mollitoriis vnguenta conficiũtur. Poterunt & eadem emplastra conuenientia aqua vitæ, & saluiæ succo subigi.

Optimum erit corpora paralytica inungi ad 26 ignem sarmentorum vitium.

Aluus mollis perpetuò seruari debet clysteribus, aut pharmacis lenibus, aut suppositoriis.

Modus operationis medicamentorum, & corũ, quæ partibus affectis apponuntur.

Vnctionum, dropacum, phœnigmorum, sinapismorum, vt pars in ruborem attollatur, non exulceretur. Et cucurbitularum breuis mora esse debet, ne quod attractum est, dissoluatur.

Sunt, qui certum experimentum dicant, si pars affecta decocto maioris tithymali foueatur: dein-

Veneta & abietina an. ℥.1 thur. alb. ladan. an. ℥.3. nard. indica ʒ.2. radic. valerian. angeli. ireos, acor. azari, cyperi, calam. aro. an. ʒ.j. masti. ℥.2. galãg. caryophyl. cassie ana ʒ.3. nuc. myristic. ℥.4. macis ℥.1.ß. agallochi ℥.2. gummi elen. ℥.6. aloës hepatic. myrrhæ an. ℥ß. castorei ʒ.10. styrac. cala. laseris an. ℥.1. sang. dracon. ℥.ß. flor. lauendulæ ℥.4. ol. nucis vnguent. ℔.ß. reponãtur in alembico.

25 Vt ad ℔.1.ß.

de folia eius integra parti superponantur.

Errhinis & Apophlegmatismis, vt priùs, vtêdum est. Apophlegmatismis 27 cum nodulo, aut baccu- lo ori apposito, vt diximus. Paralyticis, & neruorũ doloribus laborantibus vinum prorsus fugiendum est. Potus sit illis mulsa, aqua mellita, quæ fit ex partibus octo aquæ, duabus vel tribus mellis albi, vel sacchari. Coquantur omnia simul. Colentur per manicam Hippocratis cum ℥.2. cinamomi, vel decoctum acori conditi.

27 *Vt ex mastiche, pipere, pyrethr. staphysagria.*

Pilulæ Cocciæ Rhazæ, & Mesuai.

♃. pul. hieræ picræ ℥.2. interioris colocynthidos ℈.1. dacridij, ℈ß. vel gr.6. turpethi gummosi, stœchad. ana ℥.ß. cum succo fœniculi fiant pilulæ pro duabus dosibus.

Cocciæ Nicolai, ex Galeno.

♃. aloës, absynthij, pulpæ colocynth. scammonij an. ℈.1. mastichis ℈.ß cum succo fœniculi fiãt pilulæ.

♃. aloës, scammonij, colocynthidos, agarici, bdellij, gummi arabici, ana ℈.ß. & gr.5. cum succo absynthij fiant pilulæ cocciæ. Eiusmodi pilulæ & caput purgant, & varios humores detrahunt, nec stomachum lædunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In stupore, seruato motu, aut leuiter læso, sensus amittitur, aut debilior redditur. In paralysi vtróque priuatur pars ægra, illæsis tamen sensibus interioribus. Nõ enim, vt in apoplexia, vitium est in cerebri substantia. Si id accidat omnibus partibus infra ceruicem, meninges, aut spinalis medulla in exortu affecta est. Altera corporis parte resoluta, dimidia tantùm pars spinalis medullæ afficitur, aut meningum. Si qua verò pars sola

(nam partes omnes motu voluntario prædítæ,præcipuè quæ proprium neruum & peculiarem habent, huic malo obnoxiæ ſunt) ſiue in capite, ſiue infra ceruicem laboret,in illius particulæ neruo, vel eius exortu morboſa eſt affectio. In ἀφωνίᾳ, vocales nerui,per quartam vertebram exorti:in ἀπνοίᾳ, reſpiratorij patiuntur. Sic oculorum reſolutio,ad neruos, qui à ſecunda coniugatione è caluaria emerſi, in oculi muſculos diſperguntur, referenda eſt:palpebrarum,ad neruum tertiæ coniugationis per foramen oſſis orbitæ trāſeuntis:labiorum, ad latum muſculum, neruos è primis vertebris, & ramos è tertia coniugatione:linguæ deníque(quod fit præcipuè in balbis poſt apoplexiam)ad neruum è tertia,aut ſeptima cōiugatione in linguam perreptantem. Eodem modo reſoluta manu, in principio ceruicis, vel quinta vertebra affectio ſubſiſtit. Senſus tamen aliquis quandoque relinquitur,primæque brachij partes illæſæ ſeruantur.Minore noxa laborant ob læſionem in ſeptimam,aut octauam,ſed maximum inde thoraci infertur nocumentum. In reſolutione parui digiti,& media parte annularis, afficitur neruus in cauitate olecranij, ſiue cubiti, in aliis verò tribus(cæteris illæſis) vulnerata eſt, aut affecta ſpinalis medulla, circa principium neruorum brachij. Per defluxionem omnes digiti patiuntur, aut per concuſſionem. In ſectione non eſt neceſſarium, quòd nerui brachij in principio iungātur, & ſupra cubitum ſeparentur. Cruribus reſolutis,aut pedibus (in quibus faciliùs curatur hic morbus, quàm in manibus, ob ſicciorem & robuſtiorem neruorum, quos habent, naturam) in vertebris lumborum,aut inguinibus conſiſtit affectio. Sua etiam eſt ano,veſicæ,pudendo reſolutio. Si deſcendat inteſtinum rectum, muſculi ſuſpendentes malè habent, qui ſunt in ipſius lateribus. Si excrementa retineri non poſſunt per aliquod tempus,ſphyncter reſolutus. In reſolutione muſculi veſicæ,& quum pudendum erigi non poteſt, exiſtente ſeminis flatulēti multitudine (quod ſæpè contingit ob violentiorem contrectationem,natationem in aqua frigida, refrigerationem circa perinæum, compreſſionem, equitationem longam, & corporis extenuationem) nerui ab oſſe ſacro, veſicæ incerti ac pu-

Ἀφωνίᾳ.
Ἀπνοίᾳ.

Paralyſis vitio neruorum quî fiat.

dendo sunt in vitio.

Parte affecta hoc modo diligenter obseruata, ad caussas veniendum. Continens siue coniuncta necessariò in neruo est, per quem spiritus, tanquam radius, in partes inferiores diffunditur: eáque vel intemperies sola, vel cum humore. Trallianus aliquando fieri scribit ab intemperie sicca & calida sine materia. Vix tamen credendum. A calore quidem fieri posse perspicuum est, emolliendo neruos, humores pituitosos liquando, & aditum humorum defluxioni patefaciendo. Quod vinum sua tenuitate facit calori iuncta, vt Galenus docet. Sed quũ subitò & cõfertim Paralysis hominem corripit, dubitandum non est substantiam neruorum humore per defluxionem imbui, vnde molliores redditi extendũtur, & relaxãtur, sicuti & tendones. Quo fit, vt ob plenitudinem & obstructionem spiritu non transeunte, vel quia leuissima contractione est opus neruo ad mouẽdam partem, membrum concidat, & immobile permaneat.

Alexand. Trall. cap. 16 libr. 1.

Gal. cõm. in aphor. 5. lib. 5

Sed à quo humore id fiat, non minùs difficile est iudicare. Doctissimis tamen viris non sine ratione videtur, neque à melancholia, neque à bile extra venas excitari paralysim. Non à melancholia, quia neruos siccat potius & cogit, quàm emolliat, vt in elephanticis, quorũ membra aridiora facta non resoluuntur, sed imbecilliùs sentiunt: neque à bile. Cùm enim siccandi vim habeat, & acrimoniam adiunctam, conuulsionem potius inducit, neruos contrahendo & conuellendo. Ergò vel à sanguine solùm (nisi per accidens) vel pituita fieri potest, eáque vel crassa, vel tenui. A sanguine rariùs. Inde tamen oritur, cùm tenuior est sanguis, & multitudine sua viam spirituum intercipit, aut humiditate eosdem extinguit, aut neruos molliẽdo dissoluit. Idem fit à pituita tenuiore, sed multa, à cerebro defluente, & in neruorum substantiam penetrante. Frequentiùs autem à crassa, neruo tenaciter inhærente. Quæ omnia ex humorum in corpore exuberantium propriis notis, ac victu antecedente facilè discernuntur.

Paralysis qua fiat ex materia controuersum.

Paralysis fit frequentius à crassa materia.

Caussæ antecedentes sunt, quæcúnque neruos cõtundere, comprimere, emollire possunt, casus, ictus, contusio, somnus in spelunca, domus recèns polita, lunæ ra-

Paralyseos caussæ antecedentes.

Paralysis et alijmorbi frigidi Lutetiæ frequentes.

dius,exercitiumà cibo, vel somnus. Sed frequentissimè Lutetiæ noua è gypso politura & hũc morbum, & alios frigidos inducit. Arelatæ grauissima visa est ex leui vulnere,illæso cranio, sed sanie per meatus suturæ sagittalis ingressa sensim ad tenuem meningem, quæ cerebri substantiam obuoluit,neruos, venas & arterias sustentat.Vnde primùm eiusdem partis resolutio,ex qua mors consequuta est: secto cranio pus inuentum. Quod F. Valeriola,vir Philosophiæ & Medicinę peritus annotauit:cuius obseruationes propediẽ in lucẽ exiturasaudio.

Curatio perficitur primùm purgato ventriculo,& intestinis,vel pilulis leuioribus,vel clysteribus:syrupis attenuantibus,aperientibus, digerentibus: deinde pilulis paulò fortioribus. Post purgationem, vsu theriacæ per aliquod tempus, inunctione leuiori ad valentiorẽ progrediendo:repetita purgatione (morbus enim contumax est, & diuturnus) opiatis, gargarismatis, masticatoriis, pulueribus, diæta in corpore humidiore, vnguentis, emplastris, linimentis, balneis, cucurbitulis frequenter adhibitis, exulceratione facta, aquis distillatis, victu tenui. In particulari paralysi topica adhibenda sunt eo tantum loco,vbi affecti nerui,vel musculi est origo.

Phlebotomia] In plethora, & sanguinea resolutione, contusione,ictu,aut casu,de sectione venæ nulla dubitatio,defluxionis præsertim imminente periculo: liberior quoque, si febris iuncta sit, sed in omnibus ad exiguam quantitatem.Venæ linguæ,si ipsa resoluatur,aperiri debent,præcedente tamen purgatione,& deriuatione.

Acori] Vulgarem intellige,cuius radix leuiter adstringendo, & resiccando,neruis relaxatis addit robur. Iris quoque recens pituitam purgat,& serosos humores:sicca,pituitam attenuat,& incîdit.

Partes primùm oleo,&c.] Olea calida, parùm exsiccantia non conueniunt,vt de lilio. Cùm enim nerui constitutio frigida sit & sicca,ab ea indicatione sumpta,emollientibus non est vtendum. Admiscenda etiam tandem erunt, quæ leui adstrictione & temperato calore partem affectam roborent. Foueantur partes oleo: deinde pellibus agnorum pinguium,aut vulpis,odore conuenienti imbutis ad ignem inuoluantur.Sequentibus sæpe vsus

sum prosperrimo cum successu.

♃.vini rub.℔1.olei lumbricorum ℔.2.aquæ vitæ ℥.2.corniculorum cerui magis spongiosorum ℥.3.pulueris chamæmeli ℥.1.salis ℥.ß.masticheѕ ʒ 6. bulliant omnia in duplici vase ad vini consumptionem.Probè misceantur. *Hollerij experimenta ad paralysin.*

Ciconia implumis, sed viua, tandiu coquatur, dum carnes ab ossibus recedant, in mortario teratur:rursus in oleo coquito:coctã sacculo fortiter colato,& abiectis reliquiis,Ceræ, colophoniæ,seui,olei laurini ℔.2. olei mastichini, medullæ cerui, adipis vrsi an.℔.1.galbani,terebinthinæ ana ℥.4. coniungantur. Emplastra molliora, diachylon, resumptiuum,&c. soluta in oleo cham. vel nardino: postea quæ discutiunt, vt acopa: postremò attrahentia,& roborantia,vt metasyncritica.

ANTO. VALETII EXERCIT. X.

ANimalis facultatis symptoma est paralysis, in qua motrix & sensifica facultates sunt læsæ. Læsionis causæ intemperies, morbus in compositione,vnitas soluta. Vel enim nerui immodice refrigerantur & humectãtur: vel resoluto humore crasso in eorum principum incumbente replentur, vt post apoplexiam:vel fit obstructio circa colli vertebras, aut partes inferiores: vel denique ab externa aliqua causa,vt duri corporis compressione,laqueo, percussione,luxatione,fractura, vulnere,afficiũtur. *Gal.cap.6. lib.1.de loc. mal. aff. & cap.10.lib.3. itemque cap. 5. lib. 1. de caus.sympt.*

Paralysis alia particularis, quæ partem tantùm aliquam,vt brachium,linguam, prehendit:alia absolutè dicta paralysis, quæ dimidiati est corporis, dextri, vel sinistri, ex obstructione in spinalis me- *Paralysis duplex.*

dullæ processu facta.

Paralyſ. curatio. Curatio vt optimè progrediatur, victus calfaciens, ſiccans, & pituitæ generationem prohibens deligendus. Vinum per initia noxium, quia tenuitate ſua partes neruoſas facilè permeat & implet: quanquam declinante morbo diſcutiendo & deſiccando mirificè prodeſt.

Si plenitudo adeſt, ſanguis ducitur, ſed mediocri quantitate, ne corpus nimiùm perfrigeretur. Si cacochymia prægrauat, purgatio præfertur.

♃. aquar maioran. & beton. ana ℥. 1. ſ. infunde agar. rec. troch. ʒ. 2. In colatur. diſſol. diaph. ʒ. 2. ſyr. laxat. roſ. pall. ʒ. 6. f. doſ. Vel his pilulis vtitor. ♃. ſpecier. hieræ picræ dupl. aloë ʒ. ß. maſſæ interioris pil. de agar. & ſine quibus ana ℈. 1. Excipiantur melle roſato, vel aqua ſalu. f. pil. moll. à primo ſomno exhibendæ.

Pars primariò affecta, vt ſumma ceruix, totáque ſpinalis medulla, oleis calentibus & calefaciētibus, vt aneth. chamæm. & ſimil. quibus lanæ floccus madefiat, fouenda. Interim pituitoſus humor quia denuò purgandus, præparatione eget. vt. ♃. radic. pæon. mar. ruſc. aſparag. ana ʒ. 6. paſſul. mund. ℥. 1. ſummitat. hyſſop. beton. iuæ arthrit. primul. ver. an. M. 1. ſemin. quat. calid. maior. ana ʒ. 2. flor. ſtœchad. anth. & cardiac. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. diſſol. ſyr. de duab. radicib. de bizantiis & de ſtœch. ana ℥. 2. F. apozema in quat. doſeis, quod condiatur ʒ. 1. cinam. vel electar. aromat. roſ. Sumat æger quatuor ſequentibus matutinis: poſtea purgetur, vt antè. Nec omittenda ſunt toto morbi tempore enemata, ſi aluum contigerit adſtrictiorem eſſe.

His artibus perpurgato diligenter toto corpore, affecta pars ſubinde fouebitur hoc decocto.

♃. maioran.

♃.maioran.beton.ſalu.mentaſtr.primul.ver. iuæ arthrit.ana.M.1.thym.epith.flor.ſtœchad. & anth.ana p.1. f.decoct.in aqua,addita ſub fin.tertia vini albi parte, pro fotu ceruic.cum ſpongia. A fomento ſequatur litus.
♃.olei coſtini,vulpin.& chamæm.an. ℥.1. cum vnguento Martiato,vel Aregon. f.linimentum. Fortius hoc erit vnguentum.♃.olei coſtini & rutacei an.quart.1.ſuc.rut. ſalu.ana.℥.2.Bulliant ad ſuccorum conſumptioné:adde adip.anſer.& œſyp.ana ℥.1.ammoniaci in aq. vitæ diſſoluti ʒ.1.caſtorei,euphorb.ana ℈.1.cum cera f.vnguent.

Oleis,linimentis, vnguentis cōmodè ſuperimponitur vulpina pellis ſuffumigata, vel (vt loquūtur) ſinapizata ex thur.maſtich.myrrh.caryoph.cinam. nuc. moſch. lign. aloës, cyper. ſaluiæ, æquis ſingulorum partibus.

Roborabuntur vires conſeruis,iuæ arthrit.ſalu. enul.camp.anth.ſtœch.mythridatio: vt ſi mythrid. & duarum ex illis ana ſemidrachmam ſumpſeris, & bolū cōfeceris,quem poſt primùm des ſomnū.

Si contumacior eſt paralyſis,& longior,proderit guaiaci decoctum vel per ſe, vel cum radice Cynaræ,aut Salſę Parillæ propinare. Si paralyſis acciderit ex lapſu, arcenda, vel etiam, ſi iam adſit, curanda, phlegmone. Si particularis ſit,non alia ſunt remedia, præter forſan errhina & apophlegmatiſmata,inſtituenda.

1 Quo inſtar riſus canini facies conuellitur.

2 Nam vbicúnque muſculi congeneres in oppoſitis partibus numero ſunt pares, magnitudine & vol ore,alterius partis reſolutio conuulſionem facit alterius.

3 Vt reſolutæ parti remedia adhibeātur.

4 Et vtrùm conuulſa pars ſuæ cōuulſionis cauſam contineat in ſe,repletionē, aut inanitionem.

De conuulſione canina. CAP. II.

SPaſmus 1 caninus ſubita eſt cōtractio, vel tempore facta 2 reſolutio muſculorū maſticatoriorum, & eorum, qui peculiariter lati appellantur.

Animaduertendum itaque,vtrum reſolutio 3 fit, an 4 conuulſio.

In resolutione pars affecta, laxa, mollis, à sana trahitur. In conuulsione, dura & contenta trahit sanam. In paralysi siue resolutione saliuatio multa: in conuulsione, non ita. In materia frigida, efficiente causa huius passionis, si nihil repugnat, sanguis mittitur, sed moderatè. Primùm quidē è 5 cephalica: deinde è venis sub 6 lingua. A sanguinis missione, incidendum, 7 & attenuandum hoc modo.

♃. acori, & stœchados ana. M. ß. fiat decoct. in qr. 5. aquæ purissimæ. Colaturæ addatur mellis cōmunis ℔. ß. plus, minúsve, fiat melicratum despumatum, aromatizatum cum ʒ. 1. nucis moschatæ. Quòd si res vrgeat (acuta enim hæc, & tarda aliquando passio est) clysteres acres 8 iniicies.

Purgabis ex hiera Pachij, ex descriptione Scribonij, cuius hæc est descriptio.

9 ♃. pulpæ colocynt. ℥. 4. opopanacis & sagapeni ana ℥. 1. & g̃. 7. marrubij, stœchad. agaric. chamædryos ana ℈. 4. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi an. ℈. 2. cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ electæ, 10 folij, croci ana ʒ. ß. & g̃. 4. Opopanax, & sagapenum in mortario tundantur, cum affusione modici mellis liquidi, aut syrup. de stœchade. Reliqua puluerata misceantur, cum mell. q. s. fiat electarium.

♃. suprà dicti elect. ʒ. 2. ß. castorei ʒ. ß. dissoluantur omnia in suprà dict. 11 melicrato, q. s. fiat potus. Vide Scribonium largum. Alioqui alia conuenienti potione 12 purgabimus. Partes affectæ, & tota ceruix oleo aut vnguento inducenda sunt, quale hoc est.

5 *E directo partis cōuulsæ.*
6 *Si tamen lingua intumuerit.*
7 *Quòd crassa sit materia.*
8 *Ex decocto capitali, hiera picra, & diacolocynthide.*
9 *Hoc remedium praeparatur conuenienter vtrique cōuulsioni.*
10 *Quòd folium desideretur, substitui potest cinamomum.*
11 *Praestiterit tamē dissolui in syrupo de stœch.*
12 *Vt diacarthamo, diaphœnico.*

℞. 13 rad. althææ ℥.1. sem. fœnugræci conquassati ℥.ß. fiat decoctio, in olei conuenientis qr.3. aquę saluiæ quart.1. Fiat fortis expreßio. Inungatur locus, & tota ceruix. Deinde cum lana insuccata in hoc oleo, partes affectæ & ceruix muniantur.

Postea verò licebit vti oleo de cucumere asinino, de scylla: & in his liquefacere duodecimã partem ammoniaci, bdellij, opopanacis, galbani. Post hæc apophlegmatismis, caputpurgiis, 14 & aliis, quæ caput partim euacuant, partim corroborant, vtendum erit.

Nodulo itaque foliis lauri pleno, & in decocto conuenienti madefacto, palatum illinendum erit, quale hoc est.

℞. nucis moschatæ, pyrethri ana ʒ. 2. sinapi, piperis ana ʒ.1. decoquantur omnia in mulsæ ℥.4. Ex eadem mulsa poterunt fieri caputpurgia. Probatur hoc caputpurgium.

℞. 15 anagall. panis porcini, nucis Indicæ, nucis moschatæ, cucumeris asinini, piperis, acori, pyrethri ana 16 ℥. ß. Conquassata omnia bulliant in olei de keiry ℔. 2. aquæ maioranæ qr. 3. vel in sola aqua maioranæ.

Vsus tempore resupinetur æger, & stomacho vacuo, quinque aut sex guttæ naribus instillentur: aut sæpiùs nares interiores inungantur. Oleum verò vnctioni occipitij, colli, regionis sub mento, & affectæ partis conuenit.

Teneat in ore acorum 17 conditum, zinziber conditum, nucem moschatam. Frictiones quoque auertendæ materiæ conueniunt. Sic etiam cucurbitulæ, quę primæ, & secundæ vertebræ cerui-

13 *Hoc linimentum conuulsioni tantùm, quæ per se fit, conuenit, non item ei quæ ex euentu. Fit autem per se cõuulsio, quũ pars cõuulsa sue conuulsionis causam in se continet.*

14 *Si modo peculiaris ægri natura et affectio non te nocet.*

15 *Et eius quidem, quæ cærulei est floris.*

16 *Duplo minori dosi sunt hi pulueres præscribendi.*

17 *Vt materia euocetur, & suaui anathymiasi rerũ aromaticarũ caput recreetur.*

18 *Modo à resolutione partis oppositæ per accidens non fiat conuulsio.*
19 *Pyrotica potentialia, præsertim quæ fiunt ex capitello.*
20 *Ad conuulsionem ex euetu, vt materia euecetur, pors conseruetur, calor excitetur.*
21 *Vi lana succida carpta.*

cis 18 admouendæ sunt.

Inueterato atque cõtumaci morbo Rhazes probat 19 cauteria post aures, & in ceruice.

Dropace quoque simplici 20 vtendum erit ex picis ℥.4. olei liliorum ℥.1. liquefactis & extensis in aluta.

Castoreum quoque teneatur sub lingua. Hinc ad sinapismos, & phœnigmos deueniendum est.

Victus instituatur incidens, & attenuans, qui in media materia temperetur. Cibus sit liquidus.

Quæ topica admouebuntur, 21 conseruentur calida. Nam refrigerata vehementer nocent.

Loco tepido, lucido, stragulis quoque mollibus decumbat. Madefactionibus capitis abstinendum est, quia caput replent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Quæ ad huius morbi exactam cognitionem pertinent, sequentis capitis scholiis explicabuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XI.

ORis distortione seu conuulsione affligitur, cui os ad alterum latus contorquetur, & oculum, ad quem illud conuellitur, occludere nequit. Expirante ægro flatus ab altera tantùm parte prorumpit & efflatur. Fit, vt plurimùm, ex nerui musculum mouentis repletione, à qua nerui eiusdem breuitas, & eius, quam mouet, partis contractio. Curatio ex cap. de paralysi repetenda. Priuatim tamen hîc ægri ceruicis vertebrarum, necnon faciei & frontis inunctione frequentiori ex costino oleo vtimur. Porrò de oris conuulsione, quæ paulatim,

non ſubitò inuadit, qualis eſt, quæ phrenitidi perniciosſæ, aliiſq; acutis morbis, morte iam imminente, ſuperuenit, hîc non agitur: talis enim inſanabilis.

De 1 *conuulſione.* CAP. 12.

Conuulſis eadem ferè ratio vitæ 2 inſtituẽda eſt, vt etiam phebotomiæ: ſiquidẽ à plenitudine crudorum humorũ contracta eſt. Initiò ceruicem, & vicinos muſculos laxante 3 & emolliente oleo, eóque tepido fouebis, lanáque in eo immerſa conteges. Atque, vt calor conſeruetur in parte, veſicam ex dimidio plenam oleo tepente ſuperpones, aut eiuſmodi ſacculos.

℞. ſem. lini leuiter 4 conquaſſati M. ß. furfuris 5 frixi, florum cham. & anthos ana P. 1. ſalis communis torrefacti, & puluerati 6 ℥. ß. fiat ſacculus, aut plures eiuſmodi ſacculi, qui ſubinde recalfacti calorem in parte retineant. Leues 7 ſint ſacculi, & ea omnia, quæ læſis partibus, atque dolentibus ſuperponuntur. Clyſterum quoq; mollium vſus eſt, vt huius antiquorum.

℞. rad. altheæ ℥. 2. ſem. leni. & fœnugr. an. ℥. ß. fiat decoctio in aqua ad ℔. ß. cui adde olei communis ℔. ß. fiat clyſter, tepidus iniiciatur.

Articuli corporis linteis calentibus fouendi ſunt. Materia hyſſopi decocto in mulſa, & 8 rebus eiuſmodi incidenda eſt.

Deinde 9 purganda vt priùs, in ſpaſmo canino, & ſoda phlegmatica, aut agarici, aut diaphœnici

Gal. cap. vlt. li. 12. Meth.

1 *Quæ eſt à repletio[n]e muſculoſi generis, quæ ſola curationẽ recipit. Quæ enim cõuulſio facta ob immodicam euacuationem, eſt exitialis.*

Gal. cõm. in aph. 1. li 5. & in aph. 25 lib. 7.

2 *Modò nulla fracturæ & luxationis excuſatio poßit afferri.*

3 *Vt mucaginibus altheæ extractis in aqua chamæmeli & ſaluiæ, oleo liliaceo, adipe anſerino.*

4 *Vt vires ſuas exerat.*

5 *Ad exhauriendã materiam & ſiccandã partẽ.* 6 *Vel* ℥. 1. 7 *Ne ſuo pondere naturam opprimant.* 8 *Vt hydromelite origanato, decocto ſtœchados, betonicæ.* 9 *Vt electario, bolo, pilul. ſyrupo ſolenni, cephalico phlegmagωgo, accommodatis materiæ morbificæ, partibus affectis, & viribus ægri.*

ʒ.3.in conueniente mulſa diſſolutis.

Molliter fricetur ceruix, ſpina, ſpatulæ cum vnctionibus conuenientibus,quales ſunt.

10 Vel ſolum taxoninum adipem miſce cum oleo roſaceo, & bapſus eo imbuatur,vt hoc.
♃.olei de coſto ℔.ß.adipis Taxonis ℥.1.ß. Miſce, illinatur affectæ partes.

♃.olei terebinthinæ,olei lumbricorum an.℥.2.axungiæ humanæ ℥.1.ſimul miſce,liquefiant ſimul.

♃ olei de coſto , cum quarta parte pinguedinis caſtoris,lutræ,melis,10 quem Taxonem,aut Blerellum vulgò vocant.

♃.vulpem bene pinguem,corio detracto,& exéteratam,confixam caryophyllis , infarctam 11 hoc modo,& aſſatam,

11 Vt lauro, angelica, baccis lauri.
12 Ne exitũ habeat farcimen.

♃.rad.altheæ & liliorum an.℥. ß. rad.acori,ireos ana.ʒ.2.chamæpyth.herbæ coſti, maioranæ,calendulæ an.P.2.florum anthos,meliloti & chamæ.an. P.1.ſtyracis,ladani pinguis,maſtichis,caſtorei an.ʒ. 3. Omnia in mortario contundantur cum oleo de vermibus.

13 Ad incidendum magis.
14 Vt ſimili calore recreetur. Noſter enim natiuus calor ſimili gaudet calore.

Malaxentur,farciatur vulpes,& 12 benè conſuatur,aſſetur cum aſperſione aquæ vitæ. Quod diſtillatur pingue,excipiatur ſubiecto vaſe,in quod infuſum ſit 13.acetum.

Deinde vulpes in aqua coquatur : quod ſupernatabit pingue,tũ in aqua,tũ in aceto,vſui reſeruetur.

Vtiliſsimum eſt poſt vnctionem pellibus hædorũ,agnorum,luporum,vulpium,arietum,recens extractis, atque etiamdum calidis 14 partes inunctas contegere. Quod ſi pelles iam refrixerint , immergendæ ſunt 15 oleo calido,vt recaleſcant.Aliud.

15 Vt anetino ſimplici, Iiliac. aut chamamelino.

♃.vini rubri ℔.ß ol.liliorum ℔ 2.raſuræ mollioris partis,& magis ſpongioſæ cornu cerui ℥.1. ſalis. ℥.1. florum cham. ʒ. 6. maſtichis. ʒ. ß. bulliant omnia

in vase duplici ad vini consumptionem. Hinc ad 16 vnctiones calidiores transeundum est, de quibus suprà.

Balneum quoque commendatur ab antiquis, ad vmbilicum ex hydrelæo, cuius modus est ex æquis partibus aquæ & olei. Perseuerante malo, olei balneum conuenit calidum, & domicilio calido, quod ita præparabis. Quintam partem olei calfacies, & quatuor 17 partibus non calfactis commiscebis. Alioqui ex decocti fœnugræci in aquæ tribus partibus, & olei tertia parte balneum præparabis, quo totum corpus immergatur.

Sed balnei modum esse oportet, ne 18 vires resoluantur. Itaque solis 19 irrigationibus vtendum erit, vbi vires non 20 sinunt.

A balneo tempestiua est 21 vnctio ex suprà dictis oleis, aut in quo ruta, conisa, rosmarinus, artemisia, seseli cum modico cinamomi coxerint, quibus aliquando decima, aut duodecima pars castorei adiicienda est.

Veteres omnes & recentiores Medici castoreum propinant è mulsa. Dosis castorei à ℈.2. ad ʒ.2.

Cucurbitulæ partibus affectis, sed cum 22 scarificatione, admouendæ: sed iam progresso morbo, & benè purgato corpore.

Aurelianus in accessione, leuibus: in dimissione, cum scarificatione vtitur, occipitio & collo defixis.

Remedium Hippocratis 23 est aqua frigida, in iuuene bene carnoso, & æstate media.

Paulus, Celsus, Aurelianus, tota denique posteritas 24 reprobauit. De excitanda febre non conuenit. Qui prouocant, vtuntur authoritate Hippo-

16 Cuiusmodi balsamum factitium, ab Authore propositum cap. de paralysi.

17 Simplex enim oleum omnis est caloris impatiens.

18 Corporis nimirū raritate.

19 Particularibus.

20 Multis enim effœtæ languent peculiari natura, corporis raritate, spirituū oppressione.

21 Vt ex oleo irino cum castoreo.

22 Sublato tamen omni fluxionis metu.

23 Aphor. 21. lib. 5.

24 Sed falsò.

cratis, Aphor. 70. lib.5.

Herophilus quoque febriculam laudauit: Asclepiades simpliciter febrem. Auicennas & Arabes febrem prouocari nolunt, nisi diariam.

Cum melle castoreum, aut sagapenum, aut opopanax auellanæ magnitudine febrē excitare scripsit Celsus: sed hoc non caret periculo.

Cæterùm ex Gal. sic habeto. In morbis frigidis, quos humor crassus, contumax & multus generauit, febris satis vehemens excitari potest. Leuis enim nocet, nec prodest, exemplo filij Numeni: cui, cùm apoplexia correptus esset, febris accessit mediocris: quæ cùm noceret, & per infirmitatem caloris non prodesset, mors sequuta est. Oportet enim febrem fuisse magnam, quæ talem humorem calfaceret, incideret, concoqueret, & discuteret. Itaque vt est materia, ita febris consilium temperandum est, sitque non minor, quàm quæ prosit, neque maior, quàm quæ lædat.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In paralysi resoluuntur nerui, & languidiores humore flaccescunt, ita vt concidant in partem sanam: in conuulsione, contorquentur musculi simul cum neruis & tendonibus, contrahuntúrque præter voluntatem ad suum principium, & partem sanam secum in angustum adducunt. Exempli gratiâ. Conuulsis temporalibus musculis, contrahuntur dentes, ac strident resolutis, hiatus fit oris. Proinde si σπασμὸν neruorum distentionem, vt Celsus interpretari velis, ambigua vox erit cum paralysi, cum distentio & contractionem, & extensionem significet. Hinc quoque perspicuum, paralysim à siccitate vix, aut nunquam fieri. Siccitatis enim ea est natura, vt absumpta pororum humiditate corpus contrahat, nunquam relaxet, nisi fortasse per accidens, vt si ob sic-

Cornel. Celsus capit. 8. lib. 2.

citatem nerui ſpiritu priuati non turgeant, neque dilatentur, ſed flacceſcant. At ſi paulò diuturnior ſit, & intemperantior ſiccitas, haud dubiè, vt æſtus chordas citharæ impenſiùs reſiccatas tendit ac rumpit, ſic neruos eadem, aut ſimilis in corpore ſiccitas, præſertim calori iuncta, flectet, contrahet, & tandem etiam diſrumpet, non autem relaxabit. Humiditas tamen vtrúnq; efficit. Nam & tendit ſolidam ſubſtantiam penetrando ac dilatando, vt pluuioſo tempore eædem chordæ inflantur: & relaxat leniendo, vt ſi quis corium reſiccatum pinguedine oblinat, vel humore imbuat. Quare tam conuulſionis, quàm paralyſεως humiditas cauſa eſſe poteſt. Sed in illa neruos contrahit ob plenitudinem: in hac relaxat ob madorem. Siccitas autem nunquam efficiet paralyſim, niſi κατὰ συμβεβηκὸς Inde etiam efficitur, humorem in paralyſi tenuiorem eſſe debere, quia in ſolidam ſubſtantiam neruorũ penetrat: in conuulſione verò craſſiorem, quia tantùm replet.

Duplex alia difficultas. Vna, quòd cùm in conuulſione affectio ſit ſæpiùs in neruis, quàm in muſculi corpore, nihilominus muſculi, non nerui, morbus eſſe dicatur. Altera, quia definitur per motũ, cùm tamen pars læſa ita immobilis rigeat, vt in cõtrariũ nullo modo flecti poſſit. Hoc fit, vt dicam verbo (non enim argumenta ſoluere, noſtri eſt inſtituti) tonico motu, de quo Galenus lib. I. de Muſculorum motu. Illud verò, quia muſculus proprium eſt motionis inſtrumentum. Quomodo autem ad proprium cuiúſque particulæ organum morbus referri debeat, Galenus copioſè docet de morborum & ſymptωmatũ cauſis. Nobis ſatis fuerit morbi huius notionem primùm animo complecti: deinde partem affectam noſſe: tertiò affectionis cauſam: poſtremò curationis ſummam. Quæ omnia breuiter ſic habeto.

Cùm vel corpus, vel illius membrum aliquod repentè cõtortum & inflexum apparuerit, perinde ac ſi in naturali ſitu eſſet, rigidum tamen eſt, nec ab eo ſitu poteſt dimoueri, etiamſi eò vi inflectere conêris, quò, cùm ſecundum naturam habebat, pro arbitrio dirigebatur, cõuulſionem eſſe ſuſpicandũ eſt muſculorum, vel pluriũ, vel alicuius, qui ad ſua ipſorum principia cõtracti, partẽ

ſimul,cui inſeruntur, adducunt, immobilémq; reddunt, ita,vt vel recta, vel inflexa, vel contorta videatur. Hoc tamen obſeruato,ne id articulorum oſſium vitio fiat. In his enim ſæpe vel callus gignitur, vel delapſus humor intra cauitatem prohibet liberam in iuncturis motionem. Quod intelligetur,ſi nec repentè,nec affatim, nec poſt febrē ardentē affectio inciderit: ſi luxatio fuerit in particula læſa, non rectè curata: ſi contuſio,aut aliquid ſimile anteceſſerit. Tunc enim muſculi primariò non afficiuntur, ſed flecti oſſa in iuncturis nequeunt, licet ipſi quoq; tandē trahantur in cōſenſum. Cùm enim diu manent immoti, otio propriā mouēdi vim tandē amittunt.

Partis affectæ dignotio eſt huiuſmodi. Si totū corpus ſubitò cōuellitur, vt in epilepſia, neruorum principium patitur. Si caput antrorſum curuatur, & mentúm annectitur pectori, duo muſculi anteriores caput flectentes laborant, éſtq; ἐμπροσθότονος. Si in dorſum & ſcapulas cōtorquetur, ex duodecim muſculis caput extendentibus in poſteriore parte colli, vel aliqui, vel omnes afficiūtur, dicitúrq; affectio hæc, ὀπισθότονος. Quando ceruix recta & immobilis manet, in neutram partem curuata, vtríq; muſculi & anteriores & poſteriores τέτανον efficiunt. Si oculus cōtorquetur, στραβισμὸς erit, muſculis qui ipſum mouent, conuulſis: ſi mandibula, τρισμὸς temporalibus contractis, vel neruis è ſecunda & tertia cōiugatione. Si labra & nares, & pars contracta ſanam ad ſe adducit, in vitio eſt latus muſculus, ex quo muſculi narium, ſuperciliorū, & labiorū fiunt, vel nerui à primis vertebris & ramis tertiæ cōiugationis, Græcis κυνικὸς σπασμὸς nominatur. Si vtráq; pars, dextra ſcilicet, & ſiniſtra lædatur, muſculi vtrinque contracti, Sardonium riſum faciunt, maxillares nimirùm in latera, os & labra deducentes, ita vt ægri perpetuò ridere videantur. Idem iudicium de cęteris partibus. Semper enim affectio ad muſculum authorem illius motus, qui læſus eſt, referri debet.

[Margin: ἐμπροσθότονος. — ὀπισθότονος. — τέτανος. — στραβισμὸς. — τρισμὸς. — *Sardonius riſus.*]

Fit autem hic affectus neruis, vel muſculis aut exſiccatis, vel calefactis, vt à vulnere, & poſt largam ſanguinis miſſionem, febres ardentes, meningum inflammationes, vel cerebri. Atque ſic lethalis eſt. Aut congelatis: vt ob refrigerationem humorum, vel ſudorem refrigeratum,

[Margin: *Conuulſio à ſiccitate & inanitiōe lethalis.*]

vel ventum frigidiorem: aut inflatis: vt à pituita viscida (nam raro fit à sanguine) vel post morbum non satis exsiccatum, vel sanie collecta in aliqua parte capitis, vt meningibus, ob vulnus: vel à flatibus medicamenti, vel agitatione materiæ, vt post hellebori potionem. Ab ebrietate, crapula, suppressa vacuatione consueta, exercitatione intermissa, phlegmone, dolore, consensu vteri, morsu, puncto neruo, aut tendone, affecto ore ventriculi ab æruginosa & biliosa materia, vermibus, fungis, ab ictu feræ venenatæ, & similibus.

Hippocrates hæc omnia ad duas caussas reduxit, inanitionem & repletionem. Tertiam recentiores addiderunt per condolentiam, affectúmque vocant non proportionatum ad materiam, cum mouetur cerebrum in sese, vt expellat, quod noxium sentit, vt dolente neruo ob puncturam, aut alicuius animalis venenosi morsum. Sed hanc Galenus ad inanitionem: alij, quia materia venenosa est, licet pauca, ad plenitudinem referunt. Hellebori quoque potio ad vtranque causam reduci potest. Ex antecedente vita, vel morbo, vel habitu corporis omnia facilè discernuntur. *Hippo. aph. 39. lib. 4. & Gal. Comen. 1. in Prorrh. sent. 27.*

Attamen Galenus comment. in aph. 2. lib. 5. dicit conuulsiones fieri ex vulneribus, ratione inflammationis ipsa sequentis, & ad neruosas partes pertingentis.

In curatione torturæ oris superiore capite descripto vtendum clystere, deinde coquentibus pituitam: in plenitudine sine cruditate, sectione venarum linguæ, gargarismatis digerentibus, formulis in ore retentis aqua vitæ formatis, quibus nihil præstantius, inunctionibus, sacculis, suffumigiis, emplastro ex gummis calfacientibus.

Ab inanitione non curatur: sed prohibendum ne fiat, sublata causa, vt in febre ardentissima & phrenitide, si à nimia siccitate periculum immineat conuulsionis, spinam inungendo, ne nerui exsiccētur, vel irrigatione ex refrigerantibus ob febrem, & humectantibus, ob neruorum siccitatem.

A vomitu, aut immodica vacuatione curari potest, humiditatem reparando per humectantia, & quæ hecticis prosunt.

Si à punctura fiat, vulneri latiori reddito & aperto oleum de terebinthina imponendum, vel de euphorbio, cum emplastro de Galbano, sedandus dolor, vulnus ad cicatricem non ducendum, nisi post multum tempus. Extremum remedium est, tendonem vel neruum ictum abscindere in parte supra puncturam.

A venenosi animalis morsu, cucurbitula cũ multo igne suprà partem affigenda, vel cauterium, vel antipharmacum. Intrò sumenda theriaca cum herbæ decoctione, quæ sit veneno accommodata, theriaca etiam vulneri imposita prodest.

A sanguine, sæpiùs repetenda est venæ sectio, & oleis mediis vtendum. A pituita, curatur coctione materiæ & eductione, vt de Paralysi dictum est, additis malacticis ad inunctiones, balneis, & similibus.

In conuulsionibus capitis & humorum refrigeratione, calidioribus vtendum, partes lana succida inuoluendo, cucurbitulis, sectione quandoque illius venæ, quæ supra primam dorsi vertebram apparet.

A meningum punctura, aperiẽdum cranium trepano, aut alio instrumento, vt materia transpiret, aut epipasticis trahenda, nisi subsit plenitudo.

A ventriculo, tutiùs clysterib' acribus, aut pilulis vtimur, quàm vomitu, ne os ventriculi contactu veneni lædatur. Conueniunt etiam spinæ inunctiones.

Vnctione conuenienti.] Sequens medicamen excellentissimum est in resolutione linguæ, oculi, labiorum, risu Sardonio, tremore capitis & totius corporis, ac omni capitis percussione inflatis præcordiis, & similibus.

℞. cinamomi, croci nardi, costi, styracis rub. opopanacis, myrrhæ, melanopiperis, seminis rutę, succi abrotoni an. ℨ.9. dauci ℨ.4.ß. moschi, benzoini an. ℨ.1. mellis q.s.

Pinguedini anserum syluestrium quos vocãt Otidas, & Phalacrocoracum (vulgò Cormoranos nominãt) plurimùm tribuunt leniendis doloribus Sortilegi. Parãda autem est eo modo, quo Gattinaria ex Nicolao Forentino docet de ansere vulgari, capite de Spasmo. Sumatur anser pinguis, & euisceretur: dein ælũrus (cattum vocãt) minutim incisus in anseris ventrem cum lardo, thure & myrrha recondatur, suatur anseris venter, veru ad co-

quendum configatur. Interim vero vas aceto albo semiplenum supponatur, cum pinguedo vera ab ansere liquescens decidere cœperit, quæ aceto supernatans reseruabitur. Alius subinde anser in eodem aceto incoquatur, indéque pinguedo plurima enatabit: ex qua cum priore mixta parabitur litus. Idem artificium in Otide, phalacrocorace, & aliis. Oleum de enula, irinum, de ligno sancto, crocinum Mesuæi, lumbricorum, axungia humana, de styrace, de euphorbio, de castoreo, piperib', philosophorum, de costo, cum parte illius pinguedinis, aut mellis, & modico castorei, piperis, euphorbij conueniunt.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne tendonibus affigātur, sed musculi principio, aut medio, ad iuuandum eiusdem actionem. Quibusdam locis commodè adhiberi nō possunt, vt labris, superciliis, digitis, vbi sanguisugæ: aut earū loco, vt in palpebris, & lingua, scarificatus erit ex vsu.

Aqua perfusio, febris.) Hæc duo remedia à veteribus multùm commendantur. Periculosa tamen sunt, vt ratio & experientia demonstrant. Timēdum enim in perfusione frigidæ, ne materia magis inde refrigerata, altiùs impingatur. Si tamen spes certa subsit calorem à frigore, quasi antiperistasi quadā, intrò posse cogi, vt in principio, æstate media, iuuene bene carnoso, non omninò negligendum. Febrem quidem Hippocrates dixit morbis à crassa pituita mederi, rigore & calore: quia rigor materiam commouet, exagitat & purgat: calor coquit, tenuat, incîdit, resoluit. Sed cùm, si vehementior sit, tollat ægrum, minor verò coquendo morbo non sit satis, longè tutius est eam vitare, nisi sponte superueniat. Difficile enim fuerit in medio consistere. *Hipp. apho. 26. lib. 2.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XII.

CONuulsiò deprauatus est motus, quo fit partis vnius instrumentariæ, aut plurium, suam versus originem præter voluntatem contractio. Atque ea quidem vel per se, vel per consensum. Per se, ex repletione aut inanitione nerui, vt est comment. 1. in *Gal. cōm. in sent. 4. sect. 1. lib. 3. Epid.*

ſent.27. prioris Prorrhet. Per cõſenſum, vel ab humore tenui, acri & æruginoſo, ventriculum lancinante, vt cap. vlt.lib.12. Meth. vel à potu frigidæ, vt cap.5. lib.9. Meth.vel à crapula,vt lib.3.de Temper.& aph.5. lib.5. vel à diaphragmatis,aut vteri inflammatione, vt comm. in ſect.2.lib.3. Epid.vel ex maligna aſſumpti medicamenti qualitate, vt apho. 25. lib.7.& aph.1.lib.5. aut à forti frigore,& humoris craſſi ſanguinem congelantis copia,vt commen. in ſent.27. lib.3. Prognoſticω̃n: vel à vulnere, ratione conſequentis inflammationis, quæ in neruoſas partes irrepſerit,vt comm. in aph.2. lib.5.vel denique ab ictu, morſu &c. De his fuſiùs Hollerius.

Gal.cõm. ad aphor.57. lib.4.

Conuulſiones,quæ ab initio inuadunt, ferè omnes à repletione originem ducunt, & communem habent, vti antè dictum eſt,cum paralyſi curationem. Aduertendum tamen linimenta iis,quæ fieri debét in paralyſi, hac in re contraria eſſe, quòd propter contractionem vehementiorem emollientia eſſe oporteat, & fomenta minimè adſtringentia.

Gal.cõm. in ſent.24. & 57. ſect.2. lib.1. Epid.

Adhæc conuulſionib⁹ opportuniſſimi ſunt pueri,præcipuè dentitionis tempore, ob neruoſi generis imbecillitatem, & voracitatem. Sed hæ immiſſis clyſmatis, fotu ceruic. ex oleo iaſmino, aut lumbricorum, calente, non omiſſo interim ventriculi litu ex oleo ſtomachico, facilè ſaneſcunt.

De angygloßis, ſeu mogilalis. CAP. 13.

ANgygloſſi difficulter pronunciant. L,R,K, atque in loquendo reſtitantes loquelam præcipitãt. Gal.comment.2.lib.1. Epidem. ψαυλοὺς appellat,qui ex muſculorum linguæ vitio

balbutiunt. Nascitur enim id vitij,aut quia breuior lingua, vel quòd imbecillior ab intemperie humida,vnde & mollior,vt in quadam paralysi: nõnunquam ex intemperie sicca, frigore, ira concitatiore, calore. At sæpiùs hic nascitur morbus ab adstrictione membranæ linguæ subiacentis.

Purgandum corpus: parciùs viuendum, vt minor sit copia sanguinis: refrænantibus sanguinem alimentis,frictionibus reuellendum.

Albucasis parte 2. incisionem secundum latum instituit, & ab arteriæ, quæ illic est, sectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit statim aqua ros.aceto, àq. frigid. vitata posca. Sed in mediam incisionem inducit linamentum, ne rursus pars ligamenti reliquo ligamento consuescat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit.

Quòd si breuioribus neruis, qui ad motum in palatum & dentes feruntur, id acciderit,res incurabilis, vt quum breuior lingua. Aliquando siccioribus iisdem, nec ita sese extẽdentib' accidere potest.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Eo morbo laborans Episcopus Senẽsis,frater domini de Beauiour,cum medicos impostores ad curationẽ adhibuisset, cõsumpta grandi pecunia nihil profecisset, ac tandem me vocâsset, aperto malo,& variis cõmemoratis causis, quas medici suspicarẽtur: cúmque vnicã causam esse adstrictionem membranæ, quæ sub lingua est, vnde prohiberetur motus linguæ,qui ad primores dentes extenditur,indicâssem, necnõ vnicũ esse remedium scriptũ à Celso, Paulo Æg. Aëtio,& recentioribus medicis, cognitum etiam vulgo,vt membrana illa succideretur,miratus quod affirmarem eam causam vnicam & curationem ab omnibus scriptã medicis, ignoratam ab iis, qui-

Episcopus Senensis mogilalus.

bus sese commiserat, omninò sese consiliis nostris submisit. Monui, nam peregrè proficiscebatur, vt experto chirurgo vteretur: qui volsella prehensas mēbranas (filum vulgus appellat) succideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quanquam scribit Celsus nouisse quendam, qui succisa ea membranâ nihilo meliùs sit loquutus. Adeo (inquit) in medicina etiam, vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit. Sed et priusquàm ad incisionem veniretur, suasi totius corporis & linguæ resiccationi incumbere. Ille autem interceptus negotiis de morte fratris cæsi, & inde contra homicidam cōmota causa, abiit. Adhæc quibusdam incisum est filum, sed mãsit intermedius callus, non caro mollis: vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter considerandum.

Corn. Cels. cap. 12. lib. 7.

ANTO. VALETII EXERCIT. XIII.

De angiglossis seu mogilalis tractatio quanquã chirurgica est tota, committere tamen non potui, vt hoc loco supprimeretur, cùm & manuscripto exemplari appicta sit, & historia non vulgari locupletata.

De incubo. CAP. 14.

In cubus, qui ἐφιάλτης, ἐπιβολὴ, 1 à Themisone πνιγαλίον dicitur, neque deus, neque semideus, neque Cupido, quod veteres crediderunt, neque dæmon, quod Theologi existimant, neque incubans vetula, sed vapor quidam crassus, qui partim vias spiritus animalis intercipit; vnde & loquendi, & respirandi difficultas: partim animæ offunditur, vnde phantasia, & spectrum quoddam, quale 2 frequens est in somniis. Sed ideò incursare, atque etiam opprimere thoracem,

1 Ex Paulo Aegin. cap. 15. lib. 3.

2 Præsertim melancholicis & pueris.

racem, constringere collum, præcidere vocem, apparet, quia his maximè partibus labor est. Pueros & 3 obesa corpora aliquando suffocat: alioqui epilepsiam denuntiat.

3 Vbi materia exitum non habet.

Incubus enim epilepsia quædam nocturna est. Multos olim Romæ, quod scriptum reliquit Sysimachus, vno anno cõfecit. Itaque qui incubo opprimitur, statim excitandus est. Posteà videndum, ne affectio eiusmodi redeat.

Imperanda est sobria vita, cœna frugalis, vitæ ratio è media 4 materia, frequens ablutio extremorum. Sæpe etiam pectendum caput est ex ebore, in 5 posteriorem partem ducto pectine.

4 Neque humida, neque sicca, sed tẽperata: vt carne vitulina, pane medio, eóque bene fermẽtato.

5 Occiput versus.

Melicratum plus minúsve dilutum pro 6 ratione, in quo radix fœniculi, asparagi, petroselini, graminis, acetosæ, cichorij, endiuiæ, radicis capparis, hyssopus, buglossum, borrago, endiuia, summitates lupuli, fumaria, 7 cetherac, 8 scolopendrium, capillus veneris, cuscuta, passulæ mundatæ ab arillis, pruna, sebesten, flores anthos, violarum, borraginis, decoxerint. Quale hoc erit.

6 Temperamẽti & cœli.

7 Verum scolopendrium.

8 Phyllitis Matthioli.

♃. rad. fœniculi, radicis graminis ana ʒ.ß. summitatum lupuli P.ij. hyssopi, trium florum cardiacorum, passularum, glycyrrhizæ an. P.1. fiat decoctio ad lib.1.ß. in col. dissol. 9 mellis albi, sacchari albissimi ana ʒ.2. fiat melicratum.

9 Vel potius syrup. violacei & capill. ven. an. ʒ.2.

Deinde purgandum corpus hoc modo.

♃. cassiæ, vel cathol. ʒ.10. dissolue in sero lactis caprini, vel alterius, cũ ʒ.1 syrupi. violati fiat potus.

Pro ratione materiæ licebit vti fortioribus, quæ partim in capite de epilepsia, partim in capite de melancholia dicentur.

Nec omittenda phlebotomia, si res 10 exigat.

Clysteres quoque & frictiones ex vsu sunt, quia fumos reuellunt. Errhina quoque & apophlegmatismi ex leuiori 11 materia. Cucurbitulæ in cruribus & omoplatis, pulueres quoque, maximè à cibo, qui fumos prohibeant 12 & morbo conueniant. Qualis hic est.

℞ 13 coriãdri præparati ʒ. 2. specierum diamarg. frigidi, & diarhodon Abbatis an. ʒ. 1. sem. nigri pœoniæ ℈. 2. coralli rub. ʒ. ß. macis, cinamomi an. ℈. 1. cũ modico sacchari rosati, fiat mixtura, vtatur post pastum cochlearis dimidio.

Bibere quoque medio 14 pastu, non in fine, hoc adiuuat.

Cucuphæ quoque parãdę sunt ex floribus anthos, stœchados, & cæteris rebus capitalibus, vt priùs.

Dropax quoque 15 simplex tum hypochondriis, tum etiam capiti commodè aptari potest. Calidus applicatur, & ne pertinaciùs inhęreat, linteolum rarius, & vehementer attritum 16 interponendum est. Componatur dropax ex quinque partibus picis, & vna olei de spica, vel mastiche.

10 Vt si venæ sint sanguine distentæ. 11 Vt mastiche, saluia, maiorana. 12 Vt puluis ex corallo, sacchar o rosf. & margaritis confectus. 13 Vel hunc præscribes. ℞. coriandr. præpar. ʒ. 2. corall. rubr. margar. electarum an. ʒ. ß. rasuræ eboris, oß. de corde cerui ana ℈. 1. cinamomi gran. 6. sacch. rosf. ʒ. 4 f. puluis subtiliß. vtatur à pastu cochlearis dimidio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἐφιάλτης ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι, quòd qui eo affectu laborãt, noctu quiddam sibi incumbere existiment, à quo inuadantur & opprimantur cũ difficili respiratione, immobilitate, ac voce præpedita, vt propè suffocari videãtur. vnde & à Themisone, epistolarũ lib. 11. (teste Aureliano) πνιγάλιον ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι. Ex veteribus etiam nonnulli ἐπιβολὴν nominârunt, quod Aurelianus quoque refert. De parte primariò affecta non omnium idem iudicium. Interpretes Arabum priorem cerebri ventriculum, vel spinalis medullæ exortũ vapore crasso, aut etiam humore,

14 Vt iactis cibi fundamentis. 15 Ex pice. 16 Inter picẽ & cutem.

Aureliũ initio cap. 3. lib. 1. Chronion.

qui tamen facilè dissoluatur, oppleri aiunt. Posidonius non humore, sed crasso & frigido vapore spiritus animales per neruos ferri prohibēte. Vtrúnque minùs probabile. Alioqui enim inde necesse esset vel epilepsiam, vel apoplexiam, vel catum generari, aut saltem respirationi tantam noxā non inferri, aut thoraci: à quo cùm totius mali origo ducatur, grauiúsque cæteris laboret, in eius venis summam plenitudinem esse consentaneū est. Quod & symptomata indicant, pondus nimirùm thoracem opprimens, & difficilis motus eiusdem inter dormiēdum, vel inchoata coctione, ex fumis nimirùm, & flatibus, qui tum excitantur, pulmones & septum trāsuersum prementibus, præsertim cùm non tam libera fit respiratio per somnum, quàm inter vigilandum. Quòd autem in eo læditur imaginatio, quæ est in prioribus vētriculis, id fit per consensum, vt in melancholia hypochondriaca. Fumi enim ex crassione sanguine sursum lati timorem animo incutiunt, variéque imaginarioné afficiunt, vt docet Galenus de locis affectis: atque hinc fit, vt quidam Dæmonē esse putent. Si diu tamen perseueret, frequentiúsq; repetat, cerebro fit essentialis, degenerátque in apoplexiā, vel epilepsiam, vel melancholiā.

Ephialtē quæ sequātur symptomata.

Galen. cap. 4 lib. 3. de loc. mal. aff.

Causæ antecedentes sunt, crapulæ & cruditates, pessima victus ratio, multitudo crassi sanguinis, suppressi mēses, aut hæmorrhoides, & similia. Summa curationis (mutandæ tamen pro causarum varietate) est huiusmodi.

Ephialtis causæ.

Clyster discutiens flatus & euacuans in paroxysmo, sanguinis missio in plenitudine è basilica, vel mediana, præsertim si sanguis crassior appareat, & sine pituita, pituitæ coctio, euacuatio, opiatæ quibus flatus discutientia misceantur, pulueres flatus discutientes, vnctiones pectoris, sacculi cordi applicati, parcior cœna, vel nulla, cibi minimè flatuosi, decubitus in latus.

Quod Theologi existimant.] Non omninò certè cōtemnenda est veterum Theologorū authoritas, omniúmque gentium cōmunis ille consensus de incubo & succubo, cui etiam attestatur experiēntia. Memini enim me in primitiuæ Ecclesiæ historiis legisse Cathecumenos huiusmodi dæmonū ludibriis vexari solitos, qui deinde cœnæ sumptione liberabātur. Multa quoque sunt apud D.

Theologi veteres quid de incubis & succubis senserint.

Augustinum de incubis & succubis lib.15. de Ciuitate Dei, vt hinc ferè cogamur fateri incubum alium dæmonis arte induci, alium corporis morbum esse. Nisi quòd summa Christi luce nobis affulgēte, ab his tenebris nūc non est metuendum. In Gentilitiis illis ceremoniis multa huiusmodi deliramenta reperiuntur de Sympythis, & Pythone, spiritu diuinatore occupatis, sed multò lepidiora in Hebræorum Rabbinis. Scribunt enim huiusmodi phantasmata ex semine Adam procreata fuisse centum illis & triginta annis, quibus ab vxore abstinuit, postquā Cain fratrem interfecit. Pro singulari remedio iubent circulos septem circùm sepulchrū fieri, ne cadauer intromittendum subeant, eóque ad nocendū vtantur. Alcinous in dogmate Platonis retulit ad vaticinia, oracula, somnia, &c. Sed & in veterum Medicorum libris multa remedia reperiuntur ad Sympythos, & dæmone occupatos, & incubos, vt apud Actuarium & Alexandrum. Qualis est illa Hipp. antidotus, territis lemuribus & dæmonio occupatis, lunaticis cum spuma tauri, quæ in codice manu scripto sic legitur.

℞. nuces cupressi 50. Caricarum pinguium sine nucleis, pass. mund. ab arillis an.3.12. (fortasse ℥.12.) ladani, styracis opt. myrrh. asphalti, bdelij, radicis asphodeli, enulæ an.℥.7. cardamoni ℥.5. sabinæ ℥.4 folij, costi, spicæ, ros. baccarum iuniperi ana ℥.3. schœn. cas. lentisci an.℥.2. croci, cyperi, lybistic. ana ℥.1. vini optimi & mellis q.s. Nuces cupressi fractæ triduo macerentur in vino optimo: coque lento igne ad vini consumptionem aliquā, & cola. Tum in vini ℔.2. carnes ficuum tritas diu contere vino, & additis mellis ℔.2. iterum coque ad mellis crassitudinem, & sacculo excola: tum adde passulas, & dactylorum carnem, & in mortario diu contere. Hinc styracem, ladanum, terebinthinam cum modico melle diu terendo in mortario misce, ex quo pulueres coniunge sedulò, & vitro repone. Da 3.2.

vel ʒ.ȝ. in catarrhis, fluxionibus, mulierum morbis à frigore & flatu.

Non iniucundum est, quod medicus quidam scribit contigisse nuper apud Aruernos in Cœnobio quodam. Cùm enim Pharmacopola, quem secum habebat, inter dormiendum incubo laborasset, qui in eodem cubiculo erãt, accusauit. Se enim ab illis noctu propè iugulatum fuisse, constricto collo. Quod cùm socij audacter negarent, totámque in eum culpam reiicerent, qui noctem in somnem furore quodam percitus duxisset, iussus deinde est solus, lautè cœnâ sumpta, exhibitis etiam flatuosis alimentis, dormire, cubiculo vndique optimè clauso. Rediit paroxysmus, dæmonem esse iurauit, cuius etiam faciem & gestus mirificè depingebat. Neque vnquam illi aliter persuaderi potuit, nisi vbi curationem inito cõsilio adeptus est. *Pharmacopola incubo corrept.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XIIII.

INcubus, symptoma facultatis animalis obstructionem cerebri meatuum consequens, ab elato vapore crasso, spiritui viam præcludente ortum habet. Hinc musculis edendæ respirationi & voci dicatis illata noxa vocis interceptionem, aut eius incertæ, indiscretǽque efformationem, difficilem cũ tremore motum, suffocationem imaginabundam, clamandíque desiderium inducit.

Putatur nõnullis proprius ventriculi & diaphragmatis affectus, quòd supinis dormientib⁹ crassiores persæpe cibi os ventriculi & diaphragma premãt, vnde efflatio & respiratio præpediantur.

Magna huius affectus habẽda ratio, quia grauiores morbos, epilepsiàm (vnde epilepsia nocturna appellatur) apoplexiam, maniam denique prænũtiat. Crassioribus naturis, vt etiam pueris, familiaris est, ob meatuum angustiam: itémque literarum *Incubus quibus maximè familiaris.*

ſtudioſis, quibus minuitur concoctio, & quorum cerebrum ſtudiorum aſſiduitate debilitatur.

Incubi curatio.

Iuuatur victu tenui, non flatulento, eupepto, non vaporoſo. Potus ſit vinum album, tenue, ſubadſtringens & dilutum, vel hydromeli. Vapores vt inhibeatur, vacuandi ſunt humores, è quibus ſuſcitantur, catapotiis, aut potionibus hieram recipientibus: qui ſi lenti ſint, ſic præparabuntur.

♃. hyſſop. paſſul. mund. an. M. 1. f. decoct. ad quart. ℥. In colatura diſſol. oxymel. ſimpl. vel compoſit. vel ſcyllit. ℥. 4. f. zulap. clar. pro doſib. 3.

Mox purgetur. Poſt purgationē, atq; etiam venæ ſectionem (ſi plenitudinis notæ eam præceperint celebrandam) ventriculo ſumptis & admotis proſpiciendum: caput quoque roborandum, priùs tamen vaporibus, ſi qui in cerebro conſtiterint, diſcuſſis.

1 Vniuerſi, eáque typica, cum mentis & ſenſuum oblæſione.
2 Nam quæ vicina ſunt, quæque communia (vt ſuprà cōmemoratum) eſt ea primùm maximéque aſfici ſolent.

De epilepſia. CAP. 15.

Epilepſia cóuulſio eſt 1 corporis. Naſcitur, vbi humor craſſus & frigidus offarcit anteriores ventriculos cerebri, ex quo vniuerſus motus, & veluti raptus totius corporis. Contorta 2 facies, inuoluntaria 3 ſeminis effuſio, & interim affectio, quæ apoplexiæ proxima eſt.

Pueros ferè vexat, quo tempore dentire 4 incipiunt, vnde puerilis 5 morbus ab antiquis appellatus. Vt etiam lunaticus, quia interlunio nati obnoxij huic morbo exiſtimantur, vt & qui concepti ſunt fluentibus 6 menſibus.

3 Doloris vi, & labefacta ſeu reſoluta inſtrumētorū ſpermaticorum retentrice facultate.
4 Cum ſeptimeſtres ſunt.
5 Galen. cōmen. ad aph. 5 ſect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.
6 Ob impuritatem ex ſynathriſmo.

[7] Perseuerat hic morbus ad [8] annos pubertatis, soluítque consueuit in masculis, cum semen emittere incipiunt. In mulieribus, quum primùm effluunt menses: quos annos si superat, desperata [9] res est.

Nascitur aliquãdo cõsensu [10] stomachi, aut aliarum partium corporis. Aliquando spiritu quodam [11] virulento ex partibus inferioribus sublato in caput. Sæpe etiam primarius [12] cerebri affectus est.

Quos vexat paroxysmus, sic habeto. Corpus, quod rapitur, loco lucido & [13] mediocriter calido collocato. [14] Sublimiori capite, ex quo membra [15] supernè deorsum confricari debent.

Dentes, quos sæpe [16] constringunt, vnde etiam imminet [17] suffocatio, vel manibus, vel quauis alia ratione [18] diducendi sunt.

Ex quo hac formula, & lingua, & palatum illinenda [19] sunt.

℞. theriacæ vel mythridatij ℈.4. dissolu. in ℥.1. succi rutæ, cum penna, vel linteolo extremitati baculi alligato, palatum & lingua affricentur. Tum.

℞. benzoini, mumiæ, picis nigræ ana ℈.1. vniantur cum succo rutæ, fiat suffumigium pro naribus: aut eadem simul liquefacta naso interiori inungãtur. Vomitus, si fieri potest, excitetur oleo ex penna illito interiori parti oris. Alioqui perseuerante paroxysmo.

℞. cast. ℈.2. benzoini ℈.1. diss. in oxymelitis scyl-

7 Aph. 45. li. 2 & 7. li. 5.
8 Si achorũ capitis copia morbi occasionẽ non tollat.
9 Quòd impressa maneat maligna in cerebro qualitas, quæ naturæ beneficio non potuerit emendari.
10 vt in picrocholis ἄτρω.
11 vt à corruptione seminis in mulieribus histericis.
12 A pituita, & melancholico humore.
13 vt foras euocetur humor.
14 vt reuocetur humor.
15 vt natiuus excitetur calor.
16 Ex conuulsione temporalis musculi, qui primum affici solet ob cerebri affinitatem.
17 A suppressione excrementi fuliginosi: vnde saltua à spiritus prohibitione crassescit.
18 vt exitum habeat fuligo, & cerebrum aëris inspiratione recreetur.
19 Ad correctionem præsentis symptomatis.

litici ℥. 1. ß. cum cochleari distractis dentibus ingeratur in gulam.

Dydimus Medicus extracto ſanguine è pedis pollice labra epileptici inungebat. Orpheus & Archelaus contaminabant faciem ex quacúnque parte corporis ducto ſanguine. Atque ita ſtatim exurgere epilepticos teſtati ſunt. Pueris autem, ſublato paroxyſmo, remediis iam præſcriptis prohibenda eſt mali generatio ac labes, abſtinentia vini, vſu frequenti pulueris confecti ex pœonię radice & ſemine. viſco quern. puluer. contrà vermes, & ſaccharo candó: quibus etiam ſoluentia miſceri poſſunt. vt. ℞. rad. & ſem. pœonię an. ʒ. 2. ſem. contrà verm. ʒ. 2. rhei elect. ℈. 2. ſacchar. ℥. 2. f. puluis ſubtiliſſ. Detur ex cochleari ſemel aut bis in hebdomade, ſereno cœlo, declinante luna, cum iuſculo. Poſt paroxyſmum clyſter iniiciendus, qualis hic veterum.

℞. decocti ariſtolochiæ, centaurij minoris, vel calamenthi ℔. 1. in quo diſſol. pul. hieræ picræ, pul. hieræ diacoloc. ana ʒ 3. olei cham. ℥. 3. ſacch. rubri, mellis communis ana ℥ 2. ſalis ʒ. 3. Poſt clyſterem refouendi ſunt cibis boni ſucci. Ex quō melicratum imperandum eſt ex hyſſopi decocto, ſtœchados, calamenthi, aut ſyrupus acetoſus, oxymel ſimplex, oxymel ſcylliticum.

Deinde purgandum erit cum hiera picra, & hiera diacol. Hæc enim purgatio maximè probatur antiquis.

Nec omittenda phlebotomia,20 ſi omnia conſentiunt.

20 *Si magnitudo cauſæ hoc poſtulet, materiæ orgaſmus, cerebri oppreſſio, hypochōdriorum obſtructio.*

Iis verò, quibus inueteratur Epilepſia, ad cau-

tionem, venam 21 è malleolo diuides veris initio. Iam progreſſo vere, melicrato hyſſopi, aut ſimili præparabis,&,vt priùs,purgabis. Aut,vt veteres voluerunt, ampliſſimam colocynthida cauabis, reiectis ſeminibus, & interiore materia: tum vndiquaque 22 induces paſta. Deinde cauatam colocynthida, paſſo,aut alioqui vino dulci implebis, adiectis quatuor foliis rutæ, & 23 obolo cinamomi,efferuebit vinum in calidis cineribus: deinde per noctem ſinetur in colocynthide. Poſtridie per linteum bene mundum percolabitur,& bibetur.

Poſt purgationem reficiendum corpus eſt. Poſt tres dies, inde cucurbitulæ in hypochondriis affigendæ: deinde ſacapulis cum ſcrificatione. Aliquot diebus interiectis, iterum purgandi ſunt, ex eóque cucurbitulæ occipitio affigendæ: caput radendum eſt,aut certè detundendum.

Comparanda 24 cucupha, & per interualla 25 purgandum,vt etiam Autumno ad helleborum veniẽdum ſit. Hoc modo veteres helleborum propinabant.

♃. fibrarum radicis hellebori ℈.2.diſtemperentur in ℥.1. melicrati: deinde ſiccentur in vmbra, & pulueriſentur: tum adiecto eodem pondere piperis,modico melli miſceantur,vel è mulſa propinentur. Galenus libro primo de compoſitione medicam. κατὰ τόπους plurimùm commendat hieram

21 *Ad maiorem reuulſionem, vt fiat humor κατάῤῥοπος, qui erat ἀνάῤῥοπος.* 22 *Ne exhalet humor.* 23 *vt granis. 10. vel* ʒ.ß. 24 *Ex cephalicis.* 25 *vt pil. ex hier. picra. Quinetiam in epilepſia à pituita inueterata hæc præſertim veteribus ſolennia fuere remedia. vt. ♃. ther. veter. mythridatij, an parteis æqual. rad. enulæ camp. n.* ℔.ß. *ſaluiæ, ſtæchados, beton. ana* ℥.ß. *Temperẽtur per noctem vino maluatico: deinde fiat aqua ſtillatitia, manè vtatur. Aliud ex Aëtio. ca. 16. Tetrabibl. 2. Sermon. 2. ♃. veratr. nigr. caſtorei, ſcamm. an.* ʒ.2. *opopanac. cumini thebaici ſiue regij, centaur. nitr. ſulph. viui, abroton. ammoniaci thymiamatis, ſem. rutæ ſyluestr. ana* ʒ.1. *contuſa & cribrata excipiantur mulſa origanata. f. pil. ad magnitud. fabæ Aegyptiæ.*

diacolocynthidos, quæ helleborum recipit. Tentatis itaque lenioribus remediis, non est metuendus 26 vsus hellebori. Post hæc sternutatoriis, quæ puluerem 27 rad. pœoniç recipiant, & masticatoriis vtendum erit.

26 *Cum delecsu præscripti.*
27 *vt venenata aura exhauriatur.*

Sanguisugæ etiam fronti, & per ambitum capitis, affigendæ sunt. Fuerunt in veteri Medicina, qui eunuchismum, id est, castrationem 28 maximè probauerint.

28 *Ratione vsus veneris, nō spermatis.*
29 *Cum tantùm agitur de vi cerebri restituenda.*
30 *vide Rhazem lib. 9. ad Almans. cap. de Epilepsia.*

Formula sternutatorij.

℞. pyrethri, pul. radicis pœoniæ ana ℈.2. nucis moschatæ ℈. 1. hellebori nigri puluerisati ℈. ß. fiat puluis, qui insuffletur in nares. Eadem quoq; præter helleborum, mastiche incorporata masticatorium efficiunt. Vsus conseruæ acori, aut stœchad. theriacæ, mythridatij, maximè conuenit, idque 29 iam purgato corpore. Electariũ quoq; Rhazæ, cuius 30 hæc est descriptio.

℞. pyrethri, seseleos, stœchados ana ʒ 10. agarici ʒ. 5. cordumeni recentis & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ rotundç ana ʒ. 1. ß. excipiātur omnia melle scyllitico. Detur auellanæ magitudine ieiunis.

Galenus in libello de consilio in comitialibus cōquassatam scyllam in vase melliteo, id est, in quo antea mel repositum fuerit, aut alioqui coctum, recondit: vas pelle inducit, & fideliter occludit: tum meridiano soli obuertit, prohibetq; Aquilonibus: subinde aliter atque aliter obuertit, vt omni ex parte rádij solis vas calfaciāt. Scyllam colligit sub cane, quo tempore mel scylliticum præparatur, finítque quadraginta 31 diebus. Postremo aperto vase, liquor, qui è scylla desudauit, excipitur, & melle ad-

31 *Toto tempore caniculæ.*

dito dulcatur. Dosis paruulis ʒ.ß. aliis, ʒ.2. Materia reliqua scyllæ cum melle subigitur, atque eodem modo, sed non tam vtiliter epilepticis imperatur. Alii succum scyllæ pari mellis ponderi commiscét, vt fiat mel scylliticum. Efficacissimum istud erit electarium,

℞. ossis caluariæ humanę ℥.1. seminis pœoniæ mascul. radic. eiusdem pœon, an. ʒ.2. saluiæ. hyssop. rut. sicc. ana ʒ.1. florum rub. anagall. & borrag. ana p.1. seminis atriplic. ʒ.1. vngul. asini tusæ, talisuilli an. ʒ.2. rasurę eboris, cornu ceru. corall. rubr. an. ß.2. daimar garit. frigid. & calid. an. ℈.1. f. puluis ex omnibus. Deinde incorporentur in conseruæ anth. & borragius an. ℥.1 f. mellis cum aceto scyllitico ad crassitudinem cocti ℥. 2. theriacæ & mythridatij ana ʒ. 2. Pueros vero clementiùs habere oportet.

In primis vitæ ratio nutrici 32 instituéda est, quæ generet lac vtile, ac paulò calidius, & siccius, quàm temperatum sit. Pueri corpus molliter 33 fricandum est, & inungendum, tum etiam caput detonsum ex oleo anethino, rutaceo, de maiorana, irino, adiecto pulueris momento, cyperi, aut ireos. Cucupha quoque comparanda.

32 *Condiantur. tusculana hyssopo, saluia, & similibus.*

33 *vt fiat corpus εὐδιαφόρητον.*

℞. cyperi, ireos florentiæ ana ℈ 2. sem. seseleos, & pœoniæ ana ℈.1. capill. ven. florum anthos, & chamæm. ana ℈.1. macis, cinamomi ana ℥.8. Fiat puluis pro cucupha. Sedes pueri 34 inungatur melle, & succo rutæ, vel salis granum immittatur podici.

Paretur electarium ex butyro, & saccharo, quo etiam nutrix papillas mammarum illinat.

Comparetur mel passulatum hoc modo.

℞. aga. trochiscat. ℥.ß. infundatur in aquæ ℔ ß.

34 *vt ei feratur aluus. Qui enim crassiores sunt, aluo quoque adstrictiore, ij, vt plurimũ, fiunt epileptici.*

agaricum detrahatur in eadem infusione:detracto agarico,passulæ bene pingues distemperentur,dum turgeant: turgidæ in noua aqua coquantur: ad extremum coctæ exprimantur in aqua, in qua coxerint.Expressio cum aqua rursus coquatur ad mellis crassitudinem. Paulò adultiores, vt qui secundum,aut tertium annum superant, passulis, prunis, ficubus eo modo maceratis vti possunt.

Iisq; electariis, & passulato melli puluis pœoniæ & hyssopi adiici potest. Purgentur ex ℥.3. casiæ, 35 ex manna, & penidiis præparatis, vt antè dictum est.

35 Caßia nō admodū probatur ad curationē epilepsiæ, quòd resoluat.

Radix pœoniæ in taleolas discisa, & ita transfixa, filo suspendatur è collo.

Syrupus acetosus, melicratum, absynthij decoctum,cicerum rubrorū,vomitus iisdem cōueniunt.

EIVSDEM HOLERII SCHOLIA.

Caducum,à cadendo, Comitialem, à Romanorū Comitiis, Lunaticum, quòd motu lunæ commoueatur, vel interlunio natos corripiat,vulgò hunc affectum vocant, Auicenna puerorum matrem, nominibus impositis, habita ratione, vel symptωmatum, vel loci, vel causæ efficientis, vel eorum, qui eo frequentiùs solent corripi, vt pueri. Apud Græcos tamen ferè semper à magnitudine nomen accepit. Ἐπιληψία enim dicitur, quòd sensum atque mentem pariter apprehendat, Antiquioribus ἱερὰ νόσος, id est, sacer morbus, quò eius magnitudinem, vt ait Galenus, designarent: ἱερὸν enim magnitudinē significat. Quanquam significationem etiam aliam alij afferunt, vel quod diuinus sit morbus, & à diis immissus in vindictam: vel quòd sacram occupet animam, vel in capite fiat, tanquam animæ loco sacrato. Ob eandem caussam Hippocrati Ἡρακλέια νόσος, nominatur: non quòd Hercules, vt ait Galenus, eo morbo laborârit, sed vt eo

Ἐπιλῆψία.

Gal.cōment. 6. in libr. 6. Epid.sent 7.

Ἡρακλέια νόσος.

nomine τὸ δυσκαταμάχητον designaret: licet, authore Aristotele, reuera Hercules epilepticus fuerit, veteribus Elephantiasim quandoque dici, quòd nullo remedio superari queat. Ab omnibus morbis frigidis capitis distinguitur potissimùm vehementi & inæquali corporis cõcussione, & spumâ in ore collecta. Quæ tamen nota in leuiori morbo non apparet, vt eo, qui excitatur ob tenuiorem materiam, & fumũ acrem. Facilè enim & citò soluitur. Est autem conuulsio omnium partium corporis non perpetua, sed per interualla, cum mentis & sensus oblæsione. De cuius causis, generationis modo, ac loco non eadem est omnium sententia. Veterum enim propè omnium communis consensus est, ab humore crasso, viscoso, & ferè semper frigido procreari, obstruente (vt quibusdam placet) medium ventriculum cerebri, vel (vt aliis) posteriorem, vel vtrúmque, vel modò vnum, modò alterùm, vel etiam primum: atque ita fieri, vt interceptis viis, spiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli, non sine probabili ratione, quandoque id cõtingere ob angustiam meatus à posteriore cerebro ad spinam, vel imperforatam, aut strictiorem lacunam ad palatũ, aut ad nares. Et certè Galenus de vsu partium scribit optimè comparatum esse à natura, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium, orificiis perspicuis ac magnis, pituita, aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia: videmúsque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepsiam excitauit, ac spumam ex ore educi. In contrarium tamen multa à doctis afferuntur.

Aretæus ad-dit. *Aristot. initio sect. 30. Problem.* *Epilepsiæ causa.*

Primùm ab intemperie fieri non posse videtur, sine vapore aut humore. Citiùs enim interiturum est animal, quàm ad tantam perueniat intemperiẽ. Hoc enim modo corpus non cõuelleretur: sed ab omni prorsus actione desisteret. Licet Hippocrati duæ conuulsionis causæ sint, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligendum videtur. Hæc autem & vniuersa est, & mentem sensúsque omnes oblædit. Nam sine mentis læsione cõuulsio, etiamsi totius sit corporis, epilepsia non est. Neque ab humore crasso. Cita enim solutio, materię & pau-

Epilepsiam à sola nõ fieri intemperie.

citatem & tenuitatem indicat, quòd crassa difficilè moueantur. Idem demonstrant oscitatio, sternutatio, spumę per os exitus, tenuioris materiæ indicia. Fit enim spuma, cùm frequenti inspiratione & expiratione, violentóque motu aqua tenuis agitatur, & spiritu, aut substãtia quadam vaporosa comprehenditur. Accidit quoque frequẽtiùs ingeniosis hominibus, ob tenuem cerebri substantiam valde sensilem, victus rationem vaporosam, flatus, vinum fumosum, & similia. Adde omnem epilepsiã per consensum à tenui substantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, eorundem agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aëre, vel vento per nares concepto. Videtur ergò causa esse pituita tenuis, spumosa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem sensum. Neque etiam fit obstructione spirituum transitum impediẽte. Oporteret enim vel motum in vniuersum prohiberi, vel minui, quãtitate spirituum, qui transeunt, non sufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior, quàm antè, apparet concussio, & motus inæqualitas. Probabilius multò, cerebrum in seipsum contrahi, vt expellat, quod noxium est, sicuti in sternutatione, quæ veluti parua quædam epilepsia est, vt rectè dixit Auicenna. Sed in hac excutitur, quod est in anteriore parte cerebri iuxta narium foramina. In illa, quia in posteriore parte materia subsistit, difficilior materiæ dissipatio, vnde pars affecta, & generationis locus intelligi possunt.

Auicenna fen. 1. libr. 3. Tract. 5. cap. 8.

Cognoscimus à pituita fieri, si æger frequenter expuere solet, si somnus longior, & profundior, si ingenium stupidius, ex victus ratione, excrementis, actionibus, colore, & similibus. Contraria fiunt in biliosis. De ea, quæ per consensum fit, dicetur sequenti capite.

A dextra parte incipiens cum tinnitu aurium, clamore, stridore dentium, eiectione seminis, vehementi concussione: & quæ ab ineunte ætate consenuit, aut hæreditaria est, grauissima, & quæ vix curari vnquam possit.

Contrà, breuitas paroxysmi, accidentium paucitas, recordatio, verecundia, & si sine spuma fiat, faciléq; rutæ, vel hyssopi, aut similium odoratu recedat, hæc omnia morbi facilitatem indicant. Soluitur aliquando, mutata

ætate,victus ratione,& superueniente quartana: in grauidis,edito fœtu,mensium profluuio.

In pueris, quos hic morbus frequentiùs corripit, nutrici imprimis prospiciendum. Vtatur nutrix incidente & attenuante victu,vt lac subtilius,& calidius efficiatur, vt nuper diximus. Fiant sacculi apponendi capiti è cypero,iride Florentina, capill. ven. Ex iisdem cum oleo anethino,rutaceo, irino, aut amaracino calidis inungatur caput,non abluatur.Sed priùs detergẽtibus melle & aphronito cum tepida leniter eluatur,siccetur.

Quæcunque potu iuuant epilepticos, facultatis sunt incidentis.Interim tamen quæ vires roborent non omittenda.Cruditas vitetur. *Gal.lib. 10. de simplc.medicam.fac.*

Conueniunt in maioribus natu, & à sanguine, clysma,sanguinis missio è cephalica,prouocatio hęmorrhoïdum,mensium: in pituitosis,oxymel scyll.syrup. de pomis comp.pil.ante cibum,syrupi concoquentes,purgato à pituita & cruditate ventriculo, prouocatio vomitus (licet Galenus contra Erasist.vomitionibus, interdicat, quia manifestè caput replent) repetita purgatio, pilulæ addito castoreo, theriaca, mythri. (nisi metus sit à calidis) opiatæ, diæta, caputpurgia cum succo sampsuchi, pyrethro,zinzibere,radice pœonię,suffumigia,cauteria. Nocent Cassia, Catholicon, radix, vel succus apij, quo tamen Galenus vtitur in consilio epileptico.

A tota proprietate valent, & huic affectui maximè accõmodata sunt, scylla, enula cãpana, syrupus de pomis, pilulę de euphorbio,pœoniæ radix & semẽ luna descrescẽte collectũ,viscus quern.maximè verò eius radix, seseli,coagulũ leporis,cinis cuculi, cranium hominis, ossa humana nesciẽtibus data potui (valent etiam in arthritide) cornu alces,aqua gallitrici, theriacalis,agar.troch. semẽ palmęChristi,vngula asini,vesica apri,talus suillus, cor talpe,flos anagallidis rub.corallus,smaragdus,hyssopus,inquinatio oris è sanguine ægri, splen equi,cerebrũ cameli,& mustellæ, lapis pulli hyrundinis, oleum phil. de gagate.Nõ video tamẽ cur Gagatinũ oleum epilepsiã tollat,cùm scripserit Aretæus in principio capitis imperfecti de comitiali morbo rerũ graueolẽtiã,vt Gagatis lapidis odoratum,homines nonnullos prosternere,& epi-

lepsiæ præcipites dare: nisi fœtore suo iam accessione conflictatū ægrum excitet: vel (quod scribunt, rei Chymisticæ professores) quia epilepticam materiam oleum istiusmodi attenuat, digerit, siccat. Ex Euonymo cap. de oleis è metall. laterib. succino & gagate. Balsamum, ol. de piperibus, de cucumere asinino naribus inditum, vtil.

Cæterum lapidem pulli hyrundinis sic comparabis. Dissectis ex prima fœtura hyrundinum pullis ante plenilunium, in ventriculis eorum lapillos duos inuenies, alterum versicolorem, alterum vnicolorem. Hos, priusquàm terram contigant, in cerui aluta colligato. Brachio & collo gestati epilepticis medentur, attestante Dioscoride.

Dioscor. cap. 89. lib. 2.

Pueros sæpe vexat] Pueris familiaris duabus de causis: vna, ob multitudinem humoris & vaporum, vnde etiam in illis somnus multus, & profundus, vt scribit Arist. de somno & vigilia: alterâ, ob vermiū putrescentium tetrum vaporem ad cerebrum ascendentem, aut eorundē viuorum, sed materiam commouentium. Auicenna scribit, ab epilepsia ferè tutos esse, quibus in capite fiūt vlcera, apostemata, fluxus narium. Nutrici imperandus aquæ potus. vt etiam Arist. præcepit, vel hydromel, victus attenuans, abstinētia à coitu, ne lac corrumpatur, aut eius materia alteretur, purgatio humoris peccantis, exercitium, electaria, lac asininū, in quo cocta sint, vel infusa, quæ affectui conueniunt. Pueris verò puluis cum melle aut lacte, cauterium in posteriore parte capitis, præsertim si sint obesiores, puluis inspersus capiti. Grandioribus, clysteres leuiter purgantes & attenuantes, syrupi, potio purgans, bolus. In vermibus, quæ necant vermes, vnguenta ex amaris admota non ori ventriculi, sed vmbilico. Mythridatium & theriacam, tanquā fortiora, Galenus vituperat loco superiùs citato.

Aristot. sub finem libelli de somno & vigilia.

Scapulis cum scarifica.] Petrus Merenda scribit in comitiali morbo admodum vehementi, exiguo interuallo sæpiùs repetēte, nec aliis remediis cedente, se quàmplurimos per admota collo propè scapulas rubrificātia medicamenta, donec vesicæ excitarentur, breui temporis spatio ad pristinum rationis vsum frequēter perduxisse, & ab accessionibus liberâsse, qui deinde decenti curatione,

tione, ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum eſſe poſt purgationem, niſi morbus vrgeat. Sed neque hæc, neque ſetones, neque cauteria conueniunt circà caput, niſi morbus cerebro ſit eſſentialis, vt fiat diuerſio à cerebro.

ANTO. VALETII EXERCIT. XV.

EPilepſia morbus eſt quodammodo apoplexiæ proximus, cùm idem locus in vtróq; patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verùm apoplexia ob omnimodam carentiam illius, quæ ad neruos defluit, potentiæ, epilepſia propter motum vitioſum generatur. In hac enim cerebrum (ſi primarius ſit, & per cerebri eſſentiam affectus) materiam ſua vel craſſitie medium & poſtremum cerebri ventriculos obſtruentem, vel maligna qualitate oblædentẽ, excutere nititur: vnde omnium ſenſuum & facultatũ animaliũ offenſio, ſaltuoſorum motuum, atq; conuulſionis corporis totius conſequutio affertur. *Gal. cõment. ad aphor. 45. lib. 2.* *Galen. cap. 5. lib. 3. de loc. mal. affect.*

Epilepſia aliàs grauior, interdum mitior. In qua ſtertor, dentium ſtridor, partium faciei peruerſio, corporis totius iactatio vehemens, ſpuma multa, ſeminis effuſio, & in ipſo caſu acclamatio, ea grauis admodum cẽſetur, & ferè incurabilis. Statim enim iugulat & acceſsionum continuatione, & ſymptomatum vehementia. Vbi verò vel multa, vel plurima ex ſignis commemoratis abſunt, leuior exiſtimanda. *Paul. Æg. cap. 13. lib. 3.*

In curatione duo tempora maximè obſeruanda, paroxyſmi vnum, intermiſsionis alterum. In priori videndum, vt quàm citiſsimè paroxyſmus ſoluatur: quod fiet, ſi corpus primùm colligatur, mẽbra extendantur, iniiciantur primùm vincula dolorifica *Epilepſiæ curatio.*

in articulis brachij, & crurum: theriaca, mythrid. confectio hieræ simplic. sinap. in os indantur: in aures & nares oleum rosmarin. aut anisi, aut saluiæ arte chymica factum immittatur: eodē suturæ coronalis & lambdoïdes inungātur. Hūc pertinebūt & artuum frictiones, vt in apoplexia, & clysteres, cùm in ipsa accessione, tum extra accessionem iniiciendi. Qualis hic est.

♃. radic. fœnic. ireos, pœon. ana ℥.2. rutę, absynth. salu. beton. hyssop. maioran. ana M.ß. flor. stœchad. vtriúsque & beton. ana p.1. f. decoct. & col. ad ℔.1. In qua dissolue confect. hier. & diaphœnic. ana ℥.ß. sacchar. rubr. ℥.1. vel ʒ.10. ol. chamæ. & rut. ana ℥.1.ß. sal. gemm. ʒ.2. f. clyster.

In intermissionis tempore prouidendum ne repetat paroxysmus. Id cōmodissimè fiet victu calfaciente & exsiccante, purgantibus medicamētis, sed apparata priùs cum syrup. accōmodatis & cephalicis aquis materia, vel hoc apozemate.

♃. radic. scyll. præparat. angelicæ, enul. camp. pœon. mar. acor. radic. ireos. Florent. ana ℥.1. polypod. quern. semin. cartham. passul. mund glycyrrhiz. ras. ana ʒ.6. beton. hyssop. thym. chamædr. chamæpyth. visci querni, melissophyll. ana M.1. seminis seseleos, pœon. mar. ana ℥.ß. semin. anis. fœnic. ana ʒ 2. flor. anth. genist. cardiacor. ana p.1.ß. salu. maiora. ana M.ß. f. decoc. ad ℔.1. In colatura diss. syr. de hyssop. de bizantiis, & oxymelitis simpl. ana ℥.1. F. apoz. clar. condītum cinam. vt dec. pro dosib.3.

Ex huiusmodi decocto licebit syrupū solutiuum, magistralem vulgò dictū, conficere. Vt si in quartar. 3. colaturæ superioris infundantur turpethi benè gummo. ℥.ß. cum tantillo zinzib. folicul. senn. mūdator. ℥ 2. agar. ℥.1. cinam. parū: & expressione post leuiusculā ebullitionem facta, addātur syr. laxa. ros. pall. ℥.2. sacch. q. s. Huius syrupi ℥.1.ß. vel ℥.2. dabuntur bis in mense cū aq. buglos. vel beton. Quę dosis

aluũ si segniùs moueret, diaphœn.ʒ.2.addi possent. Sed & post instituti apozematis vsũ sic purgabitur.

℞.radic.& semin. pœon.mar.sem. fœnic.ana ʒ.2.fol. hyssop.beton. capill.ven.ana M.1.flor. cardiac.p.1.f. decoct.ad dos. In colatura infund. agar. trochis. ℈.4. fol. senn.mund.ʒ.2. cinam.parũ. In expressione dissol.hier. simplic.ʒ.2.syrup.capill.ven.℥.ß.f.potio.

A purgatione si misione sanguinis opus videatur, secabitur malleoli vena, vt ex lib.Galen.de cur.rat. per sang.mision.præcepit Autor. Mox verò robur capiti conciliandũ est sumptis & admotis. Sumuntur electar.conseru.opiat.condîta, quæ non modò vires reficiant, sedetiã morbi causam oppugnẽt. Vt.

℞.conseru.buglosſ.borrag.anthos ana ℥.1.ß.confect. alkerm.ʒ.2. electar.læt. Gal. & de gemm. ana ʒ.ß. pulu. radic. pœon.aristoloch. ana ℈.1. rasur. ebor.corn. ceru. corall.ana ℈.2,cum syrup.de hyssop.f.opiata.

Hanc dicebat Syluius sibi omniũ ad epilepticos confectionum instar esse. Dabat ad nucis auellanæ magnitudinẽ manè, aut vesperi dormituro. Huius loco hæ tabellæ vsui erunt. ℞.myrrh.elect.corall. rub.rasur.corn.ceru. & ebor.ana ʒ.ß. semin.pœon. mar.visc.quern.& cran hum.interioris ana ℈.1.cum sacchar. in aq. buglosſ. dissolut. f. tabell. pond.ʒ.2. Aeger cap.vnam manè, aut serò.

Interim errhina & apophlegmatismata ad pituitæ deriuationẽ : sacculi, suffitus, lixiuia, litus ex oleis conuenientib. ad confirmationẽ capitis conferent.

His omnibus ex arte administratis si perstiterit affectus, oportunum erit guaiaci decoctũ, vel radic. Cynaræ, vel Salſ. Parillæ (addit.radic.pœon.angelicæ, & al. cephalicis) bis in die, mane & vesperi, dare: quod prẹterquã quod incîdit, tenuat, exsiccat, malignam quoq; qualitatẽ, quæ hîc suspicione non

caret, abigit. Dein iterãda purgatio. Postremò his si remediis æger non leuetur, ad cauteria cõfugiendũ carneæ brachij parti, vel extremo occipiti, vel post aures, admouẽda, aperto diu vlcere, recidiuę metu.

Cæterùm, si infans fuerit qui ægrotat, quanquã nihil moliendum videatur, quòd ætate ad biliosiorem sicciorémq; statum transeunte, & victu moderatiore adhibito, sua plerunq; sponte morbus euanescat, proderit tamen puero certã vitæ legem nutrici præscripsisse, vini & veneris vsuram subduxisse, imò & catharticum exhibere. Quinetiam puero aliquid syr. laxat. ros. pallid. cum pulte poterit exhiberi. Mox infantuli caput hoc inungetur linimẽto.

Paul. Aeg. cap. 13. lib. 3.

♃. ol. irini & aneth. ana ℥. ß. radic. acor. fol. absynth. & rut. puluerat. ana ʒ. ß. cum cera pauca f. linim.

Nec omittenda sunt τὰ φυσικὰ βοηθήματα, quæ appellant amuleta, diligenter ab Autore è veterum monumẽtis petita. Hunc nodulum Syluius præscribebat, cuius vaporem demissis in sinum naribus epilepsiæ obnoxius inspiraret.

♃. semin. pœon. & rad. visc. quern. corall. rub. ana ʒ. 2. f. nodul. aut saccul. collo gestandus, &c.

De epilepsia per consensum à stomacho. CAP. 16.

Sanguis è 1 poplite, vel malleolo trahatur, aut eodem 2 loco fiat scarificatio: sæpe repetità purgatio ex his 3 pilulis.

♃. pul. hieræ picræ ℈. 2. agar. trochis. rh. electi ana ℈. 1. mastichis, santal. citrini, macis, ros. ana. Gr. 6. cum succo citri fiant pilulæ: 4 aut idem puluis incorporetur in ℥. ß. catholici, vt fiat bolus.

Aut omnia dissoluantur in sero caprino, vel decocto cicerum rubrorum. Inungatur stomachus

1 Ad reuocandum cursum, & prohibendã generationem.
2 Si nõ detur secandi venã occasio.
3 Cùm cephalicis, tum stomachicis.
4 Hùc quoque spectant catapotia ex rheo & aloë confecta.

cum olei mastich. ℥.1. coralli rubri, & pul. rad. pœoniæ ana ℈.2. Corallus, radix pœoniæ, Iaspis viridis, è collo suspendantur, vt contingant stomachum.

Cæterùm materiæ morbi habenda 5 ratio est.

5 Vt materiæ morbificæ generatio prohibeatur, tolláturque collectio.

Quibusdam enim 6 gracilibus & iracundis in ieiunio influit in stomachum admodum sensilem sanies biliosa. Quibus panis per se, si non sitiunt, alioqui ex vino albo tenui, diluto, austeriusculo, aut vino granatorum remedio est.

6 Quibus lata sunt venæ.

Aliquando crapula in causa est. Nonnunquam humor crassus, & frigidus. His supradicti syrupi 7 incidentes conueniunt, eadem quoque 8 purgatio, & vomitus. Quòd si ex spiritu venenoso, qui ex parte aliqua in caput attollitur, præliganda 9 pars est, Cucurbitula affigenda loco.

7 Vt oxymel. simplex & scylliticũ.

8 Ex hiera vtráque.

9 Vt aditu ad cerebrum prohibeatur spiritus ille venenosus.

Locus 10 theriaca, mythridatio, contrita anagallide russa inducendus est: vicinia in vesicam attollenda ex sinapi, pipere, euphorbio, incorporatis theriacâ, vel melle anacardino.

10 Vnde tollitur aura venenata.

Quòd si locus præligari non potest, vt matrix, renes, cucurbitulis vtendum erit cum scarificatione. Posteà purgandum 11 est, si fuerit opus: & emplastra, vt priùs, ad regionem partis 12 apponenda.

11 Pilulis iã præscriptis.

12 Et, si hysterica sit mulier, hysterica erunt præscribenda remedia.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Epilepsia aliquando fit in cerebro tantùm, sine vlla partium subiectarũ cõcussione, sed solius capitis. Quod rarum est, à me tamen annotatum & obseruatum in sacerdote quodam annos 30. nato. Illud Medicis visum est cõtingere maligna aliqua materiâ in dextro ventriculo contenta, præsertim cùm in dextrã partem caderet. Sæpissimè fit per cõsensum, tũ ob caussas superiùs dictas, tum propter auram ex aliqua parte ad cerebrũ sublatã.

Epilepsia sine partiũ inferiorum cõcussiõe in Sacerdote, obseruata.

Scoti epileptici historia. Florentis ętatis nobili Scoto, Iacobo de Flamin, pilo rufo, è sura dextra, veluti gutta crãpa (vt vulgò appellant) incipiebat: inde totius corporis concussio cum spuma. Soluebatur vomitionibus biliosis, eóq; affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. *Monacho Parisiensis epilepticus.* Monachus. De chantecler Parisiensi, annorum 30. corpore nigro & piloso, è malè curato liene in febre continua vapor quidã menstruis interuallis cum tumultu exiliebat. Qui vbi ad sinistram mammam peruenerat, modò pronus, modò supinus concidebat sine sensu & motu. Posteà confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manu locum dolentem ostendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxysmo noctem consequentem insomnem ducebat. *Carnotensis adolescens, epilepticus.* Carnotensi adolescẽti è minimo digito sinistro ad regionẽ cordis perueniebat: vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde casus. Aurâ ascendẽte manus conuellebatur. *Scotus alter epileptic.* Alteri Scoto annorũ 20. incipiebat à tremore dextri brachij, ad mammam progrediẽdo: vnde cõuulsio sine sensu, memoria, & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non sentiẽs quoque deglutiebat. Multis fit primùm tremor & conuulsio brachij, deinde capitis cõcussio. *Picardus adolescens epileptic.* Anno 1555. Martij. 8. die, in adolescente Picardo annos nato 15. à torpore manus dextræ initio accepto, contrahebantur tres primi digiti: index vi extẽdebatur. Ita cadebat obtorto obliquè brachio, & corpore inflexo. In alia, ab articulo humeri mali initiũ: deinde tremor totius brachij: ex quo adstrictio dentiũ & casus. Multis à crapula, aliis à venere, aliquando à tumoribus commouentur conuulsiones epilepticæ, Sæpissimè ab vtero, vel ob imprægnationem, vel retentionem aut corruptionem spermatis, vel secundinæ. Ab inedia etiam huic morbo inimicissima, vt quæ inter ea, quæ caput replent excellat: vt inde quoque brachia, manúsque vehementem tensionem sentiant, & imbecillior. stomachus grauiter offendatur, vt scribit Galenus. *Gal. cap. 5. lib. 1. de loc. aff. & cap. 7. lib. 3.*

Varia est horum omnium curatio. Ligatio suprà locũ, sanguinis missio è vena proxima, cauterium, vel vesicatoriũ in parte affecta, ita vt vulnus diu relinquatur apertũ, oxyrhodinũ capiti affusum, frictiones in paroxysmo, fumigia, succus rutę vel trifolij naribus impositus, vel, vt

vult Apuleius, ſuccus anagallidis rub. cum melle, vel ireos, vomitiones ventriculo pleno (alioqui noxiæ, vt Gal. docet) ſternutatoria poſt purgationem: in ieiunis, vel ira melicratum, vel mica panis vino intincta: in ventriculo affecto, leuia medicamenta (nam à fortioribus ſemper læditur) pilulæ, opiatæ, pulueres à paſtu, emplaſtra, ſacculi, tryphera perſica in vteri affectibus, peſſaria, eductio eius, quod retinetur, corroboratio vteri: in grauidis, emplaſtrum pro matrice, vnctio, ſacculus, &c.

Agarici.] Non ita magna vis purgandi ineſt agarico, niſi in magna doſi. Huic affectui mirum in modum conuenit. Ventriculo tamen infirmo, colicis doloribus opportunis, nauſeabundis initio morborum phlegmaticorum non exhibendus. Propterea Auicenna in quartanæ phlegmaticæ curatione gradatim peruenit ad agaricum, cui ſuffragatur experientia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVI.

EPilepſiam eſſe per cõſenſum à ventriculo, mordicatio, nauſea, cibi inordinati appetẽtia, oſtendunt. Eius curatio traditur à Gal. cap. 5. lib. 5. de loc. mal. affect. cum hiſtoriam de Grammatico recitat. Humor vitioſus, qui ventriculo continetur, hac potione excluditur. *Epilepſiæ ex conſenſ. vẽtr. curatio.*

♃. hieræ ſimpl. & diaphœn. an. ℥. 2. ſyrup. de abſynth. vel ment. ℥. 1. vel ʒ. 6. aquar. beto. & hyſſ. an. ℥. 1. ß. f. potio. Vel ſi vomitus ſatis eſſe videatur, cõcitabitur ex pẽna oleo illita, & in œſophagum immiſſa, vel vomitorio. Subinde etiam idem ventriculus repurgãdus. Roborabitur aſſumptis, electar. aromatic. roſ. diarhod. triaſantalo: admotis, vt litu ex oleo nucis moſchatæ, maſtich. cydon. &c. Quòd ſi ſit epilepſia à venenata aura ad cerebrũ conſcendẽte, fortis ſupra tranſmittẽtem partem ligatura, eáque altior paulò, ad vaporis aſcenſum inhibendum, conueniet, & lepidium emplaſtri modo parti adhibitum, quò virus *Epilepſ. à venenoſi vaporis ad cerebr. aſcenſu curatio.*

exhalare cōmodè queat. At si caput iam obsessum sit, emplastra ex alto trahentia, aut ruptoria, ad coronalem suturam admouenda. Interim cardiaca, cùm sumpta, tum applicita iuuabunt.

De 1 *Melancholia.* CAP. 17.

MElancholia nonnūquam vitio cerebri 2 & capitis, quod cùm calidius fit, sanguinem 3 adurit, atque eo adusto fumi melancholici animum exagitant. Eiusmodi enim facie ferè sunt admodum rubente, rubore quidem saturato, & tādem liuescente. Quibus etiam aliquando adnascūtur 4 pustulæ. Deinde etiam, qui flauo sunt 5 colore, quibus caput calidius, bilem adurit.

Alij verò 6 vitio lienis, aut 7 hepatis, melancholicum sanguinem toto corpore 8 colligunt.

Tertium genus melancholię est, quæ hypochondriaca dicitur. Horum omnium signa & phantasmata ex libello de 10 melancholia Aëtius trāstulit: quędā etiam Aurelianus annotauit in Chronicis.

Itaque initio mali repellentibus vtēdum est, oxyrhodino, aut mixta materia media, vt chamæmelino, & quæ de Soda dicta sunt: multò magis, si non intemperies sola adsit, sed & aliqua obstructionis suspitio comitetur. 11 Phlebotomiam omnes ferè imperant, atque in primo genere 12 cephalicam: in 13 secundo ac 14 tertio, mediam præferunt.

1 Quæ delirium est febris expers cum tristitia & metu sine causa manifesta coniunctum. 2 Suo tēperamēto īmutati 3 Non pituitam. Sanguis enim materia est humoris melācholici, tūc venenata qualitate affecti. 4 Humoris sanguinei soboles per adustionē 5 Quorū suffusio stabilis est ex naturalis vitio œconomiæ. 6 Per synathrismum seu collectionem. 7 Per generationem. 8 Et ij distētas habēt sanguine venas, cum habitu corporis extenuato, squalido & sicco. 9 Ex melancholici humoris in hypochondriis synathrismo. Hæc verò melācholia ructus & flatus cū dyspepsia habet coniunctos. 10 Qui liber Galeno tribuitur. 11 Ad declinationem causæ antecedētis, amotionē coniunctæ, tēperamenti restitutionem, & superstitis materiæ præparationē. 12 Melancholia scilicet, quæ localem habet in cerebro generationem. 13 Melancholia totius corporis, & hypochondriaca. 14 Medianā vulgò dictam, quā æquè vacuatur à capite, ac è toto corpore, ad

Hippocrates in libello de virginibus scripsit virgines interim fieri melancholicas, resistente menstrua purgatione: ídque multò magis, si vruntur amoribus. Idem quoque viduis accidere consueuit, [15] dum curis & mœrore animum conficiunt. In his enim ex vehementi animi motu cerebrum laborat, atque ideò infirmatur. Refluit ab vtero ad cor sanguis vitiosus, atque ita animã corrumpit. His vena malleoli [15] aperienda est, aut idem locus per interualla, repetita scarificatione vulnerandus. Probatur etiam vena [16] quæ inter annularem & minimum, vel medium & annularem digitũ excurrit. Perseuerante malo vena in fronte diuiditur. Oportet autem latum [17] vulnus inferre venæ, &, si quidẽ sanguis crassus est, semel ac plurimum detrahere: si minùs crassus fluat, depletis vnciis duabus, abstinendũ.

[18] Alimenta è media [19] materia instituẽda sunt. Panis triticeus bene coctus: vinum album, tenue, odoriferum. Omninò cruditas [20] vitanda est, & potus sine [21] cibo, vel in fine pastus.

Clysteribus per interualla vtendũ est: primùm quidem leuioribus, qualis hic est.

℞. furfurum hordei M.1. summitatum anethi, chamæmel. meliloti, an. M.ß. semin. rutæ, & fœnic. ana ℥.2. Fiat decoctio ad ℔.1. In colatura dissolue mellis anthosati, sacchari rubri an. ℥.ß. ol. [22] ℥.3. Posteà verò decoctioni adiiciemus polypodij ℥.1. atque aliquando dissoluemus cassiæ, [23] aut cathol. ℥.6. aut hieræ [24] picræ vnc. ß. vel diaphœnici, vel diapruni

generationẽ prohibendam & corrigendũ symptoma. [15] *Vt fiant menstruales, & fiat humor* κατάῤῥοπος, *qui erat* ἀνάῤῥοπος. [16] *Præstiterit medianã, aut basilicã pertundere.* [17] *Vt exitum habeat crassior sanguis.* [18] *Hæc ad generationẽ melancholici humoris prohibendã pertinẽt. Cũ hac verò victus ratiõe, lactis, asinini vsus (si minùs obmurmurẽt hypochondria) mirificè confert. Itẽ balneum aquæ dulcis egelidæ, diuturnõ, syrupi violacei vsus vere nouo.*

[19] *Neque imbecilli, neq; forti. Dicuntur autem media, quæ sunt succi satis altibilis: vt pipiones, perdices, vitulina caro.* [20] *Quòd obstructiones pariat.* [21] *Id in omni melancholiæ genere.* [22] *Vt olei violacei.* [23] *Vel vtriúsque* ℥. ß. [24] *In opiata, non in puluere.*

tantundem. Ex quo materia [25] purganda eſt. Sed præparanda priùs leuioribus [26] quidem remediis, quæ in epilepſia diximus, & capite de Incubo: cum his etiam.

♃. ſucci borrag. ſucci bugloſſi, depuratorũ ana ℔.2. ſucci pomorum odoriferorum (curtipendula vocant) lib.3. foliculorum ſennæ ℥.4. ſem. aniſi & fœniculi an.ʒ.2. Senna diſtemperetur diem integrũ in ſuccis: deinde leuiter bulliat, & cum ſacchari lib. 1.ß. fiat ſyrupus clarificatus, & aromatizatus. Doſis ℥.2. [27] cum aqua bugloſſi, borraginis, lupulorũ, fumariæ, cuſcutæ, aut ſero lactis. Melancholia leuiter, & per interualla purgari debet. Itaque foliculorũ ſennæ [28] ℥.ß.ʒ.6.℥.1. in iuſculo galli decrepiti, gallinæ, pulli, aut alterius carnis, vel piſciũ, decoquimus. Deinde ſorbetur iuſculum. Alioqui foliorũ ſennæ ℥.ß. ſem. [29] aniſi, cinamo. an.ʒ.ß. florum anthos & borraginis, florum violarum an. P.1. fiat infuſio, vel decoctio in ſero caprino. Aliquando ſemunciam [30] caſſiæ, aut catholici adiicimus. Galenus & reliqui Medici probãt purgationem ex pul. hieræ picr. ʒ.1. pul. epithymi ʒ.2. Sed hæc purgatio æſtate non conuenit, potiúſque vtendum erit caſſa, aut cath. diſſol. in ſero lactis. Vbi cholera & pituita ſalſa exuperârit, confectio hamech ad ℥.1. vtiliter præſcribetur. Decoctum, in quo medicamenta diſſoluuntur, hoc modo melius fit.

♃. ſummitatum abſynthij & fumariæ an. P.1. trium florum cordialium an. P.ß. Fiat decoctio, aut infuſio ſuprà calidos cineres. In col. expreſſa diſſolue [31] medicamenta.

25 Vſu clyſterum melãcholica collectio vacuanda.

26 Vt decocto polypodij, lupul. ſcolop. borrag. radicularum aperientiũ, cum ſyrupo capill. ven. de biſantiis, oxymel. ſcylletico, modò in hypochondriis nõ ſit ſinathriſmus.

27 Vel ℥.3.

28 In ſingulas doſes.

29 Vt diſcutiãtur flatus, quos ſenna excitat.

30 Vt. ♃. caſſ. recèns extractæ ℥.ß f. bolus. Detur, & ſuperbibet dilutũ ʒ.3. foliorum ſennæ in decocto prunorũ damaſcenorũ infuſorum, & ebulitorum.

31 Vt trypherã perſicã, ſi ſit cõtumacior humor. Vel infunde in decocto cõuenienti, aut caprino ſero, folic. ſennæ ʒ.1.ß. diſſolue catholicum cum dupla ſenna & rheo.

Vbi vigiliæ vrgent, potius hoc imperare licet.

♃. tripheræ Persicæ vnc.ß. specierũ hieræ picr. Galen.℥.6.epith. pul. foliorum sennæ ana ℈.4.cum modico sacchari violati fiat mixtura. Dosis ad ℥.ß. dissolutam in sero caprino. Ad somnum verò conciliandum sequentia imperabis.

♃. chamæmel.anethi, violar.an. M.1. flor. alb. nymphæ, calic.papau.ana M.1. folior. salicis vitis, malu. ana p.1. f. decoctio, qua abluantur manus, pedes,&c.

Ex philonio ad lenticulæ magnitudinem,caphuræ pauculo & albumine oui fit elychnium in nares immittendum ad somnum. Pulueres quoque subinde imperandi sunt, & condîta, vt.

♃. pul. elect. lætificantis ℨ.3. sacchari rosati, & violati ana ℥.ß.dentur ℨ.4.in cochleari cum modico vino albo odorifero. Aliud.

♃. elect. lætificantis 32 & diamargarit.an.ℨ.2. se. citri, melonum, cucumeris, citrulorum ana ℈.ß. sacch.rosati,quod sufficit,fiat mixtura: aut,si vis,incorporentur in conf. borraginis, buglossi,rosi.an.℥. ß. Fiat conditum. Pleresarchontica serò & mane cum vino, confectio alkermes, diamargarit. calid. Theriaca, aromaticum Galeni, è citro, diagalanga, diacuminum (præsertim in hypochondriaca) dianthos, electarium de gemmis, è moscho, cum aqua buglosf. & vino odôro proderunt.

33 Balnea temperata per interualla conueniunt.

Cucurbitulæ leues in hypochondriis,quæ discutiant flatus: atque vbi dolor est,cũ 34 scarificatione. Vbi verò pertinax morb⁹ est,secãdæ 35 venæ capitis

32 Rhazes lib.5. Continentis, & lib. 9.ad Almansorem.

33 Confectio alkermes cũ quadrupla borraginis cõserua sit tibi omnis instar cõditi. Vt. ♃ confect. alkermes ℥. 1. ß.conser.borrag.℥.3.f.mistura. Detur ad magnitudinem nucis auellanæ.

34 Hæc scarificatio inutilis. *35 Recta frontis, aut vena puppis, quæ in occipitio est.*

36 Hæc potissimùm locum habent in melancholia, quæ locũ habet in cerebro generationem.

37 Vt hæmorrhoidum, mẽstruorum, si suppressa sint.

37 Vt æquali medicaminũ excessu contrarius naturæ excessus abigatur.

38 Purgationibus ex helleboro albo, aut nigro.

40 Albi quidem, si pugnandum sit cum symptomate nigri si cũ synatroismo.

41 Ex helleboro albo. Caterùm nõ datur hellebori substantia, sed tantũ dilutũ, idque ad ℈.2. Neque hic quidẽ omnibus: vt nec pueris, nec senibus.

36 & sanguisugæ affigendæ. Aperiendæ infernæ 37 purgationes, vis pharmacorum augenda 38 est, imperandáque hiera diacol. quæ epithymũm, aut sennæ puluerem, deinde etiam quæ helleborum recipiat.

Helleborismis 39 quoque vtendum est. Nec enim frustra dictum est ab antiquis indigere helleboro, qui mente non ita cõstarent. Itaque sic imperabis.

℞. pul. hieræ diacol. ℈. 4. pul. epithymi, & foliorum sennæ an. ʒ. 2. Excipiantur modico melle. Deinde in sero caprino dissoluantur. Fiat potus.

℞. ramentorum 40 helleb. ℥. 1. Fiat infusio per tres dies in aquæ pluuialis ℥. 4. deinde lento igne decoque ad tertias. Col. addantur mellis optimi despumati ℥. 2. Huius mellis cochleari puluerem hieræ diacoloc. miscebimus. Reliquum mel seruabimus, & per interualla cochleare dabimus, dissolutum in pingui iusculo, vt incitetur 41 vomitus. Alius helleborismus.

Raphanus acerrimus in taleolas diuidatur. Ramentorum hellebori ʒ. 3. Taleolæ configuntur: transfixas sub dio per noctem collocabis. Postridie ramenta detrahes, & ita diligenter, vt nihil remaneat hellebori. Ex quo taleolas in oxymelite tribus horis macerabis: maceratas comedes, & oxymel superbibes.

Post horas aliquot vomitum ciebis. Quòd si venter flatuosus est, fouebis 42 oleo, in quo rutæ, anethi, dauci, cumini, & similium semina coxerint. Eadem semina in puluerem redacta, adiecto piperis & cina. momento, melle anthosato excipies, &

42 Aut decocto stomachico

ita exhibebis.

Dropax 43 calidus proximè descriptus breuibus interuallis ventriculo affigetur, & toti metaphreno.

43 *Ex picis naual* ℥. 4. *olei rutacei* ℥. 1.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Melăcholia à phrenitide & mania distincta.

Melancholia differt à phrenitide, quia sine febre est, & furore: à mania, quia cum metu & tristitia. Fitque vel ab intemperie frigida & sicca, & humore melancholico eiusdem temperiei, siue cerebro primariò affecto, siue à toto corpore, siue ab hypochondriis. Quæ postrema flatuosa magis est. Atque hæc est vulgaris omniũ ferè sententia. Quæ tamen ita accipienda nobis haudquaquam videtur, quasi nulla melăcholia cum febre sit, aut ab intemperie frigida semper oriatur. Experientia enim constat in febre hominem melancholicum sæpe reddi, aut post febrem, vel alium morbũ. Dico timidum, tristem, sine furore, multa falsa, ridicula, & ab omni ratione aliena animo mouentem, læsa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate. Quæ propria sunt melancholiæ symptomata, neque phrenitidi veræ, neque maniæ, neque παραφρόσυνη cõmunia. In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clarissimis Medicis astantibus mortuum se affirmabat simul cum fratre ibi decumbente. Postea phantasia mutata declamabat: præcabatúrque Medicos, ne ampliùs animæ impedimento essent, quò minùs è purgatorio euolaret ad Deum. Aliquando imitabatur moribũdum, quasi efflaret animam: monebat, vt spectarent expiratum: postea summo timore, & omnium desperatione corripiebatur. Tandem opportunis remediis adhibitis, & hæmorrhoïdum profluuio liberatus est. Alius itidem se mortuum, & sine animo putabat, ob ídque cibum omnem reformidabat, quòd mortuos edere negaret. Tandem optimo consilio effictum cadauer, mensæ accumbens, cuius exemplo cibum sumpsit. Quidam, ex Aëtio, neque omninò caput se habere putauit, ad quem excogitasse dicitur Philotimus supra reliquam curationem plumbeum pileum, à quo grauatus habere se caput intelligeret. Artemidorus

Melăcholia omnis non febris expers.

Burgundus ex ardēte febre melancholicus.

Aëtius Serm. 2. Tetrab. 2. cap. 9.

Artemidorus

Grammat. melăcholicus

Grammaticus cùm in littore viso Crocodilo expauisset, quod facilè fit & maximè melancholicis, omnium literarum oblitus, putauit tota vita alterum crus & manum sibi exempta. Multa similia quotidie experimur ex quibus intelligi potest melancholiam sæpe fieri, vel calore resoluto, vel calidiore cerebro, aut corpore colligente melancholiam, non adurĕte tamen: alioqui in Maniam degeneraret. Humor enim hic, vel à partis intemperie generatur, vel relinquitur post inflămationes, vel crassior in obliquitate venarum inclusus, ac torpidus malignam aliquam qualitatem contrahit, & vapore atro (est enim maximè vaporosus) spiritus vitales, & animales inficit, vnde metus, tristitia, palpitatio cordis, inflatio carotidum, pulsatio in multis corporis partibus, aluus dura, macies corpore refrigerato, & cogitationes somniantibus similes cŏsequuntur. Qui si in cerebro obstructionem fecerit, epilepsiam: si in mentem repat, vt ait Hipp. id est, cerebri & spirituum temperamentum mutet, melancholiam pocreabit. Ob ídque ab vno horum duorum morborum in alterum facilis est mutatio. Sunt tamen duo perpetua, & pathognomonica signa, metus & tristitia sine causa.. Quæ à solo humore melancholico pendent, siue per se, siue aliis mixto, superante tamen, vt neque de materia, neque de parte affecta dubitare possimus. Sanguis enim, cùm mobilis sit, suauis, & lucidus, hominem potius in spem erigit, ac lætitiam & comitatem inducit bilis: acrimonia, calore & mobilitate, præcipitem hominem efficit, & ad sæuitiam, non metum prouocat. Adusta, σφοδρὰ καὶ θηριώδης Melancholia, colore atro timorem ac tristitiam: firmitate & crassitie, in opinione suscepta, quantumuis ridicula, cŏstantiam affert.

Humoris melancholiam committentis vnde sit generatio.

Hipp. sub finem sect. 7. & post. lib. 6. Epid.

Melancholiæ duo perpetua, & pathognomonica signa

A toto corpore fieri intelligimus ex causis præcedentibus, signis melancholici sanguinis in toto corpore apparĕtibus, victus ratione, missione sanguinis crassi, temppore anni, regione, ætate declinante, temperamento, mensibus aut hæmorrhoïdibus suppressis, varicibus curatis, corpore gracili, nigro, hirsuto, venarum latitudine, distentione ob flatus, sanguinis copia, curis, laboribus, victus ratione tenui, sordida. A cerebro verò, si mœror & tristitia perseuerarint, sine tali corporis cŏstitutione.

Conueniunt clyſter(nam in omnibus aluus adſtricta eſt & flatibus diſtéta)ſanguinis miſſio, ſyrupi,purgatio, cremor hordei,veratrum,opiatæ, epithemata, inunctiones, fotus, topica, balneum, lotiones capitis & pedum, cauteria,trepanum,maſticatoria,ſternutaroria, errhina embrochæ. Humida lætificandi vim habentia, & ſpleni propria. Valet ad melancholicos cum metu,& anxietate electarium ſequens mihi vſitatum.

Electarium ad melăcholicos Authori vſitatum.

♃.emblic.ʒ.10. roſ.ʒ.6. caryophyll. nardi, cyperi, aſari,maſtichis,myrobalanorum anaʒ.3.cinamomi, zedoariæ,an.ʒ.2 nucis moſc.macis,cardamomi,caphuræ,moſchi ana ʒ.1.ſyrupi roſa.vel mellis roſ.q.ſ.fiat elect. Doſis ʒ.3.cum liquore conuenienti.

Melancholia hypocŏdriaca.

Tertium genus] Hypochondriaca melancholia non fit à ſucco frigido, ſed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis,quădo ſcilicet venæ meſaraicæ inter ventriculum & hepar ardore quodam efferueſcunt, & obſtructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illîc concluſi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica ſymptomata ac difficultatem anhelitus inducŭt. Percipitur rugitus, & veluti murmur quoddam (eſt enim hoc ſignum maximè proprium)circa hypochondria, modóque incipit ab hepate, modò à liene,cum humor ille inter lienem & ventriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, vel ab intemperie,vel ab obſtructione, vel ab vtróque. Cŏtingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plurimum ſputum, ſed imprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochŏdria, & ſomnia turbulenta cum metu,& triſtit. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere, quam Medici alij fruſtra curauerant,vt imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarŭ partium frigus,ſibilus auris ſiniſtræ,ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minoratiuo ex Catol. & diaphœ. ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem præparantibus,fotibus hypochondriorum,vnctio-

Mulier melancholica ex frigidiore ventriculo, & hepate calidiori.

nibus, pharmaco ex hiera diacoloc. Poteſt etiam fieri hypochondriaca melancholia à partibus inferioribus ventris, quæ calida intemperie laborant, vel effuſa bile atra per meſenterium, & partes ventris, magno inteſtinorum calore adurente chylũ. Iu cruditate optimum, arctiùs ventriculum ligari, vt flatus impediantur, & melior fiat coctio.

Hellebori] In hoc duo cauenda. Primùm, ne detur in ſubſtãtia, ſed vel in decoctione, vel infuſione, idque poſt vniuerſalem purgationem. Alioqui conuulſionem affert, vel iugulat. Deinde, ne miſceatur myrobalanis, aut adſtringentibus, ne diutiùs retineatur in corpore. Ex hieris accommodatæ ſunt tantùm huic affectui, quæ veratrum, aut colocynthidem recipiunt: ſed in conſtitutione humida tantùm; & pituitoſa, quia nimis exciccant. Hiera Logadij, qua vtebatur Ptolomæus Rex ad omnia vitia melancholica, probatur Alexandro.

Datur ad ℥.3. vel 4 cum calida. Melãcholicis, elephanticis, morpheę, impetigini, venenis, nephriticis, lethargicis, iſchiadicis & epilepticis auxiliatur. Huius deſcriptionem hunc in modum. Nicol. Myrepſus concinnauit.

Nicolaus Myrepſus Section 23.

♃. agaric. elater. ſal ammoniac. abſynth. ammoniaci, folior. indicorum. hellebor. nigr. ſcyllæ toſtæ, dactidij, myrrhæ, zinziberis ana ℥.6. aloës flauæ, euphorb. an. ℥.8. polij herb. caſiæ, chamædr. centaur. hyperic. bdell. marrub. ana ℥.5. piperis alb. cinam. opopanac. ſagapen. piperis long. croc. petroſ. Macedonic. ana ℥.4. caſtor. pip. nig. ariſtoloch. rotundæ ℥.3. ſeminis colocynth. polypod. ana ℥.8. ſpicæ nardi & grani cnidij ana ℥.6. Hæc trita in pollinem madefacito cum melle Attico deſpumato ſufficienti. Opopanacem, ſagapenum ſolue in mortario cum melle, & probè confectam reconde in vaſe, & vtere.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVII.

Melancholia morbus deprauata eſt imaginatio, quæ cerebri intemperiem humori melancholico congenerem ſequitur. Hic enm humor ater animæ domicilium obtenebrans, terrorem incutit,

cutit, alienásque cogitationes absque euidenti causa menti iniicit: vbi inter cætera animi pathemata, metus, mœstitia, odiúmque hominum præualent. Triplicis melancholiæ, primariæ scilicet, seu cerebri propriæ, hypochondriacæ, & totius vitio corporis factæ, causæ, signáque quibus inter se distinguantur, desumpta sunt ex Galeno li. 3. de loc. mal. affect. *Hippo. aph. 23. lib. 6.*

Melancholia curatio. Curatio perficitur enematis, zulapiis, aut apozematis, contumacem humorem apparantibus, purgationibus, blandis primùm, dein valentioribus, sanguinis missione, balneo, spirituum recreatione.

Enemata ex decocto remollientium, & discutientium flatus, qui hîc sæpe colliguntur, cum lactis sero, dissolutis melanagogis, comparantur. Zulapia ex syr. de lupul. fumaria de bizant. cum stillatitiis liquoribus bugloss. cichor. &c. Vel hoc apozema præscribitur.

♃. radic. aper. & polypod. quern. ana ℥. 6. cortic. radic. cappar. thamarisc. fraxin. ana ℥. ß. asari, acor. ana ℥. 2. cichor. tot. quinque capill. borrag. summit. lupul. fumar. thym. epithym. melissophyll. ana M. 1. semin. anis. fœnic. melon. cucum. acetos. citr. glycyrrhiz. ras. ana ℥. 2. flor. cardiac. genist. & epithym. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. dissolu. syr. de lupul. de fumar. & de bizant. ana ℥. 1. f. apozem. clar. & cond. vt decet, pro dosib. 3.

Mox purgatio subsequetur, ex catholico, diaphœnico, confect. hamech, & aliis id genus melancholicum succum trahentibus, instituenda, vel.

♃. polyp. quer. passul. mund. glycyrrhiz. ras. ana ℥. 2. summitat. lupul. adhiant. agrin. scolop. ana M. 1. folicul. senæ mund. ℥. 2. semin. anis. & fœn. ana ℥ 1. flor. borrag. & bugloss. ana. p. 1. f. decoct. in sero lactis ad dos. 1. In colatura dissolue expressionem ℥. 1. ß. rhei elect. infusi, vt decet, cathol. & syr. viol. ana ℥. ß. f. potio.

Pauperibus folia sennæ ad ʒ. 2. vel 3. infunduntur in hydromelite, aut conuenienti decocto: quibus expressis adduntur ʒ. 2. ß. confection. hamech oxymelit. simpl. ℥. 1. syr. laxat ros. pall. drach. 6. Vel catapotia de fumaria, Inda, exhibentur: quanquam liquida medicamenta in hoc affectu præferenda. Subinde repetentur, hæc purgantia, ob humoris pertinaciam, qui non nisi sensim educi potest.

Gal. cap. 4. lib. 3. de loc. mal. aff. Quod ad phlebotomiam attinet, eam Galen. non desiderat in melancholia, quæ primaria cerebri est affectio: quamuis ad præcautionem, & propter plenitudinem mitti sanguis non incommodè potest. In aliis melancholiæ generibus magis conferet venæ sectio, presertim si melancholicum sit corpus totum, sed iis cautionibus adhibitis, quas ibidem Gal. præcipit obseruandas. Citandæ hæmorrhoïdes, si eò natura vergat. Hinc illud Hippocratis. Maniacis, siue melancholicis, si varices superueniant, fit maniæ solutio. In mulieribus restitantes menses si mali huius occasioni sint, malleoli vena pertundenda. Ex melancholia verò hypochondriaca quia lieni labes & ventriculo sæpiùs inuritur, consulendum est his potissimum partibus fomentis litubus, scutis vulgò appellatis, ex lienis & ventriculi affectuum curatione repetendis. Recreabuntur vires electariis, conseruis conditis, ab Authore imperatis. *Hippo. aph. 21. lib. 6.*

Balnea aquæ dulcis, in quibus refrigerantia & humectantia incocta sint, mirificè prosunt, moliendo perspirationem: quæ prohibita biliosos facit melancholicos, per adustorum fuliginosorum

excrementorum retentionem. Itaque his frequentibus, victúque humido & euchymo se multos persanasse melancholicos professus est Galenus.

Maniaci melancholicis similiter curantur, nisi fortè maniæ causa à melancholia euariet, vt ferè fit ab acribus & mordacibus succis, feruidiore sanguine & bile: & tum vt phrenitici curantur.

De 1 Catarrho. CAP. 18.

Catarrhus nomen generale 2 defluxus, aut destillatio est. Nam καταῤῥέω verbum id sonat. Peculiariter fluxio est à capite in fauces. Catarrhus verò alius pituitosus, túmque distentio est, faciei pallor, frigiditas capitis, ad somnum inclinatio, piger motus, 3 hebes anima, & sensus. Vóxque 4 per nares obmurmurat, intercepta via. Adde 5 temperamentū, locum, anni 6 cōstitutionem, rationem vitæ. Vrinæ quoque crudiores sunt.

Alius calidus est, ferè à pituita salsa, aut alioqui acri humore. Hic totius capitis 7 dolor est. Rubent 8 oculi, interiores partes oris 9 exulcerantur. Adde & cætera externa, & vrinas magis coloratas. Catarrhus aliquando per venas & arterias diffluit in corpus. Hîc ferè ceruicis, scapularum, membrorum & lumborum 10 dolor est.

Catarrhus, 11 vbi leuis est & frigidus, fotu 12 capitis, sed sine frictione, ex linteis calentibus, vt

1 Propriè et catachristicos vsurpato *2 Fluxus humoris à capite in totum corpus aut aliquam corporis partem.* *3 Ingenij tarditas.* *4 Quòd vocalis materia non habeat liberū exitum faucibus interceptis.* *5 Frigidum & humidum* *6 Frigidā, humidam, aquiloniam.* *7 Ab humorum acrimonia & meatuum obstructione.* *8 Suffusione subtilißimi humoris & caloris secundum meninges.* *9 Serosi humoris acrimonia.* *10 Et paraplegiam inducit.* *11 Generatione causæ, & symptomate.* *12 Vt sacculis ex milio, furfure & sale.*

calor in profundum 13 ſubeat, leui gargariſmo, caputpurgiis curari poteſt. Ita tamen fouebis caput, vt nullo modo frices. Nam in catarrhis frictione capitis non eſt vtendum. Leuis medicina.

14 ♃. roſarum M. 1. fiat decoctio in aqua & modico aceti, vnde leuiter colluat os, vel vtatur modico conſeruæ roſarum, vel ſyrupi de roſis ſiccis. Caputpurgium.

♃. ſeminis nigellæ romanæ ʒ. 2. ſeminis aniſi ʒ. 1. conquaſſata frigantur in ſartagine, cùm leui aſperſione aquæ maioranæ. Fiat nodulus: 15 applicetur naribus. Quòd ſi reſiſtat venter, 16 ſemunciam caſſiæ quarta parte 17 horæ ante cibum imperabis.

Intereà proderit ſacculos capiti inſtituere, qui ad exhauriendam materiam vitium facientem ſint accommodati. Qualis hic eſt.

♃. milij, aut auenæ conquaſſat. & torrefact. M. 1. furfuris macri frixi p. 1. ſali torrefacti & puluerati ℥. 1. f. ſacculus capitis commiſſuræ admouẽdus.

Vbi verò 18 calidus eſt, ſed leuis, balneum aquæ dulcis ſat eſſe poteſt, vbi corpus non fuerit neque plethoricum, neque cacochymum, aut inunctio capitis, aut frontis, è roſaceo, è caſeo molli & recenti, è cauliculis lactucarum ſubactis, è poſca, Sacculus è roſis. Quòd ſi purgatio imperãda eſt, quia reſiſtit aluus caſſiam, 19 mannam imperato.

Vbi verò 20 vehementior catarrhus eſt, 21 maiora remedia ex vſu ſunt. Quòd ſi ex vehementia catarrhi, quod ſæpe fit, 22 præſens ſuffocatio immi-

13 Atque humorem concoquat.
14 Gargariſmus ad fluxum in aſperam arteriam, aut nares prohibẽdum.
15 Vel maioranæ ſuccus per nares è vola manus educatur.
16 Ne ſuppreſſa aluo, augeantur capitis ſymptomata.
17 Ne in alimentũ vertatur.
18 Vt ſi quis in ſole iter fecerit.
19 Modò nõ ſit æger πικρόχολος ἄνω.
20 Generatione, cauſa & ſymptomate.
21 Qualitate contraria & vtendi aſſiduitate.
22 Materia in pulmones prolapſu.

net, clysteribus 23 acriusculis statim vtendum. In quibus hieræ picræ semuncia dissoluta sit.

25 Quòd si corpus 24 sanguineum & bene carnosum est, vena in brachio angusto 26 foramine aperienda est.

Cucurbitulæ magnæ scapulis & brachiis affigendę. Totus thorax ex oleo de liliis, de lino, amyg. dulcium. Chamæ. butyro recenti, 27 cocta radice altheæ cum axungia gallinæ, vel simili, vel butyro malaxata 28 inungendus est. Gargarismata 29 quæ reprimant fluxioné, caputpurgia, frictiones & vincula, quæ eandem diuertant, imperanda sunt. Vbi verò 30 nullum tale accidens interturbat curationem catharri, frugalis 31 vita imprimis imperanda, cœna nulla, aut pauca, declinatio 32 à ventis, solis & lunæ 33 radiis, abstinentia à 34 vino & rebus vaporosis, à 35 somno diurno, qui etiam noctu breuior esse debet. Vtantur hordeato, auenato, vbi resiccandum est. Conuenit 36 orizogala, amygdalogala cũ sacch. ros. vbi retinẽda defluxio, incrassanda, & coquenda. Aqua frigida ore colluta in calidis: subtepida in frigidis fluxionibus, conuenit.

Secunda mensa carne cydoniorum, piris austeriusculis & coctis, post etiam coriandro vti oportet, vt confirmetur venter, & fumi prohibeantur. In frigido, vino quidem vti licet, verùm modico. In pastu medio non frigido, sed refracto, aqua sub-

23 In quibus vis sit ex alto reuocandi ac reuellendi.
24 Ipsiúsque catarrhi qualitas ægri naturæ sit consentanea.
25 Ad prohibendam generationem, materiæ reuulsionem, & funesti symptomatis correctionem.
26 Ne spiritus natiuúsque calor dissipentur, qui cum catarrhi materia pugnant.
27 Hæc sub cineribus stupa inuoluta coquitur.
28 Ad eius coctionem, quam excepit, materiæ, & eiúsdem exclusionem.
29 Cuiusmodi ex syrupo myrtillorum cum decocto plantag. hordei. 30 *Vt cum suffocatio non est in metu, sed solius catarrhi curationis est habenda ratio.*
31 *Vt assuetæ vitæ portio deducatur.* 32 *Quia humores fundunt.*
33 *Quia exprimunt.* 34 *Ratione fluxionis, non materiæ.* 35 *Qui corrumpit, non concoquit.* 36 *Si non adsit capitis dolor.*

37 *Ne incitetur catarrhus.*

38 *Quatuor hæc sunt corporis plethora, generatio ab hepate calidiore & sanguine subtilissimo, prolapsus in partem cuius officio vita carere nequit, febris coniunctio.*

39 *Vt diacarthamo.*

40 *Ad infringendum.*

41 *Ad leniendum.*

42 *Ad deriuandum & cerebrum recreandum.*

tepida, aut pane tosto. Clysterum vsus, sed 37 mollium probandus est. Phlebotomia à Græcis ferè omissa est & Arabibus, nisi vbi ea adsunt, 38 quæ Mesuæus annotauit in capite de catarrho.

Purgationes initio leuiores, qualis est cassia ad ℥.1. aut ʒ.x. imperata, ac per interualla vsurpata. cui aliquando in fluxione calida addere licet elect. de succo rof. ℈.2. Iam progresso morbo, & vbi signa coctionis apparent, poterit catholicum imperari ad ʒ. 6. adiecta infusione ℈.2. agarici, & ʒ. ß. rhab. Nonnunquam etiam in his catarrhis imperamus rhab. infusi ℈.4. puluerisati verò ℈ 2 qui dissol. in hac decoctione.

♃. passul. hordei ana P.1. trium florum cordialiũ, liquiritiæ rasæ ana ʒ.1. fiat decoct. pro vna dosi, in qua dissol. rhab. &c. vt dictum est. Post hæc etiam iam benè maturato morbo, 39 fortioribus vti licebit, qualia in Gatinaria. Peculiaria verò remedia alia 40 continentur ore, alia 41 deuorantur: nónulla 42 naribus applicantur: eáque aut retinet, aut leniunt & concoquunt, aut repurgant. Retinent, vt.

♃. rof. hordei, agrimoniæ ana P. 1. sem. plantag. pap. albi, portul. ana ʒ 1. fiat decoctio ad ℥.4. In col. disso. diamori ℥.1. vini granatorum ℥.ß. Aliud.

♃. aquæ hordei non excorticati ℥. 3. dianuci ℥.1. Aliud.

♃. zulapij rosarum. ℥. 3. syrupi myrtillorum ℥.1. Aliud.

♃. aquæ rosarum ℥.3. caphuræ ℈.1. Aliud.

♃. corticum papaueris albi, rosarum siccarum an. P.2. boli armenæ ʒ.2. fiat decoctio. Hæc ore continemus, & inde os leuiter colluimus. Alioqui fiunt

pilulæ, quæ in ore continentur.

♃. boli armenæ lotæ cum aqua rof. terræ figillatæ lotæ cum decocto papaueris ana ʒ.i. elect. diatragacanthi frigidi cum oui albumine dissol. ℥.ß. cum modico syrup. rof. de siccis fiant pilulæ ad magnitudinem lupini.

Vel. ♃. succi rosarum ʒ.ß. bol. armenæ tantundem, fiant pilulæ tres horâ decubitus capiendæ. Mirificæ sunt facultatis ad acriores fluxiones retinendas. Conserua rosacea cum mastiche, bolo Armena, terra sigillata ad id instituti apprimè conferret. Vel etiam trochisci eiusmodi.

♃. anisorum, coriandri præparati ana ʒ.ß. macis, cinamomi, spicæ, ireos, coralli rubri ana ℈.i. semin. papau. albi, in vino cocto macerati ana ℈.i. gummi tragacanthi, mastichis ana ʒ.i. omnia incorporentur in succi liquiritiæ ℥.i. cum leui affusione syrupi myrtillorum. Fiant trochisci pondere ʒ.ß.

Possumus vti solo tragacantho, terra sigillata, & in frigido catarrho spica. Vbi leniendum est, glycyrrhizæ succus maximè conuenit, aut decoctio pectoralis, vt decoctio pectoralis Rhazæ.

♃. iuiubas N. xx. sebesten xxx. passul. enucleat. ℥.i. viol. siccarum ℥.ß. liquiritiæ rasæ. ʒ.5. caricas 10. Fiat decoctio in tribus libris aquæ, dum redeat ad vnam. Adde, si vis, semen bombacis, capillorum ven. & alia, quæ incidunt, aut repurgant. *Decoctio pectoralis ex Rhazæ.*

Post initia, vtendum est elect. diaireos, commiscendúmque est diatragacanthum ad ℥. i. Quale hoc est.

♃. diatragac. frigidi ℥.i. diaireos simplc. ℥.ß. fiat pul. Teneat in ore. Verùm, vt minuitur catarrhus

& maturatur, plus diaireos miſcendum erit. Retinendum eſt, cum fluxio vehementior & periculoſior. Aut etiam vbi leuis eſt. Sed hîc ferè ſine purgatione corporis, illîc poſt purgationem. Vtuntur ſuffumigiis, quale hoc eſt.

℞. olib. ſandaracæ ana ʒ.2. fiat decoctio in vino adſtringente excipiatur fumus. In frigida.

℞. ligni aloës, coſti ana ℈.2. galliæ moſchatæ ʒ.ß. olibani, ſandaracæ ana ℈.1. cum ſtyrace liquida fiant pilulæ, & ſuper prunas ſuffumigium. In calida, ſuffumigia fiunt hoc modo.

℞. ſantali citrini ℥.ß. roſ. violarum ana P.2. fiat decoctio in aqua, & inde ſuffumigium. Vtendũ quoque pomis odoratis eſt, vt priùs Cucuphis & aliis rebus roborantibus cerebrum. Ligatione in duobus digitis manus dextræ, ſtuphis ſiccis, poſtremò etiam cauterio hoc modo. Radatur caput in ſyncipite medio, qua parte ſutura coronalis eſt, fricetur locus calẽte linteo. Sinapiſmus, aut phenigmus applicetur: veſicæ excitentur & diu contineantur, vt fluant. Caules itaque ad ignem tabefactos axungiâ porcina inunges, & ſuperpones loco. Quibus ſi nihil proficitur, cauterio vtendum erit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Nulla ferè corporis humani ægritudo eſt, quæ non defluxione humoris alicuius è capite aut excitari, aut incrementum accipere poſſit. Atq; id generaliùs ſumpto nomine: κατάῤῥος Græcis appellatur. Propriè tamẽ cùm in nares defluxio fit, κόρυζα, in fauces, βράγχος: in gurgulionem, σαφυλὴ & κιὼν, dicitur. Cauſas omnium, ſigna, & remedia perſequi, longiùs eſſet, quàm pro inſtituto. Hoc admonuiſſe ſatis fuerit, diſtillationem eiuſmodi, non ſolùm, vt multi ſcribũt, à cerebri intemperie frigida

κατάῤῥος. κόρυζα, βράγχος σαφυλὴ καὶ κιὼν,

& humida, aut ab omnibus, quæ replent caput, originē habere. Nam sæpe calidius cerebrum plus vaporis attrahit, qui deinde, vt in aëre pluuia, superueniente frigore concrescit, atque exprimitur: calore & siccitate, veluti quodam naturæ circuitu tandem absumitur. In omnibus tamen catarrhis capitis repletionem esse certū est, quæ hanc defluxionem parit, ídque à vaporibus alimenti, humorum, viscerum vitio, caloris capitis imbecillitate, quia non conficit alimētum, aut vapores non dissoluit, defectis alimenti proprij, atque inopia, vt in ventriculo. Sed duo perpetua ferè sunt huius mali seminaria, calidius hepar, ventriculus frigidior, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipientis: quibus additur, pulmo, vterus, lien, &c. Aër deinde externus, frigidus quidem, aut exprimendo, aut calorem intrò cogendo: calidus verò & austrinus, caput replendo, & humores liquando, ac dissoluendo. Frequentiùs tamen materia cerebro conclusa per æstus in superficiē per frigora, in medium corpus, & partem imbecilliorem delabitur. Cutis quoq; dēsitas & alui astrictio plurimùm accelerant catarrhum.

Catarrhos à sola intemperie frigida cerebri nō fieri.

Catarrhi duo perpetua semina-ria.

In calido, venæ sectio aliquādo conuenit, diuersio per clysteres, leuis purgatio, gargarismata ad astringēdum, Erhina ad diuertēdū, suffumigia ex ligno aloēs, benzoino, styrace, olibano, gallia moschata, sandaraca, carioph. lauro, baccis iuniperi: in calido, vapor humidus ex aqua rosa. viol. santal. caphura, sacellationes, formulæ in ore, incrassantia, alterantia: in frigido, magis cōstringentia, & calida, pilulæ, theriaca, cucuphę, sacculus siccans, inspirationes incidētes, poma odorata, exulceratio in interiore brachio, seton syncipite medio, qua parte coronalis pilus raditur frictio, sinapismus, phæñigmus, vesicatoriū, cauterium, frictiones vicinarū partium & capiti consentientiū, meliores, quàm capitis, nisi bene puro corpore: ordo à cruribus ad spinam, brachia, ceruicem, iugulares, post aures, occiput, sinciput, frictio capitis cum spongia.

Vapor non modò prohibēdus in fine pastus, sed dum fit concoctio. Tum enim eleuatur plurimus, vt ex ructibus apparet. Quo tēpore fluxio excitatur, magis stipticis vtendum, vt vesperi: manè verò lenientibus, coquētibus,

expurgantibus thoracem. Galenus sub finem 6. Epid. scribit catarrhum, asthma, conuulsionem sanari febre, vt inde intelligamus calidis & siccis potius in hoc affectu esse vtendum. Assuescendum emungendis naribus potius, quàm expuitioni: quia per nares crassa & tenuia expurgantur sine damno reliquarum partium: per os tenuia tantùm, & cum periculo pulmonum, ac ventriculi. Adde quòd consuetudine facta expuitioni, per somnum, & occupato animo, materia in inferiores partes ab ore delabitur.

Cibi parcitas præsertim vesperi, panis sicci esus, declinatio nocturni aëris & radiorum lunæ, potus paucus, præsertim materia existente cruda, quo tempore sitis quoque minor est. Supinus decubitus oculis confert, sed catarrho noxius. Pilulæ Mesuęi de cynoglossa valde nobis probatæ, sed quarũ non vna est apud omnes descriptio: cõserua quoq; rosarum cum mastiche, bolo Armena, syrupo myrtillorum, terra sigillata, & quod sequitur.

♃. anisi, coriandri ana ʒ.ß. macis, cinamomi, ireos Florent. coralli rubri, spicæ nardi, ros. rub. ana ℈.1. mastiches ℈ 2. gummi drag. malaxati cũ aqua ros. ʒ.1. omnia incorporentur cum succo glycyrrhizæ. Fiant trochisci ponderis ʒ.1. teneat sub lingua.

Ad destillationem vuæ & faucium, suffumigium.

♃. styracis liquid. ficuum pinguium, florum amygd. seminis hyoscyami ana ʒ.4. cum ficu & styrace diu terendo incorporentur. Fiant trochisci. Ter in die, manè, in meridie, & vesperi fiat suffumigium. Deinde interpositis tribus diebus idem fiat.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVIII.

CAtarrhus propriè dictus defluxio à capite ad partes subiectas perhibetur, éstq; symptoma de genere immodicè excretorum. Vt enim se habet in leienteria ventriculus, ita & cerebrum in destillationibus. Catarrhi causæ efficientes vel sunt à cerebro ipso, vel ab inferioribus partibus. A cerebro

Gal. lib. 3. de caus. sympt.

quidem, ob eius intemperiem calidam, aut frigidã. Calida ex euentu catarrhum ciet, plus ſcilicet attrahendo, quàm concoquere, & in halitum digerere poſſit. Frigida per ſe catarrhi cauſa eſt, quia alimentum ad cerebrum delatum, non cõficitur, nec per halitum difflatur. Huic quoque cauſæ famulantur partis raritas, quæ promptè pituitam ſuſcipit, magnitudo viarum in cerebro, cerebri ſitus, ad quem vapores facilè conſcendunt. Itaque ſcriptum reliquit Hippocrates, cerebrum tanquam magnã glandulã eſſe, & caput, ὥσπερ σικύαν τῷ σώματι incũbere: ideóq; εἶναι τ῀ ἀνθρωπίνων νοσημάτων eſſe. Cũ autẽ à partibus inferioribus oritur, & efficientis intrinſeci rationem habet, vel vẽtriculus intemperatus, vel calidum iecur reperitur. Extrinſecæ cauſæ ſunt, aëris calidi intemperies, ſalſorum, & (vt loquuntur) excoriantium catarrhorum parens: vel frigida, craſſorum ſoboles: affectiones animi ſpiritus refrigerantes, aut etiã reſoluentes: ocium, à quo excrementorum congeries, & ſpirituum torpor: vigiliæ, quæ eoſdẽ ſpiritus abſorbent: ſomnus nimius, qui refrigerat, maximéque pomeridianus à paſtu, quia tunc violento motu calor ad interiora retrahitur, ac ſpiritus craſſiores & frigidiores fiunt: immodicà venus: denique inanitio & repletio.

Catarrhi cauſæ efficiẽtes.

Catarrhi externæ cauſæ.

Signa calidi catarrhi ſumenda ſunt ex faciei & oculorum calore, rubore, tenui materiæ conſiſtentia. Item ex odore, quum in nares fertur, putido: ex ſapore, cum in fauces, acri, ſalſo, erodente, ſiti: ex ſubita generatione, viſus, atque auditus minore læſione, cum in ventriculum. Frigidi contraria ſunt ſigna.

Signa calidi & frigidi catarrhi diſtincta.

Catharrhi curatio.

In curatione res imprimis non naturales optimè sint compositæ. Esus largior, potus parcior imperetur, quòd ex humidis vapores faciliùs succrescãt. Somnus breuior, iis præserrim, quibus hepar est præcalidum: talibus enim per somnum repletur caput. Iisdem inedia longior malo est: quia cibo & potu non refrigeratum hepar vehementiùs incalescit, vnde omnia vrit. Obesos abstemios esse oportet. Fugienda quæ caput calfaciunt, opplent, balnea, lotiones capitis, integumenta nimia, &c.

Considerata fluxionis natura, quæ est à parte vna ad aliam expulsio, indicatio prima sistendam fluxionem suadebit. Atque interim ad duos terminos respiciẽdum, vnde scilicet fluxio oritur, & in quem desinit. Prior, qui membrum mandans appellatur, duas exhibet indicationes, vt excrementum auferamus, quod expellitur, & vitium, ex quo excrementa progignuntur emendemus. Recipiens quoque pars geminam præbet indicationem, vt eam roboremus, ne recipiat, & id quòd fluit aliò trahamus.

Gal. lib. 5. & 13. Method.

Vacuabitur materia, eadémque opera sistetur fluxio, sanguinis missione, nisi humores planè sint crassi, & à sanguinis natura plurimùm distantes: vbi reuulsione per ligaturas, frictiones & clysteres, materiæ præparatione, & per conuenientia medicamenta expurgatione contenti sumus.

Si tenuis & calida sit, syrupis adstringentibus & incrassantibus apparatur: vt iuiub. nenupharino, de portul. papauer. qui in tussiendi labore grauiore dantur è cochleari. Sedata fluxione purgatio præscribatur.

℞. fol. oxalid. scariol. portul. ana M. ß. polypod. quer.

contus. glycyrrhiz.ras. passul.mund. ana ℥.3. salu.beton. saluiæ vitæ, flor. viol.an. M.ß. f. decoct. vt est artis ad ℥.5. In col. fiat leuis ebullitio ʒ.2. folic. sennæ orient. & ℈.ß. semin. anis. in qua colata infunde rhei elect. ʒ.1. cinam. gr.4. In expressione dissol. syr. de cichor. compos. cum rhab. ℥.1. f. potus.

Si crassior sit materia, præparabitur & purgabitur vt in pituitosa cephalalgia.

Non omittenda intereà, quæ vaporum ascensum ad cerebrum inhibent, vt pulueres, opiatæ, cõseruæ, electaria. vt

℞. conseruæ rosar. siccæ ℥. ß. coriand. præparati ℥.1. anis. cond. ℥.ß. puluer. ros. sicc. ʒ.1. bol. armen. purgatæ ℈.4. puluer. electar. diaireos simplic. ʒ.1. diatragacanth. frigid. ʒ.1. sacch. ros. q.s. vt ℥.5. f. puluis. Post pastus singulos detur è cochleari.

Ex iisdem & conserua rosar. antiqua in eundem vsum opiata concinnari potest.

Remedia particularia vt errhina, apoph. & similia, non nisi consideratè vsurpanda, quod sæpiùs humores liquando & dissoluẽdo catarrhos commoueant.

De 1 ophthalmia. CAP. 19.

OPhthalmia, inflammatio est eius tunicæ, quæ corneæ adnascitur. Coniunctiuam 2 vocant. Hæc producitur à pericranio, à quo vasa deducuntur in oculum, per frontem mediam & tempora. Itaque ferè superficialis inflammatio est cum rubore, dolore, tensione, quæ vt augentur, ita affectus magnus est. Exiguus, vt minuuntur. In exigua 3 inflammatione, maioribus 4 remediis nõ est opus. Sed rosarum succo, oui liquore tenui, aqua ros. aut plantaginis, lacte mulieris,

1 humidâ, nõ autem siccâ.
2 Quòd cõnectat oculũ cũ sua orbita.
3 Cuius generatio & affluxus materiæ non est perennis.
4 Vt phlebotomia, purgatione.

vel asinæ curari potest. Oportet hos succos instillare oculis, eosdem contegere pãniculo lineo, iisdem liquoribus insuccato. Postea verò iam declinante malo, santalos citrinos, modicum maceris, aut spicæ in aqua rosacea feruefacta 5 adhibebimus.

Vbi verò 6 grauius malum est, 7 phlebotomia, arteriotomia, cucurbitula, sanguisugæ, scarificatio, purgatio, cauterium, paracenthesis, fortiora collyria, & localia 8 remedia instituenda sunt.

Phlebotomia, vbi 9 cætera consentiunt, vt ætas, vires, tempus, regio, & si dolor vrget vehementiùs, ac rubor & tensio maior est, subducta sponte sua, vel molliori clystere aluo, Cephalicam aperito eiusdem lateris 10 amplo vulnere, & quantum tolerãt vires, 11 sanguinem educito: tum si fuerit opus, paululum recreatis viribus, & leui pharmaco purgato corpore. Hipp. de locis in homine metuit, ne fortiori pharmaco humores corporis agitati confluant in oculos. Quod consilium multis è recentioribus Medicis probatum est.

Itaque si biliosus sanguis est, quem ferè dolor acerbior sequitur, rhab. cassia, manna, catholico, electario de succo rosarum, hiera picra ventrem subduces. Dissolue æstate in sero lactis, decocto violarum & hordei. Reliquis temporibus, in decocto pectorali. Fortiores sunt pilulæ aureæ, pilulæ lucis, hiera diacolocynthidos. Si pituita, ex hiera picra, pilulis elephang. agarico mixtis formentur pilulæ. Diaphœnicon quoque ex vsu est, pilulæ fœtidæ, & cocciæ.

In melancholicis, hiera Ruffi, hiera diaco. addito epithymo, aut foliis sennæ. Per interualla, clysteres

5 Ad humoris concocti digestionem.

6 Perẽni generatione affluxus causa, & symptomatum vehementia.

7 Ad generationem prohibendã, materia cursum reuocandum, causamq; coniunctã amouendam.

8 Cuiusmodi sunt frõtalia vulgò dicta.

9 Vt si morbi species, magnitudo, causa & symptoma desiderẽt, & ex affluxu materiæ ab orgasmo magna sit ophthalmia.

10 Vt calor cõtra naturã euanescat.

11 Sæpe ad lipothymiam vsque.

& ſuppoſitoria loco purgationum eſſe poſſunt. Alioqui reuocandæ ſunt purgationes. Iam bene purgato corpore, 12 cucurbitulæ ſcapulis, & initio 13 ceruicis figendæ ſunt, vbi & 14 ſcarificatio conuenit, ſi quidem locus admixta cucurbitula vehementer intumeſcit, atque vbi grauitas eſt capitis. Perſeuerante malo, vena frontis, vel quæ in ſyncipite apparet, quæ poſt aures, quæ in temporibus, in quibus ea eligẽda eſt, quæ tumet, rubet, pulſat magis cæteris. Reliquias inflãmationis vacuat ea, quæ ad maiorem angulum eſt. Loco phlebotomiæ nõnunquam hirudines inducũtur. Cartilago quoque auriculæ ſcarificatur. Quæ vena ad pollicem vergit, mediæ ramus eſt, quæ initio ſecta plurimùm diuertit, & viribus 15 minùs detrahit, quàm ſecta cephalica. Arteriotomia locum habet, vbi calidus & ſpirituoſus ſanguis eſt. Huius rationem deſcribit Galenus ad finem libr. 14. Methodi medendi, & Meſuęus cap. de ophthalmia. Cauteria tamẽ ad coronalem ſuturam, vt priùs poſt aures in occipitio, è regione oculi laborantis in ceruicis initio imprimi poſſunt. Vt in ſyncipite medio, qua parte coronalis, raditur capillus, & cauterium applicatur. Eidem frictiones, ſinapiſmi, phœnigmi, veſicationes inſtitui poterunt.

12 Ad reuocãdum fluxum.

13 Quinetiã occipiti & toto capiti ſunt cornicula affigenda.

14 Vt fiat reuulſio & euacuatio manifeſta materiæ in oculũ fluẽtis.

15 Quod minùs diſſipentur ſpiritus.

16 Idẽ Gal. cap. vltimo lib. de cur. ratio. per ſang. miſſ.

Paracentheſis fit hoc modo. Prehendes digitis cutem cum carne, quæ initio ceruicis eſt ad cauum occipitij: tum acum traductam filo ſerico ſatis craſſo transfiges. Et ita locum peruium ad triginta aut quadraginta dies permittes, per interualla ſublato, ac deinde repoſito filo. Topicis vero hoc modo vtendum eſt. 17 Initio quidem reprimendum: 18

17 Cum materia fluit, & tantùm pars calet, & rubet.

18 Cum materiæ pars aliqua fluxit.

augmento, aliquid coquentium & reprimentium miſcendum eſt. Vt verò procedit morbus, hæc augenda ſunt, & minuenda, quæ reprimunt. Poſtremò roboranda pars eſt. Fouentur itaque 19 oculi ex decocto violarum, roſarum, ſem. pſilij, papa. albi, corticis radicis mandragoræ, foliis: populi, ſalicis, rubi, myrti & ſimilium, diſtincta ratione ex natura humoris, qui fluit.

19 Id fluxionis initio.

In augmento, decocto maluarum, althææ, cydoniorum, adiecta modica quantitate eorum, quæ reprimunt.

Procedente morbo, flores chamæmeli, anethi, meliloti miſcendi ſunt. Poſtremò etiam fœnugræci decocto vtendum. Vbi reprimendum, ex aqua communi, aqua roſarum, aut plantaginis, decoctio fit.

In augmento, lacte, poſteà etiam vino diluto.

Itaque vbi topicis vtendum eſt, fouendus locus decoctione frigida, aut tepida, ſi leucæ adſunt, & pertinaciùs inhæret pituita, tum 20 medicamentũ oculis inſtillandum. Poſtea goſſipium madefactum in liquore conuenienti linteolo lineo inuoluitur: linteolum ſimiliter inſuccatur, & ita oculo inſternuntur: tum ita alligantur faſciâ, vt ne oculus grauetur, aut doleat. Oportet enim quæ oculis adhibentur, læuia eſſe, mollia, præterea ſine morſu, ſine emplaſtica & viſcida natura, quæ pertinaciùs inhæreat, & celeriùs indureſcat.

20 Si calida ſit materia.

Quater in 21 die remedia innouãtur, aut etiam ſæpiùs, ſi vrget dolor. Quòd ſi per 22 exteriores partes, quod ſæpè fit, fluxio eſt, frons & tempora reprimente emplaſtro inducenda ſunt.

21 Imò decies
22 Vt ſecundum pericraniũ tunicã.

Conue-

Conueniunt itaque initio 23 aqua rosarum, oui liquor tenuis, lac muliebre, aut asinæ. Succus rosarum, conserua rosarum, cum oui albumine, mucago sem. psilij, & similia. Vel hæc composita. 23 *Ad reprimendum.*

℞. succi mororum agrestium resiccati ℥.4.(plus, minúsue) quas cum oui albumine commiscebis, & siccabis rursus. Vsus tempore, ʒ.2.pulueris in lacte muliebri & aqua rosacea dissolues. Vteris autem, vt suprà dictum est, scilicet, instillando cum gossipio insuccato. Oui albumen agitatum, & despumatum cum decocto papaueris albi, aut aqua rosarum, vtile est. Aliud.

℞. mucaginis sem. psilij, seminis cydoniorum, extractæ in aqua papaueris ana ℥.1. liquoris tenuis oui ʒ.6. caphuræ Gr.8. croci Gr.4. Vbi dolor vrget vehemētiùs, vtendum est opio. Sed ab eius vsu, oculus decocto meliloti tepido, aut simili 24 fouendus est. 24 *Vt corrigatur intēperies, quā induxerit opiū.*

Collyrium album Rhazæ.

℞. gummi arabici, tragacanthi, amydi an.ʒ.1.cerusæ lotæ ʒ.1.ß. opij Gr.7. Cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore ʒ.2. in lacte muliebri dissolue. Crescente morbo.

℞. cerusæ plumbi lotæ cum aqua rosarum, & persiccatæ ʒ.2.caphuræ ℈.ß. cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore dissolue in lacte.

Toto reliquo tempore morbi licebit vti sief, id est, collyrio albo cum opio, si vehemens dolor est: imminuta dosi opij, si non tam vehemens: omninò sublato opio, si leuis est.

Sed addere oportet in 25 augmento sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ.1. Et vt procedit mor- 25 *In quo par cura digerendi ac repellēdi esse debet.*

bus, in declinatione augenda ſarcocollæ doſis eſt, ac tandem ſola ſarcocolla nutrita in lacte, & vino, vel aqua fœniculi diſſoluta vtendum eſt.

26 Vbi tantũ repellendum.
27 Vbi modicè digerendũ.

Mucago pſilij 26 initio: 27 cydoniorum, in augmento: lini aut althææ, in ſtatu: fœnugræci, in declinatione conuenit. Sed ab vna ad alteram paulatim tranſeundum eſt. In declinatione.

28 Ex lacte muliebri, vel aſinæ.

℞. ſarcollæ 28 nutritæ ℥.3.ß. croci, ſpicæ, ana ℈.3. aloës ʒ ß. Aloë lauetur in aqua fœniculi. Huius pulueris ʒ.2. in aqua fœniculi diſſolue, aut aqua roſarum, ſi quid ruboris & caloris ſupereſt. Aliud.

Ouum crudum coctum, & ita induratum, calidum per ſe, vel è lacte muliebri ſubactum applicabis.

Puluis citrinus, quo vtendum eſt in augmento & ſtatu.

℞. ſarcocollæ ʒ.5. aloës lotæ in aqua roſarum drach.1. tragacanthi ʒ. ß. opij. ℈. ß. vel Gr.6. Quo tempore ouum crudum integrum ſine teſta per ſe, vel cum lacte muliebri, exceptum goſſipio apponi poteſt. Roborando oculo vinum 29 adſtringens dilutum aqua fœniculi, in qua ſpica aut ſtœchas coxerit, competit.

29 Aut collyriũ ex quarta aqua roſarũ parte, vna vini, & pauco maſtiche confectum.

Anacollemata, ſiue Frontalia.

℞. mannæ thuris, maſtichis ana ʒ.2. agitentur ex oui albumine. Aliud.

℞. farinæ fabaceæ M.1. cum oui albumine fiat emplaſtrum. Aliud.

℞. emplaſtr. contra rupturam ℥ 2. ſubigantur cum oleo roſaceo, & fiat anacollema. Aliud.

℞. myrrhæ, thuris an.ʒ.2. farinæ volatilis. M.ß.

cum oui albumine fiat frontale. Aliud.

℞. boli armenæ ℥.1. aquæ rosſ.℥.5. aceti ℥.1. cum duobus albuminibus ouorum, fiat frontale.

Sic etiam ex farina fabacea aut ſiliginea cum oui albumine & modico croco frontale compingi poterit lana vel linteo excipiendum.

Balneum in declinatione imperari poteſt. 30 Errhina quoque, gargariſmi & maſticatoria. Neque omittendæ ſunt frictiones initio ductæ supernè deorſum ad diuertendum. Vide Aëtium.

30 Propter oculorum & narium ſympatheiam in ophthalmia nunquā tutò errhina præſcribuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Morborum oculi vt infinita propè multitudo eſt, ita in illis diſtinguendis maxima confuſio, præſertim iis, qui ad ophthalmiam ſimilitudine quadam accedunt, & inflammationem annexam habent, quales ſunt, τάραξις, φίμωσις, χήμωσις, & ὀφθαλμία propriè dicta. Montanus vir alioqui doctiſſimus quanquam cæteris accuratiùs hæc diſtinxiſſe epiſtola quadam videtur, à veterum tamen ſententia, vt Galeni & Pauli Æginetæ, longè diſcedit. Scribit enim χήμωσιν palpebrarum inflammationem eſſe, licet aliquando partes cæteras in conſenſum trahat. At Paulus Ægineta χήμωσιν appellari ait, ὅταν ὑπὸ φλεγμονῆς ἰσχυρᾶς ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐκστραπῇ, ὡς μόλις ὑπ' αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καλύπτεσθαι· καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρότερον τοῦ μέλανος γίνηται, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνῃ τοῦ μέλανος. Id eſt, cum vtræque palpebræ ex vehementi inflammatione inuerſæ fuerint, vt vix oculi ab ipſis contegantur, & album oculi nigro ſublimius euaſerit, rubrúmque etiam magna ex parte nigrum occupâri.

Montani opinio à Græcis aliena.

Paul. Aeg. cap. 22. lib. 3.

Vidius quoque (vt doctiſſimè Ioannes Gorræus annotauit) negligentiùs εἰς τὸ κατ' ἰντερῖον legit χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως. Sed his prætermiſſis omnia facillimè ſic diſtinguuntur. Si leuis quædam inflammatio, & veluti phlegmones principium ſine diſcrimine partes oculi in-

τάραξις. uadens primò intuitu appareat, cum rubore quidem, sed exiguo, quem dolor mitis cōsequatur, τάραξις erit duntaxat, id est, oculi perturbatio. Hæc enim certissima signa sunt, quòd hic affectus, neque phlegmone sit cōfirmata, neque vnius magis, quàm alterius partis proprius, neque vehementem dolorem habeat, aut tumorem.

Quibus si adiicias à caussa externa excitatum fuisse, vt sole, fumo, puluere, oleo, radiis lunæ, vino, esu, cæparum, erucæ, alliorum, sinapi, ictu, quæ omnia ab ægro diligēter exquirenda, tum nulla in iudicando dubitatio esse poterit. Paulus à manifesta tantùm caussa fieri vult. Experientia tamen constat non rarò ab interna excitari, præcipuè vitio ventriculi, & post egregiam potationem, neque tamen propriè esse ophthalmiam, licet aliquādo in corpore cacochymo, & si negligatur, in eam facilè degeneret. Si verò palpebræ tantùm inflammationem patiantur, atq; in sese concidāt, vt oculus aperiri nequeat, φίμωσις. φίμωσις erit, id est, præclusio quædam, & quasi ligatio eorum, quæ secundum naturam aperta & reclusa esse debent, siue cicatrice, aut carnis incremento partes coalescant, vt labra vteri: siue inflammatione, vt palpebræ oculorum. Contrà, si oculus apertus maneat, nec claudi possit, albo nimirum oculi in tumorem sublato, atque eminente, nigro verò subsidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις. χήμωσις est. In qua præter ruborem & inflāmationem, pathognomonicum signum est, palpebrarum, vt ait Paulus, ἐκτροπή, id est, conuersio, quia adduci non possunt. At si coniunctiua tunica, siue adnata phlegmone laboret, cum tumore, tensione, dolore, calore & rubore, ophthalmiam esse nō dubitādum. Ergò τάραξις (quam ophthalmiam non veram vulgò appellant) affectio est omnium oculi partium externarum cōmunis: φίμωσις, palpebrarum: χήμωσις, albi oculorum: ophtalmia, adnatæ membranæ propria.

Sæpe omnes inter se vel plures commiscentur.

Ophthalmiæ sanguineæ signa. Fiunt ophthalmiæ, vt cæteræ inflammationes, à sanguine, bile, pituita, melancholia, flatu. Sed frequentiùs à sanguine, aut bile.

Sanguineæ signa sunt, tumor maximus in loco rubor, tensio, lachrymæ crassiusculæ, quę facilè exsiccantur, for-

des molles in aculorum angulis. Quibus adde redundantis sanguinis in corpore indicia.

Ophth. biliosæ signa.

Biliosæ, tumor moderatus, in superfice, color subpallidus, dolor acris & mordax, lachrymæ vel nullæ, vel paruæ, salsæ, amaræ, statim concrescentes, sordes in angulis siccæ & asperæ, vigiliæ, excreméta biliosa, corpus gracile, quãdoque febris tertiana, si materia fuerit in vẽtriculo.

Ophthal. pituitosæ signa.

A pituita, tumor maior, sed laxus, color albus, lachrymæ plurimæ, tenues, insipidæ; sordes vel nullæ, vel molliusculæ, corpus pituitosũm, &c. A flatu rara est, tensionémque habet sine grauitate.

Ophthalmia per essentiã facta, ab ea, quæ per defluxionem, sit distincta.

Per defluxionem fieri intelligimus, cum repentè inuadit, nec præcesserunt lachrymæ, sordes, erosiones à quolibet aëris excessu. Per essentiam verò ex cõtrariis signis, & si dolor ad interiores capitis partes non perueniat, à quibus adnata mẽbrana nascitur. Humidior autem efficitur ob materiæ multitudinem, tenuitatem, loci affecti raritatem, caliditatem aëris, virtutis expultricis robur, & retentricis imbecillitatem. Sicca quam Græci ξηροφθαλμίαν vocant, contrariis caussis constat, periculosiórque est ob materiæ acrimoniam, qua sæpe vlcus inducit.

ξηροφθαλμία.

Sedato capitis dolore, si adsit, conueniunt sanguinis missio sæpiùs repetita, cucurbitulæ cum scarificatione, clyster, topica repellentia, collyria anodyna, purgatio, balnea meri potio, emplastra. In taraxi, subducto ægro à causa externa abluatur oculus tepidâ primùm, deinde frigidâ, abstinentia à cibo, somnus. Perpetuò & subinde imponenda medicamenta, quia eluuntur nouo humore, & lachrymis affluentibus. Nonnulli è recentioribus Hippocratis authoritate moti, fortiores purgationes nõ probant, quòd sic commotus humor defluat in oculum: alij contra. Vidi contumaces ophthalmias non potuisse curari sine fortium catapotiorũ vsu, hiera diacolocynth. & similibus id genus vehementioribus medicamentis. Sed omnia pro humoris quãtitate & qualitate tẽperãda.

Hipp. lib. de locis in homine.

Amplo foramine.] Tum vt crassiõr sanguis exeat, tum vt maturiùs animi deliquium sequatur. Quod plurimũ conferre ostenditur historiâ adolescentis, de sanguinis missione, 6. Epidimion, 13. Methodi, 2. ad Glauc. Aëtius è

Aetius serm. 3. Tetrab. 2.

fronte,& angulo maiore. Sed hoc post sectionem cephalicæ,perseuerante dolore.Tunc enim primùm vena frontis,ac tandem,quæ est in maiore angulo ad nares, secari potest. Cæterùm ramus mediæ initio diuertit,& minùs detrahit viribus,quàm cephalica.

Oportet hos succos instillare oculis.) Satius erit plurimùm diluere oui liquore optimè confracto, vt nihil habeat viscidi,& lacte mulieris iuuenculæ, deinde etiam fœnu græci decocto.Aut rosas,myrtos,rubos,& similia cũ fœnugræco,chamæmelo,seminib⁹ lini,& similibus in aquá simplici aut plantaginis incoquere.Deinde pannis mollibus ad oculi magnitudinem complicatis,insuccatis & admotis partes vicinas fouere,Æstate quidem frigidis, Hyeme verò calidis,sæpiùs innouatis. Lenta Galenus laudat,quia aspera oculum offendunt.Periculosa tamen sunt,si nimis corpulenta & viscida:quia frequenter loco adhærent,aut exsiccantur,aut putrescunt,sed tum maximè si pustula aliqua subsit.Narcotica, si acrior dolor sit & humor,effluxum prohibent,acrimoniam retundunt, & oculi sensum hebetiorem reddunt. Sed his neque in principio, neque ante purgationem est vtendum, ídque necessitate cogente,vt docet Gal.commen in aph, 31.libr. 6. vbi addit etiam tunicas indurari, & adstringi. Vitriolum humidioribus oculis nonnulli inspergunt,alij tritum oui albumini inspergunt, ídque aqua calida coquunt dum concrescat?tum exprimunt, & liquorem oculis infundunt.Ab acrimonia tamen cauendum. Cerusa Venera(Galenus Rhodiacam vsurpabat)optima est dissoluta in lacte decoctionis foliorum capitum seminis papaueris:pulticula è semine papaueris albi,&hyoscyami,decoctum foliorum papaueris; capitum seminis, & inde fotus.In fœnugræco bene loto& macerato magna vis inest. Bene purgatur, multùm abluitur, maceratur per diem in aqua purissima,in fictili bene coquitur: abiectâ aquâ,alia infunditur,coquitur puro igne,ídque ter faciendum affusa semper aquâ noua, vt omnis amaritudo eluatur. Coquitur verò ad liquidi mellis spissitudinem operto vase. Sine expressione colatur linteo. Colatura seruatur vsui ad tertium diem ad summum.

Narcoticis quãdo sit vtẽdum ex Galen.

ANTO. VALETII EXERCIT. XIX.

CVm adnata oculi membrana, quæ natura alba est, ob sanguinis affluxum cruenta apparet, ex oculis lachrymæ resudant, & in canthis maioribus sordes quædam colliguntur, ægrum ophthalmia infestari certum est. Huius causæ externæ, internæ. Externæ, fumus, Sol, corporis motus, casus, percussio, &c. Internæ, plenitudo, humorum acrimonia, distentio à crassis & viscidis succis, aut à spiritu flatulento. Eò cōfluit humor aut à pericranio, vel à cerebro: & tum dolor capitis interior est, sternutatio frequens, curandi maior difficultas. Expeditam opem requirit hic affectus, quòd, negligenter si curetur, facilè in suffusionem, pupillæ dilatationem, nonnunquã in tabem, seu corrugationem desinat. Itaque antequam vllus topicis oculorum remediis sit locus, toti corpori atque capiti sectione venæ humeralis patienti oculo è directo oppositæ, aut eius, quæ in extrema manu pollici est vicina, prospicitur: deinde purgatione. Educendus humor, si biliosus, vt sæpiùs esse consueuit, ita vacuetur.

Ophtalmiæ causæ ex Gal. cap. 22. lib. 3. Meth.

Ophthalmiæ curatio.

Rhaz. cap. 15. lib. 9. ad Almansoreē.

♃. expreſſ. ℥. 3. myrobal. citr. in aq. cich. bugloſſ. vel borrag. infusar. rhei elect. seorsim similiter infus. ℥. 2. cinam. ℈. 1. In qu. dissol. cathol. & syr. acetos. simpl. ana ℥. ß. f. potio.

Pauperibus electar. de succo ros. syr. laxat. ros. pallid. diluuntur aquis suprà dictis. Si permista sit pituita multa, pilulæ è hiera simplic. cocciæ, de agarlucis, vtiliter præscribuntur.

Mox topica veniunt vsurpanda. Ac quidem initiis phlegmones collyria ex repellentibus & anodynis oculo imponenda: cataplasmata ex adstrin-

gentibus,quæ vias contrahant, per quas fluit materia,fronti & temporibus aptanda.vt.

♃.mucag.sem.psilij in aqu.plantag. aut rosar.extractæ ℥.1.ß. cum albumine oui in lacte muliebr.agitato, vel cum aqu.ros.q.s.f.collyr.vel. ♃.trochisc.albor.Rhazæ ℥.1.ß.pompholyg.lotæ,sacchar. cand.ana ʒ.ß.aquar. plantag.& rosar.ana ℥.1. mucag. superioris ℥.2.f.collyr. addita pauca caphura,si vrgeat dolor.

Fronti imponitur cataplasma ex bol. arm. terr. sigill. mastich.ana q.s.except.albumine oui. In incremento quia non modò repellendi, sedetiam digerendi,cura incumbit, superioribus mucaginibus & aquis adiicientur aquæ fœnic. euphras. verben. chelidon. maioris:mucagines lini,althææ, fœnug. Et, si simul detergendum sit,proderit nonnihil syrupi ros.siccarum immiscere. In statu præualebunt digerentia.vt

♃. aqu. euphras. fœnic. & chelidoniæ ana ℥.1. aloës lotæ in vino albo ʒ.1.ß.tuth.præparat.ʒ.ß.sacchar.cand. ℈.2.syrup.ros.siccar.℥.ß.f.collyrium.

In declinatione vacuabitur materia reliqua ex oculo fomento & decocto seminis fœnugr. meliloti, aquæ calendulæ cum spongia, aut linteolo molli.

1 *Quæ sit febris expers, cuius causa vel in cerebri vitio cõsistat, vel spiritus animalis, vel tunicarum & humorum oculi.*

De 1 Debilitate visus. CAP. 20.

2 *Propter spiritus visorij paucitatem, tenuitatem, & tunicæ raritatem.*

3 *Præsertim corneæ, & vueæ.*

MYωpas Græci vocant, qui à primo naturæ ortu non nisi admota oculis cernunt: eaque 2 exertis propè oculis, palpebris constrictis,atque conniuentibus. Id quod efficit 3 tunicarum oculi raritas,tenuitas humoris, subtilitas spiritus visorij, qui priusquam angulum faciat, dissoluitur atque euanescit.

Sunt, qui eo nomine vespertinã etiam 4 aciem appellant, cum interdiu obscurè: noctu & sine lucerna, acutiùs videant. Rara affectio hominibus ab eadem causa, nisi quòd illîc infirmitas maior est: hîc luce quidem diffluit spiritus, nocte cogitur, atque temperatur. Contrà verò Nyctalωpes interdiu vident, 5 caligant ad lucernam: quanquam & hoc nomen nocturnæ cæcitatis ad Myωpas etiam trãsferant, vt Octauius.

4 Quòd ambiente aëre craßiore animalis spiritus cogatur.

5 Quia spiritus eorum visorius craßior est, non aëreus.

Amaurωsim verò & Amblyωpiam, hebetudinem, atque obscuritatem visus ita distinguũt: quòd illius multæ causæ notæ sunt: huius nulla 6 causa manifesta. Quia cùm pupilla pura sit, neque vitium vllum appareat in oculis, videndi tamen libertas intercepta est. Huius tamen 7 coniectura quadã curationem admolimur, medicamẽtis, quę ὀξυδορκῆ, ἢ ὀξυδορκικὰ φάρμακα appellantur, quia videlicet, cùm nullum accidens manifestum insit oculis, acuunt tamen visum, atque instaurant.

6 Vnde hæc à recentioribus gutta serena dicta, quòd nullo, quod in oculo cerni poßit, vitio, vidẽdi facultas amittitur.

Causæ tamen vtriúsque mali, vel in humoribus oculi, vel in natura visorij spiritus, vel in tunicarum habitu recondita est: vel quia interceptus est, aut resolutus neruus opticus. Summatim in iis, quæ natura ad legitimam videndi facultatem instituit, spiritus neque 8 craßior, neque tenuior esse debet, sed aëria tum naturâ, tum substãtiâ, tum qualitate moderatus, iusta etiam quantitate, quæ omnia pendẽt à natura sanguinis & pituitæ, in quibus substantia est spiritus. Temperatus enim sanguis eundem spiritũ gignit: intẽperatus verò vitiosum reddit. Subtilior spiritus obscuro loco meliùs habet, vt in vespertina acie. Tenebris enim colligitur, crassescit, &

7 Vt cum clauso altero oculo, pupilla nõ dilatatur: vnde nerui optici obstructionis fit significatio.

8 Aut impurior, vt scilicet contiguũ aërẽ illustrare non poßit.

frigidior redditur. Idem efficit, vt minima 9 cernamus, & pingamus calamo: sed tantùm ea, quæ in proximo sunt. Contrà verò crassior spiritus, vt in senibus, remotiùs posita intueri potest, tantùm cernit maiuscula, eadémque calamo pingit. Ex quo inuenta est ratio Opticorum in specularibus, vt cõuexa, minores: concaua, maiores: plana, æquales formas & literas repræsentent. Vt enim oculares radij maiorem minorémve angulum describant, ita formæ oculis **proponuntur**.

Curatio 10 Nyctalωpis & debilitatis visus.

Hæc vitia magna ex parte ab humorum vel vaporum crassitie excitantur: multò maximè, si derepentè orta sunt, & 11 grauitas sentitur in radice oculorum.

Aperiatur itaque primùm cephalica, si res postulat. Alioqui, si 12 cacochymum corpus est, purgetur hoc modo.

♃. pul. hieræ picræ Gal. ℈.2. pul. diacol. ʒ.ß. casto. ℈.ß. sem. fœniculi, nucis moschatæ an. Gr. 6. cum succo rutæ formentur pilulæ. Possunt & pil. cocciis, pil. lucis, elephanginis, mixto agar. purgari. In glaucis oculis, quíque venas plenas & amplas habent, mitioribus pharmacis vti oportet. Mollis teneatur aluus pilulis factis ex aloës ʒ. 1. terebinh. ʒ. 2. vel ex cassia. Alioqui 13 polypodio, cnico, mercuriali, multa borragine, iusculo concoctis. Tum 14 errhinis, apophlegmatismis, sternutatoriis vtendum erit.

Cucurbitula occipitio fixa cum scarificatione ea vi obstructiones liberat, vt ea ipsa etiamdum hærente aliquando visus restitutus sit.

9 *Galen. ca. 1. lib. 1. de symptom. caus.*

10 *Id est, cæcitatis nocturnæ, desiderata ratione τῆς συναυγίας in spiritu animali.*

11 *Quæ signũ est partis ab humorũ copia oppressæ.*

12 *Et si humor crassus à concoctione segregatus videatur.*

13 *Si pilulis stomachicis vti non licet: vt in hæmorrhoidas habentibus.*

14 *Errhinis minimè vtendum, nisi sublato omni inflãmationis metu.*

Constrictio colli ita ſpiritum impellit in oculos, vt inde ampliatis viis & ſpiritu liberiore, viſus reddatur, aut certè acuatur. Poſt hæc extrahẽdus ſanguis ex angulis oculorum. Rhazes etiam è fronte, Meſuæus è naribus ſanguinem educit.

Topica.

Infinita propè deſcribuntur, quæ ex variis authoribus colligi poſſunt. Tradunt capras nõ minùs noctu cernere, quàm interdiu. Et ideo caprinum iecur, ſi veſcatur, reſtituere veſpertinam aciem iis, quos Nyctalωpas vocãt. Idem iecur aſſum & cùm ſale comeſtũ iuuat, aut ſanie, quæ inde effluit, dum aſſatur, oculos illinunt. Alij vaporem elixati iecoris oculis excipi iubent.

Sunt qui hirci potiùs, quàm capræ, & hirci mõtani iecur imperant. Nonnulli configunt caryophyllis: alij irrorant aqua fœniculi: hócque remedium cõmune faciũt Myωpibus, qui tantùm noctu vident, Octauius & Herophilus, quod [15] non probat Aëtius. In ſenectutis magis, quàm oculorum vitio ſuccum mali granati optimo melli æqualiter commiſcebis: aliquot dies inſolabis, aut calidis cineribus coques. Conuenit pictoribus, lectoribus, & ſcriptoribus.

15 *Nec eſt probandum. Non enim myωpibus collyria ὀξυδορκῆ ſunt præſcribenda, ſed incraſſantia.*

Alij granatum acidum, depoſita duriore teſta, contundunt: melli miſcent: concoquũt, ac tandem vehementer exprimũt, eidem remedio, fœtori oris, firmãdis dentibus, gingiuis, ozænis, quando carnes quædam adnaſcuntur dentibus. Herbæ cõueniunt, fœniculus, ruta, chelidonia, euphraſia, verbena, aſparagus, betonica, chamędrys, raphan⁹, balſamita, pimpin. caryophyllata, apiũ, maiorana, marrubiũ,

parietaria, hyperici flores, meliloti, roſmarini. Aromata, macis, cinamomum, nux moſcata, lignum aloës, ſpica, ſantali. Conſeruæ, enulæ, acori. Horum omnium vſus eſt, vel quia eduntur, vel quia muſto feruent, aut in puluerem redacta ſicca collyria faciunt. Aut cum melle commiſcentur, & eorundem ſuccus: aut in alembico diſtillantur. Redditur aqua efficacior, ſi quid 16 mellis liquidioris commiſceas, dum diſtillantur. Atque hac etiam fortior, cùm mel ſcylliticum in alembicum coniicitur. Laudata eſt olim lactuca ſyluestris. Cuius rei argumentũ, quod Aelianus ſcribit, Accipitrem tinnunculum (*Quercelam vocant*) acerrimo lactucæ ſyluaticæ ſucco oculos illinire, atque ita laborantem aciem inſtaurare. Quod deinde Medici ſecuti ſunt. Atque hinc oculorum medicina Hieracia, quaſi Accipitraria, vocata eſt.

16 Præſertim Narbonenſis, quod thymum redolet.

Aqua, quam ſcribunt reſtituiſſe viſum cæco nouem annorum.

℞. ſucci apij, fœniculi, verbenæ, chamædryos, pimpinellæ, caryophyllatæ, ſaluiæ, chelidoniæ, rutę, centinodiæ, morſus gallinæ, caryophyllorum, farinæ volatilis, ana ℥.1. piperis craſſiuſculè triti, nucis moſchatæ, ligni aloës ana ʒ.3. Omnia immergãtur in vrina pueri incorrupti, & ſexta parte vini maluatici. Bulliant breui tempore: tum exprime, & percola. Repone vaſe vitreo bene obturato. Horâ ſomni ſingulas guttas ſingulis oculis inſtilla.

Dum efferueſcit muſtum, euphraſia iniicitur. Vinum repurgatum aſſeruatur ſingulari remedio. Eiuſdem herbæ puluis ſorbili ouo inſpergitur, aut inde ſal oxydorcicum paratur.

℞. salis communis ℥.1. euphrasiæ siccæ ʒ.2. macis, cinamomi ana ℈.1, misce.

Flores rosmarini amphorâ vitrea concluduntur: quæ duplicato linteo cerato obtegitur in aretina, vt mos Chymicis. Liquor redditur efficacissimus oculorum claritati. Accipiter (*Emerillon vulgò*) vnguento susino decoquitur: vinum absynthites, aut rhodinum, antimonium, tuthia in aqua fœniculi extincta. Pica auis in testaceo vase cremata, & in cinerem redacta, vehementer laudatum remedium à Practicis.

℞. Sileris montani, maioranæ, euphrasiæ, rutæ, chelidoniæ, summitatum fœnic, ana ℥.3. zinzib. spicæ nardi, piperis longi, caryop. tuthiæ extinctæ & nutritæ, sarco. nutritæ in lacte asinæ, ligni aloës ana ℥.1. fellis aquilæ aut accipitris, balsami ana ℥.ß. mellis ros. ℥.1. conquassanda conquassentur, liquabilia liquefiant, misceantur: & Aestate quidem, quadraginta diebus insolentur, semper agitando & obuertendo vas. Hyeme in cineribus moderatè calidis, simpliciter macerentur. Reponantur vase vitreo ad vsum. De esu viperarum alio loco. Vt vis medicamenti penetret, aqua tepida è gossipio, vel molli linteolo fouebis oculos. Frequens vsus tryphera minoris, chebuli conditi, mythridatij & theriacæ: sed magis Hyeme commendatur. His autem vti oportet iam bene purgato corpore, vt etiam sinapismis & cauteriis. Rationem vitæ, & reliqua remedia localia ex aliis colligito.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀμβλυωπία, & Ἀμαύρωσις morbosæ sunt oculorum affectiones, cum visus vel hebetior est, vel omninò subla- Ἀμβλυωπία. Ἀμαύρωσις.

tus, sine tamen vllo oculi manifesto affectu, aut vitio, in partibus oculi, quæ sub aspectum cadunt, nobis apparente, solâque causarum intensione & remissione differunt: quòd illa imbecilliores: hæc vehementiores, & iam confirmatas causas habeat. Μυωπία, vel Μυωπίασις est, cum visus non omninò quidem sublatus, aut hebes & obtusus, vt in superioribus, sed diminutus ita, vt propiùs admota, etiã minima, æger cernat, & exactè distinguat: ad remotã tamen, & paulò longiùs dissita penitus illi caligent oculi. Malum à natura sæpe contractum, quo laborantes Budæus Lusciosos, & Luscitiosos, & Nuscitiosos vocat, quales ferè, cùm paulò diutiùs legerint, aut oculos aliquò coniectos habuerint, exhausto spiritu tenuiore cœcutiunt, aut limis, semiclusísque oculis volitantia quædam in aëre corpuscula sese intueri putant. In Nyctalωpe visus itidem diminutus est, sed symptωmata diuersa, quòd interdiu videant, Sole occidente obscuriùs, noctu nihil, quasi ὁ τῆς νυκτὸς ἀλαὸς, id est, noctu nihil videns. Atque hæ sunt affectiones, quæ visum solent intercipere, nullo manifesto affectu in oculo apparente, sed pupillâ planè pura, atque incolumi, si adiicias quosdam, qui noctu meliùs vident, quàm interdiu, quod rarissimè contingit. Duæ priores affectiones ferè sunt in neruis opticis, aut cerebro: posteriores in humoribus, tunicis, sed frequentiùs in spiritibus. Verùm & locum affectum, & causas affectus remota penitus nominũ ambiguitate & confusione, quòd non omnes (vt in cæteris ferè paulò difficilioribus) in eadem significatione vsurpent, ita distinguere licebit, & quasi typo, vt Aristoteles loquitur, depingere. Si æger vel nihil omninò videt, vel diminutè, sed semper æqualiter, & vno oculo clauso, alterius pupilla non dilatatur, nullo, scilicet, irruente in eam spiritu, signum est spiritum transire non posse ad oculum per neruos opticos, aut si transeat aliquis, non sufficere tamen ad oculum illustrandum. Idque fiet vel vitio cerebri, vel meningum, vel nerui optici.

Spiritui visorio ad oculos deducendo quæ necessaria instrumenta. Hæc enim sunt ad spiritum vel generandum, vel deducendum necessaria. Si vitio cerebri spiritum non suppeditantis, aut corrumpentis, vt post insignem euacuationem, longum morbum, mœrorem in senectute, in

cæteris etiã ſenſibus læſio aliqua percipietur. Nam cùm omnes ſenſus inde prodeant, tanquam riuuli, quomodo vni morbum, quo afficitur, communicare poterit, cæteris integris manentibus? Ergò ſi ſimul cum viſu cæteri quoque ſenſus afficiantur, & grauitas capitis percipiatur (additis ſemper cauſis antecedẽtibus & externis, obſeruatíſque diligenter partium, quæ cum cerebro cõſentiunt, affectibus) de cerebro læſo coniecturam certiſſimã habemus: ſiquidem quæ generali illo axiomate, tanquã fundamento firmiſſimo, nititur, membrum eſſe ſanum, cuius actio ſana eſt: læſum, cuius actio læſa. Si in meningibus, ad oculorũ radices percipietur dolor, aut grauitas: ſin minùs, in neruo erit, vel reſolutio, vel obſtructio, vel contortio. In contortione vident obliquè: in obſtructione, ſi perfecta ſit, nihil: ſin minùs, parum, ſed eodem ſemper modo ſæpiúſque repentè, & vno impetu incidit ab humore, aut ſpiritu, vt poſt excrementa alui retenta, cruditates, inſolationem, capitis ardorem (quod in piſtore vidimus iuxta furnum ignitum repentè cæco facto) ictum, caſum, concubitum, & ſimilia, quæ caput replere, aut humores commouere poſſunt. Reſolutio fit in neruis per inanitionem, aut repletionem, de qua ſatis in ſuperioribus. Hæc omnia in vniuerſum cauſæ ſunt & ſigna ἀμβλυωπίας, καὶ τῆς ἀμαυρώσεως. In ſpiritibus affectiones ex eorundem naturali conſtitutione deprehenduntur. Debent enim moderati eſſe in ſubtilitate, craſſitie, fulgore, obſcuritate. Paucitatem & multitudinem adderem, niſi quia vix vnquam ſat multi eſſe poſſunt. Qui multos ſubtiles & lucidos habent, atq; in vnum coactos, nullo aliunde impedimento accedente, hi omnium vident acutiſſimè. Cæteri ſunt præter naturam. Quorum variæ differentiæ conſtitui poſſunt. Sed precipuę, quæq; occurrunt frequẽtiùs, ſunt huiuſmodi. Subtilis, paucus, lucidus: craſſus paucus: craſſus multus. Quia enim ſubtilis, paucus & lucidus, ſubtilitate facilè diffluit, paucitate reſoluitur, ac luce maiore offenditur, inde hæc ſymptomata conſequi neceſſe eſt, vt ita affecti remota intueri nequeant, propinqua exactè diſcernant, obſcuriore paulò aëre oblectentur, nec diutiùs legere, aut oculos in rem aliquã intentiùs defixos habere poſſint. Quibus

Spiritus viſorij propriæ differentiæ.

si accedat pupillæ amplitudo paulò maior, parùm abeunt à cæcitate. Vt enim visio absoluta fiat, in firmum & densum conum spiritus coire necesse est, qui pupillæ amplitudine diffunduntur ferè in meatu. Quo fit, vt ita laborantibus nullum (si ab ortu contractum sit malum) præstantius remedium afferri possit, ocularibus ad oculi formam cauis, & circunferentiâ densioribus, quò spiritus in centrum, tanquam pupillam, cogantur, & confertim prodeant. Quod in multis feliciter sumus experti. Atque hæc est causa propria μυωπίας. Si verò pauci sint spiritus & crassi, paucitate hebetior visus est, crassitie obscurior, ob ídque egent lumine externo, vt illustrentur. Hinc fit, vt interdiu satis acutè cernant, occidente sole obscuriùs, noctu nihil, aut parum. Quod de Nyctalωpe diximus. In quibus verò multi sunt spiritus & crassi, ij longiùs posita meliùs circunspiciunt, quia opus est multa luce, proindéque interuallo longiore ad illustrationem. Crassities autem omnis aliquando à crassiore sanguine, aut alimento originem habet, sæpe à vaporibus, aut humiditate cerebri. Et si ad maiorem angulum fiat fluxio, è syncipite: ad minorem, è venis post aures, & quæ in temporibus. Vnde etiam efficitur, in his noctu obtusiorem esse oculorum aciem duabus de caussis: tum quia sufficienti lumine destituuntur spiritus: tum quia eo tempore lunæ influxu humor accrescit. Cui cõsentaneum est, quòd in plenilunio habent deteriùs. Quòd si qui noctu videant clariùs, quàm interdiu, vna ex duabus causis contingere poterit: aut quia igneos habent oculos, vt experientiâ in quibusdam animalibus obseruare licet: aut quia subtiliores spiritus, qui crassescunt nocturno aëre, & coguntur, nec dissipantur. Quibus omnibus fidem facit experientia & curatio, quę singulis causis ingeniosè accommodata nunquam fallit: sed longior ac difficilior, quàm vt breui annotatione comprehendi queat. Sunt & aliæ causæ imbecillitatis visus, in crystallino humore, rhagoide, humore, qui crystallino prætenditur, vt infringat vim splendoris externi, & madefaciat crystallinum, cicatrix inducta corneæ, & similia. Sed hæc omnia iustum commentarium desiderarent.

Visio absoluta quî fiat.

Myωpibus ab ortu quid maximè conferat.

Οξυδορκῆ

Ὀξυδορκῆ, &c.] Huiusmodi sunt collyria quædã apud *ὀξυδορκῆ remedia.* Gal.4.τῶν κτ] τόπους. Similia sunt sequentia. Viperas quidam fimo sepeliunt: gignuntur vermes, inde aqua distillatur mirabilis. Ab aliis viperinus adeps, cum viperis, theriaca & rebus ocularibus distillatur. Viperarum capita cremãtur ollâ. Cinis cum cremore lupinorum subigitur, & illinitur temporibus. Vina factitia, rebus cõuenientibus cum musto coctis & racemato. Mel anthosatum distillatum cum suis floribus & cacuminibus rosmarini. Hyrundinis cerebrũ ex melle tritum, vel exuuiũ serpentis ex melle quoque tritum. Nux moschata condîta diuitibus, aliis ex vino manè & horâ somni odorata, inspirata. In Nyctalωpe hepar hircinum assato, & cremorem fluentem illinito: ipsum verò hepar edendum præbeto. Columbinum sanguinem illinito: aut fel capræ hepar caprinum coquito: obuelato capite, & in ollam aduerso, fumus oculis excipiatur: ipsum verò hepar assiduè edendum præbeto. Aut idem hepar concisum pipere longo, & sale gemmæ conspersum in carbonibus assato: excipiatur fumus. Ex hoc citò auxilium percipitur. Succus recèns stercoris asini, fel vulturis illitum, vel cum succo porri, cõmixto melle. Peucedani succus cum succo fœniculi. Anagallidis succus tertio quoq; die oculis iniectus idem præstat, & pannum iam factũ in oculo consumit. Pulli hyrundinis acu ex ære in nido excæcantur, signãtur, vt internosci possint. Tertio die capita præciduntur: incenduntur, puluis cum balsamo in oculum instillatur. Vasa ænea ocularibus medicamentis probata. Apodes (vulgò Martinets vocant) vescuntur chelidonia. Cinis vsus est: aqua hyeme. Aquæ potus. Argumento, quòd qui aquam bibunt, acutius vident, vt scripsit *Hydropotæ acutiùs vident.* Arist. in Probl. Inspirationes, quàm fotus meliores. Sed ante masticanda sunt ocularia medicamenta. Lingere oculos catelli linguâ, vel pueri. Scarificatio auricularum, & perforatio, Barbarorum more. Parum bibendum in humidioribus oculis & excrementitiis. Emunctioni assuescendum sine vi. Vapor è decoctione rutæ, marrubij, fœniculi, euphrasiæ, chelidoniæ, ligni aloës, croci, coctorum in aqua & vino. Ex his cum melle distillatio. Decubitus, cum legit æger, & caput erectum, non demissum.

Butyri magna vis. Illitum mollit, lenit, polit, laxat, resoluit, coquit: ideóque hebetudini, præsertim à siccitate, prodest: cicatrices & albugines exterit, declinationem calidarum fluxionum iuuat: soluitur: & linteolo inde madefacto fit fotus. Caput mundum & pedes.

Hieracia.] ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, id est, Accipitre. Apud Galenum 4. τῶν κτ̀ τόπους cap. 7. & Cornelium Celsum, reperitur Hieracis collyrium, ad obscurum visum & scabras affectiones. Inde etiam nomen herbæ, quam rustici corrupto vocabulo ichoream luteam vocant, à florum colore, in pratis frequentem. Accipitres aiunt scalpendo eam, succóque oculos tingendo, obscuritati visus mederi, ob ídque vocant ἱεράκιον.

Cornel. Cels. cap. 6. lib. 6.

ANTO. VALETII EXERCIT. XX.

Galen. init. lib. 1. de caus. sympt.

Omnis visionis imbecillitas, si oculo propria existat, aut est à primarij eius instrumenti, humoris videlicet crystallini, morbo, aut à vitio facultatis, vel à partium humori crystallino inseruientiũ affectu. Causæ sunt, spiritus crassior vel tenuior, paucior vel vberior, interceptus in optico neruo: humores quoque oculi crassiores, aut tenuiores, tunicæ eodem modo affectæ. Aliàs verò accidit hæc affectio ex subiectarum partium, vt pote ventriculi, consensu: interdum à toto corpore atrophia defecto. Quæ per idiopatheiam oculi fit, operosiorem curationem requirit, vt quæ per consensum, leuiorem.

Victus tenuet & siccet, vt causam coniunctam oppugnando, & antecedentem prohibendo prosit, vapor aditu ad caput prohibeatur. Hinc blando aliquo cathartico exhibito, vt pilul. stomachic. catholic. vel simili, materiam aparato zulapiis è syru. de hyssop. stœchad. oxymelite vtróque, aquis fœnic.

beton.euphrasiæ, & aliis id genus ocularibus, concinnatis: & subinde purgato.

♃. pilul.elephang. ʒ.1. agar. trochisc. ℈.1. excipiantur aq.euphrasiæ, fœnic. vel chelidon. f. pil. molles.

Efficaciores erunt additis aliquot dacrydij granis, aut trochisc. alhandal. Vel, cùm materia fuerit radicitus extirpanda, cocciis, vel fœtidis vtêris. Si æger catapotia abhorreat, potio imperetur.

♃. agar. trochisc. ʒ.1.ß. rhei elect. ℈.4. macerentur seorsim in aqu. fœnic. & beton. vel hyssop. In express. dissol. diaphœnic. ʒ.2. syr. è stœch. ℥.ß. f. potio.

Quod ad particularia attinet remedia, infinita ferè ex Aëtio, Paul. Aeg. Trallian. Rhaze, Gattinaria, Arculano, ab Hollerio recensentur, in quibus tota curationis momenta sunt.

De Catarrhacta. CAP. 21.

Catarrhacta præcipité [1] decubitum humoris significat: hócque nomen positum à Practicis, quia suffusionem existimarent fieri defluxu aquæ in oculos, vnde & aquam descendentem in oculum appellant. Galenus 2. de symptom. causis, & 7. de placitis Hipp. & Plato. suffusionis causam facit crassitudinem [2] tenuis humoris, qui pupillæ meatum intercipit, ne possit communicare radius externus cum crystallino humore. Tenuis is humor albugineus à quibusdam Medicis est inter rhagoïdem & crystallinum humorem, quo crystallinus humor, præcipuum instrumentum visus, partim fouetur, partim minuitur, vt lux refringatur, nec lædat crystallinum.

1 Ex cerebro per neruū opticum, vel inter corneā & rhagoidē membranas, ad pupillæ foramen.

2 Concrescit hic humor aqueus senio, aut febre, aut epilepsia, aut melancholia, aut graui aliquo affectu, qui aut præcessit, aut cō mixtus est.

Pupillæ foramen via eſt ſpiritus animalis, aut etiam radiorum, qui à rebus externis ad videndi facultatem importantur. Præcluſa itaque viâ, quia, videlicet, humor ille albugineus longè craſsior ſe ipſo factus eſt, ſuffuſio fit, quæ 3 ὑπόχυσις & 4 ὑπόχυμα dicitur à Græcis. Naſcitur hoc vitium ſæpe conſortio 5 ſtomachi: ſæpe etiam primario 6 vitio cerebri. Atque priuſquam ad curationem accedas, idipſum diligenter diſtinguendũ. Diſtingues autem ex cap.1. lib. 4. de locis affectis. Quòd ſi vitio 7 ſtomachi, vomitu, purgatione ex hiera picra, frugaliore vita & integra concoctione, conſenſu Græcorum & Arabum curari debet. Oportétque & vomitum & purgationem ex hiera ſæpiùs reuocari.

In alia verò, quæ primariò cerebri affectu fit, natura ſuffuſionis primùm conſideranda eſt. Nam vel incipit, vel ad ſtatum progreditur, vel omninò confirmata eſt. Et hæc 8 quidem deſperata eſt.

Itaque pupillam primùm aſpicito. Colorem ſuffuſionis, concretionem, motum, magnitudinem diſtinguito. Si quid 9 præceſsit, aut adeſt, interrogato. Aetatis, temporis, conditionis totius oculi rationem habeto. Deſperata ſuffuſio eſt, quæ pupillæ figuram commutauit. Pura atque pellucida tum pupilla, tum ſuffuſio.

Suffuſionis color cœruleus, aut auri ſimilis, aut ferri nitentis, aut aquæ maris, curabilis eſt. Quæ verò grandinem refert, aut gipſum, 10 quæ nigra eſt, in ſumma, quæ ſine ſplendore cernitur, incurabilis eſt, feréque confirmata ad candorem

3 *Dum fugax eſt.*

4 *Dum confirmata, & τῦ ςάσις nuncupatur.*

5 *Vt in vomituris vomitione critica, vt in cardiogmo.*

6 *Vt ex epilepſia & melancholia.*

7 *Aut etiã pulmonũ, ex Hippocrate lib.3. Progn.*

8 *Niſi ope chirurgica deturbetur, ſi modò curatio nẽ poſsit recipere. Paul. Aeg. lib.6.*

9 *Vt ſi epilepſia, melãcholia, cardiogmos, pulmonis itẽ affectio præceſſerit.*

10 *Quæ melãcholicis cõtingit ex melãcholiæ decubitu.*

vergit 11 sine splendore.

Concretionem ita distingues. Oculo incolumi clauso, suffusum digito apprimes: si humor ille tenuis consistit, neque ampliatur, quia minimùm concreuit, 12 desperatio est: si diffluit & dissipatur, sed statim, vt priùs, coït, desperata nondum res est. Si verò dilatatur quidem, sed non dissoluitur, maturitas est, vt punctione, id est, acu vacuari possit.

Catarrhacta, quæ locũ mutat, 13 incurabilis, hoc est, quę hâc atque illâc conuertitur. Quæ verò compressa dilatatur, non etiam commutat locum, melior est.

Exigua faciliùs, magna difficiliùs curatur.

Interrogabis autem, num præcesserit grauis aliquis morbus, acerbior capitis dolor, vel ictus. Tum enim, vt etiam si adsunt, peior suffusio est. Aetate media faciliùs curatur. Prima & extrema, difficiliùs. Cœlo sereno & tranquillo, atque etiam temperato commodiùs curatur.

Addunt Astrologi decrescente lunâ: coëunte verò, aut eadem plena, atque vbi vel in ariete, vel aliis eiusmodi signis, curationes differũt. Nec omittendum, quod Galen. 14 Meth. docet, vt oculus sanus claudatur atque exprimatur. Si enim oculus suffusus inde non tumet, nec pupilla ampliatur, desperatio est. Alioqui vitio succurritur. Phantasmatum splendores & idolorum, quæ suffusis oculis obuersantur, lege 2. de sympt. causis.

Principiis 15 ergò obstandum est. Demosthenes apud Aëtium, & alij quidam Græci venam secant in cubito. Clysteribus 16 acribus, iisdémque pur-

11 Tũ enim ipsius oculi νέκρωσις significatur.

12 Hæc desperatio est ex magnitudine causæ et adynamia curandi.

13 Quòd sit perfecta concretio.

14 Gal. li. 4. de loc. affectis.

15 Atq; ad eam demum catarrhactã medicina instituenda, in qua nulla desideretur ratio, neq; concretionis, neque magnitudinis, neque loci & motus, neq; vlla fontis perẽnis affectiõis melãcholicæ, nec epilepsiæ, aut obstructionis nerui optici excusatio possit afferri.

16 Vt ex decocto cephalico cũ hiera vtráque.

gationibus, ſed exigua quantitate & per interualla repetitis, Cucurbitulis in 17 occipitio cum ſcarificatione affixis, Apophlegmatiſmis, Errhinis per interualla vti iubent. Cornel. Celſus addit ſectionem venæ frontis, ſanguinis detractionem è naribus, vſtionem 18 venarum temporalium, quæ certè locum habere poſſunt, vbi grauis capitis dolor eſt, atque inde defluxio in oculos. Optim⁹ victus, 19 qui pituitam extenuat, ſine vaporibus. Vitandum vinū eſt, piſces, liquidiora omnia iuſcula. Aſſa elixis meliora.

Collyriis primùm leuioribus: deinde paulatim maioribus vtendum eſt. Clyſteres è Centaurij decocto, vel ſimilium comparandi ſunt. Alioqui vel hieræ picræ ℥.6. vel hieræ diacolocynth. ſemuncia, aut alia eiuſmodi pharmaca in clyſteribus diſſoluenda ſunt. Purgatio ex hiera picra, cui aliquid hieræ diaco. admixtum ſit. Exempli gratia.

♃. pul. hieræ picræ ℈.2. pul. hieræ diacol. ℈.1. cum ſucco fœniculi formentur pilulæ: capiat horâ 20 ſomni. Hæc purgatio decimo quóq;, aut decimoquinto die reuocanda eſt. Per interualla mythridatij 21 aut theriacæ ℨ.ß. aut ℈.2. aliàs ieiunis, aliàs horâ ſomni, aliquando 22 quatuor horis ante paſtum imperanda ſunt ſemel in hebdomada. Poterit aliquando imperari ablutio capitis ex decocto abſynthij, betonicæ, ſtœchados,

17 Ad materiæ, quæ in oculos fluit, reuulſionem.

18 Vt qui per eas ad oculos defertur vapor, intercipiatur.

19 Cuiuſmodi eſt hydromel ſimplex, aut origanatum, loco vini, parata iuſcula ex hyſſopo & ſaluia, abſtinentia rerum ăcriū & piperatarum, deductio alterius cibi aſſueti, cibi autē ſimplicis, & omnis alienæ mixturæ expertis.

20 Vt dormiendo coacto calore natiuo anathymiaſis ad cerebrum feratur, quæ incidendo, tergendo & attenuando, materiam preparet, preparatámque ad ventriculum euehat, vt euacuari poßit.

21 Vt ♃. conſeruæ beton. & anthos an. ℥.1.ß. mythridatij ℨ.ß. f. bol.

22 Sunt enim alexypharmaca longè à paſtu, & antè paſtum imperanda.

maioranæ, fœniculi, in lixiuio facto è cineribus sarmentorum, adiecta etiam vini portiunculâ, quarta aut sexta parte.

Collyria è melle, succo fœniculi, aut herbarum superiore capite descriptarum comparari debent. Adiiciatur quoque 23 fellis aliquid lenioris, aut fortioris, semper habita ratione mollitiei, duritiei, temperamenti oculi. Alia enim remedia pueros aut senes, rusticos & vrbanos, cœruleos & fuluos oculos, cæsios & nigros iuuare possunt.

23 Vt fellis lucij, non accipitris, & u rapaciũ auiũ reliquarum.

Hæc verò priusquam adhibeantur, opportunũ fuerit post purgationem fomentum affectæ parti instituere. Vesicula piscis plena decocto fœniculi tepidè oculo applicetur pro fotu. Sed lauãda priùs vesicula.

In pueris lactantibus aliquando nutricis inspiratio satis esse potest. Nutrix itaque mandat dentibus semen fœniculi, sagapenum, ammoniacum, galbanum, aut eorum aliquid, quæ suffusos iuuant: atq; vbi os incaluit, leuiter inspiret halitum oculo lactãtis. Hoc consilium etiam adultis prodesse potest. Secundum est, vt ex 24 eadem materia oculos suffumiges. Aqua è melle destillata & suffusiones, & albugines interim percurat.

24 Vt ex herbis, seminib⁹, aromatis & gũmiophthalmicis.

Quæ distillatur è melle rosato, lenior est. Deinde quæ ex melle communi. Pòst etiam è melle scyllitico.

In his aquis aliquando modicum sacchari candi liquandum est. In distillatione proximo capite numeratæ herbæ & materia, tum etiam sagapenũ, ammoniacum, galbanum, commisceri possunt. Aut si iam distillata aqua est, in eâ macerentur. Si-

militer & vis aquarum, fœniculi, maioranæ,& cæterorum augeri potest. Collyria fortiora.

♃. fellis accipitris, balsami ana ℈.2. adde, si vis, hellebori albi, piperis ana ℈.1. cum aqua raphani fiat collyrium. Aliud.

♃. terebinthinæ ℔.ß. sulphuris viui ℥.2. mellis rof. ℥.4. plantaginis & arnoglossi ana M.2. fiat distillatio in alembico. A fortioribus collyriis, si mordetur oculus, statim oui candido, aqua rof. aut lacte muliebri temperandum malum est. Plura remedia ex proximo capite & 25 aliis repetes.

25 *Cuiusmodi est collyriũ Ioannis de Vigo.*

Punctionis verò, quæ acu fit, tempestiua occasio est, cum materia suffusionis mediocriter concreuit. Cuius formulam descriptam habes cap.21. lib.6. Pauli,& lib.7. Cornelij Celsi, & 14 Methodi ad finẽ, & apud Albucasim, vbi fingitur 26 Almagdan quod vocant.

26 *Instrumẽtum est chirurgicum Cæterum dũ pũgitur oculus, obliquo lumine æger sedere debet, vt immotus maneat.*

♃. frumenti crassiusculè conquassati, M.2. sulphuris viui. ℥.1. sagapeni ʒ.6. salis, piperis, ana ʒ.2. mellis ℔.ß. terebinthinæ ℥.2. cum vrinæ pueri ℔.2. fiat distillatio in alembico.

♃. fabarum fresarum M. 2. conquassentur in mellis ℔.2. terebinthinæ ʒ.3. gũmi elenij ℥.1. in succo fœniculi & marrubij an. ℔.2. fiat distillatio. Vel.

♃. frumenti crassiusculè conquassati, hord. ana M.1. mellis, lapid. calaminar. ana ℥.2. sulphur. ℥.1. salis ℥.ß. distemperẽtur in vase æneo cum aqua fœnicul. & plantag. succo granatorum, deinde fiat fortis expressio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Distinguendum initio, sítne ὑπόσφαγμα, ὑπόπυον, ὄνυξ, γλαυκώμα, an ὑπόχυμα. Deinde si ὑπόχυμα, siue suffusio,

an primò & per se, an per consensum. Postremò, sitne in principio, incremento, statu, aut penitus confirmata. Υπόσφαγμα, sugillatio est, sanguinis nimirùm effusio per tunicas in spatia, quæ venis circumiacent. Principio rubet: progressu tempòris liuescit: postremò nigrorem contrahit. Multitudine & diuturnitate temporis aliquando in pus vertitur, vt sanguis omnis per grumos collectus sub cute in aliis corporis partibus. Tunc fit ὑπόπυον, pus nimirum sub cornea, dimidium nigri occupans, aut per totam corneam tunicam pellucens, vnde dolor pulsatorius, vehemens, rubor totius oculi, & temporum dolor. Fit etiam aliquando ὄνυξ, cùm ab vlcere (vt ait Aëtius) profundiore pus defluens, & inter tunicas delapsum, ac in circulo iridis figuratum, vnguis resecti imaginem refert, differúntque ferè in sola vnguis similitudine. Ex quo intelligi potest, id symptωma, quod Galenus de symptωmatum causis sugillationi tribuit, vt ita affecti, quæcunque videant, rubra esse putent, haudquaquam esse perpetuum, sed in principio tantùm apparet. Nam aliis temporibus subnigrum quid ob oculos volitare existimant, quod multi sæpe similitudine decepti suffusionis principium esse credunt. Causæ sunt, ruptio vasorum, contusio, ictus, plenitudo, dolor capitis, lippitudo, inflammatio prægressa. In Glaucωmate crystallinus humor densatur & resiccatur, neque vnquã curari potest. Alij putant viridem quendam humorem crystallino permisceri, atque inde fieri glaucum colorem ex viridi & albo. Ab omnibus differt Suffusio siue catharracta, & loco & causa. Sugillatio enim est in tunicis & à sanguine: Glaucωma in crystallino humore vniuerso, & à siccate: suffusio intra corneam & crystallinũ humorem, ab humore potissimùm aqueo ibi concrescẽte: prætenditúrque ille humor aliquando toti pupillæ, & visum adimit, aliquãdo parti tantùm. Per consensum fit, cùm per interualla visa quædã visis propriè suffusorũ similia obuersantur ob oculos. Idq; vel à bilioso humore è vẽtriculo, vapore ad oculos sublato: vel à cerebro, fumis ab vsto humore delatis per venas & arterias cum spiritu, vt in phrenitide, & febriũ ardentium vigore: vel à toto corpore, vt instante crisi. Per consensum fieri in-

Υπόσφαγμα.

ὑπόπυον.

ὄνυξ.

Aetius serm. 3. Tetrabib 2.

Gal. lib. 1. de sympt. causis.

γλαύκωμα.

Suffusio per cõsensum quî fiat.

Suffusio primaria à secũdaria suis signis distincta. dicant, si altero tantùm oculo incipiat, perpetua non sit, post cruditatem augeatur, pupilla non obscuretur, crisis instet, febris vigeat. Contraria oculum primariò affici demõstrant, túmque in principio veluti fumus est, quem si acu delere velis, diuulsus recurret, aut in particulas tenues dissectus visum grauiùs offendet, multiplicia obiecta pro vno repręsentans. Sub statum concrescit in nebulam, túmque ferè sine dolore acu dimouetur à pupilla. Vbi obduruit, acu si pungatur, tunicã simul adducit & lacerat, vnde periculũ cum dolore maximo cõsequitur.

Purgato corpore conueniunt collyria fortiora ex fellibus, ad discussionem, ruptorium, cauterium post aures, sanguisugæ in temporibus, ibidem emplastra, venæ sectio, masticatoria, potiùs quàm Errhina, pulueres à pastu, condita, fotus, acus. Post aures in ceruice cauterium, aut funiculus setaceus in occipite plurimùm confert, si inter corneam & albugineum humorem intercipiatur nebula. Sed quæ inter crystallinum & pupillam hæret, non ita dissolui potest sine acu. Sit acus paulò minor longitudine minimi digiti, crassitudine, vt cæteræ, è materia firma, ne frãgatur intra oculum, manubriolo striato, ad comprehensionem firmiorem. Albucasis cõpungit acu per cauam acũ ducta, vt per cauitatem aqua defluat, nec in reliquum oculum incidat. Punctio in pleniore oculo tutior, iam cõtracta catarrhacta, sed ferè aliquid albuginei humoris dissoluitur, & manet oculus minor. Remedium à capra inuentum, quæ stipite confixa in suffusione visum recuperauit, vt Galenus docet initio Isagoges. Aliquando tunica imbibita humore exturgescit, & indurescit, vbi ęmolliẽdum, laxandũ priùs quàm resoluendum. Barbari ad claritatem visus aures perforant annulo immisso, ne foramen claudatur. Fellium genera, præsertim gruis, galli veteris, tauri, hirci, lac equinum cum melle illitum, stercus lacertæ, hyrundinis. Sed acribus non vtendum, nisi paulatim assuefacto oculo, vt ærugine, cuperosa, &c. Sinapismus è stercore columbino, hederæ terrestris decoctum, donec quarta pars superfit, ad fotum per dies 25. Aqua mellis cũ radice ireos, conizæ, chelidoniæ, triticum cum sale & melle in vase æneo insolatum, & liquor expressus, succus hederæ, so-

Quibus in oculis tutior sit ad catarrhactã punctio.

Punctio oculi remediumà capra inuentum.

cta faba in hydromelite, deinde cum melle rosato pistata, & expressa, inde oculorum illitus, puluis ex seminis raphani ℥.1.cũ ammoniaci aridi ℥.ß.& balsamo. Vitriolum albũ in lacte aut aqua euphrasiæ, fœniculi, & similibus, addita aloë, sacculus plenus maiorana, naribus & oculis admotus, serpentaria in materia Chirurgica describenda, soluta succo anagallidis rubræ, stercus corui, aut fel cum melle. Quidã succum rutæ, fœniculi, saluiæ, vel herbas cum tritico & sale incoquũt vino albo, & ita sumunt. Decoctum fœniculi, guaiaci, euphrasiæ, rutæ, seseleos, aromat.cum macere, ex eodem fotus & potio. Collyrium siccũ ex macere, semine fœnic. seseleos & euphrasiæ, aqua distillationis hyrundinum vel picarũ. Vidua oeconomi Regij de Chaulmõt Lutetię aqua è phœnicea anagallide distillata multos curauit. Potest distillari cum melle, sicuti & Monachus quidam salis M.1.in vino albo nouem diebus agitato in vase æneo, donec virescat. Sequentia quoque probantur, ad obtusum visum, & catarrhactam.

Anagallidis phœnicea aq. stillatitia multos suffusione liberauit.

℞. baccarum lauri purgatarum ℥.4. Tere cum vrina pueri impubis, fiat fortis expressio. Deinde cum mucagine gummi arabici, vel tragac. extracta cum aqua argentar. fiat illitus.

℞. rad. ireos recentis ℥.1. fortiter pistetur cum succo fœniculi depurato per residentiam, deinde addito modico sacchari candi, & mucag. fœnic. fiat linimentum.

℞. succi chelidoniæ & conizæ an. ℥.1. mellis ℥.2.&c.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXI.

QVod Græcis ὑπόχυμα, Latinis suffusio appellatur, morbus est in compositione, seu in numero, cum videlicet aliquid toto genere præter naturã succrescit. In hac etenim affectione serosus humor inter crystallinum humorem & corneam tunicam colligitur, qui paulatim cogitur, & densatur. Quum primùm aduentat, tenuia, lucentia, atq;

Hypochyma morbus in compositione. etiã caliginosa corpuscula perperã ob oculos ægris videntur obuersari. Quod etiam iis accidit, quibus per consensum ventriculi oculus vtérque suffunditur. Verùm affectus vtriúsque dignotio ex Gal. cap. 2. lib. 1. de cauf. sympt. & cap. 1. lib. 4. de loc. mal. affectis satis manifesta.

Gal. lib. 13. Method. & Paul. Aeg. ca. 22. lib. 3. Incipiens hypochyma aliquando digeritur: sed si diutiùs constiterit, & quasi limus factus fuerit humor, sola punctorij styli mucronis per corneam pertusione curari potest.

Hypochymatis curatio. Apparabitur humor, vt antè in visus imbecillitate, deinde educetur. Et quia iterata purgatione est opus, hanc pilularum massam, in plureis doses vtẽdum, imperare licebit. ℞. massæ pilul. lucis maior. & cocc. an. ℨ. 2. specier. hieræ. dupl. aloë. ℨ. 1. agar. troch. rhei elect. an. ℨ. 1. aqu. fœnic. chelidoniæ infusionis. ℨ. 1. turpethi benè gummosi cum tantillo zinziberis, f. massa pilul. adiecto, si velis, syrupo de stœchade. Dosis erit ℈. 4. vel, si parũ mouerit, gr. 2. aut. 3. dacrydij adiicietur. Vsus sit semel in hebdom.

Si plethora adsit, aut si quæ inflammatio suaserit, vena cubiti pertundetur: quanquam Rhazes ægro prohibendum censeat, ne cucurbitulis, neque ex venis in manum distributis, sanguinem extrahat, ne scilicet humor magis congeletur, exhausto per phlebotomen spiritu, à quo discuti deberet. Itaque cucurbitulæ sine scarificatu sæpe ac sæpe hîc vtiliter apponuntur.

Antequam verò ad topica & collyria ab Authore præscripta veniatur, fomentum oculo instituetur ex decocto huiusmodi.

℞. fœnic. virid. parietar. & beton. an. M. 1. semin. fœ-

nugr.℥.ß. flor.chamæm.& meliloti an.p.i.f.decoct.in aqua & vino alb.pro fotu oculi cum spongia, vel gossipio:vel demisso cap.excipiatur vapor.

Comparantur collyria ex exsiccantibus & incidentibus,qualia è fellibus siccis cum marrubij succo dissolutis. De his Gal.libr.4. de compos.pharm. κτ' τόπους. Memorabile est, quod à clarissimo viro,D. De Montifaut, accepit remedium, mihíque commune fecit, Petrus Morellus Genabensis Medicus exercitatissimus,amicus vnicè charus. Ouum recens sub cineribus ad duritiem coquitur:medium diuiditur: detracto vitello, puluere è vitriolo albo & saccharo cando confecto impletur: ambabus partibus arctissimè colligatis maceratur in aqua ros. aut euphras. per 4. dies: expresione facta fit collyriũ.Huius pręstantiam experientia confirmat.

Non prætereunda sunt, quæ caput roborant, & materiæ reliquias discutiunt, vt sacculi antè commemorati,& quæ in eum vsum assumuntur opiatæ,electaria,pulueres, vt.♃.conseru anth. ℥.i. spec. electar.diamarg.calid.℈.i.conser.rosa.℥.ß.misce.capiat per se,vel dissolu.in aqua.beton.fœnic. Cæterùm si suffusio sit per consensum ventriculi,facilem habet curationem,purgatione ex hiera imperata. Si suffusioni similis eruptio sanguinis, aut alterius humoris ex ictu,aut plaga,vt in suggillatis,curanda proponitur, secatur imprimis vena: mox sanguis turturis,aut columbæ ex tenellis alis expressus,in oculum instillatur.

De hæmorrhagia. *Cap.* 22.

HÆmorrhagia Græcis peculiariter intelligitur profluium sanguinis è naribus, vt constat ex

Hippocrate ſect.3.lib.6.Epidem.ſent.21. Quanquã ex vocabulo, quodcúnque ſanguinis profluuium intelligi poteſt. Quale eſt 1 è ſede, 2 vtero, ore. Rarum eſt, quod quibuſdam contingit peculiari natura, vt aperta è trunco corporis, hypochondriis, thorace, facie, venæ clauſura, redundantem ſanguinem depleant. Quibus eadem remedia conueniũt, quæ in hæmorrhagia è naribus.

Hæc autem aliàs 3 critica eſt: aliàs ex 4 conſuetudine naturali. Nonnunquam omninò præter naturam eſt. In duobus primis generibus ſanguis ſupprimi non debet, niſi viribus iam metuitur. Multò etiam minùs, ac tardiùs ætate iuuenili, temperaméto ſanguineo, aut vbi conſueta aliqua vacuatio intermiſſa eſt. Quales ſunt hæmorrhoïdes, vomitus ſanguinis, phlebotomia, & méſtrua in mulieribus. Vbi verò ſupprimendus eſt, remedia ſunt 5 vincula, cucurbitulæ, phlebotomia, Sanguiſugæ, 6 anacollemata indita naribus, aut admota reliquis corporis partibus. Vincula ergo digitis pedum & manuum, teſticulis, articulis interuallo trium digitorum, auriculis iniiciéda ſunt. Frictiones etiam deorſum ductæ, immerſiones extremorum in aqua calida, vel frigida, conueniunt.

1 Vt in dyſenteria αἱματώδει.
2 Vt purgatione menſtrua, pro fluuio muliebri, lochiis.
3 Vt in iuuenibus, in febre ardente.
4 Vt in purgatione, & iuuenum hæmorrhagia, mutilorũ dyſenteria, hæc bona, vt ſignum, & vt cauſa.
5 Ad reuulſionem obſcuram.
6 Vulgò agglutinantia appellant.

Phlebotomia è cephalica eiuſdem lateris, aut vtráque, ſi vtrínque profluit ſanguis: ídque anguſto vulnere, ne tanta fiat vacuatio. Tutiúſque aliquoties diuerſionem repetere, quàm ſemel ducto ſanguine animi deliquium excitare. Quod tamen animi deliquium Paulus & aliquot alij probauerunt. Gal. in Prorrhetico non expectandam animi deiectionem præcipit. Atque experimento certum eſt,

animi deliquio ſanguinem non reſtitiſſe. Sanguiſugæ poſt aures, aut in ſede, iis maximè, quibus conſuetæ ſupprimuntur hæmorrhoïdes. Cucurbitulæ ſtatim poſt vincula, & ante phlebotomiam hypochondrio eiuſdem lateris affigendæ ſunt. Affiguntur & ſcapulis, & ſummæ ceruici, etiam cum ſcarificatione, ſi opus fuerit, & vires tolerant. Anacollemata verò, & quæ induntur naribus, magna ex parte refrigerant: quorum vſus 7 poſt alia ſupradicta remedia tempeſtiuus eſt, iam reuulſa in partes contrarias materiâ, id eſt, in 8 partes inferiores corporis, aut poſteriores capitis. Alioqui vſu refrigerantiũ plurimi quidem deteriùs habuerunt: inde conuulſi, aut oborta ſpirandi difficultate ſuffocati. Et hæc remedia infirma omnia comperit Gal. præ maioribus 9 illis remediis, ex quinto Methodi, ex Prorrhetico, ex lib. de ſang. miſſione. Anacollematis ergò, & aliis topicis poſt reuulſiones vtendum erit, habita ratione naturæ capitis & partium, quibus admouentur. Anacollemata fiunt ex argilla, farina volatili, farina triticea, incorporatis cum oui albumine, addito momento aquæ roſar. & aceti. Poteſt quoque aliquid adiici boli armenæ, ſang. drac. & rerum eiuſm. quæ adſtringunt, quale hoc eſt.

7 Ne ſanguis in aſperam arteriã, aut œſophagum procumbat, vel caput afficiat, & parotidas excitet.

8 Vt in mulierum hæmorrhagia.

9 Quæ pugnant cũ cauſa coniunctâ, generationẽ prohibendo, intercipiẽdo.

10 Vel ℞. argillæ, farin. volatilis an. ℥.1. miſceantur cum albumine oui, & ſtillo aceti. Imbuantur goſsipio carpto, naribúſque imponãtur, ad pugnandũ cum anaſtomωſi. Vel ℞. ſucci lanceolæ (id eſt plantag. acutioris) burſæ paſtoriæ

℞. 10 argillæ ℥. 2. boli armenæ ℥. ß. acaciæ, hypocyſtidos ana ʒ.2. cum oui albumine & modico aceti fiat emplaſtrum, applicetur fronti & temporibus. Induntur in nares, quæ refrigerant, adſtringunt, inuiſcant, aut cruſtam ducunt, interim mixta 11 portiuncula narcoticorum. Verùm & narcotica,

q. ſ. cum his maceretur ſanguis draconis. Excipiantur ſingula goſsipio carpto, & nari indantur. *11 Vt hyoſcyami, opij.*

& caustica cum periculo esse solēt. Sine metu sunt, 12 succus plantaginis, succus rubi, mespilorum, cornorum, & alij eiusmodi. Lanugo arboris, quæ foliis insidet, aut quæ veluti nucamenta pendent è specie populi, 13 vel masculi salicis (quem Galli *Marsault* appellant) medio mense Martio colliguntur, macerantur in aceto, siccantur, & vsui asseruantur. Vsus tempore induntur per se naribus, aut conueniente medicamine imbuũtur, atq; ita imponũtur.

12 Præsertim lanceolæ, & fructus rubi immaturi.

13 Aqua etiam stillatitia ex nucamentis salicis.

Athanasia Nicolai cum succo pentaphylli. Alexandri puluis, qui ita paratur. ♃. consolidæ, sanguinis drac. carab. ana ʒ.1. hæmatit. corall. cornu. ceru. vsti ana ℈.2. f. pulu. Datur ad ʒ.2. vel ʒ.1. cum liquore conuenienti. Alius.

♃ rutæ vstæ ℥.1. sarcocoll. lithargyri, sang. dracon. ana ℈.4. f. pul. vulneribus etiam immissus sanguinem mirificè sistit. Alius.

♃. testæ pectunculi marini vsti, sanguinis dracon. carabe ana ℥. 1. spongiæ nouellæ vstæ nostro more, punic. vsti ana ʒ. 3. Licinium oui albumine imbuitur, superaspergitur puluis, & naribus, vel vulneri immittitur.

Spongia aceto acerrimo imbuitur: imbuta pice liquida circunducitur: tum fictili vase reposita crematur: in puluerem redigitur. Puluis efficacissimus est, & per se insufflatur naribus, vel liquidis medicamentis commiscetur. Aliud.

♃. thuris ʒ.2. aloës ʒ.1. cum oui albumine incorporentur. Penicillus è mollissimis pilis leporis, aut floccus è lanugine, aut nucamento suprà dicto, in eo medicamento incoquitur, & ita naribus imponitur. Penicilli etiam conueniunt è tela aranearum, cui insi-

cui insideat farina volatilis.

℞. succi basil. ʒ.6. aceti ʒ.2. caphuræ ℈.1. misce. Linamēta hoc medicamento imbuta induntur naribus.

℞. aquæ plantaginis, ros. an. ʒ.6 aceti, vini albi adstringentis ana ʒ.3. caphuræ ʒ.1. misce, & in miscella madefac linteamina, quæ collo inuoluas, hepati, pedibus, testiculis, & mammis.

℞. aquæ panis porcini ℥.1. caphuræ ℈.2. attrahatur in nares. Terra sigillata, bolus armena, sanguis draconis, Trochisci de carabe, oui albumine & aceti momento dissoluuntur.

Hinc madefactus penicillus naribus imponitur.

Radix 14 pœoniæ subiecta linguæ sanguinem sistit: herba verò fronti imposita, aut naribus indita.

14 Sic equiseti radix trita, & naribus imposita efficacissima ad sanguinem sistēdum.

Fragaria herba trita similiter iuuat.

Vtile est etiam olfacere caphuram in aceto dissolutam.

Quidam temerario remedio, cùm reliqua omnia non iuuissent, eum, cui profluebat sanguis, in balneum deduxit, atque demersit ad collum, & ita restitit sanguis. Verùm ab hoc remedio certum exitium est, si vires vehementer laborent.

Vulgus vtitur corallo è collo suspenso.

Lapides, iapsis, onyx, hæmatites, id est, lapis sanguinarius, eodem remedio esse creduntur.

Sunt, qui applicent parti, vbi debet fieri reuulsio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus scribit comment. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, apud Hippocratem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine profluuium sanguis è naribus intelligi, si per se ponatur, non ex-

Gal. comm. 1. in li. 1. Epid. sent. 9.

αἱμοῤῥαγία.

pressa particulâ, vnde effluit. Alioqui nomen generale est in omni sanguinis vacuatione, siue per crisim fiat, siue symptoma sit læsæ arteriæ, aut venæ. Sed ex arteria exilit tenuior, flauior & cum saltu. Quatuor in vniuersum modi sunt. Reseratio oris vasorum per ἀναςόμωσιν, ab eorūdem imbecillitate, sanguinis copia, acrimonia: transcolatio, sudoris instar, per διαπήδησιν, à raritate tunicę, sanguinis tenuitate vel sero, gracilium vasorum apertione. Diuisio tunicæ, à vulnere, contusione, ruptione per ῥῆξιν. Postremò διάβρωσις eiusdem, id est, exulceratio aut erosio intrinsecus facta à vitioso succo & acri: extrinsecus à valentibus medicamentis, aut igne. Vix tamen ab externis venis sanguis profluit, nisi vel erodantur, vel rumpantur ob densitatem in cute externa.

Hæmorrhagiæ modi quatuor.
ἀναςόμωσις.
διαπήδησις.
ῥῆξις.
διάβρωσις.

Si per διαπήδησιν profluat, serosorum humorum purgatio, venarum densitas, sanguinis crassities procuranda. Si per διάβρωσιν crustam inducentia erunt vsui. In cæteris vacuantia, repellentia, refrigerantia, adstringentia, obstruentia, reficcantia, sanguinis missio, diuersio, ligaturæ, cucurbitulæ, frigidiorum perfusio, epithemata, & similia.

Laudatur sanguinis profluuium post partum, tempore mensium, in synochis febribus, & aliis per crisim, è naribus post capitis dolores, modò affectio frigida non sit. Proinde remedia nulla postulat, nisi immoderatum sit, vires superet, & futuræ hydropisis, aut cachexiæ periculum minetur.

Hæmorrhagiam sistentia.

Prosunt succus caudæ equinæ in vino, puluis Alexandri, Trochisci Rhazæ, de terra sigillata, de carabe, soluti in oui albumine, ex Heraclide, manuum, cruris, articulorum ligatio, frictio, cucurbitula supra vmbilicum, nisi sit imbecillior. Porri succus auxilium est sæpe probatū. Nonnulli accipiunt porros nouem, aut decem recentes, medios transfigunt filo, folia extrema amputant, vt odorē inspirent, circundāt collo obuersis foliis naribus, & deorsum versis capitibus. Stercus asini odoratum, expertum etiam reiicietibus sanguinē, vrtica Græca trita, fronti alligata, cherephyllon ex oleo nucū, plantaginis, millefolij succus, herba trita, caphura aceto soluta, sanguis ægri.

Ἀναϰολλήματα] Paulus explicat agglutinamẽta. Fronti enim applicantur, habéntque agglutinandi & obstruendi facultatem, cuiusmodi sunt tela aranearũ, farina volatilis, emplastrum Comitissæ, & similia soluta oui albumine. Sed inutilia, cùm per venas & arterias interiores humor decurrit. *Paul. Aeg. sub finẽ cap. 16. lib. 7.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XXII.

HÆmorrhagia symptoma est, quod sub genere excretionis immodicæ continetur: fitque vel venę tunica diuisa, vel vasis ore reserato, vel sudoris modo sanguine transmisso. *Gal. lib. 3. de cauſ. sympt. & lib. 5. Meth.*

Hæmorrhagiæ causæ.

Eius causæ sunt, externæ, internæ. Externæ, quæcúnque rumpunt, incidunt, contundunt, clamor magnus, & acutus. Internæ, sanguinis copia, praua qualitas, vasorum infirmitas, facultas excretrix immoderatiùs mota. Vbi copia sanguinis mali huius causa est, atque etiam acrior eiusdem qualitas, nullum præsentiùs remedium reperitur venæ sectione: quæ tum præsertim celebretur, cùm moderata sanguinis copia effluxerit, & fortis lationis impet⁹ perstiterit. Ducetur paulatim, & per interualla sanguis, nisi viribus minùs metuatur. Quod si citatior hæmorrhagia iam vberiorẽ vacuârit, cucurbitulę magnæ hypochondriis è directo affixæ, dein scapulis & ceruici, artuum frictio, deuinctióque satis erunt. Mox properandũ ad ea, quæ calorẽ cohibent, proptereaq́; sanguinem refrigerant, & ad motum reddunt ineptiorem. Huius generis infinita cùm assumẽda, tum admouenda cõparari possunt. Sumuntur syrupi myrtill. rosſ. siccar. de papauere, de nymphea, granator. cydoniorum, & similes, cum aquis centinodij, plantag. portulac. arnogloss. vt. *Gal. cap. 10. lib. de curãd. rat. per sang. missionem.* *Gal. lib. 14. Meth.*

℞ semin. plantag. portul. lactucl. ana ℥. 3. rosſ. rubr. rosſ.

trāſmarin.ana p.1.f.decoct.in aqu. chalybeata ad quart. ʒ In colatura diſſolue zulapij roſ. ſyrup. cydon. ana ℥.2. puluer.trochiſcor.de carabe ʒ.1.ß.f.zulapiū pro doſib.ʒ. Vel. ℞.puluer.trochiſc.de terra ſigillata ʒ.1.coralli rub. cornu ceru.vſti ana ℈.1. ſyr. myrtill. ℥.1. aquæ, vel ſucc. plantag.roſ.vel nymph.℥.2.vel ʒ.f.zulapiū: exhibeatur.

Vel ex conſeru. roſ. ſymphyti, additis bol.arm. terr.ſig.lotis,corall.rub.lap. hæmat. cornu cerui vſti,ſeminib. plantag. & lactuc. cum ſyrup. myrtill. parabitur opiata.

Eodem pertinet ciborum refrigerantium & incraſſantium vſus.

Sed hæc refrigerantia non niſi poſt ſanguinis fluxum aliò reuulſum imperanda ſunt. Neque verò fronti atque capiti illicò refrigerantia topica adhibenda: alioqui enim conuulſio,ſuffocatio,dyſpnœa plerúnque accideret, aut ipſa etiam hæmorrhagia adaugeretur.

Hoc emplaſtrum fronti & temporibus appoſitum, ſua lentitia meatus obſtruendo ſanguinē exitu prohibebit.

℞.bol.armen.ſang. drac.ana ʒ.3. maſtich. farinæ volatilis ana ʒ. 2. cum oui albumine, vel cum plantaginis ſucco f.emplaſtrum.

Proderit etiam contortum ad ellychnij formam linamentum in nares immittere, quod in hac merſum ſit miſtura.

℞.bol.arm.terr.ſigill.ana ʒ.1.aloës & pilor.lepor.minutim conciſorum ana ʒ. ß. excipiantur cum albumine oui & oxycrato,& in formam linimenti redigantur.

Sunt, qui rutam, aut vrticam viridem aceto maceratam naribus imponunt: alij ſpongiam eodem aceto imbutam. Lapidis molaris ferueſacti,& aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus,præſtan-

tissimum creditur afferre remedium.

Escharotica, vbi prædicta omnia nihil promouerint, ex vitriol. chalciti. gypſ. & gummi æquis partibus, vel per ſe in nares inſufflanda, vel linamento capta indenda. Sed hæc, vt etiam narcotica, nõ niſi ſumma vrgente neceſsitate ſunt vſurpanda.

Quod ſi ab hepate, aut liene, feratur ſanguis, epithema ex aq. plantag. cich. roſ. oxalid. ana ℥.2. aceti ℥.1. ſantal. citr. vel diamargar. frigid. ʒ.1. comparabitur: quo imbuta linteola hypochõd. admouebũtur.

Denique poſt ſanguinis fluxum optimè repreſſum vtilis erit purgatio, quæ tollendæ ſit hæmorrhagiæ cauſæ. Et quia, vt plurimùm, bilioſus, acer & mordax eſt humor, cholagogum huiuſmodi poterit imperari.

℞. prun. damaſc. tamarind. ana ℥.ß. ſemin. melon. cydon. plantag. ana ʒ.1 flor. violar. & nenuphar. ana p.1. f. decoct. pro doſi. In colatur. infunde rhei elect. ʒ.2. ſantal. citr. ℈.1. In expreſſione diſſol. iulep. roſ. vel ſyrup. cydon. ʒ.6. f. doſis.

De 1 Angina. CAP. 23.

Angina inflammatio eſt fauciũ, aut muſculorum, qui ad fines aſperæ arteriæ ſiti ſunt. Nonnunquam etiam exteriorum ceruicis. Deſperatio eſt, 2 cum nuſquã apparet. Cum grauiſsimus dolor eſt, febris, cum os hiat, lingua exerta eſt, intercepta deglutiendi via, & potus per nares 3 refluit, aut ſi ad initia ceruicis cauitas eſt, intrò adducta vertebra. Hæc vt minuuntur, ita leuior morbus eſt. Oportet ergò ſtatim initio collocare ægros loco ſatis 4 amplo, 5 nec frigido: ita reſidere in lecto, vt 6 caput altiùs attollatur. Liquidiora 7 ſun-

1 Quæ tumor eſt cõtra naturã, cum rubore, dolore, calore, & fluxu cõiunctus.

2 Quod ſi quis euaſerit, peripneumonicus fit, & intrà dies 7. moritur aph. 10. lib. 5.

3 Obſtructo ſcilicet œſophago.

4 Vt liberè aërem ducãt.

5 Ne cõſtringatur meatus iam obſeſſus.

6 Nam non niſi ceruice recta ſpirare queũt orthopnoici.

7 Qualitate & conſiſtentia humida, qualia ſunt ptiſana, colatitia, pulli iuſculũ & carnũ vitulinæ, gelatina, quæque ſit cinamomi expers.

to alimenta.[8] Parcissimè viuant, quantùm vires tolerare posśint. Abstineant iis omnibus, quæ [9] fluxiones incitant, quale vinum, vaporosa, & calida ferè omnia. Vitent enim [10] glutinosa, quæ cùm etiã non detergeant, vias iam oppressas angustiã intercipiũt. Primis diebus, atq; adeo initio morbi, [11] sanguis detrahendus est, adhibito priùs hoc consilio. Mulieribus tum grauidis, tum quibus menses supprimuntur, angina fit aliquando. In grauida, sanguinem detrahes nullo metu ad tres, quatuórve vncias, plus minúsve, vt scopi [12] phlebotomiæ indicabunt. Minùs, si fœtus [13] maior est, vt post septimum mensem. Quòd si mulieri grauidæ etiã tum menses fluunt, [14] multò liberiùs sanguinem è cubito detrahes. Hîc enim & ab angina matri, & ab abortione fœtui periculum est. In iis verò, quæ vterum non gerunt, & menses supprimuntur, venam è crure vulnerabis, copiosiúsque detrahes. Tũ ad brachij venas, quæ morbo cõueniunt, phlebotomiam transferes. Hoc consilium multis aliis morbis, quibus corripiuntur mulieres, commune est. In aliis, si quidem manifesta signa plenitudinis appareant, è saphena: si mediocria, è media cubiti. Alioqui è cephalica sanguinem detrahes mediocri vulnere, ne si amplius fit, nimium viribus detrahatur. Si angustius, effluat tenuis sanguis, crassus relinquatur. Hyeme, vbi anginæ ferè phlegmaticæ, parcior detractio, sed foramen maius esse debet. Vere, & reliquis temporibus copiosior, vulnúsque angustius imprimatur. Cucurbitulæ ex libro de cucurb. collocentur.

8 Vel dies aliquot omnino à cibo abstineãt, si vires valeant sine infirmitatis metu.

9 Vt omnia piperata, & aromatica.

10 Hæc enĩ homines faciunt pneumaticos.

11 Ad euacuationẽ materiæ coniunctæ, & antecedẽtis reuulsionem.

12 Ex morbi essentia, symptomatum vehementia, dignitate partis, causa materiali & effectrice desumpti.

13 Quia mulier grauida secta venâ abortit, præsertim si fœtus grandior sit.

14 Quòd ita comparata sit mulierum natura, vt sanguine abundet.

Mollis [15] aluus esto leuibus [16] clysteribus, multò magis si febris est. In quibus interim dissolues cassiæ fistulæ ℥.1. vel ℥.ß. cathol. vel hieræ [17] picræ. Huius hieræ summa vis probata. Nam cùm angina multos Romæ suffocaret, eáque veluti pestis tota vrbe grassaretur, inuentum remedium à Medicis, vt post frugalem cœnam ℈.2. pul. [18] hieræ in pilulas coactos exhiberent.

Quo auxilio quicunque vsi sunt, periculum declinârunt tam atrocis morbi.

Paulus in nonnullis, omissa [19] phlebotomiâ, acrioribus clysteribus vtitur dissolutis ʒ.ʒ. hieræ diacolocynthidos. Sed quod antè dictum est, priusquã iniciamus clysteres [20] acriores, leuioribus vti oportet, qui inueteratũ stercus emolliant & detrahant.

Purgationes quoque leues ex cassia, manna, ad ℥.1. aut eo plus in [21] decocto passularum, hordei, florum cordialiũ, tamarindorũ, sebesten, prunorũ.

Suspectum pharmacum, quod Asclepiades imperauit ex aloë & colocynth. tum quia in [22] pilulas conformat, tum quia fortius est.

Dissoluta enim liquoribus, non coacta in pilulas, pharmaca magis conueniunt, propter difficultatem deglutiendi.

Atque dum hæc fiunt, gargarismis vtendum est, initio quidem repellentibus: deinde admixta vi detergente, & resoluente: post etiam, si fuerit opus, maturantibus.

Atque vbi dolor grauior est, & sentitur exulceratio, lenientibus, quorum materiã & compositionẽ

15 Omnis enim angina alui profluuiũ desiderat.

16 Vt fiat decoctio ex sero lactis: in qua dissoluatur cassia, aut catholicũ, pro clystere.

17 Non, si febris adsit.

18 Simplicis, ad exclusionẽ pituitæ salsæ, per deriuationem in aluum.

19 Sed & ante venæ sectionem hic gargarismus imperãdus. ℞. aquæ hord. ℔.1. aq. ros. & plantag. ana ℥.2. succi granatorum ℥.1. f. garga. Post sectionẽ verò venæ, ex lacte calido imperabitur.

20 Vt qui fiunt ex decocto capitali & hiera vtráque. *21 Vel in decocto pulli, aut carnis vituline.* *22 Quas anginosus deglutire non potest.*

repetes ex 6. κτ' τόπους, & cap. 43. octaui Aëtij. Recentiores Medici iisdem etiam vtuntur, vel his.

♃. decoctionis rosarum sicc. ℥.4. cum diamor. ℥.2. Ex sorbis, cornis, moris rubi, aut alioqui immaturis, è granatis acidis poterit exprimi succus, & quarta parte sacchari, aut mellis rosati dulcari. Dianucũ & diamoron initio dissoluantur in duplo liquore adstringente, quales sunt supradicti succi. Decoctũ rosarum, plantaginis, sorborum, cornorum, mespilorum, & similium adstringentium, vel in aquis inde distillatis. Conseruæ sunt coronorum, sorborum, mespilorum, mororum immatutorum, quarum vncia in duplo liquore adstringente dissoluta reprimentem [23] gargarismum efficit. Et hic quoque laudatus reprimendo & leniendo.

23 Quo vtũtur ineunte angina, præsertima æstiua.

♃. [24] succi expressi è cassia fistul. ℥.1. decocti rosarum aut aquæ plantaginis ℥.2. vel decocti sebesten. ℥.2. aquæ è sorbis, cornis, aut mespilis distillatæ ℥.4. misce pro gargarismo.

24 Vel ♃. decocti sebesten. ℥.2. aquæ è sorbis aut cornis ℥.4. f. garg.

Vt augetur morbus, ita repellentium [25] modus minuendus, & augendus resoluentium. Itaque plus mellis admiscemus: vtimúrque hydromelite, plus minúsve diluto, in quo rosæ [26] præbullierint, syrupo rosato, syrupo etiam de papauere, vbi fluxio tenuior est. Vbi his remediis nihil proficimus, venæ sub lingua incidendæ sunt. Alij ex Archigene & Asclepiade venã frontis, & quæ ad angulum oculi pertinet. Hippocrates lib.3. de morbis venam quæ sub mammis est, in paracynanche, quæ leuior est angina, pertundit. Nonnulli venas ceruicis.

25 In quantitate, qualitate & vsu.

26 Huius hæc erit compōnẽdi ratio. ♃. ros. sicc. M. ß. fiat decoctio in tribus libris aquæ. In colatura ad ℔ 2. dissol. mell. ℥.3. vel ℥.2. fiat hydromel.

Cæl. Aurelianus capite 4. lib.3. Acut. sanguinem trahere è locis sub mammis constitutis, noxium

esse atque putidum contrà Hippocratem contendit. Ac noxium quidem, quòd plurima oporteat corpora diuidi, cùm neque facilè sub visum venæ possint deuenire. Putidum, quia vlla sine difficultate, profundiore facto foramine, iusta sanguinis detractio è venis humeralibus approbatur.

Verùm tutius est post vniuersalem vacuationem perseuerante malo cucurbitulas cum scarificatione ad initia ceruicis adfigere, &c. Postea venas sub lingua, vel phlebotomo aperire, vel cultello scarificare.

Sanguisugæ iisdem locis, quibus cucurbitulæ, affigi possunt: quæ vbi detractæ fuerint, cucurbitulę inducuntur, perpetuò habita virium ratione.

De cinere hyrundinum, humano stercore, canino, & aliis, quæ melli mixta, aut aliter præparata anginæ conueniunt, lege postremos lib. Galen. de simplicibus, vt de asellis & aliis remediis, commentarios secundum locos.

Lenies dolorem & asperitatem gutturis aquâ, in qua mica panis albissimi coxerit. Aut 27 panis ita coctus vehementer exprimatur: colluatur succus. Eodem modo è furfurum, tritici, pinguium cremore. Lac etiam per se, mucago semin. cydoniorum, lini, althææ, aut hic Sorani efficacissimus gargarismus.

27 *Vel fiet cataplasma ex radicibus liliorum & althææ, caricis pinguibus, cum butyro, farina lini, oleóque liliaceo.*

♃. glycyrrhizæ recenter rasæ & conquassatæ ℥.3. mellis rosati ℥.1. aquæ fontanæ ℔.ß. coquantur omnia ad crassitudinē, è colatura fiat gargarismus.

Penidia quoque in lacte dissoluta, ptisanæ succus, hordeatum, lac amygdalarum dulcium similiter colluatur. Maturant.

℞. ficuum pinguium ℥.3. hyssopi P.1. fiat decoctio ad dimidias, colaturâ colluatur.

In periculo suffocationis.

Anginosi sæpisimè periculo suffocationis laborant. Quòd si periculum inde natum est, quia erupit tumor, & sanies in pulmones & cor defluxit, desperatio est, nisi summo [28] beneficio naturæ adiuuentur. Alioqui sæpe fit, vt cùm nimis increuerit tumor, omninò intercipiat vias spiritales, [29] vbi certa mors est, nisi occurramus. Itaque extremo malo extrema remedia tentanda sunt. Repetenda sectio venarum sub lingua. Cucurbitula magna & cum [30] multa flamma initio ceruicis affigenda est. Collum & thorax onere leuanda sunt, atque inungenda oleo de liliis, aut fœnugræco.

28 Vt expectorato, aut alui profluuio, aut vrinæ purulentæ exclusione.

29 Impeditur enim actio, per quã est vita.

30 Vt maiorem attrahẽdi vim habeant vacui fugâ.

Caput his attollendum est, vt probè sedeant. Aër frigidus introducendus est. Locus sit lucidus & perspiratus. Cucurbitulæ quoque in pulpis scapularum, sub mento, in mento, & maxillis. Alij etiam in sutura coronali, & sub mammis coaptant. Rhazes etiam vesicante phœnigmo vtitur initio ceruicis, túmque gargarismis acrioribus vtendum est, vt hydromelite, in quo pugillus hyssopi, aut origani coxerit, aux radix gentianæ, cucumeris agrestis, iridis. Aut.

℞. seminis sinapi ʒ.2. canquassentur, & in aceto acerrimo macerentur. Incorporentur cum modico melle. Deinde dissoluantur in ℥.2. mulsæ, ad gargarismum.

Quòd si his artibus nihil proficimus, vtimur auxilio Asclepiadis. Vtendum est tum etiam omnibus ferè medicamentis.

Hiante ore lingua deprimatur: culter ligneus acutus indatur in guttur, vt tumor disrumpatur. Tum prono capite sanies repurgetur. Vbi in faucibus manifestus tumor est, vellicandus est vnguibus, aut ferro aperiendus.

Alij 31 spongiæ partem ad magnitudinem auellanæ suspendunt è filo, & ita ab ægro deuorari iubent. Intumescit spongia, atque dum vi retrahitur, tumorem rumpit. Hoc alij bolo carnis salsæ semicoctæ ita suspenso & deuorato, tum vi retracto, moliuntur. Alioqui scarificandus locus est sub maxillis, sub mento, in collo, vitatis semper neruis & arteriis. Sic enim aliquando sanies effluit. Alioqui cucurbitulæ scarificatis locis apponendæ sunt.

31 Nonnulli etiam panis crustã deuorandam præbent.

E nido hyrundinis in aqua decocto, aut oleo communi, vel chamæmelino emplastrum faciunt, quod inducunt collo. Alij è stercore humano recenti. Quidam, quod tolerabilius est, è lana succida insuccata in oleo communi, oleo liliorum, chamæmeli, aut simili, quorum consilium est, vt foras materiam euocent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Paul. Aeg. cap. 27. lib 3. statim in initio.

Anginæ species quatuor à Paulo constituuntur, quibus quintam etiam recentiores addiderunt. Omnibus communis est inflammatio aliquando cum tumore, deglutiendi difficultas, impedita respiratio, dolor circa laryngem & œsophagum. Differunt parte affecta. Fiunt enim in musculis vel colli, vel gutturis, vel vuę. Συνάγχη in musculis pharyngis: παρασυνάγχη in musculis faucium externis: κυνάγχη in musculis internis laryngis: παρακυνάγχη, in externis. Quinta fit luxatis vertebris ad anteriora. In qua locus cauus apparet cum dolore; musculorum circumiacentium tumor, respiratio difficilis,

Anginis omnibus quid commune.

Συνάγχη. Παρασυνάγχη. Κυνάγχη. παρακυνάγχη.

hiatus oris, lingua exerta, & à sua radice mota, soláque veteribus Κυνάγχη dicebatur, vt scribit Aëtius. Periculosissima omnium, & quæ eodem die iugulat, si neque in faucibus, neque in ceruice tumor aut rubor apparet, si dolor vehemens, violenta inspiratio, cibi & potus refluxus per nares, & similia ab Hippocrate scripta in Prognosticis. Distinguitur à peripneumonia & pleuritide, quia dolor in gutture maximus cum angustia, nullus in thorace. Vbi pulsus magnus & vndosus, peripneumonia: durus & tensus, conuulsio metuenda est. Imminente suffocatione paucus & rarus: agéribus animum, creber & inæqualis apparet. Cuidam in musculis dextræ partis laryngis cùm orta esset inflammatio, neque appareret, sed tactu duntaxat externo dolorem præ se ferret, mors subita tribus horis à missione sanguinis consequuta est. Alius iussit sibi gurgulionis finem amputari absente Medico, cùm inde suffocaretur, & seruatus est. Quod mirum certè videri non debet. Nam & Antonius Beniuenius medicus eruditissimus de Nicolao Rota angina laborante idem fermè cõmemorat. Hic cùm opportunis præsidiis nihil leuatus esset, & arescéte corpore, pallente facie, ac vertentibus oculis spes salutis adempta foret omnis, ne æger Deo & naturæ incuratus dimitteretur, ad insolitum, vtile tamen, auxilium visum est confugere. Locum iussit altioribus plagis sub ipsis maxillis acetiam supra collum scarificari: ex quo cùm sanies multa prorupisset, adeò morbus sedatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul & cibum captantibus, facilis dein ad bonã valetudinem ægro ipsi data sit regressio. Post febrem repentè inuadens, & non apparens, lethalis. Si ad pulmonem conuertitur, septem diebus interimit.

Aët. serm 4. Tetrab. 2. cap. 47.

Hipp. lib. 3. Prognost. sententent. 16. & sequentibus.

Anginosorũ duorũ histor.

Remedia sunt sanguinis missio è cephalica dextra, repellentia intrò sumpta, gargarismata, sectio venarum sub lingua, clysteres ad reuulsionem, inunctiones, vnguenta, syrupi, potiones, lohor. Mulier quædam superstitiosè butyrum mense Maio asseruabat, & colligebat tribus diebus rogationum, viris è lacte vaccæ, quæ marem peperisset, mulieribus, quæ fœminam. Vrgente malo inungebat collo, ceruici partibus vicinis, carpo pluri-

Hipp. aph. 10. lib. 5.

mûm fricando. Atque hac ratione non paucos sanitati restituit. Datur diacodion, vbi somnus conciliandus, & tenuis fluxio. Vbi educendum, magis cum melle. Potest addi glycyrrhiza, interdum sapa, & mel.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIIII.

Συνάγχη affectio Latinis angina dicta, musculorum gutturis internorum, seu fauciũ est inflammatio, in qua nullo existente in thorace, vel pulmone vitio, difficilis redditur spiratio. Anginæ species ex differentiis symptomatum, partium laborantium natura, causæ duplicis distinctione, periculo maiori aut minori petitas, videre est apud Hippocratem sent.16.17. & sequentib. lib.3. Prognosticω̃n: & apud Gal.cap.4. lib.4. de loc. mal. affect. & comment. in aph.34. lib.4. *Gal. lib. 13. Meth.*

Acutissimus est hic morbus, primo, secundo, tertio interdum die iugulans, ob interceptam respirationem. Quocirca quum primùm respirationis & deglutitionis difficultas obrepit, venæ sectio in cubito, subducta priùs blando clystere aluo, præsentaneum est remedium. Verùm sanguis non subitò ac semel, sed pluribus interpositis vicibus, euacuandus: ne cumulata, semélque facta vacuatione, anima ægro deficiente, suffocationis periculum superueniat, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Altero à venæ sectione die lenis purgatio exhibeatur: quam si sumere æger nequierit, acrior clyster iniicietur. Mox, fluxio si penitus constiterit, vena sub lingua pertundatur. *Angina cu ratio.* *Paul. Aeg. cap. 27. lib. 3.*

Quinetiam in ipso anginæ principio, vt & inflammationum reliquarum, indicatur affluentis humo-

ris repulſio. Hæc perficitur repellentibus, non foris adhibitis, ſiquidem materia intrò regerenda non eſt, ſed ore tantum contentis gargariſmis, quales ab Hollerio parantur multi. Hic omnium inſtar eſſe poterit.

♃. agrim. & plantag. ana M. I. granor. berber. cortic. mal. granat. ſemin. acetoſ. & portul. an. ʒ. 2. roſ. rub. hord. integr. ana p. I. paſſularum non mundatar. ℥. ß. f. decoct. & colatura ad ℔. I. In qua diſſol. diamor. dianuc. & ſucci granator. ana ℥. I. ß.

Huius partem ore continebit æger ad leuiorem gargarizatum. Vehementior enim partes affectas mouet, quibus incaleſcentibus augetur fluxio.

Vigente, aut inclinante morbo & laryngi impactam materiam concoquere, & diſſipare oportebit. Itaque ad gargariſmũ parabitur decoctum ex maturantibus & diſcutientibus, vt ex beton. hyſſop. origan. florib. chamæm. melilot. ſeminib. lini, fœnugr. cum glycyrrhiz. & paſſul. mund. in quo diſſoluetur mellis roſacei, aut ſyr. roſ. quantitas proportioni decocti reſpõdens. Extrinſecus verò eiuſmodi applicabitur cataplaſma.

♃. ſem. lini, fœnugr. ana ℥. ß. coq. in hydromelite: adde olei amygdal. dulc. & dialthææ. q. ſ. f. cataplaſma.

Fit etiam emplaſtrum è medulla caſſiæ cum oleo cõmuni, vel chamæm. adiecta portione dialthææ, vel emplaſtri de mucaginib. vel de meliloto. Vel denique vſui erit topicum ex ſterc. canino albo medicamentum Muſæ, quo fortius nullum nouiſſe ſe, neque in angina, neque in magna tonſillarum inflammatione, aut iis, quibus ex glandulis ſuffocationis periculum immineret, Galenus ingenuè profeſſus eſt.

Gal. parti. 4. cap. 2. lib 6. de cõpoſ. pha. κτ τόπους: & cap. 19. libr. 10. de ſimpl. medic. facult.

De 1 Tußi. CAP. 24.

TVssis causa sola 2 intemperies, partium 3 cōsensus, vt lumbricis, vel humore acri, stomachum infestantibus, & quod sæpe fit, à cerebro defluxio, aliàs calida, aliàs frigida, tum etiam humor in pulmonibus conceptus, aliàs crassus, aliàs tenuis, interim viscidus, nonnunquā etiam asperitas 4 arteriæ. Vt rectè cures, causa cognoscenda est.

Intemperies 5 frigida, quod sæpe fit, hyeme 6 rigente, domicilium calidum, animæ retentio, vini 7 dulcis & calidi potus, partium pectoralium munitio ex linteis calentibus, 8 pedum calor & capitis, sufficienti remedio esse possunt.

Defluxio tenuis, maximè si copiosior est, retinenda est incrassantibus: multò magis, si acris est. Id quod intelliges ex oculorum & faciei rubore, titillatione, aut etiam mordicatione oris interioris, sapore, vrinis multùm coloratis, tum etiam antecedētibus causis. Hæc enim tussis, etiamsi initio leuis est, 9 tabem denuntiat.

Itaque statim initio medicamentis vtendum est, quæ inspissent & obtundant materiā. Conueniunt itaque aqua hordei, syrupus violatus, de papauere, mucag. psilij, se. cydoniorum, decoctum papauerū, adiecta sapa, vt & somnum concilies, & fluxionem incrassatam cohibeas, nec attenues. Melitismis plu-

1 Ex sufflatione vehemētißima, qua spiritus multus celerrimè foras erūpit, ad exclusionē materia, qua pulmones lacessit, & vias intercipit.

2 Frigida scilicet. Gal. cōmēt. 1. in lib. 1 Epid. sent. 12

3 Vt hepatis & vētriculi: vel etiā aliarum affectionū metastasis & translatio symptomatica, vt in pleuritide, & hydrope.

4 Quæ siccæ tußis causa vna existit.

5 Cuius signū est tußis leniter irritans, quæ tacendo cesset, fiátque à spiritu, non à maligna destillatione. *6 Tempestate præsertim Aquilonia repentè oborta.* *7 Ex lib. 3. de diæta in morb. acut.* *8 Nam venarum, quæ ad pedes feruntur, continuitate calor superiores petit partes.*

9 Quæcunque enim destillationes à capite tußiculosos & raucos homines reddunt, nisi tempore conquieuerint, alteram faciunt tabis differentiam.

rimùm vtuntur Medici in tussi, quibus tamen abstinendum est, vbi fluxio est tenuis. Mel enim attenuat. Sed loco mellis vti oportet vocato melle passulato, ficato, quod syræum nonnulli vocant, succo glycyrrhizæ, aut prunorum. Hæc autem ita cõparabis. Passulas, ficus, pruna, iuiubas, sebesten, horum aliquot in aqua coques ad putrilaginem: tum vehementi expressione percolabis, & iterũ coques ad mellis crassitudinem.

Hîc etiam vtimur mucagine gummi tragacanthi, gummi arabici extracta in aqua rosarũ, & incorporata in aliquo succorũ prædictorũ. Vt gratia exẽpli.

♃. mucag. gummi tragacanthi extractæ in aqua rosarum ʒ.6. incorporentur in mellis passulati, succi glycyrrhizæ, aut similis ℥.1.ß. Quòd si vigiliæ vrgent, & dolor maior est, misce pilularum de cynoglosso ʒ.2. & affunde aliquid syrupi de papauere, violati, aut rosati. Finge pilulas pondo vnius scrupuli, quas contineat 10 in ore. Atque vbi maior fluxio est, secta 11 cephalica diuertenda erit. Deinde etiam purgatione è cassia fistula, manna, aut penidiis admixtis. Vt.

♃. cassiæ ℥.1. penidiorum ʒ.6. dissoluantur in aqua hordei, passularum decocto, aut glycyrrhizæ. Sæpe vtendum est hordeato cum saccharo violato. Partes quoque colli & thoracis, si incaluerint, illinendæ.

♃. ol. viol. ℥.2. mucag. sem. psilij extractæ in aqua vngulæ caballinæ ℥.1. ceræ lotæ in aqua viol. quantum suff. fiat linimentum.

Nimis vrgente malo, cauteriis etiam vtẽdum est, cùm in syncipite, tum etiam in ceruice & scapulis.

10 Item ad sistendum ferinum catarrhum hoc poterit cõmodè præscribi. ♃ syrup. ros. de siccis cũ quadrupla infusione ros. ℥.ß. pilul. de cynoglosso gr. 4. aut 5. excipiatur cochleare vnum ante horã somni.

11 Vena sectio & ad catarrhi generationẽ prohibendã, & ad fluentis materiæ auersionem confert.

Multa repetenda ex capite de Catarrho.

In materia frigida neque phlebotomia, neque purgatione vtendum est, nisi corpus [12] admodum plenum sit, túmque cassia, addita terebinthina, vt sint cassiæ drach.6. terebinthinæ drach.3. fiat bolus cum saccharo, vel dissoluentur in ficuum decocto, vel simili.

Possumus quoque vti [13] agarico, inde pilulis formatis cum rhab. cum pul. hieræ picræ, hieræ diacoloc. cum elephang. pil. aut etiam fortioribus.

Sed melius fuerit vti priùs [14] melicrato, in quo vel hyssopum, vel thymum, vel marrubium, aut aliquid tale incoxeris. Alioqui vti [15] syrupo capil. ven. de hyssopo, de marrubio, & similibus. Iam purgato corpore incidendum, detergendum, siccãdum. Sed in desiccantibus cautio est, vt ne nimiũ calfaciant, qualia sunt acria, diuretica, inimicissima [16] expuitionibus è thorace. Nec statim initiò vtendum est, maximè si materia crassa, aut viscida est. Præterea vtimur semine apij, vrticæ, nasturtij, scyllæ, erysimi, raphani, fœniculi, & torrefiunt, atque in puluerem rediguntur: tum horum ʒ.2. commiscentur ʒ.6. mellis despumati.

Laudant, vt per interualla bis aut ter in hebdomada mythridatiũ aut theriaca ad magnitudinem auellanæ ex vino albo exhibeatur.

Ambarum ex cõuenienti decocto datum, vtpote passul. mund. aut simil. tussis à tenaciore materia nueteratæ præstantissimum erit remedium.

12 Et ea cacochymiæ plethora per oppreßionẽ diaphragmatis, atque pulmonum, morbũ augeat.

13 Vt ♃. agarici troch. rhei electi, hieræ picræ an. ℈.1. malaxentur aqua hyssopi infusionis agarici f. pilulæ.

14 V. ♃. hyssop. orig. ana M.ß. coquatur in tribus lib. aquæ fontanæ: in colatura ad lib.2 dissolue mellis ℥.3. f. melicratum.

15 Vel ♃. oxymel. simplic. syrup. capill. ven. & de hyssop. an. ℥.1. dissolue in decocto passularum & glycyrrhizæ, f. iulepus.

16 Itaque hic poterit syrupus præscribi ♃. pruna damasc. & iuiubas an. num. 14. passul. mund. ℥.1.ß. ficus ping. dactylos an. num. 3. bechij, scabiosæ, ana M.ß. hyssop. 1. glycyrrhizæ ras. ʒ.6. f. decoctio: in colatura ad ℔.1. dissolue sac-

ſachar. albiſſ. quart. ℥. electarÿ diaireos ſimplicis ℥. 2 vel ℥.ℨ.ſ. ſyr.

17 Ne faciãt homines pneumaticos.

Animaduertendum quoque hoc loco liquidioribus potiùs vtendum eſſe, quàm craſſis & ſolidis medicamentis, vbi repurgandi conſilium eſt. Contra verò ſolidis, vbi coquendum. Deinde etiam non vtendum eſſe viſcoſis, niſi habeant 17 aliquid deterſionis, vbi exaſperata arteria eſt. Conueniunt viſcoſa ſine mordicatione, quale eſt tragacanthum, gummi arabicum, oui luteum ſorbile, butyrũ, mucago ſem. cydoniorum, lac per ſe, mel paſſulatum, ſuccus iuiubarum, ficuum, dactylorum veterum, nõ recentium (recentes enim exaſperant) hordeatum, lac amygdal. dulcium, penidia, ſaccharum violarum, alphenia ex dulci oleo, medulla Articaulis vulgò dicti cum butyro, pineol. amygdal. cum butyr. Vbi coquendum eſt, aliquid croci, thuris, myrrhæ, & eorum quæ leniunt, medicamentis adiiciendum eſt, vt ſemen irionis, vrticæ. Detergent mel & ſaccharum. Deſiccant aromata, ſed non niſi liquore aliquo diluta, imperanda ſunt.

Plura remedia capite de aſthmate & pleuritide.

Suffumigia initio quidem, ſi modica fluxio eſt, nec eſt capitis plenitudo. In fine verò, roborando capiti & thoraci.

Senes tuſſiculoſi, ex 3. de victus ratione in morbis acutis, potu vini dulcis tepido, butyro recenti, addito ſaccharo, dulcoramentis, condimẽtis, atque interim decocto 18 caulium, leuibúſque remediis curandi ſunt.

18 Præſertim rubrorum: in quo ſaccharũ ſit diſſolutũ.

Narcoticis aliquando vtimur, vbi tuſſis moleſtior eſt, & perpetuæ ferè vigiliæ. Illicitur ergò ſyrupo de papauere cum decocto palmulatum, aut pilula de cynogloſſo, pondere ſcrupuli ſemiſſis. Aut his.

℞. spicæ celticæ ℈.1. cinamomi ℈.2. croci gr.8. castorei gr.6. opij in sapa macerati gr.4. Omnia excipiantur melle, fiántque paruæ pilulæ pondo ℈.1. teneat in ore.

Tutior est vsus narcoticorum iam purgato corpore, & thorace non ita pleno. Vehementer commendant syrupum myrtillorum sedandæ tussi. Calidæ quidem, cum iulepo rosato: frigidæ, cum decocto passularum aromatizato modica spica.

Adhæc voci læsæ à frigido diaireos Salomonis: à calido diapenidion & diatragacanthum frigidum cum syrupo violaceo vtiliter accommodatur.

Optimum contra tussim siccam, exasperatam arteriam, & raucedinem istud est electarium.

℞. penidiarũ, succi glycyrrhiz. an. ℥.1. amygdal. purgatar. nucleor. pini, passul. enucleat. tragacanth. ana ℥.1. rhodomel. q.s.f. electar. Datur ad ʒ.3.

Comparatur etiam antidotum, quod ad tussim ita confert, vt vnica potione liberet ægrotantem. Quale est. ℞. castorei, an. ℥.4. succi baccar. lauri, cinamom. spicæ, succi mandragoræ, cardamomi ana ʒ.2. croci, cassiæ lign. dauc. an. ʒ.1 ß. costi, myrrhæ, galbani, piperis alb. ana ʒ.1. mellis q.s. Dato ad magnitudinem castaneæ cum tepida. Idem pleuriticos & empyicos maximè iuuat.

Diapente asthmaticis, tussientibus, & omnibus affectionibus pectoris & pulmonis instituitur.

℞. styrac. optim. bdellij, tragacanthæ, galbani, opij ana ʒ.6. olei nardini q.s. detur in modum auellanæ. Sed & ad siccam tussim sequens formula multum proderit.

℞. radic. pulegij ℥.1 apij virid. M.1. infundan-

tur hor.24. in mellis optim.℔.1. aceti ℔.ß. coquantur lento igne ad crasſitudinem : dein linteolo trāſfundes. Dabis cochlear vnum, vel duo, per ſe, vel cum decocto paſſul. mundatar. Idem è decocto fœnugr. ſæpiùs loti, & reiecta aqua, addito melle ſubquadruplo, vel inde facto ſyrupo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vt in ſternutatione cerebrum, in vomitu ventriculus quod noxium eſt, concitato quodam naturæ impetu expellere conantur, ita in tuſsi, partes thoracis ſimul inſurgunt, concutiuntúrque muſculi, vt vel quæ cauis ſuæ moleſta ſunt, in pulmonum arterias expellant: vel quæ in aſpera arteria præter naturam continentur, foras eiiciant, non per contractionem, ſed confertim emiſſo per eius interiores ductus plurimo ſpiritu, haud ſecus ac ſi quis, quæ in fiſtulæ cauitate hæret, afflatione vehementi expurgare velit. Cauſa eſt, vel humor, vel corpuſculum aliquod, vel inæqualitas ab intēperie liberum ſpirituum exitum prohibens, vel compreſſio diaphragmatis à tumore. Humor eſt aliquando viſcidus & lentus, ſiue ſit infarctus pulmonib⁹, meatus expirationis & inſpirationis opplens : ſiue defluat à capite in aſperam arteriam, vt in catarrho, pituita: ſiue è thorace educatur. Aliquādo verò tenuis defluxio ſubſtantiæ, quæ cùm à ſpiritu comprehēdi non poſſit, ſæpiùs repetitur tuſsis, vt quum ſeroſa humiditas in hydrωpe, & tenuis quædā materia, aut ſanies in pulmonū inflāmatione (præſertim in principio) vel pleuritide, vel tabe reſudat in aſperam arteriā. Poteſt in meatu illius panis aut potus portiūcula, aliqua illapſa contineri, vel tuberculum, vel vlcus, vel cùm defluxio diutius reſtiterit, in pulmonibus craſſior reddi, & quaſi lapideſcere, vt expurgari non poſsit, vel, vt in gibboſis; tuberculum in ſpina, quod ſi non ita durum ſit, aliquid deſudet in arteriam. Poteſt naſci, materia è cerebro in ſpinam delapſa per tuſsim, aut inde augeri. Intemperies vel frigida eſt, quæ ſola interdum, ſi leuis fuerit, ſpiritus cohibitione, ore & naribus clauſis ſupprimitur: vel

Tuſsis quî excitetur.

Tuſsis cauſa multiplex.

Gal.cōment. 2. in libr.6. Epidem.ſent. 24.

ſicca, vt in hecticis, aut cum columella exeſa eſt, vel diuiſa. Opprimitur diaphragma tumore, vt hepatis, in eiuſdem inflammatione, quã ſequitur tuſsicula, vel tuſsis ſicca: quæ in ſcirrho non ita apparet, fortaſſe quia nulla fit reſudatio. Cognoſcitur tenſione ac duritie hypochõdriorum, & ſignis ex recrementis.

Tollenda cauſa per contraria. Remedia ſunt, ſputum prouocantia, inſpiſſantia, attenuantia, detergentia, pilulæ, ſyrupi, lohot, vel eclegmata, bechica, tabellæ, trochiſci, narcotica, ſuffumigia. Sed in his, quæ ſiſtendis fluxionibus è capite in aſperam arteriam & ſtomachũ imperantur, videndum, ne tam naribus hauriantur, quàm ore. Non enim viam naturalem, qua diuerti debẽt, præcludere oportet, aut adſtringere: ſed quà deſcẽdunt, per palatum nimirũ, niſi maior noxa ſuppreſſa, quàm procedente materia, metuatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIIII.

FErinas è capite in pectus & pulmones deſtillationes ſæpe ſequitur tuſsis, nonnunquam aliquam intemperiem. Calidam quidem, vt in febribus: frigidam, vt Aquilonia tempeſtate, eáque magis eſt ſicca. Aliis quoque morbis, quibus coincidit, tuſsis ſymptoma efficitur, vt pleuritidi, hepatitidi, tabi. Si à ſimplici ſit intemperie, facilè ſuo contrario oppugnatur. *Paul. Aeg. cap. 28. lib. 3.*

Tuſsis curatio.

Si coniunctam habeat materiam, vti frequentiùs habet, ea fluere parata conuenienter apparabitur: craſſa & frigida tenuantibus: incidentibus & tergentibus lenta: calida frigidis atque incraſſantibus: mox purgabitur, vt in capite de catarrho. Quibus autem præſidiis concepta pulmonibus materia expui facilis reddi poſsit, in pleuritide dicetur.

N iij

De 1 Asthmate. CAP. 25.

Sthma, 2 suspiriũ Latinis, à pituita 3 crassa & viscida, inclusa 4 bronchiis pulmonis. Vnde anhelitus molestissimus, magísque 5 iacentibus, quàm sedentibus. Affectus 6 senibus familiaris, & iis, qui metalla, 7 hydrargyrum, & arsenicum, & alia eiusmodi tractant. Hyeme magis, etiam extrema, & phlegmatica conditione excitari solet.

1 Pathemate primigenio febris experte, nõ symptomate aut à pulmonis tuberculo aut etiam à labefactata vi motrice in cerebro et ceruicalibus neruis.

2 Adest enim sũma spirãdi difficultas, vt non nisi erecto corpore spirent.

Curatio.

8 Superiore cœnaculo, loco 9 lucido, & calore 10 plusquam temperato, altioribus, 11 mollibúsque stragulis, capite & thorace subleuato, multò etiam magis, cùm dormiunt, collocare oportet.

Frugalis 12 vita, potus 13 vini tenuis, & veteris 14 dulciusculi, mellita 15 alimenta, vel condîta 16 iis rebus, quæ leniunt, incîdunt, 17 tergent citra manifestum calorem. Iam liberalior potus esse debet, cum repurgandi consilium est. Omninò abstinendum frigidis, adstringentibus, minúsque calfacientibus. Vitanda asthmaticis, ex comm. 3. lib. 6. Epid. acria, vt allium: dyspepta, vt bubula, ouilla, suilla, omnis denique cacochymia, vt & ea, quæ tensionem facere sunt nata, qualia flatuosa. Nec minùs

3 Quæ vel locale in cerebro habuit generatiõnẽ, vel è cerebro defluxit.

4 Quibus aër recipitur & fuligo excluditur.

5 Propter pulmonũ cõpressionẽ. *6 Non enim senes firma habẽt latera ad materiæ, cuius fitωμα ?ξοιοηῦς, exclusionẽ: quia cerebro sũnt humidiore, excrementitio, sicciore temperamẽto, & pulmones in his infirmiore calore languẽt.* *7 Quòd venenata metallorũ aura pulmones & vim cerebri motricem, atque ceruicaliũ neruorũ resoluat.* *8 Ad vitandum rheumatismũ.* *9 Vt foco luculento, aëre tenui, non caliginoso.* *10 Ad mũdificãdã materiam frigidã, quæ cõtumaciter bronchiis pulmonum adhærescit.* *11 Vt residendo cubet, nõ iaceat.* *12 Quã deducitur altera pars cibi assueti, simplicis & euchymi.* *11 Neque crassi, neque austeri: nam tale meatus intercipit.* *14 Id enim pulmones recreabit malè affectos, alas pulmonũ explicabit, materiámque præparabit.* *15 Modò biliosus non sit & sitibundus.* *16 Cuiusmodi ex butyro, medulla, sapa.* *17 Vt iuscula ex hyssop. thymo, satureia.*

fugiendæ animi perturbationes, motus vehemens, clamor, ira, & similia. Phlebotomia concedi potest ætatibus mediis, si nihil est in scopis vniuersalibus mittendi sanguinis, quod repugnet.

Si vehemens malum est, si suppressi menses, aut hæmorrhoïdes: alioqui inedia, aut vita parcissima aliquot diebus imperāda est, & clysterum frequēs vsus vtilissimus. Leuiter mollienda aluus est.

Materia in thorace concepta, incidenda, abstergenda, 18 diluenda, repurganda tum pharmacis catharticis, tum iis, quæ sputa ducunt. 19 Materiâ repurgata, desiccantibus vtendum est. Roborandæ sunt partes. Peregrinatio, nauigatio 20 in mari, vectatio è curru, aër maritimus, alia quoque eiusmodi, quæ calfaciūt & siccant, sunt præcipienda. Clysteres primùm molles sint, ex remollientium decocto cum casiæ ℥.6. in ea dissolutis. Aliqua verò ex parte præparata & purgata materiâ dissoluemus semunciam diaphœnici, ℥.3. hieræ diacolocyn. ℥.6. benedictæ, in pectorali decoctione.

Leuiter aluum remollies ℥.1. casiæ, & ℥.ß. penidiorum, dissolutis in hac decoctione.

♃. glycyrrhizæ. passul. enucleatarum ana ℥.3. iuiubarum, sebesten, ana N.6. florum anthos & borraginis ana P.1. spicæ ℥.1. fiat decoctio. In col. dissol. &c. vt casiæ, penidiorum, & cæt. Laudatur melicratum hoc modo paratum.

♃. fœnugræci M.1. hyssopi P.2. ficus N. 6. Fiat decoctio ad ℔. ß. In col. dissolue mellis crudi ℥. 4. Parari quoque poterit syrupus ex succo radicum enulæ camp. hyssop. aq. vngu. caballinę, & scabiosę,

18 Vt ex facili expectoretur.

19 Ad hanc conferet oxymel simplex Gal. vel hyssopo conditū, melicratum, syrupus de hyssopo, de prasio, syrup. capil. vener. violac. vt ♃. syrup. violac. de hyssop. oxymel. simpl. an. ℥.1. Misceantur. Vtatur loco lohot.

20 Vt sine spirandi difficultate moueatur corpus. Vide tamen ne tabidus sit æger. Nauigatio enim vomitū inducit, qui πτερυγώδεα (id est ei, cui extant atque eminent scapulæ retrorsum in modū alarū excarnes, cuiusmodi sunt homines tabi obnoxij) perniciosus perhibetur.

vel ex herbarum ſucco extracto, aquis additis, & melle albo.

Laudatur quoque ius galli decrepiti, tum quia morbo conuenit, tum etiam quia ventrem leuiter ſubducit.

Oribaſius hoc modo incoquit. Gallum rufum & decrepitum infarcit ſale: tum incoquit cum porro, anetho multo, & oleo. Loco olei, butyro vtitor, aut oleo pingui. Poteſt & concoqui cum polypodio, ſemine carthami, cumino, aniſo, hyſſopo, thymo, ſatureia, & aliis eiuſmodi. Decoctio quoq; poterit dulcari melle albo, aut ſaccharo. Per interualla quoque fortioribus purgationibus vtendum eſt, vt pil. factis ex pul. hieræ picræ, & agarici trochiſc. ana ℈. 2. aut pilulis elephanginis, maſtichinis, de hiera, aſſaieret, cocciis, & ſimilibus. Maſſa earum pilularũ ℈. 2. cum 2. ℈. agarici. Ex oxymelite ſcyllitico formentur in pilulas.

Pulueris quoque hieræ diacol. ℈. 2. agarici trochiſcati ʒ. ß. coniungitur ex ſyrupo de hyſſopo. Alioqui.

℞. catholici ʒ. 6. diaphœ. ʒ. 2. cum infuſione ℈. 2. agarici, modico ſpicæ, & hydromelite ſufficiẽti fiat potus.

Iam bene purgato corpore, thorax repurgandus eſt, cui rei materia conuenit ex lenientibus, incidentibus, detergentibus, poſtremò etiam ſiccantibus. In viſcida enim materia & craſſa tenuare & adſtringere, in tumoribus tenuia ſiccare expedit.

Paſſulæ, ficus, ſebeſten iuiubæ, glycyrrhiza, penidia, ſaccharum, Alphenia, ſemen altheæ, lini, & ſimilia leniunt.

Incidunt verò & tergét aristolochiæ radix, gentianæ, enulæ, centaurij, semen melanthij, scyllæ, irionis, vrticæ, bombacis, origanum, thymum, satureïa, calaméthum, pulegium, brassica, absynthium, abrotonum, hyssopus, allium, porrum, piper, castoreum, gutta ammoniaca, serapinum, & à proprietate, aselli, vermes serici, pulmo vulpis & erinacij, stercus lacertæ, vermes subiecti vrticis, interiora oculi Philomelæ cremata, & in puluerē redacta, Guaiacum quoq;, siue lignum sanctum manifesta ratione hîc conuenit.

Desiccant sulphur viuum, & arrhenicum rubrum.

His autem sic vti oportet. Nam è radicibus, herbis, seminibus decoctis melicratum parari debet: deinde reliquorum, quæ à proprietate iuuant, in puluerem redactorum ℈.2. plus, minúsve, melicrati vnciæ inspergi debent.

Alioqui ex aliis succus expressus melli commiscetur, aut horum puluerum ʒ.2. mellis ℥.2. commiscentur, quale hoc erit.

℞. hyssopi M.1. ficus 6. fiat decoctio ad ℔.ß. in qua dissol. mellis ℥.3. aut 4. aut 2. fiat melicratū, cui insperge pulueris facti è pulmone vulpis ʒ. 3. pro duabus dosibus. Aliud.

℞. pul. gentianæ, enulæ, aliptæ moschatæ, diaireos ʒ.2. mellis quantum sufficit.

Optimum est vti melle scyllitico per se, vt cum decoctione pectorali, melicrato hyssopi, aut simili.

Per interualla quoque theriacæ aut mythridatij ʒ. 1. per se aut cum modico aquæ scabiosæ, vngulæ caballinæ, vino albo tenui, veteri, plurimùm

conuenit.

♃.ſtyracis pinguis,terebinthinæ ana ℈ 4.ſpicæ ℈.1. cum melle deſpumato fiat electarium. Sed interim dum hęc fiunt,thorax fricandus eſt,atque inungendus oleo amygdalarum dulcium,chamęmelino,anethino,de keiri,iaſmino, de lilio,laurino,irino,coſtino,de ſpica,ordine ducto à leuioribus. Aut poterit ex his linimentum fieri cum æquali parte mucaginis ſeminis lini, althææ, fœnugræci & ceræ quantum ſufficit.Gratia exempli.

♃.ol.iaſmini ℥ 1. ß. mucag. ſeminis althææ ℥.1. mucag. ſeminis fœnug. extractæ in aqua ſcabioſæ ℥.ß. cum cær.quãtitati.ſufficiẽt,Fiat linimẽtum pro thorace. Poſt vnctionem lana molli, goſſipio, aut lana ſordida thorax contẽgendus eſt.

In periculo ſuffocationis,& nimis oppreſſo ſpiritu, cucurbitulæ ſcapulis affigendæ & cruribus. Dandáque, vt ore contineat, aquæ hordei ℥.3.ſacchari ℥.1.croci Gr.4.

♃.oxymelitis ℥.2.ſalis ammoniaci ℈.1.croci Gr.3.

♃.ſalis ammoniaci,ſem. naſturtij, pulmonis vulpis an.ʒ.1.croci Gr.4. diſſol.in iulepi violati ℥.4.pro duabus doſibus.

Túmque frictiones & vincula extremitatũ conueniunt,& ea,quæ in angina iam dicta ſunt.

Deſiccandum iam bene purgato corpore & thorace hoc modo.

♃.ſtyracis,maſtichis,terebinthinæ,arrhenici rubri ana ℈.4. incorporentur in vitello oui. Deinde cum hoc medicamento fruſtula ligni iuniperi illinantur: poſtea ſiccentur:ex ſiccatis fiat ſuffumigium, quod per tubulum ore excipiat. Similiter fiat ex ſulphu-

ris viui & arrhenici rubri pari pondere.

In debilioribus arrhenico abstinendum est, vtemúrque solo sulphure incorporato in terebinthina, styrace, mastiche.

Iam bene procedente morbo, cucurbitulis sub mammis, sed breui mora vtendum est, vt tantùm attrahant, non etiam discutiant.

Similiter Dropaces, Sinapismi, Phœnigmi, exulcerantia, thoraci aptanda sunt.

Extremum est, cauteriũ in medio pectore. Crudelius est auxilium vstionis, quod ab Aëtio describitur, cap. 57. Sermonis quart. Tetrabibl. 2.

In vigiliis dabis ʒ. ß. philonij, quod etiam anhelitum iuuabit.

In siti vehementi, aquâ hordei, cum sáccharo, vtendum item iulepo violato, glycyrrhizæ succo, sed ore contineatur tantùm, non etiam deglutiatur.

Adhæc in abscessu triticea farina in marrubij decocto coquitur, & inde pectus fouetur salutari asthmatici auxilio. Et illud quoque parabitur.

℞. scabiosæ M. 1. iuiubar. ficuum, dactyl. an. n. 6. glycyrrhiz. ℥. 2. bull. in aqu. s. in colatura dissolue mellis optimi ℥. 2. penidiar. ℥. 1. oxymelit. simpl. ℥. 1. s.

℞. diaireos Salomonis ʒ. 2. incorporentur in ℥. 2. butyr. loti cum aqua scabios. carduj, &c.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Asthma, difficultas respirationis, qualis iis, qui diu eucurrerunt. Ex quo ἀσθμαίνειν, anhelare, quod à cursu, & vehementi exercitio commouetur. *Ἆσθμα.*

Angustia quoque fit peripneumonicis, suppuratis & Pleuriticis, sed cum febre. Hîc autem eam spirandi difficultatem, quæ cum respiratione densa, & sine febre est, *Alexand. Trall. cap. 4. lib. 5.*

intelligimus. Cuius causa licet in multis præsens semper adsit, grauiùs tamen spirant commota materiâ, vt & in pleuritide. Duo habet perpetua symptωmata, & signa, quibus facilè ab omnibus vel solo intuitu internosci potest: angustiam seu arctationem partium thoracis, quam ægri sensu manifesto deprehendunt:

Asthmatis duo perpetua symptomata.

Ορθόπνοια.

Ορθόπνοιαν, id est, rectam spirationem, quòd ægri non nisi recta ceruice spirare queant. Cùm enim aspera arteria à gutture in pulmonē porrecta, ibi scindatur in multas propagines, per quas spiritus diffluit, si thorax cum collo curuetur, meatus comprimi necesse est, ac spiritum magis intercipi, vnde capite & thorace subleuato stare coguntur.

Asthmatis causæ duæ vulgò statuuntur.

Causam duplicem quidam constituunt, crassum & viscosum humorem, non in leuibus, sed asperis arteriis, quæ sunt respirationis instrumenta: vnde obstructio sufficientem efflationem & inspirationē prohibens, quę facit vt parua sit, densa, & velox respiratio. Velocitate enim, & densitate compēsare nititur natura, quod deest ad refrigerationem cordis, aut excrementorum fuliginosorum excretionem, ob paucitatem aëris ingredientis, & expirationis. Altera causa est tuberculum aliquod crudum in pulmonibus genitum. Causam tamen huius symptωmatis, siue morbum ipsum, non semper in fistulis aut cauitatibus pulmonis consistere, experientia constat. Anno 1549. mense Septembri Monachus quidam in Collegio d'Arras breui asthmate interiit. Corpore dissecto abscessus repertus est in vena arteriosa, & sine pari, integris omninò pulmonibus. In quodam (nomine Britio) asthmate mortuo in via Calendæ, pulmo, tanquam spongia, imbutus multò humore pituitoso inuētus est. Fit & à resiccatione, vt in aurificibus, chymistis, fabris ferrariis, & similibus. Quibus addi possunt, inunctiones & remedia à morbo gallico. Rhazes libro quarto continentis adiecit pectus strictum, & paruum pulmonem. Qui naturâlem constitutionem habet, iugiter (inquit) fit asthmaticus. Hippoc. verò Apho. 46. libr. 6. fieri significat aliquando à tuberculo nato in spina, vt in gibbis. Quod si magnum est, & durum, siue crudum, asthma facit: si non ita durum, & aliquid desudat in ar-

Asthmatis causam non semper in pulmonum cauitatibus consistere.

Monachus asthmate sublatus.

Britioi asthmate mortuo inuētus pulmo multa pituita imbut⁹.

Asthma etiā fieri à resiccatione.

teriam, tussim. Aliquãdo etiam suppuratur, & interimit. Si fuerit in collo, asperam arteriam contrahit: in dorso, pulmonem & vicina corpora: sub septo, renes & lumbos: vrinam quoque intercipit. Huiusmodi tuberculorum materia potest cieri è cerebro in spinam per tussim. Vel causæ sunt, ictus, casus, non conueniens decubitus pueris, incõcinna deligatio, gestus deformis. Moriuntur ferè suffocati pure, vel cùm adolescunt, ad incrementũ cordis & pulmonis non accrescẽte thorace, iugulantur. Philotimus ab influente sanguine, sed contra rationem, fieri scribit. Sunt igitur in vniuersum Asthmatis causæ, crassus humor, vel tuberculum in cauitatibus asperæ arteriæ: bronchia intercepta multa & viscida materia: resiccatio vehemens: abscessus: strictura pectoris, & pulmonis compressio: tubercula in spina, siue sponte enata, siue à causa externa: flatus multi septum trãsuersum distendentes, ex quibus sequitur, viis interclusis, neq; expirationem, neque inspirationem satis conuenientẽ fieri. Periculum autem maximum imminet, cum omnes musculi intercostales, superiores scapulæ, & omoplatæ trahuntur, virium imbecillitas, vehemens calor, angustia partium spiritalium conspicitur. Vbi omnes, aut plures concurrunt, æger morti proximus est: vbi duæ, non facilè seruari potest.

Asthmatis causæ in vniuersum quæ sint.

In abscessu, totius corporis habita ratione, attenuantibus, vt aromatis & siccãtibus: in crassis & viscidis humoribus, attenuãtibus sine manifesto calore, & detergẽtibus vtendũ. Syrupi, pilulæ, purgantia, cõserue, eclegmata, vnguenta, apozemata, flatus discutiẽtia. Augenda vis medicamentorum, si materia non in bronchiis pulmonis, sed in spatio thoracis, & membrana succingente hæret. Suffumigia, dropax, sinapismus, phœnigmus, cucurbitulæ sub mammis. Quidam in medio thorace cauterium laudant, alij vnum in brachio quatuor digitis sub osse scapulari, alterum in crure quatuor digitis suprà genu inter duos musculos. Clysteribus vtendum, potu pauciore, sed paulò crassiore, dum materia coquitur: largiore & dilutiore, dum expurgatur: phlebotomia ætate media, suppressis mensibus, hæmorrhoïdibus, & si febris adsit.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXV.

DYſpnœæ genus eſt aſthma, motricis facultatis ſymptoma, in quo crebra tuſſi correptus æger ſpiritum ſine ſono & anhelatione ducere nequit. Huic malo cauſa eſt & flatus, pituitæque multæ, craſſæ præſertim & viſcidæ, è capite in pulmonis bronchia per aſperam arteriam delapſus, vel pleuritis in ea tranſlata. Eò confluentes, aut ibi ſenſim congeſti humores, cum efferueſcunt ac tumẽt, aſperam arteriam haud aliter occupant, quàm quum arietinum pulmonẽ cum aſpera arteria elixamus: quo tempore cogimur ipſum aſperæ arteriæ caput extra vas deducere, vt conceptæ intus pituitæ multæ ſit exitus.

Gal. cõment. ad ſent. 30 Prorrhet. 2.

Aſthmatis curatio.

Labórioſa & difficilis eſt aſthmatis curatio. Etenim neque venæ ſectio, niſi æger ſanguine abundet, hîc multum iuuat, quòd quæ obſtruit materia, viſcida ſit & craſſa: neque purgantia medicamenta, quia vix ad pulmones pertingunt: neque clyſteres, qui aluum diſtendendo diaphragma premunt, & grauiorem inducunt ſpirandi difficultatẽ. Dante tamẽ inducias affectu apparabitur ad eductionem infarcta pituita hoc apozemate.

℞. radic. petroſ. fœnic, aſparag. ſeminis cartham. ana ℥. 1. rad. ireos, ſerpentariæ maior. enul. campan. ana ℥. ß. thym. epithym. hyſſop. marrub. ſcabioſ. tuſſilag. capill. omn. bugloſſ. borrag. ana M. 1. iuiub. ſebeſten, dactyl. ana num. 12. paſſul. mund. ℥. 1. ſemin. quat. calid. maior. & alth. malu. bombac. vrtic. an. ʒ. 3. glycyrrhiz. raſ. ℥. ß. flor. cardiac. anth. & geniſtæ ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura diſſolue ſyrup. capill. ven. & de hyſſop. ana ℥. 2. f. apozema condîtum triaſantal. & diaireos ſimpl. ana ʒ. 1. pro doſib. 4.

Ab his pugatio sequitur. Quæ quia sæpe iteranda est, ex superiori apozemate, additis semi. cartha. & folior. sennæ mundat. ana ℥.1. agar. trochiscati ℥.ß. syrupus solennis bis in hebdomade ad ℥.2. vel ʒ.in singul.dos.cum aq. hyssop.aut scabios.exhibẽdus, pręscribetur. Vel hæc cõcinnabuntur catapotia.

♃.puluer. hieræ picræ ʒ.iij. agar.recẽs trochis. ʒ.2. rhei elect.in oxymelit. infusi ʒ.1. pulpæ tamarindor.& salis gemm. ana ℈.2. succi glycyrrhiz. ʒ. ß.cum syrup.de hyssopo f.massa.Detur ʒ.1.semel in hebdomad.

Conferent intereà, quæ materiam fluere paratam auertant, errhina, apophlegmatismi, caustica, de quibus cap. de catarrh.& tussi. Hûc etiam pertinebunt sputum promouentia, vt syrup.thoracici, de glycyrrhiza, hyssopo, iuiub.prasio. & linctus, quæ vulgò lohot seu eclegmata appellãtur. Quanquam hęc peritioribus quibusdam Medicis non ita probantur, quod lentore suo in ipso transitu adhæreſcant, & propterea expectorato viam minùs liberam relinquant.

Euporistum est, & Græciæ plebeculæ hac etiam tempestate vsitatum remedium ad pulmones infarctubus à crassis humoribus liberandos: quod ipse aliàs ab Angelo Vergecio natione Græco, Regio nuper Scriptore, viro omnis cultioris literaturæ Protomystæ, & mihi studiosa necessitudine coniunctissimo, accepi. Animalcula Millepedæ & aselli Latinis, Græcis ὄνοι, Gallis Cloportes appellata, quæ sub aquariis vasis stabulantur, panno lineo inuoluta in vino albo macerantur, hinc facta expressio potui datur. Dictu mirum, quàm breui saburratos pulmones depleat. Id quod obseruare licuit in

De millepedis vide Dioscorid. ca.34. li.2. & Gal. lib.11. de cõpos.phar.κτ τόπους.

Ludouico Iouin, ſcriba & bibliopola, in ædibus D. Ioannis Lateranenſ. è regione collegij Triquetici: qui tamen inueterato tandem aſthmate contabuit.

Probatum eſt ad leuandum aſthma quantumuis magnum, tabellam vnam diatragacanthi guttulis aliquot olei ſaluiȩ,aniſi,aut roſmarini arte chymica extracti,irrigatam,præſentaneum afferre adiumentum. Optimum quoque erit thoracem totum illinere, vt ſeſe faciliùs explicare atque colligere ad ſpuitionem queat.

℞.olei liliacei & amygdal. dul. ana ℥.2.butyr. recent. axung.gall. & anſer.ana ℥.1.mucag.ſemi.lini & fœnug. cum aq.Vngul.caball.extractȩ ana ℨ.6.hyſſop.ſicc.enul. campan.ana ℨ.ß.cum cera pauc. & croco f.linimentum.

Dein veniendum ad ſuffumigia, quæ materiam reliquam abſumant,& cerebri catarrhum haud aliter abſorbeat,quàm ſi quis colluuialem in cloacam viuam calcem iniiciat. Ore per tubulum excipiuntur. Iiſdem capitis integumenta ſuffiuntur. Interdum capiti emplaſtrum aptatur ſiſtendæ fluxionis gratia.

℞.pic.naual. maſtich. ammoniac. ana ℨ.2. emplaſtr. contr. ruptur.℥.ß.nuc. moſch. ℨ.1. ex his emollitis f.emplaſtrum.

Adhæc ſi ſubitaneum ab aſthmate periculum immineat, nec ſuperioribus detur locus remediis, quamprimùm cucurbitulæ lumborum partibus paulò ſupra renes, quò diaphragma peruenit, & pulmonis portio, admouendæ, quia conſcendentem ad aſperam arteriam pituitam promptiſsimè reuellunt.

De [1] *pleuritide.* CAP. 26.

PLeuritis dolor est lateris [2] acutus, [3] pungens, cui [4] assidua febris, [5] difficultas spiritus coniuncta sunt. Pulsus [6] durus & serratus, supinus ferè decubitus. Nam in latus sanum conuersis tumor suspenditur, atque ita distenditur membrana, quæ patitur, ideóque ita asperatur dolor. Vbi verò ægro lateri incumbunt, ex eo, quòd subiecto corpore supprimitur, ampliatur doloris sensus, fusa latiùs materia. Tum quia pulmo lateri affecto innititur. Hic tamen decubitus altero tolerabilior est. Optimus autem, qui in asthmate præscriptus est. [7] Noctu ferè exacerbatur, ac diebus imparibus. Ab exercitio frigidæ [8] potus, vini [9] intemperantia, inspiratio [10] gelida & Aquilonia, multò magis, si præcessit Auster, ac de repente succedit frigus, venena [11] interim, concussio etiam externa huic malo occasio esse consueuerunt.

Materia ferè [12] biliosa, aut sanguinea, quod partim sputis, partim aliis [13] excretionibus & antecedente vitâ coniicies. Raro pituitosa & [14] melancholica. Interrogandus æger est, num suppressa sit solennis aliqua purgatio, vt in mulieribus menses,

1 De inflãmatiõe tunicæ costas succingentis, aut etiam musculorũ intercostalium, quibꝰ illa adhæret tunica.

2 Vehemens & intolerabilis, qui suã celeriter absoluit historiam.

3 Ob membranæ naturam.

4 Ob cordis viciniam & pericardij.

5 Est enim respiratio parua & frequẽs.

6 Ob naturam mẽbranæ, & materiæ copiam.

7 Pleuritis noctu magis ingrauescit, quòd in somno partes internæ & viscera magis incalescant, cum calor à superficie corporis ad centrum se recipit. 8 Quia frigida, constringendo meatus, sanguinem in costas exprimit. 9 Vnde materiæ ὀργασμοῦς, & catarrhi generatio. 10 Præcipuè si Auster antè diu flauit. Nam cùm Austrina tempestas bellum cerebro indicat, corpus replet humoribus, quos Aquilonia constringendo exprimit: tum verò dum frigus ipsi thoraci nocet, fluxioni excipiendæ fit idoneus, hinc pleuritis. 11 Vt Leporis marini vsus. 12 Quòd tunicam costas succingentem, quæ densa est, crassa materia subire nequeat. 13 Vt alui, & vrinarum. 14 Quæ ferè funesta, quòd pepasmi expers.

in viris hæmorrhoïdes, aut anniuerſarium profluuium, aut alioqui ſtatũ certis interuallis, vt ex aluo, naribus, vlceribus. Ex his enim vitium lateri contrahi poteſt, præcipuè 15 quibus ea pars infirma eſt. Quæ etiam hyeme ideo faciliùs patitur, quòd infirmatur frigore. Frigus 16 enim omnibus partibus thoracis inimiciſſimum eſt. Hoc modo igitur methodum diſtinguendæ pleuritidis inſtituito.

Quæ pleuritidem imitantur.

Quibuſdam corporibus à natura datum eſt, vt 17 hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate imago pleuritidis repræſentatur. Aliis materia quædam craſſa & viſcida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, vnde dolor grauis, tuſſis, 18 dyſpnœa, & 19 ficta pleuritis Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, vt nec ſi flatus membranis, aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammãtur, 20 ſed pulſus hic alius, nempe mollis. Dolor grauis eſt, non pungens, & omnia ferè leuiora ſunt. Membranæ quoque thoracem diſtinguentes, ſi inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus coſtis inflammatis, diaphragma, atque hinc ſtomachus grauiter laborat magno periculo. Morbus hic proximo vere, *Anno* 1551. *ante Paſcha*, plurimos, & eos maximè, qui vel temerè, vel negligenter curati ſunt, ſuſtulit. Omnia ergò viâ ac ratione diſtinguenda ſunt, vt etiam vniuerſalia 21 morbi tempora, è ſputis maximè, tum vrinis, alui excretionibus, & aliis, de quibus Apho. 12. lib. 1. & commentario lib. 2. Prognoſt. & Criſeωn. 1. Ex his enim

15 *Nam ſi pars aliqua prædoluerit, in ea ſe morbus obfirmat, aut ſi laßitudine antè fuerit obſeſſa.*

16 *Apho.* 24. *lib.* 5.

17 *Quod animaduertiſſe ſe literis mãdauit Syluius ĩ latomo quodã, cuius hepar cũ nothis coſtis vinculis & fibris colligabatur.*

18 *Parua & frequens ſpirandi difficultas.*

19 *Neq; materiâ, neque loco vera.*

20 *Inflammati muſculi magnus eſt pulſus & frequens: tunicæ verò inflammatæ paruus & durus.*

21 *Vt principiũ, augmentum, ſtatus & declinatio.*

tempora distingues, tempus euentúmq; crisis pronunciabis, meliúsque auxilia [22] instítues.

[22] *In diata, pharmacia, & chirurgia.*

[23] *Curatio.*

Vitæ ratio [24] methodo illa vniuersali, quæ ab Hippocrate primo [25] Aphorismorum indicatur, æstimanda est. Nunc etiam consuetudo adiungenda, cùm ægri inediam Hippocratis non ferant, & aliis ciborum, potúsq; generibus assueti sint. Initio aqua hordei, ex hordeo pulticula. Principiis, [26] liquidior: post etiam [27] crassior, ac deinceps mixtis amygdalis, tum amygdalogala. Post etiam eadem ex pullorum iusculis dissoluta. Tenellæ pullorũ carnes, intrita madida, quæ & infriatas carnes, & synterimata appelles licet, vulgò coliria, & colatitia iuscula. Præter hæc, vulgi expressiones, tortiua iura, atque iis omnibus liquidiora instauratitia distillata, quæ ad [28] ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα (sic enim appellat Paul. Aeg. cap. 15. lib. 7.) & reliquas id genus potiones referri possunt. His autem [29] defectis viribus vti mos est. Nam integra virtute nutries [30] tenuiùs. Synterimata ergò è pulpis galli decrepiti, postquam longa decoctione remollii eris, & exactè infriaueris, conficies. Atque eo iure, in quo gallus coxerit, dissolues. Alioqui id quod conficitur à natura, meliùs ex assis pulpis, quæ alis copulantur, & sub iis positæ sunt. In capis, perdicibus, & iuuenibus gallinis detrahendũ lardum est, priusquam infrientur, atque dum assantur, aquâ violarum, scabiosæ, borraginis, conspergi possunt. Tor-

[23] *Actionũ, quas labefactat pleuritis per causæ amotionem restitutio.*

[24] *Vt ineunte morbo, dũ siccus manet, si vires valeant sine infirmitatis metu, priùs in curam morbi incũbamus, quàm naturæ studeamus: deinde victũ loco & iure præscribamus tenuem, vt exquisitum intelligamus, quibus paucus & semel sit exhibendus.*

[25] *Et lib. 2. de vict⁹ rat. in morb. acutis.*

[26] *Ne pleuriticam faciant anhelosum.* [27] *Cùm humescere os cœperit.* [28] *Paulus Aegineta lib. 7.* [29] *Vt æquè naturæ studeas, & pugnes cum morbo.* [30] *Si breuis sit morbi historia, & cum virium integritate ad statum peruenire queat.*

tiua iura, id eſt, expreſsiones ex eodem modo aſsis capis, perdicibus & cæteris ſucculentis. Ideóque priuſquam legitimè coctæ ſint carnes, etiamdum ſuccoſæ prælo bene mundo ſupprimantur. Sed & exoſſari priùs melius eſt: deinde ita contorqueri, vt vberem ſuccum reddant, qui interim hyoſaccharâ, id eſt, ſaccharo violato dulcari poteſt. Inſtauratitia hac conuenient formula.

♃. Conſeruæ borragi. violarum, capill. ven. ana ℥.1. conſeruæ enulæ ℥.ß. diamargariti frigidi, triaſantali ana ℥.ß. quatuor 31 ſemin. frigid. excorticatorum, ſem. limonum, cardui, bombacis ana ʒ.2. aquarum diſtillatarum è violis, ſcabioſa, borragine, bugloſſo, vngula caball. an. ℥.4. aquæ decoctionis galli decrepiti, alterati cum borragine, bugloſſo, calẽdula, & 32 modico hyſſopi ℔.4. cum carnibus vnius capi iuuenis bene carnoſi, & 33 mica panis fiat diſtillatio in alembico ſecundum artem.

31 Cucurbitæ, cucumeris, melonum & citruli.

32 Propter amaritudinẽ.

33 Quæ macerata ſit in aqua ſcabio.

♃. ſupradictæ diſtillationis ℔.ß. cum ſacchari violati ℥.1.ß. & ℈.1. cinamomi. Coletur per manicam Hippoc.

Inſtauratitium pro pauperibus.

Minori ſumptu gallus decrepitus ad putrilaginem coquitur cum vitulina: expreſsio fortis cum iuſculo ſorbetur, cuius alimenti vim maiorem exiſtimant, ſi cum numis aureis, aliquãdo etiam gemmis nodulo incluſis & inditis ventri galli. Præterea vocata gelatina, concreto ſucco carnium vires fouendæ ſunt. Permulti pleuritici vinum appetunt, quo tamen 34 interdicendum eſt, niſi virtute collabente animi deliquium metuatur. Túmque buc-

34 Inflammationis metu.

cella panis in vino tenui, & modico aquæ violarũ immergatur. Sæpiùs naribus admoueatur, fugatur interuallis. Acida adstringentia, quæ refrigerant vehementiùs, aut calfaciunt 35 vitanda sunt.

36 Loco lucido, mediocriter elato, molli culcitra, capite ac thorace subleuato, collocandi sunt. Qui si decidunt 37 in pedes, lignũ aliquod, aut aliud corpus pedibus obiicitur, vt in ea figura persistant. Hæc vbi ita fuerint 38 prouisa, statim initio de 39 maioribus remediis cogitandum est.

Maiora remedia sunt, purgatio & phlebotomia. Si subsistit aluus, clyster mollis iniici debet. ℞. mal. bismal. violar. ana M.1. fursur. hordei ana M.ß. viol. p.2.f. decoct. ad ℔. 1. plus, minúsue: pueris enim selibra, aliquando vnciæ nouem satis esse possunt. In colatura dissolue cassiæ ʒ.6. vel ℥.1. sacchari crassioris ℥.1. mellis rosacei colati ℥.ß. olei violac. ℥.3. vel ℥.2. Purgatio interim satis esse potest. Nec perpetuò 40 phlebotomia opus est.

Placuit enim Hippocrati, cùm dolor ad hypochondrium inclinaret, vt pharmaco 41 potius, quàm phlebotomo vteremur. Pharmaca verò præcipipua credidit helleborum nigrum, aut peplion. 42 Gal. verò hieram diaco. quæ helleborum, non scammonium, vt peplion, recipit. Posteritas Medicorum, leuioribus inuentis, veterum pharmaca reliquit. Leuissimum, ac plurimùm vsurpatum cassia. Datur hæc ad ℥.1. ß.ʒ.10.℥.1.ʒ.6. eáque dissoluenda est aqua hordei, sero lactis, passularum, glycyrrhizæ, eiusmodíque pectoralium decocto, vel cum saccharo in bolum cogenda est.

35 Hæc enim expectoratũ prohibent.

36 Vt materia foras euocetur, & refrigeretur corpus.

37 Quod fit iactatiõe, vel viriũ infirmitate.

38 Adhibita scilicet prouisione loci, aëris & decubitus.

39 Quia propter impedimentum partis cuius officio vita carere nequit, priùs est in morbi curam incumbendũ, quàm naturæ studendum.

40. Vt cùm expectoratũ cruentum est, facileque excutitur.

41 Ad amotionem coniunctæ causæ.

42 *Gal. commentario in sent. 11. lib. 2. de ratione vict. in morb. acutis.*

Datur etiam, sed ferè 43 aucto modo, mel aëriū, id est, manna. Vbi verò obstructionis cōiectura est in primis venis, rhabarbari ʒ.1. vel ʒ.2. in aqua hordei, endiuiæ, aut similium infundūtur, & cum modico cinamomi, fit potus. Neque metuēda eius adstrictio est. Nam & masticheś ʒ. 3. mouendo ventri 44 pleuriticorum veteres imperauerunt.

Alternis diebus, maximè paribus, in quibus ferè quies est, aut lenior morbus, clyster mollis iniici debet, si non descendit aluus. Alioqui, quod vtilius est, Cassiæ ℥.ß. aut ʒ.6. in bolum cum saccharo cogendæ sunt. Dandæque vel manè, vel vesperi, horę dimidio ante cibum.

Consilium vsus pharmaci augebit, si dolor leuis est, si naturâ æger non ita eusarcos, aut aliena 45 opinio à phlebotomo. Alioqui si 46 grande malum est, etiam si ad hypochondrium declinet dolor, tutius auxilium phlebotomia est Galeno. Priùs etiam quàm de pharmaco decernas, interroganda ægri natura est. Alij enim 47 difficiliùs purgantur: aliis 48 vel leui pharmaco immodicè turbatur aluus. Hi ergò à phlebotomo habere possunt commodiùs. Quòd si incognita ægri natura est, & pharmaco vti decet, medicamentum eliges tum qualitate, tum quantitate medium, ne vel non purges, vel supra modum vacues.

Tempestiua purgatio turgente 49 materia, prima die, aut non vltra secundam. Et, si pleuritidem eò processisse perspexeris, vt sputa prodire incipiāt, purgans medicamentum minimè exhibendum, ne

43 Quòd purgandi vis ei sit imbecillior.

44 Mastix enim ex euētu purgat, dum ventriculum adstringit.

45 Vt si expectatū ἀναπτύσεως procedat, si vires sunt infirmæ, si difficultas expectorandi in lateris infirmitate cōsistat, si pleuritis mitificata fuerit, & ad coctionem perducta.

46 Magnitudine causæ & symptωmatum vehementia.

47 Vt melā cholici.

48 Vt iis qui sunt λεπτοὶ καὶ πικρόχολοι ἄνω. 49 Efferata scilicet, & quæ nullo consistit loco, diuersáque excitat symptωmata pro varia parte, in quam influit.

ſputi motus inhibeatur, ex Hippocrate libr. 3. de morbis. Nec omninò agarico, aut etiam hiera diacol. interdicitur, quin vti licet, dolore in ventrem declinante, non ita vehementi affectione, atque vbi à pituita malum eſt.

Imperabis ergò 50 catholici ʒ.6. rhab. & agar. infuſorum, vti decet, an. ʒ.2. cum hydromel. quantum ſufficit, fiet potus. Eodem modo 51 & catholico ℈.4. pul. diacol. miſceri poſſunt. Diaphœnicon quoq; & diaprunum pauperibus imperari poſſunt.

Phlebotomia remiſſionis tempore, & eo die quo leuior eſt paroxyſmus, cõmodior eſt. Itaque etiam veſpere & nocte media, vrgẽte malo, & oblata occaſione ſanguinem detrahes. Nec perpetuò ſemel is ducẽdus eſt. Nam ſuſpectis viribus, vacuationem partiri melius eſt, vt manè ℥.6. veſperi vnciæ ſex depleantur. Eſt præterea, cum de repente noua fit affluxio, vt inde omnia ſymptωmata recrudeſcant, ſputa quoque vel cruda ſint, vel retineantur: tũmq; & ſexto die, & octauo, vt 52 Anaxioni, aut etiam tardiùs, ſanguinem mittimus. Hócque remedium ſecundò ac tertiò reuocamus, ſi quidem non repugnant vires. In quo tamen cautio eſſe debet. Nam aliquando vbi anteà ſigna omnia ſalutem prænuntiauerint, criſis tempore, quæ ferè fit ad ſeptimum, aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exacerbatur, ſymptωmata omnia increſcunt, tum nihil mouendũ eſt: ſed omnia naturæ 53 cõmittẽda ſunt.

Deſperatis rebus, nihil quoque mouendum eſt.

In pueris etiam bimis, ſenibus octogenariis, mulieribus grauidis, 54 remedium hoc temperari debet, non omninò prohiberi.

50 Vel ℞. expreſſionem ℥.2. rhei electi, & ʒ 1. ß. vel ℈.4. agarici in hydromelite cocto optimè infuſorũ cum ℈.1. cinamomi, in qua diſſolue catholici, ſyrupi viol. an. ʒ.6. f. potio.

51 Vt ℞. catholici ʒ.6. pulueris hier. diacolocynth. ʒ.1. vel ℈.4. f. bolus.

52 Hippocr. ſect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

53 Vt ſi humoris corruptione phlegmone in gangrenã abierit, ſi vires effœtæ lãgueãt, ſi expectorandi difficultas in lateris infirmitate cõſiſtat, εἰ ῥέγχος ſiue ſtertor adſit. Tunc enĩ de ſalute eſt deſperãdum.

54 Præſertim ſi grandis ſit fœtus.

In pueris venæ interim anguſtiores non apparẽt, ídque magis in pinguiuſculis. Qua in re ſanguiſugis vti licet, 55 decurtata harum cauda, vt vacuationis modus certò finiatur.

Suppreſſa aliqua per partes inferiores vacuatione, vbi malum inde ortum eſt, in inſigni plenitudine, in materia virulenta, cúmque ſtatim initio materia in caput rapitur, ac mentem cõmouet, è 56 venis cruris eiuſdem lateris ſanguis trahẽdus eſt. Alioqui è baſilica eiuſdem lateris.

Vacuationis modus è 57 pulſu, 58 ſanguinis motu, 59 colore, & corpore præſcribendus eſt. Si initio purus ac rubens effluit, vacuationis modus, cum iam liuidus excernitur. Si aquoſus & crudus initio, claudenda vena eſt, cum iam rubentior & flauior apparebit. Si baſilica non apparet, media vulneretur. Atque cum iam vulnerata eſt, 60 pollex ramo cephalicæ imprimatur.

Animaduertendum pleuriticos iuuari phlebotomia, locis perflatis ab Aquilonibus: lædi verò regionibus, quæ obuertũtur Auſtris. Hîc ergò vel purgatione vtendũ eſt, vel tẽperanda ſanguinis detractio.

In biliosa pleuritide Arabes phlebotomia 61 interdicunt. Hippocrates quoque hac ſententia prohibuiſſe viſus eſt. Sanguinem, inquit, nõ detrahes, vbi expuitur ſanguis, ſi regio repugnat, ſi æger pleuriticus eſt, ſi natura eius admodum bilioſa.

Galenus ſententiam Hippocratis recipit, niſi quòd 62 non probat ſanguinem non detrahi, ſpuẽtibus ſanguinem pleuriticis.

55 Vt tantũ effluat ſanguinis, quantum Hirudo ſuxerit.

56 Quandiu fit palyndrome. Nam ſi malum iã factum ſit, cubiti venã ſecare eſt ſatius.

57 In ictu, motu & dilatatione.

58 Si ἀϑρόως, ſiue cõfertim fertur ſanguis, aut pigro lapſu fluat propter plethoram.

59 Si ruber fluxerit, mox niger, vltimo loco melior: præſertim ſi pleuritis in ſuperiorib. ſit coſtis.

60 Nequid ex capite diffluat, ex quo vacuare non inſtituimus.

61 Quia ſanguis frænum eſt bilis.

62 Imò probat hãc ſententiã Gal. commentar. in librum de humoribus.

Hippocrates priusquam veniat ad maiora remedia, 63 fomẽtis vtitur, quę aliquando satis esse possunt, aliquando morbum indicant.

63 Liquidis, siccis, mistis, suauibus, acribus, curãdi, & explorãdi gratia.

Itaque si sputa biliosa, vesica suis ex aqua calida ad dimidium implenda est, admouendáque lateri. Alioqui gossipium, vel lana mollis infusa in aqua tepida, & expressa subinde apprimatur lateri. In ea aqua, si vis, incoques violas, melilotum, chamæmelum. Fouebis quoque oleo violato & chamæmelino, si crassa & viscida sputa sunt.

♃ milij frixi M.1. furfuris frixi P.2. salis torrefacti ℥.1. Interim dum friguntur, vino tenui cõspergi possunt, & si perfrixit latus, aqua vitæ vel hyssõpi, aceto etiam, si corpus carnosum est & calidum, neque vehementer vrgeat tussis. Inde fiunt sacculi, qui calidi lateri applicantur. Possunt hi sacculi in vino aut aceto immergi, in quibus vel hyssopum, vel origanum, vel thymum, aut aliquid tale coxerit. Inũges tũ ex anethino & rutaceo. Eiusmodi quoq; sacculis cumini semen, baccæ lauri, sicc. hyssopus, origanũ, rosmarinus, & similia immisceri possunt.

In tenui & cruento sputo sacculus ex milio, furfure, & sale descriptus, sed siccus & calefactus, applicari debet, inũctio ex chamæmelino & amygdalino.

Oportet autem omnia, quæ lateri admouentur, esse 64 læuia, mollia, calida: videndúmque, ne quæ calida admota sint, tempore refrigescant, calórque linteis calentibus, aut alia arte fouendus est. Sunt, qui nullis eiusmodi remediis vsi, neque fomentis, neque maioribus illis auxiliis certas antidotos commendant. Quales sunt. 65 Dens apri in scobem cõminuitur, dantur ℨ.2. ex vino albo tenui. Aliud.

64 Ne sua inæqualitate partem offendant.

65 Valet ineunte morbo ad materiæ orgasmum, palyndromẽ, aut fluxionẽ prohibendã. Habet enim dẽs apri vim adstringendi maximam.

Radicis lappæ ſiccæ, quæ purpureum florẽ gerit, aut floris ʒ.1. è mulſa propinantur. Aliud.

66 Coralli rubri & teſtæ auellanarum rubrarum ana ʒ.1. datur è mulſa. Ruſtici ius ſerpilli expreſſum cũ aqua cardui benedicti vtiliter vſurpant. Poſſunt hæc quidem tentari, non neglectis aliis remediis.

Cucurbitularum in pleuritide 67 plurimus vſus eſt, de quo Galen. in lib. de Cucurb. Vtimur quoq; plurimùm aqua hordei, ſacchari, ſyrupo violato, de iuiubis, 68 oxymelite, hydromelite, decoctione pectorali, ſyrup. capil. ven. & de glycyrrhiza.

Aqua hordei, ſi quidem detergendum eſt, & ſiccandum, ex integro hordeo parari debet.

Si leniendum, ſi extinguenda ſitis eſt, idem hordeum fricandum aſperiore linteo, & exteriore tunica ſpoliandum eſt.

Si nutriendum magis, proportio hordei ad aquam augenda eſt, magíſque coquendum eſt, dum disfringatur hordeum. Ferè parant aquam hordei, vt ſit aqua vigecupla, id eſt, vt ſint xx. partes aquæ, & vna hordei.

Sæpe etiam quartam partem ſyr. viol. commiſcemus, aut modicum ſacchari violati, vel, vt in ptiſana vulgari, glycyrrhizam raſam 69 concoquimus. Aqua ſacchari deterget, coquit, lenit, nutrit.

Sit autem ſacchari ℥.1. in viginti partibus aquæ: coquitur ad ſui dimidium. Poteſt tamen ſacchari modus augeri, vt etiam aliquando 70 ſub quadruplum ſaccharum ſit, quale hoc eſt.

♃. aquæ coctæ, vel aquæ hordei ℔.1. ſacchari communis vel violati ℥.3. atque aliquando colatur aqua illa cum dicto ſaccharo, & modico cinamo-

66 Cõmendatur mirificè pudẽdum bubulum, aut ceruinũ, toſtũ & in tenuiſſimum puluerẽ redactum: datur ad ʒ.1. cũ oxymelite, aut vino albo

67 Ad reuellendum & vacuãdum.

68 Simplici aut ſcyllitico, ſi materia ſit lẽta, nec alui imbecillitas, aut melancholia hypochõdriaca ab eius vſu euocet.

69 Leuiter: nam coctione longiore amareſcit.

70 Vt ℥.4. ad ℔.1.

mi: cum videlicet nutriendum magis, coquendum, detergendum, repurgãdum & roborandum. Iulepi violati vſus eſt, vt leniamus ſitim, & caloré temperemus, leuiter concoquamus, & facilius ſputum reddamus. Syr. de iuiubis lenit, maturat, tẽperatus eſt: cõuenit quoque, vt violatus, incraſſando ſputo.

Oxymelitis ſuſpectus vſus in pueris 71 macilentis, iis quibus genus neruoſum infirmum. Quibus aſperior tuſſis, vigiliæ maiores, ſputa quoque tam craſſa, vt propè ſicca ſint, ſimiliter & ſi æger debilior eſt. Tempeſtiuus autem vſus fuerit, ſi nihil horum repugnat, ſi fluxio tenuis non eſt, ſi ſputa mediocriter craſſa, hoc eſt, nõ ita reſiccata. Hydromelite, vt aqua ſacchari vtendum eſt, niſi quòd calefacit magis & omninò maiore vi præditum eſt, quàm aqua ſaccharata. Decoctione pectorali ad ſitim, ad coquẽdũ; leuiter detergendũ, & incidendũ vti licet.

Syrupus capill. ven. incidit, deterget ſine manifeſto calore. Syrup. de glycyrrhiza ad omnia ſupradicta vtilis eſt & pectus roborat. Itaque vt poſtulabit vſus, modò his, modò illis vtendum eſt. Veteribus quoque melicrata probata ſunt ex aqua, in qua radix violæ purpureæ, ſtœchas, chamędrys, chamæpitys, horum vnum coxerit. Atque 72 initio ſupprimendæ fluxionis ſuffitu vtimur.

♃. 73 vernicis ℥.1. maſtichis, roſ. an. ʒ.2. fiat pul. pro ſuffitu cum ſtupis cannabinis. Item.

♃. diatragacãt. frigidi ʒ.ß. teneat alternatim in ore. Plura in cap. de catarrho.

In coquendo verò quod influxit, vtendum eſt 74 lacte amygdalino, butyro per ſe. Coquit enim, lenit modice, educit.

71 Tenuibus, qui aluo ſunt infirmiore, & mulierib⁹ hiſtericis, & melancholicis.

72 Cũ excluſio fit à capite in fauces.

73 Vel. ♃. vernicis, maſtich. nigellæ romanæ ana ℥.1. furfuris macri ℥.1. pulueris roſarum rubrarũ ʒ.2. fi. puluis pro ſuffitu. Excipitur pileo nocturno. Hûc etiam ſpectant ſacculi & marſupia ex milio, ſale & furfure capiti admouenda manè.

74 Si nulla adſit καρηβαρία, ac non ſit æger διψώδης.

75 *Hæc in pituitosa pleuritide, affecto & declinante morbo.* Poterítque modicum sacchari violati commisceri, vt paulò pleniùs educas, postea verò aliquid mellis. Ita magis repurgabis. Magis etiam, si ad ℥.2. butyri, ℈.2. diaireos simplicis admisceas, vel amygdalas amaras, persicorum nucleos, aut 75 similia amara torrefacta, & in puluerem redacta.

76 *Vt ℞. salsa parillæ ℥.2. radic. enulæ campanæ ireos an. ℥.1. saluiæ & betonicæ M.1. fi. decoct. In colatura dissolue mellis lib. 1. fi. hydromel, quod maximè hyeme vsum habeat.*

Butyro quoque quarta pars terebinthinæ lotæ in aqua maluæ commisceri potest.

Parabilia quoque remedia sunt 76 melicrata, in quibus radix althææ coquẽdo, hyssopus, thymum, & similia incidendo & repurgãdo coxerint. In eandem rem comparãt eclegmata, initio quidem cum multo 77 diatragacãtho: postea verò cum 78 multo diaireos. Feréque in remediis pleuriticis lenientia, detergentia, incidentia, repurgantia commiscentur: quale hoc est.

77 *Ad fluxionem sistẽdam.*

℞. electarij diatragacant. frigidi ʒ.6. sacchari candi, penidiarum, pilularum albarum an. ʒ.3. diaireos simplicis ʒ.2. syrupi violati & iuiubarum an. quantum sufficit, fiat eclegma.

78 *Ad expectoratũ promouendum.*

Vbi verò magis repurgandum & extenuandũ, loco penidiarum, mel album: loco syrupi prædicti syrupum cap. ven. & aliquid oxymel. miscebimus.

77 *Vel. ℞. iuiubas, pruna damasc. an. num. 20. passul. mundatar. ℥. ß. dactylos, ficus pingu. an. num. 3. vngul. caballinæ M. ß. hyssop. P. 1. glycyrrhizæ rasæ ℥. ß fi. decoctio: in colatura ad ℔. 1. dissolue sacchari quart. 3. electarij diaireos simplicis ℥. 3. fi. syrupus.*

Iam aucto morbo, ad hos vsus vinum album, tenue & aquosum concedi potest. Inunctiones lateris fiunt ex oleo violarum & aliis, vt supradictum est, oleo de keiry, de lilio, mucaginib. semin. cydoniorum, althææ, lini, fœnugræ. extractis in aqua violarum, vngulæ caball. scabiosæ, hyssopi, butyro, sordibus lanarũ, terebinthina, axungia gallinæ, an-

feris, anatis, fuis, & quæ plurimum laudatur, vrfæ. Adduntur pulueres, ireos, thymi, hyſſopi, marrubij, gentianæ, ſinapi, cnici, braſſicæ, & ſarmentorum vitis, non initio quidem, ſed iam progreſſo morbo. Sic enim ferè poſteriorum Medicorum vſus. Veteres autem vehementioribus remediis vſi ſunt. Latus lana ſordida leniente & concoquente integitur: poſtea etiã in fine morbi lana ſulphurata. Formulæ ſunt.

℞. ol. violarum, amygdalarum dulcium ana ℥.ß. miſce. Cui adde poſt initia, mucagin. ſem. cydoniorum excorticatorum ʒ.6. mucag. ſem. lini ℥.ß. ceræ modicum, fiat linimentum pro latere. Poſtea.

℞. mucag. ſem. althææ & cydoniorum an. ʒ.6. mucaginis ſem. lini & fœnugræci ana ℥.ß. ol. de keiry, adipis vrſi an. ʒ.3. œſypi ʒ.2. ceræ modicum, fiat linimentum.

℞. dialthææ ℥.2. cum oleo amygdalarum dulcium, fiat vnguentum molle. Atque vbi iam reſoluẽdum eſt, adde pul. ireos, aut ſimilis ʒ.2. Túmque bonum fuerit,[78] folium braſſicæ ad ignem tabefactum, & butyro illitum ſuperponere lateri, vel ex eiuſdem braſsicæ caulibus combuſtis, & in cinerem redactis, mixta adipe, linimentum conficere. Nam id medicamenti affatim diſcutit.

78 *Hæc ex Paulo Aegineta, cap. 33. lib. 3. deſumpta, ad pleuritidem notham.*

Atque vbi ad ſuppurationem vergit, ſemen naſturtij & ſinapi cerato commiſceri poſſunt. Quo tempore.

℞. rad. althææ & liliorum repurgatarum ana ℥.1. ficus pingues N. 2. Coquantur omnia in vino albo. Deinde cum axungia & oleo de liliis pinſentur in mortario. Fiat emplaſtrum molle, cui inſper-

ge ſemin. naſturtij & ſinapi in puluerem redacti ana ℨ.1. Tentatis omnibus his remediis, ſi quidem deſperatio eſt, & vires tolerare poſſunt, cauteriũ actuale, aut potentiale (quod vocant) lateri inferendum eſt.

Scarificatio quoque cum cucurbitula, eo modo, quo in libello de cucurbitula dictum eſt.

Pleuritis notha.

Eſt nonnunquam lateris dolor, qui pleuritidem ementitur, & propterea pleuritis notha ſolet appellari. Eius cauſę ſcholiis noſtris proximè deſcribũtur.

Ad curationem verò hæc remedia comparari poterunt. ♃. farinæ tritic. M. 1. mell. ℥. 2. coquantur in decocto rutæ & nepetæ: deinde addita vitulinæ axung. lot. in aqua chamæmeli ℥. 1. ſ. f. cataplaſma dolenti parti admouendum. Ruſtici ſucco nepetæ lana excepto, ſuperpoſita faſcia, cõtra pleuritidem, & internos dolores vtuntur.

♃. maioranæ, rut. ana M. 1. baccar. laur. p. 2. vehementer tere in mortario: adde mell. ℥. 4. f. velut cataplaſma, quod impingatur lateri calidum: ſuperponatur lana, & faſcia alligetur.

♃. decoction. abſynth. ℔. ſ. ficuum pinguiũ tritarum ℥. 3. f. decoctio ad craſsitudinem: f. fortis expreſsio. In expreſsione rurſus coque mellis ℥. 1. ſ. radic. ireos pulueratæ, rad. caul. an. ℥. ſ. itaretur expreſſio, & cum cerato laurino fiat vt priùs.

Nicol part. 2. lib. 2. Achariſton à Nicolao deſcriptum ad nucis myriſticę magnitudinem datum omnibus interaneis doloribus ſubuenit.

Olea muſcellinum, ſtyracinum, ex deſcriptione Nicolai compoſitum, ſcylliticum, puleginũ, è florib.

in oleo infusis,& in vase duplici coctis,& vehemẽter expresis, hypericinum, mastichinum lateri tepida cum lanis sordidis vtiliter apponentur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Anto. Musæ erronea de distinctione pleuritidis opinio.

Musa in Aphorismos, ita pleuritidem distinguit, vt notha sit in superiore parte tunicę tegente costas, aut inter costas: vera, in mediastino. Quod & rationi, & experientiæ repugnat: quibus perspicuum est in succingente costas, aut perioltio, aut saltem in musculis intercostalibus veram cum veris propriísque symptomatis excitari: notham in musculis externis. Licet haudquaquam negandum intra thoracem speciem quandam pleuritidis non veræ fieri posse. Multis enim ex ratione vitæ, quæ crassa & viscida gignat, multus humor eiusmodi in corpore cumulatur, qui in vacuum spatiũ thoracis & pulmoné delatus, membranísque hęrens, dolorem pleuritico similem affert, sed sine febre, vel certè febricula, aut etiam frigidiore corpore, quàm antè, respiratione quasi in collo suffocante, pulsu difficili, tardo, minimo, vbi neque phlebotomia, neque similibus remediis ad pleuritidem accommodatis, sed iis, quæ humorem illum incîdant, tenuent, & ducant, semper est vtendum. Signa autem certissima, quibus in cæteris & pars affecta, & materia affectus internoscuntur, huiusmodi sunt. Si æger in partem lateri dolenti oppositam decumbere nõ potest, in membrana costas succingente affectio est, quæ suspẽsa pondere concepto grauatur. Si in partem affectam, digito leuiter premenda pars exterior cutis. Nam si æger dolorem inde percipit, in musculis externis: sin minùs, nisi costa grauiùs tractetur, vel in periostio, vel in musculis intercostalibus subsistit. Tum notanda erit pulsatio ad distinctionem vtriúsque. Nam in musculis intercostalibus comprimitur arteria, vnde pulsatilis dolor. Omnibus eadem ferè sunt alia symptomata, exceptis febre & sputo. Spuria in musclis externis à materia frigida vel flatulenta, sine febre est. Sputum in inflammatione intercostalium, ob minorem resudationem, pau-

Pleuritidis signa, ex affecta parte & materia affectus petenda.

cum:in perioſtio,ferè nullum,tum ob materiæ paucitatem, tum quòd ſudore ſæpe & inſenſili rranſpiratione reſoluatur.Sanguineam indicãt (cæteris ſignis non prætermiſſis)ſpurum cruentum:biliofam,ex rubro flaueſcẽs: pituiroſam tardè apparens,ſubalbidum.A melancholia rariſſimè fit, & ſi fiat, vix curatur. Cùm autem morbus iudicetur,vel excretione, vel coctiooe, vel abſceſſu, niſi ſoluatur celeriter in ſanguinea, miſſione ſanguinis: in biliofa,vel eodem modò,vel ſæpius ſudore, aut hæmorrhagia è naribus, ſaltem intra diem ſeptimum, in peripneumoniã degenerat:aur poſt 14.in ἐμπύημα.Peripneumonicus eſt æger,ſi dolor punctorius imminutus,febris & ſpiritus difficultas aucta,ſputum ſpumoſum, rubentes genæ, mórſq; eſt ferè ſemper in propinquo. In hac dolor fit aliquando, non ratione pulmonis, ſed mediaſtini & membranarum.Quòd ſi non repurgetur materia,cocta in pus vertitur,fitq; empyema,ſanie,quę per ſputum educi debuit, in ſpatio thoracis collecta. Terminus autem iudicãdæ pleuritidis per expuitiones, decimuſquartus. Non,vt Fuchſius, & alij,ab eo die numerando, quo cœpir æger expuere.Nam id falſum eſſe,& ea quæ ſæpius accidunr,& Anaxionis hiſt.3.Epid.demonſtranr.Si enim ita numeres,nõ 14.diebus eo modo iudicatus fuiſſet, ſed ferè 24. quia cœpit 11. Rectè igitur Hipp. Quicunque morbo laterali laborantes,in quatuordecim diebus non repurganrur,ij ad ſuppurationem verruntur.

Morbus tribus iudicatur modis.

ἐμπύημα

Hipp.aphor. 8.lib.5.

Phlebotomia & purgatio.] Ex eodem latere fit, dextro quidem ob venã vulgò ἄζυγον dictam, quæ è directo eſt: ſiniſtro verò, tum ob intercoſtalem, quæ oſculis ramorum venæ ἀζύγους in ſiniſtrum latus perreprantium copulatur:rum ob naturæ conatum,quæ ſeſe ita exonerat. Verùm de phlebotome è directo celebranda nobiliſſima eſt diſceptatio à recenrioribus agirara.

Andræas Veſalius Bruxellenſis,inſignis Anatomicus, & Carol. Q. Imperaroris Medicus,ſemper ſecandã brachij dexrri iecorariam,ſeu ſit in dextro latere, ſiue in ſiniſtro pleuritis,ingenioſè cauſatur. Ab eo ratio aſſignatur eiuſmodi:quòd vena ἄζυγος dicta, hoc eſt ſine pari, à latere dexrro venæ cauæ prope cor oriarur,quæ per ſpinã delata ex vtróque latere octo coſtas alit inferiores, ac ad dia-

ad diaphragma, & membranam interſepientem diſtribuitur: vnde expeditiùs multò pleuritidem committens materia retrahatur, ſi ſanguis è brachio dextro extrahatur: quia baſilica dextri brachij ἄζυγον magis reſpicit, quã baſilica ſiniſtri. Sed id argumentum nullius eſt momenti apud eum, qui rem Anatomicam paulò oculatiùs perſpexerit. Nam vena ſine pari, quem recipit à caua vena ſanguinem, non ampliùs ad eam remittit: imò ſuis in oſculis venæ cauæ coniunctis ita fabrefracta cernitur, vt ei idem ferè eueniat, quod veſicæ vrinariæ, aut cordis vaſorum orificiis. Quòd verò ſanguinem ſemel receptum ἄζυγος non reuomat, ex diſſectionibus certum eſt. Nam ſi venam cauam in parte ſuperiori ſecueris, & fiſtula in eam intromiſſa inferiorem verſus partem ſufflaueris, tota ipſa caua vena in parte inferiori ſimul cum vena ſine pari inflabitur, & tumida euadet: at ſi venam ἄζυγον parte infima ſecueris, immiſſaq; cannula ore ventum ſurſum impuleris, dubio procul vena caua non inflabitur, nec tumida euadet: quia aër in vena ſine pari contentus exire nequit. Quòd ſi aër à vena ſine pari ad cauam non deriuetur, quomodo ſanguis aëre corpulentior refluet? Quæ quæſtio vt diſcutiatur, obſeruandæ ſunt cauæ venæ aſcendentis propagines ad inſtitutum noſtrum facientes. Caua vena aſcendens ſurſum ad cor contendit, rectáque ad iugulum fertur in multas diuiſa partes, è quibus duæ illæ ſunt memorabiles axillaris & cephalica. Inter quas venas duas prope iugulũ ab vtroq; latere vena quædam media eſt ex axillari ferè enaſcens, quæ inde obrepens in multas finditur venulas, quæ in vniuerſum cum ramuſculis & venulis ſine pari copulantur, quæ, vt dictum eſt, octo coſtas alit inferiores. Quum igitur iecoraria vena in pleuritide pertunditur, ſanguis non tantùm in vena caua cõtentus educitur, ſed is potiſſimùm, qui in inflammatione continetur, aut eſt prope inflammationem: præcipuè verò ſi morbus octo coſtas inferiores occupet: ſed multò magis ſi quatuor ſuperiores, quòd cum his magnam habeat axillaris vena communionem. In quibus ſecari vena tutò non poteſt, cucurbitulæ in principio inguinibus affiguntur ad diuerſionem. Purgãtia multis de cauſis reiiciuntur. Primùm,

quia cùm sputa prodeunt, eorum prohibent motũ: deinde in inflammationibus internis nihil è parte inflammata educunt, & partes sanas colliquant: postremò, quia in pleuritide & peripneumonia habitis profluuium ventris metuendum. Quæ omnia docet Hip. Sed hæc postrema ratio infirmior, Addit enim Gal. in cocto morbo, & mediocri, non inutiliter aliquando aluum profluere, licet in maligno malum, & vt caussa, & vt signum. Caussa quidem, quia vires exoluit. Signum, quia attractricis hepatis, & alteratricis, vẽtriculi imbecillitatem significat. Quod autem Hip. cum dolor ad hypochõdrium extenditur, laxantia præscribit, Galenus concedit, sed tantùm ad materiæ antecedentis eductionem, siue è splene, siue è cauis hepatis, non è thorace, aut latere. Soranus Hippocratem reprehendit, qui non secet venam, vbi ad hypochondrium descendit pleuritis. Idem Galenus tacitè in Hippocrate taxat. Sed enim in exiguo dolore lateris & sputo cruento, quod est indicium clementissimæ pleuritidis, non est necessaria phlebotomia: sed aliis auxiliis profligari debet, maximè in homine biliosissimo, ætate iuniore, vel seniore, ex libr. de Humoribus. Perperam igitur faciunt, qui in cruento sputo statim sanguinem detrahendum esse colligunt. Rarò autem vtendum purgantibus, iisque leuibus, in principio, morbo pituitoso per defluxionem, & si materia fluat ab hepate. Sed tutius adhuc clysteribus agitur. In peripneumonia etiam de venæ sectione dubitari potest. Primum, quia ex Anatome non satis perspicuum, qua via materia inflammationis in venam sectam veniat, cùm nullus ramus à vena caua pulmonibus distribuatur, & per venam communem phlebotomia fieri debeat. Deinde quia post pleuritidem, asthma, aut anginam, venæ sectio ferè lethalis, quòd iam afflictas vires occupent. At si suppressis mensibus, hæmorrhoïdibus, aut solenni aliqua euacuatione vteri, & similibus oborta sit, in quibus hepar in thoracem & pulmonem sanguinẽ reiicit, si sputa rubra, plenitudo, & quæ sanguinem indicant nondum degenerâsse in melancholiã, aut bilem, de venæ sectione non dubitandum: alioqui abstinendum. In cæteris curatur peripneumonia ferè vt pleuritis, clysteres, san-

Pleuritidi cathartica cur minus cõferant.

Hipocr. aph. 19. lib. 6. & Gal. in comment.

Hipp. lib. 2. de vict. rat. in morb. acu. sent. 11. & Gal. ibid.

Galen. ad finem comm. 3. lib. 6. Epid.

Peripneumonia an venæ sectionem desideret.

guinis missio, syrupi, decocta, vnguenta, sacculi, eclegmata, condita, frontalia, emplastra, linimenta, cerata, pasta regalis & similia.

Locis perflatis ab Aquilonibus.] Lib. 3. Epid. scribitur in pleuritide Romanos & Athenienses obiectos ventis calidis malè ferre sectionem venæ: Parios & Hellespontios meliùs. Cæterùm non omni pleuritico cõuenit necessariò, etsi expuat concocta. Lege. 6. Epid. & historiam pithyonis initio tertij.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVI.

Pleuritidis generatio vnde.

Illabens in membranam costis subtensam sanguis tenuis & biliosus (crassus enim & pituitosus densum mẽbranæ corpusculum vix subit) tumorem & inflammationem, pleuritidem, mutuato ab affecto loco nomine, appellatam, gignit. Talis verò phlegmone ad tria morborum genera referri potest. Quatenus enim tumor, ad morbum in compositione: vt inflãmationem sequitur calor & tensio, ad intemperiem reducitur. Et quia tussis ab hoc affectu separari nequit, dum rumpitur abscessus, & effusa in spatium thoracis sanies in asperas pulmonis arterias recipitur, tussiendóque excreatur, soluta quoque vnitas adest. Pathognomonica pleuritidis veræ à spuriæ notis distincta signa fusè describuntur ab Hollerio ex Galeno cap. 2. lib. 5. de loc. mal. affect. lib. 12. & 13. Meth. itémq; comm. 1. in lib. de Humorib. secundum Hippocratem.

Pleuritis ad tria genera morborum reducta.

Pleuritidis curatio.

Affectum hunc quia fluxionis sobolem esse intelligimus, & inhibitionẽ materiæ affluentis, iis maximè in inflammationibus, quæ sunt νόσημα γιγνόμενον, esse vacuatione priorẽ ex galeno didicimus, basilica dolentis lateris secatur: quæ tamen prætérquam quod reuellit, deriuat etiam cõmodè & eua-

cuat. Promptè, vel ante solutam aluum, ducitur sanguis: alioqui dolore, ardore, & partis debilitate perpetuò attrahentibus, magis phlegmone exasperatur. Sanguinis detrahendi modum doloris conditio, corporis habitus, & anni tempus indicabunt. Quanquam verò sanguinem vsque ad coloris mutationem mittendum præcipiunt, nisi vel malignitas inflammationis, vel vires hoc denegent, & ægri facilè propter calidam atque humidam temperié, qualis est in pueris, & iis, quibus mollior corporis habitus, resoluantur, cauendum tamen diligenter, ne missione sanguinis copiosiore vires multùm atterantur, in quarũ robore salutis spes in pleuritide consistit. Cathartica valentiora non imperantur, ne agitato corpore fluxionem augeant. Itaque leuior erit purgatio, qualis hæc.

Hippo. sent. 74. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.

℞. rh. elect. ʒ. 2. infundantur in decoct. pectoral. cum santal. citr. ʒ. ſ. in expressione leui dissol. syr. de hyssopo, vel capill. ven. & cathol. ana ℥. ß f. potio.

Rhei sic imperati adstrictio tanta non est, quæ sputo expellendo obsit, vt meticulosi medici subuerentur.

Quoniam autem coniunctæ pleuritidis materiæ vacuandæ ratio & via cõmodior non est, quàm per asperam arteriam, eclegmatis, syrupis, vel etiam apozematis promouebitur sputum, non omissis interim, etiam ab initio, topicis anodynis paulò pòst explicandis. Magis aliis placet syruporum, quàm eclegmatum, vsus, quòd internam asperæ arteriæ capacitatem promptiùs subeant, quódque longè sint paratiores. Si itaq; sputum admodum tenue incrassandum sit, hæc formula præscribetur.

℞.syr.de glycyrrhiz.& iuiub.ana ℥.1.Misce. Vtatur eclegmatis loco cum baculo glycyrrh.

Vel syrup.violaceus in hac rem faciet. Syrupis licebit aliquid diacodij immiscere. Aut.

℞.cass.recens mundatæ ʒ.6.diatragacanth.frigid.℥.ß. pilular.hypoglottid.ʒ.2.sacchar. cand.ʒ.1.ß.radic. ireos Florent.℈.1.syrup.capill. vener.& de glycyrrhiz.ana q.s. f.eclegm.Adde,si velis,cõseru.ros.borrag.bugl.an.ʒ.1.

At si sputum præ lentore & crassitie expelli non possit,ex vsu erunt incidentes syrupi.

℞. syr.acetos. simpl. & capill.ven.ana ℥. 1. vtatur cum bac.glycyrrh.vel.℞.oxymelit.scyllitic.℥.1.syr.de hyssop. & acetos.simpl.ana ʒ.6.cap.vt.antè.

Quod si fortiore sit opus, ex eclegmatis ad asthma ℥.ß radic. ari priùs in hydromelitè cocti ℥. 1. syrup. de hyssop. & oxymelitis simplic. ana ʒ. 6. fiet lohot. Sæpe accidit,vt vnà sputum promouere, & vires recreare oporteat: atque tum tabellæ,opiatæ, condîta instituuntur.

℞.conseru.rosar.borrag.bugloss.enul. campan.an.ʒ.2. diatrag.frig.& diair.simpl. ana ʒ.1.ß. penid. ℈.2. electar. de gemmis ℈.1.rasur.eboris,corn.ceru.ana ℈.ß.cum syr. iuiubino fiat opiat.vel cum sacch.condîtum.

Contingit aliquando,vt copiosa sit fluxio,quæ se in pulmones receptat: in qua ad ea quæ sanguinem incrassant, catharrhúmq; sistunt,cõfugiendũ, etiamsi sputi eductionem remorentur. Nam suffocationis periculum,quod à catarrho impendet,magis vrget.

℞.conseru.ros.antiq.℥.1.ther.veter.ʒ.3.bol.arm.lotæ in aq.ros.ʒ. 1. cum syrup.ros. sicc. aut papauerino f. opiata. Vtatur horâ somni ad magnitudinem nucis auellanæ.

Sed de reliquis id genus remediis plura cap. de catarrh.

Extrinsecus adhibenda, quæ foras trahunt, linimenta, cataplasmata, denique fomenta, si tamen ab his largioris attractio materiæ non metuitur, vel si pleuritis sit notha, vel à flatu, aut fluxione exigua.

♃. olei keirini ℥. 1. olei anethini ʒ. 6. olei lilior. ℥. ß. f. litus, superposita lana succida.

Syluius duos aut tres parabat sacculos ex floribus chamæm. melil. aneth. furfur. mil. solis in sartag. frixis: quos iubebat admoueri nunc lateri, nunc ad anteriorē thorac. partem prope collum, per quam flueret humor, vt eius fluxionem sisterent.

Efficacissimum est & hoc vnguentum.

♃. olei amygdal. dulc. & irini an. ℥. 1. axung. gallin. capi, anser. cunicul. butyr. recent. an. ʒ. 2. croc. gr. 5. cum tantillo ceræ f. vnguentum.

Periclitatores empyrici in oleo ceræ arte Chymica extracto, cum vino albo aut aqu. cardui, epoto, vel etiam per se lateri illito summam pleuritidis medelam reponunt.

Cataplasmata si admoueantur, videndum ne crebriore eorum vsu pus promoueamus, dū solam diaphoresim consilium est moliri. Versa enim in empyema pleuritis funesta.

1 Symptomate tum simplici, tū cum phlegmone coniuncto.
2 Quia crassus, & non arteriosus.
3 Quod in capacitatem confluxerit.
4 Quandoquidem sit corruptus.
5 Refert enim partis, vnde manat, ideam.
6 Crebro pulmonis motu.
7 Pulmones nānque sensus sunt expertes.

De 1. sputo sanguinis. CAP. 27.

SAnguis expuitur à thoracis venis 2 niger, 3 grumosus 4 fœtidus, cum doloris sensu. A pulmonibus 5 flauus, tenuis, 6 spumosus, sine 7 doloris sensu. Atque hinc rupta, exesa, aut aperta vena. Rupta affatim erūpit ex clamore, casu, cōcussione pectoris, perfrictione, plenitudine. Plenitudo ex ratione vitæ, suppressis mensibus, aut

ſolenni aliqua vacuatione. Exeſis, 8 ſenſim & per interualla ab humore acri, quem vel caput demittit, vel ratio 9 vitæ, aliquando etiam inedia 10 collegit. Apertis ex 11 calidiore & humidiore ratione vitæ. Ruptis glutinantia, quę citra morſum ſiccant: exeſis 12 cibi boni ſucci, & pharmaca ſarcotica: apertis adſtringentia conueniunt.

Expuitur ſanguis ab arteria aſpera, túmque dolor ſentitur. Omninò paucus ſanguis expuitur ex faucibus & ore, cum ſcreatione, non tuſsi. Tuſsis enim excitatur, cum ab arteria, pulmone, thorace, 13 ſanguis excernitur. Ex gingiuis tantùm leui ſputatione eiicitur. Aliis à capite defluit, nõ adeò paucus, niger, læuis, linguam & palatum commaculãs, titillans, ad nares grumos relinquens, ex vulnere, frigore, ebrietate, & capitis plenitudine. Qui ſi parte aliqua in arteriam defluit, tuſſes irritat leues, faciléque gargariſmis 14 adſtringentibus ſupprimitur. Sanguis quoque aliquando euomitur à ventre, liene, hepate, proximíſq; venis niger, grumoſus, multus. E ſtomacho verò aut œſophago admodum 15 exiguus reiicitur. Hæc omnia igitur, priúſquam remedia inſtituas, diſtinguenda ſunt.

Curatio ſputi ſanguinis è pulmonibus.

Inedia, ſilentium, leuis reſpiratio, veneris & vini abſtinentia, quies tum animi, tum corporis imperanda ſunt. Medicatis alimentis vtendum eſt, quæ morbo conueniunt.

Si à capite defluxio, ſupprimenda ex iis, quæ cap. de catarrho dicta ſunt. Componenda tuſsis, quæ vexat grauiùs. Sanguis, ex interna brachij, anguſto vulnere, modica quantitate, bis aut ter vna die, aut

8 Quia diſtillationes è capite, quæ tuſsiculoſos & raucos homines reddũt, per exeſionem vaſis tabẽ afferũt.

9 Cuiuſmodi eſt vſus caſei putris, & leporis marini.

10 Præſertim ĩ biliosis.

11 Vt vini generoſioris vſu.

12 Ad ſiſarcoſim faciendam.

13 Thorax enim tuſsi ſe expedire contendit omni moleſtia, vt ventriculus vomitu, & cerebrũ ſternutamento.

14 Vt ex decocto plãtag. balauſtij, cẽtinodij, ſucco granatorum, & aqua roſacea.

15 Quia paruas habet venas.

duabus detrahi debet, sed viribus constantibus. Nam in infirma muliere Romana Galen. lib. 5. Method. sanguinem non detraxit: quam tamen percurauit, cùm venisset initio (hoc autem initium 2. vel 3. die) pauco sanguine excreto. Si plenitudo in causa est, largiùs. Si suppressis mēsibus, vena cruris aperienda est, & aliis artibus mensis irritandus. Iniicienda vincula coxis & brachiis, ad articulos, & in eisdem locis adhibenda frictio. Cucurbitulæ hypochondriis, ilibus, atque inguinibus affigendæ. Sanguisugæ in pectore affigendæ sunt: tum remediis, quæ intro assumuntur, & topicis vtendum est.

Comparentur illa ex adstringentibus, portulaca, plantagine, polygono, omphacio, sumach, galla, cortice glandium, radice rubi, consolidæ, althææ, centaurij maioris, hæmatite, electro, corallo, balaustiis, rosis. Alius ordo.

Bolo armeno, terra sigillata, sanguine draconis, gummi arabico, tragacantha, thure, mastiche, mirrha, melle cocto. Hæc postrema ruptis venis magis conueniunt, vt illa apertis. Oportet autem vitare omninò, quæ nimiùm adstringunt. Propterea medicamenta hæc ex glutinantibus, adstringentibúsque mixtis componuntur: vt si aperta vena est, adstringentia: si rupta, glutinantia superent. Sed quia horum vis non facilè penetrat, necesse est aliquid admiscere eorum, quæ tenuium sunt partium: qualia sunt aromata, spica, cinamomum, santali, doronicum, & similia ex particularium composi. Gal. libro 7.

Atque vbi immodicè perturbat tussis, etiam nar-

cotica miſceri debent, opium, ſemen papaueris albi, ſemen hyoſcyami albi, & cicutę, cortex radicis mãdragorę, philoniũ, theriaca vnius anni.

Particularia remedia.

Xenocrates apud Gal. hœdi ſanguinem nondum concretum cum pari menſura aceti elixabat, dabátque tribus deinceps diebus. Doſis ℥.3.

Frequẽs vſus antiquis, maximè initio, atq; vbi grumorum ſuſpitio, oxycrati diluti, id eſt, aceti ita cõmixti aquæ, vt bibi poſſit. Acetũm quoque in vſu fuit: ſed animaduertenda ſunt, quæ de oxymelite proximo capite annotauimus.

Coagulum cerui, hœdi, leporis, Græcis & Arabibus hac in re cõmẽdatur, quod mirũ eſſe poſſit, cùm natura ſit acri, digerente, & exſiccante.

Auerrhoës & Arabũ familię parte aliqua refrigerare, adſtringere, & reprimere ſcribunt, aut elemẽtari qualitate, aut proprietate quadã. Certũ eſt experimẽto, quod & Dioſcorides ſcripſit, & in lacte probari poteſt, diſſoluta coagulare, coagulata diſſoluere. Deinde modica quãtitate exhibetur, & ex iis, quę vim acrimonię refringãt.

Doſis ciceris magnitudo ex oxymelite, vel poſca, ſi grumi diſſoluendi ſunt. Alioqui ex aqua ferrata, plantaginis, & ſimilibus.

℞. coralli rub. torrefacti, & in aceto extincti, terræ ſigillatæ, ana ʒ.ß. ſpicæ ℈.ß. cum ℥.2. ſucci portulacæ, aut polygoni, vini granatorum, lactis vſtulati, fiat potus. Vel ex eodem corallo, terra Lemnia, bolo Armena, cũ ſyrupo roſarũ è ſiccis, vel myrtillorũ, cõcinnabitur potio. Rhabarbarũ manditur, datur in ſubſtãtia cũ aqua plãtaginis.

Herbas dat Celsus edendas sanguinalẽ, plantaginem ex aceto. Sunt qui animaliũ ossa cum suis cartilaginibus & tẽdinibus siccata in puluerẽ redigãt, quẽ cum aqua adstringẽte potui dẽt.

℞. carnium limacum coctarum in vini austeri, & aquæ plantag. ℔. 2. conseruæ consolidæ maioris, & ros. ana ℔. 1. Cum decoctione limacum fiat distillatio in alembico.

℞. suprà dicti distillati ℔. 1. coletur per manicam Hippocratis, cum saccari rosati dissoluti in aqua plantaginis ℥. 2. santali, spicæ ana ℈. ß. Symphyto sæpe vsi sunt veteres in sanguinis reiectione, quemadmodum Galen. lib. de theriaca hanc vsurpauit cum symphyti decocto.

Puluis è limacibus in tegula siccatis, sanguinem comprimit.

Idem præstant trochisci de carabe, de terra sigillata cũ decocto hæmatitis cõquassati: athanasia cum decocto polygoni, vinũ saluiatũ. Aut.

℞. lapid. hæmatitis, bol. arm. optim. corall. rub. mummiæ, pulmo. vulp. sicci ana ℈. 1. seminis botryos, cinam. ana ℈. 1. sacch. ros. ℥. ß. cũ mucagine tragacãthæ extracta in aqua saluiæ vitæ & myrtillor. f. troch. Vel incorporẽtur in cõserua ros.

Vbi viribus metuitur, expressionibus vtendum est è perdicibus, turturibus, quarum ventres adstringente materia farciantur. Aut distillata hoc modo imperanda sunt.

℞. conseruę ros. cornorũ, symphyti an. ℥. 2. electarij diarho. Abbatis, diamarga. frigidi, triasantali, aromatici rosati ana ʒ. 2. spicæ, cornu cerui, coralli rubri, puluerator ũ ana ʒ. 1. ß. trochisco-

de terra sigillata, de carabe, de spodio ana ℈. 4 seminis acetosæ, portulacæ, plantaginis ana ʒ.1. aquarum portulacæ, rosarum, plantaginis, vini granatorum ana ℥.4. decoctionis duarum turturum, & vnius perdicis ℔. 4. cum mica panis albissimi infusi in vino granatorum, & carnibus vnius capi fiat distill. Coletur per manicā Hippocratis, vt priùs. Licebit etiam parare syrup. è succo plantag. vngulæ caball. centaurio, scabiosa, bipinella, quo tanquam lohot vtatur.

℞. testarum oui, detracta membrana interiores, ℥.2. puluerisentur. Dentur ex aquæ plantaginis ℥. 3. succi saluiæ ℥. 2. sacchari rosati ℥. ß. Detur ieiunis.

℞. gummi arabici, tragacanthi assi, boli armenæ ana ℈.1, coralli torrefacti, cinamomi ana ℈.ß. Ex lacte cocto eodem modo succi ex supradicta materia ad ℥. 2. aut 3. per se exhiberi possunt. Poterit inspergi ʒ.1. eorum, quæ comminui possunt, aut decoquuntur in aqua pluuiali, in lacte, in aqua ferrata, aut simili.

Centinodium & in iusculis coctum, & partibus adhibitum efficacissimum comperi reiectione sanguinis, menstruis &c.

Similiter hordeata, lac amygdalinum, ex eiusmodi liquoribus parari debēt, iidémque pulueres inspergi possunt. Interim quotidie aqua hordei cū saccharo rosaceo, syrup. è rosis siccis, syrupo myrtill. sanguini temperando erit accōmoda. Vsu autē adstringentiū aliquando sputū supprimitur, & fit spirādi difficultas: vbi ad leniētia redeundū, vt paulò pòst obseruabitur.

Admouēda thoraci, non quæ adſtringunt vehementer (horum enim vis ad pulmonem non penetrat, cogítq; ſanguinem in pulmones) ſed iam vacuata copiâ, ſedato motu, vinum adſtringens cũ oleo roſato, myrthino, cydoniorum. Commodum erit emplaſtrum præſcribere, pectori, dorſo, & lateribus affigendum. Quale hoc eſt.

♃. ceræ, pic. reſinæ pini, bitum. an. ℔. I. mannæ thuris ℥. 6. ceruſ. ℥. 4. vitrioli ℥. 4. opopanac. ℥. 2. ol. quod. ſ. aceti ℥. 20. Confectionis modum petito ex cap. 4. lib. 5. de materia chirurg. Hyeme etiam nardinum cõuenit cum lana ſordida in eo madefacta, & appreſſa pectori. Loco vini, aceti vſus eſt aeſtate, benè carnoſo corpore, robuſto genere nẽruoſo, nec vrgente tuſſi.

E thure, terra ſigill. bolo armena, oui albumine incorporatis cataplaſmata fiunt adiungenda thoraci, adiunguntúrque poſt vſum lanæ ſordidæ prædictæ. Quòd ſi malum ex perfrictione ortum eſt, tapſia, ſinapi, & quæ ex his conficiuntur medicaméta ex vſu ſunt. Oportet autem hæc permittere, dum calor medicamenti penetret. In grauiore tuſſi philonij aliquid imperabis, quod aliter Græcis, aliter Arabibus deſcribitur.

Philonium Græcorum.

♃. piperis albi ʒ. 20. opij ʒ. 10. croci ʒ. 5. ſeminis hyoſcyami albi ʒ. 20. ſpicæ nardi, euphorbij, pyrethri ana ʒ. I. excipiantur melle cocto.

Philonium Arabum.

♃. papaueris albi, hyoſcyami ana ʒ. 20. opij, terræ ſigillatæ ana ʒ. 10. hæmatitis lapidis, croci ana ʒ. 5. caſtorei, ſpicæ, euphorbij, pyrethri, margarita-

rum non perforatarum, carabe, zedoariæ, doronici, galliæ moschatæ ana ʒ.1. caphuræ ℈.1. cum melle rof. colato incorporentur. Dosis est à ʒ.ß. ad ʒ.1. cum succo arnoglossi, aut vino diluto modica aqua rosarum.

Rhazes Philoniũ sic describit. ℞. piperis, ameos, foliorum rutæ, mentastr. castorei, baccar. laur. cumin. an. ʒ.1. opij, mandrag. seminis hyoscyam. alb. ana ʒ.1. mellis q. s. quoniam scilicet omnium dosis ʒ.1. aut ℈.4. Si addas dacrydii ℈.1. fiet solutiuum.

Idipsum, vel philonium Romanum, cum polygonij succo vehementi tussi, vigiliis, fluxionibus medebitur. Vel.

℞. mummiæ puluerat. ʒ.2. mastichis ℈.2. cum mucagine tragacanth. extracta in aqua saluiæ fiant hypoglottia.

Trochisci de bolo armena, & similes cum pulueribus conuenientib. & syrup. rof. sicc. in modum lohot sumi poterunt.

Meminisse verò oportet nũquam vtendum esse narcoticis recèns paratis, sed semestre spacium esse expectandum, aut eò plus.

Nec statim his vtendum est, sed tentatis priùs leuioribus remediis, & vbi natura robusta est. Datur tamen interdum theriaca recens, vt quatuor mensium, crassioris fabæ magnitudine, somni conciliãdi gratia, fluxiones siccandi & crassandi. Exhibetur autem vespere. Postridie quoque, perseuerante fluxione datur eodem vespertino, tẽpore, sed quantitate paulò minore. Quieta verò iã fluxione, mane sumitur, sed ætate vigente, vt annorum 10.

Vel ex syrupi de papauere, de iuiubis, rosarum

de ſiccis ana ℥.I. parabitur zulapium ad ſomnum promouẽdum, & fluxiones præpediendas accommodatiſſimum. Multa ex quinto methodi colligẽda ſunt, quæ ad ſputum ſanguinis pertinent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀναφορικοὶ, quaſi ἀνωφέροντες, ſurſum ferentes, & ἀναπτυστικοὶ Græcis dicuntur, qui ex inferioribus partibus per os ſanguinem reiiciunt. Ex ore quidem & gingiuis, ſi expuitione prodeat ſine tuſſi, & paucus: è gutture, ſi cum ſcreatu: ex aſpera arteria, ſi cum tuſſi leui: ex pulmone & thorace, ſi cum tuſſi vehementi. Sed vehementior adhuc tuſſis eſt, cum è thorace reiicitur, quia primùm ad pulmonem trahitur, & inde per aſperam arteriam deturbatur. Vomitu redditur è ventriculo, ſiue è cerebro defluxerit, ſiue ibi concreuerit, aut caſu, vel percuſſione, vel eroſione cumulatus fuerit. Interpres tamen Coacorum præſagiorum ita habet. Qui ſpumoſum ſanguinem euomunt, dolore infra ſeptum tranſuerſum non exiſtẽte, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multùm vomunt, & in periculo verſantur. Quibus verò minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. Quanquàm Galenus refert quendam in palæſtra graui plaga accepta, ferè duas cotylas ſanguinis tuſſiendo expuiſſe, qui ſtatim ſecta vena, & adhibitis iuſtis remediis conualuit, & in poſterum ſuperuixit. Ergò ab apertione venæ, aut ruptione in maiore quantitate reiicitur, ídq; tutius eſt, licet non ſine periculo. Ab eroſione verò, in exigua. Hoc deterius, feréq; primùm tuſſim ſiccam excitat & magnam: aliquando copioſior, cum vas inſigne exeſum cum vlcere pulmonis, & lateris ſiniſtri dolore, vnde ſequitur tabes, Diſtinguendum etiam diligenter an acrior ſanguis & vitioſior diſtillationem excitet, & in pulmonem confluat, vnde fiat eroſio: an vitio pulmonis & imbecillitate excrementum ibi colligatur, quod putreſcat: an ſuppreſſi menſes, aut conſueta aliqua vacuatio. Cùm reiicitur niger & concretus, & antè fluxit è naribus, indicium eſt è cerebro in pulmonem proflu-

Galen. libell. de vena sect. contr. Eraſiſtrateos.

xisse, aut asperam arteriam. Cognoscitur autem à carne seu propria substantia pulmonis vlcerata exire, duobus signis certissimis: vno, si sit spumosus, vt scribit Gal. comment. in aphor. 30. lib. 7. modò tamen spuma firma maneat. Nam aliquando venis ruptis, aut thorace vlcerato, licet rarò, & non necessariò, spumosus expuitur sanguis, si agitatio quædã ac motus accedat, vnde spuma illi inducatur. Sed hæc citò euanescit. In pleuritide etiam rarò spumosus, licet id aliquando contingat. Alterum est, si carunculæ & ramenta vasorum similiter excreta, & propriam visceris substantiã referentia simul appareãt. Spumosus autẽ est, quia leuis, tenuis, aëreus & spirituosus sanguis, quo nutritur pulmo, quibus accedit motus, & aëris inspirati commotio. Lege cap. 6. lib. 4. de locis affectis, signa Meth. 5. Particularia remedia. 7.

Sanguinis à propria pulmonis substãtia manantis signa.

Remedia sunt phlebotomia, potus aquæ, silentium, parcissima vita, exigua respiratio, frictio & vincula extremorum, potiones ad reprimendum sanguinem, Cucurbitulæ in regione hepatis, epithemata, vnguenta, cõdita, linimenta, syrupi incrassantes, ligaturæ, coctio materiæ, purgatio, dissoluentia sanguinem coagulatum, cientia sputum. In erosione, priusquam sanguinem expuant, ad diuersionem angusto foramine vena secanda, purgandum, diuertendus catarrhus, caput & pulmones confirmãdi. In multitudine humorum è thorace expurgãda habeatur ratio, ne materia supprimatur, néve sanguis irritetur. Etenim suppresso sputo lenientia iterum veniunt vsurpãda. Oxymel & acetum suspecta, si puer, aut mollis æger, macilentus, neruoso genere imbecillíore, asperiore tussi, sputis crassioribus, aut liquidioribus, ægro debili, & sene. Frequenter repetẽda phlebotomia, si vlcus non est, si recens malum & non inueteratum, si vires firmæ. E faucibus & tonsillis minùs periculi: ab arteria plus: à pulmone plurimum. Inde enim suppuratio, & tabes.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVII.

Αἵματος πτύσεως, seu sanguinis reiectationis nomine Galenus libro quinto Methodi eam

Gal. lib. 1. de loc. mal. affect. propriè sanguinis exclusionem intelligit, quæ à thorace atque pulmone manat: quanquam sanguis è gula, ventriculo, hepate, splene, nonnunquã etiã ex aliqua oris parte, gingiuis, faucibus, gurgulione in os confluat, dum is, qui per nares purgandus erat, ad palatum descendit. Causæ repetendæ ex capite de hæmorrhagia.

Haimoptyscos curatio. Ad curationem maximum est in victu incrassante & adstringente, qui & sanguinem ad fluxum reddit ineptiorem, & vlcus ipsum vnit, momẽtum. Qualis erit ptisanæ cremor, cui inspersa sint malorum punicorum grana: vel hordeatum: quod efficacius fuerit, si hordeum coquatur in decocto lactuc. portul. plantag. centinod. & seminis eorundem, adiecto saccharo rosaceo. Basilica vena confestim pertunditur ad reuulsionem, quia sanguine ad affectam partem semper confluente, frustrà adstringentia, agglutinantia, & alia eius generis, præscriberentur. Mox hæc potio propinetur.

℞. rhei vstulati ℈.1. mummiæ, terræ sigill. ana ℈.1. syr. cydon. ℥.1. cum aq. rosſ. & plantag. f. potio. Dabitur, manè, vesperi.

In eundẽ vsum concinnantur zulapia, quæ præcipuè sub horam somni assumuntur.

℞. syr. rosſ. sicc. de papauere, & cydon. ana ℥.1. aqu. plantag. portulac. centinod. an. quart. 1. puluer. corn. ceru. vsti, lapid. hæmatitis an. ʒ.1. mastich. ℈.1. f. zulapium pro dosibus 3.

Vel lupinares trochisci, ineunte præsertim somno ore continendi, imperabuntur.

℞. gummi tragacanth. & arab. in aqu. rosar. dissoluti ana ʒ.1. amyli ʒ.2. bol. armen. terræ sigill. ana ℈.4 mastich. ʒ.1. cum syrup. myrtill. aut aq. plantag. vel centinod. f. trochisci. Vsus sit, vt suprà.

Hûc

Hûc pertinebunt opiatæ, condîta, pulueres. Noui nostratem quendam Lemouicum hæmoptoïcum, qui cùm alternis temporibus multum reiectâsset sanguinem, nec vllis potuisset remediis sanescere, ad Iulium Cæsarem Scaligerum, Medicorum suæ tẽpestatis facilè Principem, confugit: ex quo puluerẽ accepit, cuius vsu breui conualuit. Huius formulam quia mihi communicauit, libet hîc adscribere.

♃. spodij, ros. rubr. bol. armen, terr. sigill. hæmatitis ana ʒ.ʃ. corall. rub. carab. margaritar. non perforat. ana ʒ.2.ʃ. gũmi, tragacanth. an. ʒ.2. sem. papau. portulac. sem. mal. sem. ros. rub. sem. arnogloss. cornu cerui combusti an. ʒ.3. acac. succi barbæ hircinæ, succ. glycyrrhiz. an. ʒ.2. amyli torrefacti ʒ.3. Terantur, misceantur, f. puluis: cuius dosis sint ʒ.3. Datur cum aqua pluuiali.

Hoc remedium tandem descriptum reperi apud Serapionem cap. 25. Tractat. 2. Dum verò ista fiunt, si restitet aluus, clystere subducetur, vel purgãti medicamento adstrictionem aliquam relinquente.

Sic post reuulsionem & deriuationem suppresso sanguinis sputo, & bene purgato corpore, totus thorax oleo cydoniorũ, rosaceo, vel myrtillorum, illinetur, maximè verò æstate. Quod si multa fiat sanguinis eruptio, citra tussim, cœli cõstitutione calida, ægro robusto & carnoso, spongia aceto imbuta de consilio Aëtij thoraci apponẽda. Verùm malum à perfrictione ortum linimenta & cataplasmata calefaciẽtia postulat. Sed de his plura vide apud Gal. cap. 8. lib. 5. Methodi.

De 1 Phthisi. CAP. 28.

PHthisis vlcus 2 est pulmonis, quod ferè 3 sputũ sanguinis sequitur, aut tussiculam 4 ex acriore

1 Quæ fit per anastomosim, estq; funesta magnitudine causæ, vt destillatione catarrhi è capite, vlcere pulmonum: symptomatũ calamitosa vi, ob marcorem totius corporis: difficultate curãdi, quòd vlcus pulmonũ curari nequeat propter perpetuũ eorum motũ: nec sarcotica eò integris viribus perduci poßint. 2 Solutio cõtinui cum sordibus & ichore cõiuncta. 3 Rupta in pulmonib. vena. 4 Per theorema illud. Quæcunque distillationes à capite tußiculosos & raucos homines reddũt, nisi temporis progreßu cõquiescant, alteram faciunt tabis differentiam.

defluxione. Aliquando etiam ruptos abscessus thoracis, cum, videlicet, effuso pure in spatium thoracis, atque ita putrescente, nec in tempore repurgato, pulmones exulcerantur.

Signa phthisis cùm ex aliis, tum ex Hippocr. & Gal. Apho.60.2. in Prognosticis, & cap.14. lib.2. Chronion Aureliani.

Phthisim sequitur totius corporis 5 languor atque extenuatio, 6 curuantur vngues, cauantur oculi, succedit mortifera 7 illa facies, 8 capilli defluuium sequitur, alui profluuium, & mors.

Hoc malum, vt incurabile, maxima pars veterum Medicorum in nulla spe habuerunt.

Itaque initio abstergendum atque 9 resiccandū. Vbi iam satis detersum est, atq; iam nihil saniosum repurgatur, glutinare oportet. Sed dum hæc fiunt, 10 extenuatio corporis instauranda est. Vtemur ergò mulsa 11 initiò ex aquæ potabilis ℔.1 ℥.1.ß. mellis. Per omnia vbi detergendum, melle crudo vtēdum est: vbi glutinandum, melle cocto. 12

Postea verò fœnugræci loti, subinde abiecta priore aqua, decoct. vtemur, in qua octaua pars vel sacchari, in calidiore conditione: vel alioqui mellis, dissoluitur.

Similiter è 13 fricto lini semine, è ciceribus rubris, è nuce pinea resinosa, ex iride Illyrica, aristolochia, porrò & similibus descriptis in cap. de asthmate. Alioqui cum quadruplo melle eclegmata fiēt, tritis

5 Quia aër, qui inspirando ducitur, tabificā acquirit in pulmonibus qualitatē, & quòd vlcus φθείρωμα sit, febrisque in corde accendatur. 6 Exhausta digitorū carne. 7 Hippocratica vulgo dicta, depicta lib. 1. Progno. 8 A siccitate partis exhausto alimento, aut cibi vitio naturali facultate labefactata. 9 Ichorē & saniem. 10 Quæ fit phthiriomate febre & aëris infectione. 11 Si παχέχολος nō sit æger. 12 Vena sectio, si ægri vires ferant, celebrari potest ad ardoris febrilis extinctionem, & catarrhi auersionem. Interim cibandus est æger hordeato, detergendum vlcus: si quidem æger fuerit temperamento frigidiore, &. si sit hyems, hydromelite simplici, aut cōposito ex bechio, scabiosa: si autē fuerit biliosior, aqua saccharata, aut hydro. dilutiori. 13 Vel ex electario diaireos, sacchar o cādo, penidiis.

atque in puluerem redactis, quæ cõminui possunt. Cicer rubrum in aqua madeat, atque ita tumebit: tum siccari debet, torrefieri in latere calẽte, teri subtilissimè. Eius pulueris ʒ.2. insperguntur mulsæ, aut concorporantur melle.

Marrubij M.1. decoquitur in ℔.6. aquæ ad dimidias. Colaturæ addi debet ℔.1. mellis, plus minúsue, ídque totum decoquitur ad crassitudinem.

E succi marrubij ℥.2. succi caulium, scyllæ, hyssopi, & similium, & mellis ℔.1. coctis, fiunt eclegmata, quorum vim augeri volunt, si ʒ.2. pulmonis vulpis ad ℥ eclegmatis admisceas. Nucem pineam, resinosam cum ℥.1. glycyrrhizæ decoques in ℔.6. aquæ. Col. addes penidiorum ℥.4. rursus coques ad crassitudinem. Conuenit, vbi tenuis sputatio est, cúmque lenire & coquere oportet.

Similiter è butyro, melle & terebinthina, duobus horum, aut tribus mistis.

Variandáque remedia eiusdem generis, ne fiat satietas.

Diuersi verò generis, cùm mutãtur indicationes.

Intereà videndum, ánne à catarrho in fauces prolabẽte phthisis causam habeat. Tum enim pulmo roborandus, cuius imbecillitate excrementa & gignuntur, & promptiùs admittuntur. Dein emplastrum è labdano, resina, pulueribus conuenientibus comparatum bregmati affigetur.

Atque dum hæc fiunt, hordeatis cum saccharo, aut melle, lacte amygdalino, vino albo, tenui, & subdulci, lacte, aliísque rebus, quæ vires refouent, vtendum est.

Iam purgato vlcere, instauratis viribus, alimen-

tis 14 partim mediæ materiæ, partim resiccantibus & glutinantibus vtendum est.

Gestatio mollis conuenit, aër siccus, balneum dulce (vt scilicet, firmis viribus, in linteo, quod à duobus teneatur, immergatur balneo, ex decocto omasorũ, maluæ, bismalu. & parietar.) à quo inunctio ex oleo violaceo, butyro recenti, theriaca, mythridatium, emplastra siccantia adiuncta pectori. Dropaces, atque etiam 15 Sinapismi conueniunt. 16 Bolus armena, terra sigillata & similia imperanda sunt. Hæc ferè placuerunt veteri Medicinæ. Posteritas Medicorum eadem obseruauit: quædam etiam addidit. Lacte 17 plurimùm vsa est asinino, & caprino: in summa seroso, cum detergẽdum est. Ouillo, vaccino, muliebri, cum refouẽdum est: vstulato vaccino, aut etiam cũ aqua pluuiali cocto, cum glutinandum. Itaq; initio asinino & caprino cum modico mellis, ne cogatur aut acescat in ventriculo, modico quoque salis vtendum est. Refouentur vires lacte muliebri, quod exugat æger è mamma mulieris, quæ sit sana. Atque id quidem melius est suctum, quia cum lacte spiritus & vita exugitur. Si desit muliebre, vaccinum bibat recẽns emulctum, cum modico sacchari.

Sugendum lac erit matutino tempore. Abhinc tribus horis ouum sorbeant. Vino vtantur albo, tenui, dulci, diluto. Pullaster ad prandium comparetur infarctus succido hordeo, & passul. mundatis. Aqua, quâ vinum diluant, & concoquant cibos, sit aqua hordei. Colatitiis, consumptis è perna vitulina, capone iuuene infarcto hordeo cum herbis cõmodis, locus erit: de quibus paulò pòst.

14 *Vt vitulina carne, pullus gallinaceis.*

15 *Admouendi capiti, ad exhauriẽdũ fontem catarrhi.*

16 *Hæc ad sistendã fluxionem.*

17 *Lactis vsus concedetur, si nulla sit febris excusatio, si non sit βοϱβοϱυγμὸς, id est, si non sint flatu viscera distẽta, & sit æger vẽtriculo frigidiore, nec sit cephalalgicus.*

Hordeata quoque, & lac amygdalarum ex lacte, vel pullorum decocto confici debent. Pineola, castaneæ miscétur hordeatis. Condiuntur multo sacchar.ros. infunduntur illa priùs in aqua rosacea veteri: dum coquuntur, eadem aqua insperguntur.

Pythocles ex Hippocrate septimo Epid. lacte, multa cum aqua ammixta, renutriebat.

Vtilissimum erit syrupum resumptiuum, à Ioanne Tornamirano cap. de febre hectica descriptum, Vsurpare.

Refouendis viribus lactis cremor cum multo saccharo conuenit. Sanguis humanus destillatus, aqua cancrorum, destillatum restaurans. Vbi glutinandum est.

♃. lactis lib.1. aquæ pluuialis, in qua rosæ madduerint ℥.3. Simul bulliant, subinde ferro candente aut calybe intincto. Alioqui.

♃. lactis à quo butyrum extractum sit, ℔.ß. teneatur nocte vna sub dio. Fortiter agitetur & despumetur: cui adde sacchari rosati ℥.ß. boli armenæ ʒ.1. sæpe vtatur. Hoc modo igitur vteris lacte. Saccharum rosatum maximè commendatur initiis recens. Cum glutinandum est, veteri potius vtemur. Similiter conserua rosarum & syrup.ros. Conserua datur per se, aut cũ syrupo myrtillorum, aut aqua hordei, in qua cancri fluuiatiles coxerint. Cancri crudi feruefacti priùs in aqua, & repurgati in quadruplo lacte vaccino, aut conuenienti, concoqui debent ad dimidias. Deinde caudæ desquamati, vel per se comeduntur, vel integrè contunduntur, & inde succus in lac, in quo coxerint, exprimitur.

Bibitur lac hoc, aut inde amygdalogala, vel hordeatum. Comparatur maximè, vbi viribus consulendum est.

Túmque aliquando vitellum oui vnà dissoluimus. Coqui possunt ex aqua hordei. Testæ verò cancrorum in fictili vase cremari debent, & glutinando asseruantur.

Eodem modo limaces & testudines preparant. Verùm oportet diligentiùs multò repurgari. ♃.carn. limac. benè mundatorum ℔. 1. vngul. caballinę benè tritę ℥. 2. lactis pinguis q.s. f. decoctio ad perfectã coctionem limacũ, deinde expressio fortis quę saccharo edulcetur.

Pulmo vulpis in frustula diuiditur, abluitur ex vino, incoquitur leuiter in aqua rosarum, decocto sumach, aut simili. Rursus lauatur, siccatur. Vsus tẽpore in puluerem redigitur. ʒ.2. cum syrupo myrtillorum exhibẽtur. Vel hoc modo.

♃. pul. pulmonis vulpis. capill. ven. sem. fœnic. an. ʒ. 2. incorporentur cum succi liquiritię ʒ. 2. mellis coct. quantum sufficit, cum affusione modici syrupi de myrtillis.

Consolidant hęc. Caseus recens, lac vstulatum, testę cancrorum, bolus armena, terra sigillata, sanguis draconis, olibanum, mastix, carabe, gummi arab. corallus, rosę, balaustia, myrrha, & alia eiusmodi. Dantur ex vitellis ouorum, & alia quędam ex lacte vstulato, succo cydoniorum, rosarum, granatorum, syrup. myrtillorum rosato de siccis.

Vel ♃. caudarum cancrorũ fluuiatil. desquamatarum & lotar. ℥. 3. lactis recent. ℔. 1. bulliãt ad

medias: dein caudæ contundantur fortiter, & cum lacte dissoluantur: cui adde farinæ hord. amyli puriss. ana p. ß. lactis amygdal. dulc. ℥. 4. misce lento igne. Est quoque hîc Philonij persici vsus, quod proximè descripsimus. Pata leonis vulgò dicta trita affigitur pectori & gutturi: phthisicis & anginosis foras attrahere materiam creditur. Rustici transfixam aurem radice implent, & ita curant. Nutriendum aliquando iure galli decrepiti, alterati cum herbis, & cæteris rebus, quæ conuenient. Ad consolidationem maximè facit panis purissimus cum, decocto mastiches pistus, & vinum subadstringens.

Conueniunt fructus, ficus, vuæ passæ, pistacia, nuclei, pinei, dactyli dulces, pira cocta, & sacch. conspersa.

Videndúmque maximè circa initia, ne nimiùm siccãtibus vtamur, quibus cum volemus vti, lenientibus commiscebimus, aut multo liquore diluemus. Febricitantibus phthisicis, sitientibus, & calidiorem stomachum habentibus diamelon Alexandri è succo cydonior. Vel è cydoniis in coctis in aqua rosar. aut vtrísque seminibus frigidis, additis ros. santalis alb. rub. succ. glycyrrhiz. recent. vel.

♃. aquæ rosar. ℥. 4. malor. dulcium ℔. 1. ſ. sacch. ℔. 1. santal. alb. & rub. succ. glycyrrhiz. rosar. an. ℥. 1. ſ. quatuor seminum frigidor. ana ℥. 1. syr. rosac. q. ſ. Mala intus & extra purgãtur, cum aqua rosar. lento igne, vel in diplomate coquantur ad tertias, tere in mortario: deinde in aqua rosar. & syrup. decoque, & cum pulueribus & saccharo misce. Dentur ℥. 3. mane & vesper. Distillatum refouendis viribus

conuenit.

♃.conferuæ borrag.violarum,rof.an.℥.1.ß.conferuæ ireos,enulæ an.℥.ß elect.de gemmis fine speciebus, diarrho. Abbatis, triafantali fine caphura,diamarg.frigidi an.ʒ 2.margaritarum perforatarum, coralli, ambræ citrinæ ana ʒ.1. passularum,ficuum, febeften,glycyrrhizæ ana ʒ.6.nucleorũ pini, amygd.ana ℥.ß. gummi tragacanthi, gummi arabici ana drach. 2. fem. anifi, fœniculi, vrticæ, quatuor fem. frigid. communium, fem. papaueris albi ana ʒ.1. terræ figillatæ,boli armenæ,rofarum ficcarum ana ʒ.3. aquarum bipinellæ, vngulæ caballinę ana ℥.4.decoctionis limacum,cancrorum, duarum iuuenum gallinarum ana ℔. 1. cum carnibus vnius capi iuuenis bene pinguis, vnius perdicis, mica panis in vino odorifero infufi, & lib.1. facchari albiffimi,fiat diftillatio. Deploratis inftituitur eclegma ex feminis vrticæ ℥. ſ. cinam. ʒ. 1. & mellis quantitate fufficiente: vel decoctum è floribus rofmarini cum aqua pluuia. Quòd fi his remediis nihil proficiatur,vel vruntur,vel relegantur ad mare.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Φθίσις. Φθίσις pro tabe & atrophia qualibet aliquando fumitur. Significat enim fyderationem quandam & marcorem,extenuationem, ἀπὸ τοῦ φθίνειν,ita vt nonnunquam etiam ad oculi affectus traducatur, præfertim pupillæ. *Phthifis quatuor fpecies.* Quatuor tamen præcipuæ fpecies reperiũtur apud Hippocratem & Galenum: renalis, lib. de morbis internis: dorfalis,2. de morbis: extenuatio fine pulmonis vlcere, ab eius tamen calida & ficca intemperie,aut febre hectica:quarta, quæ omnium maximè propriè φθίσις dicitur, *Phthifis propriè dicta* Atheniẽfibus phthoë,ab vlcere pulmonis. Hæc duo per-

petua habet symptωmata: febrem lentam, paruam, putrem, quotidianam, noctu magis, quàm interdiu, affligẽtem, quæ oritur à putredine humoris, aut propriæ substantiæ pulmonis, vnde calor ob viciniam cordi necessariò communicatur: deinde extenuationem totius corporis, colliquatis nimirùm, & consumptis carnibus, ac solidis partibus supra modum resiccatis, tum ob febrem, quæ corpus perpetuò depascitur: tum ob deiectiones humidiores, & crebros sudores, qui inde consequuntur. *duo perpetua symptωmata.*

Exulcerationis pulmonum causæ multę esse possunt, sed duæ præcipuæ, & frequentissimæ, sputum sanguinis repressum nec expurgatũ, & defluxus pituitæ salsæ à cerebro calefacto. Præcedit tussicula, punctura quædam ad latus, mammillas, scapulas, titillatio faucium, præter cætera signa superiore capite explicata. Familiaris est quibus oblongũ collum, angustus thorax, caput infirmum, sublimes scapulæ, tanquam alæ, vnde φθινώδεις & πτερυγώδεις, quasi alati, nominantur. Apud Hippo. & Galenum tria in hoc affectu reperiuntur mortis certissima signa, sputum grauiter olens, capilli defluentes, alui profluuiũ. *Pulmonum exulcerationis duæ causæ præcipuæ.* *Aph. 11. 12. 14. lib. 5. & 16. 7.*

Quæ tamen tum ad curationem, tum ad prædictionem diligenti egent distinctione. Primùm in tabescentibus aliquando gingiuæ & os exulcerantur fluxione, & pituita grauis defluit à cerebro, vnde sputa grauiter olẽt, quæ tamen mortem proximam non indicant. Deinde alui profluuium quibusdam accidit deficiẽte natura: aliis, conuersa distillatione in stomachum, quibus solet tussis imminui: cæteris alia occasione, atque id non semper lethale. Idem iudicium de capillorum defluuio, quod humorum vitio, & capitis cachexia fieri potest. Ita igitur accipiendum. Si sputum è pulmone educatur, & vel carbonibus inductum, vt vult Hipp. in Aph. vel, vt Philot. in vas vitreum aqua plenum, & impositum prunis iniectum, vt in calescendo dissolutum vaporem edat, ægro & assidentibus manifestam grauitatem & contagiosum halitum inspiret, lethale est. Ostendit enim putredinem, & κακοήθειαν. Deinde grauis halitus cor vicinum lædit, vnde mors celerior, sicque malum est, & vt causa, & vt signum. In Coacis præsagiis inde etiam mortis aliud signum colligitur: si, videlicet, sputum iniectum æqua *Philotheus comment. ad aph. 11. lib. 5.*

marina æneo vasi inclusa, in fundum mergatur. Idem demonstrant capilli defluentes ob siccitatem, vel virium imbecillitatem, & humida deiectio, ob potentiæ debilitatem, vt ait Galenus. Additur in Præsagiis, si suppresso sputo mens ad nugas & delira verba commoueatur. Formula enim mortis in tabidis est, cum sputo retento vel ob copiam, vel virium imbecillitatem, vel adstringētium vsum, obserantur viæ spiritus, vnde ægri strangulantur. Tandiu enim viuunt, quandiu pulmonē per sputa expurgāt. Atque etiam hinc efficitur, vt & autumnus, & Ver humores fundendo, & omnes conuersiones insignes tabidis infestissimæ sint, adeò vt his vulgus ipsum sæpe mortem denuntiet, foliis arborum cadentibus, aut renascentibus.

Galen. cōm. in aph. 12. libr. 5. & cōm. in aph. 16. lib. 7.

Coquere oportet, tenuare, diluere, expurgare, detergere, siccare, glutinare, instaurare corpus, catarrhum auertere, confirmare cerebrum & pulmones, vitare, quæ deorsum purgant (nisi materia fluente) quia sic sputum & pus retinetur, materię motu altò reuocato, & corpus magis cōsumitur. Phlebotomia non cōuenit vlcere facto, nisi noua fiat expuitio, aut venæ alicuius recēs apertio metuatur, & vires ferant. Remedia sunt syrupi, potiones, linimenta in pectore, cōseruæ, fumigia pulueres, lohot, hordeum immundatum, lac asininum, balneum, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT XXVIII.

Phthiseωs primæ differentiæ ex Gal. comm. ad aph. 10. lib. 3.

PRimariæ duæ phthiseωs differētiæ Galeno statuuntur: vna quidem ab acri distillatione è cerebro, vt pituitæ salsæ, aut biliosæ materiæ, sensim ac sensim pulmones excauantis: altera, quę proprio pulmonis vitio, nulla prægressa fluxione, sit orta, rupto, exeso, aut aperto aliquo vase. Quibus accedit quæ ex fluxione aliarum fit partium. Succedit nonnunquam peripneumoniæ, pleuritidi, empyemati, sanguinis sputo. Interdum morbus est hæreditarius, Est quoque contagiosus. Signis suis satis elucescit.

Gal. cap. 3. lib. 1. de diff. febr.

Phthisis nisi primis statim diebus curetur, insanabilis est: quòd scilicet pulmonis vlcus citra tussim expurgari nequeat, à qua tamen maximè laceratur: vnde mutuas velut per operas malum tabidis in orbem redire consueuit. Deinde medicamenta parti affectæ idonea, integris viribus eò non pertingũt. His causis duabus additur continuus pulmonum motus. Et quamuis vlcera pulmonis curaueris, quia tamen callosas & fistulosas reliquias ferè deponunt, facilè denuò exoriuntur. Imprimis igitur, si vas aliquod in pulmone sanguinem fundat, vulnus quàm celerrimè glutinandum, antequam phlegmonem ingeneret, remediis cap. super. explicatis. Quod si ferina è capite destillatio primum sit huius morbi suscitabulum, venæ sectio, purgatio, capitis confirmatio, tussis inhibitio remedio erunt, vti in catarrho dictum est. Si vlceris tergendi consilium præualeat, hydromel solum, vel cum hyssopo, hordeatũ, aqua saccharata, syr. de glycyrrh. lac asinin. imperabuntur. Sed hæc detergentia nõ dum sanguis reiicitur, sed cùm restiterit, exhiberi debent. Atque tum detergere atq; cõsolidare sic oportebit. *Phthiseos curatio.*

℞. lohot de pulmone vulpis ℥.1. syr. ros. siccar. vel syr. de glycyrrh. aut de hyssop. ℥.ß. Misceãtur. Æger lambendo vtatur cum baculo glycyrrhizæ.

Proderit interim suffitus ex vngula caballina, & hic quoque puluis longè à cibo vtendus.

℞. bipinell. siccæ ʒ.2. ireos Florent. ʒ.2.ß. sacch. ros. ℥.2. vtatur vt suprà.

Marcorem vero atq; consumptionem, quã cordis exsiccatio infert, instaurare licebit sequentibus remediis, & parti affectæ, & affectui quoque ipsi cõuenientibus.

℞.amygda.dulc.mundat.℥.2.pineol.benè præparator. passul.mund.in aq.rosar.contus.ana ℥.1.pulpæ carnis capi, vel coxarum ranar. vel cancro.fluuiatil. vel testudin. ℥.1.ß.medull. quat.semi.frigi.maior. althææ & bombac. ana ʒ.2.anis.ʒ.1.cinam.ʒ.ß.amyli parum,sacchar.q.s.fiat passa panis vel cum vino (si febris non dehortetur) vel iusculo capi, vel aqu.conueniente. Ex qua fiant placentulæ coquendæ in clibano.

Hûc pertinent cõsumpta ex pulpis optimar. carnium,pullor.caponum, gallinar. & partium succulentarum vituli, arietis, diu longo igni percoctarũ: expressa ex armo ouillo,perdicib.assatis, & similib. itémque syrupi resumptiui vulgò appellati. Vt.

℞.passul.mund.pistacior. pineol. & glycyrrh.ras.ana ℥.3.iuiub.sebesten,fic.ping.an. n.8.hysso.agrim.scabios. bipinell. vngul. caball. hordei decorticati ana M.1. semin. melon. bombac. vrtic. althææ, fœnic. ana ʒ.1.ß. flor.viol.& ros.ana p.2. cum carn.duar. testud.nemoral. præparatar.& minutim concisar.f.decoct.ad ℔.1. In colatur. dissol. sacchar. albissimi, & sacchar. ros. ana ℔.ß. aspersa ℥.1.aq. ros. fiat syrup. perfectè coctus, cuius cochlearia duo subinde ægrotanti exhibeantur.

In admotis magna vis non est,quia pulmo profundiùs latet. Si tamen educi sputũ oporteat, quod ex stertore intelliges, thorax antrorsum & retrorsum lenientibus illinetur ex cap. de pleuritide repetendis.

De cordis tremore seu palpitatione.

C A P. 29.

1 Palpitatio cordis, quæ frequentẽ affert syncopẽ, est insanabilis, & quæ fit ex cõmistione pericardij cũ corde.

ΠΑ'λμος 1 quem formidinem quidam veterũ appellant, motus est præter naturam ab excretrice incitatus,cum id quod nocet,aut nocere videtur,expellere contendit. Idipsum verò aliquando aqua est concepta cordis panniculo præter modũ

aucta. Aliquando vapor quidam crassus cordi inclusus: aliàs etiam aliunde importatus, vt è matrice, ventre, & proximis visceribus. Interdum venenosus per arterias & venas illatus. Inflãmatio quoque & 2 tuberculum palpitationis caussæ esse possunt, vt & intẽperies. Quæ omnia ex cordis 3 temperamento, totiúsque corporis antecedente vita, & aliis signis coniectura artificiali 4 distingues.

Curatio.

Si sanguinis 5 copia in causa est, si aqua cõcepta panniculis, si 6 inflammatio, aperienda est vena 7 dextra basilica. Auicennas & Arabes dextram, si sanguis causa est, sinistram basilicam, si 8 vapor, aperiunt. Sinistra quoque aperiri potest, si materia non ventriculis cordis, sed corpore concepta est. Quòd si malum ab inferioribus partibus inuehitur, aut insignis plenitudo est, venæ crurum secari debent.

Gal. quinto de locis affectis omnes adiutos phlebotomiâ scribit, & extenuante victu, quibus cor palpitabat. Id autem, quia verisimile sit vaporem esse crassum, vnde cor palpitat. Neque inutilis est purgatio, si cacochymum corpus est: si quidem ex vitiosa materia excitatus vapor palpitationem inuehit. Quod ad reliqua attinet, distinguendum est, sítne causa frigida, an calida, vt inde ratio vitæ instituatur, quæ vim medicatam habeat, & malum corrigat.

2 *Vt in gallo dissecto obseruâsse se tradit Gal. cap. 1. lib. 5. locor. malè affectorum.*
3 *Cuius signa pete ex Galeni microtegni.*
4 *Vt ritè curationẽ instituas. Nã vt sunt causæ, sic & morborũ idea: & vt morborum idea, sic varia remediorum genera instituenda sunt.*
5 *Vt iuuenibus, qui ex ephebis excessêre ob hæmorrhag. naturalem suppressam: aut in mulierib. quibus menses nõ respõdent, aut iis, qui hæmorrhoidibus laborârunt, aut qui vino se & carnibus inuitârunt multis.* 6 *Quæ pulsu duro & febre dignoscitur.* 7 *Vt reuellatur sanguis* κατ' ἴξιν. 8 *Qui ducitur per os secundum arteriam venosam parte sinistra, aut hypochondrio sinistro per arteriam cœliacam.*

Materia itaque calida, ambra, ſtyrax, calamintha, moſchus, lignum aloës, caryophyllum, cinamomũ, cortex citri 9 & citrangulorum, crocus, nux moſchata, macis, ſem. maiora, baſilici, vinum aromaticum, odoriferum (Hippocraticum vulgò appellãt) enula, fœniculus, petroſelinum, galanga, zedoaria, amomum, cardamomum, cubebæ, roſmarinus, mẽtha, polium, calendula, theriaca, mythridatium, 10 potio moſchata, electarium lætificans Galeni, diambra, diamargariton calidum, diarhodon cum ſpeciebus, alipta moſchata, gallia moſchata, pleres archontica, capus, perdix, & volatilia. Eiuſmodi, cõfixa lardo, conſperſo priùs cinamomo, aſſa cum aſperſione vini aromatici. Confectio de aromatibus, vbi ſuſpicio eſt auræ venenoſæ, plurimùm cõmendatur. Interim verò ſi cordis calida intemperies ſuaſerit, ad refrigerantia conuertere, oportunum erit, & cum ea pugnare ſumptis ſyrupis è floribus perſicorum, è granatis, de ribes, de ſucco acetoſæ, &c.

Conuenientiſſimi verò in cauſa frigida ſunt trochiſci moſchati, quorũ hęc eſt formula. ♃. maſtich. ſpicæ, xyloaloës, cinam. caryophyl. gall. moſchatæ, cubeb. cardamom. granor. paradiſi, cortic. citr. ana ℈. 4. moſchi ℈. ß. cum vino odorifero fiant trochiſci pondere ʒ. 1.

Frigida materia.

Violæ, nenuphar, roſæ, ſantali, caphura, acetum, omphacium, berberis, ceraſa, & pruna acidula, acetoſa, ſuccus malorum granatorum, pomorum odoriferorum, acetoſitas citri, limonum, citrangulorũ, perſica, carabe, coriandrum præparatum, cydonia,

9 Vt ♃. corticis citri cõditi, myrobalan. cõd. flor. orengiæ cõd. nucis moſchatæ cond. conſeruæ anth. viol. bugloſſ. ana ʒ. 2. ſpecierũ diamargariti calid. aromatici roſati, lætitiæ Gal. an. ℈. ß. ſacchari roſati ad pondus omnium. fiat trochiſci. Dentur bis in die è cochleari.

10 Vel. ♃. cortic. citri conditi, conſ. borrag. meliſſæ an. ʒ. ß. cõfect. alkermes, mythridatij veter. ana ℈ 1. fiat bolus: detur ſub horam ſomni

pira,lac acetoſum, diarhodon Abbatis ſine ſpeciebus,diamarg. frigidum,triaſantali. Condîta ex his, vt conſeruæ & 11 ſyrupi.Sed condîta & opiata ſiccioribus, humidioribus arida, ceu trochiſci, magis erunt ex vſu. Diſtillata in balneo mariæ, ius pulli infarcti floribus cardiacis,& ſimilia. Ambigua,aurum,argentũ,margaritæ, coralli, os de corde cerui, raſura eboris, cornu cerui, vnicornis, fragmenta hyacynthi, ſmaragdorum,blattæ bizantiæ,ſpodiũ, doronicum, meliſſa, borrago, bugloſſum. Sed horum quædam ad frigida, quædam ad calida referri poſſunt.Ex his trochiſci comparantur,fiunt 12 epithemata, poma odorifera, ſtragulæ & veſtes ſuaui odore imbuuntur. Potiones conficiuntur, quæ & palpitationi cordis, & ſyncopæ conueniunt. Trochiſci quoq; parantur ex materia eiuſmodi.♃.ſpodij,ſemin. cucumeris, citrul.endiu.lactuc. portulac. roſ. ſantal. albor. ana ℈.4. caphur. ℈. 1. cum ſucco citrul. fiunt trochiſci pond. ℈. 4. Sumat quotidie vnum cum liquore conueniente, vt cum aquæ roſarum ℥.1.in qua ℈.4.ligni aloës maduerint.

11 Vt ♃.ſuccorum depuratorum borrag. acetoſæ, endiuiæ, citri, pomorum odorifer. ana ʒ. 3. ſacchar. q.ſ.f.ſyrupus vtatur bis in die cum aqua decoctionis acetoſellæ.

12 Vt.♃.aquarũ ſcabi. acetoſ.bugloſ.meliſ.ana ʒ. 3. ſantalo. omnium,trochiſc. de caphura ℈.2.f. epithema pro corde.

Electarium de gemmis,confectio de ligno aloës, cardiacos releuant.

Proderit & vinũ diluere aquis cardiacis, in quibus vnicornis maduerit.

Auro & argento ſic vtendum eſt. Calefiant in mediis carbonibus:deinde quadrageſies recalfacta extinguantur in vino, aut liquore conuenienti. Liquor poſtea bibitur. Horum quoque vim relinqui volunt, ſi conſeruantur in ventre volatilium, dum elixantur aut aſſantur.Retinentur ore, & ſaliua deglutitur.Hoc modo argentũ ſitim lenit.Alij tenuiſ-

ſimis bracteolis,quæ folia vocant, & inde condîta, electaria vegetiora reddunt.Rurſus alij in puluiſculum tenuiſſimum comminuunt, & ita cum iuſculo gall.decrepiti,cum collatitiis, expreſſionibus, diſtillatis exhibent.Sed hæc metalla venena credita ſunt antiquis, ob immixtum hydrargyrum. Eſt & aurum 13 potabile in eundem vſum.De colorato cõfectio alkermes cũ raſura vnicornis mirificos præſtabit ſanitatis fructus.

13 Hoc commentum eſt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Omnibus partibus vim quandam naturâ inſitam eſſe, quâ quod offendit, quoad fieri poteſt, à ſe propellant, haud dubium eſt.Omnium tamen non eadem ratio. In epilepſia,ſternutatione, vomitu, id contractione efficitur: in tuſſi, efflatione.In cordis autem palpitatione idẽ fieri ſuſpicari licet. Concutitur enim cor, & veluti tremulo quodam motu afficitur ob cauſam noxiam, tanquam ingreſſum repente hoſtem formidans,aut ſuperaturum, aut præ imbecillitate langueſcentem ſibi ceſſurum. Neque tamen negamus vera & propriè dicta palpitatione,de qua Galenus agit, cor affici, id eſt, dilatari & inflari præter naturam à ſubſtantia halituoſa & copioſa, cum perſpirare non poteſt: ſubſidere autem, vbi foras extruſa fuerit, aut vt alij volunt,palpitationẽ cordis mediam quandam eſſe diſpoſitionem, inter pulſum & imbecillitatem. Sed nõ ideo dilatatur, quia impletur: aut ſubſidit, quia vapor foras truditur. Verùm cùm vaporem aliunde irruentem, vel in ſe genitum præ imbecillitate diſſoluere, aut arcere nequeat, modò dilatatur, modò contrahitur in ſeſe,quia ſtimulatur,& palpitatione excutere nititur quod nocet, donec liberum habeat motum, vel omninò deficiat. Vnde ſæpe ſyncope, aut mors repentina conſequitur, præſertim ſi cauſam intra ſe præſentem ſemper habeat. Inde enim cùm & frequẽtiùs, & vehementiùs irritetur, tandem repentè ſuccumbit. Ob id optimè Hippoc. Qui frequenter ac fortiter abſque

Palpitatio tremulus quidam cordis motus.

Hippo. aph. 41.lib.2.

absque causa manifesta deficiunt animo, de repẽte moriuntur. Quod ad cordis palpitationem etiam, quæ sæpe syncopem antecedit, iure accommodare videtur Galenus. Excitari autem potest à tuberculo, abscessu, multo sanguine obstructionem faciente, intemperie calida, vermibus non solùm orificiũ vẽtriculi, sed & cor ipsum vellicãtibus, vt vult Mesuæus, subita vacuatione, imprægnatione, inflammatione, aqua tunica inclusa & humore putri ac malè olente plena, lapillis, venenosa qualitate, spirituoso halitu, siue ab externis, siue ab internis, siue in ventriculis cordis, siue in substantia, siue in pericardio, siue in arteriis causa subsistat, siue accidat extrinsecus, vt vtero, liene, hepate, ventriculo. E quibus causis nonnullas in dissectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habuimus: quas non grauabor hîc subiicere. Archidiaconi cuiusdam dissecto cadauere, abscessus in substantia cordis iuuentus. In alterius pericardio, aqua. In Britone quodam in collegio Triquetico iacente, inflammatio cordis. In alio, abscessus in vena atteriosa. In multis, pericardium flatu distentum, qui tandem solet in aquam concrescere, nisi cordis calore dissoluatur. In muliere, quæ quatuor mensium spatio incredibili vrinæ cruciatu laborauerat, duo calculi reperti in corde cum multis abscessibus, integris renibus & vesica. Sed notatu dignissima historia Præsidis primarij Rhotomagensis, nomine Remon. Ab ineunte ætate ad annum quinquagesimum quintum, quo obiit, cordis palpitatione corripi solebat, præsertim à somno meridiano, & vbi arctiùs tibias constrictas habebat. Sensus quidam tremulus erat ad carotidas, hinc pulsus vel nullus, vel paruus, & sine ordine. Soluebatur paroxysmus edito crepitu, ructu, clystere, dolore in mediis clauiculis excitato, deinde in fronte, vel tussi satis violenta sponte mota. Relictis tibiarum vinculis, & somno meliùs habebat. Eadem symptωmata in muliere nobili apparuerunt. Vtrisque hepar calidius, ventriculus frigidior. Hinc multa fuliginosa excrementa, spirituosúsque vapor & crassus in atteriis interceptus continebatur, qui in cor exhalans, incutiebat tremorem & palpitationem, donec motu, attritu, aut calore (quòd ad id non suffi-

Palpitatio infinitis ferè modis excitari potest.

Io. Mesuæus cap. de tremore cordis.

Archidiaconi palpitatione cordis interẽpti historia.

Brito ex inflãmato corde palpitans occidit.

Palpitãs ex abscessu in arteriosa vena moritur.

Mulier ex calculis ĩ corde repertis oborta inflãmatione concidit.

Præses primarius Rhotomagensis, REMON, palpitatione cordis crebro, diuque cõflictatus.

ceret, facultas vitalis) dissolueretur, aut alicunde exitum haberet. Ob eandem causam ictericis, splenicis, melancholicis ferè omnibus, cachexiâ laborantibus, puellis solet contingere, vapore flatuoso educto ex vitioso humore. Eodem modo Galenus refert ex balneo & vitiosis lignis succensis mulierem solitam animo deficere. Alteram ab vteri affectibus idem pati. Cuidam, si vel per horam lauaretur, idem accidere, nisi priùs panis aliquid assumpsisset. Hominem, dum exolueretur, & cor fortiter palpitaret, repentè interiisse. Sed omnibus neque eadem causa, neq; eadem pars affecta. Modò enim in ore stomachi, modò in corde fit principium defectionis animi. Palpitatiò quoque non semper causam habet in corde, sed pars aliqua affecta est, cum qua mutuum habet consensum, vt pericardium, & arteriæ, præsertim maiores & viciniores, inde vterus, & similia. Causa autem modò per se morbum efficit, vt tuberculum, aqua, inflammatio: modò aliquid commouet, quod morbum efficiat, vt balneum & ligna succensa in muliere, cuius meminit Galenus, & hepar ac ventriculus in Præside Rhotomagensi. Quam causam Hippocrates manifestam appellat, aphorismo adducto, sicut priorem non manifestam, a qua periculum mortis repentinæ imminet, non ab altera, licet tandem quoque interficiat. Ob ídque vitam Præses ad 55. annum produxit, cùm cæteri eodem morbo, sed causa dissimili, breui perierint. Frequenter hoc modo fit. Sympatheia aliarum partium, præsertim quibus arteria magna insidet, decubitu in dorsum & renes, vsu vaporosarum rerum, animi vehementi perturbatione, accedente cordis promptitudine per intemperiem calidam, pestilentiali aëre, fœtido halitu & venenoso, venenis, tumore vehementi, & similibus. Pulsus & in morbo, & in valetudine euarians, vt è magno in paruum, veloci in tardum, raro in frequentem, affectum cordis indicat vel primarium, vel secundarium, ac tantò periculosiorem, quantò vel frequentiùs corripit, vel magis continuus, vt à nobis obseruatum est in clarissima muliere, Dom. Duchastel. A flatu fieri indicant repentina accessio, asthma, motus tremulus in genis, aut alia parte, dolor

Gale. comm. ad aphor. 41. lib. 2.

Palpitationis causa nō semper in corde posita.

ſubitò accedens & deſinens, obtenebratio in oculis, ſibilus aurium. Ab aliis cauſis, intemperies corporis, ſymptomata, & ſimilia.

Remedia ſunt victus attenuans, exſiccans, medicamenta alterantia, cardiaca, purgatio, phlebotomia, pilulæ, opiatæ, condita ſiccioribus naturis: humidioribus trochiſci & arida, epithemata, vel potius ſacculi, ſyrupi, clyſterum vſus, præſertim in paroxyſmo. Celeriùs enim vapores reuocant Frictio è linteis, quæ cõceperint odorem pulueris violati, fortis inſpiratio, vt gementium, contentis in ore cardiacis antidotis, quò magis penetret qualitas, illitus arteriarum, vbi magis pulſant, & affrictio per eadem medicamenta cardiaca, vaporatio. Phlebotomia & victu attenuante curabat Galenus. Quod optimum eſt in craſſiore ſanguine & vapore. Omnes tamen ſcribit ante ſenectutem mortuos, vel ſyncope, vel alio genere morbi. Vitentur vincula extra acceſſionem, adſtrictio à veſtibus in vẽtre, thorace, iugulo, alis, inguinibus, & vbicunque inſignia vaſa, præſertim arteriæ. Si in febrem acutam incidant, corripiuntur ſyncope, vt in vacuationibus imperãdis & balneis maxima cautio eſſe debet. Ob idque ad periculi prædictionem, ne in Medici culpam mors reiiciatur, interrogandus æger in morbis, num per ſanitatem aliquando ſoleat exolui, aut palpitare cor. Sæpe etenim, dum ſanguis mittitur, purgantur, & ea fiunt, quæ ex ratione morbi oportet, ſyncope intercepti moriuntur.

Gal. ſub fine cap. 1. libr. 5. de loc. mal. affect.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIX.

Palpitatio cordis eſt dilatatio pæter naturam, morbi ſolius opus. Vnde impropriè, & ſolùm ſecundum analogiam tremor appellatur, ſiquidem hic fiat à natura & morbo, quum voluntarius motus inchoatus non perficitur. Huius affectus cauſa eſt, vel cordis intemperies frigida, vel ſanguinis copia, vel vapor aliquis, aut aquea ſubſtãtia plus æquo in pericardio contenta, vel eiuſdem tuberculum aqueum, carnoſum, ſanguineum. Primariò cor

Galen. initio li. 2. de cauſ. ſympt.

Galen. cap. 1. lib. 5. de loc. mal. aff.

afficitur, vel per consensum corporis totius, vt in febre pestilente, aut maligna, vel viscerum.

Palpitationis curatio. In palpitationis curatione minimè procrastinandum, quia syncopen, atque etiam mortem repentinam sæpe inuehit. Mittitur sanguis, sed parciore manu, è basilica sinistra, nisi plethora dextram aperiendam suaserit: alioqui promptius à sinistra auxilium.

Serosus, aut pituitosus humor, qui sæpiùs morbi huius soboles existit, cathartico accōmodato purgabitur.

♃. radic. gram. & petros. ana ʒ.2. flor. cardiac. ana p.1. semin. card. benedict. anis. & fœnic. ana ʒ.ß. f. decoct. In colat. pro dosi infunde agar. recens trochis. ℈.4. rhei elect. ʒ.1. cinam. ℈.1. In express. dissol. syrup. laxat. ros. pallid. ℥.1. f. potio.

A purgatione parabitur humor zulapiis è syrupis de hyssop. capill. ven. de bugloss. aquis melissophyl. beton. card. concinnatis. Proderit ante, aut post zulapium tabellam vnam electarij aromatic. rosati, aut alterius recens parati sumere.

♃. electar. lætif. Gal. dianisi. ana ʒ.1.ß. rasur. ebor. corn. cerui, ossis de cord. ceru. ana ʒ.ß. santal. vtriusque ana ℈.1. sacchar. in aqu. melissophyll. dissol. q.s. fiat electar. per lozeng. pond. ʒ.2.

Iteranda erit superior purgatio: vel hæ pilul. ante pastum alternis diebus imperandæ.

♃. aloës elect. ʒ.2. myrrh. agar. troch. & rh. elect. ana ℈.2. cum syr. de hyssopo f. massa. Ex cuius semidrachma fingentur duæ, aut tres pilul. duab. hor. ante pastum sumendæ.

Intereà cardiacæ potiones, opiatæ, condita non omittantur. Cordis verò regioni extrinsecus sacculi applicandi.

℞ flor. bugloss. melissophyll. rosmarin. ana ℨ.2. lign. aloës, mac. ana ℨ.1. cinam. nuc. moschat. ana ℨ.ß. santal. vtriúsque ana ℈.1. f. puluis. Excipiatur gossipio moschato, fiátque sacculus panno serico intersutus: admoueatur regioni cordis.

Eidem epithemata instituuntur ex aqua. melissophyll. calendul. cardam. borrag. vino odorifero, pulueri b. agallochi, cinam. caryophyllorum: vel ex iisdem pulueribus oleo irino & moschato exceptis, cera pauca addita, linimenta.

Verùm si feruor cordis palpitationis causa sit, contraria vsurpabuntur remedia, cùm sumpta, tum admota, scilicet refrigerantia: quorum materiam copiosè descriptam reliquit Hollerius.

De Syncope. CAP. 30.

SYncope est 1 præceps virium lapsus ex insigni 2 spiritus euacuatione, alteratione, 3 interceptione. Euacuatur spiritus, quia subtilior factus est, quia corpus rarius est, in acri vehementíque calore. In 4 vehementi animi motu, cum iis 5 quæ excernuntur immodicé, doloris grauitate, morbi magnitudine, fame, abscessus 6 subita eruptione, & maximè in parte principe, aut quæ arteriis plena est: neruo, aut neruosa parte, affectis longo labore, ore ventriculi insigniter affecto, vel ab humorum frigidorum copia, vel ab humorum acrimonia, lentore, crassitie. Aliquando etiam intemperie. In cruditate, quam sequitur alui solutio, intemperie partium principum & consentientium.

1 Ex spirituum & partium solidarũ corruptione & alteratione: in quorũ cõmoderata quantitate & qualitate viriũ robur consistit.

2 Tum etiã generationis priuatione, ὑπερκάθαρσι.

3 Vt animi perturbatione, respirationis difficultate, insignium vasorum obstructione.

4 Vnde repentinus natiui caloris motus intrò, aut foras.

5 Vt deiectionib⁹, vomitionibus, cholera morbo, sudoribus magnis.

6 Vt pulmonis vomica, aneurismate rupto: hepatis quoque vomica: vacuatione repentina hydropis, aut empiematis.

Vteri affectibus, intéperie calida & sicca nimis attenuatis humoribus, vitalis virtutis imbecillitate. Alteratione verò, intéperie totius corporis principiorum, & earum partium quę cōsentiūt, corruptione, vel ab aëre pestilente, vel à venenis externis, ab internis humoribus venenosis, à materia putri retenta in ventre & intestinis. Interceptione, ab humorū copia, à crassitie & lentore eorūdem, qui vias spiritales intercipiūt. Distinctis causis curationē institues, colligésq; ex primo ad Glauconē, quæ ad hanc rem pertinēt. Similiter & ex lib. 12. Methodi medendi.

Curatio.

In euacuatione, refouendæ sunt vires, pauco alimēto dato interuallis, 7 distillatis, expressionibus, gelatina, 8 iusculis, vino, aromaticis.

Puluisculus cordialis.

♃. marg. splendidarum ℈.2. rasuræ eboris, ossis de corde cerui an. ℈.1. vnicornis Gr.4. sacchari viol. ℥.2. Vtatur medio cochleari cum syrupo de acetositate citri. Alius.

♃. corticis citri ℥.1. margarit. splendidarum ℈ 2. sem. citri condîti, sem. melonum, & acetosæ ana ℈.2. limaturæ auri, fragmentorū smaragdi, hyacinthi, saphiri an. ℈.1. sacchari rosati ℥.3. misce, detur medium cochleare cum vino albo, tenui, odorifero, & parum vinoso, diluto cum aqua, in qua aurum sæpius extinctum sit.

Exhibetur verò vinum, quòd sua substantia spiritus quàm celerrimè reparet. At aduertendum est, ne sit aliqua viscerum inflammatio, aut delirium, aut ardor cum cruditate.

7 Ex cōseruis cardiacis, pulueribus, seminibus, floribus, fructibus. Vt ex cōseruis borrag. buglos. anth. nuce moschata, & id genus reliquis.

8 Dissecatur in frusta capus aut coxa arietina, & coquitur in phiala bulliente in vase magno aqua pleno, datur cū omphacio limonum.

Alij syrupum acetositatis citri ad ℥.1. cum aquæ oxalidis ℥.2. dissolutum propinant.

Trochisci calidi.

℞. mastichis, spicæ, ligni aloës, cinamomi, caryophyllorum, galliæ moschatæ, nucis moschatæ, cubebæ, cardamomi maioris, granorum paradisi, corticis citri ana ℈.2. moschi Gr.6. Cum vino odorifero fiant trochisci, pondere ʒ.1. aut ℈.4. Alius puluisculus ad idem.

℞. electarij de gemmis, cōfectionis alkermes, aromatici rosati ana ℈.2. macis, cinamomi ana ℈.ß. sacchari in aqua borraginis dissoluti & siccati ʒ.3. misce, fiat puluis.

Epithema frigidum.

℞. aquæ distillationis rosarum, 9 violarum, borrag. ana ℥.3. vini tenuis odoriferi ℥.1. specierum diamarg. frigidi ʒ.1.ß. misce. Pannus purpureus his calidis imbutus cordi admouendus.

9 *Vel acetosæ scabiosæ, tandem.*

Epithema calidum.

℞. vini quartaria tria: melophylli, moschatæ ℥.3. misce.

Inunctiones.

℞. olei de costo. & iasmino ana ℥.1. ambræ Gr.4. Alia.

℞. 10 olei viol. ℥.2. cum duobus granis caphuræ misce, fiat inunctio.

Inunctiones, & epithemata sub sinistra mamma fiunt.

10 *Vel olei rosati & cydoniorum an. ℥.ß. his imbutũ goßipiũ carptum cordi admouetur.*

Potiones fiunt in frigida, ex vino tenui odorifero, ex syrupo de corticibus citri, cum aquis melissophyll. borraginis, calendulæ.

In calida, cum syrupo de limonibus, de persicis,

1 Vel. ♃ succorũ depuratorum acetosæ, agrest. endiuiæ, borra. limonum, pomorumq́ odoriferorum ana ℥.3. facchari rosati q.s. fiat syrup.

12 Modò id abradendo & exasperando nõ sit intestinis molestum.

oxysacchara simplici, syrupo acetoso, violato, de acetositate citri, & similibus. Maximè commendatur syrupus de pomis, qui ita parari debet.

♃. 11 succi pomorum odoriferorum cocti & depurati ℔.1. coletur per manicam Hippocratis cũ sacchari violati ℥.3. cinamomi ʒ.2. Vel, recentiorum more, cum æqua portione, aut paulò minore sacchari, fiat syrupus. Eliguntur poma omninò odorifera, partim acidula, partim dulciuscula. Alioqui 12 pomatio optimo vtendum est, ex quo vel iulep, vel syrupus parari potest.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

ἔκλυσις. λειποψυχία. λειποθυμία.

Vires corporis in quibus sint cõstitutæ.

Εκλυσις leue animi deliquium: λειποψυχία animæ defectio grauior, nondum tamen ad sudorem vsque: Syncope, grauissima & morti finitima, quasi concisio, quòd spiritus, & vires concidant. Philotheus loco λειποψυχίας, in Aph. λειποθυμίαν, animi defectum dicit. Sunt, qui distinguant. Aëtius lib. 5. ἔκλυσιν, & λειποθυμίαν pro eodem sumpsit. Distinctio facilior hac methodo, cum causarum varietate innotescet Animi defectionem nihil aliud esse, quàm præcipitem virium lapsum cõmuni omnium notione perspicuum. Vires autem sunt in spiritu calori natiuo iuncto, & temperamento solidarum partium, calore insito, & humore primigenio siue radicali constante. Ergò in tam præcipiti virium lapsu, vel spiritus, vel temperamentum, vel vtrũque collabitur. Spiritus autem vitalis cùm sit in corde, duplicémque motum habeat, vel intrò, foras, vel foris, intrò, deficit, vel quia non generatur, vel corrumpitur, vel alteratur, vel non mouetur, vel dissipatur. Non generatur vel corrumpitur à proprio receptaculo, propter intemperiem fortem cordis, vt scribit Gal. cap. 1. lib. 5. de locis affectis: vel defectu alimenti. Corrumpitur, vel alteratur, à venenata qualitate, siue interna sit ab aliquo mẽbro, siue externa, vt ab ambiẽte aëre. Non mouetur ad externa, sed intrò cogitur & suf-

focatur, vel ab affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti tristitia, anxietate, mœrore, dolore, cura, & similibus, vnde sæpe syncope & interitus, vt Galenus docet de symptωmatum causis: vel à corpore, vt respiratione prohibita, multitudine & crassitie crudorũ humorum exiguos meatus obstruentium, vnde Syncope, aut si nõ obstruant neque onerẽt, λειποψυχία oritur, vt Galenus docet 12. Methodi. Hûc referri possunt tumor aliquis præter naturam in corde, vel pericardio, vt in dissecto, cuius ex Galeno meminit Philotheus, tunica inclusa in ventriculo cordis plena humore putri malè olente, vermes & similia, de quibus dictum est superiore capite, quæ aliquando obstruunt, aliquãdo aura venenosa spiritus inficiunt, & cor vellicant, sicuti & humor è ventriculo, aut vtero, aut hepate, aut cerebro, aut etiam pulmone. *Philoth. cõm. in aph. 41. lib. 2. Aphor.*

Obseruaui idem cuidam accidisse anno 1549. quod Antipatro Medico. Huic enim mortuo inuentus abscessus in vena arteriosa. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert chirurgus. Motu autem è corde affatim & repentè aliquando foras dissipatur spiritus, & euanescit eodem modo, quo intrò cogitur, vel ab affectu animi vehementiore, vt in gaudio, voluptate, ira, vigilia, risu: vel causa in corpore contenta, vt insigni euacuatione, purgatione per medicamenta, resolutione spirituum cõcurrentium ad aliquam partem dolore affectã vehementi, aut erosam, vt ad os ventriculi valde sensile, suppuratione, aut ruptione apostematis, vel tuberculi, siue introrsum facta, vt in ventriculum, siue extrorsum, vt in aqua in hydropicis educenda. Simul enim exhauritur spiritus, & vnà cum ruptione euanescit. Quod Hipp. multis locis significat, vt Apho. 27. lib. 6. & 8. lib. 7. In partibus quoque exolutionem fieri, vt vacuatione sanguinis, ita & puris, 2. Epid. Memini vidisse syncope mortuos in huiusmodi ruptione è liene. Dissipatur etiam spiritus, pluribus motibus, tenuitate, raritate corporũ ipsos continẽtium, tenui humore & calido, sudore nimio. Atque hæ sunt ferè causæ, quibus læditur spiritus, qui si suam affectionem cõmunicent partibus solidis, ita vt incipiant resolui, quod sudore cognoscitur, erit Syncope valde periculosa, imò veriùs mors ipsa. Neque enim ferè mori- *Galenus de eo Antipatr. sub finẽ lib. 4 loc. affect.*

tur homo, nisi quadam syncopis specie. Sin in spiritibus tantùm sit, nec facultas vitalis omninò dissoluta, Lipothymia propriè dicitur, cuius terminus sudor est. Ob id Galenus scribit ad Glauconem Lipothymiam syncopis principium esse. Solidarum autem partium temperamẽtum multis quoque modis labefactatur, ob defectum alimenti, consumptionem proprij humidi, refrigerationẽ calidi innati, in longissimis morbis ex atrophia, in febribus acutis à colliquatione, & similibus. Hinc efficitur duo propria & perpetua esse symptωmata in Syncope, frigus totius corporis à calore exoluto, & sudorem diaphoreticum, siue syncopticum, à dissolutione solidæ substantiæ. Est enim sudor hic pessimus, & vt causa, & vt signum. Causa, quia solidas partes spoliat humido, & virium substantiam dissipat. Signum, quia imbecillitatem naturæ non ampliùs humores continentis indicat. Sed in Lipothymia tantùm frigus apparet, sic dicta, quòd sit in instrumento animi, id est, spiritu. In vtráque tamen sensus & motus priuatio est, & pulsus defectio. Causæ ex propriis signis cognoscẽdæ: remedia vnicuíque causæ accommodanda.

Confirmanda facultas vitalis, si ab intẽperie: à tuberculo & similibus difficilis curatio. In aspera arteria dyspnœam efficit: in tenuibus, spirituum alterationẽ. Iisdẽ remediis, quibus asthmatici, curantur. Filio Rogier procuratoris Regij febricitanti in pulsu deficiente & intercidẽte animi deliquiũ accidit. Asthmaticis remediis euasit. In euacuatione nimia reficiendus æger, vino diluto (diluitur verò aqua frigida, vt frigore fluxum cõtineat, celeri motu fluxum reuocet) theriaca recenti, irrigatione aquæ frigidæ, ventriculi linimento, frictione partiũ superiorum, excretio retinenda. In veneno, vomitus, theriaca, mythrid. propria antidotus, pulueres cordiales cõueniunt. In alicuius partis sympatheia, topica, suffitus, vnctiones, cordis roboratio, partis affectæ curatio. In resolutione spirituum, alimenta optimi succi facilè & citò nutrientia, humectantia. Diogenes Laërtius scribit Democritum multos annos effluentem spiritum retinuisse medulla panis albi intincta vino optimo, vt Cretico, & cõspersa puluere mẽthæ, appositáq; stomacho, & narib⁹.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXX.

QVanquam syncope ex Galeno libr.12. Meth. virium est omnium lapsus, in eo tamẽ affectu vitalis præcipuè, quæ fundamẽtum est cæterarũ, afficitur. Hinc pulsus ferè nullus, nulla penè respiratio sensus & motus abolitio, in ore pallor, extrema algida & madẽtia, deniq; ipsissima mortis imago. Causæ sunt summa, ob inemperiem, cordis imbecillitas, semper lethalis, spirituũ à quauis causa exolutio, vel subita eorundẽ & præfocãs ad cor reuocatio, qualis hæmophouis, quib. sanguis adimitur, sæpe euenit, qualitas aliqua maligna, aut halitus teter, tota natura infensus, cõspurcatio ab assumpto veneno, aut à morsu animalis venenati, ab aëre inspirato ex fodina metallica, ex cadaueribus & leguminib. putrib. & à ventriculi, vteri, aut alterius partis, in cuius consensum cor trahi possit, vitio.

Syncope maximè vitalẽ obsidet facul.

Syncopes causæ.

Vocatus Medicus ad ægrũ syncope prehẽsum, omne suum studiũ imprimi, ad symptoma referre debet, vt præsente accessione eũ liberet. Proinde agnita causa, remediũ ipsi contrariũ instituet. Galenus in omni syncope vinum cõmendat, quod alioqui, vrgente febre, inflãmatione, vel mẽtis alienatione, perniciosum. Eo tamen vti licebit intermissionis tẽpore, sed pauco, & decocto buglossi, borrag. aut simili diluto. Odorata, vt lintea aqua rosacea, aceto & pauca caphura imbuta, narib' admota iuuabũt: talia enim spiritus promptè recreãt. Aspersio quoque frigidæ poros occludendo, & vim sopitam antiperistasi exsuscitando, confert.

Curatio syncopes.

Recreato à paroxysmo ægro, de syncopes causa tollenda cogitatur. Si plenitudo suffocationem mi-

nitetur, phlebotome haud aliter prodeſt, quàm ſi quis exiguo igni, qui præfocatur, lignum ſubtraxerit, vnde reuiuiſcat. Si frigida intemperies, aut calida in cauſa ſit, valebunt cardiaca capite ſuperiore enumerata. Si ſumptum ſit venenum, vomitus ſubinde repetetur, fortis iniicietur clyſter, alexiteria, quæ tota pugnent ſubſtantia, ſumentur, & applicabuntur, vt theriaca, mythrid. & id genus alia.

1. Eſt enim immoderata perturbatio vētriculi ſurſum ac deorſum per vomitum & ſeceſſum facta, à cauſa nomē habēs, vt ait Galen. lib. 2. Meth. Pars affecta eſt vētriculus, cui conſentiunt inteſtina.

2 Id verò accidit vt plurimū ob vellicationē & eroſionem vtriúſque orificij ventriculi: vnde cōtrarij duo motus ſequūtur naturæ maximè infenſi.

3 Quare crura & manus cōtrahuntur, animáque deficit.

4 Quibus concurrentibus mirum non eſt, ſi ſubito quis moriatur.

De cholera. CAP. 31.

CHolera morbus eſt 1 acutiſſimus, ſine febre ferè, quæ vel vno die, vel altero, vel certè paucis 2 diebus hominem rapit, ſubſtantiâ corporis effuſa, partim aſſiduis vomitionibus, partim iiſdem deiectionibus.

Hippocrates choleræ ſiccæ meminit Commentario 4. de ratione victus in acutis, cuius naturam & curationem ex eo loco intelliges. In humida verò animaduertendum in primis eſt, vt ſi fieri poteſt, 3 vomitus componatur, & relinquatur motus, qui ad inteſtinum eſt, corrupta ferè ac exitioſa materia, quæ excernitur. Itaque initio retinenda non eſt, ſed tum primùm, cum vires inde conſidere videntur. Itaque initio 4 aquæ tepidę, aquæ hordei, aliquando etiam adiecto momento ſaccari, aut mellis, vbi frigida materia eſt, imperandus eſt potus ad ℥ 6. Quòd ſi æger borborygmis & flatibus ſollicitatur, cochleare medium ſeminis cumini poterit aquæ incoqui. Hac arte fluctuans materia, & ad vomitū incitata, repurgatur, ex quo ſiſtendo vomitui intendendum eſt.

♃.zulapij rof.℥.3.fucci granatorum ℥.1.ß.mifce, vtatur breuibus interuallis, duobus aut tribus cochlearibus. Conueniunt & fyrupi, 5 rofatus, myrthinus, de cydoniis, de granatis, & fimiles in caufa calida. Iidem quoque in caufa frigida, fed cõfperfis pulueribus fpicæ, cinamomi, nucis mofchatæ, & fimilibus. Alioqui fyrupus de mentha, de abfynthio, & fimiles.

5 Hi fyrupi non funt in aquis diffoluendi, metu relaxationis ipfius ventriculi ab humiditate nimia: Eum enim adftringere tum oportet.

Oportet autem affumi cochleati, breuibus interuallis, & fine aquis. Largior enim potus hîc non conuenit.

Laudatur remedium ab antiquis ex vini granatorum ℥.2.fucci menthæ depurati ℥.ß. & vtatur cum cochleari, vt priùs dictum eft. In caufa frigida, 6 vinum optimum, tenue, & odoriferum aliquando fatis effe poteft. Imperabis quoque, vt granatum integrum, acidum, dulcoratum cum faccharo rofato odoretur. Aeger fugat interim: eiufdem quoque grana commanducet. Confpergenda facies aqua frigida, aqua rofarum per fe, vel in frigore, adiecto vini odoriferi momento, vel mofchi modico. Vtẽdum quoque iis, quæ exteriùs admouentur ftomacho, qualia funt hæc.

6 Si fine febre fuerit affectus, quæ magna ex parte abeft. Vinum verò generofum vel merum affumatur, pro natura ægri, confuetudine, tempore, aëre. Diluitur autem aqua aurata, argentata, chalybeata: vnde fola vini potione multos præter fpem euafiffe fcribit Alex. Trall.

♃ fantalorum rubror.rof.ana ʒ.2. galliæ mofchatæ ʒ.ß.caphuræ Gr.6. Madeat in aquæ rof.℥.4. aceti ℥.1.ß. Panniculi in hac mifcella merfi & expreſsi, quantùm fieri poteft, frigidi toti ventriculo applicentur.

Poteft inungi ftomachus oleo rofato, de cydoniis, de fpica, de abfynthio, vt res exigit. Quòd fi timetur nimia refrigeratio, mifcellæ fupradictæ fuccus menthæ, abfynthij, aliquid quoque cinamomi

7 *Vulgò paratur scutū ex mastiche & carne cydoniorū oleo conueniente exceptis. Quibus licebit aliquid cerati stomachici Galeni immiscere.*

aut vini austeri odoriferi commisceri potest: 7 Masticis ℥.2.aut 3. cum oui albumine, cum oleo cydoniorum,aut conuenienti dissoluuntur.Inde fit emplastrum, quod extendi debet in aluta formata ad modum scuti. Cæterùm quæ confirmant ventriculi robur sumpta & admota, vt in vomitu & lienteria,veniunt vsurpanda.

Vulgi experientia est, eboris tabella admota ventri vomitus cōpesci.Sed interim dum hæc fiunt, somnus & quies,quantùm fieri potest,concilianda sunt. Consulendum viribus,partim odoribus, partim alimentis.

Perdiculas ergò, aut iuuenes pullos columbarum confixos baculis myrthi,rubi,cinamomi,vt res exigit, conspersos interim, dum assantur, aqua ros. vino granatorum, vino austero,odorifero,primùm quidem calidos & plenos fumo naribus ægri admouebis. Ex eo tortiuo prælo succum inde exprimes: expressam materiā naribus ægri admouebis: succum sorbendum exhibebis. 8 Dabis gelatinam cum succo granatorum distillatam,qualem in sputo sang. Sunt qui bucellam panis assent, vino granatorum conspergant, edant, dein vinum vtiliter ebibant.Eundem assatum panem vino immersum, & caryophyllorum puluere aspersum, aluum sistere certo constat experimento.

8 *Huc spectant pulueres ex saccharo rosato, & margaritis, manus Christi, conserua rosar. cydonior. oxiacantha condita, &c.*

Quòd si nihil continet æger, priùs data aqua tepida,cucurbitulam magnam affiges ventri, & interim dum ea cucurbitula fixa est,cibum exhibebis. Breuibus interuallis cucurbitulam figes, & refiges, & ita nutries, ex Galeno sub finem libr. de paratu facilibus.

Consensus est veterum Medicorum, dropacissmum impositum ventri singulare esse remedium assiduè vomentibus. Parabis dropacem ex quatuor partibus picis & vna olei cydoniorum vnà liquatis, deinde extensis in aluta. Postremo medicamentum calidum ventri applicabis.

Laudantur vincula articulorum, frictiones mediocres, fotus ex oleo multo, magis vbi conuulsio est, vel imminet. Fouetur spina, musculi conuulsi, articuli. Cucurbitulæ quoque & ventri & scapulis affigi possunt. Quòd si refrigerantur extrema, linteis calentibus inuoluenda sunt.

Si spasmus accidit, redeundum ad curationem spasmi. Si vrget sitis, semina cucumeris in aqua temperari debent, donec intumeant: tum cortex exterior detrahitur: quod est reliquum, aqua incoquitur: aqua refrigerata bibitur. Contra syncopen cùm aliis remediis supradictis, tū buccella imbuta vino admota naribus, contenta ore vtendum est. Erasistratus ex Chrysippo pręceptore vinum aqua frigida dilutū cholera morbo affectis, tanquam extremum remedium, commendat, vt vel morti proximos refoueat. Idem probat Galenus libello de venæ sectione aduersus Erasistrat.

Trochisci Rhazæ.

℞. mastic. boli arm. thuris ana ℥. 2. ß. carabe, cardamomi ℈. 2. caphuræ, galliæ moschatæ, caryophyll. ana Gr. 5. cum succo granat. fiant trochisci pondere ℈. 4. Detur vnus, superbibatur ℥. 1. succi granat. iulep. granati, syrup. cydoniorū, aut similis. Deorsum reptante materia choleram morbum cōmittente, optimum erit naturæ opitulari, exihibito

9 Clysteres sæpe & sæpe iterandi, vt motus omnis deorsum fiat.

cathartico conuenienti: vt infuso rheo & vehementiùs expresso, syrup. laxat.rosf.pall. syr de cich. compos. cum rheo. Atque id quidem tutiùs impetrabitur, cum materia naturam ad excretionem sollicitat, nihil tamen effatu dignum vomitu, aut deiectione excludit. Clysterum 9 hîc duplex est vsus. Initio reuocãdis vomitionibus, & hi simplices esse debent. Posteà verò collabentibus viribus, qui & leuiter reprimant, & adstringant.

Initio qui morsum & acrimoniam humoris retundant, conueniẽt, vt ex lacte, saccharo, oleo violato & vitellis ouorum. Deinde fortiores paulò & vehementiores.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Hippocrates quarto de ratione victus in acutis, & Galenus in Comm. & Isagoge, duplicis choleræ meminerunt, aridæ & humidæ. In vtróque perturbatio est ventriculi immodica infrà, suprâque. Differũt caussa, & symptomatæ. Arida enim fit ex spiritu flatuoso, acri, qui siue egeratur, siue retineatur, lancinat & mordicat partes vẽtris neruosas. Venter inflatur, strepitus fit, dolor in lateribus & lumbis, aluus nihil deiicit, sed adstringitur. Humida gignitur, vel ab alimentis, vel medicamentis. Alimenta in caussa sunt, quæ succum crudũ, flatuosum, acrem procreant, ægrè coquuntur, tardè permeant, vt intestina suilla infarcta sanguine, cæpis, pipere, pinguedine, quibus nihil difficiliùs coquitur, laserpitij succus, caseus, suilla caro, bubula, caprina, ventres animalium infarcti. In summa, quæcúnque vel flatuosum succum generant, vel acrem, vel facilè putrescentem, vel humiditatem acrimoniæ iunctam habent. Corrumpuntur enim facilè, & acrimonia fluxiones irritant ex toto corpore, mordicantes orificia vasorum, quæ ad ventrem pertinẽt, vnde vomitus, & deiectio. Medicamenta sunt, vt helleborus, apud Galen. Comm. in apho. 1. lib. 5. Aph. Sed hoc nomine reliqua quoque violenta pharmaca intelligenda, vt Colocynthis, Scammoniũ. Ex his enim aliquando generatur conuulsio, aut immoderata purgatione, aut neruorum substantia reficcata, aut demorso ore ventriculi, neruis laborantibus per consensum, ab æruginosa bile, vt

Choleræ morbi duæ species.

Choleræ aridæ effectrix causa.

Cholera humida vnde.

bile, vt in adolescente, cuius meminit Galenus, & in negotiatore quodam Rhemensi, cui vomitu citato desiit conuulsio. Aliquando veró Cholera sequitur. Mordentur enim, vt de alimentis dictum est, partes neruosæ vi medicaméti, & acrimonia humoris attracti, à cuius etiã quantitate potest ventriculus cõprimi, ídque præsertim fit, cum humores nõ sunt ad purgationem parati. Fit aliquando è toto corpore, aliquando ex quibusdam partibus, vt hepate. Huic maximè proprium est symptωma, de quo Galenus agit comm. in eundem aphor. Contractio, videlicet, in musculis & pulpis tibiæ, quam vulgò, *Gouttes crampes* nominant. Quod accidit viduæ defuncti Præsidis *de Longueil*, & Dominæ Dyuor. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summũ die finiatur. Alia symptωmata sunt & signa, vomitus, deiectiones bilis frequentissimæ, deliquia animi, sudores exigui, sitis, pulsus vermiculantes, ructus nidorosi. Quibusdam accidit certis interuallis, naturâ sese exonerante, sed ob impetum humoris biliosi erumpentis, salubri humore simul cum vitioso foras expulso. Huiusmodi homines Græcis χολερικοὶ ἢ χολεριῶντες dicuntur: Plinio, biliosi.

Curatio perficitur sublata causa, cõuulsione, syncope, tremulo motu, singultu, si adsint. Purgatione, si facilè soluatur aluus, prouocatione vomitus, qui prohibetur iniecto clystere calido, vt prouocet, pingui, vt leniat. Hydrelæo calido partes corporis fouẽtur. Subducto ventre, & eò conuersa materia, sanitas. Dormiat, vt coquat. Vinum sit tenue, ad penetrationem, vetus, meracum, ad coctionem, modò à cruditate morbus sit. Paucissimo vtatur cibo, lacte asinino, vt purget & leniat. Neque simul deiectionem, & vomitum prouocare licet. Quæ enim in vẽtre continentur, subducenda, & vomitus prohibendus, Hipp. 4. Acu. Ventriculus roborandus admotis. Conueniunt adstringẽtia, emplastra, sacculi, liniméta, vnguenta, cerata, epithemata, sed celeriùs agũt fot. Cucurbitulæ inter vmbilicum & stomachũ, purgatio, pilulæ, condita.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXI.

CVm pungens dolor atque erodens, tormina & nausea quenquam inuadunt, hísque adsunt,

Gal. lib. 2. Meth. aut proximè ſuccedunt, vomitus, & ventris per inferiora turbatio, choleræ morbi certa ſignificatio affertur. A cauſa nomẽ habet. Accidit enim vt plurimùm à bile vellicationem & eroſionem vtriúſq; orificij ventriculi committente: vnde contrarij duo motus naturæ moleſtiſſimi conſequuntur.

Choleræ morbi curatio. Vomitus quia grauiſſimum naturę negotium faceſſit, ſtatim in initio iuuandus, digito, aut penna ori indita, vel hoc vomitorio.

℞. aqu. decoctionis hord. & raphan. ℥. 3. olei comm. & hydromel. an. ℥. ß. f. vomitorium, tepidè ſumatur.

Vel etiam deiectione materia in ventriculum concepta vacuabitur, iis præſertim, quibus laborioſa vomitio. Purgatiò verò ſit eiuſmodi, vt aluum non lubricet, qualis hæc.

℞. cortic. myrobal. citrin. & gran. berber. ana ℥. 2. ſeminis acetoſ. portul. ana ʒ. 1. f. decoct. ad doſin. In colatur. infund. rhei elect. ʒ. 2. cum pauc. cinam. In expreſſione diſſol. eiuſdem rhei pulueratì, vſtulati ʒ. ſ. zulapij roſacei ℥ 6. f. potio.

Clyſteres quoque ſæpe iterentur, vt motus omnis deorſum ducatur. Comparabuntur ex iis, quæ humorum acrimoniam retundant, vt ex lacte, oleo viol. ſacchar. vitell. ouor.

Robori autem ventriculi ſumptis & admotis proſpiciendum. Sumptis, ſi calida ſit cauſa, ſyr. roſ. limon. de acetoſ. citr. & ſimilibus: qui per ſe exhibẽtur, nec in aquis diſſoluuntur, metu relaxationis ventriculi à nimia humiditate, quem adſtringer eoportet. Admotis, vt oleo cydon. roſ. myrt. vel litubus ex iiſdem oleis & pulueribus roſ. rub. ſantal. malicorij inſtitutis. Si frigida cauſa, ſyr. de mentha, & conſimiles valebunt. Alexander Trallianus ſola

vini potione multos præter spem euasisse scribit. Vinum generosum sit, merum, vel dilutum aqua aurata, argentata, vel chalybeata. Plura ad hunc affectum remedia ex capite de leienteria petenda.

1 Alui siue ventriculi, in coquendo & appetendo, quæ duæ sunt actiones ventriculi, coctio & appetitio.

De imbecillitate 1 stomachi. CAP. 32.

IMbecillitas stomachi frequens 2 conualescentibus: magis etiam 3 ab imperfecta crisi, in quo reuocanda sententia Hippocratis. Si à morbo cibum assumens quis, nõ corroboratur, largiori 4 alimento corpus vti significatur. Quòd si non assumenti cibum hoc accidat, scire oportet, 5 quòd indiget euacuatione.

In conualescentibus ergò, quibus reddita est appetentia, imbecillitas ventriculi non potest tantùm conficere, quantum apperit. Modica itaque quantitate, sed breuibus interuallis, cibis boni succi, & qui facilè coquantur, reficiendi sunt. In aliis, quibus appetentia non redditur, reliquiæ morbi in causa sunt, quæ optimè vel rhabarbaro, vel hierâ picra ex decocto cicerum, aut absynthij repurgantur.

In sanis verò debilitas est, vel à sola intemperie. Cuius indicia sunt, calidæ quidem, æstus in 6 medio corpore, sitis assidua, & lingua arida, iactatio corporis, aliquando etiam extrema, vel frigida, vel temperata, nec pro ratione æstus calentia, à cibo nidorosi ructus. Frigidæ verò frigoris sensus in parte infirma, nulla sitis, 7 saliuatio aliquando multa,

2 Morbo defunctis, collapso habitu, alieno temperamento, & mutata ventriculi actione languida.

3 Superstite morbi materia, aut empieumate.

4 Quòd scilicet sit infirmus ventriculus, & morbi diuturnitate collapso habitu, abalienatóque tẽperamento, necessitati corporis satisfacere nequeat.

5 Ad excludẽdas morbi reliquias, quæ suctionis sensum impediũt. 6 Vt æstu viscera incandescant. Nã vbi calor, ibi morbus. 7 Ex humoris in ventriculo fluctuantis copia, per cõtinuitatẽ interioris tunicæ ad os.

ructus acidi. Alia ex arte medica Galeni require. Causa quoque nonnunquam materia est, eáque vel 8 quãtitate peccat, vel qualitate. Rursus vel corpori stomachi, vel ventriculi imbibita est, vel in capacitate fluitat.

Intemperies quoque aliquando complicantur, quarum omnium signa colliges ex arte medica.

Intemperies contrariis, calida quidem frigidis, vt potu frigidæ, frictione articulorum, cerato Galeni, cuius hæc est descriptio. 9.

♃. ceræ lotæ in aqua rosarum ℥. ß. olei rosacei in aqua rosarum similiter loti ℥. 2. liquefiant in vase duplici. Quod cùum fuerit refrigeratum, diu malaxetur cum aqua frigidissima, vel succo plantaginis.

Imperanda ratio vitæ, quæ refrigeret. Et 10 contra æstum ac sitim his vtimur.

♃. sem. cucumeris in aqua macerati, & excorticati ℥ ß. tragacanth. dissolut. in oui albumine ℥. 2. liquefiant in vase duplici cum eodem oui albumine: fiant hypoglottia, id est, pilulæ, quæ teneantur sub lingua.

Quòd si syrupis vtimur, iis omninò abstinendum est, qui 11 acetum recipiunt, nisi humiditas cõiuncta sit.

In frigida, volatilium carnes confixæ cinamomo, aut lardo conspersø puluere cinamomi, & ita 12 assatæ. Alimenta omninò calida, vinum odoriferum, aut etiam colatum cum saccharo, cinamomo, granis paradisi, modico zinziberis, & similibus. 13.

8 Ea vel localẽ habet in aluo generationem, vel aliũde affluit.

9 Ex lib. 10. Therap. methodi.

10 Sumptis & admotis: vt cõser. violarum, rosar. borrag, iulep. rosato, syrupo malor. punicorum: admotis itẽ ventriculo, vt hapso, linimẽto, epithemate ex aqua rosarũ & bugloss. Hapsus verò cydoniorũ oleo imbuatur.

11 Cuiusmodi est syrup. acetatus. Et tamen oxysacchari loco præscribi potest, ob succũ mali punici.

12 Vt condimento ex pulueribus caryophyllorũ, nucis moschatæ & cinamomi cum sapa. *13 Aut fiunt condita, opiata è nuce moschata, myrobalanis conditis, cortic. citr. cond. flore Aureng. cond.*

Fotus è 14 sacculo mollissimis plumis anseris pleno, & aliis, quæ posteà de siccitate in hectica febre dicentur.

Humiditas, si fluitat, vomitu elicienda est. Vbi imbibita est, & qualitate peccat, pharmaco repurganda est. Si tantum quantitate peccat, & præter modum stomachum ac ventriculum remollit, adstringentibus medicamẽtis, admixta aromatũ parte ad resiccandum, vtendum erit. Si crassus & viscidus humor est, incidendus oxymelite, aut aliis eiusmodi, tum pharmaco deiiciendus est. Materia eorum, quæ infirmum stomachum è frigore confirmant, cinamomum, cortex citri, caryophyllũ, mastix, lignum aloës, zinziber, & chebuli conditi, macis, mẽtha, absynthium, galanga, scœnuanth. caruũ, ami, flores anthos, vinum aromaticũ, nux moschata, piper, aromaticum rosatum, diagalanga, diacuminum, diatrium pipereum, diacydoniũ cum aromatibus, theriaca, mythridatium, syrupus de mentha, de corticibus citri, mel anthosatum, oleum nardinum, de spica, de mentha, in quo aromata calida coxerint, vt piper, cinamomum.

14 Fiunt sacculi ex radice cyperi, cal. arom. schœnuantho, caryophyl. absynthio Roman. menth. orig. chamæmelo, rosis. Cóquũtur in æquis partibus aquæ & vini rubri: decocto madefacta spongia admouetur stomacho. A fotu autem illinatur oleis absynth. menth. & nuc. moschatæ.

Frigida. Coralli, santali, ambra citrina, coriandrum præparatum, ebur, cornu cerui, & vnicornis, cydonium, pira adstringentia, rosę, diarhod. Abbat. trochisci de spodio cum semine acetosæ, myrrha, acetosa, diacydonion sine speciebus, scoria ferri, limatura chalybis, ceratum santal. vnguentum rosatum, oleum rosarum, & de cydoniis, syrup. rosat. & de cydoniis, aliáque eiusmodi, quorum pars in cõtrouersiam temperamenti venire potest. Cæterùm calidam temperiem corrigere possunt. Horũ enim

omnium vſus, vel quia inde puluiſculi & electaria, potiones quoque confici poſſunt, aut topica, quæ exteriùs applicentur. Vrgente ſitis ardore ſemina portulacæ, cucumeris, cucurbitæ, acetoſæ & ſimilia, trita, & excepta mucagine tragacanthæ proderunt. Item glycyrrhiza recens. Per omnia tamen videndum eſt, ne adſtringamus nimiùm, ex quo ſiccitas immodica cõtrahitur, ne nimiùm humectemus. Hinc enim virtus harum partium diſſoluitur. Neque nimiùm refrigerandum, vnde extinguatur calor.

Tepidis vtendum non eſt, ſed vel frigidis, vel calidis, quòd tempore virtus ſtomachi relaxetur.

Remedia externa anteriore parte ad ſterni initium ſub pectore aptanda ſunt: quanquam & poſteriore parte ad duodecimam vertebram probato remedio applicari poſſunt. Vtráque parte poſita magis iuuabunt. Sed oportet ea quæ poſteriùs ponuntur, habere aliquid tenuium partium, quò per difficiliorẽ viam penetrare poſſint. Humidiori ventriculo cõuenit. ℞. ambræ citr. maſtichis, iridis, an. ʒ. ʒ. roſ. ſiccarum ʒ. I. ß. fiat pul. detur ʒ. cum magno cochleari ſucci granatorum, vel ſero lactis. Quòd ſi frigiditas adiũcta eſt, addes cinamomi, ſcœnuanthi, maceris an. ℈. I. Quinetiam humidiori ventriculo conuenientiſſimum iſtud eſt remedium. ℞. aquæ vitæ ℔. 2. aquæ roſar. ℔. I. cinamomi ℥. I. miſce omnia. Deinde bis aut ter cola per manicam Hippocr. poſt infuſionem horarum 24. Capiat bis in hebdomade cochleare vnũ hyeme, æſtate ſemel. Humiditatem quoque reſiccãt ferè omnia in frigidis numerata, & vino in cocta, quòd adſtringat.

Ad idem paratur racematum vinum, in quo macerātur caryophylla, absynthium Romanum, &c. Vt si feruente musto, noduli vel sacculi pendeant è charyophyll. zinzibere, menth. absynth.

Sed vbi frigiditas coniuncta est, aromata commiscenda. Ad frigidam dispositionem.

♃. corticis rad. fœniculi ʒ. 2. coquantur in vini optimi ℥. 4. ad dimidias. Quòd si maior refrigeratio est, coletur vinum per manicā Hippocratis cum ʒ. 1. cinamomi.

Instituuntur quoque trochisci, qui infirmitati stomachi à frigida causa mirificè medentur. ♃. ros. rub. ʒ. 3. ligni aloës, spicę, mastich. schœnuanth. mac. cinamomi, absynth. ana ʒ. 1. Ex vino veteri fiant trochisci. Diatriumpipereon, diacydonium Galeni cum aromatibus conueniunt. Exhiberi verò solent electaria, lozengiæ, syrup. horas duas ante cibum: primùm quidē lozengiæ, deinde syrupi.

Quod si flatus adsunt, galanga, grana paradysi, cuminum, lybisticum, caruum, baccę lauri, iuniperi, & similia vino odorifero incoquenda sunt in pul. redacta, macere & cinamomo adiectis incorporetur melle anthosato. Theriaca & mythridatio hîc vtendum est.

Calorem refouent catuli, cati, caniculæ, pulli, pullæ, manus admota ventri, rasura dibaphi, quæ plurimùm conuenit, vbi etiam frigiditas est, gossipium, sacculus è mollissima pluma anseris, pellis leporis. Gossipium in vino odorifero, decoctione menthæ immersum, expressum, siccatum, & ita impositum. Ceratum stomachicum Galeni, vel hoc.

℞. ol.de spica ℥.4. ceræ ℥.1. mastichis ℥.ß. liquefiant in vase duplici. Deinde adde cyperi, macis, cinamomi ana ʒ.1. commisce diligenter, & rasurâ dibaphi excipe, quantum satis est, calidúmque appone.

Vel.℞.mastich.cerati stomachici Galeni, æquales partes: cum oleo absynthij, aut de mentha f. emplastrum ventriculo apponendum.

℞. dialthææ ℥.1.mastichis dissol. in oleo de spica ℥.ß.croci ʒ.ß.misce, extendatur in aluta pro stomacho. Hoc & dolorem lenit, & stomachum roborat.

Mastichis grana præmâsa & deglutita, Ceratum stomachicum Galeni. Concalfacto verò stomacho vtēdum est cerati santalini ℥.2. malaxatis cum oleo de cydoniis, rosarum, deinde extensis in aluta. Iulepus rosatus, vinum granatorum, syrupus acetosus simplex, & similes syrupi. Quòd si humiditas calori coniuncta est, aut aliquis humor biliosus, vel in ventre collectus, vel aliunde inuectus, absynthio, hiera picra, rhabarbaro, cassia, & similibus hac ratione vtendum est.

Absynthij decoctum biliosa deterget & subducit, si quidem altiùs non fuerint imbibita: & hoc magis melicratum ex absynthio, aut decoctum absynthij cum octaua parte mellis rosati dulcoratum. Infestissimum verò absynthium, & quæ adstringunt, quibus pituita ventriculo inhæsit. Tum enim priùs incîdi & tenuari materia postulabit. Hieræ picræ, & rhabarbari vsus est, vbi imbibitus humor est biliosus tunicis ventriculi. Vtriúsque ʒ.1.aut ℈.4. ex decocto absynthij, cicerũ rubrorum, sero lactis,

aqua endiuiæ, satis esse possunt. Alioqui ℥.1.cassiæ, aut catholicum imperandum est. Sed ab his roborandus erit stomachus: nec enim, vt hiera & rhabarbarum, confirmare possunt. Ventriculum roborabunt oleum mastichinum & styracinum descriptione Nicolai, in quibus hapsus lanæ purpura intinctæ stomacho apponitur. Similiter olea nardinum & moschatum, costinum, è benzoino, vsurpari poterunt.

Vinum absynthites descriptum à Dioscoride deterget, roborat, appetentiam reddit. Quòd si deest, molliores absynthij cauliculos recentes leuiter conquassabis, vino odoro, austeriusculo macerabis, & leuiter feruefacies, vel siccos eosdem cauliculos vino infriabis.

Id vinum maximè facere ad subuersionem stomachi Arriæ celebris fœminæ historia à Galeno cap.3.lib.de Theriaca ad Pisonem descripta amplissimè confirmat. Hæc non appetebat, non continebat, vt pote stomachi affecta dissolutione, atque adeò in atrophiæ periculum incurrebat. At vbi medici, Galeni consilio, vinum ex absynthio confectum propinârunt, illico appetentia est restituta, & ventriculus confirmatus.

In imbecillitate stomachi plurimus olim vsus medicamenti è cotoneis. Syrupus acetosus è cotoneis sic fit. ℞. succi cotoneorum per residentiam depuratorum, sacchari ana ℔.1. aceti ℥.3. coque ad spissitudinem. Cõuenit calfacto stomacho, & inde infirmato. Poteris tamen imminuere modum sacchari, vt erit auctus calor: aceti, vt erit sensus stomachi.

Miua Rhazæ.

℞.succi cydoniorum maturorum per residentiã depurati ℔.1.sacchari ℔.ß.vini veteris ℔.ß.coquantur,& despumentur. Tum.

℞.zinziberis,spicæ, cinamomi, caryophyl.ana ʒ. 2.mastichis ℈.4.Omnia puluerisata nodulo includantur, & in prædicta miua calida macerentur: deinde refrigescant,& nodulus exprimatur.

Græcorum.

℞.succi cydoniorum,mellis optimi ana ℔.1.aceti acris ℔.ß. aut non ita acris ℥.9. zinziberis ʒ.5. piperis albi ʒ. 2. Succus cum aceto & melle modicè coquatur, despumetur, tum inde pulueres, & coque ad crassitudinem.

Moderatis omnibus oris ventriculi affectionibus, præterquam quæ æstu vehementi oriuntur, proxima duo medicamenta conueniunt. Aliud.

℞. carnis cydoniorum, mellis ana ℔.1. aceti albi ℔.1.simul bulliant, & agitentur, tum adiice piperis ℥.1.zinziberis tantundem, petroselini Macedonici ℈.8.hoc magis adstringit. Ventri calida intemperie affecto, aut biliofo,piper & zinziber substrahuntur. Ventri temperato tantùm dimidium piperis & zinziberis substrahitur. Aliquãdo miuæ aromaticæ ℥. 1. theriacæ aut mythridatij ʒ. 1. commiscentur. Datúrque hæc miscella ex vino odorifero. Quòd si etiã dolor coniunctus est, in primis phlebotomia ex interna brachij conuenit.Perseuerante malo, ex vtráque basilica, & hoc magis si grauis dolor est, si repentinus, si difficilis ructus, & spiritus: si febris est, si dolor in dorsum & scapulas extenditur,sanguis detrahendus.

Historia est quinto Epidemion, de muliere quadam, quę in vehementissimo dolore stomachi, nullis aliis adiuta remediis, sanata est ducto ex vtráque manu sanguine.

Postea verò leniendus dolor est, & si quidem venter æstuat, cucumeris semen, & hordei in aqua frigidissima macerari debet, & decorticari: cum adiecta parte glycyrrhyzæ rasæ & recentis coquatur aqua, despumetur. Refrigerata verò, vel niue, vel aliis modis suppradictis propinetur. Vesica ea aqua, vel alioqui frigida, ex dimidio plena sæpiùs admoueatur.

Quòd si materia aliqua concepta ventriculo dolorem facit, ea, vt priùs, commodè repurganda est.

Cucurbitulæ vmbilico, aut ad latera vmbilici affigendæ sunt. Dextrum quidem, si ab hepate: sinistrum, si à liene in ventrem fluxio est. Súntque omninò tria genera eorum, quæ dolorem leniunt. Primum, quod rescindit causam, vt pharmacum, & medicamentum, quod intemperiem corrigit. Secundum verò eorum, quæ reuera anodyna sunt, qualia sunt chamæmel. melilotum, anethum, flores rosmarini, croci, rosarum, violarum: quibus aliquid menthæ, absynthij, & eorum, quæ stomachum roborant, adiiciendum est. Similiter & furfures, milium, sal, dolorem leniunt: sed frigi debent, & sacculo includi.

℞. furfurum M. I. milij conquassati P. 2. salis 3. I. frigantur in sartagine: deinde includantur: perfumetur sacculus vino diluto aquâ rosacea, & effuso in laterem candentem. Aliud.

℞. florum anthos, rosarũ, violarum, chamæmeli,

anethi, meliloti, ana P.1. summitat. absynthij P. ß. Fiant sacculi: persumentur, vt prius,& applicentur calidi. Alioqui.

℞. menthæ, absynthij ana P.2. chamæmeli, florum anthos ana P.1. calami aromatici, schœnuanthi, mastichis an.ʒ.1. Fiat decoctio in vino odorifero. In decoctione gossipium, aut rasura scarlatæ immergatur: exprimantur,& identidem calida applicentur. Materia quoque expressa ventriculo toti applicetur. Sed videndum, ne refrigescat, statimque oleo conuenienti vngere oportebit.

Vbi supradictis remediis non concedit dolor, narcoticis vtendum est. Primùm quidem leuioribus, quales sunt syrupi rosarũ, papaueris, myrthi, syrupus violatus, de nenuphare cum ℈.1. Philonij.

℞. syrup.ros. & de absynthio ana ℥.1. opij Gr.1. bulliant vnà leui ebullitione, deinde cum ℥.3. iuris pulli detur in potu.

℞. philonij in causa frigida, in calida verò, requiei descriptione Nicolai, vnius ʒ.ß. in vino tenui odorifero.

℞. pilul.de cynoglosso ℈.1. dissol.in syrupi rosati, & de papauere ana ℥.ß.

Trochisci Stellæ. ℞. spicæ, mastichis, cinamomi, schœnuãthi, castorei, myrrhæ, olibani, piperis, aloës, absynthij, sem. hyoscyami albi, & mandragoræ, opij ana partes æquales, vt ʒ.ß. Fiant trochisci cum vino dulci, pondere ʒ.2. Detur vnus cum vino odorifero.

Albucasis non reuelandum remedium.

℞. opij ℥.1. cum alliorum capitibus duobus. Conquassentur, fiat distillatio in alembico: eius a-

quæ modicum bibatur. Eadem arte poteris opium commiſcere rebus ſtomachicis ſuprà enumeratis, & inde aquam elicere. Alia narcotica ſuperiùs deſcripta remedia quoq; plurima ex 8. libro de compoſitione medicamentorum κτ̓ τόπους.

Quod ſi vlcus affuerit, quod ex ſignis in ſcholiis dicendis intelliges, ita moderanda ſunt omnia.

Medicata edulia purgantia ſint: vt lac amygdalarum dulcium cum ſaccharo multo, hydromeli, ſyrup. roſatus, conſerua roſarum.

Vbi purgatum fuerit vlcus, acribus omnib^9, acerbis, acidis, ſalſis, abſtinendum: mitigantibus vtendum, quæ & detergeant, & glutinent. Qualia, lac calidum, hordeata ſaccharo roſato condîta. Sed & in gula paulatim deglutienda, & iis lentor quidam inſit oportet. Itaque oua ſorbilia optimam materiam præſtant, qua ſaccharum, maſtyche, farinà hordei toſti, fœnugræci, limaces, cochleæ, balauſtia, malicor. mucago tragacanth. gummi Arabicum excipi poſſunt. Sed de his fuſiùs in noſtra ad 8. Galeni librum de cõpoſitione medicamentorum κτ̓ τόπους perioche diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Affectus ventriculi in œſophago, ſtomacho, ſiue orificio, fundo, tunicis, pyloro, infiniti propè reperiuntur, tantò periculoſiores, quantò coctio & diſtributio cibi magis neceſſaria eſt vniuerſo corpori. Quales ſunt, intemperies omnis generis, tumores præter naturam, obſtructiones, defluxiones, excremenra illîc collecta, vel nata, vel aliunde immiſſa, cibus intempeſtiuus, nimius, vitioſus, deiecta appetentia, nauſea, vomitus, humores in tunicis infarcti, aut in fundo fluitantes inflammatio, inflatio, dolor, exulceratio à cauſa interna, vt hu-

Vẽtriculi affectus ſunt ferè innumeri.

more acri, pharmato, cibo, osse acuto, præcedente abscessu, erosio, fames canina, immoderata sitis, & similes, quorum signa, causas, remedia explicare maioris est operis. Multa ex Galeno colligi possunt 3. & 6. de morb. & sympt. 5. de Locis affectis, 6. de sanitate tuẽda 7. Methodi. Signa ex Microtegni. Octauo κτ] τόπους ita describit stomachicos contra Andromachum, qui stomachicas confectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis. Quod & vulgò hodie etiam Empyrici faciunt.

Stomachici qui vulgò dicantur. Plerique (inquit) vulgò homines eos, qui appetentiam perdiderunt, ita vocant, & quibus post acceptum cibum, ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægrè tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos, quibus nausea cõtingit, & maximè si ad vomitum impellat, & adhuc magis, si cibi corrumpantur, quandoque nidorosi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe cùm nondum cibum acceperunt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur grauantes, & vix descẽdentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maximè grauati paulò pòst reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui fortiter exoluũtur, vbi diutiùs inediam pertulerint, & si non citiùs cibum accipiant, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant. Hactenus Galenus. *Κοιλιακοὶ qui appellentur.* Κοιλιακοὶ autem sunt, qui cibum non continent. Ante cibum, ab humore confluente: post cibum, ab imbecillitate: vtróque tempore, ab vtráque causa dolor commouetur. Nonnunquam à cibo cessat, quia cibus naturam colligit, temperat, calfacit. Vlcus esse coniiciendum ex dolore, ardore, deglutito synapi, & similibus rebus calidioribus, aut frigidioribus, pure apparente in vomitu, vel deiectione. Vlceris ventriculi causa duplex: interna, externa. Externa, vulnus: quod si magnũ, est incurabile, vt in viuario Aureliano, & id constat ex aphorismo 18. lib. 6. Externa quoque causa est venenosum pharmacum, os acutum acus. At interna, est humo-

ris acris confluxio. Non ciendus vomitus, ne inde vlcus laceretur, & materia aliunde trahatur. Eodem modo neque sternutatio, neque tussis. Ab humore acuto lingua infecta, sapor redit in os, & in vomitu, secessúque, cum ardore, calore, siti, angustia. Si in orificio ventriculi, grauiora symptomata, frigiditas extremorum, syncope, dolor grauior, &c. Ex varietate causarum indicationes curationis sumendæ. *Galen. lib. 5. Meth.*

Si à morbo cibum.] Conualescentes à morbo aliquando multùm appetunt, ob extenuationem membrorum, non solùm ab inanitione spiritus & humoris, balneo, profluuiis, sudoribus, insensibili perspiratione, colliquatione, & similibus, sed etiam à ieiunio, inopia alimenti, calore languescente, vt flamma, quæ in ellychnio insita ab oleo & aëre fomitem & pabulum sumit. Aliquando verò appetentiam habent deiectam ob vitiosos humores relictos. Vtrique sæpe, nisi accuratè tractentur, in recidiuam incidunt. Priores quidem, quia cùm extenuata membra multùm appetant, non tamen sumpta conficere potest imbecillus calor. Cõstat enim historiâ multorum, qui à longa inedia sese repleant, inde suffocari. Posteriores verò, quia reliquias morbi tandem natura stimulata aggredi cogitur. Quantò enim plus nutriuntur, tantò magis læduntur, donec accrescente malo morbus repetat. Hi igitur curantur vacuatione, vt docet Galenus libello de sanguinis missione contra Erasist. & Hippocrates, libro 6. Epid. Illis verò remedio sunt, rerum non naturalium commoderatio, labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria: deinde longo tempore substantiæ reparatio per alimenta pauca, bene nutrientia, facilia coctu, sæpiùs exhibita. Nam pauca non sufficiunt: nimia non coquuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXII.

Ventriculi imbecillitas facultatis est concoctricis error, quo vel ἀπεψία, alterationis priuatio, vel βραδυπεψία, coctionis imminutio, seu tarditas, vel denique δυσπεψία, & deprauata co- *Gal. cap. 4. lib. de diff. sympt.*

ctio infertur. Causæ sunt intemperies, frigida, calida, humida vel sicca, quarum notæ ex Galeno lib. 7. Method. scitè ab Hollerio repetuntur: vel præter naturam tumor, phlegmone, erysipelas, abscessus, aut denique externæ rei alicuius vitium, vt cibi & potus immodica copia, noxia qualitas, intempestiuus vsus, præposterus ordo, excrementorum corruptela, breuitas somni.

Gal. lib. 5. de caus. sympt.

Nuda intemperies rarò huic affectui causa est, sed sæpiùs coniunctam habet materiam: frigida quidem pituitam, vel ex cibis collectam, vel à capite, viciníſque partibus transmissam, vel crudam humorum colluuiem ab antecedente morbo acuto, aut chronico relictam: calida verò bilem. In frigida itaque purgabitur ex hieræ picræ ℨ.j. vel ℥.ß. cum vino albo dissolut. Hieræ vsum si osculorum venarũ apertionis metus, vel vteri gestatio, aut hæmorrhoides dehortentur, pilulæ præscribentur.

Imbecillitatis ventriculi à caus. frigida curatio.

℞. pilul. de hiera & agar. an. ℨ.ß. cum syrup. de mentha, vel absynth. f. pil. mol.

Conferent quoque pilulæ ante cibum ad ℈.2. datæ. Ad iterandam purgationem parabitur humor syrupis conuenientibus: & interea robori vẽtriculi sumptis & admotis prospicietur. Sumuntur electaria, opiatæ, vel condîta.

℞. zinziberis condîti, ligni aloës an. ℨ.1. puluer. electar. aromatic. ros. & diarhod. Abbat. ana ℨ.ß. cum saccharo in aqua absynth. dissoluto f. electar. per lozeng. pond. ℨ.2. Sumat vnam hora 1. ante pastum, à qua licebit vini optimi modicum superbibere. Per se satis sunt interdum, zinziber condîtum, cortex citri sicc. myrobal. condîtæ. Vel. ℞. conseruæ, melissophylli, bugloss. borrag. & ros. ana ℨ.2. conser. anth. ℨ.1. cortic. citr. cond. ℈.4 confect. alkermes ℨ.1. puluer. elect. lætificantis Gal. & de gem-

de gemmis ana ʒ.ß. rasuræ ebor. corn.ceru.an ℈.1. cum syr. de absynth.f.opiata: cap.manè instar glandis.

Topica erunt,fomenta, linimenta,scuta.

℞. cyper. & calam. aromatic. ana ℥.ß. santalor. omnium ligni aloës ana ʒ.1.absynth.vtriusque,menth.maioran.rosf. rub.an.p.1.f. decoctio addendo quartam partem vini albi,pro fotu regionis ventriculi cum spongia per horam ante cibum.

Post fotum siccatus locus linitur oleis mastichino, menthaceo, moschato, quæ efficaciora erunt, si arte Chymica sint extracta. Superponitur gossipium moschatum. Vel.

℞. maioranæ, absynth. Rom.ros. rub.flor.rosmarini, calam. arom. ana ʒ.3. cinam. caryophyll. nuc moschat. mac.galang. ana ʒ.ß. ligni aloës,cyper. schœnuanth.an. ℈.4 mastich. ʒ.1. f. puluis pro scuto, intersuto ac farcto gossipio moschato,& ventriculo applicando.

Faciunt hæc eadem remedia ad fluctuationem, inflationem,& id genus alias vētriculi affectiones. Cùm autem calida fuerit ventriculi imbecillitatis causa, purgatio catharticis bilem ducentibus perficietur, vt rhei diluto, electario de succo ros. aut catapotiis aureis, de rhab. de aloë. A purgatione dabitur tabella vna electarij refrigerantis, vt diamargarit.frig. vel diatragacanth.Temperabitur humor syrup. refrigerantib. acetoso,viol.ros. granator. de limonib. cum aquis eadem præditis facultate. Litus sint ex oleis myrtill. ros.viol. lotis in aceto.

Cæterùm symptomata, quæ ventriculi sequuntur imbecillitatem,vt vomitus, singultus, curabuntur supradictis & proximè dicendis remediis.Fluor alui si adsit, pane tosto in vino austero macerato, & ventriculo applicito, vel emplastro ex ℥.2. cydoniati cum oleo myrtill. aut cydon. emollito, &

mastich. puluerat. 3.1. sinapisato cohibendus.

De singultu. CAP. 33.

Singultus 1 conuulsio quædam est, & prauus motus oris ventriculi, vel ipsius etiam ventriculi 2 vi retentrice officium negligente, & robustiore expultrice.

Singultus causæ inanitio & repletio. Qui ab inanitione, ferè lethalis est, sequiturque insignes euacuationes, vt sanguinis è vulnere, è locis muliebribus, aut aliunde. Sequitur dysenterias, diarrhœas, & cætera eiusmodi. Ardores quoque & graues inflammationes viscerum, de quo priusquam præsagium instituas, vide num sit à repletione. Minùs enim periculosus est, sæpéque cùm multa per ventrem euacuantur, singultus à repletione est, quia pars materiæ, quæ à reliquo corpore confluit in vẽtrem, tunicis ventriculi imbibitur.

Singultu excluduntur non solùm quæ in corpore ventriculi, sed etiam quæ stomachi & œsophagi, continentur. Sunt qui ad inanitionem adiungant causam singultus, perfrictionem oris ventriculi, de quo 8. de compositione medicamentorum particularium, & Apho.13. & 39. lib.6.

In 3 inanitione, etiamsi desperata res est, iuuandus tamen æger 4 destillaris, collatitiis, iusculis & expressionibus, cibis humectantibus, inunctio-

1 Deprauatus ventriculi motus & contra naturam, qui conuulsionis modo fit, cùm tamẽ conuulsio non sit. Conuulsio enim tantùm cadit ĩ parteis, quæ mouentur προαιρετικῶς: & omnis cõuulsio symptωma est causæ morbificæ singultus autem & sternutatio non item.

2 Galen. lib. 8. de compos. pharmac. local.

3 Vti in conuulsione ab inanitione, ab exhausto humido primigenio.

4 Hæc distillata restaurativa conficiuntur ex conseruis bugloss. viol. borrag. nenupharis aquis scabiosæ, bugloss. endiuiæ. Hæc omnia in alembico reponuntur simul cum seminibus frigidis, cardiacis, cum decocto capi, carnibus perdicum, mica panis albissimi. Stillat humor, cui misceri potest saccharũ & cinamo. tenuissimè pulueratum, exhibetur ægro.

ne dorsi & ventriculi ex oleo violarum, 5 hydrelæo quoque.

Ex aquæ & olei partibus æqualibus adhibendus est fotus.

Si perfrixit, calfaciendum est per ea, quæ non tam adstringant, quàm rarefaciant. In perfrictione enim stomachus, neruosum corpus, condensatus est, ideóque non transpirat: ex quo repletio fit, à qua singultus. Vino itaque odorifero cum tantillo cinamomi & galangæ occurrendum est malo.

Stomachus & spina oleo de castoreo, de piperibus inungenda sunt, aut inde cerata conficienda, perpetuò seruata ratione, ne adstringamus, donec aquieuerit singultus.

Vbi flatuum 6 multitudo, iisdem ferè remediis sedatur. Vino quoque, in quo ruta, rosmarinus, semen dauci, cumini, carui, cubebæ, baccæ lauri, aut iuniperi, galanga, lybisticum, 7 & alia eiusmodi coxerint. Aut eadem cum vino odorifero maluatico, aut simili colabimus per manicam Hippocratis. 8 Aqua vitæ cum tantillo cinamomi, anethum quoque quadã proprietate, vt volunt, singultum sedat. Electaria fiunt ex nardo gallica, zinzibere, seseli, & proximè enumeratis remediis cum melle. Mel anthosatum hîc conuenit, vt 9 confectio de baccis lauri, 10 theriaca vetus, & mythridatium.

Flatuosis à corrupto cibo solennis est hic puluis. ♃. spicæ Celticæ, zinziberis, nepetæ, sesel. rut. dauc. cumini ana ʒ.1. sacchari anthosati ℥.ß. f. puluis. Vel. ♃. castorei ʒ.1. Detur cum melicrato.

Quòd si materia est aliqua continẽs causa singultus, ea vel calida, vel frigida. 11 Calida vacuetur vo-

5 Fiatq; hapsus ex goßipio carpto illis imbuto oleis, qui perpetuò vẽtriculo & dorso insideat.

6 Quæ ex distentione & oppreßione alui dignoscitur.

7 Vinum aromatites, aut absynthites Carthusianorum, aut etiã hydromel vulgò dictũ maluaticum, aut vinũ maluaticum, horum omniũ instar esse poterunt.

8 Aut aqua in qua maduerit coma anethi Aethiopici, quod regiũ appellant.

9 Hæc confectio est acrior.

10 Hæc mirificè flatus discutiunt.

11 Per aph. 17. lib. 4.

12 Si peculiaris natura à vomitu te e-uocet.

13 Vel. ℞. rhei elect. ℈. 4. infunde in aqua endiuiæ sero lactis, de cocto cicer. rub. In express. dissolue hieræ picræ ʒ.2. f. potio.

mitu, si fieri potest. 12 Alioqui ℈.4. rhab. 13 vel tantundem pul. hieræ picræ in sero lactis, vino granatorum acidorum, & maturorum, aqua endiuiæ, decocto cicerum rubrorum infunde, expressionem exhibe. Hîc obseruandum est, leuiores purgationes esse debere, quæ ad ventriculi affectus accommodantur, nisi à toto corpore humor confluat. Tum si perseuerat singultus, 14 aqua frigida proponetur. Subinde hæ pilulæ imperentur.

14 Ad temperationem humoris acrioris.

15 Hæ pilulæ simul vacuãdi & temperandi vi pollent.

16 Hoc remedij genus valet ad inflãmationem hepatis & ventriculi.

15 ℞. spodij, sem. endiuiæ, portulacæ, ligni aloës ana ℈.1. pulpæ tamarindorum ʒ.1. rhab. elect. ʒ.2. cõfice cum oxycrato, aut vino granatorum. Aliud.

℞. syrupi ros. acetosi, oxysaccharæ simplicis an. ℥.2. In quibus infunde summitatum absynthij ℥.ß. fiat in fusio in calidis cineribus, tum duobus aut tribus cochlearibus refrigerati remedij per interualla vtatur. Vel zulapium parabitur eiusmodi. ℞. succi endiu. aut cichorij per residentiam depurati ℥.4. cum sacchari violacei ℥.2. f. zulapium. Opportunus erit vsus electarij triãsantalini, quod non modò ventriculum confirmat & hepar, sed & refrigerat.

16 Cerati santalini ℥.4. cum oleo rosato malaxẽtur: deinde commisce spodij, rosarum ana ʒ.1. cum succo semperuiui agita: inde finges duo scuta in aluta. Alterum stomacho ad sternum: alterum ad duodecimam & tertiam decimam vertebram dorsi applicabis.

In causa frigida.

Vbi crassa & viscida materia, melicrato hyssopi, vel oxymelite simplici materiam præparabis. Tum, vt mouebitur, per vomitum aut ventrem repurga-

bis ex hiera picra dissoluta in decocto cicerum rubrorum. Dabis autem hieræ modum à semuncia ad vnciam. Conuenit in hoc singultu acetum scylliticum, oxymel cum cinamomo aromatizatum, 17 melicratum ex rebus incidentibus, hyssopo, thymo, pulegio, satureïa, & similibus. Maximè probant galangam.

17 *Tale melicratum vinosum vulgò dicitur.*

℞. vini albi tenuis odoriferi ℥.3. in quo leuiter ferueat galangæ ʒ.1. cinamomi, sem. anethi an. ʒ.ß. Conuenit & castoreum in vino odoro ad ℈.2. Sed quia fœdo est odore, cinamomo, semine apij temperari potest. Conueniunt & hæc, schœnuanthum, asarum, maiorana, aristolochia, enula, zinziber conditum, acorus conditus, diatrium pipereon, diacuminum, diagalanga, theriaca vetus. Exteriùs verò 18 oleum de liliis, de amygdalis dulcibus.

18 *Quinetiã fotus ex calamo aromatico schœnuantho, origano, absynthio, mentha.*

Instituitur etiam cerotum singulare in causa frigida. ℞. olei nardini ℥.1. aloës, mastich. an. ʒ.1. succi absynthij ℥.2. cum cera fiat cerotum.

Et iam sedato singultu, atque vacuata materia, ea quæ roborant adstringendo. Fit aliquando, vt materia quædam venenosa sit, cui hoc puluere occurrendum sit.

19 ℞. sem. anethi, cardui bened. citri ana ℈.1. melissæ, corticum citri. an. ʒ.ß. coralli rubri, galãgæ, macis, cinamomi ana ℈.ß. margaritarum, fragmentorum smaragdi an. Gr. 8. cornu cerui, & vnicornis an. Gr. 4. cum saccharo borraginato, & vino albo tenui odorifero fiant lozengiæ, vel puluis.

19 *Hoc electarium, non modo ventriculi singultui, sed varijs aliis affectionibus cõfert. Facit ad omnẽ veneniũ aurã eluendam, & ad effœtam vim excitandam.*

Quod ad cucurbitulã attinet, iam vacuata materia primùm scapulis, tũ pectori & vmbilico, postremò ventriculo & 12. dorsi vertebræ affigi debet.

Quòd si nec his quidem resistit singultus, his locis phœnigmi aptari debẽt. Alij in malo contumaciori imperant 20 ellebori ℥. I. galangæ, cinamomi an. ℈. I. macerentur per noctem in vini maluatici ℥.3. colatura proximè. Nec omittenda sternutatio, clamor, &c. eiusmodi.

20. Huius remedij nullus est vsus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Λύγξ καὶ λυγμός. Λύγξ, λυγμὸς Hippocrati & Galeno, Latinis singultus. Motus est eiusdem generis cum vomitu, sed fortior & vehementior. Deinde per vomitum natura tantùm quæ in ventriculi spatio sunt, expellere conatur. In singultu verò non solùm hæc, sed multò magis, quæ in ipso ventriculi corpore hæret, altiúsque & penitiùs impacta sunt, atque ob id vehementiore motus est opus. Id experientiâ perspicuum. Si quis enim acre aliquid, vt piper deglutiat, siue cum melle, siue cum aliquo alio, postea vinum bibat aqua calida tẽperatum, calore potus ad interiora piper deducitur, & sua acrimonia ventriculum stimulat. Inde vt in tussi thorax, ita hîc punctus aliunde vẽtriculus primùm dilatat sese, quò valentiùs excutiat quod nocet: deinde, quasi collectis viribus, sese distringit & compressione edit singultum. Sonat autem, quod aër aliquis in vacuo ventriculi spatio comprehensus prematur, & per angustiorem viam reddatur. Quia ergò multa concurrunt in singultu, pro eorum varietate ad diuersas facultates locis diuersis refertur à Galeno, motricem videlicet, expultricem, naturam solam, retẽtricem, quòd dum dilatatur, cibos complecti nequeat. Philot. ψυχικὸν πάθος facit cõuulsionem. Singultum verò, σωματικόν. Musa ineptè vertit frigidum pro animali. Quanquam non minùs corporata passio videtur in conuulsione, quàm singultu. Hinc etiam duplex difficultas. An sit conuulsio: & an præter inanitionem & repletionẽ, quæ sunt conuulsionis propriè dictæ causæ, à tertio quodã causarũ genere fieri possit. Qui cõuulsionẽ esse aiũt, primũ Hip. & Gal. authoritate nitũtur.

Singultus motus vomitu vehemẽtior.

Vide Galen. commen. I. in prorrhet. sen. 23. & com. 2. in idem Prorrh. sent. 59. & aliis fere infinitis locis.

Philoth. com. in apho. 3. li. 5

Sic enim aph.4. lib.5. Galenus scribit. Quod autem (inquit) singultus conuulsio sit stomachi secundum Hipp. nos vtique nouimus. Deinde ratione. Quia nerui satis insignes, sed breues, à sexta cõiugatione in uentriculum perreptantes, ad suum principium contrahuntur, & partem cui inseruntur simul adducũt. Alij negant. Primùm quia conuulsio musculi propria est affectio. At neque ventriculus, neque ipsius os musculus est. Deinde dılatatur, antequam contrahatur, postea redit in naturalem situm: quod in conuulsione non fit. Præterea Hipp. in Aph. postquam de conuulsione loquutus est, singultum adiicit, tãquam tertium quid. Sed hæc disputatio nominis tantùm videtur esse. Pro inde vtrisque respondemus ex Galeno ap.39. lib.6. Singultus verò cõcedatur (inquit) conuulsio stomachi nominari, quando aliud fuerit sermonis propositum. Quando verò hoc solùm studuerimus, vt passionis substantiam cognoscamus, melius fortassis fuerit non conuulsionem nominare, sed quendam motum eiusdem cum vomitibus generis, sed fortiorem & vehementiorem. Hæc Galenus, cui addimus ἐν παντὶ μορίῳ προαιρετικῷ conuulsionem fieri, vt ait Philoth. Vbi Musa ineptè vertit προαιρετικὸν, propositum, cùm significet partem, quæ pro arbitrio mouetur. Est enim conuulsio propriè dicta, inuoluntarius motus, in parte, quæ voluntate mouetur. Singultus autem fit in ventriculo, & sæpiùs in ipsius orificio. Differt ergò à conuulsione propriè dicta, motus formulâ, & partis affectę naturâ. Latiùs tamen sumpto nomine, conuulsio rectè dicitur Hippocrati. In altera difficultate argumenta quoque afferuntur in vtrámque partem. Galenus 8. κατὰ τόπους se non reperisse scribit in conuulsione tertiam causam supra euacuationem & repletionem. In singultu maximè, acres nimirùm humores stomachũ mordẽtes. In quo inconstantiæ notatur, vt qui toties dixerit conuulsiones sæpe fieri demorso ore ventriculi ab acri humore, ab aura ascendente, humore aut semine putri in vtero, veneno, quæ causæ eędem sunt cum tertia, quam affert Galenus. Hinc efficiunt singultum & conuulsionem esse, & à duabus tantùm caussis, vt cæteras omnes conuulsiones, fieri, inanitione nempe, id est, summa siccitate, & repletione

Musa lapsus

Musa puerilis error.

Conuulsio propriè dicta quid.

Galenus leuitatis insimulatus.

per humiditatem superfluam, siue replendo neruos contrahat, siue grauet, siue qualitate aliqua vitiosa pungat. Videntur autem rursus homonymiâ decipi. Nam κατὰ τόπους, singultum distinguit à propriè dicta conuulsione. In cæteris locis generalis vocabuli acceptio. Cùm enim conuulsio fiat in musculis, & neruoso genere, nerui autẽ alij potissimùm motui, alij insigniori cuidam & exactiori sensui destinati sint, ad voluptuosa retinenda, & noxia reiicienda, vt qui ad orificiũ ventriculi mittuntur, in illis acris humor pungens, aut venenosa quædam qualitas, vel aura, conuulsionem non efficit nisi per accidẽs: vt in arthritide, in qua punguntur nerui, neque tamen conuelluntur: & in aura è crure ascendente, quæ non musculos cruris, sed ventriculos conuellit, & ad contractionem excitat. In posteriore genere contrà fit. Cum enim mordentur partes, quibus nerui illi insignes inseruntur, peculiari quodam motu, vt in tussi, sternutatione, epilepsia, vomitu, & in singultu, expellunt causam noxiam.

Galenus à calumnia liberatus. In quibus certè Gal. tertiam quandã causam agnoscere nobis videtur: in cæteris minimè. Ac proinde cõuenienter rerum naturæ scripsit κατὰ τόπους, se non reperire in cõuulsione tertiam causam, vt in singultu. Quod etiam intellexit de aliis conuulsionibus, quæ eodẽ naturæ conatu fiunt, quo singultus, nec sibi hac in re contradicit.

Et reuera qualitas quædam in pipere videtur, aut à sanie, aut corruptela, quæ neque inanitio, neque repletio dici potest, nisi minùs propriè sumptis huiusmodi vocabulis. Sic enim, vt capite de conuulsione dictum est, aliquado referuntur omnia ad inanitionẽ & repletionem.

Fit hic affectus in ventriculo, stomacho, & œsophago, ídque vel per ἰδιοπάθειαν, vel sympatꝗam à meningibus, intestinis, vtero, neruosis partibus, hepato inflammato.

Singultus causæ. Causæ sunt inanitio, repletio, qualitas humoris, frigiditas, febris singultuosa, de qua lege Com. Gal. 4. Acu. inflammatio meningum, ventriculi, hepatis, mesenterii, humor acris infarctus tunicis, punctio acrium humorũ, pituita tunicis hærens, rigor, vnde neruosa corpora duriora effecta coguntur, & proinde replentur, quia difflari non possunt, sanguinis eruptio, longa inedia, temere adhibita neruis topica, materia, quæ euomitur, orificiũ vẽ-

triculi irritans, vel in eo imbibita, aut abſceſſum efficiēs. In inflammatione hepatis aut alterius partis communicatur affectio per neruos, & feruor ſtomacho, vel reſudat bilis & regurgitat, vel comprimitur ventriculus. In inflammatione cerebri rubor oculorũ permanens perſpicitur, & qui non euaneſcit poſt vomitum, licet aliquando etiam ſequatur ſtomachi inflãmationem, ſed rarius. A bile vel corruptis cibis cognoſcetur ex præcedente victus ratione, ructu, vomitionis ſapore, colore flauo, calore. Ab inanitione ferè fit cum vehementiſſima ſiti.

Singultus per ſympatæiam factus ex hepate inflãmato, aut aliis partib.

Vt pars & occaſio, ita grauius periculum. Nam in febre periculoſus eſt ſingultus, niſi ſit criticus, & ſigna coctionis manifeſtò appareant. Sic enim ſæpe indicat criſim vomitione futuram. In hiſtericis ab vtero nō ita periculoſus. Ab inflammatione vteri, deterior. A muſculis & oſſibus temporũ, lethalis. A ſanguinis fluxu, malum, vt ait Hip. Sed Galenus rectè addit, vt plurimùm. Quod vidiſſe memini in nobili quodam quinquagenario, vel ſeniore, è familia D. *D. Antragues*, cuius ille erat œconomus. Effuſa enim incredibili ſanguinis copiâ, euaſit à cõuulſione, deliquiis animi, ſingultu, adhibita cucurbitula, & ſanus ſuperuixit. A vomitu quoque malum. Cum enim vomitus, qui remedium eſſe debet, ſingultum gignit, ab inflãmatione cerebri vel ſtomachi metuendũ.

Singultus, largo ſanguine effuſo ſedatus.

Eryſimachus Medicus in conuiuio Patonis Ariſtophanem conuiuam ſingultientẽ docet tria remedia ſingultus: continere ſpiritum (de quo lege Gal. de difficult. ſpirandi.) colluere fauces frigidâ (contracto ad interiora calore, vel obtuſo ſenſu) & irritare ſternutamentum in vehementi, nec aliis auxiliis cedente. Id (inquit) ſi bis, aut ſemel feceris, etiam ſi frequẽtiſſimus ſit, tollitur. Reſpondet Ariſtoph. non priùs ceſſâſſe ſingultũ, quàm ſternutamento repreſſerit. Gal. in Aph. diſtinguit id prodeſſe, ſi ſingultus fit à concluſis humiditatib. Eos enim, qui ex inanitione fiunt, qui ſunt rariores, non ſanat ſternutatio: alios maximè. Concuſſo enim capite & ventre, tum reliquo corpore, maximè neruoſo, excutitur materia, quæ ſingultum facit. Sicuti eadem calfacta ſucceſſione, tenuatáque, partim vacuata & diſcuſſa, partim tranſlata in partes ignobiles, vt ſcribitur 4. de rat. vict. in acu. In

Singultus tria ex Eryſimacho medico remedia.

pituita tunicis hærente incidendum, detergendum, vacuandum vomitu, pilulis, coquendum, roborādum, fotus ex oleis calfacientibus, vel ficci fotus humidis meliores, conspersa tamen aquâ vitæ, vel simili, cucurbitulæ primùm scapulis affixæ, deinde ad 12. vertebram & ventré. Si sit à biliosis humoribus vomitus, detergentia, in sanie acri, aromatica omnia, discutientia odorata vsurpanda. Odora enim stomachum colligunt, grauiter olentia dissoluunt. In inflammatione ventriculi cauenda, quæ in inflammatione hepatis dicentur. In omnibus caussis, clysteres ad humoris deriuationem. Ligaturæ inducendo dolorem, singultum sedant, per fasciam compressio, phœnigmi perseuerante malo. In vacuatione, nisi lethalis fuerit, lactis potus, optima iuscula, cucurbitulæ. Ab alimentis acribus, aut medicamentis, oleum amygd. dul. oliuarum, butyrum, prisanæ cremor, aqua frigida. Sunt quædam vulgaria, vt experimentum, quod probari vidimus, compresso vtrinq; ad latera medico digito dextro, rei tristis narratio, aut insolitæ timor, aliò videlicet seducta virtute animali, quæ respirationé facit. Cuidam nullis remediis cedebat singultus, nisi vino Hippocrarco albo: cui refrigeratū fuisse ventriculum par est. In herniosis senibus sæpe fiunt singultuosæ febres: in quibus singultus non curatur, nisi reposito intestino. At si reponas vi, paulò post moriuntur. Itáque desperatio. Anno 1647. iuxta ædē. S. Stephani de saxis, Puella assiduè singultiebat, nihil degluciebat, dolore facto in œsophago. Antea pulmonibus bubulis largiter vsa fuerat. Huic grauitas in stomacho, nausea, vomitus. Frustulum tamen pulmonis, quem ederat, in œsophago restiterat. Cucurbitulis & idoneis remediis tandem reiectum frustulum, sicque liberata est.

Experimentum ad singultum.

Puella assiduè singultiens.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXIII.

Gal. comm. adaph. 39. li. 6. & cap. 2. lib. 3. de sym. caus. & cōm. in sent. 59. Porrh. 2.

Singultus est motus ventriculi violentus, eiusdem cum vomitu generis, sed intensus, atque eo vehementior: quo nititur facultas expultrix, quæ penitiùs ipsius oris ventriculi corpus infestāt, vel quę

ſunt tunicis obſtinatius impacta, eáque mordentes vires habentia excutere, ac foras amandare. Huius affectus cauſæ ſunt repletio, inanitio, acrium, aut ſeroſorum humorum appulſus. Fit autem vel per idiopathiam, vel per conſenſum partium quarundam, vt iecoris inflammati, vel corporis totius, vt in febribus ardentibus. Singultus à plenitudine ſanatur per ea, quæ infarcta ſecant, abſtergúntque, medicamenta per vomitiora & catωretica. Inanitioni, quæ ferè incurabilis exiſtit, debentur polychyma & euchyma alimenta. Sæpe ciet flatus ſingultum: ſed hic admota cucurbitula, vel fomento è flatus diſcutientibus comparato facilè vaneſcit.

De Bulimo & Canina appetentia.

CAP. 34.

Bulimos vnũ famis genus eſt, 1 phagedæna alterum. Ingens atq; inſatiabilis appetentia. Vtriúſque multæ ſunt differentię, & cauſæ euariant. Aliis longum iter per 2 frigora & niues, aut alioqui externũ frigus inde affecto 3 ſtomacho bulimi cauſa eſt. Sed initio quidem multa appetunt: poſteà verò cõcidit appetentia. Propterea hoc genus ita definit Galenus. 4 Bulimos caſus eſt appetentiæ à frigiditate exteriore, ex indigentia totius corporis, & imbecillitate ſtomachi, qui & refrigeratus nimiùm, & reſiccatus eſt. Proptereà vniuerſalis curatio in calefacientibus & humectantib9, tum 5 balneis, tum fomentis & eduliis poſita eſt. Appetunt ergò hi initiò quidem vehementiùs, ſed tempore nihil appetunt. Alia quoque ſpecies eſt,

1 Phagedæna nomen catachriſticus pro canina appetentia ſumitur. Commēt. in ſent. 37. ſect. 3. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.
2 Quoniam aqua vorax, vigilia item vorax. lib. 6. ἐπιδ.
3 Ventriculi ſcilicet orificio: vnde labefactatur vis ciborum appetens.
4 Gal. lib. 1 ad Glauc. bulimum inter ſyncopes cauſas enumerat.
5 Singularibus quæ Græci πρεμάσματα appellant. Dum enim ſyncopes metus ingruit, vniuerſalia minimè ſunt preſcribẽda.

cùm acris & mordax humor inhæsit tunicis stomachi, vt nulla iam sit appetentia, atque ita contabescat corpus. Meminit & alterius generis in lib. de Theriaca.

Quibusdam nascitur in intestinis latus vermis: is si diuturnius ieiunium est, lancinat intestinum, & ventrem. Vbi verò cibus ingestus est, exugit atque depascitur, ex quo destitutum corpus alimento emarcescit. Aliud quoque indicium est illius vermis proditum ab [6] Aristotele, quod in egestionibus alui similia seminibus cucurbitulæ, aut cucumeris apparent. Excludendus is [7] vermis eo modo, quo dicetur cap. de vermibus. Rursus [8] frequẽtissimus est bulimus in iis, qui conualescunt: magis etiam, si fuerit morbus longior. In his enim non solùm humor & spiritus, sed & solidæ partes detrimentum acceperunt. Qua in re vtendum erit præcepto Hippocratis. [9] Quæ longo tempore extenuantur corpora, [10] létè reficere oportet. Quę verò [11] breui, breuiter.

In breui enim morbo, humoribus quidem & spiritibus aliquid detractum est: integræ verò atque incolumes solidæ sunt partes.

Quorum instauratio partim [12] odoribus propter spiritus, partim odoratis alimentis, & iis liquidioribus, propter spiritus & humores, partim etiã solidis, si quidem partes elementares attenuatæ sunt. Ad hæc leges Apho. Facilius est impleri potu,

6 Aristotel. cap. 19. lib. 5. de historia animal.

7 Præsertim theriacâ. Vide Gal. libr. de theriaca ad Pisonem.

8 Per apho. 8. lib. 2.

9 Apho. 7. lib. 2. In quibus nimirùm perfectæ extenuationis, nec inchoatæ, signa apparent, ab exhausto partiũ solidarũ, nec solùm, spirituũ & humorũ, immutatis partib⁹ nutritioñi dicatis, in habitu, temperamento, & actione.

10 Cibis liquidis, imbecillimis, concoctu facillimis & minimè sitiferis: quòd partes solidæ (quarum proprium munus est concoctio) ab exhausto laborent, nec tam facilè partes nutritioni dicatæ à diuturno negotio ad otium se conuertant.

11 Dißipatis scilicet tantùm spiritibus atque humoribus, superstite partium integritate, & nõ labefactata naturali œconomia.

12 Hippoc. lib. de alimẽto.

quàm cibis, quartum de ſanitate tuenda, 7. methodi, & finem microtechnes.

Summa eſt, vt alimentis boni ſucci, qui facilè coquantur, diſtribuantur, & nutriant, modica quantitate breuibus interuallis reficias: qui propterea quòd ſæpe ſitiunt, vino refouendi ſunt hoc modo.

13 Lædit vinum vacuo ſtomacho ante cibum. Statim enim differtur in corpus: neruos offendit. Vnde tremor, conuulſio, delirium. 13 *Gal. comment. in aph. 21. lib. 2.*

Ex immodica verò quantitate, aut non conuenienti qualitate ciborum, recidiuæ fiunt. Tempeſtiuus eſt vini potus in medio cibo.

Poſt cibum interim dum alimentum conficitur, abſtinendum vino, tum quia inde fluitat cibus, aut priuſquam fuerit cõfectus, in corpus rapitur. Quo tamen tempore, ſi vehemẽter ſitiant, tantùm exhibendum eſt potus q. ſ. vt deſiderium obtundatur.

Iam confecto cibo, &, vt diſtribuatur, comparato, abundè bibant. Poſtremum verò genus canina appetentia eſt. Contumax illa, atque inſatiabilis, in qua multos cibos ingurgitant, ſed eoſdem ſtatim more canum reuomũt, quia, videlicet, natura multitudinem non ſuſtinet. Naſcitur ferè à frigido, acidóque humore tunicis ſtomachi imbibito, quo modo ſpongia liquorem aliquem exſorbet. Nonnunquam etiam à ſola intemperie naſci volunt. Intemperies contrariis corrigenda eſt.

In vitioſo humore conueniunt, quæ incîdunt, detergent, calefaciunt. Diuretica quoque, eáque pani, vino, eduliis mixta, aut aliter exhibita, qualia ſunt melicrata è thymi, origani, hyſſopi, ſatureïæ, pulegij, alij, porri, & ſimilium decocto, aut qui his

14 Vt syrupus de mentha, aut de hyssopo, de absynthio. respondent 14 syrupi.

Purgandus quoque humor est ʒ. 2. hieræ picræ ex conuenienti melicrato. Alioqui conficiendæ pilulæ ex pulu. hieræ & agarici trochiscati ana ℈.2. Quòd si amarorem aloës ferant, hieræ puluis est melle incorporandus, aut ℥.ß. electarij de hiera imperanda est.

Alioqui pilulæ fiant, quæ illinantur melle, aut puluis ex ouo sorbili exhibeatur. Potus multus vini, etiamsi non sitierint, conuenit, sed in medio cibo aut pleno ventre verisimiliùs, quàm vacuo.

Vinum giluum sit, aut vermiculum, nulla præditum adstrictione, vetus, dulce, vel acriusculum. Hæc & cõtra causam faciunt. Contra verò symptωmata 15 edulia pinguia, oleaginosa, quæ relaxant corpus ventriculi, quod acido humore adstrictum est, & vehementiùs appetit. Omnia frigida, & quę adstringunt, vitanda sunt.

15 Ne assiduitate edendi frangatur vis vẽtriculi, & ex canina appetẽtia fiat bulimus.

Stomachus oleo fouendus est, in quo thymum, & proximè dicta materia coxerit. Sed quia aliquãdo consuetudo fit vomitus, nihil retinetur, atque ideo incalescit corpus, modica quantitas alimenti semel exhibenda est: quã etiamsi non retinet ventriculus, cucurbitula ventri infigenda est eo modo, quo capite de cholera diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

βȣ́λιμος, καὶ κυνώδης ὄρεξις. Βȣ́λιμος, & κυνώδης ὄρεξις nomina sunt ingẽtem famem & omninò præter naturam significantia. Plutarchus in Symposiacis βȣ̃ scribit idem significare, quòd πολὺ, quasi sit πολὺ λιμὸς, multa fames. Non eadem tamen huius vocis apud omnes acceptio. Aristoteles in Probl. generaliùs sumpsit pro fame à frigore, intrò compulso calore,

quæ leui cibo acquiescit. Gaza βούλιμον vertit caninam appetentiam. Aphrodiseus in Problematibus confundit cum pica, quia multa, sed absurda appetũtur. Quam etiam fieri scribit à Colico morbo, refluente vitio in stomachum. Sed Medicis vsu esse solet pro ea duntaxat fame, quæ contrahitur refrigerato & exsiccato ore ventriculi à frigore externo, qualis per niues iter facientibus contingere aliquãdo solet. Initio multa appetunt, cum nondum excessit modus refrigerationis, neque vomitionibus à cibo sumpto facilè corripiuntur. At vbi excessit frigus, ac robur stomachi resolutum, inappetentia consequitur & cibi fastidium, etiamsi corpus nutritione egeat. Hinc imbecillitas ventriculi, animi deliquia, viriũ exolutio, color fœdus, torsio stomachi, cordis & extremarum partium frigus, pulsus obscuri. Suidas ex Medicorum libris fieri ait hyeme iter agentibus per summum frigus, & niues, cum corpore densato intrò pulsus calor alimentum depascitur. Liquatis niuibus, & calore aëris redeunte, exiguum calorem solui, ita ægros hoc morbo corripi. Galenus videtur aph. 21. lib. 2. à canina appetẽtia hoc solo distinxisse, quòd famẽ non habeat amplius adiunctam, licet ab ea inchoauerit, caussámque vnicam affert, frigus externum. In libro tamen de Theriaca alterius speciei meminit, à latis vermibus & prægrãdibus, qui chylum depascuntur. Sed hanc Auicenna, Serapio, Trallianus ad caninam appetentiam referunt. Huic similis est κυνώδης ὄρεξις, id est, canina appetentia, quod neutra vacuatio corpori ex inopia alimenti, aut calamitate frugis populo inuehatur, sed vtráque oriatur ab affecto ore ventriculi, & puncto à caussa præter naturam. Distinguũtur causis & symptomatis. Nam canina fames causas in vniuersum duas habet, refrigerationem simplicem, & siccitatem oris ventriculi, vt superior, & acidũ humorem ori ventriculi impactũ, & pungentem. Acidus autem humor duplex, pituita & melancholia. Deindè symptomata sunt diuersa. Nam hîc à cibo perpetuus vomitus, & perpetuus cibi appetitus more canum. Cùm enim caussa, quæ pungendo famem excitat, semper præsens adsit, & imbecillior virtus cibi copiam non sustineat, necessariò sequitur vomitus. Hinc perseuerante

Arist. probl. 2. sect. 8.

Bulimos medicis quid propriè sit.

κυνώδης ὄρεξις.

Canina appetentia caussa & symptomata.

malo tanta imbecillitas, vt nihil ampliùs ventriculus contineat, alui profluuium, cœliacæ, dysentericæ affectiones, hydrops. Nulla, vt in superiore, animi defectio, nisi diuturnitate mali robur oris ventriculi dissoluatur. Atque hæc est propria essentia caninæ appetentiæ. Galenus tamen vocabuli significationem sæpe traduxit ad alia famis genera, quæ oris ventriculi vitio non fiunt: sed vel ab inanitionibus corporis, vt 4. de sympt. causis: vel imbecillitate retentricis, vt primo eiusdem operis: vel refrigeratis partibus thoracis & respirationis, libro de Vsu resp. Aëtius addit. Causa hæc adiici potest, quæ tamen ab Aëtio memorata nō est. Vide cap. 6. Sermon. 1. Tetrabibl. 3. à raritate totius corporis, & occulta perspiratione. Sicque in vniuersum causas in fame canina cōstituere licebit, intemperiem solam frigidam, vbicunque sit, modò ad ventriculum perueniat, vt à niuibus & potu aquæ frigidissimæ: deinde pituitam acidam vel melancholiam: tertiò dissolutionem totius corporis, siue exhauriatur insigni aliqua vacuatione, siue alimentis exigui nutrimenti, aut vsu assiduo detergentium, siue nimiùm transpiret. Quæ species ab aliis facilè distinguitur, quia alui deiectiones pauciores & sicciores, quàm pro cibi ingesti modo, & qualitate. Cæteræ autem internoscuntur ex relatu ægri, excrementis, ructibus acidis, sapore oris acidò.

Remedia sunt, vomitus, deiectio, pilulæ, clysmata, iteratæ purgationes, opiatæ, linimēta. In resolutione optimè alentia: in refrigeratione, calfacientia, humectantia, balnea, fotus, medicamenta, alimenta. Sed Hippocratis singulare remedium, vini potio. Galenus pinguia primùm dari iubet, vt obtundatur fames: deinde vinum ex eorum genere, quæ calfaciunt, qualia quæ fulua sunt, rubea, tenuium partium, sine adstrictione, ídque in magna copia, licet non sitiant, siue ab intemperie frigida sit, siue ab acido humore. Aëtius quoque vinum exhibet & ieiunis & pransis. Sed in fame naturali admodum noxium ieiunis vinum dare, maximè verò giluum, acre, odōrum, non adstringens, quia conuulsionibus & deliriis confestim corripiuntur. Quòd si vini potione non remittatur, ob materiam coniunctā, purgato, & vētriculi os robor-

os roborato. In iis qui per frigora & niues morbum contraxerunt, videndum, ne subita fiat mutatio subitò, multùm calefaciendo, quia sic calor exiguus & languidus dissoluitur: aut subitò nutriendo, quia suffocantur. Si in deliquium animi inciderint, Archigenes reuocari docet odoramentis aceti, pulegij, panis intincti, malis, pyris, aut aliis fructibus, qui ad manum sint. Extremæ partes constringantur, pungantur maxillæ, vellantur capilli & aures. Reuocatis damus panem vino intinctum, deinde carnem suillam, & quæ multùm exigua mole nutriunt, oua sorbilia, bulbos, cochleas, aromatica.

Galen. lib. 8. de composit. medicam. κτ᾽ τόπους.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXIIII.

FAme assidua dum quis cruciatur, & tamen assumptus cibus ita grauat, molestúsque est, vt eum mox vomere, aut per inferiora deiicere cogatur, appetētia immoderata, & canina fames vulgò dicta inuadit. Gal. comment. ad aphor. 21. lib. 2. duas eius causas agnoscit, vel frigidiorem ventriculi intemperantiam solam, vel acidos, quos exorbuerit os ventriculi, humores. Hæc quia in cæliacam, aut dysentericam affectionem, hydropem, cachexiam, denique in atrophiam, commutari consueuit, sedulam requirit curationem. Si sola sit intemperies frigida, victus calidus remedio est. Si præterea humor adsit, parabitur syrupo acetoso, oxymelite, syrup. de hyssopo. Vacuabitur verò hiera picra, diaphœnico, dacartharm. agarico & rheo in aqu. fœnicul. beton. vel oxymelite Galeni infusis.

Famis caninæ causæ duæ

Curatio.

De iecoris inflammatione. C A P. 35.

INflammatur iecur gibbis & cauis partibus. Vtrúnque propriis 1 indiciis distingues, ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis.

1 Humoris morbifici & partis obsessæ propriis.

Curatio alia Græcorum, alia Arabum. 2 Conuenit tamen de phlebotomia. Statim ergò clysterem mollem iniice ex ℔. 1. decoct. communis. ℥. 3. olei violati. In quo dissoluantur ʒ. 6. cassiæ, mellis rosac. & sacchari rub. ana ℥. ß Reddito clystere eo tempore, quo æger minùs calere videbitur, declinatione accessionis, venam basilicam diuidito. Quæ si non apparet, media, aut etiam cephalica, vulneranda est. Probatum quoque antiquis Medicis, vt venæ extremæ manus aperirentur. Galen. eam elegit, quæ ad pollicem vergit, & benè successit. Paulus, quæ ad minimum. Razes, quæ ad medium. Sed ex his parum sanguinis effluit. Grauis autē inflammatio est, & febris, quæ vacuationem desiderat & subitam, & copiosam, etiam ad animi deliquium, nisi partis nobilitas repugnaret, quæ sine graui detrimento subitam plurimámque vacuationem non sustinet: ex quo temperanda est vacuatio. Galenus ad finem septimi Methodi, & lib. 13. multam vacuationem facit: sed cæteris non consentientibus partitur. Adde quod calidius & siccius hepar minùs calido & sicco difficiliùs fert copiosam vacuationem, etiamsi & inflammatio & febris vtráque magna. Quod attinet ad topica, Arabes refrigerantibus vtuntur, quale hoc est.

♃. succi solatri tepidi ℥ 4. cum linteolo, aut stupis cannabinis fiat 3 epithema. Aliud.

♃. aquæ ros ℥. 4. aceti ℥. ß. santalorum rubrorum & citrinorum ana ʒ. 1. caphuræ ℈. 1.

4 Græci relaxantibus vtuntur, quibus aliquid aromatum admixtum sit, quod adstringendo roboret. Vtrísque scopus est, vt refrigeretur hepar:

2 *In inflammatione hepatis, si ætas & vires perferant sine infirmitatis metu, rectè celebratur phlebotome, cùm ad declinationem causæ antecedentis, & amotionē coniunctæ, tū ad procurationē pepasmi, & materiæ exclusionem.*

3 *Vel. ♃ aquar. end. cichor. agrim. rosf. ana ℥ 3. aceti ʒ. 6. santal. rub. & citr. ana ʒ 1. caphuræ ℈. ß. fi. epithema pro iecore, dū excandescit.*

4 *Potior est Græcorū sententia tum per se, tū ex euētu. Per se quidē, quòd roburseruēt: ex euentu, quia scirrhum vitant.*

Græcis præterea, vt vis eius conſeruetur. Arabum remedia qualitate propria refrigerant. Græcorum verò per accidens. Nam apertis poris, reſoluta in fumos materiâ, calorem hepatis euacuant. Græcorũ.

℞. ſummitatum abſynthij, carnis cydoniorum conciſorum ana ℥.3. Decoquantur in aqua & oleo ad conſumptionem aquæ: cum ſtuppis cannabinis, aut linteolis in expreſſo oleo merſis foueatur regio hepatis. Aut, mala cydonia purgata & contuſa in aqua pluuia coque, & cum farina hordei & fœnugræci cataplaſma confice. Galenus 13. Methodi vino incoquit. Coqui etiam poſſunt in abſynthij decocto. Alioqui.

℞. ol. de abſynthio, & cydoniorum ana ℥.1. ceræ ℥ ß. liquefiant in vaſe duplici. Refrigerata malaxentur cum ſucco endiuiæ, cichorij, aut ſimili. Olea cõueniunt [5] roſatum, de cydoniis, de maſtiche, abſynthio, ſpica, ſchœnuantho, in quo ſantala coxerint, quæ adſtringendo roborant. Relaxant verò oleum de amygdalis dulcibus, de chamæmelo, anetho, meliloto, in quo althææ radix coxerit, oleum lini.

5 Hæc olea ſimul confirmant, & intemperiẽ ſedant.

Sæuiente dolore, tritici farinam in decocto abſynthij & anethi coctam, & ſacculo immiſſam, vtiliſſimum erit apponere. Sunt qui coſtum & calamum aromaticum cum liquore conueniente patienti ieiuno ebibendum præcipiunt, vt ægrum in latus poſtea decumbat. Aliis decoctum abſynthij pontici modico condîtum cinamomo probatur.

Vbi fluxio maior eſt, maior quoque infirmitas viſceris, plus adſtringentium, alioqui plus relaxantium miſcendum eſt. In ſumma lenientibus, re-

ſoluentibus, relaxantibus, roborantibus vſi ſunt veteres: aliquando etiam remollientibus, vbi iam durities ſuſpecta eſſet. Mucagines coueniunt cum ſemine cydoniorũ, althææ, lini, fœnugræci. Quod ad potiones attinet, vitanda ſunt quæ 6 refrigerant & adſtringunt, niſi 7 aliquid commixtum ſit, quod detergeat & aperiat. Propterea aromata antiquis probota ſunt. Vti licet ſchœnuantho, ſpica nardi, calamo aromatico, cinamomo, folio, aſaro, ſantalis, caphura. Materia verò potionum ex hordeo. Syrupus acetoſus, zulapium factum ex aqua vel decocto capill. ven. cichorij, endiuiæ, fumariæ, cuſcutæ, glycyrrhizæ, hepaticæ, quatuor ſem. maioribus & minoribus cum octaua parte ſacchari, & momento cinamomi, ſpicæ, & ſimilium. 8 Syrupi de cichorio, endiuia, cappill. ven. de fumaria, ſed plurimùm diluti non cum dupla, aut tripla aqua, ſed potius ſextupla, aut octupla. Diluendi verò ſupradictis aquis.

Electaria, 9 quibus confirmatur hepar, proximo capite dicentur.

Probatum eſt hoc oleum antiquis, etiam inflammato hepate.

℞. rutæ P. 2. ſchœnuanthi ℥. 1. ſem. lini ʒ. 2. mediũ capitis papaueris. Coquantur omnia in oleo. Ceratum ſantalinum cum 10 oleo conuenienti malaxatur, capiantur ℥. 3. cerati. Malaxentur, extendantur in aluta, fiat ſcutum ad formam creſcentis.

Emplaſtrum 11 de meliloto, de althæa, vbi maturandum eſt apoſtema, itémque œſypi ceratum deſcriptione Philagrij, & Galeni, diachylon. Malaxentur cum oleo de liliis, aut in quo radices

6 Vt iulepus roſatus ſyru. malor. granatorum.

7 Vt aqua hord. cum iulepo roſaceo, aut ſyr. mal. gran.

8 Vt. ℞. aquæ hordei ℥. 8. ſyr. capill. veneris ℥. 1. f. potio.

9 Vt diarhodum Abbatis, diamargaritũ frigi. electarium triaſantalinum.

10 Vt cum oleo cydoniorum, aut cum oleo abſynthite.

11 Ad digeſtionẽ, ſublato inflammationis metu.

althææ coxerint. Emplaſtrum factum ex contuſis foliis braſſicæ, & melle, emplaſtrum ex ficubus pinguibus, althææ radice, coctis in oleo. Si magis reſoluere conſilium eſt, emplaſtro de meliloto adiicimus nonnihil ammoniaci, abſynthij, aut ſimilium: ex quibus puſtulæ, ſeu veſiculæ excitātur, quæ oleo roſaceo percurantur. Quòd ſi ſuſpitio eſt infirmitatis, aliquid olei de abſynthio & aromatum commiſcendum eſt.

Reliquiæ clyſteribus, & leuibus pharmacis ſubducēdæ ſunt, 12 ſi quidem malum eſt in cauis hepatis. Quòd ſi in gibbis, & copioſior materia eſt, primùm quidem iiſdem remediis, 13 deinde etiam diureticis vtendum erit, radice graminis, cichorij, endiuiæ, acetoſæ, apij, petroſelini, fœnic. ruſci, aſparagi, & aliis, quæ poſtea pleniùs dicentur.

Laudata herba eupatorium ab antiquis, & maiorana. Cucurbitulæ 14 vſus tum initiis, tum inueterato morbo. Quidam enim è veteribus, poſtridie quàm miſſus fuerat ſanguis, cùm ſcarificatione affigebant dextro hypochondrio: relinquebant vulnus in craſtinum, atq; iterùm affigebant. Alij verò iam inclinato morbo, vt reliquias vacuarent, ſimiliter applicabant.

12 Nam caua hepatis per deiectiones, conuexa per vrinas expurgātur. Galenus ad finem libr. 7. Metho. med.

13 Nam quò natura viā affectat, eò ducere oportet per loca lege naturæ idonea.

14 Si hepar non ſit infirmum, ſi foras euocāda materia, ſi non ſit fluxio perennis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vt Pleuriticos, & Peripneumonicos, qui lateris aut pulmonis inflammatione vexantur, ita ἡπατικοὺς, à iecore inflammato veteres appellârunt. Recentioribus alia huius vocis ſignificatio, de qua dicetur capite ſequente. Fiunt autem ſæpiùs in hepate inflammatio, abſceſſus, ſcirrhus, imbecillitas, obſtructio, veſicæ aqua plenæ in mēbrana extrema, quę ſi rumpātur, hydropiſim generāt. Cauendū imprimis ne fallamur, ſi quādo tumor apparet

ἡπατικοί.

in medio ventre. Nam quibusdam, vt quotidianis anatomiis cernitur, hepar extenditur ad sinistras partes. Deinde diligenter distinguendum, num in musculis sit inflãmatio internis, externis, aut in gibba parte, vel caua, & ne pro phlegmone hepatis, pleuritidem iudicemus.

Iecoris inflãmationis communia & necessaria signa.

Cõmunia & necessaria signa sunt in inflãmatione iecoris tumor, dolor, febris, & ex his spirãdi difficultas, actussicula inanis. Aliquando hepar ob pondus deorsum inclinans tendit diaphragma, vnde membrana succingens costas diuellitur, sicque dolor ascẽdit ad clauiculas. Febris ardens est, lingua arida, rubẽs initio, deinde nigra & aspera, sitis inexhausta, nausea, cibi fastidium, singultus.

Iecoris gibbarum inflãmatarum à cauis distinctio.

Distinguuntur partes gibbæ à cauis hoc modo. In parte caua dolor grauis, singultus, nausea magis torquẽt. Fluxus vẽtris adest, nisi robustius sit viscus, quod, exuctis humiditatibus, deiectiones faciat σπυραθώδεις, & velut in globulos præ siccitate coactas vomitio biliosa, maior sitis, linguæ ariditas & asperitas. In gibba, dolor pũctorius ob ligamentum cum diaphragmate, vrinæ magis russæ, partes vicinæ, vt septum, magis opprimuntur: vnde difficilior respiratio, tussicula manifestior, dolor ad dorsum acutior ob ligamenta, tumor tactu deprehenditur.

Musculorum abdominis inflammatorũ signa.

Inflãmatio inter cutem cognoscitur tactu ob tumorẽ, visu, quia calida rubescit: frigida sine febre, vel dura, vel laxa. In medio ventre, retinet figuram musculorum, tumor externus maior, dolor acerbior. Sed ad exactiorem dignotionem lege caput 6. & 7. lib. 5. de locis affectis, vbi Stefiani & Theagenis historiæ. Si in abscessum vertitur, lethale, cum ad carnem vsque hepatis corruptio pertingit, & pus simile apparet fæci olei, ex incocta putredine propriæ illius substantiæ. At si pus intra tunicas contineatur, nihil patiente substantiâ hepatis, vacuato pure liberantur omnes. Neque enim necessarium est hepate suppurato hominem interire, nisi magnum sit vitium. Vnde Hippocr. 2. de Morb. Pulmone suppurato, si album & purum pus effluat fibris etiam cruentis intermistis, ægrum conualescere, si vitello oui simile, & subuiride pus, crassum ac fœtidum mori. Nam pus album alteratricis robur ostendit, & victoriam naturæ.

Remedia sunt, ex eodem latere sanguinis missio, cucurbitulæ in coxis, clysma, syrupi, olea, vnguenta, cataplasmata. Gal. ad finem libri 7. Meth. in alteratione videndum præcipit, ne dum calorem extinguimus, temperiem naturalem labefactemus: & 13. topica initio nunquam adhibenda esse frigida. Magna ex parte bilis crassior fit in calore hepatis, sed tenuanda, temperanda, & si in cauis, declinante morbo, vel etiam maturata phlegmone, per aluum purgāda: in gibbis per renes sed primò leuioribus vtendum. Neque tamen, si contrà fiat, tātus error est, quantum Auicenna scripsit. Nam si venosum genus per medicamēta purgari potest, gibbæ quoquè poterunt. Sed eò commodiùs, quò natura repit. In cauis, clysterib⁹, deiectoriis, cnico, polypodio, epithymo, mercuriali in ptisana, & iusculis, primùm vtimur, deinde fortioribus, centaurio, colocynthide. In gibbis à diureticis leuioribus ad fortiora paulatim transeundum, ne materia concrescat in scirrhum. Ad id maximè commoda habentur apozemata laxantia, quæ & humores præparant, & vacuant. In duritie videndum præter cæteras partes, vt moderatè molliamus. Vincant incidentia & tenuantia, aromata misceantur. Seruandum enim robur partis.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXV.

IEcori, vti aliis visceribus, morborum genus duplex accidit: à sola intemperie vnum, citra tumorem præter naturam: alterū, vbi vnà cum intemperie tumor quoque adest, vt inflammatio, erysipelas, scirrhus, inflatio & obstructio à crassis & viscidis humoribus. Inflāmatione verò obsidetur hepar, dum sanguis vel exuperantia, vel tenuitate, vel feruore & acrimonia, vel externarū causarum impulsu, percussione, torsione, lapsu, strictione forti & cōtinua, zonæ, diploïdis, è venis immoderatiùs prorūpens, in visceris corpus copiosior secedit, & carnosam partis eius substantiā, in qua cunctando putrescit, imbuit.

Hepatis inflammationis causæ.

Hepatitidis signa. Iecur inflammari ex dolore & grauitate dextri hypochondrij cum febre acuta cōiunctis facilè quidē intelligimus: sed quia nūc gibbæ, nunc simæ partes phlegmone prehēduntur, totúmq; continuum est hepatis parenchyma, maxima in illis distinguendis difficultas versatur: quæ tamen à Gal. cap. 6. lib. 5. de loc. mal. affect. diligēter excutitur. *Hepatitidis curatio.* Inflāmationi incipiēti quàm citissimè occurrēdum, enemate blādo ad fæces deturbandas priùs iniecto, deinde copiosa sanguinis missione è basilica dextra, si vires ferant: alioqui pauca, sed repetita. Purgās autē medicamētum quanquā phlegmonosa habētib. hypochōdria minùs est cōmodum, licebit tamē benignū aliquod imperare, corpore præsertim cacochymo existēte vt. *Gal. comm. ad aph. 24. lib. I*

℞. syr. de cichor. compos. cū rh. ℥. 1. cū aq. stillatitia, aut decocto cichorij, vel endiuiæ, vel acetosæ, f. potio. Aut. ℞. cathol. dupl. senn. & rhab. ʒ. 6. syr. laxatiui ros. pallid. & de cichor. simplic. ana ℥. ß. cum aq. hord. vel decocto pectoral. f. dosis.

Topica interim repellentia & adstringentia, vt in aliis fieri solet inflammationibus, admouebuntur, sed quæ actu frigida nō sint: nam natura partis, quæ & princeps est, & publico officio fungitur, atque etiam situs repugnant.

℞. ol. ros. & cydon. an. ℥. 1. cum cerato santalino f. linimentum. Vel. ℞. oleorum eorund. vel mastichini & nenuphari. an. ʒ 6. mucag. semin. psyl. & cydon. extract. in aq. plantag. & absynthij ℥. 1. puluer. calam. aromatic. & absynth. ana ℈. 1. cum cera f. litus.

Cera pauca, vel nulla admiscetur, quia emplastica cùm sit, difflationē prohibendo maiorem inducit calorem. Ad eundē scopum faciēt syrupi sanguinē temperantes, vel apozemata è radicib. acetos. oxylapath. cichor. totius, plātag. totius, agrimon. lactuc.

portul. rof. endiu. fcariol. capill. ven. feminib. frigid. floribus cardiacis, & fimilibus. Longiùs progreffa inflammatione, fanies collecta detergeri vult: inflammatis quidẽ gibbis, magis per vrinas: fimis verò, per feceffus. Vrinas ciebit hoc apozema.

℞. radic. gram. acetof. polypod. quer. petrof. paffuI. mund. glycyrrh. raf. an. ℥. 1. cich. end. agrim. omnium capill. bipinell. brion. ana M. 1. femin. quat. frigid. maior. an. ʒ. 2. flor. cardiac. an. p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. diffol. fyrup. de althæa, fyr. capill. ven. & fyr. acetof. fimpl. an. ℥. 1. f. apoz. clar. conditum, vt eft artis.

Cum fortioribus fuerit opus, addentur valeriana, petrof. Macedonicum, & alia id genus diuretica valentiora. Quod attinet ad deiectoria medicaméta, quæ potiora cẽfentur cauis hepatis inflammatis, ea mitiora effe debẽt: nam vehemẽtioribus phlegmone augeretur. Quinetiam dum prouecto morbo iftis locus eft remediis, alia atq; alia particularia deligenda. In incremẽto digerẽtia repellentibus mixta: vt ol. chamæmel. nardin. abfynth. capparinum. At in ftatu fola fatis funt digerẽtia, nifi inflammatio pergat ad fuppuratum. Vbi femper videndum ne emollientium vfu vifceris robur diffoluamus. Digeret commodè hoc emplaftrum.

℞. maffæ emplaftri de meliloto, & empl. de mucaginib. ana ℥. 1. cerati fantalini ℥. ß. Emolliantur cum oleo de abfynth. aut cappar. f. emplaftrum.

Id antequã applicetur, fouẽda erit regio hepatis ex decocto abfynt. flor. chamæ. rof. rubr. calam. arom. femin. anif. lini fœnic. Proderit tãdem imtẽperiem à materia in hepate relictã digerere fũptis & admotis.

℞. fpecier. electarij diarhod. Abbat. & triafantal. an. ℈. 2. vel ʒ. 1. rafur. eboris, corn. ceru. an. ʒ. ß. facchar. in aq. gra. vel agrim. vel capill. ven. diffol. q. f. f. electar. per lozẽg. Cap. vnam fingul. matutinis.

1 A qua debilitate nominatur hepatici, q ipsa per se cōsistit sine tumore, aut solutione continui.

2 Omnis enī debilitatis intēperies sobeles existit.

3 Quā παρέγχυμα Græci vocāt, cuius est propriū munus hæmatosis.

4 Qui aut qualitate, aut copia peccant.

5 Ob intemperiem frigidam.

6 Hæc excretio hepatica dysenteria nominatur, seu rubra alui proluuies, sect. 2. Primi Prorrhetici.

7 Vbi inchoatur hæmatosis. Gal. lib. 4. de vsu par.

8 Gal. cap. 7 libr. 5. de loc. malè affec. & li. 8. de cōpos. phar. local.

Idem præstant cōseruæ rof. violar. cichor. Admouebitur ceratum santal. cum oleo rof. emollitum. Tandem verò abscessus si sequatur, vt plurimū funestus. Vt enim ab eo vita diutiùs protrahatur, sensim tamē tabescēte corpore mors interuenit, quod videlicet vlcus hepatis ægrè detergeatur, ob perpetuā partis humiditatē: vnde hæmatosis frustratur. Attamen Claud. Rousseletius primariæ notæ Doctor Medicus, hepatitidem ad suppuratum saluis ægri rebus perductam obseruauit.

De 1 debilitate hepatis. CAP. 36.

Debilitatis hepatis 2 intemperies causa est, tū substantiæ 3 visceris, 4 tum humorum, qui venis & arteriis continentur. Atque imbecillis est attractrix, retentrix, alteratrix, & excretix.

5 Attractrice infirma liquida deiiciuntur per aluum, vt alteratrice vētriculi infirma: sed hîc cruda & incocta. Infirma attractrice hepatis, non ita cruda, sed ad chyli formā accedentia. Hepate verò attrahente, sed nō alterante chylum, simile quid loturæ carniū aut sanguinis, quem aqua diluerit, 6 excernitur. Postea verò non rudimenta sanguinis, sed deteriore qualitate excremēta effluunt. Cuius rei causa hæc est. Frigidiore hepate alteratrix infirma est. Itaque rudiorem sanguinem, quem à 7 mesenterio accepit, non conficit. Vnde per interualla excernitur, 8 & loturam carnium repræsentat. Vbi verò resistit, crassescit, tempore angustias hepatis intercipit. Cum non perspirat, suboritur febricula. Interceptus humor putrescit, atq; aduritur, quo tēpore nō iam dilutus sanguis, sed veluti fæx sangui-

nis excernitur. Excretio illa lucet, atq; aliquando in atram bilem conuertitur. In frigida intemperie [9] color faciei pallidus, [10] pulsus tardus, [11] vrina alba, aliàs tenuis, [12] aliàs crassa, non ita frequens, neque copiosa deiectio, neque grauiter olẽs, nisi cum iam corrumpitur. Appetentia aliquando corrumpitur, aliquando intenditur: nulla sitis.

Calidam verò intemperiem sequitur [13] color faciei flauus, celerior pulsus, vrina flauo calore saturata, [14] prostrata appetentia, [15] sitis vehemẽs, fastidiũ graue, agitatióq; corporis, [16] insignis febris, excrementa alui olida, biliosa admodum, crassa, crocea, mordacia, vomitus quoque virulenti, æruginosi, ex 8. de compositione particularium medicamentorũ, 7. cap. lib. 5. de locis affectis.

In calida dispositione fotu atque [17] irrigatione primùm vtẽdum est, è cham. ros. mastichino oleo, in quo absynthij comæ vel dactyli incoxerint. Laudatum remedium Græcis & Arabibus, frequens vsus [18] cichorij, end. Oportet autem hæc vel resiccata infriare aqua hordei, vel incoquere aqua purissima, & adiecta sexta vel octaua parte sacch. potiones conficere. Augebitur autem sacch. modus, vel minuetur pro ratione. Hæc eadem in frigida conueniunt, sed loco sacch. diluemus mel (aperit enim, terget, purgat, vrinam ciet) aut vtemur syrupo de cichorio simplici cũ aqu. absynthij, cuscutæ, & simi.

9 Nam color humorũ, si nõ sint reflui, similis est more florũ. Galen. cõm. ad apho. 2. lib. 1.

10 Pigro motu dilatatur arteria.

11 Hæc cruditatis index, ex apepsia & cruditate in venis. 12 Ex perturbatione à flatulento spiritu.

13 Quale enĩ est alimentũ, talis & elucet color.

14 Quam calor resoluit.

15 A calore, & bilis in ventriculum affluxu.

16 Ex motu, putredine humoris, & synatrismo, quẽ hepar gignit.

17 Fiat embroche ex oleo cydon. & rosaceo: linimentum ex cerato santalino in oleo cydon. dissoluto. Admoueatur etiam ceratum santalinum toti hypochondrio dextro in formam lunæ crescentis. Immisceri poterit puluis coralli rub. aut ros. rub. 18 Vt conficietur potio quotidie manè ex decocto radic. cichorij, in quo sub finem decoctionis absynthij Romani coma maduerit. Exhibeatur iusta dosi cum tabella electarij santalini.

Optimúmque fuerit eas aquas priùs condire modico cinamomo, aut adiicere aliquid eorum quæ aperiunt, quale hoc est. Interim roborabit iecur, atque eius incendium temperabit id electarium.

♃. puluer. diarrhod. Abbat. sine moscho, triasantal. diamargarit. frigid. ana ℈. i. rasuræ eboris ʒ. s. cinam. elect. cornu cerui ana. ℈. s. sacchari rosacei quantum satis sit, fiat electarium per lozengias auro cooperiendas, ponderis ʒ. 3.

♃. endiu. cich. siccat. & pul. ana ℈. 2. sem. securidacæ ℈. 1. cina. ℈. ß. fiat puluis, detur è vino albo tenui.

Laudant veteres 19 melicratum è filicis radice detergendo & liberando, sine calfactione manifesta, aut refrigeratione.

19 Melicrati vsus in calida hepatis intẽperie vitandus.

♃. rad. chamæpytheos ℥. 2. radicis cichorij ℥. 1. schœnuanthi ʒ. 2. coquantur in quartariis tribus aquæ purissimæ ad dimidias. Colaturá percola per manicam Hippocratis cum sacchari albiss. ℥. 1. cinamomi ℈. ß. sunt qui radices easdem siccãt, tritas cribrant, & melle exceptas ad nucis ponticæ magnitudinem ex aqua conueniente exhibent.

Conferet quoque mirificè hic syrupus. ♃. senecionis, agrimoniæ, cichor. endiuiæ ana M. s. glycyrrhizæ ʒ 1. semin. anis. petros. fœnic. ana ʒ. 2. cinam. spicæ Celtic. an. ʒ. 1. f. f. decoctio ad quart. 3. In colatura dissolue mell. ℥. 4. f. syrup. mediocriter coctus. In frigida & imbecilli retentrice atque cõcoctrice.

♃. nardi Celticæ ʒ. 6. absynthij ʒ. 2. cinamomi ʒ. ß. cribrata melle excipe. 20 Fiat electarium, aut decoque in aqua, atque inde melicratum compara. Vel eupatorium, absynthium, & alia id genus hepatica vino & aq. incoquuntur. Ad fotum eadem concisa

20 Præterea laudatur electariũ santalinum simplex ex triplicato rheo. vt. ♃. specierum triãsantali ℈. 2. rhei elect. ʒ. 2. sacchari in aqua absyntij dissoluti ℥. 3. f. electariũ per tabellas põd. ℥. ß. Detur alternis diebus.

in oleo chamæmelino & vino maluatico coquuntur, dum vinum sit absumptum: oleum seruatur ad litum.

Vinum, frigidiore & humidiore hepate, coquit, roborat, putredinem arcet, intemperiem corrigit. At si febris accesserit, subtrahẽdus penitus eius vsus.

Vbi nullus febris metus, vinum præscribi potest eiusmodi. ℞. rosmarini M. 1. rutæ p. 1. spicæ Celtic. cinamomi ana ʒ. 1. Hæc in vino macerata leuiter feruefiant: vinum propinetur.

In frigore & inde obstructionibus olea conueniunt, in quibus elenij, iridis, gentianæ, costi radices coxerint. Eædemque quoque radices infriãtur, & insperguntur melicrato, vel exceptæ melle exhibentur. Cochleæ & lupinum iecur trita, & in puluerem redacta ex vino imperantur. Sic etiam ex pulpa passular. myrobalanorũ, hepate lupi, & electariis conuenientibus opiatæ finguntur.

Electarium de vino Arabum, quod Xiphoides ab Andromacho, & aliis Græcis appellatur.

℞. 1passul. mundatarum ℥. 3. croci ʒ. 1. calami aromati. ʒ. 2. ß. bdellij ℥. ß. cassiæ ʒ. 2. ß. cinamomi ʒ. ß. spicę ʒ. 3. myrrhę electę ʒ. 4. terebinth. ʒ. 4. schœnuanthi ʒ. 2. ß siliquarum ʒ. 2. mellis ℥. 2. vini subtilis, quod sufficit. Fiat electarium. Addebant alij in calidiore hepate seminis hyoscyami albi, opij an. ʒ. 1.

21 Vel sic cõficies. ℞. passul. damasc. mundatarum ℔. ß. Coquãtur ad pultis consistentiam in vino veteri & generoso. Trãsfundantur cetaceo. In cola, dissol. conser. anthos, corti. citr. conditi, cinam. in ℥. 1. spec. aromat. ros. diamar. cal. ana ʒ. ß. vel ℈. 2. f. opiata, detur quotidie manè sub horam somni ad ℥. ß. cum vino veteri.

Materia ferè conuenit, quæ penetrat, aperit, lenit, adstringendo roborat, absterget, incîdit, putredinem prohibet, exiccat.

Vtimur ergò ad penetrationem cypero, schœnuantho, croco, iride, aromatibus. Eadem quoque aperiunt. Cui rei etiam pistacia, marrubium, absyn-

thium, & alia, quæ capite de obstructione hepatis dicentur. Leniunt ficus, passulę, vinum granatorum dulcium, vinum subdulce & tenue. Absterget mel, aqua mellis, terebinthina, & quæ inde distillantur aquæ, aqua quoque hordei.

Incidit acetum, vinum granatorum maturorum, & acidorum.

Roborat schœnuanthum, absynthium, eupatorium, rosæ, spicæ. Præseruant à putredine, & si quid est virulentum, corrigunt imprimis, cinamomum, deinde cassia lignea, nardus, iuncus odoratus, schœnuanthum, calamus aromaticus, crocus, myrrha electa, aspalthum, passulæ, rasura eboris, cornu cerui, vnicornu, vinum, mel, terebinthina, aromata omnia. In exsiccando vtuntur spodio, cuius loco vti licet saccharo rosato, admixto cinere, facto ex ossibus elephantis.

A proprietate conuenire volunt rhabarbarum, spicam, passulas, iecur lupinum, carnes cochlearum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἡπατικοὶ dicuntur, non vt veteribus, qui hepatis inflammatione laborant: sed cum citra manifestũ aliquem illius affectum imbecillitas sola acciderit ex intemperie. Cùm autem intẽperies omnis nata sit, vt ait Galenus, actionem lædere, nõ tamen omnis imbecillitatem hanc efficit, quam hepaticis tribuũt. Cuius proprium est, sanguinem probè non conficere, sed crudum, semicoctum, & aquæ modo liquidum generare, siue calida sit intemperies, siue frigida. Sed & in calida sæpe aduritur sanguis, tantùm abest, vt semicoctus maneat. Facilioris ergò doctrinæ gratiâ duplicem imtemperiem constituere licebit: vnam, quæ iam ad iecinoris substãtiam peruenerit, illiúsque vires & harmoniam dissoluerit, ita vt imbe-

Gal. libr. de inæquali intemperie.

Iecoris duplex intemperies.

cillitate contracta suum officium non faciat, nisi diminutè. Alteram, citra imbecillitatem, intensa videlicet, aut remissa qualitate aliqua, vt calore & frigore, quæ tamen nondum naturalem constitutionem ita labefactârit, vt facultatis vires sint imminutæ, sed potiùs corruptæ. In priore perpetua est excretio sanguinis aquosi & semicocti, siue à calore sit, siue à frigore. Distinctio ex effectibus causarum. A calore enim cibi fastidiũ, sitis, febris, vitiosorum humorum vomitus. A frigore, contraria. In posteriore, si calida sit, assatur chylus, in bilem vertitur, vrina russa, alui exceméta crassa, biliosa, fœtida, acria, ventris adstrictio, ob vehemétem attractionem à nimio calore, oris amaritudo, sitis, interna manuum caliditas, pedum pulsus celer. In ambitu corporis pruritus, calidi fumi. Et, si bilis in ventriculum fluat, nausea, biliosa vomitio, & similia. Sanguis autem non crudus, vt in superiore, sed adustus potius cernitur. In frigida contraria omnia apparent, pituita, frigus totius corporis, color faciei albus, habitus corporis tumescens, nisi calor cordis impediat, excrementa pauca, parùm olétia ob cruditatem, ventris profluuium certis temporibus. In sicca, corpus siccius, squalidius, sanguis paucus, crassus, venę duriores. In humida contrà fit. Caussæ externæ, internæ, quæcunque immodicè refrigerant, calfaciunt, siccant, humectát. Partium item consensus, intestinorum gracilium, venarum mesaraicarum, epiploi, splenis, folliculi fellis, renũ, vesicę, venarum, quæ omnes partes hepati inseruiunt ad præparationem alimenti, excrementa recipienda, sanguinis delationem, vel coctionem iuuandam.

Iecoris intemperierum ex causarum effectibus distinctio.

Ab intemperie cum imbecillitate vix curatur. Sed in eo elaborandum ne augeatur, occurrendo causæ, & roborando. In calore remedia sunt aquæ potus, alimenta refrigerantia, syrupi, tabellæ, conseruæ, epithemata, vnguenta, cerata. In frigore, eadem, sed contrariis qualitatibus. In siccitate, humiditatem instaurantia, potus lactis, balnea, proprietatem occultam habétia, & quæ hecticis conueniunt. In humiditate contrariis occurrendum. Valent hepar piscium, anserum, animalculorũ, capreolorum, agnorum, terebinthus, pruna pa sulæ, acetosa. Possunt macerari in sero lactis, aqua hordei, lacte, vi-

Hepatis intéperies cum imbecillitate coniũcta vix curabilis.

no, decocto cinamomi, & aliis, vt res postulat, dum turgeant imaces, cochleæ, decocta hepatica. Vua passa tantùm astringit, quantùm opus habet viscus affectum. Neque enim eget magna astrictione, neque tanta, quanta ventriculus, tota substantia hepati familiaris. In calore, vsus mollis casei, cremoris lactis, & similium. Optima sunt, inquit, passim Gal. quæ vnà cum hoc, quòd intemperiem curant, etiam alunt, familiari, scilicet, parti laboranti, vinum, mastiche, confectiones Andromachi. Hepar humidiorem habet compagem. Itaque non fert remollientia, nisi moderata, oportétque in indurato hepate calfacientium & attenuantium modum statuere præter morem aliorum viscerum. Bubula, & vini potus nimius Æstate hepati infestissima sunt, & bilem ad hepar multam, collicunt. Hepatica sunt agrimonia, intybi species, senecio chamæpytis, radix filicis, acetosæ, asparagi, plantago, eupatorum, absynthium, soncus, &c.

Hepatica simplica.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVI.

Hepatis imbecillitas duplex.

Hepatis imbecillitas, à qua hepatici nominatur, citra manifestum vllum visceris vitium fieri consueuit. Atque hæc vel natiua est, vel adscititia. In vtráque imbecilla si fuerit hæmatωsis, prodeunt alui excrementa loturæ carnium similia. Intemperierum autem, quæ huius affectus causæ accensentur, signa distinguuntur ex Galeno cap. 8. libr. 8. de compos. medicam. κτ' τόπους.

Hepatis imbecillitatis curatio.

Imbecillitas à quauis intemperie per contraria corrigitur, additis modicè adstringentibus, atque etiam aperientibus & detergentibus. Ferè fit enim, vt imbecillo in iecore excrementa colligantur, quæ obstructionem pariunt. Itaque imprimis rhei dilutũ ex decocto aperiente præscribitur, vel hic bolus.

℞. terebinth. Venetæ (quæ lenit, terget, vacuat) lotæ in aqua endiuiæ aut cichor. ℥. ʒ. rhei electi puluerati ʒ.i.f. bol.

In calida

In calida causa conferunt remedia hepatis inflammationi dicata. In frigida verò, quæ obstructioni hepatis à pituitoso humore instituuntur.

De 1 *morbo regio*. CAP. 37.

1 *Abile toto corpore suffusa.*

REgius est verò signatus nomine morbus,
Molliter hic quoniã celsa curãdus in aula.
Inquit Serenus. Hoc idẽ Corneli⁹ Celsus.

Debet enim omnibus curis esse vacuus ac solutus ictericorum animus: quin & splendido conclaui, lasciuiis, cantu, iucundis quoque sermonibus laxandus est. Varro quia curatur mulsa, morbum regiũ dictũ existimat. Vocatur & hic morbus arquatus vel arcuatus. Icterus, quia ictida, id est, viuerram, animalculũ, quo cuniculos excludunt (*vel mustellã colore oculorũ aureo*) vel Galbulam auem colore repræsentat: qua ratione & aurigo dicitur.

Causa ferè 2 obstructio, nonnunquam inflammatio, aut intemperies 3 hepatis. Et obstructio quidem vel hepatis, vel pororum bilis: 4 lapillus aliquando concretus in folliculo fellis, aut adnatum tuberculum. Nonnunquam quia cystis fellis multitudine intercipitur, vel quia vis eius excretrix infirma est. Venena quoq;, aut bibita 5 pharmaca, nec per aluum reddita, huius vitij causæ aliquando extiterunt.

2 *Eáque vesicula fellis.*
3 *In quo est interdum impressa venenosa quædã qualitas.*
4 *Imò multi persæpe.*
5 *Quæ à venis rarefactis rapiuntur.*

Primùm itaque est, vt 6 causam agnoscas: deinde vt eandem tollas: postremò icterum cures. Interrogabis ægrum, num sentiat grauitatem, tensionem, dolorem in dextro hypochondrio. Manum quoq; admouebis, vt intelligas, num tumor & durities ali-

6 Naturalẽ, *criticam, aut symptomaticam.*

qua subsistat. Quæ omnia si 7 absunt, & excrementa alui, vrinæ similiter, naturaliter habent, iudicabis 8 incolume iecur esse: cæterùm effusam in corpus bilem, quæ colorem cutis defœdat, quia crassior est, exhalare ac resolui non posse. His ergò victum liquidiorem atque humidiorem imperabis.

Balnea aquæ dulcis, in quibus quæ 9 detergët, atque resoluunt, decoxeris. Si verò adsunt, venterque subsistit, albida excrementa sunt, cineritia, & argillosa, vrinæ verò spissæ, colore croceo saturatæ, aut etiam nigræ, tum obstructionis certum indiciũ est. Inflammatio perpetuò cum febre est, de qua priùs. Obstructio ergò priùs curetur, deinde delebitur icterus.

Primùm itaque aperientibus & detergentibus insigniter liberanda est 10 obstructio. Verùm si suspitio aliqua est excrementi in ventre & primis venis, cassiæ aut catholici 11 ℥.1. ex sero lactis imperabis. Et quia in hoc morbo aluus 12 ferè adstricta est, vtilissimus est clyster, cuius materia sit ex iis, quæ stercus durius emolliant, quæ resistentem bilem irritant, quæ musculos & instrumenta excretionis incitent. Sic enim placuisse veteribus Aphodiseus scriptum reliquit.

♃. maluæ, bismaluæ, violariæ an. M. 1. furfurum pinguium M. ß. fiat decoctio ad ℔. 1. plus minúsue. In qua dissolue mellis communis, sachar. rubr. ana ℥. 1. salis communis ʒ. 2. olei communis ℥ 3. Hæc est formula, qua per interualla vti oportebit, vbi diutiùs venter restiterit.

Postea si sanguis multus est, basilicam aperies, ac pro ratione sanguinem educes.

7 Et sit hypochondrium λαπαρὸν, & omninò æquale.

8 Vnde nec vllam subesse perenē icteri generationē.

9 Vt agrimonia, fumaria, melilotũ, furfur.

10 Vesiculæ fellis, & venarum hepatis. Tali enim obstructione exitu & aditu prohibetur bilis in fellis vesiculam.

11 Vel ʒ. 10. ne illud excrementũ vi aperientium in venas feratur, obstructionémque pariat.

12 Quòd naturæ clyster naturalis denegetur, ex eo quòd bilis exitum non habet in intestina.

Solitæ quoque hæmorrhoïdes incitandæ sunt, & menses in mulieribus, venæ sub lingua, non nisi inclinante morbo aperiri debent. Tum enim ea phlebotomia tempestiua est. Tùm de 13 purgatione agendum est. Meminisse autem oportet nunquam vtendum purgationibus, obstructo hepate insigniter, nisi priùs feceris viã aperiẽtibus & detergẽtibus.

13 *Quæ sit huiusmodi, vt materiam morbum facientem radicitus extirpet.*

Aperiunt autem oxalis, cichorium, endiuia, apiũ, adianthum, calamintha, fœniculum, gentiana, anchusa, aristolochia, melanthium, securidaca, chamępythis, rosmarinus, serpillum, hypericum, marrubium, asarum, anisum, petroselinum, amara omnia, aromata, terreni vermes, cornu cerui, ebur, cornu vnicornis. Quorum omnium herbas, radices, aqua incoques, aut vino tenui, atque inde cum saccharo aut melle potiones comparabis, aut redacta in puluerem ad ʒ. 2. mulsæ aut vini albi tenuis & similiũ ℥.3. aut 4. insperges.

Syrupi in vsu sunt de cichorio, endiuia, capil. ven. de byzantiis, de duabus & quinq; radici. syrup. acetosus, de acetositate citri, oxymel simplex. Aquæ verò endiuiæ, cichorij, lupulorum, cuscutæ, fumariæ, capil. ven. acetosæ, scolopẽdrij, raphani, apij, fœniculi, lappæ, rubeæ, lybistici, eryngij, rusci, asparagi, & similium. Oportétque initiò primùm vti leuioribus, ídque per interuallla. Assiduus enim aperientium vsus vehemẽter lædit. Atque vbi his vsus fuerit, purgationes imperabis ex seri lactis ℥. 4. in quibus per noctem maduerint ℥.2. carthami conquassati, cinamomi, vel ireos florentinæ ℈. ß. Alioqui rhab. ʒ. 2. infusas in aqua endiuiæ cum modico cinamomi. Idem pondus 14 hieræ picræ, hieræ diaco

14 *Si pituitæ obstructionem faciat, hierã picram commodè vsurpabis.*

locynth.conuenire poteſt. Alioqui.

℞.pul.hieræ diaco. ℈. 4. rab. electi ʒ. 1. cornu cerui,raſuræ eboris, cinamomi ana ℈.ß. Dabis hæc ex ſero lactis,aut aqua hordei. Tum ad aperientia redeundum eſt, & iterum purgandum interuallis. Quòd ſi his malum non cedit,medicamentis vtendum erit,quæ fortiùs aperiunt & detergent. Atque iam dacrydio & colocynthide cathartica acuenda, vt proximis Gr. 8.6.4. dacrydij admiſcenda ſunt. Alioqui.

℞.dacrydij ℈.1.florum anthos,borraginis,& violarum ana P.ß.cinamomi, aſari, rad. gentianæ ana Gr.8. Fiat infuſio in ſero lactis. In col.℥. 4. diſſolue ſacchari ℥.ß.fiat potus.

Vomitus quoque etiam cum elleboro, de quibus antea,probati ſunt. Ita curato viſcere,color fœdus delendus eſt thermis ſiccis: deinde balneo ex chamęmelo,anetho, calamētho,fœniculo, roſmarino, parietaria, & furfuribus. Statímque à balneo, linteis aſperis, & materia balnei perfricandum corpus eſt.

Potiones ex ſupradictis aperientibus & detergentibus exhibendæ.

Sternutamenta & errhina, qualia priùs deſcripta,conueniunt.

Oculi & facies aceto albo, aqua hordei, ſucco granatorum,oxyſacchara, ſucco coriandri, acetoſæ,acetoſitate citri. His quidem tepidis fouēda ſunt & contingenda. Nunquam autem venies ad fœditatem coloris, niſi ſublata cauſa, & curato viſcere. Quod ſi durum eſt,fouebis ex aceto,in quo althęæ & lilij radices,ficus, paſſulæ, coxerint:tum ℥.ȝ. em-

plastri de meliloto, vel dialthææ malaxat. cum oleo amygdalarum dulcium induces: vel ammoniaci ℥.2. in aceto dissolutas applicabis. Superioribus remediis vtêris, sed admixtis iis, quæ leniunt & emolliunt.

In materia venenosa initio quidem vomitus, si eò materia vertitur. Si ad intestina, clyster acris. Si in habitum corporis, cucurbitulæ cum multa flamma conueniunt, & ea omnia, quæ foras materiam attrahunt. Ex quo, syrupo acetoso, de limonibus, oxysacchara, de acetositate citri, cum aquis acetosæ, endiuiæ, 15 calendulæ, papaueris rubri, dictamni, tormentillæ, seu succo granatorum, berberorum, limonum, citri, lacte acetoso, in quo flores cordiales leuiter bullierint, rasura cornu vnicornis, cornu cerui, eboris, electario de vino, & paulò ante descriptis capite de debilitate hepatis remediis vti oportebit.

15 Melissæ quoque, morsus diaboli, cardui benedicti, & simil. pentaphylli.

Theriacæ & mythridatij vsus. Dantur quotidie ℈.2. aut ʒ.1. cum ℥.1. acetositatis citri, aut liquore cōuenienti.

Virginibus, quas hoc 16 vitium defœdat, purgatio ex hiera. Imperatur ʒ. 1. ß. ex aqua halicacabi (vulgò Alkekengi) cuscutæ, endiuiæ, oxymelite. Alioqui.

16 De huius curatione fusius in splenicis affectibus.

♃. hieræ picræ ℈.4. rhab. electi, agarici trochiscati, ana ʒ. ß. rasuræ eboris, & cornu cerui aua ℈. ß. cinamomi Gr. 8. croci Gr. 4. incorporentur omnia in 17 ℥. ß. catho. Deinde dissolue in sero lactis, aqua cuscutæ, aut liquore simili.

17 Vel ℥.6. Exhibitur autē iis præmissis, quæ ad obstructa liberāda præscripta fuere.

Imperetur quoque hoc electarium. ♃. triasantali, diarhod Abb. ana ʒ. ß. vtriúsque diamarg. an. ℈. 1. rasuræ eboris, cornu cerui an. ℈. ß. sacchari in aqua cu-

ſcutæ & roſomarini diſſoluti quantum ſufficit. Fiat elect. per lozengas pondere ʒ. 1. 18 Dentur manè & veſperi per ſe, vel cum liquore conuenienti ex cochleari. Vel ſolum triaſantalinum electariũ cum duplicato aut triplicato rhabarbaro ſatis eſſe poterit. Alioqui.

18 *Diacurcuma etiã & confectio alkermes mirificè proſunt.*

Ammoniacum ad ℈. 2. è mulſo radicis capparis, vel aromatico vino, exhibitum tanta pollet facultate, vt multos iam ad hydrωpem properantes liberarit, vacuatis mirabiliter per ventrem viſceris obſtructionibus. Deſtillatur inde arte chymica oleum conuenientiſſimum.

℞. rad. gentianæ in puluer. redactæ ʒ. 4. cornu cerui & raſuræ eboris ana ℈. 2. cinamomi ℈. 1. ſacchari ℥. ß. detur ſæpe medium cochlear ex vino albo, tenui.

℞. ſemin. aniſ. apij, aſar. abſynth. amygdal. amarar. ana partes æquales: terantur. Ex quibus tritis cum aqua cuſcutæ fingantur trochiſci.

Vel etiam, ℞. cortic. radicis capparis ʒ. 9. ſeminis acetoſæ. ʒ. 6. cortic. radic. fœnic. ʒ. 3. f. puluis detur ʒ. 1. ex aqua conuenienti media nocte, vel in ſiti.

Vtatur quoque per interualla decocto cicerum rubrorum, in quo radices petroſelini & cichorij coxerint. Epotis id genus medicamentis decumbat æger in latus ægrum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Icterus flauus & niger.

Icterus iecinoris vitio flauus: lienis, niger: vterque, mixtus & vireſcens, vt puellis quibuſdam. In omnibus

effunditur bilis in vniuersum corporis habitum. Differētiæ ex causarū varietate & modo sumūtur. Si obstruatur meatus à iecore in folliculū fellis, quia plena adhuc est vesicula, excrementa alui vtcunq; colorata erunt: sin alter à folliculo in ecphysim, alba & cineritia, quia bili præclusus est aditus ad intestina. In vtróq; affectu bilis non secernitur: regurgitat in iecur & venas: sanguini permiscetur: effunditur in totū corpus, vnde aureus color præcipuè oculorum, ob candorē. Pars per renes expulsa vrinas aureas, crassas, impuras efficit. Si calida sit & sicca intéperies hepatis, multitudo bilis inde procreatæ ictерū generabit. Sed excreméta quoq; alui, vt cæteræ partes, bile perfusa apparebunt. Idem præstat imbecillitas secretricis, quę genitam bilem non separat à sanguine, vt in obstructione, scirrho, inflammatione, imbecillitate hepatis. Idem quoque facultas expultrix in morbis acutis per crisim, vel læsa retentrix, & superata humoris copia, multitudine, malignitate. Sed quò distinctiùs & exactiùs causæ omnes discernantur, imprimis videto, an cum morbo acuto sit, an per se: si cum morbo acuto, an die critico factus fuerit apparētibus coctionis signis, iecore non indurato. Sic enim optimæ crisis indicium, superante expultrice facultate. Contrà, malum, præcipuè ante diem decretoriū, superata retentrice. Anceps tamen præsagium, vt dicetur. Quòd si sine morbo acuto sit, imprimis excrementa inspicito. Nam si alba, vel parùm colorata, obstructio est. Si deiectio alba, vrinæ flauæ, nullus tumor in hypochondriis, neque tensio, & dolor qua parte porus cholagogus decliuis, obstructus est ille meatus. Si colorata deiectio, vel est imbecillitas iecoris, vel intemperies calida, vel morsus venenatorum animaliū, vel pharmacorum deleteriorum potus, vel aqua corrupta, vt in expeditione Neapolitana. Duo priora distinguito ex propriis capitibus, in quibus agitur de imbecillitate, inflammatione, scirrho, obstructione hepatis. Nam ab his etiā tribus postremis fiunt icteri, authore Galeno Apho. 62. lib. 4. Verùm scirrhus diuturnus morbus existit. Inflāmatio & obstructio repentè fieri possunt. Adde signum ex flatu in intestinis. Nā πνευματώδεις, id est, flatuosi fiūt, qui ex imbecillitate ictero vexantur. Contrario modo

Hepatis intemperies calida & sicca bilis procreatrix, & propterea icteri.

Hippocrates aph. 64. li. 4.

Ictero ex imbecillitate deteti flatuosi.

afficiuntur, qui ex calida intemperie. Non ignoro Hippocratem scripsisse aphor. vltimo libris. regio morbo laborantes non multum ventosos esse. Quod cùm experientiæ repugnet, quâ flatibus ictericos abundare cõstat, interpretes in varias sentẽtias distraxit. Sed flatus in vẽtre fieri certum est caloris natiui imbecillitate, vel multitudine & qualitate materiæ. Ergò cùm ferè morbus regius apud nos ex multitudine crudi humoris ortum habeat, qui imbecillitate caloris colligitur & obstruit, nec detergitur influẽte bile, necessariò ita affecti erũt πνευματώδεις. Quibus verò tẽperantior victus, multũ exercitiũ, calidior morbus, vel hepar, crassior bilis, intẽperies calida, nisi accesserit imbecillitas, flatuosos nõ esse consentaneum est, quod Hipp. significat. Proinde non ineptè hoc signum adiecimus. Morsum venenatorũ, aut pharmaci deleterij potum ex relatu ęgri, vita antecedẽte coniicito.

Flatuũ proventus vnde.

In morbis acutis præsagium quàm sit fallax ex ictero superueniente, historiæ multæ in Epid. demonstrant. Quibus adduntur quædam nostræ obseruationes. Inter cæteras, anno 1545. quidã sexto factus ictericus, cõmota aluo biliosa deiecit, vrinis nigris & multo felle tinctis. Febris expers iam ambulabat, quasi omninò liberatus. 14. recidiua. 17. obiit. Aliis duobus idem accidit. Quidã admodum robustus ante 7. ictericus factus, ægerrimè & cum recidiua euasit. Anno 1549. mensibus Aprili & Maio (quo ferè tẽpore Lutetiæ febres tertianæ exoriuntur) multis aureæ vrinæ, & morbus regius primis diebus. Cuidam nobili ita affecto detractus sanguis ter ad octo ferè vascula iteratis vicibus. Sanguis totus & spumâ, & consistẽtiâ flauus. Visus est conualuisse. 17. recidiua, alui profluuium, bilis crassa & meracior, singultus leuis. 21. obiit. Laborauerat aliquando lue venerea. Multos in Epid. ante septimũ ictericos factos euasisse legimus. In Coacis Hipp. ἢν δὲ μὴ σκληρὸν τὸ ὑποχόνδριον, salutarem esse, 7. 9. 11. 14. Si induretur, ambiguum, ἐνδοιαστόν. Galenus de rat. vict. in morbis acutis, in biliosa febre, ante 7. ictero cum rigore vel horrore morbum solui voluit. Si verò absque rigore, ἔξω τῶν καιρῶν, lethale. Vbi criticum icterum sine tumore, aut inflammrtione hepatis, & excretionem consequentem, horroris vel rigoris nomine in-

Ex ictero acutis superueniente præsagium fallax.

tellexisse videtur. Sed de his alio loco.

Criticus non curandus. In febrem, inflammationem, scirrhum, obstructionem hepatis intentum esse oportet. In cæteris biliosa purganda, sine attractione vehementi per aluum, renes, vomitum. Suppressa vacuatione, & in plenitudine, venę sectio, à basilica, sub lingua. Hinc balnea, sudorem mouentia, masticatoria, errhina, regia vita, topica, denique omne purgationis genus, quia in totum corpus malum sparsum est, vt scribitur in lib. Quos purgare oporteat. Multos se curasse Romę Galenus testatur antea præparatos incidentibus, aperientibus, deinde medicamētis cholagogis. Lege cap. 7. lib. 5. de locis affectis, & libellum de purgantiū medicamentorū facultate. Cōueniunt aperientia, detergentia, cuscuta, erinaceus, ammoniacum in mellito vino, vel aromatico, oleum inde distillatum, vermes terreni triti in melicrato (quibus curationē recepit Dom. Tronson, Senator Regius) aqua raphani Auicennæ (Sic rustici raphani succum ad ℥.4. cum meraci vini ℥.1 ß exhibent) eupatorium, gentiana, apium, asarum, absynthiū, amygdalæ amaræ, radix capparis, triasant. triplicato rhabarbaro, marrubij decoctū. Charadriō à voragine, vel voracitate, vilis auis, quæ credebatur visa icterum soluere. Propterea venditores occultabant, ne emptores conspecta aue curarentur, priusquam emissent. Inde nomen ei, qui rem vilem quasi magni prætij occultat & dissimulat. Succus fumiterræ, cichorij, inde syrupi cum sero lactis, lac, cremor lactis cum fragis, caseus mollis, iuscula ex hord. acetosa, lactuca, cichorio, scariola, ius prunorum, ex oleribus conuenientibus acetaria, ius pullastri alteratum cum oleribus conuenientibus, calidam hepatis intemperiem corrigunt. Si sola intemperies, tantùm alterandum. In quibusdam oxymel cum decocto guaiaci. Viscum collectum in alba spina, vel etiam in quercu, zona è linteis consutis includitur, cingitur nouem diebus, experimento vulgi.

Gale. lib. de Theriaca.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVII.

ICterus symptoma facultatis sanguificæ, vel excretricis, biliosi humoris est per summa corporis

effusio, in adnata primùm oculi tunica apparens. Ab hepate & liene quanquã promiscuè originem habet, quòd ea viscera in humorum procreatione, secretionéque plurimùm occupentur, sæpiùs tamẽ ab hepatis inflammatione calidam venarum intemperiẽ, bilis plurimæ procreatricẽ, accersente, intẽperie, scirrho, obstructione, aut à similibus id genus affectibus cystim fellis, cysticósue meatus obsidẽtibus accidit. Sæpe fit icterus per crises biliosarũ febrium, naturâ materiam noxiam ab alto corpore foras protrudente. Qui lienis vitio ingruit, niger est, humoris ideam melancholici referens: vt qui à bile est porracea, aut ab epoto veneno, itémque bestiarum virulentarum demorsu, viridis. Hippocrates albi etiam icteri commeminit.

Hippoc. lib. de intern. affect.

Icteri signa abinuicẽ distincta.

In icteri signis distinctione est opus, vt pars verè affecta dignoscatur. Iecoris affectum, hoc est intẽperiem, ostendunt deiectiones & vrinæ biliosæ: quæ intemperies si coniunctam habeat inflammationem, grauitas in hypochondrio dextro fatigat. Vesiculæ autem obstructionẽ, vrinæ solæ bile plurima perfusæ, & deiectiones albicantes. Totius denique corporis habitus vitium incusamus, cum deiectionibus & vrina naturaliter habentibus, color & sudor bilis speciẽ cum pruritu resipiunt. At verò vbi venenata est causa, ad propria venenorum assumptorum signa recurrendum.

Icteri curatio quàm varia.

Vt sunt icteri causæ variæ, ita diuersa remedia. Vbi sola iecoris intemperies subsistit, sola contraria alterantia, vt assumpta zulapia, refrigerantia apozemata, & extrinsecus adhibita cerata, refrigerans Gal. santalinum, atque etiam epithemata, vsurpantur.

Vbi inflammatio adest, remedia antè explicata vsui erunt. Vbi obstructio cùm iecoris ipsius, tum vesiculæ fellis, fortiores clysteres, qui ferri solitos ad cutim humores irritãdo retrahant, phlebotome, apozemata aperientia, incidẽtia, & tenuãtia, cholagoga cathartica præscribentur. Clyster erit huiusmodi.

♃. hord. integr. furfur. macr. ana p. ij. quatuor remollietium, flor. chamæm. melil. ana M. 1. ß. semin. anis. alth. fœnic. & lini ana ʒ. 2. f. decoctio ad ℔. 1. vel tantundẽ seri lactis accipito. In colatura disso. cathol. & hierę simplicis (si febris absit) ana ℥. ß. diaphœnici ʒ. 2. mell. ros. sacchar. rub. ana ℥. 1. olei viol. ℥. 3. f. clyster.

Post reiectum clystẽrẽ pertunditur vena potissimùm plethoricis corporibus. Deinde verò tali apozemate humor ad purgationẽ præparatur, quia hîc sæpe bilis etiam crassior fit, aut per se, aut humoris alterius, vt pituitosi vel melancholici, admixtione.

♃. radi. gram. apij, fœnic. oxylapath. cichor. cum toto an. ℥. ß. polypod. quern. passul. mund. sem. cartha. tamarind. ping. elect. ana ʒ. 6. fol. scolopend. chamædryos, chamæpyth. agrim. cuscut. summitat. absynth. lupul. & asparag. ana M. 1. glycyrrhiz. ras. ℥. 1, quatuor sem. frigid. maior. ana ʒ. ß. prun. damasc. n. 8. hord. integr. p. ß. flor. cardiac. ana p. 1. f. decoct. & colat. ad ℔. 1. In qua dissol. syrup. de cichor. simpl. syr. capill. ven. & oxymel. simplic. ana ℥. 1. ß. f. apozem. clar. conditũ ʒ. ß. cinam. & ʒ. 2. santa. citrini: sumat bis in die ℥. 3. aut 4. horis duabus ante pastũ.

Ab his sumat medicamentum sequens.

♃. decoct. pectoral. aperitiu. q. s. fol. sennæ mund. ʒ. 2. f. decoc. In colat. pro vna dos. infunde per noctẽ rh. elect. ʒ. 2. cinamom. ℈. 2. In expressione dissol. cathol. & syrup. capill. ven. ana ℥. ß. diaphœnic. ʒ. 2. f. potio.

Pauperibus diaprun. solutiuum, electar. de succo rosar. dissoluuntur in decocto hepatico aperiente, in sero lactis, aut vino albo, aut aqua gram. aut

Gal. initio lib. 9. de cōpo. med. κτ̄ τόπους. endiuiæ. Paulò valentiora purgantia esse debent, quoniā in huiusmodi obstructione, & expultricis facultatis imbecillitate, difficilior purgatio: quæ tamen temperabuntur, si id febris suaserit faciūdum. Postquam corpus sufficienter fuerit purgatum, & humorem cuti subiectum discutere oportebit, æger hoc balneum ingreditur, quod quatuor, aut quinque dies continuabit.

℞.rad.oxylapath.oxalid.radic.alth.lilior.an.℥.4.enul. camp.℥.2.viol.fol. malu.bismal.parietar. acetos. cichor. cum toto, bugloss. fumar. fol. vitis, hederæ terrestris an. M.3. Bulliant simul pro balneo vniuersali. Coniiciatur sacculus plenus furfuris, super quem sedeat.

A balneo Galenus anethino oleo, aut chamæmelino corpus confricat.

Et quidem solis ferè balneis cum frictionib⁹, aut litubus relaxantibus & discutientibus est opus, quādo vitium in habitu tantùm corporis insidet: vt fit in criticis icteris, qui septi. vndec. vel decimoquarto die febribus biliosis feliciter superueniunt. Si venenata sit, causa, alexiteriis oppugnabitur. Si niger icterus, valebūt remedia in affectibus lienis præscripta.

1 Quæ vario rum morborū soboles & pa-rēs est, ægros alimento defraudat, & anadosim impedit.
2 Sacculis, emplast. thermasmatis, litu &c.
3 Hi enim nō facilè pepasmū recipiūt.
4 Ab humoris acrimonia tunicas vellicantis.
5 Ab humoribus lentis.
6 A flatu.
7 Ob interceptam anadosim, & prauorum humorū pleonexiam.
8 Prauitate succi, & calore diffuso cōtranaturā in praui excrementi suffusione. 9 Motu, quiete, dilatatione arteriæ. 10 Compressione diaphragmatis, aut sympathia tunicæ costas succingentis. 11 Non sunt enim deiectiones figuratæ, sed molles, ex seri copia, & preclusa anadosi.

De 1 oppilatione hepatis. CAP. 38.

Oppilatur hepar à crassis flatibus, sed facilè 2 discutiuntur: non ita facilè, si à 3 crassis viscidísque humoribus: feréque sentitur lancinans 4 dolor aut 5 grauis, aliquādo 6 tēsio, facies 7 male colorata est, squallor 8 cutis, pulsus 9 inæqualis, spiratio 10 etiā aliquando difficilis, excremēta 11 à natura euariāt, feréq; liquidiora sūt.

Curatio magna ex parte ex proximo capite repetenda est.

[12] Incidendum, [13] aperiendum, [14] detergendũ, à [15] quo purgandum est. Et, si [16] cætera consentiunt, è basilica, aut venis extremæ manus sanguis educi debet, nisi suppressis mensibus, aut hæmorrhoïdibus [17] malum natum est. Tum enim venæ cruris potiùs [18] incidendæ sunt.

Materia incidentium, aperientium, & detergentium proximo cap. descripta est. Peculiariter conueniunt syrupus acetosus, oxysacchara, syrup. capill. ven. de cichorio, de endiuia, oxymel simplex, quibus initio, & vbi caloris suspitio, vtendum est. Item oxymelite scyllitico, syrupo de bizantiis, de duabus & quinque radicibus, cum aquis cuscutæ, fumariæ, & aliis suprà descriptis. Probatũ hoc est à [19] multis.

℞. [20] aquæ decoctionis hordei ℔.8. aceti ℔.ß. vini granatorum ℥.4. sacchari, mellis albi ana ℔.1. Fiat zulapium clarificatum & aromatizatum cum modico cinamomi, vtatur ℥.3. [21] manè & vesperi.

Purgatio ex hieræ ʒ.2. cum oxymelite, aut quæ in fœdis virginum coloribus scripta est, ex rhabarbaro & agar. addito aliquando dacrydij momento, quales hæ erunt pilulæ.

℞. rhabarbari ʒ.1. agar. ℈.2. dacrydij Gr.4. cum oxymelite formentur pilulæ, vel dissoluantur in liquore [23] conuenienti.

Contra obstructiones certissimũ remedium esse volunt frequentem vsum huius pulueris.

℞. electarij diarhod. Abbat. triasantali, rosatæ no-

12 Si lenta sit materia.

13 Quod obstructum.

14 Quod adhæret.

15 Vbi illis remediis factum fuerit corpus üve ... or, excitata naturæ vi, & præparata materia.

16 Aetas, robur ægri, magnitudo morbi symptomatum vehementia.

17 Per palyndromẽ & refluxum humoris eò: vnde venerat.

18 Nisi vehemẽtia præsentium symptomatũ, & grauiorũ metus axillaris venæ sectionẽ suadeat.

19 Si caloris est suspitio.

20 Vel. ℞. aquæ decoctionis hord. ℔.8 vini granatorum ℥.4. mellis ℔.1. aceti ad gustum f. zulapiũ.

22 Horis duabus ante cibum mane, itémque vesperi duabus horis post cibum.

23 Vt aqua fumariæ, agrimoniæ, cuscutæ, vel decoctio radicum aperientiũ.

uellæ ana ʒ.2.detur ʒ.1. ex cochleari cum ſex granis mali granati.

℞. ſucci granati acidi & dulcis ana ℥.1. ß. reſideant per noctem in ſalubri loco: poſtridie addatur oxymelitis ℥.1. fiat potus.

℞. ſucci end.cocti & depurati ℥.1.oxyſacch.ſimplicis ℥.4. Liberabis obſtructionem, calorem temperabis, viſcus roborabis, putrida excludes.

Filicis radix & ſemen ſecuridacæ plurimùm probantur antiquis.

Ad hæc præſcribenda erit diæta ἀκριβὴς καὶ στερρὰ, quæ æquè naturæ ſtudeat, & pugnet cum morbo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Hepatis obſtructio quî fiat. Obſtructio fit in venis capillaribus hepatis per caua & gibba diſſeminatis à vena porta, vel caua, ob earum anguſtiam, flatus, vel craſſi & lenti humoris copiam, vt pituitæ in frigidiore temperamento. Biliosis etiam temperaturis praua victus ratione vtentibus ſæpe crudus humor in ventriculo & primis venis colligitur, qui calore hepatis attractus obſtructiones parit. Vnde aliquando lenta febris, morbus regius, inflammatio, atrophia, calor præter naturam, ſine quo rarò fit obſtructio in hepate, niſi ſit ſcirrhus. *Hepatis obſtructi cauſæ.* Cauſſæ ſunt frequentiſſimæ, victus ratio ex craſſis & viſcidis, exercitium à cibo, craſſiora alimenta prima menſa aſſumpta, ſuccedentibus calidis, & tenuium partium. Nam ex his crudus humor intra venas rapitur, ſicuti plerunque medicamentorum aperientium vſu, vẽtriculo crudis humoribus referto. Ex dolore, tumore, calore, victu antecedente deprehenditur. Dolor hepatis ab obſtructione mediocris cum quodam põdere. Ab inflammatione magna, flatu, ſuppuratione, fortis. *Hepatis dolor à flatu ſebre ſuperueniente ſoluitur.* Qui fit à flatibus interclusis & craſſioribus febre ſuperueniente ſoluitur, quia tenuat, coquit, reſoluit. Inflammationem febris neceſſariò comitatur. Dum pus conſi-

citur, dolor & febris. Certissimum signum obstructionis, tensio vel tumor in hypochondrio dextro. Adde pulsum frequentem, calidius corpus, colorem flauum, vel pallidum.

Remedia ferè eadem cum ictero & lienis obstructione. Optima victus ratio, detergentia, alimenta medicamentosa, iuscula ex decocto aperientium, pilulæ, syrupi, oxymel, purgatio, opiatæ, vnguenta, pulueres, frictio leuis dextri hypochondrij. In scirrho, & à crassis & frigidis humoribus, calfacientia, tenuantia, tergentia, mollientia, quæ illa temperent, sed moderata sint, excellant reliqua. Periculum enim, ne nimiùm tenuando & siccando aliquid insanabile relinquatur, & nimiùm mollientibus, fundentibúsque materiam, substantia visceris relaxetur. Itaque moderatè mollientibus, præter cæteras partes obnoxias scirrho, in hac excellere debet attenuantium, calfacientiúmque mixtio. Fotus ex oleis, mixtis pulueribus aromatum, aceto &c. Emplastra de meliloto, cerata, ammoniacum, decoctum ficuum, passularum recentiũ, chamæpytheos, alimenta saccharo condîta, & aceto diu insolato, quo passulæ, ficus caryoph, &c. maduerint, aliquoties commutata. Laxatur aliquando hepar articulorum modo solutum nimia humiditate: cuius signa ex arte medica petenda. Hîc vinum plurimùm conuenit, aromaticum rosatum, diambra, dianison, digalanga & similia, quæ ventriculo prosunt, nisi quòd minus adstringendum in hepate. Adstringendum tamen hîc magis, quàm in aliis affectibus hepatis, mixtis calidis, si frigiditas cõiuncta est: frigidis, si calida. Fotus ex oleis adstringentibus, emplastrum de meliloto, diachylon commune, ireatum, additis aromatibus & adstringentibus. In calida causa ceratum santalinum cum cydonio, ceratum Galeni refrigerans. Rhabarbarum aiunt hepatis vitam esse. Calidiore tamen & sicciore hepate, mors potius dici debet.

Rheum hepati calidiori inimicum.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVIII.

Omnium viscerum maximè opportunum obstructionibus est iecur, propter tenuium venu-

Gal. cap. 17. lib. de constitut. art.

larum, quæ in eius substantiam sparguntur, plurimæ, ramos, cùm à caua vena, tum à porta exportectos: per quos quidem omne traduci, exportaríq; debet alimentum. Obstructionis causæ, humor crassus, aut lentus, aut multus. Signa, color flauus, ob distributum sanguinem biliosiorem, qui præ sui tenuitate exilit, crassiore in viscere restirante, hypochondrij grauitas, dolor, & (si gibba obstruatur) tensio, durities percipitur, spirandi difficultas, à diaphragmatis cõpressione. Obstructa simâ diarrhæa, ob chylum non distributum, contingit. Huic affectui eadem curatio debetur, quæ ictero ab obstructione oborto, de quo antè dictum est.

1 Symptoma tis illius, qui à nimia humoris abundãtia nomen habet.

2 Materia et loco distĩcta.

3 Exudãte in spatium epiploi, peritonæi, & intestinorum, tũ ab infirmitate facultatis expultricis, tum ab hepatis contumaci obstructione, tũ à laxitate venarum & renũ infirmitate, aut eorundẽ obstructione, atque tuberculo.

4 Tunc enim adest sanguificationis priuatio.

5 Propriè dicta: quãuis hoc nomine tria hydrωpis genera cõtineantur apud Celsum, qui nominis huius author est.

De I Hydrωpe. CAP. 39.

HYdrωpis 2 tria genera, Ascites ab vtre, quia venter aqueo 3 humore & 4 seroso plenus vtrem repræsentat. Commotus his vẽter fluctuat, quo modo vesica ex dimidio plena. Continetur aqua inter epiploon & peritonæon, quanquam & portio excurrit in spatium epiploi & intestini, cùm à liene, colo, tenuíque intestino, vel iis partibus, vnde epiploon nascitur, malum ortum est. Alterum genus hydrωpis, aqua 5 inter cutem, quæ & 6 leucophlegmatia, & 7 anasarca. Huius materia iam crassior, est effusa in cutem atque carnosum genus totius corporis. Hîc si digitum imprimas, vestigium fit cauum. Tertium genus tympa-

6 Quòd albescat cutis à pituita suffusione. 7 Quòd per genus carnosum pituita suffundatur, sitq; assimilationis priuatio.

nites,

nites, 8 in quo plurimus flatus humori commixtus est, vnde ventris distentio, qui percussus instar tympani sonitum reddit.

Causa hepar est omninò 9 refrigeratum, vel primariò, vel per consensum cum ventriculo, liene, lateribus, tenui intestino, colo, 10 renibus, 11 vtero, 12 pulmone.

Nascitur hæc affectio ex 13 immodica vacuatione, aut eadem longiùs 14 suppressa. Communis ferè 15 curatio medicamentis 16 hydragogis, quæ aquas vel pituitam ducant, 17 diureticis, topicis, & 18 externis remediis, quæ humorem siccent ac resoluant: quibus si nihil proficitur, 19 ferro & igne vtendum est.

Leucophlegmatiæ peculiariter conuenit 20 phlebotomia, & ea quæ magis incîdant, vt tympaniti, quæ flatus discutiant. Phlebotomia igitur in solo hoc genere aquæ inter cutem locum habet. Nec hoc quidem perpetuò, sed si otio & anteacta vita, si suppressa aliqua solenni vacuatione id vitium ortum est. Morbi initio, priusquam 21 in cachexiam abeat morbus, integris viribus, hoc Hipp. Asclepiadi, & Galeno visum est. Oportet autem ne-

8 A tympano nomen ducẽs, & vocatur ab Hippocrate siccus hydrωps, aphor. 11. lib. 4. aph. 9 Simplici intemperie, primaria, secundaria, vel tumore scirrhoso. 10 Labefactata vi secretice seri, aut etiã vasis obstructis. 11 Per suppreßionẽ menstruorum, eorúmq; palyndromen: aut per frequẽtes hystericas affectiones à venenata aura ex seminis suppreßione. 12 Per translationem materiæ in pulmonibus conceptæ ad ventrem. 13 Per hæmorrhoidas, menstr. dysenteriam. 14 Per scirrhi in hepate generationem, aut visceris ipsius intemperiem frigidam. 15 Quæ à symptωmatis correctione auspicanda est, quòd ipsum symptωma sit calamitosius causa ipsa. Et propterea hydrωpicos statim secandos esse monet Hipp. 16 Vt decocto radicũ verbasci fœminæ, succi ireos, syrup. ros. pallid. lax. granis ebuli, diacarthamo, non itẽ antimonio, quod veneficus empeiricis & periclitatorib. vsitatißimũ. 17 Vt syrupo de radicib. de raphano. 18 Vt sudorificis, materiã digerentib. vt emplastro de baccis lauri. 19 Paracentesis locũ habet, si tãtùm in nimia humoris abundãtia cõsistat hydrωps sine perenni generatione, cuius perennitas posita sit in hepatis vitio insanabili. 20 Hipp. lib. 4. de diæta in morb. acut. 21. Priusquã materia facta

situaturæ potens, & habitum corporis immutarit. que semel, neque copiosè detrahere, sed 22 modicè, atque interuallis. Feréque placuit, vt è malleolis detraheretur sanguis.

22 Vt par hydropici morbi & causæ ratio habeatur. *23 Nam vt sunt gradus coctionis, ita quoque & purgationis.* *24 Rhaz. ad Almāsurem, capite de hydrope.* *25 Vel. ♃. hieræ picr. rhei elect. agar. troiscan. ℈.1. maceretur in oxymelite, in quo priùs infusa fuerit laureola, aut turpethum, & formentur pilulæ.*

Purgatio leuibus pharmacis & per 23 interualla datis, vt octauo quoq; die, vel duodecimo, vt vires tolerant. ♃. benedictæ ℥.ß. dissolue in sero lactis. Pilulæ de rhab. maximè laudãtur, quæ aliter à Rhaze, aliter à Mesue describuntur. Præferendæ sunt Rhazæ, 24 quæ recipiunt rhab. succi agrimoniæ, sem. endiuiæ an. ʒ.3. agar. ʒ.5. foliorum laureolæ infusorum in aceto, & siccorũ ʒ.10. Fiant pilulæ. Dedit Rhazes ʒ.2.ß. sed ʒ.1. satis esse potest. Leuiores fient, si sine foliis laureolæ formentur è succo ireos, in quo mesereon, laureola, vel euphorbiũ maduerit. Similiter ex 25 pul. hieræ ʒ.1. agarici trochis. ℈.1. cum oxymelite formentur pilulæ. Quòd si in oxymelite proximè dicta maduerint, fortiores fient.

Aliquando vti licet puluere hieræ diacol. ad ℈.4. aut ʒ.2. Leue est hoc pharmacum.

♃. sem. carthami conquassati ʒ.2. aut ʒ. ireos florentiæ ℈.1. cinamomi ℈.ß. infundantur per noctem in ℥.4. seri caprini. Frequẽtissimus vsus est succi radicis ireos per residentiam depurati, vt eius, quod supernatat, capiantur ʒ.2. ℥.ß. aut ʒ.vj. cum æquali mensura aquæ mellis, aquæ distillatæ è terebinthina, seri lactis. Quòd si ab hepate metus, ne pharmaco lædatur, admiscendum aliquid, vt ℈.1. elect. triasantali, vel diarrhod. Abbatis, spicæ, aut cinamomi. Et hoc quoque laudatum est.

♃. polypodij querni ℥.2. sem. carthami ℥.ß. se. anisi & fœniculi an. ʒ.1. conquassata omnia in nodum linteolo constringantur, & vnà cum gallo decrepi-

ro coquantur. Ius galli sorbeatur. Aqua extillata è purpureis floribus ireos data ʒ.6. vel ℥ 1. quantitate, cum ℈.1. electarij triasantali, & Gr. 8. cinamomi, efficacissimè aquam hydropicorum ducit.

Sic vinum scylliticum ex vini ℔.6. scyllæ purgatæ ℔. ß. coctis ad tertiæ partis consumptionem. Dosis erit ieiunis ab ℥.ß. ad ℥.1. Acetum quoque scylliticum ieiunis datum morbum expedit & terminat per vrinas, tumores omnes deponit. Conditur melle, vel passo. Similiter oxymel scylliticum. Laudantur aquæ alkekengi, medij corticis sambuci, eiusdem radicis, ebuli, aut ex eorundẽ floribus, similacis hortensis, iuniperi, raphani, cuscutæ. Cæterùm catharticas eiusmodi aquas electariis triasantali, diarrhod. Abbatis, schœnuantho, spica, santalis, meliores reddes.

Cucumer agrestis in frequenti vsu fuit & Græcis & Arabibus, quo sic vtendum.

℞. corticis rad. cucumeris agrestis ℈.1. infriatum insperge mulsæ. Sine molestia pituitam ducit, nec stomachum lædit. Ex Aëtio & Actuario.

Secretum 26 *non reuelandum.* 26 *Huius authorfuisse dicitur Gordonius, vt sentit Valescus de Tharãta.*

℞. succi cucumeris asinini & radicis eius, succi laureolæ, succi ireos purpurei, succi absynthij & eupatorij an. ℥. 3. resideant : quæ supernatat aqua, abiiciatur. Crassiori verò parti insperge rhabarbari, agarici ana ℥ ß. spicæ nardi, sem. endiuiæ, scariolæ, portulacæ, masticheś, lappæ, tragacanthi, salis gemmæ ana 27 ℥.1. mellis col. ℥. ß. In vase vitreo reposita agitentur in sole, vt fiat veluti conserua. Detur ʒ.1. per interualla. 27 *Valescus legit* ʒ.1. *Quæ lectio magis arridet.*

Vel. ♃. scyllæ, turpeth. radic. esulæ, radic. tenerrimor. tithymall. polypod. ireos, chamædryos, mercurial. folior. vrtic. an. ℥. 1. Distemperentur triduo in aquæ partibus duabus, vini vna: tum coque ad tertias, & cola. Deinde colaturæ insperge zinziberis, piperis nigri, anis. petros. seminis fœniculi an. ʒ. 1 cinam. galangæ, spicæ, xylobalsam. asari an. ʒ. 1. leuiter bulliant, reponantur. Alternatim dabis patienti ℥. 1. aut plus, prout primæ doseos effectus suaserit. Optimum est vti sero lactis caprini, in quo maduerit cacumen absynthij, cuscutæ, Gr. x. alkekengi, fumaria, semina maiora, schœnuathum, spica. Non habet par remediũ Rhazes. Syrupus acetosus cum aqua cuscutæ, vbi & sitis extinguenda est.

28 *Hæc Celsus pluribus perstrinxit cap. 21. lib. 3.*

Nec calfaciendum 28 hepar, vbi obstructio liberanda, & vrinæ deduci debent. Grauiter sitiunt hydropici, quibus tamen potio largior danda non est, quàm quæ vitam sustineat. Vinum album, tenue, subausterum, in quo diuretica priùs admixta fuerint.

29 *Nulla enim radix humectandi facultate glycyrrhizam superat.*

Oxycrati vsus est, cum calor vehemens accessit. Glycyrrhiza, 29 ἄδιψος appellata, quòd prohibeat siti hydropicos. Probatur aliis Metrodori Epicuri discipuli factum, qui hydropicus plurimùm quidem bibebat, sed statim reuomebat. In iis igitur, qui facilè & sine molestia vomunt, probari potest. Nam & vomitus vtilis est hydropicis. Clysteribus quoque acribus & glandulis materia minuẽda est. Diuretica conueniunt, berula, lauer, vulgò iuncus odoratus, spica nardi, asarum, phu, meum, carpobalsamum, cassia, radix dulcis, rosa, semen hyperici, dauci, smyrnij, petroselini, calamus aromati-

cus, ſeſeli, cancrorum fluuiatilium [30] ſiccatorum puluis, cum æquali parte aſari. Ita etiam erinacei ſiccati in ſole ʒ.1. mel ſcylliticum, cantharides integræ, & aliis diureticis commixtæ, ſed [31] minima quantitate, vt ad Gr.5. Hæc autem vel in puluerem redacta, vel concocta dantur ex vino, oxymelite, mulſa, aquis [32] conuenientibus, quales priùs enumeratæ ſunt capite de oppilatione hepatis.

Hydrωpicis ex antecedente frigore, & obſtructione iecoris, vel lienis, id imperari poteſt remedium.

℞. ſchœnuanthi, cinam. aſari, maſtich. abſynth. aniſ. fœnicul. ana ʒ.6. rhabarb. ſpicæ, ariſtolochiæ longæ, petroſ. ana ʒ.4. caryophyll. croc. calam. aromatici, cardamomi ana ʒ.2. mellis quod ſufficit. Doſis ʒ.4. cum tepida.

Abominabilis vrinæ potus, ſed maximè probatus Medicis. Tolerabilior, ſi ex puero impube diſtilletur cum melle, & aliis diureticis.

Nec ſatis eſt phlebotomo, catharticis, diureticis, vomitu, clyſteribus & glandibus vacuare materiã, ſed loca tumentia ſacculis, vnctionibus, frictionibus duris, balneis, emplaſtris, aliiſque eiuſmodi rebus reſoluenda ſunt.

Sacculi fiant è macribus furfuribus, milio, panico, ſale, ſulphure, calidis, & ita appoſitis.

Materia balneorum & vaporationum in thermis ſiccis: aquæ naturales ſalſæ, ſulphuroſæ, & eiuſmodi reliquæ: quæ ſi deſint, arte comparantur, liquefacto ſale ſubquadruplo, eóq; plus minúſve, vel ſulphure in aqua dulci. Poſſunt quoque incoqui anethum, ruta, chamæmelum, calamenthum, maio-

30 *Ac præſertim lapillorũ, qui in capitibus cancrorũ reperiuntur.*

31 *Ne veſicã exulcerent.*

32 *Vt: ireos, enulæ cãpanæ, ſambuci, ebuli, raphani.*

rana, rosmarin. pulegium, fœniculus, satureia, hyssopus, schœnuanthum, stœchas, & 33 similia.

33 *Vt folia lauri, itē baccæ laur. iuniperi, radices cucumeris, asinini, bryoniæ, ireos.*

Sunt qui veluti arcanum probant lapidem serpentis. Coluber aquaticus à cauda funiculo constringatur, atque ita suspendatur, vt sit subiectum vas aqua plenum. Euomet coluber lapidem, qui totam illam aquam consumet. Lapis è vinculo alligetur, & apprimatur ventri hydropici, paulatim aquam consumet.

Sacculi quoque 34 ex arena & sabulo, vel cineribus calfactis sæpiùs apprimantur. Laudatur oleum 35 scylliticū, vel in quo decima pars euphorbij, meserei, vel laureolæ coxerit. Sit autem oleum anethinum, aut simile.

34 *Quinetiā in arena sepeliendus hydropicus. Vide Gal. lib. 9 Simplic. cap. de Pyrite.*

35 *Efficacißimū erit oleū anethinū, in quo maluerit cuminum.*

♃. terebinthinæ ℔.1. thuris, mastiches, myrrhæ ana ℥.ß. ladani, nucis moschatæ, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, cubebarum ana ℥.ß. foliorum laureolæ P.1. succi ebuli, & cucumeris asinini an. ℥.3. Redigantur in puluerem, quæ redigi possunt. Misceantur. Fiat distillatio 36 in alembico, qua inungantur loca tumentia.

36 *Hæc vulgò dicitur balsamum.*

Vel. ♃. florū, foliorum, cortic. radic. ebuli & sabinæ ana M.1. radic. ireos ℥.1. scyllæ ℥.2. coquātur omnia in ℔.3. olei laurini, aquæ vitæ ℔.1. expressa colatura dissolue saponis vnc.iiij. fiat linimentum. Item.

♃. olei ℥.10. ceruss. ceræ ana ℥.7. vitriol. nitr. aloës, ana vnc.3. aceti acerrimi q. suff. Terenda terantur in mortario cum aceto deinceps affuso ad mellis crassitudinem: seorsim cerusa cum oleo coquatur: quibus mistis cera addatur. Transferantur in mortarium, & cum speciebus manibus

pinſantur, vniantur. Hydropicis, ſplenicis, & apoſtematibus præſtat mirificos ſanitatis fructus, materiam diſcutiendo, reprimendo.

Cochleis tritis vti licet, & emplaſtri modo affixis. Mirabile volunt hoc emplaſtrum. 37

℞. 37 thuris, maſtichis, myrrhæ ana ℥. 1. granorũ lauri ℥. 2. 38 coſti ℥. ß. cyperi ℥. 1. ß. ſtercoris caprini triti ℥. 4. mellis colati quantum ſufficit, ad congregandum emplaſtrum.

Sinapiſmi, 39 diaſpiratum, priùs deſcripta. Stercora animalium calida conueniunt. 40 Frictiones ex ſale in hydrelæo diſſoluto, vel ex medicamentis calidis ſubtiliter comminutis.

Perſeuerãte malo, phœnigmi ex radice ſcrophulariæ, ranunculorum, & ſimilibus emplaſtri modo impoſitis ad decem horas præſcribendi ſunt.

Oportétque veſicas configi, vlcera aperta conſeruari, ſuperpoſito folio braſſicæ vncto è butyro, vel oleo, grano ciceris, aut ceræ momento. Permittetur aqua fluere ad ſexaginta dies. Alioqui cauteria inducenda ventri in ambitu vmbilici, & quibus partibus tumor eſt. Sacrificationes quoque conueniunt, ſed ſi nihil proficitur his remediis, extremum eſt 41 paracenteſis.

De paracenteſi magna olim controuerſia, aliis Medicis omnino reprobantibus: aliis approbantibus. Vtriúſq; ſectę argumenta colligit Aurelianus 3. Cronicωn capite de hydrope.

Illos enim deterrebat, quòd ferè moriuntur omnes, qui puncti fuerint.

Hi verò remedium temperabant, neque in omnibus vtebantur, atque ita ſeruabant aliquos. Gale-

37 Hoc emplaſtrum validiſsimũ, & frequenti in vſu.

38 Vel, radicis angelicæ tantundem.

39. De his vide cap. de attrahẽtibus in materia chirurgica.

40 Fiant quoque malagmata ex rad. cucumeris aſinini, bryoniæ, ireos, coctis ſub cineribus, deinde miſtis cũ ſtercore caprino, baccis lauri, & melle. Præterea ex cantharidibus ipſis cũ fermẽto admotis fiunt veſiculæ.

41 Compunctio abdominis, & peritonæi ſectio.

nus, Paulus Albucasis, Mesuęus in ascite pungũt ad latera vmbilici, qua parte illa vacua & inania sunt, & propemodum excarnes musculi. Alij quidem dextra parte, si lien: sinistra, si hepar in vitio est.

Alij verò ex eadem parte, qua viscus est, à quo malum primùm ortum est. Si verò intestina in causa sunt, quatuor digitis sub vmbilico, sed paululum reducto phlebotomo in latus. Hippocrates intercutaneos pueros incidit libro de locis in homine. Aurelianus consensu veterum in intercute magis, quàm ascite, paracentesim probauit. In aqua intercute Asclepiades quatuor digitis supra talũ tibiam compungit interiori parte eá, profunditate, qua vena inciditur. Qui locus compunctus si parum aquę reddit, femora, scrotum, pudenda, si quidem intumuerint, loca etiam supra manum, articulos, incidenda sunt ex Leonide & Hippocrate. Formulam verò punctionis ex lib. 6. Pauli & aliis collige.

Tempestiua autem est punctio, priusquam in cachexíam morbus abierit, firmis viribus, corpore iuuenili, si atra bilis hydrωpem non contraxit, si validus stomachus, si æger non febrit, aut si febrit, remissionis tempore. Hæc omnia prouidenda sunt priusquam de paracẽtesi decernas. Alioqui temeraria est via. Quæ etiam si adsunt, præmonẽdi tamen amici ægri quanto cum periculo remedium tentetur. Tentaríque debet, vbi aliis remediis nihil profectum est.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ὑδρὼψ. Ὑδρὼψ tumor est, vel totius corporis ab humore, vel ventris tũ ab humore, tum à flatu. In toto corpore & venis, ἀνασάρκα, ὑποσαρκίδιος, σαρκίτης, λευκοφλεγματίας dicitur. In ventre aqua collecta, nõ tamen penitus sine flatu;

Ἀνασάρκα.

ἀσκίτης. In eodem,flatus plurimo intercluso cum pauca aqua, τυμπανίας vel τυμπανίτης, Hippocrati Hydrops siccus nominatur. In omnibus causa antecedens,calor est, vel frigus. Coniuncta verò,semper est frigus. Refrigeratur enim hepar, sanguificatio deprauatur, siue proprio ipsius iecoris vitio, vt phlegmone, scirrho, hydatidibus, intemperie:siue per consensum, vt folliculi fellis, lienis, ventriculi refrigerati,mesenterij, intestinorũ graciliũ, ieiuni,pulmonis, renũ, septi transuersi.Ex his enim omnibus malũ cõmunicatur hepati. Vt si splen ob scirrhum nõ purget sanguinem,renes obstructi, aut imbecilliores serũ non trahant,aut emulgentes,menses suppressi sint, aut immodicè fluant,aut hæmorrhoïdes,cor non diffletur.In immodica enim vacuatione,spiritu cum sanguine exhausto calor extinguitur:in suppressione, sanguis vel excrementa refluunt in hepar, vnde suffocatur. Aliquando contactu chyli frigidioris læditur,vt aquæ frigidæ potu à calore & exercitio. Sic intemperie hepati à pulmone,aut alia parte communicata, Phthisici & Hectici hydrope magna ex parte corripiuntur, nisi ventris fluxu intereant. Eodem modo asthmatici, aqua in spatio thoracis collecta, & in ventrem tandem effusa. Comitatur febricula, assidua, lenta, cum pulsu paruo,sitis, humore circum viscera torpescente, salsedinémq; & putredinem colligente,spirãdi difficultas à cibo etiam pauco, ob plenitudinem,& venarum distentionẽ,tumor, grauitas,color vitiosus,cibi fastidium.Ex retentione vrinæ(si verus hydrops dici debeat)subitò fit,& repentè.Sæpe enim pus vel crassamentum vrinæ,quod meiebatur,retentũ,speciẽ quandã hydropis adfert,quæ apertis viis, & prioribus vrinis crassis euntib⁹ sanatur. In cæteris sẽsim generatur.

Ἀσκίτης. τυμπανίας.

Hydropis causæ antecedentes & coniunctæ.

Anasarca fit ex humore aquoso partim à iecinore,partim à tota carne corporis, veluti in aquam resoluta, sæpiùs post morbos diuturnos & febres pituitosas. Symptomata,tumor non ex æquo in toto corpore,sed partibus inferioribus magis ob humoris grauitatẽ, & partiũ frigus,corpus laxum,pallidũ, emortuo simile. Initio dignoscitur partium extremarum perpetuo frigore, facie intumescente post maciem,palpebris & pedibus crassioribus & calidioribus.Si fluxus immoderatus præcesserit,

Anasarca qui fiat, & quæ sint eius symptomata

aquæ frigidiſſimæ potio, pedes intumuerint non à vigiliis, imprægnatione, nocturna ſtatione. Si cauitas remaneat impreſſo altiùs digito. A cauſa calida difficilior curatio, quia calidis ducitur aqua, ſiccatur, flatus abſumuntur. In aſcite humor aquoſus, vel potius ſerum inter peritonæum & inteſtina colligitur tanquam in vtre, vnde morbo nomē. Spiritus aliquid admiſcetur. Cauſa, maius frigus, quàm in Tympanite, ſuccedit cachexiæ, morbis hepatis calidis, obſtructionibus, morbis lumborum, renum, veſicæ. Symptωmata, tumor ventris, reliqui corporis alimentum non ſentientis conſumptio, inualeſcente morbo tumor ad femora, pedes, ſcrotum, ſenſim quaſi cuniculis factis, maximè poſt inambulationem humore defluente. Aliquando thoracem occupat. Exudat ſerum è iecore, inteſtinis, omēto, & ſimilibus. Initio fieri intelligemus, ſi multum vrinæ generetur, & reddatur, paulò poſt in venis remaneat: ſitiūt, corpus contabeſcit. Signum certiſſimum, ſi cùm è latere in latus mouētur, percipiatur ſonus aquæ defluentis. Vitio hepatis ortum cognoſcimus ex dolore & diſtentione partis, & ſi nullus ex morbis ſuperiùs enumeratis præceſſerit.

Hydrωps à cauſa calida curatu difficilior cur ſit.

Aſcitæ generatio, cauſa, & ſymptωmata.

Aſcitæ ſignum certiſſimum.

Tympanitæ Cauſa.

In tympanite abdomen diſtenditur flatu. Cauſa, minor caloris mutatio. Succedit cruditatibus, flatibus ventris non diſcuſſis, diſtentioni venarū, dolori circa vmbilicū, qui nullis medicamentis ceſſerit. Initò veluti inflatio. Hinc flatus ſpiſſiores effecti in nubem, tandem in aquam, vt pluuiam, concreſcunt aucto frigore: vel aqua è venis in ſpatiū ventris, veluti per diapedeſim effluit. Cognoſcitur, quia venter tympani modo ſonat. Facies minùs recedit à naturali habitu, maior ventris diſtentio.

Non admodum formidabilis eſt aqua intercus, quæ nullo antecedente morbo: deinde quæ longo: omnium periculoſiſſima, quæ ex acuto naſcitur. A ſcirrho confirmato, nō curatur, vix à reſiccato nimis hepate: ab hydatidibus maximè. Signum peſſimū, vbi vacuata, vel ſponte, vel arte, materia, malum redit. Cauſa enim pertinax. Ergò quod ſcribitur Aph. 14. libri ſexti, Hydrope correpto, ſi aqua è venis in ventrem defluxerit, morbum ſolui, non eſt perpetuum. Multis enim ſponte vel arte commoto ventre, & aquoſis multis inde expurgatis,

Tympanitæ ſignum peſſimum.

non superfuit salus, quo modo sectis mors contingit, siue aqua fuerit in ventre, siue in thorace. Hoc in thorace annotauit Hipp. lib. de morbis, quod & experientia confirmat. Nam etiamsi expurgetur aqua naturæ sponte, vel arte, si viscera vel corrupta, vel syderata, celeriùs moriuntur. Multos obseruauimus, qui ex alui profluuio meliùs habuerunt, sed paulò post manente causa morbus rediens interitum attulit. Aliquando etiam in nimia effusione humoris vnà spiritus effunditur, quod Hipp. monet in iis, qui secantur & vruntur. Ob idque oportet integris viribus, & priusquam viscera corrumpantur, remediis vti primùm purgantibus, deinde aliis. Libro de Iud. In hydrωpe detento, si aqua ad ventrem, aut vesicā fluat, solutio. In leucophlegmatia alui profluuium vehemens, solutio. Sed in Prædictionibus robusta viscera esse vult, siquis liberetur. Ex quo loco videndum, antequam curationem aggrediamur, an sit spes salutis, nécne. Addit Oribasius tussim signum esse mortis in hydrωpicis. Et Aph. 35. libr. 6. Aqua intercute laborantibus tussis superueniens, malum. Sed hoc distinctione quoque eget. Si videlicet id fiat ab aucto morbo, & aquæ ratione, quæ iam pulmonum arterias asperas occupet, vnde tussis. Nam si aliunde, non ita mala. Ex obseruationibus nostris hæ non videntur prætereundæ. Ioanni Blanché negotiatori Parisiensi in Angliam profecto Hyeme tumor cùm miraculo quodam subsedit, euanuítque morbus, nec rediit. An quòd integro, aut non ita læso viscere aqua partim calore natiuo excitato, partim aëre marino resoluta fuerit? Cuidam per sudores sponte excitatos & quasi distillantem aquam, curatio. Alteri mors, cùm multo alui profluuio tumor subsedisset, redeunte morbo. Hospiti leonis argentei in vico D. Iacobi inuenta sunt syderata intestina, & omninò corrupta, quasi sugillata, humor plurimus cruentus, & loturæ carnium saturatæ sanguine similis. Cuidam ad viuum resectis vnguibus pedum, exercitio & frictionibus paulatim humor illûc defluxit, conualuit. Domino Charon Abbati Sancti Petri, cùm antea de renibus non cōquereretur, febricula, infirmitas viriū, inclinante ad exitum morbo, venter vtrinque inflatus,

Hippocrates aph. 27. li. 6.

Tußis hydrωpi superueniens nō semper mala.

Ioannes Blanché mirabiliter hydrωpe liberatus.

Hydrωpicorū historiæ.

dolens,obtigit. Vrina duos ante mortem dies supprimitur. Dissecto cadauere ren sinister totus absumptus repertus est, vomica plenus, quæ cruentam saniem reddidit. Dexter verò ren calculo vreterē obstruēte obsessus.

Remedia sunt syrupi,opiatæ,clysteres,admota,pulueres,phœnigmi,vesicatoria,cauteria,punctio, scarificatio cutis ad aponeuroses musculorum,diæta,digerētia,epispastica,cataplasmata, vnguēta,pilulæ, diuretica, apozemata, aquæ distillatæ ob tenuitatem vtiliores, decocta herbarum conuenientium, sanguinis missio, suppressis mensibus aut hæmorrhoidibus, victus ratio exsiccans, abstinentia à iusculis, potu, fructibus, exceptis passulis. In leucophlegmatia, resolutis partibus in pituitam, purgantia, vomitus, errhina, masticatoria,& similia. In ascite aquam ducentia. Illigandus lino venter, & ita quotidie metiri conueniet, vt intelligatur, quid medicamenta profecerint. Cochlearū vsus, theriaca, iris siluestris, soldanella, vnguentum arthanitæ (illitum enim aquas per ventrem purgat, & digerit) emplastrum ceroneum auctum sulphure, succi ireos & ebuli crudi potiùs, quàm cocti, aquæ sulphuratæ, oleum de sulphure, decoctum guaiaci cum aqua terebinthinę, rasura pergameni (quæ ratione aluminis & calcis in lixiuio ex rebus discutientibus comparato coquitur, ventri affigitur ad modum cataplasmatis, cui & alia permisceri possunt) pilosella (quę maximè obstructa aperit) aqua distillationis limacum, testudinum, cum alia materia. Sed mirum in modū potus abstinentia, vt & in ventriculo humidiore. Celsus laudat potum medium, qui vitam sustineat, & vrinas moueat. Metrodorus Epicuri discipulus coactus siti, bibere solebat, deinde vomere. Notanda historia Celsi. Apud Antigonum regem ex duobus Medicis vnus quēdam eo morbo mediocriter implicitum negauit posse sanari. Alter se sanaturum pollicitus est. Prior respondit se respicere ad animum, alterum verò ad morbum ægri. Neque res fefellit. Cùm enim posset optima victus ratione seruata curari, ob intemperantiam periit.

Cor. Celsus cap. 21. lib. 3.

Paracentesis] Erasistratus apud Celsum reprobat sectionem hydropicorū, quia semel effusa aqua, & affecto hepate, postea regeneratur. Si tamen priusquam putreat

Celsus ibid.

materia,& vires concidant, grauiúsque affectum hepar, & partes aliæ fuerint, adhibeatur, optimè nutrito priùs ægro,& cõfirmato,nihil peccatur. Sed extremum remedium est,& non nisi vrgente necessitate vsurpandum, & cum magna Medici prudentia. Hippocrates non solùm paracentesim,seu sectionem,sed vstionem etiam probat, puto vel pulmone affecto, vt in suppuratis, vel vt pareatur via scalpello, quemadmodum deinceps docebimus. In eo igitur libro,cuius initium est, ἢν ἤτοι πλεύμονος ἀρτηρίη, suppuratos, qua parte pus se prodit, in dorso & pectore vrit aut secat, alioqui enutritos priùs lacte. In hydropicis verò venas in scroto crassissimas secat: paulò pòst in eodem scroto, femoribus, ac tibiis frequentia vlcuscula scalpello incutit. Deinde qua parte magis fluctuat aqua, aut tertiam costam ab vltima ad os, ex quo terebra caua τρυπάνῳ τρηπλητηρίῳ perforat, donec exeat aliquid aquæ, ex quo linamentum indit è lino crudo, spongiámque mollem alligat, ne excidat linamentum. Quotidie semel aliquid expurgat ad dies duodecim.13. die reliquum aquæ emittitur, via relinquitur, vt quod supernascitur,effluat,venter cibis resiccatur. Si femur & scrotum intumuerint, vulnusculis audacter configito. Sæpe hepate maximo, & priùs lacte nutrito ægro, non metallo, sed alia materia, inurit octo inde crustis factis. Nonnulli id faciendum censent buxeis fusis feruenti oleo tinctis. Libro de locis in homine tenuissimis ferramentis circa vmbilicum vrit, ac tantum aquæ quotidie trahit, quantum vires ferant. Hoc semper obseruato, vrendum aut secandum priùs, quàm pituita corrumpatur, viscera grauiùs lædantur,& vires concidant Deinde vacuationem paulatim,id est, 12. diebus,vt priùs,faciendam. Galenus paracentesim in hydrope laudat, vstionẽ in suppuratis, duplicémque affert rationem, cur periculosa sit vniuersa vacuatio in hydropicis. Extinctionem, scilicet,caloris natiui,simul cum humore effluente spiritu, & pondus visceris: quod cùm non ampliùs sustentatur ab aqua, septum, & reliqua thoracis viscera trahit deorsum. Plura sunt apud Albucasim, Aurelianũ, Paulum lib.6.cap.44. Recentiores tutiùs progrediuntur. Viã parant cauterio potẽtiali, deinde actuali. Hinc scalpello

Paracentesis non nisi vrgente necessitate summa vsurpanda.

Hippoc. lib. de inter. part. affectibus.

perforant,& cannula caua cõmodiore,quàm linum crudum Hippocratis,sensim educunt aquam.Aculeato scalpello vtuntur,vt minor fiat perforatio,locúmq; eligunt, vbi aqua deorsum in imum ventrem tendit,relicto hepate & hypochondriis, in medio musculorum obliquorũ epigastrij.Partem materiæ medicamentis purgant,topicis discutiunt,siccante victu absumunt, vires diligenter fouent.Minùs metuunt à peritonæo perforato, quàm à membrana succingente costas. Diligenter cauent, ne pungãtur intestina, ne facultas hepatis sit emortua,scirrho, aut splenis tumore, aut vlcere pulmonis, aut infirmis viribus, aut ætate senili æger laboret. His demptis minùs esse periculi, cùm natura sæpe viam aquæ moliatur per vmbilicum, & quibus vulneratus est venter, nisi vulnus ad gracilia intestina penetret, omnes euadant. Longè tamen tutior scarificatio cutis totius ventris ad aponeuroses musculorum, paruis scissuris, quibus per ventrem serum resudet.

Quæ diligẽter cauenda, vt legitimè fiat paracentesis, & vacuet.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXIX.

AD frigidam iecinoris intemperiem hydropes consequuntur, labefactata scilicet hæmatωsi, & toto corpore refrigerato. Vnde vel pituitosus & serosus humor inter peritonæum, epiploon & intestina, transiens per mesaraicas venas, quæ ad eadem intestina terminantur, colligitur, tumore ab ingrauescente malo ad femora progrediente,simúlque in ventre,velut in vtre, fluctuationibus excitatis, & hinc ascites: vel eadem ventris loca spiritu flatuoso replentur, & cum flatu, ait Aëtius, quasi nebulosus est humor,vnde tympanias:vel fit aquosi sanguinis plurimi in vniuerso corpore collectio, in qua corporis habitus spongiæ instar intumescit, & fit anasarca. Ascites & tympanias à minore sunt frigore, quàm anasarca. Hydrωpum causæ fusissimè

Hydrωpum generationis modus.

traduntur ab Hollerio ex comment. Gal. in aphor. 11. lib. 4. Aphor. comment. 4. de rat. vict. in acut. 2. Prœnogst. Signis vix opus est aliis, vt discernantur: sed maximè spectandum, vtrum hydrωpisis sit ab hepate per se, an ab aliis partibus per consensum. Quando per se, tussis leuis, siccáque molesta est, hepate mole sua pulmonem in angustiam trahente. Deiectiones paucæ & aridæ sunt, quia rapitur aliò aquosus humor, & illæ in intestinis resides torrentur, præcipuè verò si inflammatio accesserit. At cum aliæ primùm laborant partes, suis propriis internoscuntur signis.

Curatio in humorum preparatione, vacuatione, & affectarum partium confirmatione est posita. Humores parabit id apozema.

♃. quinque radic. aper. in vino albo macerat. ana ℥.1. rad. rub. tinctor. valerian. enulæ campan. ireos, cort. rad. fraxin. & thamarisc. similiter macerat. ana ℥.ß. omnium capill. end. agrim. cuscut. cichorij, absynth. Rom. an. M.1. semin. anis. melon. cucumeris, card. bened. ana ʒ.2. flor. cardiac. antho. & genist. ana p.1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. syrup. capill. ven. & de bizantiis ana ℥.2. fiat apozem. clar. & conditum, vt decet, pro dosib. 3.

Aduerte autem si febris adfuerit, vt plerunque esse solet, aut si hydrops calidam hepatis intemperiem consequatur, admisceri oportere frigidas herbas hepaticas, itémque semina frigida maiora & minora, quæ alia contemperent. Si purgans esse volueris, in huius decocti ℔.1. colata infundantur fol. sennæ mund ℥.2. agarici ℥.1. cinam. vel puluer. electar. triasantal. vel zinziberis ʒ.1. In expressione dissoluentur succ. ireos ʒ.2. syrup. laxatiui ros. pallid. ℥.2. sacch. q. s. fiet syr. perfectè coctus: de quo cap.

æger ℥. 2. ex cochleari, vel cum aqua cuſcutæ, aut abſynthij, aut cum decocto cicer. rubro. ſemel in hebdomade. Vel purgans medicamentum per ſe poſt ſumptas apozematis ſuperioris doſes ſic præſcribitur.

♃. rad. gram. petroſ & fœnic. paſſul. mund. glycyrrh. raſ. ana ʒ. 2. agr. end. capill. ven. ana M. ß. ſemin. fœnic. end. melon ana ʒ. 1. fol. ſennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. & colatura ad doſim. In qua infunde rhei elect ʒ. 1. agar. troc. ℈. 4. cinam. ʒ. ß. In expreſſione diſſol. ſyr. capill. ven. & roſ. pallid. laxatiui an. ℥. ß. f. potio. Pauperibus diacarthamũ, diaphœnicum, folia ſennæ imperantur: vel pilul. aſſaicret, elephãg. de rhab. agar. ſuccis hydragogis exceptę, duobus, aut tribus elaterij granis additis, ſi frigidior & humidior cœli conſtitutio permittat.

Saluberrimus erit clyſterũ vſus, qui modò leues erunt, modò acriores ex diſcutiẽtibus flatus parati: in quibus diſſolu. diaphœnic. benedict. laxat. mel anthoſ. ol. aneth. Sæpe verò ac ſenſim dum purgatur, hepar roborari debet, ne factum debilius, aquas denuò generet. Itaque tale electarium præcipiatur, cuius tabella vna dimidia hora ante paſtũ ſumatur.

♃. puluer. electar. triaſantal. dupl. rheo ʒ. 1. ſpec. diarh. Abb. & lætific. Gal. ana ℈. 2. raſ. corn. ceru. ebor. ana ʒ. 1. margarit. electar. ʒ. ß. ſem. acetoſ. plantag. ana ℈. 2. cum ſacchar. in aq. abſynth. aut agrim. diſſolut. f. electar. per lozeng. pond. ʒ. 2. vel adiecta conſeru. roſa. capill. ven. f. condîtum, cap. vt ſuprà.

Atque ſupperiora hæc remedia omni conueniũt hydrωpi: præter quæ & ſua ſunt cuique peculiaria. Cùm enim tympanites & aſcites nunquam ſectione venæ profligentur, eâ tamen anaſarca incipiẽs, integris adhuc viribus, & hepate non vſqueadeò perfrigerato, iuuatur, quòd naturam leuet humorum copia grauatam, maximè ſi talis hydrops à ſuppreſſis

Sect. 4. libr. de vict. rat. in acut.

ſuppreſſis mẽſibus,aut hæmorrhoïdibus fiat.Quæ diſtinctio maximè obſeruanda. Nam alia ſi ſubſit cauſa, vitanda phlebotome, ſiquidem ſanguinem mittat laudabiliorem: prauum verò, qui in primis venis circa meſenterium & iecur congeritur,in corpus rapiat vniuerſum. Sic etiam in aſcitæ remediis ſubſtitui debent quãtitate maiore,quæ flatus diſcutiunt. His autem artibus poſtquam toti proſpectũ eſt corpori, topica,quæ robur hepati & ventriculo concilient, materiámque reſoluant, qualia ſunt fomenta & litus, vſurpantur.

♃.agrim.maioran.menth.ſicc.ſtœch.abſynt.ana M.1. radic.cyper.calam.arom.ana ℨ.2.flor. chamæm. melilot. roſ.rub.ana p.1.f.decoct.in aq.& vin.rub.pro fotu hepatis cum ſpong. Poſt fotum ſiccata pars illinenda.♃.olei cappar.& abſynth.ana ℥.1.pulu. calam. arom.& abſynt. ana ℨ.1.cum cera f.linimentum.

In tympanite vtiliora ſunt cataplaſmata ex farinis diaphoreticis, orobi, lupinor. fœnugr.lolij, & calid.herbis ac ſeminib.in vino,aut vrina pueri decoctis, adiecta portione emplaſtri de baccis lauri, vel vngu.Agrippæ,vel Martiati.Hũc faciet emplaſtrum de bacc.laur.& de meliloto cum ſucco rutæ, aut ſimili,& pauca aqua vitæ emollitũ:vel emplaſt. è ſtercore vaccino,caprino,aut colũbino,ſulphure, baccis lauri, farin. lupinorum, axungia gallinæ & oleo rutaceo additis.

Vel.♃.origan.calamenth.rut. agrim.ſcœnuanth. ana M.2.baccar.laur.iuniper.ſemin.caru.aniſ.fœnic.an. ℥.ß. flor.chamæm.aneth.& anth.ana p.2.Impleantur ſacculi duo: qui bulliant in aq.& vino albo pro fotu. Hunc ſequitur litus.♃. olei rut.& irini ana ℥.1. puluer. radic.ir. ℨ.2.cum pauco emplaſtro de melilot.f.linim.

Ad aſcitem ſacculi comparantur milio, ſemine

apij,cumin.caru.bacc.laur.contuſ.florib.chamæm. melil. torrefactis antè ſingulis in ſartagine, & vino albo irrigati. In anaſarca ſtuphæ ſiccæ meatus aperiendo, ſudores proliciendo, diſcutiendo, magnum afferunt adiumentum.

Vel humidus vapor decocti conuenientis toto corpore excipitur. Vt.

℞.radic.fœnic.ebuli, ireos, acor. enul. camp.ana ℥ I. cortic.inter.vlmi & cappar.an. ℥.ß.hyſſo.rut.ſalu.agrim. roſm.calamenth.origan.abſynth.ana M.I.ſemin.petroſ. rut.cyper.baccar.laur. & iuniper.ana ℥.ß.flor. chamæm. aneth.anthos, & melil.ana p.I.f.decoct.in aqua & vin. alb.cum pauco aceto in fine addito. Lapides igniti in id decocti iniiciantur. Vapor toto corpore, vt dictum eſt, benè contecto recipiatur.

His præſidiis ſi non ceſſerit hydrops, hydragωga medicaméta repetentur, itémq; topica ſupradicta. Sitis, quæ in hoc affectu premit maximè, tolerata, nonnullis remedio eſt. Id nobili conſtat hiſtoria. Ruſticus, quem aqua inter cutem malè habebat, Antonij Beniuenij Medici clariſſimi opem expoſtulat. Hic morbū iam inueteratū perſpiciēs, ſubridens reſpōdit opus eſſe, vt non vltrà biberet, quàm vt vitam ſuſtineret. Diſceſſit æger, & anno peracto medicum inuiſit, & interrogat, an ipſum noſceret. Negauit hominem noſſe. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, ſcire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere, cùm hactenus per annum nihil biberim. Admiratus Medicus interrogat, cuius id conſilio fecerit. Cui ille, tuo, inquit, & rem omnē ab initio narrat. Iuſſit tum paulatim vino aſſueſcere, auſtero, ac tenuiſſimo. Diſceſſit: & curioſa potione vſus priſtinæ ſanitati eſt reſtitutus.

Curatio lienis. CAP. 40.

SPlenicos 1 appellant, quibus induruit 2 liẽ, 3 grauitas sinistra parte sentitur. Difficultas est 4 anhelitus, 5 sitis, oris siccitas, 6 pedũ inflatio, 7 color plumbeus, decubitus in 8 sinistrũ latus grauis, extat durities 9 oblõga, dolor ad 10 iugulum sinistrũ tendit, pediculi scatent, nocte 11 sudor grauis, fœtet 12 anima, pudenda 13 turgent, erumpit 14 sanguis, gingiuæ 15 corrumpuntur, venæ ad lienem nigricant, & squalescit cutis, vlcera maligna in tibiis nascuntur. Quorum aliqua vel omnia lienosos produnt. Lege quæ annotauimus in aphor. 43. lib 6. & Celsum cap. 7. lib. 2.

Curatio.

Initio molliendus 16 venter cassia vel catholico. Quòd si inferiori parte visceris scirrhus est, clysteribus vtendum erit. Post hæc phlebotomia conuenit è basilica sinistra, in duos dies diuisa vacuatione, amplo foramine. Quòd si vires suspectæ sunt, vena quæ ad medium digitum, vel minimum venit, incidenda est. Alij venam post aures 17 diuidunt, &

1 Qui ex splene laborãt, lib. 6. de locis malè affect. & 9. κτ] τόπους.

2 A tumore contra naturã, præsertim scirrhoso.

3 Dolor grauis, ex materiei copia & partis obtuso sensu.

4 Per oppressionem diaphragmatis, cui subiacet lien.

5 Ex corrupti humoris in aluum effluxu, & omnis humoris exhausto.

6 Cum hydrωps est in propinquo, & liẽ est κατάῤῥοπος. 7 Color enim similis efflorescit humori, cuius dominatu corpus tenetur. Vnde sæpe ićterus niger, elephantiasis. 8 Et in dextrũ molestior, ob μετεωρισμὸν & suspensionẽ. 9 Quæ præ se fert idæam partis obsessæ, Sed tamen existit ἀνάῤῥοπος καὶ κατάῤῥοπος lien, atque tum rotundus est tumor. 10 Ad claviculã, diaphragmatis sympatειâ, quæ tunicæ costas succingenti cõmunicatur 11 Ex prauorũ succorũ pleonexia: vnde purgationis necessariæ significatio fit. 12 Humoris in aluo corruptione. 13 Ex flatulẽto spiritu. 14 Criticus, aut symptωmaticus. 15 Ex trãslatione materiæ, siue acerbi vaporis, per continuitatẽ interioris tunicæ, quæ palato & stomacho cõmunis est. 16 Expurgãda prima regio corporis, vt splenica medicamẽta ad lienẽ aditũ habeãt. Vt. ℞. cass. recens extrac. ℥. 6. cũ saccharo singatur bolus. Deinde. ℞. folior. sennæ mũd. ℥. 3. vel ℥. ß. macerẽtur in decocto prun. damasc. & statim dilutũ superbibatur. 17 Et quidẽ sine ratiõe, nec sine periculo.

ſanguine, qui effluit, lienē inungunt. Veteres enim naturali quadam ratione atque beneficio conſtare crediderunt, ſuperfuſum ſanguinē languenti membro præſtare medicinam. Quòd & Veterinarij retinent. Conſtat quoque certo experimento venas apertas, quæ ad lienem nigricant, vehementer profuiſſe, vt inde inueteratum malum & contumax omninò curatū ſit. Iiſdē venis ſanguiſugę & cucurbitulę cū ſcarificatione affigi poſſunt. Sed hæc localia remedia lieni, vacuato iam corpore, cōueniunt.

Purgandum quoque corpus eſt, ídq; interuallis, pharmaco quidem per os ſumpto, ſi magnus tumor eſt, aut ſuperiori viſceris parte collocatus. Diuretica non ita proſunt, quia à liene ad renes non 18 ita comparata via eſt. Cæterùm iuuare poſſunt alia ratione, quia videlicet incîdunt, & aperiunt.

Potiones & melicrata ex cortice radicis 19 capparis, ſcolopendria, capillaribus, roſmarino, radice thamariſci, ſemine agni caſti, endiuiæ, ſcariolæ, portulacæ, ſeminibus illis maioribus & minoribus, cortice & radice ſalicis, fraxini, geniſtæ, & aliis, quæ capite de oppilatione hepatis ſcripta ſunt.

Purgationes ex epithymo, foliis ſennæ, puluere hieræ 20 diacolocynthidos, & aliis, quæ cap. de melancholia deſcripta ſunt. Ex ſero caprino, aqua fabrorum, aut ea, in qua chalybem candentem ſæpiùs extinxeris.

Laudatur aqua depurata, quæ è cotibus defluit, cum acuuntur enſes. Lixiuiū, oxymel, acetū ſcylliticum, ſyrupus acetoſus, ſyrupus capill. ven. de pomis, aquæ, & cætera, quæ partim capite de oppilatione hepatis, partim cap. de hydrωpe dicta ſunt.

18 Tamē ſecundo indicio lien per vrinas interdum vacuatur. Hipp. lib. de internis affectionibus.

19 Nā quale eſt hepati abſynthium, talis eſt lieni cortex capparis: & quale eſt hepati eupatoriū, tale & lieni ſcolopēdriū. Sic itaq; fiat melicratum. ℞. cort. rad. cappar. ℥.6. polypod. querni tātundem: f. decoct. ſufficiens: in colatura diſſolue mellis ℥.3. f. hydrom. Vtatur horis duabus ante paſtum.

20 Præſertim ex deſcriptiōe Paſchij apud Scribo. Largum.

Capparum [21] vſus ex oleo & aceto plurimùm laudatur. Laudatur vas è ligno fraxini, quo vtantur, dum bibunt. Corallus quoque tritus ex ſyrupo acetoſo. Optimum interim erit his vti trochiſcis. ♃ puluer. thamariſci, radic. cappar. ceterach, ana ℥. 1. limaturæ chalybis ℥. ß. ſpicæ, cinamom. ana ℈.1. ſacchari borraginati vnc.1. cum oxymelite fiant trochiſci.

Ad vehementem etiam lienis dolorem, inflationem, duritiem, puncturam, mirabilis eſt puluis diacapparon à veteribus ſic concinnatus. ♃. cortic. radic. cappar. exag.27. (eſt autem exagium Actuario ſextula, ſexta vnciæ pars) ſemin. acetoſæ exag.18. cortic. radic. thamariſci exag. 9. trita in puluerē dentur cum aqua, vel oxymelite, exagij vnius pondere. Decumbat in ſiniſtrum latus æger, & tres horas ieiunet. Sumendi tempus hora noctis media, vel cum ſitis vrget.

Durities verò, quòd attinet ad topica, mollientibus, incidentibus, reſoluentibus curanda eſt. Adſtringentia quoque commiſcenda, vt inde roboretur [22] viſcus, plus minúſve, pro ratione fluxionis & infirmitatis viſceris. Mollies hoc vnguento, incîdes, ac reſolues.

♃. [23] olei de capparibus ℥.6. medullæ vituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto diſſoluti ana

21 Capparum vſus, ſine delectu minimè eſt admittēdus. Dum enim ex aceto ſumuntur, oxyregmiam pariunt. Adde quod humor melancholicus ab aceto fermentetur. Hippoc. lib. 3. de vict. rat. in morb. ac. Sed tales ex vſu eſſe poterūt cappares: ♃. capparum ℔. 3. paſſul. Corynthiac. ℔. 1. reponantur in ℔. 1. ſacchar. fuſi cū ℥. ß. cinamomi in vaſe, & affundatur aliquid aceti. Hæ ventriculo non oberunt. 22 *Communi enim officio fungitur.*

23 *Vel. ♃. medullæ cerui, aut cruris vituli, butyri recentis, olei de cappar. ana ℔. 1. ammon. in aceto diſſol ℥. 2. aquæ roſar. ℔. ß. coquantur ad conſumptionem prædictæ aquæ in balneo mariæ, quo linatur lienis regio, leuiter fricanda manu.*

ʒ.2.aceti ʒ.1.ceræ quantum sufficit, fiat emplastrum molle ad formam linguæ bubulæ.

Remollit butyrũ, adipes ex cap.7. lib.5.de Simpl. & libro 5. de compositione pharmac. secundum genera.

Radix lilij, maluæ, bismaluæ, brancæ vrsinæ siue achanti. Scylla quoque & radices in oleo & vino austero coquuntur, ad consumptionem vini. Deinde ad formam emplastri imponuntur.

Contra tumores & obstructiones lienis præstãtissimum istud est vnguentum. ℞. mucagin. seminis althææ extractæ in vino albo tenui ʒ.6. olei de capparib.℥.1. adipis anatis ʒ.3.puluer. ceterach.ʒ 2. f.vnguẽtum. Aliud. ℞. olei rutacei, ol. de capparib. ʒ.6.puluer. radic. cappar.ʒ.1. ceræ & aceti scyllitici parum, fiat vngẽntum. Vel.℞.olibani, ammoniac. ana ℥.1. dissoluantur cum aceto ad crassitudinem: deinde cum succo brassicæ diu pinsantur, & apponantur ad duritiem splenis.

Ficus pingues similiter præparatæ, ammoniacum in aceto dissolutum, & ex oleo rosaceo, oleo in quo scolopendrium coxerit, oleo amydg. dulcium, de liliis, de cucumere asinino, de hyperico, de ben, de capparibus. Conuenit & emplastrum de meliloto, dialthæas, cerotum œsypi, diachylon sine gummi, cum mucaginibus radicis althææ, lini, fœnugræci. Vbi iam remollita durities est, lapis molaris, pyrites, aut 24 lapis alioqui durissimus aceto acerrimo candens extinguitur: linteis inuoluitur, & sæpe apponitur. Alioqui fumus excipitur. Sed his vtendũ est solùm, cum iam aliqua ex

24 Aut etiã lateres candentes aceto extincti parti admouentur ad discutiendum.

parte remollitus tumor est. A quorum vsu ad remollientia redeundum est, oportétque per interualla alternatim vti his remediis. Posteà verò fortioribus vtendum erit, ac primùm quidem ammoniaco opopanax miscendus est. ♃. ammoniaci ℥.1. ß. opopanacis ℥.1. Dissoluantur gummi in aceto: deinde malaxentur cum oleo de cucumere asinino. Iam quoque miscebitur emplastrum Agrippæ: & vt minuetur tumor, veniemus ad emplastrum de fermento, ad dropaces, ad sinapismos, ad cauteria tum potentialia (vt vocant) tum actualia.

At si humorum inhibitioni sit eadem opera incumbendum, emplastrum eiusmodi conuenientissimum erit.

♃. resinæ frixæ ℥.12. ceræ, ammoniaci ana ℥.6. auripigmenti, aluminis sciss. olei veter. ana ℥.1. s. aceti acrioris q. sufficit ammoniaco soluendo. Sacculis quoque vti oportebit resiccantibus ac resoluentibus, nunquam tamen neglecto remollientium vsu. Sacculi.

♃. milij parum conquassati P.2. salis P.ß. torrefiant in tegula calida. Fiant duo sacculi longitudine dimidij palmi, interpuncti in linteo trito & raro, & perfumigati cum aceto acerrimo, in quo lapis durissimus & igne candens extinctus sit.

Contra rugitus & fluctuantem 26 aquam è regione lienis probatum est hoc veterum remedium.

26 Frequens clysterum ex decocto capitis veruecini vsus mirificè confert ad rugitus & fluctuantem aquā è lienis regione.

♃. piperis, cumini, rut. ana exag. 10. nitr. exag. 9. melle optimo excipe. Dentur manè & vesperi exag. 2. Vel.

♃. nigellæ Romanæ, seminis anis. apij, petros. cumini ana exag. 2. misceatur libr. 1. farinæ,

piſtoria arte, fiat panis. Poſſunt & ſpecies è vino dari. Melior panis, ſi ex aqua decoctionis fraxini pinſatur.

Frequens hoc malum eſt ortum à frigore, quod poſt plenilunia frigidiori cœlo, poſt vſum aquæ & frigidorum magis apparet. In quo purgãdum corpus eſt per interualla ex hiera aliquando ſimplici, aliquando diacolocynth. Vel.

℞. aloës ſuccotrinæ ʒ.ȝ. rhab.electi, agar. tro. ana ʒ.ß. ceterach, ſcolopendrij, ſem. agni caſti, & endiuiæ ana ℈.ß. cinamomi, aſari, ſpicæ, raſuræ cornu cerui, raſuræ eboris, coralli ana Gra.8. cum aceto ſcyllitico formentur pilulæ. Vtatur drach.1. ſingulis hebdomadibus. Exſiccanda quoque aqua ſacculis.

℞. cumini P.2. ſem.agni caſti, ſem.rutæ ana ℥.1. craſſiuſculè cõquaſſata, & in tegula ſiccata, duobus ſacculis (vt priùs) includantur, & calidi ſacculi alternatim apponantur.

Vaporatio quoque conuenit ex duriſſimo lapide candente extincto in aceto, in quo ebulus, folia ſalicis & ſcolopendrium coxerint.

Vnctiones, quæ in aſcite. Radix acori in acri aceto cocta, tum addita octaua parte ſem. naſturtij, emplaſtri modo imponitur.

Lepidium quoque per ſe tritum, & calido aceto merſum. Videndum tamen ne refrigeſcant.

Conueniunt ſpleni à proprietate ſplen aſini domeſtici, & ſylueſtris, pulli equini, veſpertilionis decolati corpus. Crementur hæc in vaſe teſtaceo: ʒ.1. pulueris, vel eo plus, ex oxymelite imperatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Σπληνώδεις Hipp. dicuntur, quibus diu obdurit lien. Sed & multi alij sunt lienis tumores, quorum sua signa sunt. De externis & internis lienosi describuntur, si vitiosi malè colorātur, halitus fœtet, aluus adstringitur, tumet lien, semper æqualiter emaciantur, vlcera mala contrahunt. Pituitosi minùs hæc patiuntur. Tumor modò decrescit. Obdurescit autem ab humore melancholico, vel phlegmone, nec concocta, nec digesta. Sequitúrque sæpe humoris melancholici per intestina profusio. Lienem enim κατάῤῥοπον vocat Hipp. 6. Epid. quia vel tumore durus deorsum vergit: vel eò sua excrementa abiicit. Purgatur enim per intestina & hæmorrhoidas, à quibus etiam lienem durum sanari scripsit in eundem librum Gal. com. 5. Vnde Medicus naturalem curationem sequutus, viam & rationem purgandi lienis instituere debet. Neque tamen negamus industria naturæ aliquādo humorem melancholicum per renes & vesicam expurgari, & περὶ παθῶν id docetur. Sed capite de doloribus capitis annotauimus nullam esse viam communem, ex Galeno in Methodo medēdi, & anatomía, nisi multiplici anfractu in venam cauam regurgitans humor eò perueniat. Hic affectus longus est & periculosus, præsertim superueniente intestinorum difficultate, tum quia intestina læduntur humoris transitu, & vires labefactantur: tum quia hepar simul cum omni venoso genere compatitur, vnde vel refrigerato calore natiuo sequitur hydrops, vel interitus. Nam quod Hipp. 48. Aph. lib 6. scribit, Lienosis superuenire dysenteriam, bonum, intelligendum ratione vacuationis, quæ modum non excedit. In rugitu splenis aliquando impletur colum flatu: aliquando vas, quod à medio ascendit. Sed distinguitur, quia in splene dolor grauis, in vna parte fixus, & sinistra. In colo verò acutus, mobilis, & vagus.

Σπληνώδεις.

Lien κατάῤῥοπος cur sit.

Lienis morbus cur periculosus.

Eadem, quæ in hepate, remedia, sed valentiora conueniunt, incidentia, flatus discutientia, mollientia, aperientia, thamariscus, ebuli radix vel ireos, puluis scolopēdriæ ceterach, brionia, cortex hederę, radix capparis, diacappa rō, olibanū, ammoniacū, oxymel de radicibus, torchisci de eupatorio, cerata, oleū laurinū, emplastra de meliloto

Lieni valentiora quàm hepati remedia.

diachylon, lien bubulus, onagri, vespertilio siccatus, capite detracto, limatura chalybis, & similia. Democritus thamarisci carbones ignitos in vino extinguebat. Aegri cum sumunt medicamenta, in latus sinistrũ decumbant.

ANTO. VALETII EXERCIT. XL.

Iisdem fermè vitiis tentatur lien, quibus hepar, sed sæpiùs obstructione & scirrho, propter aliméti, quod attrahit, speciem. Crassior enim sanguis in illius visceris nutricationem facessit. At talis quidem succus nunc melancholicus, nũc pituitosus in liene imbecillo coaceruatur, neque commodè repurgatur: aut etiam ministratur ab hepate, propter eius naturæ alimentorũ vsum, vel ob solẽnis cuiusdam vacuationis, vt mensium, hæmorrhoïdũ, suppressionem. Tumore sinistri hypochódrij cum duritie coniuncto, graui dolore, difficultate spirãdi, colore corporis subnigro & plũbeo satis hic affectus manifestus euadit. Hûc reuocãtur remedia obstructioni hepatis adhibita, sed quæ sint vehemẽtiora. Imprimis igitur vacuata prima corporis regione mittitur sanguis ex interna cubiti sinistri: cuius detrahendi quantitatem & vires, & ipsius sanguinis color indicabunt. Mox materia crassa & viscida parabitur his zulapiis.

Gal. lib. 13. Methodi, & li. 2. ad Glau.

℞. syr. capill. ven. oxymelitis simpl. & syr. de fumaria ana ℥. 1. aquar. gram. lupul. & borrag. an· ℥. 2. vel ℥. 3. f. zulap. pro dosib. 3. Sumat bis in die duab. hor. antè pastum. Vel. ℞. syr. de scolopendr. de bizantiis & de epithymo ana ℥. 1. cum aquis prædictis vel cum decocto splenico f. zulap. quod cõdiatur pauc. cina. santal. citr. vel puluer. elect. triasantalini.

Sed vsitatiora sunt apozemata, cum simplicia suppetunt accommodata. Vt.

♃. cortic.radic cappar.thamarisc. oxylapath. ana ℥.i. cichorij totius,fol. scolopēd.cetherach,adianth. polytr. fumar.borrag.& bugloss.ana M.j, summit. lupul.thym. epith.cuscut.ana P.i.glycyrrhizæ rasæ ʒ.2. passul.mund. ℥.i.quat.sem.frigid.maior.an.ʒ.i.sem.cuscut.anis.fœnic. fumar.ana ʒ.i.ß. flor.genist. recent. & triū flor. cardiac. ana P.i.f.decoct.ad quart.5. ♃.prædict.decoct. quart.3. In colatura dissol. oxymel. simpl. vel scyllitic. ℥.3.f. apozem.clar. & condīt.f.art.cap.vt antè,bis in die.

In reliquo decocto infundūtur fol.sen.mund.℥.3. agar.troch.ʒ.x. & addita sacchari quātitate sufficiēte fit syrup.perfe.coct.cuius ℥.2.ß.cū decoct.passul. glycyrr.& anisi dissolutæ in hebdomade sumantur. Quæ si parū mouerint,iteratę eiusdē syrupi dosi addetur aliquid electar.diacarth.cōfectionis hamech, aut diaphœnici. Vel in dosi conuenientis decocti, quale est apozematis superioris, infunde foliculor. sennæ mundator.ʒ.2.agar.troch.℈.4.cinam.℈.2. In expressione dissol.syr.de lupul.& cathol.ana ℥.ß.f. potio. Et quoniā purgationes hîc sæpe ac sæpe repetuntur, & verendum est,ne natura vni aut alteri assuescat remedio,sequēs instituì poterit pilu.massa.

♃. massæ interioris pil. sine quib.pil.de fumo terræ ana ʒ.i.ß.rhei elect.℈.4. aloës hepatic. agar. recēs troch. ana ʒ.i.sal.gemm.zinziberis,cinam.ana ℈.i.cum syr. de cichor.simpl. fingatur massa. Postea duplici alura contegatur : reponatur in pyxide terrea. Sumat mensibus singulis circa plenilunium,maximè tempore humido & pluuio , pilulas 5. pro drach. cum vino albo emollitas, manè hora quart.&, si possit,illis superdormiat.

Topica erunt fomenta, linimenta, emplastra.

♃. flor. chamæm. melil. summit. aneth. prass. scolopend. absynth.parietar. hyssop.thym.bismal.totius, violariæ,mercurialis,fumar.an.M.i. sem.lini,fœnugr.alth. ana ℥.i.f. decoct. in aqua & vino albo pro fotu lienis cū spongia vel filtro bis in die longè à cibo.

Deinde linimentum fit huiusmodi.

℞.olei cappar.℥.2.gummi ammoniac.in aceto scyllitico dissoluti ℥.s.assæ odoratæ ʒ.3. cum modica cera.f.litus pro liene manè & vesperi.

Honorato Castellano Regio Medico, quem mira ac penè inimitabili dexteritate Medicinam factitantem nobis inuiderunt fata, & morte præmatura sustulerunt, familiaris erat litus ex struthiocameli adipe,quo nullum efficacius remedium expertum se mihi de liene conquerenti amicè dixit.

Si inueterârit affectus,atque inceperit scirrhus, quod ex renitentia partis,duritie,pedum inflatione, & aliis eius generis signis dignosces, huic tempestiuè occurrendum,metu cachexiæ, hydrωpis, scirrhi.Itaque incidentia magis,tenuantia, emollientia atque discutientia particularia aptari debent.

℞.radic.cucumer.agrest.alth. & lilior. ana ℥.1.cortic.rad.cappar.& thamaris.ana ℥.ß.mal.bism.rut.scolop.ceth.absynth.ana M.1.sem.fœnic.lini & fœnugr.an.℥.ß. flor.cham.melil.& genist.ana P.ß.f.decoct.in vino albo & aqua cum aceto pro fotu lienis cum spong.

Post fotum hoc cataplasma imponetur.

℞.far.sem.lini & fœnugræci ana ℥.1.far.lupinor.℥.ß. puluer.radic.ireos & thamaris.ana ʒ.2. adip. vitulini,& axung. cunicul. ana ℥.1. olei cappar. q.s. cum magmate superioris decocti f.cataplasma.

Quibus cataplasma displicebit, imperabitur liniméтum ex mucag.sem.fœnug.in aq.scolop. extr. olei cappa. & liliac.an.℥.1.ammoniac.in aceto forti & aq. vitæ dissoluti ℥. ß. puluer. radic. bryon. & ireos ana ℈.2. cum pauc.cera. Vel emplastr. aut ceratum ex eiusdem ammoniaci emolliti in vino albo ℥.ß.styrac. cal. ʒ.2. puluer.rad. ireos Flor.cyper. & aristoloch.rotund.ana ʒ.ß.axung.anser. & ol. a-

mygdal.dulc.quantitate ſuffic.compingetur: & ſuper alutam in formam linguæ bubulæ extendetur. Sed & quoniam huius viſceris robur ſemper conſeruandum,talis concinnabitur opiata.

℞.conſeru.roſ.℥.2.cōſeru.anth. capill. ven.& bugloſ. ana ℥.1.electarij lætificant. Gal.confectionis alker. aromat.roſ.ana ℈.2.Mythridatij veteris ℈.4.cum ſyrupo de ſcolopendria,f.opiata:de qua capiat magnitudinem fabæ hora ſomni,& in exitu lecti.

His ita adminiſtratis ſi perſeueret affectus, crebri iniicietur clyſtêres, maximè ſi inferna parte lien magis intumeat. Fortioribus quoque purgationibus id viſceris laceſſemus,quòd (ait Gal.lib.13. Method.) hac duntaxat via lienis ſuperflua vacuentur. Quod controuerſia non caret. Nam & annotauit Hollerius ex Hippocrate libr. de intern. affect. ſecundo iudicio lienem per vrinas expurgari: & ſcripſit Gal. cap.2. libr.2. de arte cur.ad Glauc. lienem cum renibus per vrinarios meatus vacuari. Noui ego religioſum virum, quo cum quotidie familiariter verſor, cui ter, aut quater in anno,maximè Vere & Autumno ineuntibus, intumeſcit lien: ac dum prominulus tumor inſtat, dolore hypochondrij infeſtatur,ſubliuidus toto fit corpore, ſenſimq́; deteriùs habet. Sed tandem nigricantibus vrinis atramento ſimillimis,erumpentibus per 5.aut 7.dies, priſtinam reſumit incolumitatem, tumore & grauitate hypochondrij vaneſcentibus. Iam à 12. aut 15.annis repetito iſtiuſmodi per interualla vrinarũ profluuio detinetur, cùm antè turgidas, ſed minùs apertas habuiſſet hæmorrhoïdas. Sed hæc parerga.

De Colico 1 Dolore. CAP. 41.

HVius multiplex causa est. Ac primùm de 2 phlegmatica dicendum. Itaque colligitur pituita crassa & frigida, atque aliquando vitrea, otio, intemperante 3 vita, obstructis viis, 4 per quas bilis in intestinum defluit. Hinc dolor excitatur 5 quasi infixi pali, certóque loco insistit: sed vt plurimum ad inguem sinistrum, & vtrúmq; renem, sursúmque aliquando reuoluitur, & locum mutat, vt sunt fluxus coli intestini, quod relicto intestino recto in sinistrum inguen diuertit. Ad sinistrum renem ascendit, vbi angustius est. Quę angustiæ efficiunt aliquando, vt hac patre dolor 6 colicus grauis intendatur. Hinc ad splenem & ventriculum iam laxius extenditur, subítque hepar, hærétque aliquando cysti fellis. Postremò in dextrum ilium descendit, vbi desinit in cœcum, quod ad renem dextrum positum est. Dolor hic fixus, vt in angustiis, quæ ad sinistrum renem sunt, nephriticum dolorem repræsentat, vt etiam peritos Medicos fallat. Sed in nephritide vrinæ 7 tenues, albæ, postea etiam cum aspero atque sabuloso sedimento. Dolor ad coxas 8 extenditur. Fomētis & cataplasmatis mitigatur: inde laxatis viis non cōmutat locum: aut si commutat, perinæum, & viæ vreterum affliguntur. In colico hoc dolore vrinæ tinctæ & ignitæ, quæque biliosum falsò repræsentant. Impostura fit, quia bilis, quæ ad intestinum defluebat, interceptis viis ad renes diuertit. Præclusæ viæ sunt, vt neque ructus, neque strepitus ventris exire possit.

1 *Qui ab intestino colo nomē habet, éstque dolorū omniū sæuissimus. Cuius doloris multiplex causa est: materia crassa & lenta, flatus, humorum acrimonia, & inflammatio.*

2 *Qui à pituita vitrea intestino affixa ortum ducit.*

3 *Vt largiore potu, & fructuū vsu.*

4 *Desiderato naturali clystere, qua bilis est, quo pituita vacuatur.*

5 *Galenus lib. 2. & 6. de locis malè affect.*

6 *Vnde similitudine symptomatum in incerto est, vtra pars afficiatur.*

7 *Ab obstructione.* 8 *Obliquo enim ductu secundum ilia ad pubem fertur.*

Stercora sine succo, plena flatibus, similia bubulis, quæ iniecta aquæ consistant, neque in fundum demergantur.

Curatio.

Causa mali humor ille frigidus affixus 9 intestino. Symptωma verò dolor, qui si vrget vehementiùs, priùs quidem 10 leniendus est, quàm affectui consulas.

At quę doloris gratiâ imperantur, ea prodesse solent, vel quia intemperiem 11 corrigunt, vel causam auferunt, vel leniunt atque contemperant, aut stupefaciunt.

Narcoticorum vsus in hoc genere colici doloris omninò suspectus 12 Græcis, permissus Arabibus. Optimum genus est, quod simul & causam 13 tollit, & dolorem attemperat. Secundum, quod solùm temperat.

Remedia verò multiplicia. 14 Phlebotomia, purgatio, balnea, exteriùs 15 admota medicamenta, cucurbitulæ, potiones, amuleta, quæq; proprietate 16 quadam colicos curant.

Phlebotomia 17 omnibus ferè relicta est. Octauius approbat. Et nostra 18 memoria efficaci admodum remedio interim vsurpatur: multò magis, si dolor grauiùs vrit: si bene carnosum corpus est: si vires, ætas, & cætera permittunt. Remissionis tempore è basilica dextra, auersionis gratiâ, angusto fo-

9 Qui aut illic generatione habuit localem, aut aliũde affluxit, aut cõtinẽter affluit.
10 Nihil enim æquè facit infirmum corpus, ac dolor. Hipp. li. 3. de fractur.
11 Partem, & humorem ad æqualitatem adducendo.
12 Hi tamẽ Philonium præscribunt.
13 Purgando, digerẽdo, temperamentum partis & habitum restituendo.
14 Si causæ cõiunctæ vis excitet antecedentem, si phlegmone adsit, si humores doloris vi æstu incanduerint.
15 Quæ dolorem leniant, flatus discutiant, materiam coquant.
16 Vt intestinum lupinum.
17 Quòd nihil conferre posse videatur, néque ad affectum, néque ad symptωmatis correctionem, præsertim cùm materia sit vitrea pituita.
18 Cum doloris acerbitas causæ magnitudinem superat, successeditque causæ coniunctæ antecedentis perennis affluxio ex vitio aliquo.

ramine,& modica vacuatione, nisi febris adsit. Tú enim multò liberiùs,atque etiam copiosiùs,sanguis depleri potest.

Quòd ad purgationem attinet,quia materia cõtumax est,incidentibus primùm, concoquentibus atque detergentibus vtendum est: tum [19] ratione vitæ,tum iis quæ clysteribus iniiciũtur,atque etiam exteriùs admouentur. Conueniũt ergò origanum, mẽtha,pulegium,marrubium, hyssopus,thymum, maiorana,ammi,beta,rosmarinus,enula,radix pœoniæ,scordion,seseli,ruta, lybistichum, anetũ, chamæmelum,asparagus,anisum,carui, & dauci semina,vinum teuue,odoriferum,zedoaria,galanga,castoreum, gallia, aromaticum rosatum, puluis ducis, mythridatium, theriaca, confectio de baccis lauri, mel anthosatum. Secunda clasis. Centaurea maior,vrticæ semen, asarum, betæ succus, mercurialis, sal,sulphur, ius galli antiqui,ficus siccæ, carthamus. Sed hæc clasis posterior simplicium deterget magis. Iisdem quoque scopis hieram,polypodium,& serapinum commiscemus.

19 Quæ sit cruditatis expers, nimiaque humoris abundantiæ, quæque tenuis sit & exquisita.

Olea conueniunt anethinum, rutaceum, [20] & in quibus superiora coxerint. Fortius est [21] petroleum,oleum de castoreo,euphorbio, piperibus,sæpéque gummi in oleo dissoluimus, vt galbanum, serapinum,quale hoc est.

20 Oleum etiam nucũ.
21 Vulgò dicitur oleum Philosophorum.

♃. galbani ℥. ß. dissolue in olei rutacei. ℥.3. aut circiter. Aliquãdo etiam & moschum, & algaliam, & ciuetam, sed minori modo,in oleo dissoluimus, Quale hoc est.

♃.ciuetæ Gr.4. aut 6. dissolue in oleo ruraceo. Inunge. Vel fit illitus è pipere longo & vitello oui.

Sunt

Sunt qui addant oleum anethinum. Diuitibus moschũ & algalia eodem modo diſſoluantur. Eiuſmodi olea vel cum 22 clyſteribus iniiciuntur, aliquando quidem per ſe, aliquando cum decoctione conuenienti: iiſdem ea pars, in qua 23 dolor eſt, inungitur.

22 *Ex decocto rerum incidẽtium, extenuantium, detergẽtium.*

Cæterùm oportet hoc in primis animaduertere, vt & incidamus, & concoquamus citra calorem vehementem, & iis quæ minimè inflant. Calidiora verò conuenient iam purgata materiâ, vt inde relicta intemperies corrigatur. Melicrata ex ſupradicta materia comparari poſſunt. Et hæ potiones plurimùm laudantur.

23 *Præſertim circum vmbilicum, & vtrúmque renem.*

℞. ſummitatum abſynthij vulg. P.1. ſem. cumini. ʒ.2. feruefiant in vino tenui odorifero: expreſſio bibatur. Aliud.

℞. quarum 24 cordialium ℥.2. aquæ nepetæ ℥.1. In quibus diſſolue theriacę aut mythridatij ℈.2. Vel.

24 *Vt cardui bened. morſus diaboli, ſcabioſæ, & ſimil.*

℞. menthæ viridis M. ſ. efferueſcat in vino albo tenui, aut vino mulſo. Per tres dies bibitum omninò liberat. Item & marrubij decoctum. Aliud.

℞. vini maluatici. ʒ.2. calami aromatici. ʒ.ß. croci Gr.4. ferueant leuiter in calidis cineribus: colatura bibatur. Similiter ex galangæ & cumini ana ʒ 1. feruefacti cum vino albo tenui. Vinum abſynthites ab Aëtio plurimùm commẽdatur: aluum enim roborat, bilem repurgat, eius generationem prohibet, deterget, ventos propellit, diſcutit, auertit, ſpiritꝰ defæcat. Alij, & rectè quidem, adiiciũt cumini momentum, vt ʒ.1. quæ feruefiat in eo vino.

Probatum quoque & iſtud eſt certiſſimo experimento remedium. Cortex aurengiorum in vi-

no albo coquitur ad tertias. Vinum quotidie ieiuno bibitur. Valet & ad præcautionem, & ad curationem. Sumunt alij, ſucci herbę veronicæ & vini alb. ana ℨ.2. potui dant, & mirificè iuuant. Item illud.

℞. ſucc. maioranæ ℈.4. caſtor. ℈.2. cum vino Hippocratico bibantur.

Cucurbitula ampla, & cum multo igne medio 25 vmbilico affigi debet. Coquit enim. Sed vtilior vſus eius futurus eſt, ſi priùs impleatur vino calido, in quo aliquid ex ſupra dicta materia coxerit, & ita calida affigatur. Vtile quoq; fuerit alliorum ſucco, aut re ſimili inungere parte interiori.

25 Ad reſtituẽdum inteſtini habitũ, & dolorem leniendum. Sed tamẽ cucurbitula nõ niſi cæteris adminiſtratis adhibẽda.

Vbi materia iam attenuata, & ex parte cocta, partim clyſteribus, partim 26 catharticis ſubducenda eſt. In clyſteribus ex ſupradicta materia 27 comparatis mellis anthoſati ℥.1. olei conuenientis, vt anethini, vel rutacei. ℥.3. diſſolui debent. Aliquid quoque ſalis, vt ℨ.2., potiùs quàm nitrum, quod ventrem ſubuerterit, diſſoluere oportet.

26 Sed multò magis clyſteribus.

27 Vt. ℞. oleor. rutæ, nucum, anethi, vini maluatici an. quarta. 1. cõfectionis de baccis lauri ℥.ß. hieræ picræ tantundem, fiat clyſter.

Procedente etiam malo. ℨ.2.3. aut 4. pul. hieræ picræ, aut ℥.1. vel. ℨ.6. hieræ, diaphœnici quoq; ℥ ß. aut tantundem terebinthinæ adiici poteſt. Veteres clyſteres imperabant craſſiore ſubſtantia, ex ſolo interim oleo, modúmque faciebant ad heminas duas, id eſt, ad duas libras, aut noſtro more ad quartaria ſex. Purgatio per os leuis eſſe debet, quales ſunt hæ pilulæ frequentatæ.

℞. hieræ picræ. ℨ.ß. cum vino albo tenui formétur tres pilulæ coopertæ 28 foliis auri. Paulò fortiores, ſi tantum addas rhabarbari, oportétque à leuioribus ad fortiores progredi.

28 Vel ſine auro, cũ puluere glycyrrhizæ. Aurũ enim ventriculo negotium faceſſit.

Terebinthina quoque plurimùm laudatur. Da-

tur ab ℥.ß.ad ℥.1.inuoluta nebulis, vt fiant, quod aiunt, morselli.

Nonnunquam terebinthinæ 29 dimidium ℨ. hieræ, aut rhabarbari incorporatur, vt sint terebinthinæ.ℨ.2.vel ℨ.

29 Vt ℞. terebinth. ℥.ß. hieræ picræ ℈. 2. Misce, & fi. bolus cum nebulis exhibendus.

Fortioribus purgationibus vtendum non est, nisi vbi contumacius malum est. Túmque vti licebit ℨ.1 pulueris hieræ diacolo.coacta in pilulas. Aliquando etiam adiici possunt dacrydij Gr.3.plus minúsue.

Laudantur purgationes, quæ præterquam quod purgant, etiam dolorem stupefaciũt. Quibus vtendum erit nimiùm sæuiente malo, quales sunt.

℞. pul.hieræ picræ.℈.4. opij, croci ana Gr.1.vel 2. pro viribus ægri. Cogantur pilulæ cum vino. Similiter supradictis catharticis ℈.1. philonij commiscebis.

Post purgationes clysteribus, fomentis, balneis vtendum est, iísque maximè, quæ dolorem leniant, qualia sunt chamæmelum, melilotum, anethum, althæa, semen lini, fœnugræci.

Tuncque vtendum erit amuletis, quæ à tota substantia conueniunt. Intestinum lupi siccatũ, tritum datum ℨ. 1. pondere aut. ℈. 4. cum vino albo tenui, in quo chamæmeli flos, vel anethi efferbuerit. Vtuntur variè pelle lupi. Alij cubiliùm stragulas contra hoc malum inde comparant. Alij cingulum gestant, aut partem pellis ventri admouent. Nonnulli stercus lupinum album tritum ex vino albo tenui propinant. Meliora putant, si ossa in stercore inuenta, vnà conterantur. Idem stercus nucula includunt perforata, suspendũt è collo, vt ad ventrem

Ex Galeno lib.10. Simplic.

perueniat. Atque in id vtuntur ligula è corio ceruino, aut filo lanæ ouillæ, quæ à lupo interfecta sit, vel, vt alij volunt, quæ à lupo euaserit.

Laudant & anguillæ sanguinem. Alaudæ genus cristatum (quod Galerita dicitur) vstum aut elixum cum iure galli. Stercus gallinæ, quæ exercetur & nutritur licciore pabulo ex oxycrato. In capite limacum, qui colore sunt cineritio, pellucidus lapis inuenitur: qui tritus, & ex vino, vel aquis cõuenientibus propinatus mirabile contra colicum dolorem remedium præstat. Tunicæ interiores ventriculi erinacei, masculi quidem, in viris: fœminæ, in mulieribus, adiecta tertia parte eorum, quæ incidunt, detergent, & alioqui colicæ conueniunt. Hæc probantur Græcis & Arabibus. Placãdis doloribus internis, post omnia tentata remedia, vtimur decocto chamæmeli, aut aqua destillationis eius arte chymica facta, & in potu data. Acerbiùs verò vexante malo, neque cedente aliis remediis, narcotica permittunt Arabes mixta pharmacis, vt priùs, vel aliter. Ac primùm quidem in clysteribus ex leniente materia capita papaueris concoquemus, quibus si nihil efficitur, vtemur flocculis, qualis hic est.

♃. olei anethini. ℥.2. castorei. ʒ.ß. opij. 30 ℈.1. misce, & in eo madefac flocculum lanæ, quem è filo suspendes: suspensum impelles in sedem, ac simul atque aquieuerit dolor, 31 retrahes: vel clystere veteris, cuiusmodi est veterum.

♃. ol. rutacei ℔.1. opij, castorei an. ℈.1. Sed posteritas Medicorũ oleo admiscet castorei ʒ.ß opii. Gr.5. Per os verò conuenit philonium Rhazæ, cuius hæc descriptio.

30 Vel potiùs ℈.ß. vel gran.5.

31 Ne longa morâ intestinum labefactet opiũ, atque adeo stuporis loco νέκρωσιν inducat. Philonij descriptio alia est in cap. de sputo sanguinis.

℞.piperis,ameos,foliorum rutæ ſiccorum,menthaſtri, caſtorei, baccarum lauri, cumini ana ʒ.1. opii, mandragoræ, ſeminis albi hyoſcyami ana ʒ. ß. mellis. ℥.1.in quo cætera incorporentur: datur. ʒ.1. Quòd ſi catharticum voles efficere, adiicies dacrydij ℈. 1. Secretum Albucaſis ex alliis diſtillatis cum opio.

℞.capita alliorum n.6.opij ℥.3. fiat diſtillatio in alembico,detur modicum eius aquæ.

Aliud Andromachi admirabile, lib.9. de comp. med.κτ̀ τόπους.

℞.piperis albi ʒ.1.opii ʒ.ß. croci Gr.18. ſeminis hyoſcyami albi Gr.15.ſpicæ nardi,pyrethri,caſtorei, euphorbii ana ℈.1.vel ʒ.ß. excipe melle coctò. Doſis eſt ℈. 1. aut dimidium ℈. cum aqua frigida. Ad eundem ſcopum facit maximè Caſſii medicamen, Celſo cap.14.libr. 4. κωλικὸν dictum, quod & potui datum prodeſt,& impoſitum quoque extrinſecus,digerẽdo ſpiritum,dolorem leuat.℞.coſti.aniſ. caſtorei an.ʒ.1.petroſ.ʒ.1.piper.longi,rotundi,myrrhæ,nardi ana ℈.1.excipiantur melle.

Curatio colicæ flatuoſæ.

Eadem ferè curatiò doloris colici nati è flatibus. Nam non alia re differt, quàm quòd in primo genere, plus eſt materiæ, ventorum minùs. Hîc verò inteſtina plurimis flatibus conturbantur, & vel 32 nulla,vel exigua materia eſt.

Propterea minor grauitas, diſtentio maior, vt aliquando parte aliqua venter in gibbum extuberet. Singulare remediũ hîc eſt, Cucurbitula ampla imbuta, vt priùs dictum eſt, 33 medicamentis, quæ

32 Nulla nõ poteſt eſſe colici doloris materia,quãdoquidẽ flatus ſuas in humoribus baſeis habeãt conſtitutas.

33 Vt generoſo vino,malvatico,decocto foliorum & baccharũ lauri.Vel alio poterit illini.

flatus discutiant, cum multa flamma medio vmbilico affixa. Clysteribus primùm vtendum est, 34 qui stercus emolliant. Qualis ex hydrelæo, melle & sale modico. Sed melius fuerit in ea aqua, vnde hydrelæum paratur, priùs fuisse incocta, quæ flatus discutiunt. Sunt autem caminum, ammi, amomũ, seseli, daucus, anisum, fœniculus, petroselinum, caruum, nigella, baccæ iuniperi, lauri, vrticæ semen, ruta, calamẽthum, pulegium, zinziber, caryophylla, calamus aromaticus, cinamomum, piper, galanga. Hæc aromata vino tenui incocta, vel cum vino percolata plurimùm cõueniunt. His autem colicis vina optima, quęque tenui sunt substantia & odorifera, non solùm ęgris, sed sanis etiã conueniunt.

34 Vt ♃. aquæ decoctio nis summitatum anethi quartar. 3. olei communis vel violati quartar. 1. ex hydrelæo fi. clyster.

Abstineat aqua, diluto vino, 35 fructibus humidis, & oleribus: quę ratio vitę imperatur & viris & mulieribus frigidioribus, quibus plurimi flatus toto ventre colligi solent. Hîc etiam aristolochia, castoreo, euphorbio, quę fortiora sunt, vti licet. Ex his omnibus & melicratã componi possunt vina quoque reddi efficaciora condiuntur cibi. Olea vngendo sunt, sacculi, & fomẽta. Probatissimũ mihi est istud linimentũ. ♃. olei rutacei & nardini an. ℥. 6. galbani cũ aqua vitę dissoluti ℥. 3. Liquefiant simul. Deinde cũ ciuetę ℥. 4. croc. gr. 6. f. litus. Vel oleũ anethinum cũ vitello oui subigatur, piper tritũ addatur, & vmbilico adhibeatur. Sed hîc, vt & in reliquis generibus colici doloris, ratio habenda est mulierũ grauidarũ, ne quid iniiciamus, aut etiã applicemus, vel aliter imperemus, quod abortũ faciat. Quale est castoreũ, euphorbiũ, amara omnia.

35 Tum enim vitanda nimia humoris abundantia, & calor natiuus excitandus, qui effœtus languet.

Videndum rursus ne nimiùm aperientibus vtamur. Sic enim fit, vt apertis orificiis vteri sanguis effluat, & sequatur aborsus.

Præterea neq; remolliẽdum, neq; relaxandũ nimis. Hinc enim dissolutis vteri vinculis abortio fit.

Curatio colicæ biliosæ.

Inedia 36 colicos iuuat à frigida, lædit 37 verò à calida. A materia acri vehementissimè cruciantur, vomitus biliosi, æruginosi, motus 38 conuulsionis, & animi 39 deliquia, sudores 40 interim frigidi, & febris, quibus phlebotomia exiguo 41 detracto sanguine cõuenire potest. Multò magis, si febris adest, aut inflammatio orta in intestino. Sed aliquando hîc & in aliis generibus vrina ita supprimitur, vt inde 42 periculum immineat. Qua in re è malleolo vena 43 secanda est. Læduntur hi omnibus acribus & calidis, egẽntq; temperatis, deinde etiam frigidis.

Purgatio 44 conuenit non molesta, nec aceruatim facta, sed interuallis ex ℥.ß. pul. hieræ picræ, ℈.2. ad summum, ʒ.1. rhabarbari.

Cassia, catholicon ad ℥.10. exhibentur: 45 manna ad ℥. 2. eáque dissoluere oportet in aqua hordei, ptisana vulgari, sero lactis, decocto passularum, prunorum, sebesten, violarum.

36 Quòd inediâ cruditas tollatur, cuius dolor colicus soboles existit.

37 Quoniam acrior fit bilis, quæ procreata est. Vnde symptomatis augẽtur ægritum verò inedia perennem affert generationem in biliosis naturis

38 Vi doloris, ex punctis membranis.

39 Syncopæ stomachicæ per cardiogmum.

40 Rapto seroso humore in venas.

41 Ad prohibendam bilis generationẽ, & extinguendã inediam. 42 *A suppreßione vrinæ, & eius ad nobiles partes palyndrome.* 43 *Ad amotionem causæ coniunctæ, & materiæ, quæ in vitio est, vacuationẽ, tum verò ad vrinæ κατάῤῥοιαν.* 44 *Ad collectionem biliosi humoris, quam coli intestini distentio sequitur, distentionem dolor. Vt. ♃. tamarind. ping. passul. mun. ana ℥.1. prun. damasc. num. 12. fol. end. scariol. borrag. flor. viol. recent. summit. lupuli ana p.1. seminũ end. melon. anisi fœnic. glycyr ras. ana ʒ.1.ß. fi. decoct. in qua dissolue. syrup. violac. multarum expreßionum. ℥.1. f. potio.* 45 *Manna tutò exhiberi nequit, quòd huiusmodi colici ferè sint πικρόχολοι καὶ μεγαλόσπλαγχνοι.*

Clyſteres 46 ex radice & foliis althææ, maluæ, violariæ, mucagine ſeminis lini, althææ, pſilij, cydoniorum, adiecto interim capite papaueris cum vitello oui, oleo violato, butyro receñti, adipe anſeris, gallinæ, anatis, ſaccharo violato, aut melle violato.

Vrgente interim dolore, vtile erit hoc cataplaſma admouere. ♃. farinæ lini & hord. ana M 2. coquantur in oleo chamæmel. fi. cataplaſm. calidum apponatur. Vel ceratum ſequens. ♃. ceræ ℥.5. vitell. ouor. 2. farinæ fabar. ℥.ß. olei chamæm, & roſ. ana ʒ.2. Vitellos ouorum cum muccagine ſeminis lini coniunge, & cerato miſce.

Pleróſque curaui lenticulâ, (vaſis genere lentis figuram referente) decocto conuenienti plena, & plantis pedum admota, prouocato inde ſudore. Admouetur quoque conuexâ parte caua, è ferro albo, vel ſtanno.

Atque interim ſi ſuſpitio eſt exulcerationis, tum plantago, roſæ, ſumach, & ſimilia decocto clyſterum miſcenda ſunt.

Plurimùm laudantur clyſteres ex liquidiore hordeato, aut lacte amygdalarum dulcium ad quartaria quinque: in quibus diſſolue butyri recentis ℥.3. ſacchari violati ℥.1. Qui clyſteres, quia leues ſunt, ſi diutiùs retinentur, mel violatum loco ſacchari, aut etiam commune miſcendum erit.

Eadem 47 quoque alimenta ſint. Panis, ex 48 auſtero vino aquæ frigidæ potus, inunctio ex oleo violato, butyro recenti, oleo chamæmelino atque etiam anethino. Sacculi & fomenta ex proximè dicta materia, chamæmelo, anetho, &c.

46 Vt. ♃. radi. althææ ℥.1. fol. viol. mal. alth. pariet. lactuc. ana M.ß. ſeminis pſilij, cydoniorũ, althææ an. ʒ.2. furfur. macr. hord. integr. an. p.1. prun. 10. fi. decoct. In colatura ad ℔.1. diſſolue cathol. ℥.1. vel ʒ.6. mell. violat. ſacchar. rub. an. ℥.1.ß. olei viol. ℥.3. vel olei violati & nenupharini ana ℥.1.ß. fi. clyſter.

47 Primùm temperamẽto frigida: vt iuſcula ex decocto pullorũ, cum lactuca, portu. oxalyde: ptiſana ſeu hordeatum, prunorũ damaſcenorũ vſus, vini abſtinentia, ſyr. violace⁹. Ter die comedat. Nam inedia talibus inimica.

48 Vt vẽtriculus cõfirmetur.

Balnea 49 aquæ dulcis. Narcotica in genere ſerè neceſſaria. Verùm Arabes corrigunt non caſtoreo, pipere & ſimilibus, ſed croco & 50 ſtercore lupi. Quæ ſi medicamentis miſcenda ſunt, miſcebuntur, vt priùs, hieræ, rhabarbaro, catholico, cætera quoque & eadem ratione.

49 *Ex decocto viol. agrimon. parieta. fol. vitis*

50 *Vel condito borrag. citrin. myrobalani.*

Sunt & alia genera colici doloris, vt ab apoſtemate, vermibus, inteſtini deſcenſu, indurata fæce, de quibus alio loco.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Primùm cum de dolore vētris æger cōqueritur, an ſit ſublimis, nécne, conſiderato. Galenus Aph. 7. lib. 6. ſublimē & non ſublimem diſtinguit peritonæo, ita vt ſublimis ſit in membrana, & muſculis abdominis. Hîc dolores leuiores ſint, & minùs periculoſi, faciléque ex proprietate doloris, & differentiis cauſa diſcernitur, addito partium conſenſu. Quare cùm membrana & muſculi viliores ſint partes, & faciliùs remediorū vim ſentiant, de ſalute & remediorum inuentione minùs dubitādum. Sin intra peritonæum, maius periculum. Primóque num ab vtero, an renibus, diſtinguit. Solent enim mulieres à partu, aut quo tempore fluxuri ſunt menſes, dolore colico ſimili torqueri. Sed vtero affecto, dolor magis eſt in ligamentis, ad inguina deſcendit, coxendicus videtur. Quibus adde partum antecedentem. Si ob difficultatem menſium fluentium, dolor magis circum renes, quàm in penitioribus partibus, qua partæ venæ & vaſa ſpermatica ad vterum tendunt. In his enim diſtentio eſt ob plenitudinem, vnde dolor: qui magis torquet, cum menſtruum tempus appetit. Si à renibus ibi dolor incipit, fixus eſt, diuturnus, in veſicam porrigitur, vrina aquoſa, tenuis in principio, vel turbida, aut ſuppreſſa, & ſimilia. Sic de calculo, aut pituita in renibus ſuſpitio eſt; de inflammatione verò, ſi febris iūcta, & magna renum caliditas ſentitur. Alioqui in inteſtinis affectio eſt. Mordentur, diſtenduntur flatu, abſceſſum patiuntur, ſuprà vmbilicum periculoſiùs, infra minùs. Morſus ab intem-

Colici, doloris ſublimis, aut inferioris nota.

Colicus dolor ab vtero ab eo, qui eſt à renibus, diſtinctus.

Colic. dolor à calida causa. perie, inflammatione, pituita vitrea, materia calida. In inflammatione febris & calor. In intemperie cum pituita vitrea, dolor fixus in vna parte, intestinum perforari videtur. A materia calida, dolor acris mordicans, post morbum biliosum, retentam bilem, vt in ictero, calidis irritatur, signa bilis adsunt. A flatu, aut alterius pituitæ multitudine, dolor non ita fixus in vna parte. Iliacus magis fixus, magísque in circuitu vmbilici. Colicus in lateribus potiùs iuxta fundum ventriculi, siue crassus aut viscosus humor sit, siue flatuosus spiritus interclusus, nec habens exitum. Symptωmata sunt, nausea, vomitus pituitosi atque corrupti humoris, multò grauiores, quã per nephriticos affectus, ob recursum flatuum & materiæ sursum ab intestinis, qui aliquando biliosi sunt, tametsi materia pituitosa, excrementorum retentio, vt ne flatus quidem aut ructus exeat. Sæpe vagus est dolor, modóque hanc, modò illam partem grauiùs torquet. Circa vmbilicum aliquando fiunt grauissima tormina, propter anfractus tenuis intestini sensus vegetioris, in quibus interclusus spiritus dolores facit circa lumbos propter cæcum & colum, quod illìc sæpe angustius. Deinde quia illìc vincula neruacea sunt, quibus colum & renes inter se alligantur, & renes lumbis. Hoc malũ si diuturnũ sit, & perseueret, nec remediis cedat, vt fomentis, clysteribus, sacculis, vnguentis & similibus, cõfirmata est intẽperies, & veluti hectica, quę difficillimè remoueri potest, vnde imminet periculũ hydrωpis sicci. Si à vacuatione critica, aut sola refrigeratione nondũ confirmata, adhibitis remediis facilè sedatur. Si hæc non adsunt, nõ flatus, sed cancer, aut abscessus aliquis dolorificus, metuẽdus, periculúmq; imminet, ne marcor hominẽ è medio tollat. Quod obseruatũ est à nobis in D. Zolin Medico, & Aduocato Gilot, cui colum, qua parte vicinũ est reni sinistro, collecta veluti cartilagine dura in scirrhum obduruerat, interiore cauitate eo tumore intercepta, vt nihil transcurreret. Itaq; neq; clysteribus, neq; medicamẽtis iuuabatur, etiã fortibus. Parte dextra colũ ad instar magnæ vesicæ dilatatũ & extensum, medicamentis datis & potionibus plenum. Superiecti, viciniq; musculi abdominis, & peritoneum, saniosa. Post longa, & multorũ annorũ tormina, è quibus tamẽ non decumbebat, sexto,

Colicus à flatu.

Colica symptωmata.

D. Zolin Medicus colico perẽpt⁹, collecta ĩ colo cartilagine dura.

Aduocatus Gilot colico morbo sublatus.

à quo decubuit, die mortuus est sine febre, nisi quodie obiit, nimirũ 5. Martij, 1555. Magister Hieronymus Germanus interna inflãmatione, & putrilagine, colico morbum similẽ passus est: 4. die obiit, extremis antè frigescẽtibus, languescente pulsu, & sanguineis spectris ob oculos obuersantibus. Quod autẽ à veteribus scriptũ est, colicũ dolorẽ trãsire in Paralysim, id rarũ apud nos: familiare quibusdã populis, vt Britonib⁹. Sacerdoti cuidã annorũ 40. ex assiduo propè dolore colico Paralysis nata, dolorẽ soluit, sed mãsit Paralysis annis aliquot. Vires ex pulsu nõ colligẽdę, quia in dolore graui pulsus ferè paucus.

Hieronymus Germanus morbo præhensus colico simili occumbit.

Sacerdos ex aßiduo colico dolore in paralysin incidit.

In vitrea pituita, vomitus, clysmata initio fortiora, pilulæ, vnguenta, syrupi. A viscido humore, & flatu, eadẽ remedia cõueniunt, sed imbecilliora, clyster emolliens, discutiens, relaxãs. A bile aut influxu acris humoris, purgatio ex hiera, clysteres detergẽtes, fotus, aliquando balneum, pulueres à pastu. In phlegmone metuẽda cathartica, quæ humores trahunt ad partẽ affectã. In flatu cucurbitula repẽtè dolorẽ aliquãdo tollit. Rhabar. myrob. ob adstrictionẽ: senna, cassia, pruna, mãna, dulcia, ob flat⁹ minùs cõueniunt: balneũ quoq;, quibus ad cõuulsionẽ, paralysim, arthritidẽ, natura propensior. A nimiùm violẽtis inflãmationis periculum imminet. Senibus, pueris, mulieribus grauidis, imbecillo calore & viribus, narcotica non exhibẽda. In crassis & viscidis humoribus, inimicissima: in acribus & calidis, apta: in crassis spiritibus cõceduntur. Phlebotomia si febris, & sine hac, vbi acutissimus dolor, & omnia cõsentiũt, sed angusto foramine, pauca vacuatione. Veronica trita è vino albo & bibita, alauda cristata in cinerẽ redacta, & esa, cortex mali granati, capita veruecis, furfures frixi, cingula è corio lupi, allia distillata, tunica interior vẽtriculi erinacei, anguillæ sanguis, ossa & stercus lupi cum aqua tepida apot, castoreum, auicula (vulgò Mesange) coralli incisi, triti, & ieiuno dati ad cochlearia ij. per triduũ, cornu cerui vsti, vmbilicus incisus recèns nati infantis, vt si modicũ de eo aurea, vel argentea armilla includatur, & circunferatur, cortex mali aurei. Sunt qui membranã inuolutã capiti pueri recèns nati maximã vim habere contra colicũ dolorẽ affirmẽnt. Propterea si quãdo id accidat (nam non omnib⁹ accidit) obstetrices seruãt, & experimẽto cõstare

Quæ à proprietate colicis medẽtur.

asseuerant. Vnde dicuntur (*nais coëffez*) quod felicitatis præsagium dicunt. Natus est mihi filius Iacobus cùm ea membrana, quare, quia insignis erat, statim subtraxit, subduxítque anus obstetrix.
Physica quadam ratione mirum in modum prosunt, si suo modo & tempore præparentur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLI.

Doloris colici causæ ex cap. 7. lib. 12. Meth.

FActa per distentionem in colo intestino continui solutione dolor prehendit ingens, qui ab affecta sede colicus nuncupatur. Huius causæ sunt, crassus & pituitosus humor intra coli membranas collectus, qui ventrem excruciat, & tormina facit, vnde aluus suppressa est, & nausea ac vomitus molestant: flatuosus spiritus, à quo tensio atque rugitus: inflammatio, cum qua febris adest, dolor in vétre pulsans, vrinæ retentio, bilis vomitiones, quæ alioqui nihil leuant, atque internus feruor: mordacium humorum collectio, à qua similia propemodum, sed paulò mitiora quàm in phlegmone, symptomata sequuntur. Fit interdum à fæcibus induratis: nonnunquam à lumbricis. Nephriticum dolorem colicus sæpe ementitur, quia colon renibus incumbit. Sed vtriúsque distinctio ex peculiaribus signis petenda habetur apud Gal. cap. 2. lib. 6. de loc. mal. affect.

Colici doloris curatio.

Vocatus ad ægrum Medicus hoc vnum imprimis studeat, antequam ad affectus causam tollendam aggrediatur, vt doloris vehementiam, quæ sæpiùs syncopem calamitosam inducit, summoueat. Sedatur dolor anodynis, clysteribus, potionibus, frictionibus abdominis, fomẽtis, litubus, cataplasmatis, incessibus, affixis dolenti loco cucurbitulis. Pri-

morum clysterum quantitas minor esse debet, vt diutiùs retineantur. Maior enim grauando vim irritaret expultricem. Sed & in dolore mitiore licebit eadem opera causam ipsam demoliri. Vt si crassus ac frigidus humor intestinum afficiat, hic imperatur clyster.

♃. mal. bism. violar. pariet. ana M 1. chamæm. summitat. aneth. origan. calamenth. abrot. ana M. ß. semin. anis. caru. cumin. ameos, sesel. ana ℥. ß. baccar. laur. semin. rut. ana ʒ. 2. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. cathol. & diaphœn. ana ℥. ß. sacchar. rubr. mell. anthos. ana ℥. ß, olei anethi & chamæm. ana ℥. 1. f. f. clyster.

Ast vbi flatus præualebunt, ita præscribetur.

♃. decoct. remollientis & carminatiuæ ℔. 1. in qua dissol. cath. ℥. 1. confect. de baccis lauri. ʒ. 3. mell. anthos. sacchar. rub. ana ℥. 1. olei aneth. ℥. 3. f. clyster.

Itẽ si perseueret dolor, denuò clyster alter iniiciatur.

♃. olei lini, olei nuc. ana ℥. 3. olei aneth. ℥. 4. terebinth. vnc. 1. f. clyster.

Terebinthina tum maximè adiicitur, atque etiam oleum de scorpionibus, cum renum malè affectorum suspitio incidit. Quod si biliosa sit causa, comparabuntur clysteres non è solis calfacientibus, sed mistis refrigerantibus: vt si cum remollitiuis vulgò dictis cichor. endiu. violaria, semin. frigida decoquantur: cassia cum diaphœn. sacchar. mel. viol. oleum viol. & aneth. dissoluantur. Neque verò omittentur potiones ex phlegmagogis, aut cholagogis, vt erit materia, instituendæ: nec, quæ assumpta aut admota prosunt, qualia ab Hollerio describuntur multa. Colicum dolorem quàm citissimè sedare, quæ ad amplissimum Ducem Aumallium misit Comes Rupefortius remedia, communi notum est experientia. Ea quamuis vulgaria, non grauabor

subiicere: ℞.malu. bismal. mercurial. ana M.i. parietar. M.i.ß. semin.rut. ℥.i. Bulliant in æquis vini & aquæ partibus, parca tamen quantitate adhibitis, vt liquoris plurimum per setaceum traiiciendi supersit. Herbis & seminib.coctis adde butyr.recent.& olei chamæm.quãtum satis sit ad cataplasma. Excipiatur stuppis, dolenti parti applicandum.

Sed antequam cataplasma adhibeatur, spongia decocto imbuta superiori, cui tantillum aceti, aut vini albi immistum sit, fouetur locus. Perseuerante dolore, panis recens cocti in clibano, & adhuc calentis mica imbuitur ol.scorpion. ℥.i.ß. ol.aneth. & rut. ana ℥.2. quæ puluere tenuissimo è seminib. cumini, anis. & fœniculi parato sinapisata, vt loquuntur, calidè affectæ sedi apponitur. Cæterùm si dolor sit à phlegmone, longè operosior ineunda curatio, metu ilei, in quem facilè degenerat. Valentibus ægri viribus mittitur sanguis. Mollientibus clysteribus sæpe sollicitatur aluus. Admouentur initio repellentia: deinde, vt in reliquis inflammationibus, sensim ad resoluentia venitur.

De alui fluxionibus. CAP. 42.

1 Intemperie, vitiata conformatione, solutione continui.
2 Criticè, vel symptomaticè.
3 Per Apho. 30. lib.7.
4 Suppressa quoque cerebri vacuatione solita per nares.

FLuxiones alui partim vitio 1 ventriculi & intestinorum, partim vitio materiæ excitari solent. Ea verò materia vel in ventre est cõcepta, vel aliunde 2 translata, vt à cerebro, in fluxu 3 cerebrali. Eiusmodi fluxus solet euenire otiosis, intemperatis, iis qui somno nimiùm indulgent, quique 4 humidiore sunt cerebro, modò iuncta frigiditate, aliquando etiam caliditate. Humida aëris constitutione, Austrina, & maximè cùm sequũ-

tur Aquilones, qui per Austros & cælum pluuium collectam materiam exprimunt in ventrem. Commouetur fluxio expergefactis, & periodica est. Ex ratione materiæ curatio instituenda est. Nam aliquando pituita dulcis est, aut expers qualitatis: aliquando salsa, acris & mordax, quæ distinguenda sunt & curanda, ex iis, quæ cap. de catarrho descripta sunt. Nam sistendus est catarrhus, roborãdum caput & vẽtriculus. Roborabitur ventriculus ea ratione, quæ præscripta est cap. de debilitate stomachi. Influit aliquando ab hepate, liene, atque etiam vniuerso corpore, de quibus postea.

Quæ verò lienteria appellatur, multas causas habet: infirmitatem contentricis non solùm ventriculi, sed etiam primorum intestinorum, è quibus fit alimenti distributio. Infirmitas ex intemperie nascitur: intemperies alias simplex & sine materia: aliquando verò cum materia. Quæ, vt plurimùm accidit, salsa 5 pituita est.

Fit lienteria & ab acri, 6 humore, aut re alia eiusmodi vim expultricem irritante, vt abiiciat cibũ, priusquam confectus sit.

Res autem eiusmodi vlcera sunt saniosa, quæ ab alimento vellicantur, quibus aliquando occasio est pharmaci portiuncula retenta in rugis & asperitatibus vẽtriculi. Quod ab agarico, colocynthide, metallicis, & rebus quibusdam venenatis, vel non satis comminutis, vel maligna qualitate, inferri solet. Duo hæc genera causarum Gal. annotauit 12. Aph. libr. 4. 22. libr. 3. & aliis quoque locis. Magna pars Græcorum, quíq; Arabes sequuntur, ventriculum putant viscida interim pituita illini, atque ita lubri-

5 Vel etiam acida, eáque lienteria comitem habet oxyregmiã.

6 Facit acrior ille humor quasdam veluti aphthas, vnde expultrix facultas irritatur. Quo modo in vesica stranguria, in ano tenesmus excitatur.

cari, vt inde districta asperitate & rugis ventriculi læuor quidam sit, & via lubrica, vnde celeriter cibus defluat, nec possit contineri, ex qua ratione lienteriæ nomen factum est, quod non ita approbat Galenus comm. in Aph.1.lib.6.

Est & alia lienteriæ causa. Post dysenterias & vlcera intestinorum, cicatrices fiunt, quæ si obducantur osculis vasorum, per quæ à tenui intestino ad portas hepatis inuehitur chylus, defluit alimentum aliqua quidem ex parte, sed non omninò confectum.

Est autem in genere lienteria coctionis priuatio, cum celeriter alimenta excernuntur, neque consistentia, neque colore, neque odore, neque alia qualitate immutata, sed subalbida, maximè aquosa & liquida, nulla commixta bile, aut sanguine.

Alimenti nomine non solùm cibus, sed & potus audiendus est. In ea, quæ ab acri humore, doloris sensus est: qui si perseuerat, dysenteria fit. In imbecillitate nullus doloris sensus, & meliùs eunte morbo, acidi ructus commouentur.

Curatio lienteriæ.

Curatio tota in duobus est. Materia 7 vitiosa (quam maximè arguit oris graueolentia, propter corruptum in stomacho humorem, aut cibum) primùm est vacuanda. Deinde roborandus ventriculus. Itaque si materia acris est, infarcta tunicis ventriculi & intestini, purgatione ex hiera, rhab. vtendum est. Dissoluantur itaque 8 ℨ.2. aut 3. hieræ, aut ℨ.1. eius pulueris in sero caprino, decocto cicerum rub. vel absynthij. Et quia puluis amarior est, adiicietur purgationi ex eo puluere ℥.1. oxysacchare simplicis,

7 Antecedens & cõiuncta, pituita acida, quâ resoluitur facultas retẽtrix: aut serum acre & pituita salsa, quæ aluum facit aphthosã.

8 Vt. ℞. radic. cichor. ℥. 1. absynth. in fine decoctionis positi p. ß f. decoct. in qua infunde rhei electi ℨ. 2. In expressione dissolue syrup. de absynt. ℨ. 6. aut de mentha tãtundem, f. potio.

ſimplicis, aut ℨ.6. ſyrupi de abſynthio. Rhabarbari ℨ.1. aut ℈.4. infuſi in aqua abſynthij, aut liquoribus ſupradictis. Veteres diſſoluunt in mulſa, cui & vis eſt detergendi, & leniendæ amaritudinis pharmacorum.

In craſſiore bile & contumaciùs hærente veteres addebant ℈.1. ſcammonij. Nunc verò ſatis fuerit, ſi Gr.4. dacrydij miſceantur.

10 Vacuata cacochymia, adſtringentibus vtendũ, ſed modicè, multo etiã min⁹, ſiqua febris ſuſpitio eſt. *10 Nam adſtringẽtibus venæ obſtruuntur, & humores tenaciùs adhæreſcunt.*

Probatum remedium antiquis ex tribus partibus ſucci granatorum acidorum, & vna ſucci menthæ ſimul coctis: deinde adiecto melle, vt fieret eclegma. Noſtro more vteremur ℥.1. oxyſaccharæ ſimpl. ℨ.3. ſyrup. de mentha, vt per interualla 2. aut 3. cochlearibus vteretur, aut vt eſſet liquidius medicamentum, ℥.1. iulepi roſ. admiſceretur.

Laudatum & aliud remedium è cydoniis & malis granatis, vt eſſet vtriúſque æqualis modus, tum coquerentur ad putrilaginem, atque expreſſo ſucco tantum mellis miſceretur, quantum ſatis eſſet ad eclegma. Noſtro more licebit vti ſyrup. de cydoniis, & oxyſacchara ſimplici, 11 vtróq; ad ℨ.6. cum ℥.1. iulep. roſ. Maximi eſt momenti diacodion cum ſapa factum, quòd & ſomnum conciliet, & ventrem ſiſtat. Simile huic eſt diaoporon Aſclepiadis. ♃. piror immaturor. malor. cydon. mal. granat. acidor. dactylor. immaturorum ana ℥.1. Coquantur cum mellis roſac. ℔.1. donec inſpiſſentur: ſubductis ab igne adde mac. acaciæ charyophyll. an. ℨ.6. cinamomi, balauſtior. an. ℨ.2. Seruatur in vſus, & datur cum aqu a ciſternæ. *11 Vt. ♃. oxyſaccharæ ſimplicis ℥.1. ſyrup. de mẽtha ℥.ß. vtatur ex cochleari, ſi febris abſit.*

Exteriùs cataplaſmata, quæ in debilitate ſtomachi à calore dicta ſunt. His remediis celeriter curari ſcripſit Galen. in Meth.

In pituita eadem in genere conueniunt: quæ ſi craſſa eſt, oxymelite & ſimilibus primùm incidenda: tum ex hiera repurganda. Si verò tantùm conſperſa tunicis ventriculi, ſolis ſiccantibus & calfacientibus opus eſt, vt confectionibus è ſucco cydo-

12 *Galenus lib.8. metho. & 9. de comp. med. local.*

niorum cum aromatibus, quas priùs ex Græcis & Arabibus deſcripſimus, vino forti antiquo, ſtyptico, ſed modica quantitate. Modus enim potus eſt, ne fluitet in ventriculo. Quòd ſi conſuetudo eſt, diluatur vinum aquâ ferrata, in qua vel cinamomum, vel maſtiche, aut vtrúnque coxerit.

Proderit mirificè hic puluiſculus. ℞ coriandr. præp. ℈.4. corall. rub. roſar. rubr. raſuræ ebor. cornu cerui, oſſis de corde cerui ana ℈.1. cinamomi ʒ.2 ſacchari roſati ℥.2. fiat puluis ſubtilis, vtatur in pane toſto.

Maſtichis Gr.2. vel 3. in puluerem redacta, & ouo ſorbili excepta, per interualla deuorantur, Chepulæ condîtæ, nux quoque moſchata cōdîta, caro cydoniorum, gelatina ex iiſdem confecta, diacytonium, zinziber condîtum, & alia in debilitate ſtomachi à frigore enumerata. Similiter & quæ exteriùs 13 applicantur, ceratū ſtomachicum Gal. car. cydonior. emplaſtr. de gallia.

13 *Vt fotus, linimenta, hapsi, emplastra.*

In calido autem fluxu poteſt tale emplaſtrum imperari. Mica panis in oleo roſaceo ſubigitur: deinde cum ſucco ſemperuiui & lactucæ malaxatur, & imponitur.

Laudatur vomitus à cœna: &, quia cibos non cō-

tinent, fixa ingenti cucurbitula, eo modo, quo cap. de cholera diximus, ventri affixa, vt contineatur cibus, procurandum est.

Rusticus quidam percuratus est quotidiano vsu coaguli vitulini fabæ paruæ magnitudine cum vino epoti. Sunt qui puluerem ex pudendo ceruino & taurino exsiccatis parant, pani tosto oxyacanthæ succo, vel granatorum, priùs imbuto inspergunt, & vtiliter assumunt. Fiunt etiam è farina fabæ fresæ siccata in clibano, dein pista cum aqua rosacea veteri, & saccharo rosato, nebulæ. Eidem farinæ pasta Regia misceri potest. Quòd si nihil iis remediis proficimus, dropace atque sinapismo vtendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lœnteria, Cœliaca affectio, diarrhæa, dysenteria, immoderatas alui fluxiones significant, sed vt nominibus, ita natura & causis distinctas. λεῖον Græcis læue significat, seu continuum, & nulla ex parte diuulsum, sed sibi vndique cohærens, æquabili superficie. Vnde λειεντερία, quasi λειότης τῶν ἐντέρων, læuitas intestinorum. ἔστι δὲ ταχεῖα διέξοδος τῶν προσφερομένων σιτίων ἀμεταβλήτων ἐκκρινομένων, cum cibus & potus, qualia sumpta sunt, celeriter & ante coctionem vllam, aut exiguam, elabuntur è ventriculo & intestinis. Huic igitur duo propria sunt, quibus facilè discernitur ab aliis: nempe alimenta celeriter, postquam sumpta sunt, per aluum reddi, & mutationem ferè nullam coctione adepta esse. Id necesse est fieri, vel ob imbecillitatem retentricis ab intemperie, vel irritationem excreticis. Intemperies siue sit in ventriculo, siue in intestinis, quæ anadosi inseruiunt, siue in vtrísque, aliquando hectica est, & in habitu, quæ scilicet in ipso corporum habitu firmata est, sic vt calore suppresso coctionem prohibeat, & cibum diluat humiditate: aliquando propter acidam pituitam diutiùs in-

λειεντερία.

Gale. comm. ad aphor. 1. lib. 6.

Lœnteria à cæteris alui fluxionibus distincta.

hærentem, vel, vt vult Oribasius, frigidam, crassam & lentam, quæ replet rugosas & sinuosas partes, vnde inducta læuitate cibus effluit. Nonnunquam quoque à medicamento lubricante, aut alimentis pinguibus. Irritatur autem facultas expultrix multitudine materiæ & acrimonia. Multitudine quidem, vt alimentorum multorum, aut propter venarum mesaraicarum obstructionem non distributorum, aut humiditate aliunde confluente dilutorum. Acrimonia verò humoris tenuis, aut alimenti corrupti, aut exulceratione aliqua. Partes enim exulceratæ ex permeante cibo dolorem percipientes, eum à se propellunt.

Sequitur sæpe alios fluxus, diarrhæam, dysenteriam, aut longum morbum, túncque ferè lethalis est. Quòd si excrementa non egerantur cruda, & imputrefacta, sed semicocta, fœtida, neq; statim post cibi assumptionem, Cœliaca affectio dicitur, fitque ab iisdem causis, sed præcipuè à cibi corruptione ac cacochymia, & intemperie ventriculi, siue frigida, siue calida. Vnde Paulus scripsit Cœliacam confundi cum Lienteria, quæ fit ab imbecillitate ventriculi. Meritò ergò Gal. reprehendit veteres, qui in his affectibus cibos effluere ob læuitatem intestinorum existimarent. Et si enim hæc quoque causa est, non tamen præcipua, & propria, sed imbecillitas potius, ob quam ventriculus & intestina grauata à cibis assumptis, ipsos confestim excernunt. In medicina facienda, tria imprimis cognito morbo spectanda sunt, An sit obstructio in venis mesaraicis, an humor acris, aut pituitosus, & an à capite fluat. Obstructionem indicabunt præter cætera grauitas in hypochondriis, excreméta chylosa, vrinæ tenues. In acrimonia & exulceratione seu abrasa superficie partium, cuiusdam morsus inerit sensus. In imbecillitate, deiectio nullũ dolorem efficit. Humorem autem è capite defluere Hippocrates colligi vult ex spumosis exerementis. Quibus (inquit Aph.30.lib.7.) in alui profluuiis excrementa spumosa sunt, iis ex capite pituita defluit. Sed hoc non est necessarium, vt Galenus monet. Nam cùm causæ continentes spumæ sint spiritus humori mixtus, & motus inæqualitas, vnde frangitur humor in multas partes, siue ob multitudinem calo-

Cœliaca affectio quæ.

Paulus Aeg. cap.40.lib.3.

Gal. ibidem.

Alui fluxus curaturo quæ consideranda.

ris,vt in iis, quæ elixantur, siue agitationem,vt in mari: potest à venis proximis, aut ventriculo, aucto feruore, aut agitatione humor cum spiritu mixtus excrementa reddere spumosa. Et in dysenteriis materia commota,& calore æstuante agitata videmus spumosas deiectiones fieri. Alia igitur signa adiicienda sunt ex his, quæ circa caput apparent, vt grauitas, multitudo sputi, quòd manè & noctu vehementiùs fluat, ægri somnolenti sint,pituita defluente ad ventriculum molestiam quãdam sentiant, & similia. Solent autem, quasi periodis quibusdã, à somno nocturno spumosa excreméta deiicere, quibus facilè cerebrum repletur, & ventriculus humidior est. Est enim,vt Hipp. scribit 4. de morbis, cerebrum pituitæ veluti fons quidam: quia velut cucurbitula incumbens corpori,ex vniuerso corpore attrahat, ex quo fluxiones fiunt. Acidi ructus in principio demonstrant pituitam in ventriculo, aut frigidam intemperiem,nec dum prostratas esse vires, sed aliquo tempore cibos retineri, & veluti initium quoddam coctionis fieri. Sed aucta passione cessant, quod malum est. Bonum verò, cùm post longum tempus superueniunt,ob eandem causam.Hæc igitur propria natura est,& essentia lænteriæ & cœliacæ fluxionis. A quibus diarrhæa distinguitur, quia non alimenta,sed humores praui, multa liquida excreméta,pituita, vel bilis altera, syncera vel mixta, vacuantur, siue ex toto corpore, siue ex aliqua parte.

Cerebrum pituitæ fons Hippocrati.

Diarrhæa à lænteria & cœliaca distincta.

Natura enim sese exonerante,si orificium,supremæq; partes valentiores sint,pylorus autem languidior, excrementa deorsum abiiciuntur. Sin contrà, sursum repunt, & pro diarrhæa vomitiones excitant.Modus autem propulsionis eodem modo fit, quo in superiore, irritata excretrice,aut retentrice imbecilla. Symptωma est multorum morborum. Fit enim sæpe in declinatione alicuius morbi acuti,vel post morbos diuturnos,cum varij & diuersi humores purgantur, vel à cute astricta, à medicamentis constringentibus,aëre,si post medicamentũ purgans æger aëri se exponat, vel medicamentum sit violétius, aut si singulis annis bis aut ter ita soleat expurgari. Ab intemperie certè frigidiore vẽtriculi multitudinem cibi nõ coquẽte,lænteriã creari potius quàm diarrhæã,

consentaneum est. De dysenteria dicetur sequenti capite. Fiunt & multæ aliæ fluxiones, vitio alicuius visceris, vt inflammatione hepatis, tumore lienis, & similibus, quæ ad alia capita referri debent. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis obseruâsse, in quo varia, opima, nigra, cœrulea, viridia, satis corpulenta excernebantur. Ex quo alios euasisse, vt Aduocatum De la Vergne Anglum Pœdagogũ filij legati Angliæ, & alios, vidimus alios interiisse, vt Malicornium Ducem celebrem peditatus in exercitu, Haultemanum fabrum argentarium, & similes. Omnibus ferè vitium in visceribus, & vlcus in postremo intestino. Dominus Datichy in vico Templi post sextum annum, quo eo morbo laborauerat, interiit obsesso hepate multis vomicis, syderata parte mesenterij. Gortæus eo morbo in secundum annum functus cõualuit. His, qui conualuerunt, interuallis idem morbus rediit, vel dysenterica excrementa. Anno 1558. Autumno dysenteriæ salutares iisdem excrementis. In fine purulenta egerebant, de quibus sequente capite.

Leienterico-rum historia.

Vacuatio duobus modis in nobis mouetur.

In omnibus certè Aphorismus Hipp. notandus. Si qualia purgari, &c. Et cùm duobus modis vacuatio moueatur in nobis, primùm beneficio naturæ, vt in acutis morbis, diebus criticis: in longis autem & hominibus sanis, statis temporibus & periodis: deinde à qualitate quadam morbosa, & vi morbi, inordinatè & sine periodis: Medicus his fluxionibus obsistere debet: illas sequi, & tardiores iuuare, materiámque naturæ comparare, & comparatam, si natura cessit, vacuare: si vacuatione nimia offendatur, compescere, vt & si sit periculum vel ex transitu humoris, vel læsione alicuius partis, vt in Phthisicis, pulmonum inflammatione & costarum, longa difficultate intestinorum ex scirrho lienis, & similibus.

In diarrhæa, leuiora initio, ne quid in gracilioribus intestinis retineatur, lac, topica, sacculi, vnguenta, fotus, cataplasmata, purgatio, clysteres, opiatæ, cucurbitulæ, fumigia, pulueres. In l'eienteria, purgãtia, cõfectiones, emplastra, vnguenta, pilulæ, inũctiones, in aluo iusto humidiore, parcior potus, ísque ad vesicam diuertendus. Vbi aluus siccior, largior potus, ísque ab anadosi prohibendus. Vinum tenue & calidũ, medicamenta diuretica, mo-

tus criticus, multas vrinas faciunt, vnde parua deiectio, quia materiæ pars, quæ per aluum flueret, ad vrinas diuertitur. Sicuti multa eunte deiectione vrina pauca, aquosa, humore ad intestina conuerso. Sudor minuit & deiectionem & vrinam.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLII.

Diarrhææ nomine omnis alui fluor significatur.

Alui fluor, qui communi nomine diarrhæa appellatur, tres causas potissimas, præter intestinorum & ventriculi intemperiē, agnoscit: humoris nimirùm molesti copiam, qualitatem, vel vtrámque. Fit autem vel ventriculo & intestinis primariò affectis, vel per cōsensum cerebri, hepatis, corporis totius. A cerebro quidem fluor est spumosus: ab hepate chylosus: à liene niger: à toto corpore pinguis & graueolens. Si à cerebro fiat, vt pote catarrho in aluum ruente, fons mali primùm catharticis humori accommodatis ex capite de catarrho repetendis exhauritur, nisi fortè naturæ satis per se excernenti totum negotium committatur. Deinde verò excipiente parte confirmata sæpe viribus exolutis cōsulitur. Quod idem in fluxione alui à reliquis causis procurandum. Quæ ventriculum roborēt sumpta & admota, ex capite de ventriculi imbecillitate petantur.

Fluorū alui summa curatio.

De Dysenteria. CAP. 43.

Hyeme 1 aquilonia, Vere 2 australi & pluuioso, calida Æstate, Æstatis fine & Autumno dysenteriæ fiunt otiosis, intemperatis, & quibusdam 3 naturis peculiariter, vt lentiginosis.

1 Qua tempestate humor, qui in peculiari cuiúsque natura redundare cōsueuit, exitum non habet.

2 Quæ tempestas pituitæ salsæ est procreatrix, & procreatæ corruptrix.

3 Vt viris & mulieribus præhumidis, quibus nō est perspirabile corpus.

Nam antecedentibus anni partibus pituita cras-

ſa & viſcida in inteſtinis colligitur. Quòd ſi bilis non pro ratione è cyſti fellis in inteſtinum defluit, nec eam pituitam pro cõſuetudine deterget, multò copioſior pituita in inteſtino, & bilis toto corpore aceruatur, accedítque cruditas. Hæc omnia æſtiuo calore putreſcunt. Primúmque illa pituita acris euadit: inteſtinum vellicat: fit deiiciendi 4 appetentia, inanis aliquando, at interim pauca, vel cum maximo conatu mucoſa, & ſimilia albuminibus ouorum egeruntur.

Fit etiam aliquando, vt acrimonia eius humoris clauſulæ venarum inteſtini reſerentur, & ita aliquid ſanguinis vnà cum mucoſis illis excrementis 5 deiicitur. Hoc malum non dyſenteriam, ſed teneſmum appellari volũt. Tum dyſenteria eſt, cum bilis illa putris magno impetu in inteſtinum confluit, & grauiùs exulcerat. Radit primùm 6 pinguia, quæ inteſtino adnata ſunt: deinde ramenta: poſtremò etiam ſanies effluit. Excrementa illa ferè ſpumoſa ſunt, quia in dyſenteria & febris, & inflammatio eſt. Itaque motu & calore ſpuma excitatur.

Omnis 7 dyſenteria exulceratio eſt inteſtini, aliquando totius quidem, aliquando huius vel illius: quod ad curationem diſtingui oporret, ex cap. 43. lib. 9. Aëtii.

Curatio eſt in phlebotomia, purgatione, clyſteribus, 8 potionibus, & externis remediis.

Corpore benè carnoſo, graui febre atque inflãmatione, ſuppreſſa aliqua ſolenni 9 vacuatione, ſanguine multo 10 cum excrementis abeunte, conſentiente ætate & viribus, vena ſecari poteſt, etiamſi

4 Cũ pituita viſcida ad ſphynčterem adhæreſcit, & rectũ inteſtinũ exulcerat.

5 A tenuibus quidem, ſanguis feci omni ex parte permiſtus: à craſſis, nullo modo, aut inæqualiter.

6 Vnde deiectiones opimæ, paucæ & albæ.

7 Propriè dicta, cum vlcus ſerpit per omnes inteſtini anfractus.

8 Lenientibus, detergẽtibus, adſtringentibus, & cicatricẽ inducentibus.

9 Vt hæmorrhoidum, aut menſtruorũ.

10 Vnde infirmitatis, & ſyncopes metus adfertur.

Gal. in Comment. ad Glauco. & lib. 4. de ratione victus in acutis repugnare 11 videatur. Verùm quia assidua egestione, perpetua 12 vigilia, febre atq; inflammatione vires maximè laborant, temperandũ vacuandi consilium est. Itaque alii humeralem, alii venas extremæ manus aperiri volunt, quia hinc minus viriũ cum sanguine effunditur. Potest & basilica aperiri, sed angusto foramine, & paulatim reuulsa atq; etiam vacuata materia. In suppressis purgationibus inferioribus 13 venas malleoli aperiri iubent. Quod si fit, eò magis temperanda vacuatio, quòd hinc ductus sanguis 14 plus virium, quàm è manu exhaurit.

Eadem quoque controuersia de purgatione. Sed iam indubitatum est, vbi & morbi magnitudo, & 15 cætera non repugnãt. Nullum autem præstantius pharmacum 16 rhabarbaro, à quo purgatio non solùm semel conuenit, sed si res exigit, & vires permittunt, sæpiùs 17 repetenda est.

In purgatione consilium esse debet, vt obstructiones liberentur, &, via facta, redundans materia vacuetur.

Nec 18 de adstrictione initio cogitandum est. Itaque ℈. 4. plus aut minus rhabarbari imperentur. Infundantur in aqua endiuiæ, aut simili, quæ vim habeat liberandæ obstructionis. Aliquando ℥. 6. syrup. ros. de siccis nõ tam adstrigẽdo, quàm roborando commiscentur. Nonnũquam aromata, cornu cerui, vnicornis, admiscenda putant. Multò ma-

11 Imò non repugnat Galen. dum venæ sectionem in diarrhæa prohibet, non item in dysëteria.

12 Ob frequentem deiiciendi cupiditatem, & anathymiaseos somniferæ inopiam.

13 Vt fiat humor κατάῤῥοπος, qui erat ἀνάῤῥοπος, viámque ad loca commoda affectet.

14 Tũ quòd partes superiores plus habeãt sanguinis, quàm inferiores.

15 Vt neque vires, neque ætas, neque anni cõditio.

16 Aequè enim naturæ studet & pugnat cum morbo.

17 Ob perennem humoris morbifici generationem.

18 Metu inflammationis febris, & translationis symptomaticæ humoris morbifici ad nobiles partes, vnde pleuritis, peripneumonia, epilepsia.

gis, vbi popularis dysenteria est, & suspitio virulentæ materiæ. Cornu ceruinum crematum priùs, deinde elotū, dysenterias scribit sanare Galenus. Nec alia vis est vnicornis, nisi quòd arbitrantur valere contra venena omnia. Itaque 19 potioni è rhabarbaro Gr. 4. vnicornis, aut plura, aut cornu cerui ad ℈. 1. misceri possunt. Practici plurimùm vtuntur myrobalanis. Dioscorides manifesta quidem ratione agarici ʒ. 1. imperat, vbi mucosa & pituitosa deiiciuntur. Neque à ratione alienum, vbi non ita vitiosa sunt excreméta, & obstructiones multæ sunt, descendúntque muculenta, expressioni ʒ. 1. rhabarbari infusi in aqua endiuiæ aut cichorii adiicere expresionem agarici trochiscati pondere ℈. 1. infusi in melle rosato colato. Practici loco agarici expressione ʒ. 2. aut 3. carthami in sero lactis infusi, aut melle rosato, vtendum putant. Nonnunquam polypodio. Sed præ cæteris rhabarbari vsus probandus est. Procedente morbo infusioni ʒ. 1. rhabarbari ℈. 1. eiusdem in puluerem redacti admiscere licet. Postremò etiam 20 torrefaciunt, cum iam adstringendi consilium nascitur. Maximè confert mastichina aqua è ℔. ß. aqu. & ʒ. 1. mastich. simul coctis vinum diluere. Vel deligetur aqua cysternæ, in qua incandens aurum fuerit extinctum.

Quod ad clysteres, & ad cætera remedia attinet, videndum ne initio adstringentibus vtamur. Adstringentia febrem augent & inflammationem, vitiosam materiam prohibent ne effluat, eáque pro-

19 Initio hæc poterit præscribi potio, cùm vacuandi consilium aderit. ℞. rhei elect. ʒ. 2. macerentur in liquore stillatitio endiuiæ & cichorii, f. lenis expreßio: cui misce. ℥. 1. syrupi violac. f. potio.

20 Præstabit dilutum exhibere cum forti expresione. Sic etiam partes quásque subibit rhabarbarum, cùm alioqui torrefactum primas tantùm venas permeet. Adde quòd rheū torrefactum acrimoniam acquirit, proptereáque intestinis inimicum. Itaque cum adstringendum erit, sic imperabis. ℞. rhei electi in tenuiß. puluerem redacti ʒ. 2. macerentur in liquore conuenienti: f. fortis expresſio: adde syrupi rosſ. de siccis ℥. 1. f. potio.

hibita regurgitat in partes superiores.

Hinc grauior febris inceditur, epilepsiæ fiunt & conuulsiones, aliáque eiusmodi mala enascuntur. Adde quòd adstringentia intestinorum vlcera exasperant.

Sed adstringentium tempestiuus vsus est iam vacuata in totum, vel magna ex parte, vitiosa materia, quóque tempore iam excernitur cum vitioso frugi succus, & inde virium casus metuitur.

In adstringentibus, quæ leniùs id præstant, meliora sunt, deinde ad fortiora progredi licet. Videndúmque est[22], vt adstringentibus partim lenientia misceamus, partim etiam, si per os sumuntur, ea 21 quæ vrinas ducant. Sic enim fit, vt nullo periculo materia prohibita ad vrinas diuertat, nec refluat in partes nobiles & superiores. Quo tempore confirmandum hepar est, ne tam facilè humores è corpore reliquo recipiat. Quod efficiunt cerati santalini ℥. 3. malaxatæ cum oleo rosaceo, extensæ in aluta, vt fiat scutum ad modum crescentis pro hepate. Cætera quoque, quæ capite de debilitate hepatis à calida causa dicta sunt. Eadem ratio stomachi & ventriculi habenda est ex iis, quæ propriis capitibus descripta sunt.

Clysteres primùm leniant: deinde detergeant & abulāt: postea etiam carnem regenerent, & consolident. In quibus si oleum dissoluatur, dulce 23 sit, non salsum: aut si salsum est, priùs abluatur, vt salsuginem deponat, & omnem alienam qualitatem.

Clysteribus lenientibus optimum est admisceri

21 *Vide histor. 2. vniuersal. lib. I. τῶν ἐπιδημ. vbi de stranguriosis agit Hipp. deriuatione ab aluo ad renes facta.*

22 *Nam initio potior esse debet materiæ cura, quàm vlceris inchoati.*

23 *Vt oleum cōmune, violac. amygdal. dulc.*

quod intestinum roboret. In detergentibus & reliquiis intestinorum sensus, & nuditas priùs cognoscenda est. Alia enim intestina vegetiore sensu sunt, nec ita inducta pituitâ, non ita carnosa, quibus clementiores clysteres conueniunt.

Clysteres lenientes

♃. 24 ros. M.1. Fiat decoctio in lacte recèns mulcto ad ℔ 1.ß. Colatura fundatur tepida, diu retineatur. Dolorem mitigabis, temperabis ardorem, vlcera ablues & detergebis, illines intestinum, solidabis, roborabis, vim acrium humorum obtundes. Galenus, Oribasius, Aëtius, solo lacte recèns mulcto vsi sunt. Aliud.

♃. 25 ol. ros. ad ℔.1. leuiter calidum pluribus horis retentum dolorem & inflammationem mitigabit. Poteris addere semissi libræ olei rosarum, decoctionem maluæ & fœnugræci, seminis lini, althææ & cydoniorum, aut horum mucagines pari mensura commiscere.

Alij ℔.1. olei amygdalarum dulcium, mucaginis sem. cydoniorum extractæ in lacte ℥.4. adiiciunt.

Conuenit amygdalogala, vel orizogala, hordeatum, auenatum, liquidiora ad ℔.1. infusa cum butyri recentis ℥.3. aut pari pondere adipis anatis, anseris, gallinæ, pinguedinis hirci, caprarũ. His enim tutiùs vtemur, si qua olei qualitas suspecta est. Amygdalogala & orizogala leniunt magis, & contemperant. Hordeatum etiam refrigerat. Auenatum siccat. Conuenítque magis in tenuibus fluxionibus. Ad easdem valet syrupus rosa. de siccis, diacodyon

24 Vel rosarũ p. ij. viol. M.1. Vel lenientem clysterẽ sic præscribes. ♃. violariæ, alth. lactuc. pariet. summitatum anethi an. M. 1. prunor. n. 14. furfuris macri. hord. integr. ros. ana p.1. seminis alth. psil. & cydo. ana ʒ.2. rad. althææ ℥. 1. f. decoctio: in qua dissolue (si potior sit ratio materiæ, quàm vlceris) vel butyr. recentis, vel ol. amyg. dulc. ℥.2. mellis rosati & sacchari rub. an. ℥.1.ß. vitellos ouorum duos f. clyster. Quòd si roborandi consilium est, adde mucaginis tragacanthæ extractæ in aqua plantag. ℥. ß. aut ʒ.6.

25 Hæc ad materiam, non ad vlcus, præscribuntur.

ſine ſpeciebus: horâ ſomni datur.

Rhazes non habere parem ſcribit in dolore ab acrimonia, olei roſati ℔.1.ß. muſcillaginis ſem. pſilij ℥.4. Laudatur & hic clyſter.

Rhazes lib. 9. ad Almanſ. cap. de dyſenter.

♃. ſem, lini, althææ, pſilij, conquaſſatorum ana ℥.ß. ſem. cydoniorum, orizæ & tritici in tegula toſtorum ana P.1. fiat decoctio in lacte ad ℔. 1. ß. In colatura fortiter expreſſa diſſolue ſæui hirci, aut pinguedinis raſæ ex abdomine arietis ℥.2. butyri recentis ℥ 1. ſacchari violati ℥.1.ß. ouorum vitella 2. Vitella miſcemus leniendo, & vt diutiùs inhæreat inteſtino, quod infuſum eſt. Similiter & ſepum, & quicquid pingue eſt, ſaccharum & mel detergendo. Vtimur albiſſimo ſaccharo, vt leniſſimo: greſſo verò appellato, vt magis detergente.

Hoc etiam magis melle roſato & & communi. Celſus hoc clyſtere dolorem mitigat, apetentiam excitat.

♃. decocti foliorum roſatum quartaria v. vitella ouorum 2. In Dyſenteria ferè 26 tormina ſunt & flatus. Qua in re ſummitatū anethi & chamæmeli, florum anthos & meliloti aliquid miſcendum eſt. 27 Contrà verò ſanguinis excretiones taxo barbaro, plãtagine, burſa paſtoris, cẽtinodia, fragaria vtimur.

Clyſteres 27 detergentes.

Aqua hordei, ſerum 28 lactis cum melle, aut ſaccharo roſ. Similiter hydromel. decoctum ciceſum rub. parietariæ, furfurum, vinum rubrum, decoctũ betæ, 29 centaureæ, radicis cucumeris agreſtis, ficuum pinguium, abſynthij, lupinorum. Horum vnius quartaria quinque aut libra. In quibus diſſolue mell. roſati, ſacchari. rub. ana ℥.1.ß. Aliquãdo

26 Ab humoris acrimoniâ, flatu, aut affectiõe quadam inteſtini canceroſa.

27 Quibus pugnatur cũ vlcere & acrimonia materie.

28 Aut etiã lac aſininũ, quod multum habet ſeri, in quo vis eſt detergendi.

29 Minoris, ſi inflãmatio nulla ſit.

30 *In aqua plantag. aut rosarũ lota.* semuncia terebinthinæ 30 liquidæ cum ʒ.2. salis 31 communis. Aut vt detergeas & lenias, detergẽtia coquuntur in lacte.

31 *Ad pituitam contumacem.*

Vel. ♃ aqu. hord. ℔.1.succ. plantag.℥.4. vitella ouor.3.f clyster.

Fuerit quoque vtile rosas, plantaginem & similia adstringentia admiscere, vt robores. Vt materia cõtumax est, quæ inhæret intestino, plus minúsve detergebis.

Fortiores sunt clysteres ex vrina, lixiuio, muria, salsugine, aqua salsarum oliuarum. Fortioribus vtêris, vbi leuioribus nihil effectum est. Detergentibus dolor interim exasperatur. Itaque reddito clystere detergente, lac recens mulctum iniicies, aut clysterem qui leniat.

In carnosis intestinis regeneranda caro: in membranosis consolidandum est. Carnem regenerabis clystêre, qui primùm abluat, deinde impleat carne. Ablues è sero lactis & saccharo, ex vino calido, austeriusculo, mulsâ, & similibus.

32 *Sunt hi pulueres sarcotici.*

Deinde commiscebis ʒ 2. pul. 32 gentianæ, thuris, enulæ: tetrapharmaci ℥.1. vel eo plus: aut liquori commiscebis mellis, terebinthinæ & butyri ana ʒ.6. Optimúmque fuerit hos clysteres 33 diutiùs retineri, crassiores fieri additis ouorum vitellis.

33 *Ad leniẽdũ, cõfirmandum & detergendum.*

Consolidant & cicatricem ducunt decoctiones adstringentiũ, in quibus terræ sigillatæ, boli armen. sanguinis draconis, thuris aut similium ʒ.2. vel eo plus misceantur.

Sunt autem adstringentia alia calida, alia frigida. Calida, nardi spica, absynthium, cinamomum, caryophyllum, calamus aromaticus, lignum aloë,

galla, thus, mastiche, manna, aloë, myrrha, viscum, iris, gentiana, aristolochia, enula, styrax, 34 propolis, salvia, arthemisia, thymum, origanum, rosmarinus, pœonia, anisum, ammi, cuminum, nasturtium, coagulũ hædi & leporis, caseus inueteratus in aqua coctus, siccatus, & in puluerem redactus.

34 Hac tamen ex Galeno vim habet attrahẽdi.

Frigida, hyoscyamus, portulaca, lenticula palustris, psilium, semperuiuum, cichorium, polygonũ, lactuca, vmbilic⁹ veneris, oxalis, violaria, cucurbita, atriplex, solanum. Sed hæc non ita adstringuunt, 35 quia humidiora sunt: quæ sequuntur magis.

35 Omnia enim quæ adstringũt, crassiora sunt.

Vitis capreoli, arnoglossum, rubus, myrthus, balaustia, malicorium, rosa sicca, corna, sorba, pruna syluestria & pira, mespila, galla, thus, berberis, acacia, hypocystis, terra sigillata, hæmatites, bolus arna, sang. draconis, salix, coriandrum in aceto maceratum, carabe, caphura, corallus, margaritæ, cornu cerui, santali, spongia ex aceto expressa, imbuta pice, deinde cremata. Interior tunica ventriculi gallinarum, erinaceorũ, papauer, hyoscyamus, opium.

Aliud est genus clysterum in putridis ac serpentibus vlceribus intestinorum, in quibus caustica dissoluuntur. Fiunt pastilli caustici ex arrhenico, calce viua, auripigmento rubro, mixta acaciâ, & iis quæ adstringunt. Coguntur ex succo plantaginis, ex vino cocto, fiuntque pondere ʒ.i.2. aut ʒ. Dissoluuntur autem in ℔.i. vini diluti, in lacte & aliis decoctis lenientibus.

Sunt 36 qui addant singulis ʒ. eorum pastillorum singula Grana opij, antequam infundantur. Buccella panis ex aqua frigida, lacte, aut diluto vino exhibenda est.

36 Vt. ♃. pastillorum descriptorum ʒ. 2. opij. g̃. 1. Dissoluantur in libr. 1. lact. f. enema.

37 Quod per sympatheiã intestini labefactetur. Stomachus 37 myrthino oleo, aut 38 simili roborandus est. Præterea muniendum caput, ne ardore clysteris offendatur. Quòd si infuso stomachus exuritur, detur frigida ad ℥.4. & lectucæ cauliculi ex aceto. Retineri oportet quod infusum est ad horam, quod minimùm sit, vel duas, quod plurimùm. Si verò non retinent, sed statim eiiciunt clysteres, muria priùs, aqua marina, lixiuium, vrina cum sale iniicienda.

38 Vt mastichino, mẽthæ, cydoniorum, absynthij.

Anus ex decocto adstringentium fouetur, vel sacculo è milio & sale expresso in vino nigro adstringente. Post hos clysteres lac recens emulctum iniiciendum est.

Clysterum vsus, vbi exulceratio in inferioribus intestinis. Si verò in superioribus, potiones conueniunt magis. Quanquam perpetuò 39 vtrisque remediis vti licet. Et potionibus 40 quidem eo ordine, qui in clysteribus præscriptus est, exceptis causticis.

39 Ad expurgationem materiæ, partiũ robur, & meatuum libertatem.

Ad adstringendum cõueniunt potiones omphacomeli veterum. Nunc syrupus de agresta, de myrtillis, de ribes, succus cornorum, mespilorum, cotoneorum, sorborum, prunorum syluestrium. Coquantur succi, & aliquid sacchari rosati admisceatur. Aqua decoctionis sumach, masticheS, & rerum adstringẽtium. Alumen tritum ʒ.I. pondere ex ouo. Similiter symphyti radix, pumex tenuissimè tritus cum vino austero, saluiæ decoctum, lac vstulatum cum ʒ.I. stercoris canini, aut in quo radices quinquefolij, consolidæ maioris, & similia coxerint, vel in quo calculi, vel fluuiatiles, vel marini igniti priùs extincti sint.

40 Vt primò lenientibus, mox detergẽtibus, postremò adstringentibus.

Coagulum

Coagulum leporis vel hædi ʒ. 1. pondere è vino veteri abluitur. Datur cum aqua decoctionis sumach, mastiche, succo plantaginis depurato. Puluis factus è turture cum bolo armena, sanguis draconis, & mummia contusa vase testaceo bene lutato, & ita cremata. Dantur ʒ. 2. ex lacte ouillo cocto.

Conueniunt cydoniatum, conserua rosarum, cornorum, symphyti; & similes. In aquæ rosar. ℔. 1. bulliant mastiches, sumach, carypophyl. ana ʒ. 1. ß. fiat decoctio ad ℥. 8. pro tribus dosibus. Ouum 41 ex aceto frigitur: deinde conspergitur pulu. adstringente. 41 *Ac id ventriculo nocet.*

Ossa femoris bouilli trita, alumen in succo plantaginis dissoluitur. In eo linteolum immergitur, siccatur, vritur, fit puluis conueniens. Succus expressus ex stercore asinino. Est aliquando, cum multum sanguinem fundunt. Frigida cibaria iis conueniũt, vt aliis dysentericis tepida ac calida. Clysteres itaque, vt priùs. Hæc verò potio, macis, balaustiorum ana ʒ. 1. Dato ʒ. 1. aut ℈. 4. ex vino adstringente, aliisque remediis vtere, quæ sanguinem sistunt capite de sputo sanguis.

Experimentum cuiusdam est, vt herba Verrucaria, quam Sancti Fiacrij vocãt, cum bursæ pastoriæ æquis partibus, aceto & sale additis, tundatur & plantis ægri admoueatur. Atque vbi exsiccantur, innouantur. Alij centinodio ita vtuntur.

Sudor excitatus plurimùm prodest viribus valentibus, balneo aut suffumigio ex rebus sudores mouentibus.

Later calfactus, & vino albo conspersus, inuolutus pannis adhibetur 42 plantis pedum.

42 *Aut etiã vasculũ aquæ feruente plenum, nisi resolutionis hepaticæ metus aliquis immineat.*

Narcotica conueniunt nondum deiectis viribus. Syrupus de papauere, aqua rof.tepida, in qua coxerint semina papaueris albi.

Suppositoria, vt priùs. In clysteribus dissolue ʒ.1.trochiscorum de carabe, aut philonij persici. Quibus si nihil proficimus, dabimus ℈.1. aut ʒ.ß. ex decoctione mastiches. Philonium capite de colico dolore proximè descriptum, & alia iam multis locis descripta.

Inungendus est venter primùm quidem iis,quæ leniunt: deinde quæ adstringunt,vt oleo de cydoniis, de spica: aut cydoniorum carnes in aceto coquendæ sunt, detractis interioribus, deinde malaxatis. Adde trochiscorum de carabe ʒ.1. mastiches ʒ.1.ß.Fiat emplastrum, quod fumigetur cum ligno aloës.

Consulendum viribus ex iis, quæ dicta sunt de sputo sanguinis. Ratio vitæ instituenda pro rei necessitate. Leniendum enim, detergendum & adstringendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Dysenteriæ differentiæ quatuor ex Hippoc.& Galen.

Apud Hipp.& Galenum dysenteriæ differentiæ quatuor reperiuntur, sed tres priores impropriè dictæ. Vna, à copia sanguinis toto corpore redundantis, qui è venarum orificiis apertis in intestina effunditur, vt in hæmorrhoïdibus,è venis ani. Vbi vi morbi & vitio corporis,non prouidentia naturæ excernitur, malum: itaque etiam quoties demittitur sanguis per vias alienas. Sed quędam est naturalis vacuatio sanguinis,vt per vterum mulieribus: quibusdam per nares: aliis in crisi: nonnullis per hæmorrhoïdas, naturâ expurgante vitium grauioris mali. His vacuationibus suppressis, aut intermissa exercitatione, aut truncato membro, certis internallis solet huiusmodi dysenteria contingere, quam

cruentam vocant, Grȩci αἱματώδη. In hac ſæpe etiam ſanguis niger pici liquidæ ſimilis excernitur. Nam cum hepar ſanguinem conficit, eius craſſiorem partem lien attrahit, & alimēto tenuiori inde ſumpto reliquias deiicit deorſum. Si verò hepar multum limoſi ſanguinis colligat, lien non expurget, neque attrahat, aut attrahat quidem, ſed præ copia, aut debilitate non conficiat, aut excrementa ſua non expurget, vtróq; viſcere copia oppreſſo & debili facto, fiunt deiectiones nigræ: aut cùm antè ſolita eſſent expurgari per hæmorrhoïdas, vterum, aut hæmorrhagiam, ſi ſupprimatur ſolennis purgatio, aceruatur humor, & per inteſtina vacuatur. Sed cùm triplex ſit materia atræ bilis, ſanguis craſſior, vt vinum craſſum depoſita fæce, limus & fæx ſanguinis craſſioris: & bilis flaua: de his deiectionibus intelligimus, quæ nigrȩ ſunt, neq; grumeſcunt, nec quicquam acre, corrodens, vel acidum habent, nec effuſæ in terram feruent, aut fermentant terram, ſed ſunt veluti ſanguis niger, aut limus ſanguinis, qui ſalubriter è corpore ſæpe expellitur, & ſi retineatur diutiùs, in atram bilem exquiſitam tranſit, & extra vaſa nigreſcit ac corrumpitur, vnde multis interitus contingit. Ob ídque optimè de ſimilibus vacuationibus Hippoc. Sanguinem quidem ſuprà ferri, qualiſcunque ſit, malum: infrà autem, bonum: cum niger deiicitur. Nā partes inferiores ſuperioribus minùs principes. Deinde leuatur natura excremento melancholico, vnde & morbi graues ſolui poſſunt, & declinari. Sed reuera multis diſtinctionibus eſt opus: num vi ſymptomatica, naturâ, arte exeat, quid inde fructus, quídque ſequatur incommodi: num ſignum, an cauſſa, an vtrúnque. Altera dyſenteriæ ſpecies à Paulò ſub priore comprehenſa, à Galeno 3. de Sympt. cauſſis diſtincta, fit non propter ſanguinis copiam, ſed acrimoniam, bile flaua vel atra permixta, vnde ſtimulata venarum orificia aperiuntur. Poteſt initium eſſe à cauſſa frigida, quando craſſa & viſcida materia, interceptis anguſtiis hepatis, putredinem quandam contrahit, vnde cruentæ ac ſanioſæ deiectiones prodeunt aucto feruore. Hæc priore periculoſior, aliquando tamen ſalutaris. Morbo inclinante, à pharmaco expellēte nihil periculi. Si verò prin-

Hippo. aph. 25. lib. 5.

Paul. Aegineta cap. 42. lib. 3.

cipio & incremento febris, periculum denuntiat. Melius autem quando parciùs, quàm cùm copiosiùs effunditur. Multos ipse obseruaui stantes & sæpiùs deiicientes, nigra etiam fæci aut pici liquidæ similia salutariter, & in febre, sed natura superante, & non in principio. Natura enim initio coquit, non vacuat, in coctis separat vtilia ab inutilibus. Hæc victrix excernit. Ea enim est naturæ œconomia. Acrimoniâ autem irritante, excrementísque magnam viscerum adustionem & putredinem indicantibus, visceribus nobilibus grauiter laborantibus, superassato crassiore sanguine vel bile, putredine quadam contracta, lethale, quia superior morbus. Bonum verò, cum natura vi medicamenti adiuta ruffi aliquid, vt à Rhabarbaro: nigri, à cassia & Cathol. aliísque id genus excernit, vitio euicto. Cauendum etiam hoc loco, ne frequentiùs permeante acri humore, vlcus in intestinis contrahatur, sempérque à bile deiectiones syncerae metuendæ, & vt caussæ, & vt signa grauiorum affectionum. Tertia species est hepatica dysenteria, cum aquosus sanguis deiicitur, loturæ carnium persimilis ab imbecillitate retentricis & alteratricis in hepate, de qua superiùs dictum est capite de morbis hepatis. Quarta maximè propriè dicta facta in intestinis ab vlcere cum torminibus ventris & dolore, præsertim cum fluunt, vel redduntur excrementa alui. Aliæque à tenesmo, aliæ à diarrhea incipiunt. Et in aliis acris materia, in aliis mucosa egeritur. Quærit Galen. 5. de vsu partium. Quomodo illic fieri possit vlcus. Nam cùm sentiant intestina, & vel naturalem bilem, aut leuiter atram statim expellant, qui fit vt descendente materia acri, & celeriùs expulsa, fiat vlcus? Respondet transitu per anfractus & circumuolutiones id fieri, bile acriore vtráque, pituitâ verò sæpe inhærente intestino. Putrescit enim, & salsuginem contrahit, sicque exulcerat. Vnde etiam sequitur à quolibet humore dysenteriam veram fieri posse, sanguine acriore (qui aliquando in intestinis concretus refert etiam bilem) pituita, bile vtráque. Periculum intelligitur ex natura vlceris & humoris vitiosi. In vlcere enim primò videndum quousque progressum sit ex recrements abrasis ab intestino, vt intelligatur

Dysenteria hepatica.

Dysenteria maximè propriè dicta.

an adhuc sit, an factum sit. Interior tunica intestinorum carnosior: exterior magis membranosa: tertia è peritoneo. Constant fibris circularibus & transuersis, additis rectis, vt non sine ratione quibusdam visum est, ad attrahendum, & ad firmamentum aliarum, præcipuè in recto: quod, quia magis laborat in egerendo stercore duro, pluribus fibris præditum est. Canibus eadem ratione plures fibræ in intestinis, quia non nisi magno conatu excernunt. Sua ergò intestinis carnosa substantia, quæ semel exesa & erasa eò grauius periculum denunciat, quò profundiùs abraditur. Primùm pinguedo quædam & mucus apparet. Deinde efflorațio quædam & ramenta ex superficie, vt in epidermide cutis. Postremò substantia corpulenta intestini. Est autem veluti caro, non vt musculorum, sed peculiaris intestino. Cum qua cruenta deiectio sequitur, interdum vlcerum crustulæ, & puris magna quantitas. Abraduntur enim primò intestina: deinde exeduntur: postremò vlcerantur. Magna ergò parte exempta huius substantiæ membranosæ, ea neque renasci potest, neque cicatrice tegi. Vnde desperatio. Galenus quidem scribit multos fuisse seruatos putrefacta interiore tunica, integra exteriore. Sed hoc in eorum numerum referatur, quæ accidunt aliquando. In iudicando tamen multi decipiuntur, quòd sæpe pingue aliquid similitudine fallat, vt albida caruncula videatur. Sed pingue iniectum carbonibus liquatur, & nidorem pinguedinis effundit. Caro nigrescit & siccatur. Cruor & ramenta cum extrementis mixta, nec statim à dolore reiecta, in tenuioribus: supernatantia, & statim post dolorem reiecta, in inferioribus intestinis & crassis esse ostendunt. Quod attinet ad humorem, qui deiicitur, Hipp. sinceras omnes deiectiones periculosas esse vult. Tales sunt, impermixtæ aquosæ humiditati, quando solus humor, qui vacuatur, deiicitur, siue sit biliosus, siue melancholicus, siue porri colorem præ se ferat, siue bilis æruginosæ. Sed id in febre intelligo. Nam deiectiones huiusmodi exustam esse omnem natiuam humiditatem à febre demonstrant. Quæ ab atra bile fit, Galenus insanabilem dixit, quia non differt à cancro.

Galen. lib. 4. de vsu part.

Gal. commēt. ad aphor. 23. lib. 7.

Gal. com. in Aphor. 24. lib. 4.

Qui in superficie non curatur: quãtò minùs in intestinis, vbi nec medicamenta adhærent, & semper superfluitate alimenti irruente tangitur vlcus? In libro quoque de atra bile, omnem exulcerationem ab atra bile insanabilem facit, nisi quis circunciso loco omnẽ vim eius abscindat, sublata etiam vicinia cum vlcerata parte. Aëtius tamẽ, si per crisim excreta atra bilis dysenteriã mouit, non esse desperandum ait. Si sponte, & non criticè, id est, nulla Naturæ, aut Medici prouidentia, desperatio. Sed caue, ne sanguinem concretum in intestinis referas ad atram bilem. Vidimus qui simile quid crassiori pici nullo periculo & sine febre deiicerent. Alios cum febre & periculo. Monachus quidam apud D. Genouefam dysenteria laborans, cùm vi morbi frigerent extrema, nigra, liquidæ pici similia, deiiceret, spiraret difficulter, & iam de funere disputaretur, conualuit. Anno 1557. Autumno, tempore benè constituto, pestilentissimæ febres extiterunt, & quæ plurimos sustulerunt: dysenteriæ salutares. Nemo enim, in multis, quos vidi, interiit. Curabantur clysteribus lenibus & rheo. Erant enim ab acri fluxione. Sæpe quidem, sed pauca, egerebant. Parùm febricitabant, ac rheo dato conquiescebat dolor. Sicque breui liberabantur. Anno sequente, Autumno quoque dysenteriæ multæ, in quibus viridia, cœrulea, nigra, biliosa, cruenta, deiiciebantur, & qualia scribuntur lethalia. Tamen omnes propè euaserunt, curâ etiam parùm sedulò adhibita. Annus fuerat benè constitutus. Hyeme Aquilonia, Vere australi & pluuioso, Æstate calida, Autumno dysenteriæ. Aliæ ex victus ratione. Vergitinosis & ruffis magis periculosæ. Lutetiæ humidiore anno periculosiores, quàm æstuoso & sicco. In sicco statu anni, materia sæpius bilis vtráque. In pluuioso, pituta putris. Cum cibi fastidium accedit, quibus priùs non erat, malum est, & vt signum, quia vitium intestini ad orificum ventriculi peruenisse significat: & vt caussa, quia non instauratur, quare maximè egent. Sæpè etiam latiùs peruagatur affectio, quàm ad intestina. Adolescens anno 12. natus bilioso profluuio cum febre correptus deiiciebat frequenter similia dysentericis, nigrum sanguinem.

Aëtius Tetrab. 3. Serm. 1. cap. 43.

Monachus dysentericus.

Dysenteriæ humidiore anno Lutetiæ periculosiores

Cibi fastidiũ dysenteriæ superueniens malum.

Sitis,manus frigidæ,vigilia,vini magna appetentia. Nihil adiutus remediis obiit die 9. Apertus œsophago interiore ad větriculi os superius & ad medium thoracem, nigro,corrupto,epiploo similiter corrupto,pulmonibus alteratis, recto intestino exulcerato. Dolor fuerat in sinistro latere,imo ventre & stomacho. Alteri febris,vomitio, ventris dolor, deiectiones pici & nigro sanguini similes:20.die mors.Secto corpore inuentum vlcus vstulatum, in ambitu exesis tunicis omnibus ventriculi,qua parte decliuis est in pylorum. Huic procidit anus ferè toto morbo. *Dysentericorũ historiæ.*

In huius morbi curatione duobus sæpiùs modis peccatur vulgò : celerius suppressa aluo,& adstringentium vsu impacto pure in inuolucris intestinorum. Suppressa intempestiuè dysenteria vidi insanum factum. Mulierem quoq; , cui in perpetuam vitam ita constricta aluus, vt septimo quoque die tantùm excerneret,& inde ore & naribus grauiter oleret. Galenus de venæ sectione contra Erasist. non paucos vidisse scribit, qui dysenteria,varicibus,hæmorrhoïdibus suppressis in insaniam,apoplexiam,atram bilem, nephritidem, pleuritidem, hydropisim,sanguinis vomitionem & hæmoptoïcam passionem inciderint.Nobilis quidã pictor in scabiem fœdam.Corpore enim pleno materia feruida sursum fertur.Alioqui ita resiccatur intestinum,vt maneat perpetua alui adstrictio. Si sursum & deorsum obseratur,in inuolucris intestinorum aceruatur magna puris quantitas, quæ tãdem interficit. Quod nos cuiusdã corpore dissecto obseruauimus. Fluxus acris & malignus moderãdus hordeatis, clysteribus è lacte,lacte poto & similibus. Interea fouẽdæ vires, vt impetũ natura sustineat. Aliis materia acris, aliis mucosa egeritur, quibus non eadem remedia conueniunt. Quæ à diarrhæa incipit,purgatione, confirmatione partiũ,diuersione: quæ à tenesmo,expulsione stercoris,detergẽtibus, lenientibúsq; clysterib. opus habet. Conueniunt cholagoga , quæ adstrictionẽ aliquã relinquãt. Clysteres,abluẽtes,detergẽtes,astringẽtes,cicatricẽ obducẽtes,linimẽta,fotus, potiones ad somnũ cõciliandum,syrupi,iulepi,cõdita. Quãtitas clysterum augenda ad ℔.1. ß. aut 2. quia inanita intestina sunt, & meliùs

In dysenteria curatione duplex vitiũ cõmittitur.

Pictor nobilis ex supressa dysenteria in scabiem fœdã lapsus.

tergentur. In pulueribus periculum, ne remaneant in parte affecta, & pungant. Sanguinis quoque missio vitanda, quia vires deiicis, neque bilem trahit, neque curat vlcus. In cruenta laudatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLIII.

DYſenteria, ſeu inteſtinorum ab vlcere difficultas, inuadit, cũ paulatim & breuibus interuallis, non affatim & repètè, deiectio fit: quo nomine ab impropriè dicta hepatica dyſenteria ſeiugatur. Illius verò deiectionis hi gradus obſeruantur, qui magnitudinẽ vlceris deſignant. Adipoſa primùm cum ſanguine, dein ramẽtoſa quædam, deniq; penitiùs graſſante vlcere, carunculæ excernũtur. Excitatur hic affectus à bilis, aut pituitæ ſalſæ prouentu, iſque vel in ſupernis & tenuibus, vel in infernis & craſſis inteſtinis. Itaque vtriúſq; dignotio maximũ habet ad curationẽ momentum. Si inteſtinis à ſuperioribus vniuerſus ſanguis excernatur, reliquis excrementis erit perfectè permiſtus. Si à craſſioribus, nõ tam benè permiſcebitur, ſed ſupernatabit. Deinde vbi ramenta ſola eiiciuntur, ſi pingue quippiam habeãt, à craſſis: ſi tale nihil, à tenuioribus ſecedũt inteſtinis. Spectandũ quoq; an infra, an ſupra vmbilicum ſit dolor. Qui enim infra, craſſiora indicat affici inteſtina: qui ſupra, tenuiora, quanquam non neceſſariò. Quærendum item ab ægro, an ſtatim à dolore, an longo pòſt tempore excernat.

Vlcerum tenuiorum & craſſiorũ inteſtinorum diſtinctio.

De his pluribus Gal. cap. 2. lib. 6. de loc. mal. aff.

Curatio in recta victus ratione magna ex parte conſiſtit. Confert hordeatũ ex hordeo torrefacto, & in aq. chalybeata cocto, adiectis mali punici acidi granis, ſemine papaueris albi, & id genus reliquis ſeminib⁹ frigidis ad tẽperationem bilis opportunis.

Dyſenteriæ curatio.

Carnes in virium deiectione conceduntur: & elixæ quidem cum portulac. lactuc. plantag. end. Assæ verò aqua rosacea irrorantur, myrthi germinibus cōfiguntur, adstringentibus farciuntur. Vsui sunt fructus, passulæ integr. mespila, sorba, cydonia, & reliqui austeri fructus. Ex aqua chalybeata, saccharo rosaceo, & pauco granatorū acidorum succo paratur potus. Hora situs Zulapium rosatum per se cum aqua chalybeata, deinde cum syrupo cydoniorum exhibetur. Mox autem humor intestina vellicans atque exulcerans vacuandus, aut aliò deriuandus: potione quidem, si tenuia infestet intestina: clystere magis, si crassa. *Gal. ibid. & lib. 4. Meth.*

♃. rh. elect. ℥ 2. cinam. ℈. 1. infunde in aqu. endiuiæ quantitate suffic. In expressione dissolue rh. puluerati ℈. 1. syrup. de cich. & cydon. ana ℥. ß. f. potus. Vel. ♃. agrim. centinod. plantag. ana M. ß. granor. berber. ʒ. 2. semin. plantag. & cydon. ana ʒ. 1. cortic. myrobal. Cepul. ʒ. 2. f. decoctio & colatura ad dosim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 2. cum pauco santal. citr. In colatura dissolues syr. myrtill. vel syr. rosſ. siccar. vel zulapij rosacei ℥ ß. cū ʒ. ß. rh. puluerati. *Hæc ad dysenteriam tenuium intestinor.*

Additur aliquādo ʒ. 1. rasuræ cornu cerui, aliquādo gr. 3. aut 4. vnicornis. Sunt qui rheū assant, siue vstulant, vt catharticā vim minuant, & adstringentem augeāt. Quod multi non probant: sed vel fortissimā eius adstrictionem præferūt, aut ipsum rheū totum in substantia præscribunt. Pauperibus catholici ʒ. 6. cum rhabarbari, vt priùs, in decocto adstringente infusi ℈. 2. dissoluētur. Inter purgandū cauendum perpetuò ab omnib. acrioribus & scāmoniatis medicamentis. Post purgationem, venæ sectio reuellendo, sanguinis etiā decurrētis acrimoniam retundēdo, mirificè prodest. Sed cōsulendæ antè sunt

vires: quæ si deiectæ ac infirmæ, vt sæpe sunt, propter copiosam vacuationem, & vehementiam doloris, phlebotome abstinendum. Iuuabunt etiam apozemata refrigerantia in biliosa cephalalgia præscripta: quæ etiam salubriora sunt futura, si per vrinas materiam morbificam deriuent. Cui scopo inseruient, vini albi vsus, syrupus cydon, semina frigida maiora. Sed laborantibus crassioribus intestinis plus est auxilij in clysteribus. Qui primi iniiciũtur, detergent ac repurgant intestina iis sordibus, quæ resides & affixæ sua acrimoniâ frequẽtem desidendi cupiditatem inducunt. Vt.

℞. ros. rubr. taps. barbati, plantag. furfur. hord. ana p. 2. f. decoct. in lacte pro duab. iniectionibus. ℞. prædictæ decoct. ℔. 1. vel quart. 5. In colatura dissol. mell. ros. colati, sacchari albi ana ℥. 1. ß. syr. ros. siccar. ℥. 1. f. enema, additis ouorum duorum vitellis. ℞. decoctionis eiusdẽ quart. 3. in q. dissol. sacch. ros. ℥. ß. syr. cydon. & ros. siccar. ana ℥. 1. succi plantag. ℥. 1. vitellum oui vnius, f. clyst.

Maior clysterũ quantitas assumitur, cum eluenda & detergenda sunt intestina, quia tum impleri debent: minor, cum adstringendi, glutinandi & consolidandi consilium præponderat: si quidem, id vt præstent, longiore opus habeãt retentione. Olea, ac pinguia omnia, quæ sordidiora reddũt vlcera, non immiscẽtur, nisi ineũte dysenteria sedãdus sit dolor. Tum enim ol. rosaceum addi poterit. Cùm tergendum simul & adstrigendum fuerit, talis imperabitur clyster.

℞. furfur. macr. paleæ hord. taps. barb. flor. chamæm. & summitat. aneth. ana M. 1. f. decoct. vel ex aq. pluuia, vel chalybeata, vel hydromelite, vel lacte vstulato ad ℔. 1. ß. In colatura dissol. syrup. ros. siccar. & syr. myrtill. ana ℥. 2. vitell. ouor. 3. butyr. recent. ℥. 3. pul. masti. & sang. drac. ana

ʒ.3.fiant duæ iniectiones,vna manè,altera vesperi.

Parabitur quoque adstringens & consolidans clyster ex farinæ amyli ℥.2. in lacte vstulato (quod cõsumpto sero terget minùs,& adstringit magis) coctis: additis butyri recent.℥.2.adip.hirc.cum butyro liquati ℥.1.bol.arme.ʒ.2.vitell.ouor.2. In eum finẽ sumuntur oua dura cum aceto cocta, zulap. rosaceum, syrup. cydoniorum. Vt.

♃. syrup. cydon.℥.3. vtatur cum tripl.aqu.chalybeata longè à pastu.

Imminutæ autem vires roborabũtur cõditis, opiatis,instauratitiis destillatis.Hæc opiata omniũ huius generis remediorum instar esse poterit.

♃.conseru. symph.conseru.antiq.ros.& cõser. borraginis ana ℥.ß.electar.diarhod. Abbatis,& diamargar.frigid.ana ʒ.1.ß. cortic. citr.condîti ʒ.2. cum syrup:ros.siccar. aut cydon.f. opiata.

Confirmabitur etiam vẽtriculus admotis: vt litu ex oleis cydon.& mastichino: emplastro è carne cydo. mastich.& cerato stomachico Galeni cũ oleo myrtillor.emollitis cõfecto, & aliis similib⁹. Quod si,vt ferè fit, humorũ acrimonia spinctêrem musculum exerceat,hoc vnguento commodè retundetur.

♃.mucag.sem.cydon.& psilij extractæ in aq.plantag. vng.popul.ana ℥.1.vitell.oui vnius,ceræ q.s.f.vng.quod è gossipio in modum glandis efformatum, & filo appẽsum,in anum immittatur.

Eidem ano præ imbecillitate à frequẽti deiectione orta,hianti,ac velut procidenti,vtile erit hoc fomẽtum instituere. ♃. tapſ.barb. ros.rub. centinod. & plantag. ana M.1.f. decoct.in aq. fabr. & vini rub. æquis partib.pro fotu ani cũ spongiis. Alij imperãt puluerem ex thur.ros.rub.mastich.qui igni impositus fumum reddit ægro per annum excipiendum.

De Tenesmo. CAP. 44.

Tenesmus irritatio 1 est vltimæ partis intestini, id est, recti, in quo sæpiùs libet sine causa desurgere. Excernũtur omninò pauca, mucosa, ídque maximo conatu, insidéntque stercori guttæ 2 sanguinis. Hîc si præter mucosa stercora excernuntur, ea cocta ferè sunt. Nascitur hęc affectio magna ex parte in 3 pituitosis. 4 Acervatur enim pituita recto intestino crassa & viscida: putrescit, tempore acrimoniam contrahit, irritat intestinum: hinc deiiciendi libido. Sed quia contumaciùs inhæret pituita, non nisi magno conatu excerni potest. Hoc tenesmi genus dysenteriam ferè præcedit.

1 Ab vlcere superstite à dysenteria, vel ab omni materia quæ dysenteriam facit.

2 Reseratis vasorũ osculis ab acri materia, aut superstite vlcere.

3 Tempestate præsertim austrina, quæ pituitæ salsæ parens est.

4 Generatione multa, aut excretrice vi imbecilla, aut desiderato naturali clystere ob folliculi fellis obstructionem.

Aliud verò genus hanc sequitur. A dysenteria relinquuntur vlcera, in quibus acris sanies intestinum vellicat, ex quo fit tenesmus, inanis desidendi cupiditas.

Post phar. si quid intestino hęsit, vt malè infriata coloc. aga. aut similibus, eadem affectio nascetur. Vlceribus quoque in ea parte sponte natis idem accidit. Abscessus in recto intestino natus eandem appetentiam inuehit nonnunquam.

Curatio.

Initio causa cognoscenda est. Quòd si præcessit frigus, & pituita crassa in causa est, rutam, hyssopũ, origanum, calamenthum, rosmarinũ, maioranam, lauri folia, stœchades, anethum, melilotum, chamęmelum, vino incoques: hinc fouebis sedem: materiam calidam emplastri modo toti perinæo induces.

Iuuant fotus 5 ex oleo rutaceo,chamæmelino, anethino, ſeſamino. In vehementi 6 frigore oleo, in quo decima pars caſtorei aut bituminis diſſoluta ſit. In dolore anetino & irino vtendum erit. Eiuſmodi oleis fouere & vngere oportet perinęum & imum ventrem,iiſque calidis. Deinde contegendæ partes duplici aut triplici linteo calfacto.

Laterem veterem denigratum fumo cõfringes, & comminues: aceto feruenti immerges: inuolues linteo, & calidum ſedi totíque perinæo applicabis. Molle filtrum,aut cotonem, vel ſpongiam molliorem ſæpius immerges vino calido, in quo ruta, fœniculus & quædam ex ſupradicta materia coxerint. Deinde expreſſa,ſed calida,ſedi ac perinæo applicabis.Poſt fotum linteis calentibus muniendę partes, omninóque videndum eſt, ne refrigeſcant. Laudantur hac in re ſuffumigia ex reſina pini iniecta carbonibus, nuce pinea, bene reſinoſa, aliquando addito ſemine rutæ,cumini, aniſi, fœniculi, vel hoc modo.

℞. 7 picis ſiccæ ℥.1. bituminis ℥.ß. liquentur in aceto: liquatis inſperge ſulphuris in puluerem redacti ℥.ß.

Clyſteres ad quartaria 2. vel 3. ex iis comparentur, quæ calefaciunt, incîdunt, detergent, leniunt, quales proximo capite deſcripti ſunt in dyſenteria.

Similiter ſuppoſitioria ex labdano,ſtyrace,oleo rutaceo,adiectis ſeminibus fœniculi,rutæ, aniſi,cumini, & ſimilibus.

Si dolor vrget 8 vehementiùs, narcoticis 9 vtendum erit,vt priùs.

Sacculi fouendæ ſedi & perinæo ex milio, fur-

5 His imbuetur hapſus ex goſsipio carpto, & perinæo admouebitur.

6 Vt iis accidit, qui ſine ſubligaculis per niues deambulârunt, aut lapidi inſederunt.

7 Ex his fiunt, trochiſci, quorum halitus ſeu fumus ſede excipiendus.

8 Vt ſi cauſa magnitudinem vincat doloris vehementia, inflãmationíſque metũ afferat.

9 Vt Philonio in lacte diſſoluto, aut ſapa. Aut coquetur furfur cum ſapa ad pultis conſiſtentiam hinc diſſoluẽtur opij ʒ. 3. aut 4. Iniiciatur.

furibus,ſale,rutâ,& deſcripta materia frixis in ſartagine,deinde ſacculo incluſis. Quòd ſi inflammatio eſt,& cætera conſentiunt, vena brachij interna ſecanda eſt.

Probatur quoque Arabibus purgatio leuis è caſſia,manna 10 ſuſpecta Græcis. Vrina & ſudor prouocari poſſunt ad diuerſionem, victus refrigerans. Clyſteres lenientes è lacte, hordeato, oleo roſaceo tepidis,& aliis,vt priùs.

10 Ob impenſum calorẽ, quem facilè contrahit.

Inſeſſiones in decocto maluæ, biſmaluæ, ſeminis lini, violariæ, adiecta portiunculâ florum chamæmeli & meliloti.

Olea conuenient,roſaceum, violatum & nenupharinum, in quo folia ſalicis coxeris. Deinde etiam axungia,butyrũ recens, ex quibus & vnguenta fiunt:quale hoc eſt.

℞.olei roſati ℥.1. olei ſalicis & violarum ana ℥.ß.mucaginis quatuor ſeminum frigidorum in aqua cydoniorum extractæ ʒ.6. ceræ modicum, fiat vnguentum.

Molli goſſipio in aceto albo feruente partes fouendæ ſunt,id eſt,imus venter & perinæon.

Vlcera ſi qua ſunt,abluenda 11 primùm ſero lactis,vino auſtero, mulſâ,etiam lixiuio,ſi ſanies contumacior eſt, aut vino auſteriuſculo tepido,& ſexta parte mellis roſati, quibus poſtea adiiciatur aliquid roſarum,thuris,maſtichis,gummi arabici,tragacanthi,& ſimilium. Aut fiant hæc vnguenta.

12 ℞ ceruſſæ plumbi ʒ.1.mucagi.gummi arabici extractæ in aqua roſarum ℥.ß. corticis thuris ʒ.1. olei roſacei quantum ſufficit ad impinguandum. Aliud.

11 Vt.℞.decoct. hordei, aut aquæ mulſæ (ſi non ſit ardor) ℥.6. mell. roſ. colati ℥.1. his cõmiſtis fiat enema.

12 Vel ℞.axungiæ ſuillæ ℥.1. ceruſſæ,pompholygis lotæ ana ʒ.1. cum aqua plantag. f. vnguentũ.

℞. mucaginis gummi tragacanthi & arabici, mucaginis seminis psilij ana ℥.ß. aloës lotæ ʒ.2. olei rosarum, quod sufficit. Cum modico ceræ fiat vnguentum. Hæc inunguntur vlceribus, si quidem apparent. Alioqui commiscentur clysteribus iis, qui ad consolidandum descripti sunt, cap. de dysenteria. Potus lactis caprini primùm quidem ad ℔. 1. quæ paulatim bibitur, non aceruatim. Postridie verò ad ℔. ß. remedio est tenesmo. Oportet primo die recèns mulctum bibere. Postridie decoctum ad dimidias, & despumatum.

Decoctum betonicæ in vino albo tenui, laudatur ab antiquis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Τεινεσμὸς, affectus est præter naturam in recto intestino, in quo assidua & implacabili desidendi cupiditate æger tenetur: vel, vt alij, irritatio vltimæ partis intestini, in qua sæpiùs lubet sine causa desidere. Initio excernũtur pauca, mucosa, magno conatu, aliquando conspersa sanguine, fitque velut procemium dysenteriæ. Hîc necesse est naturam stimulari in intestino ab aliqua caussa præter naturam, quam excernere nititur, quasi illic esset excrementum. Ea est vel sine materia, vel cum materia: & si cum materia, vel in cauitate intestini cõtinetur, vel extrinsecus comprimit meatum. Sine materia intelligimus, vt cum frigus partem illam constringit & mordicat, vt si æger in solio frigido, aut lapide sederit, aëre, vẽto frigidiore. Aliquando reduplicatur intestinum, vel musculus, vt nec clysteres, nec alia auxilia excipiat pars implicata, sæpéq; efficiat, vt lateat vlcus. Materiam verò dicimus, quicquid interiorem illam cauitatem irritare potest, vel vlcus (nisi tum dysenteriam esse velis) vel abscessus, vel hæmorrhoïdes interiores, aut vermes, aut humor acris, aut stercus induratum & coactum. Quæ omnia tum ex relatu ægri, tum excremẽtis & doloris pro-

Τεινεσμὸς.

Tenesmi caussa vel cum materia, vel sine materia.

prietate artifiriosa coniectura discernere licebit. In vlcere excernitur sanies aut sanguis, dolor acutus, humor acris relictus post dysenteriam, & si nihil perspici potest, profundum esse suspicamur, fitq; aliquando cacoëthes. Vidimus vermium globulos assiduè reiici, ac subinde renasci. Ante dysenteriam ferè fit à pituita putri: in dysenteria, ab acrimonia, vel medicamento malè infriato, vel glande immissa. Aliquando iecur plus iusto calefactum acriorem materiam perpetuò generat, quæ ad partem affectam defluit. Reiicitur, sentitur morsus, quandoque sequitur febris quasi hectica, & paulatim atrophia. Stercus induratum coniicimus, si diu æger nihil reddiderit, aut non nisi recrementa dura, sicca, sine muco, Extrinsecus comprimitur & pungitur vel à magno & inæquali vesicæ calculo, quia vesica recto intestino incumbit, vel inflammatione parastatum. Hîc adest penis distentio, ardor vrinæ. Illîc calculi signa adiicienda, vrina retenta, turbolenta, sanguinolenta, & similia. In grauidis minatur aborsum, vt scripsit Hipp. Vterus enim inter vesicam & rectum intestinum situs est, fœtúque concepto amplior, & vesicam (vnde assiduè meiendi cupiditas) & intestinum premit. Quo fit vt etiam in laboribus partus, & alio quoque tempore tenesmi cuiusdam imago illis eueniat, & si hoc morbo vehementiùs corripiatur, in vehementi illo conatu necesse est laborare vterum, fœtum quoque deprimi assiduo decessu, & vires lædi. Vnde abortus. Interdum tam vehemens affectus est, vt dysenteriæ similis videatur.

Tenesmus grauidis abortum minatur.

Curatur sublata causâ & affectu, vnde nascitur. clysteres ex hydromelite probè cocto cum rebus coquentibus, carminantibus, detergentibus. Omnes in minima quantitate ad ℥. 5. aut ℔. ß. quia intestinum ferè strictum, & vltima tantùm pars abluenda. Insessus in decoctione pingui, inunctio, in vlcere vnguentum Ægyptiacum, fotus ex vino, in quo ruta, vel quæ coquant, incîdant, confirment, coxerint. Later vetus fumo denigratus aceto ferventi, vt excipiatur fumus, linteo conuolutus, admotus, & similia.

ANTO.

ANTO. VALETII EXERCIT XLIIII.

Τεινεσμὸς, seu τεινεσμὸς affectus est à symptomate nomen habens, videlicet à tensione, quæ recti intestini extremitatibus incumbit. Causis ;& symptomatis cum dysenteria cōuenit:& propterea scripsit Galenus tenesmum quandam constituere dysenteriæ differentiam. A bile igitur, aut pituita salsa si ortum habeat, hûc reuocantur remedia ad dysenteriam imperata, cathartica, enemata, tum etiam ea, quæ refrigerando humores contemperāt, quæque per vrinas materiam deriuant, apozemata & zulapia. Quod si frigori aut flatibus accepta referatur causa, fomenta calida satis esse poterunt. *Gal. lib. 3. de sympt. causis.*

De curatione hepatici [1] *fluxus.* CAP. 45.

[1] Hunc hepaticam dysenteriam vocant.

HEpate calidiore excremēa durissima & similia pilulis caprarum, vnde ἀπευθεγμώδη à Græcis, nisi iuncta sit imbecillitas. Hîc enim biliosa, liquidiora, & vt [2] augetur calor, insigniter flaua, crassiora, grauiter olentia, æruginosa, nigricantia, assatis humoribus, & postremò colliquata hepatis substantia. Hîc sitis, ardor, deiecta appetentia, assidua corporis iactatio, difficilis [3] curatio. In infirmitate attractricis hepatis, chylosa. In infirmitate alteratricis primùm quidem loturæ carnium similia, & sanguini diluto aqua: deinde varia qualitate & consistentia, interim quasi limus sanguinis & grumus. Integra ferè appetentia, sitis nulla, frigoris sensus, fœtor exiguus. Hepatici fluxus noctè excitantur magis, longioribus [4] interuallis.

[2] Humoris suppressione & æstu.

[3] Vehementiâ symptωmatum, humoris contumaciâ, resoluta hepatis vi ac substāntiâ.

[4] Gale. cap. 2. lib. 6. de locis malè affect.

Horum curatio ex capite de debilitate hepatis petenda est,

In summa vtendum est refrigerantibus, si infirmitas à calido est: calefaciẽtibus, si à frigido. In vtrisque vitanda sunt, quæ obstruunt. In calida.

℞. electarij triasant. ʒ.2. coriandri præparati ʒ.1. semin. acetosæ & portulacæ ana ℈. 1. coralli rubri ℈.ß. sacchari rosati ʒ. 6. misce, vtatur in iusculis, in hordeatis, in potu.

Syrupi conueniunt, rosatus, de ribes, myrthinus, cydoniorum, vel iulepus cum multa aqua ferrata. Spodium, semẽ portulacæ, acetosæ, corall. rubr. flos rosarum, & semen arilli, lappa, cichorium, endiuia, sonchus, coriandrum præparatum, acetositas citri, ptisana, & similia conueniunt. Ceratum 6 santalinum subactum è rosaceo, ceratũ ex oleo rosarum, deinde subactum cum succo cichorij, endiuiæ, sonchi, plãtaginis, & tantillo succi absynthij, vel eupatorij. Ceratis inspergi possunt pulueres ex proximè dicta materia.

In 7 frigida, vnde lotura carnium, electarium de vino prius descriptum, mel passulatum hoc modo præparatum.

℞. passularum benè pinguium M. 2. fiat decoctio ad ℔.1.ß. vini optimi austeriusculi. Coquantur dum crassescat vinum. Deinde passulæ in supradictum vinum fortiter exprimantur per setaceum, idque satis rarum. Expressio cum vino rursus coquatur ad crassitudinem. Cui adde aromatici rosati ʒ 1. sem. nasturtij & securidacæ assati & infriati, cinamomi electi ana ʒ.ß. misce, vtatur sæpe. Hinc eun-

6 Vt. ℞. cerati santalini ℥.1. pulue. subtilissimi corall. rub. ℈. 4. malaxentur cum oleo cydoniorũ, f. emplastrum in formã lunæ crescentis, & dextro hypochondrio admoueatur.

7 Materia scilicet cõuenit, quæ penetrat, vt cyperus, schœnanth. quæ aperit, vt absynth. cichorium: lenit, vt passulæ, vinum granatorũ dulc. abstergit, vt mel: incidit, vt vinũ granatorum maturorũ: præseruat à putredine, vt calam. aromaticus, cinamomũ, lignũ aloës. Cæterũm electarium de vino Arabum his omnibus pollet commemoratis dotibus.

dem puluerem seorsum aceruabis, insperges ʒ.1.lactis vstulati ℥.4.cum vitello oui, fiet pulticula.

Poterit inspergi & lacti amygdalarum benè cocto. In hoc fluxu lac ouillum coctum & vstulatum conuenit, sed inspergere oportet aliquid supradicti pulueris, vel hunc.

℞.corticis thuris ℈.2.caryophyllorum, cinamomi an.℈.ß.Orizogala, pulli gallinarũ & columborum, perdices, auiculæ assatæ, vinum tenue, odoriferum, subadstringens. Inungatur hepar cum oleo mastichino, de spica, de absynthio, & aliis dictis priùs. Deinde superaspergatur pul.mastichis ℈.1.styracis calamit.Gr.16.thuris albi & nigri an.Gr.6.

Fotus è spongia expressa in vino decoctionis mastichis, thuris, styracis calamithæ, rosarum, absynthij, florum cupresi, eupatorij, asari.

Si superueniat febricula (quod sæpe fit) proximè dicta remedia calfacientia tẽperanda sunt priùs dictis refrigerantibus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc affectu lege Galenum cap.2. lib.6. & cap.7. lib.5.de Locis affectis: capite 8. & 6.li. de Morbis & symptomatis. Maior sanguinis quantitas reiecta ab hepate necessariò oritur. Sanguis vel rubet: vel aquosus est: vel ater & niger. Is duplex, vel sanguis crassior, vt in bobus: vel limus & fæx sanguinis. Hic rursus duplex siue adustus sit, siue naturalis: crassus nimirùm, à quo vlcera profunda fiunt, & eiusdem veluti serum seu pars tenuior. Rubens αἱματηρὰν dysenteriam efficit: niger, tenuis & splendescens, lotiuũ fluxũ, quem vulgò vocant, & quem prima dysenteriæ differentiâ complexi sumus: crassus tum hanc, tum etiam secũdam. Sed tenuior magis è venis mesaraicis & ramis venæ portæ, quæ incoctum san-

guinem & ſeroſum continent:craſſior ab hepate, vel liene. Si cum torminibus, dyſenteria eſt. Si in fine febrium quartanarum, morbis à melancholia, & aliquãdo in peſte, non malum, Si ſanguis aquoſus, tertia eſt dyſenteriç impropriè dictæ ſpecies. Nonnullis etiam lotiuus fluxus dicitur. Læſo hepate, rupta aut aperta venâ, ſanguis niger, velut craſſum atramentum, deinde rubens aliquando excernitur, & moriũtur. Quales duos ipſe vidi. Vterque vix ſentiens periculũ, animi deliquio paulatim extinctus eſt. Sunt & aliæ multæ differentiæ deiectionum alui ex variis cauſis apud Hipp. vt ξύσματα, interpreti ſtrigmẽta, veluti linamenta, πελιδναὶ, liuidæ, δυσώδεες, fœtidæ ex corruptione partium, vnde exeunt: χολώδεες, χολὴν ἄκρατον, bilem ſynceram ſignificantes, non multam, vt vult Muſa, & ſimiles. In quibus hæc duo generalia præcepta tenenda ſunt: omnem ſynceram excretionem metuendam in morbis, quia cruditatẽ ſignificat: omnem quoque corruptam, ſi die non critico, crudo adhuc morbo, cum labore ægri, non leuat, aut tantùm ad tempus. Ab initio quidẽ (inquit Galenus de omnibus) nunquam ad bonũ fiunt huiuſmodi deiectiones, vt pote magnam viſceris læſionem oſtendentes: ad morbos quidem conſiſtentes ſequuntur ſæpiùs, naturâ ſuperfluitates expurgante. Et paulò poſt. Multi deiectionum colores præter naturam, ſpõte quidam euacuati, multarum atque malarum in corpore diſpoſitionum ſunt ſigna. A medicamento autem ducti vim habente plures humorum ſpecies euacuãdi, nihil abſurdum ſignificãt. Sed de his multa ſuperiore capite. Varia ãutẽ illa excremẽta, quæ deiiciuntur, cruditatibus ventriculi reſpondent, quæ retenta corruptelam quandam & vitium contrahunt.

Pro varietate cauſarum multiplex curatio. Quibus ſanguis excernitur, rupta, aut exeſa venâ, ſi vires firmæ, ſanguis modicus è baſilica detrahendus, rhab. in ſubſtãtia, cum ſyr. roſ. aqua arnogloſſi, tabulæ ex iis, quæ ſanguinem ſupprimunt, ſyrupus ex ſucco arnogloſſi, centinodia, burſa paſtoris, millefolio, vrtica Græca, vino granatorum, cum ſacch. roſ. embroche ex oxycrato parato ex aqua plantaginis, &c. Vitanda in cæteris quæ obſtruunt: vtendum roborantibus, redeundũ ad caput de debi-

litate hepatis,aperiendum roborando,aqua decoctionis passularum,Gallina cum cydoniis & conseruis adstringentibus cocta in balneo mariæ,donec ius concrescat in causa conueniente, gelatina ex rebus corroborantibus, cinamomo & aliis,aqua distillationis mastichis,coralli, seminis cydoniorum, vnde diluatur vinum.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLV.

HEpatici fluxus pauci meminerũt Practici,quòd affectio istiusmodi vel ad hepatis intẽperiem aliquam,calidam, frigidam,à qua attractrix, vel retentrix facultas imbecilla, aut ob visceris eiusdem obstructionem,fiat: vnde & communem habet illis cum affectibus curationem. Auicennas in obstructorum reseratione, & hepatis confirmatione summa medendi præsidia collocauit. Vide cap.10. lib.3.Fen.16.Tract.2.

De fluxu 1 *Pestilentiali.* CAP. 46.

GAleno olida insigniter, fulua & crassa excernuntur, aliis subalbida, Autumno ferè: liuescit facies,grauatur corpus,pulsus 2 cõcidit 4.7.vel 9. moriuntur, aut ægrè conualescunt. Alij tota cute 3 commutantur. Aliis decidũt 4 vngues. Fluxus hic periculosè adstringitur. Præter remedia supradicta in dysenteria, vtatur auro in decoctis pullorum,perdicum & similium, syrupo de ribes,de cydoniis,de myrtillis, de limonibus,acetositate citri, vino granatorum, syrupo acetoso simplici cum iulepo rosato. Atque aliquando in aurora ℥.ß. bonæ theriacæ in vino granato, acetositate citri, aut re simili dissolues. Iuscula alterentur cum

1 Quod est luis pestiferæ symptuma.
2 Hippocr. sect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.
3 Diffusa pestilenti putredine per habitum corporis.
4 Ex atrophia partiũ, & venenata humorũ qualitate.

multa acetosa,& nodulo de berberis. Colatitiis inspergatur puluis hic.

♃. limaturæ auri ℨ. 1. diamargariti recens facti ℥.ß. nucis moschatæ ℨ.ß. margaritarum, smaragdorum, saphyrorum ana ℈. ß. panis sacchari ℥. ß. fiat puluis. Interim quoque vtatur puluere vnicornis & cornu cerui, vino tenui, odorifero, diluto aqua, in qua aurum extinctum sit. 5 Vtatur interim hoc electario.

5 Interim etiam vti poterit pilulis Rufi ex aloë, myrrha & croco.

♃. conseruæ ros. ℥.1. ß. conseruæ corticum citri conditi cum saccharo ℥.1. corticum citri ℨ.1.ß. margaritarum electarum ℨ.1. hyacinthorum, smaragdorum ana ℈.ß. serici crudi ℈. 1. seminis citri mundati ℈.2.ß. acetosæ ℨ.ß. boli armenæ, terræ sigillatæ ana ℨ.2. limaturæ auri ℨ.1. cornu cerui & vnicornis, rasuræ eboris ana ℈.1 sacchari albiss. ℥.19. folia auri numero decem. Fiat conditum ad formam sacchari rosati cum aqua rosata moschata.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Pestilentis huius constitutionis Galenus meminit pluribus locis, vt Aph.21.lib.4. & in lib. de atra bile. Excernebant nigra ferè 7. 9. 11. Quibus deiectio talis non fuit, pustulæ nigræ toto corpore excitatæ. Nullus autem seruatus, qui atram bilem exactam deiecerit. Primis diebus deiectiones erãt ruffæ & colliquationis indices, vel vt alio loco κατὰ τόπους, vitellinę, crassæ, acres, fœtidæ, spumosæ. Postea verò, vt scribitur in eundem Aphorismũ, nigræ, vel superassato sanguine, vel putredine quadam contracta & corruptela. Sed an fuerit pestis peculiariter appellata, an Epidemius morbus, qui multos interfecerit, dubitari potest. Nam pustulæ illæ nigræ raro in peste apparent, quin sequatur mors. Et multos ipse obseruaui pestilenti febre laborantes, quibus eruperunt infiniti propè carbunculi, aut furunculi similes carbuncu-

lis, quorum nullus euasit. Cutim & vngues decidere nõnulli à veneno putant.

Non temere supprimendus fluxus, sed bezoardicis vtendum, syrupis, cordialibus conseruis, opiatis, rasura vnicornis, & similibus.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLVI.

SYmptomaticus huiusmodi fluxus pestilentialis appellatus, biliosus est, ratione feruoris hepatis, vt plurimùm, proueniens. Ita grauis esse solet, vt vires quàm celerrimè prosternat. Si non vsqueadeò sit efferus, soluenti medicamento, vt rheo, curatur.

℞. polypod. quern. contus. cum pauco semine fœnic. ℥. ß. herb. scariol. cicho. & oxalid. totius ana M. I. thamarind. ping. ℥. 5. prun. acid. num. 5. passul. mundatar. ℥ 3. sem. scariol. & anis. ana ℥. ß. flor. cardiac. p. I. f. decoct. ad dos. Infunde rh. elect. ℨ. 2. cinam. ℈. ß. Factæ post sex horas forti expressioni adde zulapij ros. aut syr. cydon. ℥. 6. fiat potio.

Aliàs optimum erit bolum armenam, aut terram sigillatam, vt in peste dicetur, exhibere. Empirici in hunc scopum imperãt puluerem, aut succum scordij, felici nonnunquam successu: quia fortasse simplicis id medicaminis feruida viscera, maximéque iecur, alterat, atque immutat.

De difficultate meiendi. CAP. 47.

VEsica interiorem membranam habet contextam omni genere fibratum, quas dum intendit, vrinã continet. Si solùm transuersis agit, exprimit. Eius actio in totum naturalis.

Eiusdem collo musculus est obliquus. Agit hic transuersis fibris arbitrario quidem motu, ne vrina intempestiuè effluat. Itaque cum plena est vesica, & quantitate vel qualitate irritatur, trãsuersas fibras

intendit: musculus cessat ab officio, atque ita vrina emingitur. Nerui à lumbis & osse sacro ad vesicam perueniunt. Resolutis neruis aliquando torpescit sensus vesicæ: aliquando musculus sphincter, qui collo vesicæ adnatus est, resoluitur, atque ita vrina intempestiuè effluit. Galen. cap. 4. lib. 6. de loc. malè affect.

Aut si sensum perdidit vesica, retinetur. Aliis nascitur inflãmatio læsis vertebris, vnde nerui oriuntur: quod & dolore, & calore loci intelligitur. Aliis rupta vena sanguis emingitur. Grumus fit, qui meatum intercipit, quo vrina expurgatur. Idẽ meatus & lapillis, & tuberculis, & inflammationibus, crasso pure, vel humore aliquando præcluditur, atque hinc vrina exprimitur.

Vitiatæ verò mictionis tria sunt genera: dysuria, id est, difficultas vrinæ: stranguria, stillicidium, aut substillum malum: ischuria, cum omninò vrina supprimitur. Dysuria libidinem meiendi facit, sed ægrè & vi quadam: aliquando etiam cum dolore vrina excernitur.

In stranguria assidua meiendi cupiditas, sed vrina guttatim effluit. Ischuria impropriè quidem fit perdita renũm actione attrahente. Si enim serum sanguinis non attrahitur, vrina non fit. Propriè verò meatu vrinario præcluso, aut infirma excretrice vesicæ, quæ transuersis fibris exprimere non possit. Idque propter intemperiem, vt siccitatem, in ardentissimis febribus: aliquãdo resolutis vesicæ neruis, & musculo incolumi. Nam si musculus vnà resolutus est, vrina præter voluntatem effluit. Dysuriam & stranguriam facit retentricis imbecillitas,

quæ ferè fit à frigido. Frigidum enim vesicæ corpus, & frigido facilè euincitur. Altera causa est vrinæ acrimonia. Adiunge cætera, vt inflammationem, grumos, vlcera, calculos, & cætera.

Curatio dysuriæ & stranguriæ.

Si à frigore infirmitas, calorificis vtendum est, vnctione perinæi & pectinis, fomentis, balneis, clysteribus, potionibus, aliísque remediis. Vnguendo olea [2] conueniunt rutaceum, anethinum, chamæmelinum, balsaminum, de scorpionibus, de keiri, de lilio, de cucumere asinino, in quo decima pars castorei, sexta galbani vel opopanacis coxeris. Ex eiusmodi oleis fiunt cerata. Ceratis conspergun-tur [3] aromata, quæ calefaciant, & partium tenuitate facilè penetrent.

Fomenta fiunt ex decocto maioranæ, rosmarini, arthemisiæ, origani, calamenthi, thymi, hyssopi, parietariæ, sysimbrij, berulæ & cressonum, ex quibus & balnea comparari debẽt. Alioqui has [4] herbas friges in sartagine ex oleo vel butyro, & emplastri modo femori superiori, pectini & perinæo calida admouebis. Omentum arietinum calidum, iisdem locis admotum iuuat, vel recens detracta pellis cuniculi. Cuius axungia in eundem vsum plurimùm commendatur.

Clysteribus & glandibus ex supradictis herbis, oleis & materia, adiecto sale & melle, ad irritandum, confici debent.

Decoctum radicis eringij, cyperi, radicis lappæ, ameos, cinamomi, nepithæ, myrrhæ, opopanacis, cretæ marinæ, carthami, extremitatum caulium, & alia, quæ postea dicentur cap. de lapide.

1 Expultricis scilicet facultatis vesicæ, quæ dysuriã facit: aut retentricis, quæ stranguriam.

2 Cõmendatur præter cætera oleum de scorpionibus cũ anethino. Vt. ♃. olei anethini, olei de scorpionibus an. ℥.10. castorei ℥.2. galban. ℥.3. Coquãtur in balneo mariæ, f. linimẽtum.

3 Vt caryophyll. macis, cyperus, angelica.

4 Vt. ♃. raphani cõtusi, parietariæ, cresßionis an. M. I. Ex his cũ suillo adipe frixis, vel axungiâ fœniculi, f. cataplasma admouendum pubi & perinæo.

Aquæ conueniunt tribulorum, raphani, cretæ marinæ, pentaphylli, alliorum, acori, florum maluę, cyperi, eryttodani, ſabinæ, fabaceorum, ſcolopendrij, alkekengi. Grana alkekengi trita & expreſſa ſuccum reddunt, vtilem cum vino albo tenui, terebinthina, parietaria, acetoſa, acetum album.

Conueniunt à proprietate viuerræ genitale, cinis ſcorpionum crematorum, teſta oui repurgata, è qua pullus exierit, aſelli, vermes terreni, erinacei ſiccati, aut eorundẽ teſticulor. puluis, veſica tauri & capræ.

Conuenit & theriacæ potus, vocatum lithontribon, electarium Ducis, aurea Alexandrina, cucurbitulæ natibus affixæ. Pediculus inditus foramini virgæ, aut cimex, vel loco horum fila croci, granulum ſalis, cathæter, algalia, ſyringua, aut candela cerea oleo priùs illita.

Vbi verò vrina [5] acrior eſt, ſi quidem corpus benè carnoſum eſt, ſi inflammationis ſuſpitio, vena baſilica [6] ſecanda eſt.

Purgandum cum ℥. 10. caſſiæ diſſolutæ in ſero caprino, vel liquore [7] conuenienti. Vomitus, ſi quidem conſuetudo eſt, plurimùm prodeſt. Clyſteres è lacte, [8] ſudoris prouocatio.

Galenus [9] ex Hippocrate, phlebotomiam è crure magis probâſſe viſus eſt, quàm è brachio. Arabes priùs è brachio, quàm è crure, quod & aliquot locis Galeni non repugnat.

Hîc olea conueniunt, violatum, nenupharinum, de papauere, ex quibus cerata fiunt, admixta modica quantitate caphuræ, gran. 3. aut 4. ad ſingulas ℥. cerati.

5 Naturalis œconomiæ vitio, excremẽti ſuppreſſione, quod in peculiari cuiúſque naturæ redundare conſueuit, aut improba victus ratione.

6 Ad ſedandum ardorẽ, materiæ euacuationem, & faciendũ perſpirabile corpus.

7 Vt aquâ decoctionis glycyrrhizæ.

8 Vt exitum habeat ichor, cuius acrimoniâ fit ſtranguria.

9 Libro 6. Aphori. aph. 36. & ſent. 5. ſect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Balnea & fotus in decocto sem.lini, fœnugræci, althææ, psilij. Nec peccaueris, si quid chamæmeli adieceris.

Aqua distillata ex acetosa, plantagine, laureola, pentaphyllo, syrupus de iuiubis, de papauere, decoctum glycyrrhizæ, portu. lactucæ, quatuor seminum communium, lac asinæ, vel capræ, serum lactis, lac amygdalarum, hordeatum cum sem.lini, melonum, cucumeris, 4.sem.communibus frigidis, quale hoc.

♃. seminum psilij, melonum, cucumeris ana ℥.2. seminum althææ, cydoniorum ana ʒ.1. seminum lactucæ, hyoscyami albi, papaueris albi ana ʒ.ß. gummi tragacanthi ʒ.2. fiat decoctio: cum qua dissolue amygdala dulcia. Fiat lac amygdalarum cum saccharo violato. Quòd si suspitio est vlceris, iam bolus armena, terra sigillata, sanguis draconis, pul. equiseti cum lacte vstulato, syrupo myrtillorum, iulepo rosato conueniunt. Similiter saccharum rosatum, triasantalum, tragacanthum frigidum, cydoniatum sine speciebus factum cum saccharo. Inijcitur in virgam lac recens emulctum, maximè muliebre, cui si calor maior est & dolor, addatur mucago seminis papaueris, cucumeris, psilij, & similium cum.modico caphuræ. Vbi verò consolidandum.

♃. lactis mulieris, vel bubuli vstulati ℥.3. sarcocollæ nutritæ, amyli, cerussæ ana ʒ.1. fiat iniectio ter aut quater in die. Laudatur hic puluis, quo manè & vesperi vtatur.

♃. sem.melonum excorticatorum ʒ.2. semin.citruli, cucurbitæ, portulacæ, papaueris albi ana ʒ.ß.

ſem. hyoſcyami albi ℈.ß.& Gr.6.panis ſacchari ℥.3. fiat pul. detur ad ʒ.2.cum iulepo violato,aut liquore conuenienti. Drachma vna trochiſcorum alkekengi cum liquore conuenienti plurimùm commendatur.

Grumi decocto ſtœchados, ſarmentorum vitis, mummiá, oxymelite, rebúſque eiuſmodi incidentibus diſſolui debent. Hinc graue periculum eſt. Sequitur enim animi defectio, coloris fœditas,pulſus paruus, frequens, obſcurus, anxietas, & vt plurimùm mors.

Sanies & pituita ſi craſſior eſt, incidẽda. Inflammationes & vlcera ſuo modo curanda ſunt. Ita & calculus. Plenior veſica manibus comprimẽda eſt, & qua parte tumor eminet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina ſupprimitur vacua, aut plena veſica.

Vrina vel ſupprimitur: vel parùm & frequenter mingitur: vel ſeruat naturalem excretionis modum, ſed veſica cum difficultate aliqua aut dolore operatur. Supprimitur autem vel vacua,vel plena veſica. Si vacua, argumentum eſt vrinam non tranſire ad veſicã. Vitium igitur erit vel in vreteribus,vel renibus,aut reſolutis,aut interceptis.Philot.in Aphor.obſtructionem addit in craſſioribus inteſtinis à craſſa & viſcida pituita, quæ prohibet ἀνάδοσιν ad hepar,& conſequutione quadam ſuccorum generationem,& vrinæ ſecretionem. Si verò veſica plena ſit, in ea affectionem morboſam eſſe neceſſe eſt.

Philoth. com. ad aphor.46. libr.7.

ἰσχουρία.

Suppreſſio vrinæ ſiue renum vitio, ſiue veſicæ fiat, quibuſdã dicitur ἰσχουρία. Propriè tamen hoc nomen vſurpari debet in ea tantum affectione, in qua vrina ſupprimitur, læſione in veſica exiſtente.Cùm autem parùm & frequenter, ſiue guttatim & maturiùs, quàm pro naturali excretione emittitur, στραγγουρία: quando tẽpore conuenienti, ſed cum difficili motu,aut dolore, δυσουρία no-

στραγγουρία. δυσουρία.

minatur. Hæc est vera distinctio inter has affectiones breuissimè ex multis Galeni locis cōprehensa. In quem acerbius tanquam tenebras offundentem, nobis inuehi videntur, qui nuper Commentarios in Aphor. scripserūt. Aiunt enim in dysuria semper dolorē fieri, vt in dysenteria: nunquam in stranguria. Sicque hac sola differentia dysuriam differre à stranguria, siue guttatim emittatur, siue contrà. In quo & sibi & experientiæ repugnant, vt qui alio loco scribāt stranguriam fieri eo modo, quo dysenteriam ab acri humore confertim ad vesicam irruente, & alibi ardorem vrinæ adiungant, imò producāt aphor. 55. lib. 5. Vbi Hippocr. ait stranguriam fieri à magna inflammatione vteri, aut intestini, aut renibus purulentis. Quo pacto hîc dolor ad stranguriam nihil pertinebit? Neque ad mixtionem duarum affectionum recurrendum, nisi maiorem multò confusionem in omnibus & Hippocratis, & Galeni scriptis, de industria mutatis pro arbitrio vocabulorum significationibus, inducere velimus. Vnicuique enim libenter concesserim rem quamlibet, vt velit, nominare, modò aut à seipso, aut ab aliis intelligatur. At in veterum scriptis interpretandis non idem licet. Illi enim perspicuitatē sequuti propriis, & suo tempore vsitatis dictionibus conceptiones animi expresserunt, parùm admodum solliciti, quo quisque idiomate deinceps loqueretur, aut in quam significationem vocabula traduceret, modò sententiam non perverteret. Ac certè nescio an vlla vnquam maior in grauioribus scientiis exorta sit cōfusio ex præstigiis quibusdam & captionibus tum verborum, tum dialecticarum ratiocinationum, quàm quæ imminere videtur, neglecta vera illa antiquorum methodo, solo nomine plerisque, etiam doctioribus nota. Cùm igitur perspicuum sit, non solùm in dysuria, sed & in strāguria, & ischuria dolorem sæpe fieri, actionem tamen vesicæ diuerso modo lædi, num satius fuerit à rei natura, & læsionis in excretione varietate harum affectionum distinctionem sumere, quàm ex dolore, qui omnibus communis esse potest? Vt igitur aluus in lienteria, ita vesica in stranguria, siue vrinæ stillicidio non expectat, vt vrina tota colligatur, sed statim, tāquam grauantem (vt ait Galenus) aut mor-

Fuchsius notatur.

Gale. cap. 4. lib. 6. de loc. mal. aff.

dentem expellit. In dysuria siue difficultate vrinæ expectat quidem, atque aliquando diutiùs, quàm oporteat: sed cum excernenda est, percipit æger dolorem, aut tantam difficultatem, vt sæpe, nisi locum vesicæ comprimat manu, aut diu & magno conatu enitatur, liberè nō profluat. Et si in totum supprimatur, iam erit ἰσχουρία. His positis causæ facilè inuestigari possunt. In stranguria primùm vesicam stimulari ad excretionem ante tempus perspicuum est. Id igitur vel vrinæ mordentis acrimonia fieri necesse est, vel imbecillitate retentricis, quæ minimo etiam onere grauatur, vel ab vlcere, erysipelate, abscessu, inflammatione. Acrior vrina redditur vel admixtione acris alicuius humoris, vt pituitæ salsæ, aut bilis, puris per vesicam euacuati, vt à renibus suppuratis, vel quia talis ex venis effluit ex praua victus ratione, aut intemperiem calidam, & humidam, vel humidam acquisiuit. Idque aliquando per consensum vicinitatis ratione. Participat enim intemperie & inflãmatione partium proximarum, à quarũ etiam tumoribus premitur, vt intestini & vteri. Retentrix imbecilla redditur ab intemperie qualibet, sed præsertim frigida. Musculus vesicam claudens quandoque resoluitur, vt in senibus. Sed propriè non est stranguria. Hæ sunt in vniuersum causæ huius præcipitis excretionis, propriis signis distinguendæ, & ex relatu ægri, quas diuersis locis Hipp. exposuit. Vt cum scribit in siccitatibus vrinæ stillicidia fieri: alio loco, Recto intestino, aut vtero inflammationem patiẽte, & renibus purulentis, curari quoque vini potione, & sectis venis interioribus. Δυσουρίας, si dolorem pro symptomate habeat, causa erit inflãmatio, vel abscessus, vel vlceratio, vt ab vsu medicamentorũm acrium, vel spiritus flatuosus, vel inæqualis intemperies. Si verò difficilem aliquem motum, imbecillitas potentiæ excretricis, vt ob frigus vesicæ, aut colli: vel tumor præter naturam, vel obstructio à crassis & viscidis humorib' infarctis, aut adhærentibus ceruici vesicæ, aut vrinæ permixtis. Ἰσχουρία nascitur obstructione meatus vrinarij, imbecillitate excretricis, intemperie. Obstructio, vel cum collum vesicæ tumescit & induratur extra naturam, adeò vt via vrinæ claudatur: vel cùm ibi aliquid præter naturam ge-

Stranguriæ causa.

Aphor. 16. lib. 3. 58. 5. 48. 7.

Ischuriæ causa.

neratur, vt tophus, caruncula, tuberculum: vel aliunde confluit aliquid in illam cauitatem, vt grumus, lapis. Imbecillitas ab intemperie, morbo organico, solutione cōtinui, sæpe neglecta meiendi occasione, velut euersa expultrice ob copiam vrinæ immodicam, vnde etiam obturatur meatus. Sic nec vesica sese contrahere potest ad expellendum: nec si id fecerit, præcluso aditu vrina exire. Intemperies à multa siccitate idem efficit, vt in febribus ardentissimis & siccissimis. Si lapis exitum prohibeat, sitq; insignis magnitudinis, cognoscitur, quoniam ægro supino, si concutiatur, vrina prodit: si paruus extiterit, cathetere immisso sentitur in collo vesicæ. Si arena, dignoscitur exitu, quanquam rarò obstruat, nisi lentus humor adsit. Si sanguis cōcretus, liquidus solet antè effluere: si pituita, apparet dum excernitur. Si imbecillitas, præcessit aut diuturna retentio, aut frigus vehemens, aut alia intemperies. Si abscessus, dolores, & febres præcesserunt. Tophus, callus, tubercula solent sequi ardorem vrinæ, fluxum seminis, morbum gallicum, vlcerationem à cathætere. In cathætere cauendum ne fallamur, quòd aliquādo pure aut crassitie pituitæ orificium intercipiatur, & os catheteris angustius, aut quia nihil lotij in vesica, interceptis superioribus. Constat experientia vrinam supprimi à calculo in ventriculo renum sine dolore. Sed vbi incidit in vreteras, acerbissimus dolor excitatur. Plerísque suppurantur renes calculosi, & colliquantur, vt tātùm maneat pellicula, sicuti D. de Mancy, cui ren dexter colliquatus, sinister calculum habebat, vreter & partes reliquæ siccatæ. Subita resolutione vesicæ cuidam cùm subitus dolor motus esset in osse sacro & coccyge, vrinæ suppressio sequuta est, quam tamē reddebat tussiens, & sese comprimens, manu admota pubi. Sensus amissus in recto intestino, vt neque clysterem iniectum sentiret, neque cùm redderetur. Admotis fomētis, & emplastris ossi sacro contra Paralysim, rediit sensus & conualuit. Viro nobili in pueritia secto aderāt signa omnia calculi, nisi quòd cathætere non inueniebatur. Mortuo à male curata cicatrice abscessus & gangræna in vesica & vicinia inuenta est. Inflammatio vesicæ dignoscitur tumore supra pectinem, febre, vrinæ retētione & excre-

Domino de Mancy ren dexter colliquatus, sinistro calculo obsesso.

Inflammationis vesicæ notæ.

mentorum alui. Sequitur ferè vlcus, calculum, vsum medicamentorum acrium, dolorem vehementem.

Varia curandi ratio. Pro causarum diuersitate conueniunt clysteres ex materia conuenienti, quia collum vesicæ insidet recto intestino, fotus, insessus, veronicæ succus, cuniculorum esus, qui iuniperum oleant, candela cerea, iniectiones per virgam, cassia cum tantillo rhab. terebinthina, iniectio ex oleo nardino & succo ocimi, aqua theriacalis, gallus cum parietaria, radicibus, herbis, seminibus conuenientibus coctus, aqua ligustri, herniaria, sacculi, vinum dilutum aqua parietariæ, intinctus ciborum in oxymelite, vel succo limonũ, sectio venarum interiorum iuxta Hipp. A materia frigida vini potio, fotus ex decocto apij, illitus ex vnguento Agrippæ, Martiato & similibus, vinum enulatũ, stercus grandioris muris.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLVII.

VRina guttatim & sæpè reddita stranguriam facit: excreta magno cum dolore & nisu, aut etiam manu firmiter appressa, dysuriam: suppressa seu cohibita ischuriam. Stranguria duas cùm habeat causas, acrimoniam vrinæ, ab humorum corporis totius mordacitate, aut aliquo renum vitio, vt vlcere & abscessu, itémque facultatis vesicæ retentricis imbecillitatem, à morbo, vt intemperie, aut humore præter naturam, si quidem ab illa fiat, dolorifica est, ab hac minimè. Dysuria verò atque ischuria maioris tãtùm & minoris ratione distinctæ affectiones iisdem innituntur causis. Aut enim fiũt ex partium aliarum consensu, vt resolutorum renũ, serum non attrahentium, vreterum interceptorum, crassorum intestinorum inflammatorum: aut per protopatheiam vesicæ, vel plus æquo frigidæ, vnde expultrix facultas imbecilla, vel obsessæ phlegmone, tumore aut obstructione, sanguinis grumo, pu-

Dysuria & ischuria non multùm inter se distincta.

re,

re, caruncula, topho, lapide, copia vrinæ, aut deniq; re quauis alia vrinam exitu prohibēte. Horum causæ & signa affectuum à Galeno describuntur lib. 3. de sympt. caus. & lib. 6. de loc. mal. affectis. Quinetiam plerunque in morbis acutis instante crisi vrinæ suppressio interuenit ad crisim apparens, per sudores, aut alui profluuium futuram. Aliquando iisdem in morbis per resolutionem caloris insiti vesicæ vrina intercipitur ad mortem. Sed hæ suppressiones ischuriæ nō sunt, quia vesica plena nō fiunt. Vt causæ sunt varię ita curādi ratio diuersa. At priusquam de remediis decernas, affectam partem explorabis, & si tensio, tumórque nullus sensu percipiatur, fistulam vrinariam, cathęterem vocāt, in penem immittes. Vbi constiterit vrinæ acrimoniam, aut vlcus & abscessum renum, stranguriam excitare, opportunum fuerit ad ea præsidia, quæ cap. de ardore vrinæ & de inflāmatione renum traduntur, recurrere. Quòd si ab intemperie frigida vesicæ id mali acciderit, calorificis remediis, præsertim admotis, sanatur. Cum autem meiendi difficultas, vel etiam ischuria vitio renum serum non attrahentium fiunt, quia fusione & secretione est opus, comparanda sunt ex simplicibus calidioribus & acrioribus apozemata, quæ sanguinem fundant, & serum segregent, sed præmissa tamen purgatione blanda.

Non omnis vrinæ suppressio est ischuria.

Hipp. sent. 16. sect. 2. Prorhet. 1.

♃. cassiæ recēns è canna extractæ drach. 6. pulpæ sebesten drach. 1. rhe. elect. puluerati ℈. 4. vel ʒ. 1. cum puluere glycyrrhizæ, f. bolus. Vel.

♃. terebinth. Venet. claræ, in aqua rosac. & alkekeng. lot. drach. 3. rhe. elect. pulu. ℈. 2. cum diatragacanth. frigido, f. bolus. Hic vtilior est, cum detergendi consi-

lium suscipitur.

Clysteres subinde repetiti, materiam aliò deriuando, nec in affectam partem adducendo, magis conferunt. Apozema verò vrinas cies erit huiusmodi.

℞. radic. quinque aper. rad. valerian. rub. tinct. maioris, eringij ana ℥.1. herbar. capill. cich. chamædr. chamæpyth. scariol. agrim. eupator. absynth. hyssop. ana M.1. semin. apij, petros. azar. sesel. halicacab. ana ʒ.2. passul. integr. ℥.1. s. flor. genist. sambuc. ana p.2. cicer. rub. vnc.2. herniariæ vnc.ß. f. decoctio ab ℔.1. In colatura dissolue syr. capill. ven. & de bizantiis ana ℥.2. ß. f. Apozema conditum, vt decet. Vbi sanguinis grumus, caruncula, & tophus seu callus in vesica affuerint, vsurpanda erunt mollientia, digerentia, exedētia. Molliet hic litus.

℞. ol. amygdal. dulc. & de scorpionib. in aq. parietar. lotor. mucag. sem. alth. lini, & fœnugr. in aq. saxifrag. extract. & axung. cuniculi ana ℥.ß. cum pauca cera in aq. bipinellæ emollita f. linimentum.

Fomentum ex oxymelite cum spongia ad incidendum accommodatissimum. Vel eius generis incidentia, vt hydromel, oxymel, in quibus quæ calida sunt, incocta sint, intromittuntur per cathæterem. Exedentia postulāt caruncula, callus, sed quæ minimum habeant erosionis. De his consule Alphonsum Ferrium Neapolitanum Medicum longè doctissimum, qui pulcherrimum de caruncula tractatum edidit. Si lapis in vesica suppressionis vrinæ causa sit, quærenda remedia ex capite de calculo vesicæ.

1 De lithiasi, siue lapide renum.

2 Si tenuis sit humor, aut acer, vnáque expultrix renum facultas languidior, & meatus angustiores.

De 1 calculo. CAP. 48.

Calculum gignunt calor renum 2 immodicus, aliquādo etiam tepidus, & humor crassior, qui calore lapidescit. Generatur ali-

quando in renum stomacho: aliquando in substãtia. In vesica 3 quoque generari verisimile est, & maximè pueris.

Signa, dolor 4 fixus, in renibus grauitas, vrinæ 5 initio tenues. Primùm quidem cum arenis & exigua asperitate: deinde cum multo sabulo & crassiores excernuntur. * Primùm igitur clystere molliendus venter est. Renes enim oppressi stercore grauiùs dolent: liberati leuiùs, & ex eo calculus minori negotio excluditur.

In dolore vehementi sanguis detrahi potest è poplite vel malleolo. Aluus quoque leni medicamento ducenda est, vt cassia ad ℥.I. cum saccharo violato, vel glycyr. decocto. Optimum quoque fuerit interim, dum Medicus laborat excludendo calculo, alternis diebus 6 Cassiæ ℥.ß. aut ʒ.3. cum sacchararo violato imperare horæ dimidio ante cibum. Posteaquam verò 7 stercus depulsum est, secta vena est, & lenita aluus, vnctionibus, fomẽtis, balneis & remediis lenientibus atque laxantibus vtendum est. Conueniet itaque oleum viol. amygd. dulc. butyrũ recens, oleum in quo radices althææ coxeris. Vnguentum dialthææ, œsypus, hyeme etiam oleum liliorum, & cham. fotus & balnea ex malua, bismalua, violaria, cham. meliloto, lini semine & fœnugr. aliisque eiusmodi.

Iuscula 8 quædam ex malua, bismalua, adiectis ciceribus rubris cum multo butyro & modico sale. Postea verò remediis 9 vtendum est, quæ calculum excludunt. Primùm quidem leuioribus, dein-

3 Prima generatiõe, aut secũdaria.

4 Non vagus, vt in colico dolore.

5 Ab obstructione vasis vrinarij. Aut etiã vrinariũ suppressio cũ dolore renum repentè oborto. Ex Hipp. in Coacis animaduers.

** Pituitæ vomitio, deinde etiam bilis æruginosæ, femoris quod è directo est, stupor.*

6 Vt nephritica remedia, inoffenso cursu ad renes perueniant.

7 Stercoris enim copia nephritici damnis augentur, compressis à colo fæcibus distento renibus.

8 Vt. ♃. sum mitatũ bismaluæ M.I.ß. iusculum cum multo butyro & cochleari vno mellis Narbonensis. 9 Si subsistat calculus, & ad vesicam viam affectet.

de fortioribus. Conuenit initio oxymel simplex cum decocto liquiritiæ. Betonica, lupulus, capparis, scolopendrium, capillares herbæ, radix graminis, chamæbati, & simila. Fortiora sunt scylla, iris, enula, aristolochia, & similia. Oportet autem interuallis repetere hæc remedia leniendo, laxãdo, excludẽdo.

Sanguis 10 hircinus è iugulato hirco iuuene, quo tempore vuæ maturescunt: medius quidem excipitur, relicto eo, qui primus fluit, & postremus fictili vase excipitur. Insolatur, 11 exsiccatur, reseruatúrque fideliter. Cùm vsus fuerit, accipies pul. ℥.I. ß. cum vino tenui.

Aurelianus à balneo, aut iam laxatis viis, renes, pubem, interfœmineum, calido hirci sanguine inungit. Lapis Iudaicus tritus & potui datus ℥.I. põdere. Solinus, Dioscorides & alij Medici tum renũ, tum vesicæ lapides frangere hunc scribunt. Galenus nõ vesicæ, sed renum. Author libelli de calculo duplex 12 genus facit, scribítque marem è renibus, fœminam è vesica calculum educere.

Datur cùm oxymelite tritus in cote, vel cum ℥.3. aquæ conuenientis. Oleum 13 chamæmelinum fictili vase concluditur, mistis floribus genistæ. Vas fideliter clausum stercorario fimo sepelitur, illícq;, vt efferuescat, aliquot dies relinquitur. Eo oleo renes, pubes, perinæum inunguntur.

Bestiolæ in lapidariis, fodinis, quasi verrucæ lapidibus obhærescunt, quæ si quinque numero ex aquæ ℥.3. sumãtur, mirabiliter iuuant. Pellis 14 lepo-

10 Hæc ex Aëtio. Obseruabis verò sanguinẽ illũ efficaciorem futurũ, si postremis dieb⁹ hircus diureticis altus fuerit.

11 Obducto linteo, ne solis ardore vis euanescat.

12 Gal lib.9 Simplic. vnũ lapidis Iudaici genus tantùm statuit. Vnde colligas libell. de calculo falsò Galeno tribui.

13 Huius modi oleum ienuãdi & incidendi in διεξόδῳ vim habet.

14 Hæc proprietate inexplicabili dicuntur esse nephritica. Puluisculum autem aptè conficies ex radic. petro. rad. saxifrag. & lapillis qui in astacorum capitibus reperiuntur. Conferet mirificè ad lapidem cõfringendum cum vino albo aqua fœnicul. scolopend. aut petroselini diluto exhibitus.

ris cremata, lepus decolatus, alioqui integer cum croco & carnibus vaſe fictili crematur. Eiuſdem renes ſiccati & inueterati pondere ℈.4. ex vino tenui propinantur. Cinis vngulæ equi, plumarum palũborum, teſtæ cochlearum, cãcrorum, vermium terrenorum, aſellorum, paſſerculi, quam caudam tremulam vocant, ſtercus murium in aceto tritum. Calculus, quem quis primùm excluſerit. Lotium capræ mõtanæ, cicadæ, & alia eiuſmodi à proprietate calculum excludunt.

Corticis raphani acerrimi ℥.6. horis 12. in 15 vini albi tenuis ℥.8. madeant. Colatura duabus doſibus ſumitur.

Terebinthina 16 ad cautionem calculi potiùs, quàm ad excluſionem, imperanda eſt, eáque multis modis vtimur.

♃. terebinthinæ ℥.4. inuratur in lamina ferrea candente, vt poſſit infriari. Dabis ʒ.2. eius pulueris cum ℥.2. aquæ ſaxifragiæ, chamæmeli, vel geniſtæ, & ℥.1. oxymelitis. Hoc medicamentum 17 excludendo calculo ſatis eſſe poteſt, vbi priùs lenieris, & relaxaueris. Vt.

♃. terebinthinæ ℥.ß. lithontribi ʒ.2. miſce, fiat bolus. Aliud.

♃. terebinthinæ lotæ decies in aqua ſaxifragiæ ℥ ß. cum ſaccharo fiat bolus. Hoc verò datur tempore paroxyſmi.

♃. terebinthinæ lotæ in aqua violarum ℥.ß 18 benedictæ ʒ.2. Aliud.

♃. 19 terebinthinæ lotæ in aqua halicacabi ʒ.2. pul. tragacanthi & gycyrrhizæ ana ʒ.1. ß. incorporentur in ℥ ß. caſſiæ, cum ſaccharo fiat bolus. Aqua

15 Vini albi vſus in calculi geneſi non probãdus, q ad renes humores deducat excremẽtitios.

16 Imò potiùs ad curationem, quã ad prouiſionẽ, terebinthina præſcribẽda.

17 Idem facit terebinthinæ aqua ſtillatitia.

18 Ex Rhazæ deſcriptione, quæ turbith nõ recipit. Attamen huius loco rectè ſubſtitues hieræ pic. ʒ.2

19 Hoc medicamentũ pari facultate leniendi & tenuãdi pollet, proptereaq; ad paroxyſmũ ἐφόδῳ imperari poteſt.

distillata è terebinthina.

Iustinianum excludendo calculo ad ʒ.3. dissoluitur in glycyrrhizæ decocto, vel cum saccharo violato in bolum cogitur. Lithontribon per se ʒ 3. pondere, vel cum ʒ. Iustiniani ex decocto glycyr. aqua violarum, chamæmeli, aut simili. Aliud.

℞. cornu cerui vsti & puluerisati, gummi tragacanthi similiter pul. ana ʒ.1. terebinthinæ in lamina terrea, vt priùs, crematæ ʒ.ß. lapidis Iudaici, pul. vermium terrenorũ ana ℈.1. incorporentur omnia in Iustiniani ʒ.1.ß. Deinde in decocto glycyrrhizæ dissoluantur, & fiat potus.

Sunt qui singulare præsidium putant frangendo lapidi lignum 20 guaiacum: iusta quidem ratione, virtute videlicet incidente, adstringente & leniente. Talia enim esse oportet, quæ calculosis imperãtur. Vitanda tamen sunt, quæ nimiùm siccãt, quæ crassiorum partium.

20 Guaiacinum decoctũ diureticũ est, vndique cum vrinis sudores ciet maximè: sed potiùs in prouisione cõfert, quàm exclusione.

Ratio quoque habitus corporis ineunda est. Obesum corpus magis 21 tenuantia, gracile verò minùs perferre potest. Sic loci, temporis, anni, ætatum & similium meminisse oportet. Laudatur & hæc distillatio.

21 Quòd venas habeant angustas.

℞. mellis rosl. terebinthinæ ana ℔.1. iuiubarum, sebesten, nucleorum pini ana ℥.4. Granorum alkekengi, seminis cucumeris, nigellæ, apij ana ℥.2. succi raphani per residentiam depurati ℔.2. Semina, & reliqua materia solida, conquassentur: cum cæteris in alembico ponantur, fiat distillatio. In distillationis vnc.3. dissolue ʒ.1. aut ℈.4. 22 eorum, quæ à proprietate calculum excludunt. Qualia sunt anteà descripta, cinis scorpionum, scarabeorum, hepatis

22 Vt pulueris polygoni minorũ, betonicæ, lapillorum astacinorum, pulueris corticiscassiæ.

asini, testæ ouorum, ex qua exclusus recenter pullus est, hirundinum, testarum auellanæ.

Limonum succus à multis commendatur. Item & cinis vitri combusti. In vehementi siti & calore, si quidem priùs vacuatum corpus est, si debilitas visceris, aut consuetudo non prohibet, aquæ frigidæ potus largiter exhibitus aliquando calculum excludit. Aliud remedium.

℞. rad. asparagi, rad. rubi humilis ana M. 2. foliorum betonicæ, polij montani ana M. 2. cicerum nigrorum M. 1. fiat decoctio in aqua pluuiali secundum artem. In fine decoctionis adde aceti scyllitici ℥. 1. fiat colatura. Dosis ℥. 4. cum ʒ. 1. lapidis Iudaici, aut similium.

Frangendo calculo non est remedium inuenire forsan isto accõmodatius. ℞. succi limon. ℔. 2. succ. raphan. ℔. 3. succ. bipinell. beton. saxifrag. parietar. alkekeng. alth. cressionum ana ℔. ß. Misceantur simul. Quibus adde tribulor. cortic. bruge spinæ, radic. fœnic. petros. acor. enulæ, veronicæ, gentian. ireos Florent. an. ℥. 2. seminis melon. ocymi, bardan. milij solis, seminis petrosel. Macedonici ana ℥. 1. semin. cucumeris, portulac. citrul. ana ℥. ß. fol. & flor. beton. scolopend. aspleni, flor. viol. alth. bugloss. tapsbarb. ana M. 2. f. infusio, deinde fortis expressio. In qua dissolue mell. optimi despumati ℔. 2. terebinthinæ ℔. 1. aceti alb. quart. 1. specier. electar. Duc. aureæ Alexandrinæ, lithontr. ana ℥. 1. f. distillatio in alembico ex arte. ℞. supradictæ distillationis ℥. 3. sacch. violacei ℥. 1. cinam. ʒ. ß. Detur bis in die horis 4. à cibo, neque comedat post horas quatuor.

Sunt qui agripalmæ manipulos duos contun-

dant, sensim affundendo vini alb. ℥. 4. salis subtilissimè triti ʒ. 1. & factam expressionem potui dent. Alij aquam argentinæ commendant, aquam chamæmeli, itémque lappæ radic. decoctum.

Remedium Porphyrij & Octauij.

℞. brassicæ siccæ & in puluerem redactæ ʒ. 2. piperis ℥ ß. misce. Dato ʒ. 1. ex aqua, aut aqua alkekengi, aut simili.

Gallus lassatus flagris cum polytrico, trichomane, lupulo, asparagis, aliísque eiusmodi ad putrilaginem coquitur: ius sorbetur. Conueniunt præterea scolopendrium, portulacæ succus, cucurbitæ cinis, valeriana, semen personatæ, cardui & damosonij radix, lini, cumeris, maluæ, fœnugræci, apij, seseleos, hederæ semina, cyperi radix, asari, rusci, cynosbati fructus detracta interiori lanuginæ, & spongiolę in cynosbato natæ, gummi, nuclei cerasorum, persicorum, cortex medius corilli, sarmenta vitis combusta, & extincta in vino tenui, aut liquore cōuenienti, vt bibatur colatura.

Electri, lapidis spongiæ, pul. saxifragiæ ana ʒ. ß. ex aqua genistæ, aut simili.

Cucurbitula, lenito priùs dolore, remollitis ac relaxatis partibus, iam non vrgente inflammatione, renibus primùm, deinde perinæo & inguinibus affigi debet.

In summa clystere mollienda aluus, leniendus venter è casia. Detrahendus sanguis è crure, nisi plenitudo sit totius corporis: sic enim è cubito priùs. Lenientibus atque laxantibus, deinde etiam leuiter incidentibus calculus ad exclusionem præparandus est, paulatímque faciendus gradus ad ea,

quæ detergent, attenuant, expellunt, atque etiam vrinas mouent: multò maximè cum iam remittitur dolor, & calculus commutat locum. Quòd si iis, quæ bibuntur, nihil efficitur, cucubitulis vtendum est. Si verò neque hoc remedio exit calculus, ad 23 relaxantia, lenientia, & initium curationis redeundum est. Relaxabunt & leniunt fomenta, cataplasmata vt. ♃. fol. malu. bismal. parietariæ ana M.I. summitat.aneth.flor.chamæm. & melilot. ana p.I. semin.alth.lini,fœnugr. anis.ana ℥. ß. bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Ex huius decocti magmate fingetur cataplasma, additis ol. scorpion. & cuniculi axungia. Auena,berula, gallitricum, melilotum & similia è vino albo, aut butyro friguntur, & inde fiunt sacculi & emplastra minori apparatu. Si verò translatus est calculus in vesicam, nec aliter extrahi potest, ad incisionem cōfugere oportet. Cuius rationem repetes ex 6. Pauli, Chirurgia Albucas. & aliis Chirurgis.

23 Vt ad cataplsmata ex raphano, nasturtio aquatico, parietaria in adipe cuniculi frixis confecta.

In hoc morbo dolor intolerabilis facit,vt aliquādo vtendum sit narcoticis. De quibus multa anteà.

Descripto 24 olei de scorpionibus.

24 Quod ad comminuendum calculū in renibus valere putatur.

♃.aristolochiæ rotundæ,gentianæ, cyperi,corticum radicis capparis ana ℥. I. Bulliant omnia in ℔.I.olei amygdalarum amararum.

Sunt qui addant succi raphani ℔. ß. vt fiat decoctio ad succi consumptionem. Alij aquam. Per hebdomadem insolentur.

Singulis libris colaturæ adiice duos scorpiones, & rursus insolentur dies 15. Gutta eius olei virgæ infunditur: eodem oleo pecten & perinæum inunguntur.

Probatum quoque multis balneum sulphureum, ex aquis naturalibus, vel subquadruplo sulphure liquato in quadrupla aqua. Alij in eiusmodi aquam calidam lintea immergunt, & calida perinæo ac pectini apponunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Calculi in capite concreti. Multis in partibus corporis humani calculi generari possunt. Obseruauimus concretos in capite & vtero mulieris, cui dissecandæ in Scholis publicè præfuimus. Multis in folliculo fellis leues, nigri, flaui, innatantes aquæ, qui quandoque excludũtur deorsum. In nobilissima muliere 53. repertos, secto folliculo, videre licuit in Auernia. Puero cuiusdam sutoris in mesenterio inuenti: duabus mulieribus in pulmonibus: multis in articulis, iecore, liene, ventriculo. Adhærent sæpe vesicę, cranio, vtero. Galenus de humoribus meminit calculi in vtero. Musa mulierem refert ex ano quinque lapides reddidisse, *Lapides ex ano redditi.* Quod verisimile est. Nam pituita sæpe lentissima intestino hæret, quæ potest concrescere, dum satis non detergitur. Galenus 5. de locis affectis meminit cuiusdam, qui è thorace velut grandines expuebat. *Mirum de Alb. Sauonarolæ calculoso.* Alberto Sauonarolæ mortuo decem calculi inuenti in vesica magnitudine oui columbæ & figurâ, singuli pendentes plus quàm ℥. v. omnes simul ℥. vi. vt scripsit Musa. Pituita putris & pus crassum aliquando repræsentant calculi signa, vt in Præside quodam multa mucosa, viscida, longo tempore quotidie expurgante. *De calculi causis variæ sunt authorũ sententiæ.* Sed de materia, causa efficiẽte, & generationis modo in vesica & renibus non eadem omnium sententia. Alij aiunt multam materiam crassam ac terream primùm cogi in vnum in vesica, cuius pars intima concrescit, tandémque, si non eiiciatur, calore & frigore parte tenui consumpta in lapillum coalescere. Hinc voluitur ab vrina, & semper sibi adiungit atque sic augetur. Causam autem efficientem esse tum calorem, tum frigus, vnde in senibus & pueris generantur, non in iuuenibus. Alij ex Hipp. materiam faciunt vrinam adustam à feruore & ardore. Quorum enim aluus fluida est ac

ſana, & veſica, aut veſicæ os, non ardet, his facilè vrinam effluere, & in veſica nihil congregari. Quorum verò aluus ardens & feruida fuerit, in his etiam neceſſe eſſe veſicam idem perpeti. Cùm enim magis, quàm pro natura, fuerit calefacta, ſtomachus eius inflammatur. Vbi verò hæc perpetitur, vrinam non demittit, ſed in ſeipſa concoquit & adurit: & quod quidem tenuiſſimum in ipſa eſt, excernitur: quod puriſſimum tranſit ac emingitur. Indicio eſſe vrinam ſplẽdidiſſimam excerni inſtar ſeri. Braſauolus tertium modum affert ex eodem Hipp. 4. de morbis. Fieri enim ex arenis, ſedimento, velut glutine, copulante. Hoc quibuſdam non placet, quia natura vt ſtatim arenam ſenſerit, protinus eiicit. Et cùm renum calculus nudus ſit, adeo veſicam vexat, vt diu non poſſit retineri, quare nec augeri. Contrà nonnulli nullum in veſica lapidẽ generari aiunt, quin in renibus acceperit principium & rudimentum. Indicia eſſe nephriticos dolores, qui in omnibus præcedunt, & in omnibus calculis medium quaſi nucleum reperiri, verum rudimentum à renibus exturbatum. Philot. contrà, ſæpius in veſica propter capacitatem calculos generari. Reſpondent capacitatem iuſtum argumentum non eſſe, & experientiâ doceri contrarium. Tantam controuerſiam neque noſtrum eſt conciliare, neque breuibus ſcholiis id poteſt præſtari. Si tamen licet ex iis, quæ apparent, quicquam efficere, cùm lapides renum & veſicæ, neque eodem colore, neque eadem figura, neque eadẽ ſubſtantiâ, nec in eodem ſexu aut ætate ſimiliter cõcreſcere ſenſus doceat, omnibus eandẽ cauſam, aut generationis modũ tribuere, aut locum, non minùs abſurdũ videtur, quàm ſi in metallis & lapidib' terrenis idẽ fieret. Veſicæ enim calculi ferè maiores, rarò alio colore, quàm albo, aut cinereo, in pueris frequẽtiùs ob edacitatẽ, vt ait Galenus, vnde crudi humores generantur, qui calore cõcreſcunt. Sed fuſam craſſitiem, exceptã ob robur natiui caloris & virtutis naturalis in veſicam renes excernũt. Adde ſi vis mollia & humida corpora puerorum & fluxilia, quod plurimùm facit ad excretionem materæ craſſæ. Quæ quia in ſenibus & adultis non adſunt, in illis frequentiùs generantur in renibus. In mulieribus rariùs propter

Hæc Fernelij eſt opinio cap. 43. lib. 6. Pathologici.

Philoth. cõment. in aph. 80. lib. 4.

Calculi in renibus cur mulieribus rariùs generentur.

menſtrua,& laxitatem mollitiémque viarum. Aceruantur lactis, caſei, vinorum craſſiorũ vſu, vt Ferrariæ: aquarum limoſarum, vt Lutetiæ: alimentorum craſſi ſucci, vbicúnque ſit. Vrinæ aliquando arenoſæ ex veſica: aliquando contrà. Ex his omnibus in veſica & ab arenulis, & à materia terrea atque aduſta, ſed multò frequentiùs ex crudo ſucco, limoſo ac viſcido, quo etiam coguntur arenulæ, calculos oriri conſentaneum eſt, aliquandóque arenulas ex renibus in veſicã labi, ſed & ex ipſius vrinæ fæce reſoluto humore poſſe fieri, à calore ſtomachi ipſius, vt ait Hippocrates, quales in matulæ fundo apparent. Craſſities materiæ intelligitur ex corticibus veluti cæparum, quibus lapides veſicæ integuntur, & ex compacta ſubſtantia ac duritie. A viſcido humore frigus, à ſuperueniente calore induratio, coctio & quaſi aſſatio, vt in lateribus ex luto: vnde neque calore liquantur, neque frigore. In renibus verò ferè tinguntur rubro, vt rubrum intelligas, & flauum, & ruffum iuſta ratione, quod & in arenis videre licet. Nam à ſanguine, calore loci, & partis colore tingi ſolent. Minùs duri, aſperi, & magis friabiles, quàm in veſica. Ergò magis ex arenulis coaleſcunt. Cur igitur multi arenas mingunt, neq; calculoſi ſunt? Cauſa in promptu eſt. Non enim coguntur, niſi viſcido aliquo, & crudo humore, tanquam glutine. Opus eſt tempore. Vbi igitur obſtructio à craſſis & viſcidis humoribus, & acrior vrina ac magis fæculenta, anguſtiores meatus, calore ſuperueniente à quacúnque parte, vt hepate, corde, renibus, quod diu impactum fuit in meatu, induratur & lapideſcit, figurámque accipit à ſinu, in quo eſt. Neque impedimento eſt, quod nonnulli reſpondent, ex calculo arenulas fieri, non contrà. Cur enim qui generãtur in veſica, in arenulas raro diſſoluuntur? Neq; etiam ob id neceſſe eſt in calculo renum ſemper arenulas excerni cum vrina. Nam in multis diſſectis probatum contrarium, qui calculoſi ſunt inuenti, cùm neque arenas meierent, neque laborarent vrinæ difficultate, infoſſo calculo in ſubſtantia renum. Archigenes & Philagrius arenas reddi volunt, cùm iam calculus è rene in veſicam deſcendit. Rudimentum quoque in renibus quandóque accipi, accretionem verò in veſica

Cur multi arenulas fundũt, cùm calculoſi nõ ſint.

non est negandum. Cuiusmodi calculi in medio sunt friabiles, in superficie duriores & magis compacti, doloresque nephritici præcedunt.

Quæ omnia plurimùm conferre videntur ad curationem & prædictionem, vt in quibusdam potius ad arenularum generationem respicere, in aliis ad crudorum humorum copiam oporteat, certúmque sit in renibus, & ex arenulis faciliùs posse comminui. Calculus renum exactè describitur his signis. Dolor renum acutus adest. Sexto tamen Epid. grauis in renem dolor, cum cibo replentur. Quod ita distinguendū censemus. Cum enim in ventriculo renum figitur, vel sine dolore est, vel cum graui. Vbi incidit in vreteras, vel etiā intra renem, pungit pelliculam in exortu vreterum dolor acerbissimus. Cum etiam mouentur vehemētiùs, aut spinam flectunt, dolorem acutum percipiunt, & stuporem circa lumbos & crura ob compressionem nerui à lumbis, vel, vt alij volunt, venæ cauæ. Proinde additur ab Hippoc. & in lumbos, & in testem secundum renem situm. Videtur enim quibusdam testis sursum trahi. Dolor ille fixus est, nec locum mutat, vt in colico. Frequenter mingunt. Sed paulatim adstringitur & supprimitur vrina. Vrinā enim frequenter fluere non est sufficiens argumentum liberos esse calculis vreteras, cùm vno clauso per alterum reddi queat. Suppressa vrina regurgitat, vnde alui tumor, singult', animi deliquia, coma, dyspnœa, Cataphora, &c. Non semper arenulæ rubræ prodeunt, sed sæpiùs, præsertim vbi è renibus emotus est lapis. Vomunt pituitam inualescēte dolore, & æruginosa, fastidium cibi, alui excretio difficilis. Ex lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Sæpe sanguis excernitur ob violentiam calculi.

Renū calculi faciliùs attenuntur, quàm vesica.

Vrina quantumuis fluitans liberos calculis vreteras non arguit.

Clyster lenis, fomentum, vnguentum, bolus, phlebotomia. Molliuntur viæ cassiâ cum rhab. cessante dolore & vomitu. Deinde terebinthina: postea oleo amygd. dulc. cum alphenico, vel diatrag. hinc cataplasma molliens. Postremò quæ comminuunt. Inueteratus calculus paulatim atterendus. Alioqui frustrà contendimus exscindere. Vbi iam durior & maior substantiæ reni impactus, & quasi actis digitis & radicibus inhæsit, frustrà oppugnatur. Recēns natis mollior. Ille tamen atterēdus

paulatim, & confringendus. Alia enim remedia excludunt, alia atterunt & frangunt. Regurgitante vrina ad ventriculum vomitus ciendus, aluus subducenda. Alioqui vis medicamentorum hebetatur, licet ab hepate & renibus eorum quoque vis infringatur. Vehemens impulsio, commotio, affrictio, qua parte vreteres explantātur, è renibus vrinam & calculum promouent. In excludendo calculo renum videtur quædam periodus. Multis quieto dolore, nec opinantibus, excidit. Infinita propè sunt remedia in veterum libris, sed cum iudicio & delectu eligenda. Quidam nobilis Lutetiæ lapidem habuit mollem, laxum, efformatū ad instar mortarij, per quem transcolata aqua & epota mirū in modum iuuabat calculosos, & vrinam suppressam. Cauendum à nimia refrigeratione renum, quia inde angustiora vasa redduntur, & aliquando gignendi impotentia consequitur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLVIII.

CAlculi, lapides, arenulæ, sæpe præternaturam in renibus coguntur, humore scilicet aqueo ac terreo, tenaci præsertim & glutinoso, eò confluente, cuius portio tenuior caloris accessione exhalet, crassior exusta, exsiccatáque spatio temporis in substantiā topho similem & lapidosam conuertatur. Vide Galen. comment. ad sent. 6. sect. 1. lib. 6. Epidem. Vnde deprompta reperias, quæ de calculi causis & signis fusiùs ab Hollerio memorantur.

Calculi renū curatio.

De calculo atterendo cum cogitat medicus, præpurgata prima corporis regione blando cathartico, aut iniecto clystêre, toti prospicit corpori sectione venæ, si plenitudo adsit, si fluxionis metus & inflāmationis in propinquo sit, si dolor intolerabilis, atque adeò grauis febris vrgeant, viribus alioqui cōstantibus. Pertunditur vena axillaris interna cubiti è directo: quanquam Galen. in nephritico dolore

Gal. cap. 17. lib. de curād. rat. per sang. missionem.

venam poplitis, aut malleoli secat. Quod non fit, nisi inflammatio, fluxio, aut copia sanguinis aliud suadeat. Mox conueniet purgare, vias lenire, ac laxare. Purgatio ergò fit eiusmodi.

℞. cassi. fist. recens è canna extr. ʒ.6. rh. elect. puluer. ʒ.1. diaphoenic. ʒ.ß. cum puluere glycyrrh. & tragacanth. f. bol. parui, obeliis inuoluti. Vel. ℞. rh. elect. ʒ.1.ß. agar. troch. ʒ.1. infundātur seorsim in aqua parietar. vel vino albo, vel cicer. rub. decoct. cum tantillo cinamom. Factis express. adde syru. de alth. vel de scolop. aut glycyrrh. & cathol. ana ℥.ß. f. potio.

Pauperibus in oxymelite Galeni, aqua parietariæ, aut decocto radic. aperientium dissoluitur ℥.1. cathol. cum ʒ.2. diaphœnic. Syluius putabat clysteres maiorem habere vim, quàm quæ per os sumuntur, quia integris viribus ad renes perueniunt, ipsos onere magno leuant, ac velut fomento quodam dolorem mitigant. Sic autem parantur.

℞. malu. bismal. parietar. berul. ana M.1. flor. chamæ. melil. ana p.2. semin. anis. fœnic. ana ʒ.2. f. decoct. & colatura ad ℔.1. In qua dissol. benedict. laxatiu. & hieræ ana ʒ.6. terebinth. Venetæ ʒ.3. mell. ros. colati, sacchar. rub. ana ℥.1. olei rutac. & aneth. ana ℥.1.ß. f. clyster. Vel. ℞. decoct. remol. addita ℥.ß. seminis fœnic. vel hydromelitis bene coct. ℔.1. In qua dissolue quæ suprà.

Quòd si leniēdus tantùm sit dolor, ex ol. amygd. dulc. lini, & chamæm. ana quart. 1. f. clyster. Reiecto clystere hæc imperentur.

℞. ol. amygdal. dulc. ℥.2. vini maluatic. ℥.4. Cap. post clysterem. ℞. parietar. M.3. frigantur cum oleo de scorp. & amygd. dulc. f. cataplasma pro renibus.

Si calidiores fuerint renes, illinetur eorum regio oleis ros. & violaceo lotis in aqu. plantaginis, aceto tantulo addito. Ab his præscribetur apozema ad calculum conterendū, quale hoc est, quod Hollerio

& Syluio fuit familiarissimum.

♃.radic.althææ,gram.acetos.petros.ana ℥.1.brugespinæ & ramusculor. eiusdem, serraturæ ligni guaiaci ana ℥.1.cortic.rad.cappar.thamarisc.& fœnic.an. ℥.ß.semin. anis.fœnic.milij sol.hyper.semin.cucum.cuscut.citr.ana ℥.2.fol. bismal. M. 4. beton. viol. maluæ ana M.1. end. scariol.agrim.ana M.ß.fol.pariet.capill.vener. ceterach, scolopendr. cuscut. ana M.1. passul.mundat. iuiub. ana num. 12.fruct. alkekeng.num. 30. flor. beton. hyperic. bismal. malu. taps. barb.viol. borrag.ana p.2.aquar.stillatit.halicac.parietar.end. portul. acetos.chamæm. succ. limon.ana ℥.2.aqu. fontanæ puriss. q.sem.fi. decoct. ad ℔.2.In colatura dissolue syrup. de althæa & de limonibus ana ℥.4.f.apozema conditum exacte. Vel in colatura dissoluta ℔. 1. facch. & syrupor. prædictor. ana ℥.2.fi. syrupus perfectè coctus, vtendus per se, vel cum vino albo. Vel.♃.rad.petro.fœn.apij,temperatar in aceto fortissi.per noctem, cordibus abiectis,ana ℥.ß.rub. maioris ℥.1.capill.ven.ceterach.adianth.bardan.ana M.1.semin. anis.alth.milij sol.ameos ana ℥.ß. sem. melon.℥.1. vuar. passar.℥.ß.glycyrrh.ras.ʒ.2.cicer.rub.trium.flor. cardiac. ana p.1.aqu.font.q.suffi.vini alb.℔.ß.f.decoct.ad ℔.1.In colatura dissol. syrupi capill.ven.& oxymelitis simplicis ana ℥.2.f.apoz.in treis dos.

Vulgò probatur decoctum cicer.rubrorũ. Ioannes Vassæus Medicus celeberrimus improbabat, quod renes vlcerare contenderet ex Dioscoride. Eius loco aiebat saluberrimũ esse remedium decoctum summitatum althææ,brassic. rub.cum melle optimo, & butyro recenti. Huius decocti vsus esse debet per dimidiam horam ante pastum.

Alij iuscula instituunt ex malu. bismal. bipinell. saxifrag.berul. herniaria,violaria, radic. lappæ maioris, asparag. quinq. foliis cupressi, ciceribus rub. radic.petros. fœnic.in aq. fontana ad mediæ partis consumptioné,quorum vsus sit ante pastũ. Obesis corporibus,

corporibus, iisque priùs benè purgatis, guaiaci decoctum conferet. Honoratus Castellanus maximè probabat decoctum vrticæ nouellæ, sed præsertim veris initio vsque ad Maium. Efficacius fuerit, si sumpta electarij sequẽtis tabella vna superbibatur.

♃. nucl. persic. ʒ.2. lapil. lync. Iudaïc. ana ℈.1. milij sol. gran. alkekeng. gram. ana ʒ.ß. polypod. ʒ.1. genist. asparag. semin. basilic. ana ℈.2. nucl. mespilor. ana ʒ.1.ß. semin. apij, saxifrag. fœnugr. ana ʒ.1. semin. bismal. dauc. ana ℈.1. electarij lithontr. ʒ.ß. Puluerata singula excipiãtur saccharo anthosato in aqua parietariæ, siue saxifrag. dissoluto, fiántque tabellæ pondere ʒ 3.

In præscribendis eius generis remediis habeatur ratio naturæ ægri, & aëris. Vbi enim frigus dominatur, semin. apij, petros. Macedon. saxifrag. aspar. addi possunt: vbi verò calor, semen acetos. end. pepon. melon. pulu. diatragacanth. frigid. Ad comminuendum & deturbãdum calculum sunt qui gallinæ ventrem exenteratum malo citrio vno minutissimas in partes dissecto, sem. bardan. melon. alth. ana ʒ.ß. & cicer. rub. p.2. infarciunt, elixant, iusculum sorbendum exhibent, idque continuant per aliquot dies, post terebinthinæ vsum.

Alij has pilulas maximè commendant.

♃. lapid. Iudaïci, lync. ana ʒ.1. nucleor. mespilor. ʒ.ß. tragacanth. gumm. cerasor. & persic. ana ℈.1. teruntur omnia, & incorporantur in ℥.1 terebinth. pro dosib 3.

Hoc quoque vulgi experimentum minimè contemnendum.

♃. radic. enul. ℥.ß. granor. alkekeng. ℥.2. baccar. iuniperi ℥.1. glycyrrhiz. ʒ 6. omnia tusa in vino albo bulliãt: colatura detur.

Lignei ramusculi, vel cortices radicum brugespinæ siccantur in clibano, vt teri possint in mortario.

Puluis transfunditur per setaceum, vt sit tenuissimus. Exhibentur eius pulueris ℈.4.cum ℥.4. vini alb.bis in mense, aliis opportunis calculo, arenulis, semel. Infinita alia reperiuntur remedia, in quibus prescribendis eam cautionem seruare nos oportet, vt nimiùm acria & calida diuretica (quę alioqui vrinæ cohibitio huic affectui familiaris exposcit) declinemus. Hæc enim calculum cogerent magis, & indurarent. Si ex deciduo calculo renibus vlcus impingatur, proderit terebinth. emulsio amygdal. ex aqua hordei, vel mulsa, vel plantag. decocto, addito syrupo de althæa. Si calculus in vreteribus resistat, fotus, balnea, semicup. vias dilatando præsentaneo erunt remedio.

Galen.lib.5. Simp. & lib. 10. de cōpos. pharma. κατὰ τόπους.

De lapide vesicæ. CAP. 49.

CAlculus vesicæ curatur eodem modo, quo calculus renum. Nihilominus tamen in calculo vesicæ fortioribus opus est medicamentis, quàm renum.

Calculus vesicæ si per fistulā vrinariam exitum non habeat, sola chirurgiâ curatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Signa lapidis in pueris sunt, vrina aquea, similis lactis sero, sedimētum arenosum & tensio virgæ, alioqui non conueniens illi ætati. Cum factus est, difficultas meiendi, vrina subcruenta, dolor in eius excretione, prutitus in præputio ex motu lapidis & arena, vel etiam lapilli parui ex attritu. Certissimum signum, si meiendo aliquid egerunt, aut egerendi cupiditate tenentur. Cum sedent repentè, vel sedendo concutiunt vehementer alterum pedem, dolorem sentiunt iuxta anum, in ima parte pudendi. Nonnulli iubent ad certiorem distinctionem ægrum equitati, saltare, exercerique vehementiùs. Inde exhiberi lapidem comminuentia, & subsidentia in vrina inspici. In qua si tribus aut quatuor diebus puluis appa-

reat, lapidem esse durum: si lapidum frusta, & quasi arenæ, tophum: si nihil horum appareat, lapidem proculbiò non esse. Sed cauendum, ne exercédo in ardorem vrinæ incidant. Ponunt autem tripliciter in vesica lapidem generari. Ex arena, sed rarò, vnde fit tophus: ex lapide iam in renibus concreto: & ex fæce vrinæ. Cùm verò lapis iam vlcus excitauerit, aut carnem, signa cõfundi. Omnibus tamen certiora signa digiti in rectum intestinum, cui vesica incumbit, immissio, & cathæter, sed quæ non sine dolore adhibentur. Suppressâ vrina corpore supino & concusso si prodeat, lapis meatum occludebat. Neque cathæteri semper fidendum. Mercatori cuidam omnia calculi vesicæ signa aderant. Cathætere probari non potuit. Mortuo duo magni calculi inuenti sunt, singuli ℥.ij.ß. membranâ inclusi, vtriq; sua. Vbi cõcreuit in vesica, ferè maior euadit ob maiorem capacitatem vesicæ, & colluuiem. Tum non mutatione ætatis, sed sola Chirurgià curatur. Atque aliquando liber est, interdũ hæret vesicæ, nec nisi vi extrahitur. Nam vt matula excrementa hærentia contrahit, ita vesica imbecillior. Deinde imbecillitate vesicæ & angustiis viarũ impeditur exclusio. Hinc mors, quia febris & inflammatio sequuntur. In consilio secandi videndum qua parte sit, & an sine periculo eximi possit, an pertinaciter hæreat, an sit in meatu virgæ, & anfractu colli eiusdem. Cõtusio ab asperiore & longiore operatione inflammationem, gangrænam, mortẽ denique infinitis adfert. Sunt, qui iniecto oleo scorpionum & aliis per penem contendant frangi posse. Vidimus mulierem, quæ inunctionibus & suctũ penis multos liberauit. Sunt qui napo orbiculato oleum accomodatum immittunt. Napum coquunt: deinde ad modum emplastri pubi admouent.

Sunt, qui aperto vesicæ collo, quomodo Lithotomi faciunt, viam aperiant, nulla vi eiusmodi illata, quæ inferri solet à vario genere ferramentorum, vbi calculus extrahitur. Atque ea ratione facta viâ, aliquando sponte naturæ calculus, nisi grãdior fit, excluditur. Hoc in mulieribus facilè ob breuitatem & rectitudinem colli vesicæ, vix tamen sine læsione aut laceratione siphincteris, vnde sequitur inuoluntarius vrinæ exitus. In viris

difficiliùs ob reflexionem, quæ fit in modum literæ S. Tutior tamen videtur hæc ratio. Sed si lapis grandior sit, instrumentis intrà frangendus. Deinde sectio facienda paulò supra anum, qua parte est sphincter secũdum fibras rectas.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLIX.

Lapidis vesicæ causæ ex Gallen. cõm. ad senten. 15. sect. 3. lib. 6. Epid.

Signa lapidis vesicæ.

LApis vesicę causa est morbi, nempe obstructionis vrinæ excretionem præpedientis. Morbus tamen in numero esse potest, si videlicet adeò sit ingens, vt vesicæ ipsius circa vrinam obuolutionem fieri vetet. Huius quoque causa crassus est & crudus succus per venas cum vrina in vesicæ capacitatem delatus, qui tanquam fæx subsidens sensim lapidescit. Quam ad causam accedunt innata vesicæ frigiditas (neruosa enim est & exanguis) amplissima eius cauitas (vnde non necesse statim humorẽ illum excerni) longior in vesica eiusdem humoris cunctatio. Sæpe tamen lapis ille è renibus per nephriticos dolores excidit. Signa sunt assidua penè pudendi frictio, erectio cum meiendi desiderio, incessens alui soluẽdæ libido, vrinę crudæ, &c. Quòd si calculus in vesicæ ceruicem se intruserit, vel vrina continuò propellitur, & guttatim emittitur, vel supprimitur omninò. Curatu difficilis est vesicæ lapis, quia medicamenta integris viribus, ob longitudinem viæ, eò non pertingunt, & durior est in vesica, quàm qui concrescit in renibus, lapis. Si tamen non ita sit magnus & prædurus, post vacuatum, si fuerit opus, per venæ sectionem corpus, & redundantem humorem perpurgatum, fient iniectiones per fistulam argẽteam in vesicam: quales ex succo limonum, saxifragiæ & similium, vel ex decocto conuenienti & oleo scorpionum concinnantur.

Vel.♃.cression.parietar. ana M.1.petrosſ.cum radic.p. 1 f.decoct.in aqu.pariet. & vino alb.ad ℔.1. ex qua cum melle Narbonenſi f.hydromel.colatum & clarificatum pro iniectione.

Satius etiam fuerit, maximè ſi ſuſpitio ſit calculum eſſe in meatu vrinario, huius decoctionis vaporem in veſicā recipi per infundibulum oris anguſtiſſimi,vt caculum,aut materiam craſſam, viſcidam,ipſi hærentem diſſoluat.Ex vſu quoque erunt inunctiones pubis & perinæi ex axungia cuniculi, ol. ſcorpion. itē emplaſtra ex gummi ammoniaco, bdellio,ſagapeno,diſſolutis in aq.ſaxifrag.oleo ſcorpionum, additis pulueribus lapidis Iudaïci, lyncis, & ſimilium antè explicatorum.His ſi nihil proficitur,tota ſpes curationis ad lithotomiā conuertēda. Rarum eſt,& miraculo plenum naturæ opus:quæ nonnunquam viam ſibi molitur, per quam calculum excludat. Id mihi aliàs, dum Burdegalæ agerem,videre datum eſt vnà cum Emanuelle Phauorino, Medico & Philoſopho eminentiſſimo, Præceptore meo mihi multis nominibus ſemper obſeruando,colendo & memorādo.Erat in ſuburbiis Diui Seuerini lignarius faber, q calculo vexabatur, figura, vt poſtea ex conſpectu conſtitit, longiore. Hic cùm ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam prærupit: tum & teſticulorum tunica præfracta poſt multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo facilè deducto cùm multi hominem moriturum iudicarent, ille tamen præter opinionem conualuit: hoc ſolum ex tanto malo homini incōmodo relicto, quod inde ſemper vrinam reddit. Idem de quodam Nicolao

Rustico recenset Beniuenius cap. 78. libr. de abditis morborum causis.

De ardore vrinæ. CAP. 50.

IN iudiciis acutarum 1 febrium bilis plurima aliquando excernitur à natura, quæ si diffluit in vesicam, ardorem 2 vrinæ facit. Vrina sero sanguinis & bile constat. Cùm autem alterum acrius, vel augetur proportio bilis, ardor vrinæ fit. Vrina omnis acris est, sed multò maximè sentitur acrimonia, si pars vlcerata est, effluit. Ad vesicam glandulosa sunt corpora, quæ humorem reddunt, vnde vrinæ acrimonia temperati potest. Ea exsiccantur immodico coïtu, morbo aut medicamento, quæ causa ardorem vrinæ gignit. Sanies quoque acris ex superiori corpore in 3 vesicam defluit, quæ vrinæ mixta ardorem facit. Cognita causâ de phlebotomia, purgatione, & aliis remediis cogitandum. Phlebotomia 4 tum conuenit, cum calidius corpus est, è brachio.

Purgatio 5 & diuertendo, & acriorem humorem repurgando conuenit. Sed priùs considerandum est, an solùm leniendum, an etiam detergendum. Vbi sola humoris acrimonia est, leniendum solùm: Vbi vlcus, etiam detergendum.

Leniendo conuenit Cassia: detergendo, terebinthina. Vtriúsq; virtus augetur, aut temperatur iis, in quibus dissoluitur. Itaque si leniendum, imperabis ʒ.10. cassiæ, aut ℥.1. dissoluésq; in decocto iuiubarū, passularum mundatarum, sebesten, prunorū & similium. Si detergendū simul & leniendū, dissolues in aqua hordei, in sero caprino, in iulepo violato,

1 Et diuturnarum, necnō crisi propria partis alicuius affectæ, aut etiā materiæ auersione, vt in parotidibus & surditate.

2 Abradendo, exasperādo, & inflammando.

3 Quia est symptomaticus ipsi vesicæ, non autē ipsius vesicæ symptoma.

4 Si serū in vitio sit, & æstu incanduerit: aut si à mistione bilis ardor vrinæ fiat.

5 Humorem ad intestina deriuādo, qui ferebatur ad renes.

qui & lenit & deterget. Terebinthina, vt priùs dictum est, vteris. Aliquando rhabarbari ʒ. aut ℈.4. 6.3.2. cassiæ commiscebis, atque ita dissolues, vel cũ saccharo coges in bolum.

Quòd attinet ad reliqua remedia, reuocãda sunt in hunc locum, quæ de Stranguria ab vrinæ acrimonia dicta sunt. Si tãtùm humoris acrimonia est, leniendum: si etiam vlcus præterea, detergendum & consolidandum. Leniunt iulepus & syrupus de violis, maluæ & bismaluæ frequens vsus. Aqua ex iisdem distillata. Decoctum glycyrrhizæ rasæ, passularum mundatarum, prunorum, iuiubarum, sem. communium frigidorum, psilij, cydoniorum, lac muliebre, oua & similia. Imperabis ergò.

℞. aquæ maluæ ℥.4. iulepi violati ℥.1.ß. Atque vbi leuiter detergendum, vteris syrupo viol. de iuiubis, de nenuphare, de papauere. Et his quidem magis, si maior ardor est, hósque syrupos dissolues in supradictis decoct.

Semina melonum excorticata & mundata ʒ. põdere, aut ex iisdem seminibus, semine cucumeris & cucurbitæ cum amygdalis dulcibus imperabis lac amygdalinum, aut hoc ipsum iubebis comparari, dissolutis amygdalis in decocto prædictorum seminum: atque vbi vigebit ardor, semina hyoscyami albi & papaueris albi & psilij cõmiscebis. Sem. lini, althææ & cydoniorũ, eidem vsui esse possunt, si parentur, vt dictum est, vt vel hordeatis, vel lacti amygdalarum misceantur. Deterget iulep, id est, aqua sacchari: sed leniet magis, si saccharum violatum sit. Plurimùm laudatur medicamẽtum ex trochiscorum alkekengi ʒ.1. iulepi violati ℥.3. Hócque

vtendum erit, vbi maior ardor est. Lac muliebre & bubulum leniens magis. Ouillum confirmat. Caprinum & asininum detergent magis. Serum separatum ab his generibus lactis magis detergebit. Sed quia ardoris sensus magna ex parte sentitur ad collum vesicæ & extremitatem glandis, propterea iniectionibus in colem, turundis quoque in foramen virgæ vtendum est. Leniendo lac muliebre iniiciẽdum est.

Liquor tenuis albuminis oui agitati, atque despumati, vel hoc.

℞. mucagi. sem. psilij & cydoniorum extractæ in aqua cucurbitæ, violarum, maluæ ana ℥. ß. lactis muliebris vnc.1. liquoris oui drach.2. misce pro iniectione.

In maximo ardore mucagines seminis hyoscyami & papaueris commisceri possunt, vel caphuræ Gr.6. aut plura, vel opij Gra.2. aut 1. Turunda intingi debet cerato rosaceo Galeni, quod ita comparabis.

℞. olei rosarum ʒ.6. lauetur sexies ex aqua rosarum. Deinde cum ʒ.2. ceræ lotæ fiat ceratum liquidum in duplici vase.

Potest & hoc ceratum refrigeratum affundi succo plantaginis. Et hoc magis, vbi extremitas virgæ vlcerata est.

In dolore vehementi dissolues caphuræ ℈.1. in aquæ rosarum aut violarum ℥.1. vel in vino dulci: opij Gr.2. atque ita linamentum, id est turundam, in his liquoribus madefacies, & molliter indes in virgam.

Si detergendum, supradictis iniectionibus addes

ſaccharum, vt non ſolùm lenias, ſed etiam detergeas, vel aquam hordei, vel ſerum lactis cum modico ſaccharo. Cum verò vlcera deterſa ſunt, conueniunt, quæ conſolidant, vt.

℞. ſarcocollæ ℈.1. amydi, ceruſſæ lotæ ana ℈.ß. nutriantur in lactis muliebris aut caprini, vel ouilli ℥.2. Fiat iniectio in virgam, quæ ter aut quater in die reperatur. Aliud.

℞. aluminis plumæ (ſciſſile vocatur à Galeno) ſacchari ana ℈.1. mellis ʒ.1.ß. vini albi auſteriuſculi ℥.2. leuiter bulliant. De colatura fiat iniectio. Conueniunt & hæc.

℞. ſucci virgæ paſtoris depurati, ſucci plantaginis ana ℥.1. boli armenæ, mummiæ ana ʒ.ß. miſce pro iniectione conſolidante.

Trochiſci de carabe, de terra ſigillata, bolus armena, tragacanthum, trochiſci de ſpodio ʒ.1. pondere diſſoluuntur in ℥.2. ſucci equiſeti, plantaginis iulepi violati, ſyrupi myrtillorum, diluti, vbi conſolidandum eſt. Sed trochiſcis de carabe in maiori ardore vtendum eſt.

In curatione ardoris vrinæ clyſteres 6 ex iis, quæ leniunt, iniici debent. Quales multos habes de dyſenteria. Atque vbi humoris acrimonia cauſa eſt, ſudoris prouocatio & vomitus ex vſu ſunt. Inunctiones pectinis & perinæi, è deſcripto cerato, roſaceo, oleo violato, de nuphare, de mandragora, de ſalice, cucurbita & cucumere.

6 Vt ex decocto maluæ, althææ, violariæ, decocto capitis veruecini.

Balnea, immerſio pudendi in 7 decocto leniente.

7 Vt in lacte in quo decoctũ fuerit verbaſcum.

Laudatur à multis iulepus ex aqua acetoſæ & quarta parte ſacchari violati. Poſtremò partes affectæ roborandæ, de quo in Gonorrhea.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per penem redduntur vrina, ramenta, pituita, vermes, pus, semen & sanguis. Vrina duabus partibus constat, sero & bile. Hæc si superat, aut serum sit acrius, fit vrinæ ardor aliquando etiam per crisim. Sunt & glandulæ ac parastatæ humore quodam tanquam saliuâ confertæ, quæ vrinam temperant. His resiccatis aut malè affectis idem quoque ardor excitatur, id est, dolor quidam, qui sentitur inter meiendum. Multæ quoq; sunt aliæ caussæ, quæ ad dysuriam pertinent. Sæpe pituita putris, aut salsa, vt in senibus, aut pus acre permiscetur vrinæ, eámque acrem reddit, aut illa omnia cum vrina exeuntia dolorem excitant, præsertim si qua sit exulceratio, aut inflammatio. Sed in vlceratione raméta quædam simul conspiciuntur. Non erit inutile sigillatim de singulis agere, nō solùm ad huius affectus distinctionem, sed multorum etiam aliorum, quibus hic permiscetur, aut similitudine quadam respondet. Puris & pituitæ differentia obseruanda, tum ex iis, quæ præcedunt, tum ex natura rei. Pus præcedit dolor, cruor, grauiùs olet, minùs viscosum est. Contraria in pituita. Nam rarò dolor, nisi cùm putris, salsa, frigidior. Memini frequenter vidisse interceptam vrinam crassa pituitâ, quæ dolorem & ardorem, vt in calculo, excitaret. Vidi & intolerabili cruciatu aliquot diebus affectū, qui pituitæ partes velut crystalli, aut concocti succi, quem gelatinam vocāt, globulos colore aqueo pellucidos eminxit. Duos itidem, quibus pituita putrescens in vermes vertebatur, quos emingebant. Beaucler Aduocatus post dolores renum magnum vermem eminxit. Quidam literas ad Hispanum scriptas ostendit, quibus consilium petebatur pro calculoso, cui eiectis calculis aliquot & arenulis prodierant duo vermiculi acuto capite, corniculato, vētre & dorso testula inductis instar testudinis, nigri, nisi quòd rubebāt vētre. In quo videtur generatio quædam esse à putredine pituitæ, calore multo totius venosi generis eam pituitā ita conformante. Quemadmodum cum fit τριχίασις, id est, capillitium illud, de quo agit Galenus Aphor. 76. lib. 4. id est, pituita, quæ in longum diducta à calore exurente capillos repræsentat aliquando ad dimidium cubitum,

Vermes per vrinas excreti.

ex vsu crassioris alimenti genita, quæ cum vrina crassa excernitur. Viscidior enim fit,& resiccatur non omninò quidem, sed vt in lõgitudinem produci possit. Aliquandò animatur, vt cætera animalia, quæ ex putredine ortum habent. Archigenes fieri putauit à fluxione mucosa, vnde & foliacea, & veluti pili, aliquando implexi, breues, longi, & materia quædam è venis ad renes, vbi cogitur. Galenus scribit, in quibus talia exeunt, semper vrinam esse crassam. Contrarium experientia docuit. Quidam annis plusquam viginti tales vrinas cum capillitio emisit russas, mediocri consistentia, non crassas. Temperamentum illi erat biliosum, satis tamen quadratum & carnosum corpus. Multis idem contingit: aliis cum crassa vrina. In Præside Longuel pituita lenta, corrupta, quam incredibili quantitate multis mensibus eminxit & deiecit, quoties sumpsit medicamentũ, cum vrina tenui, serosa, simili sero lactis. Opportunus erat arthritidi & calculo. Sed vtróque affectu liberatus, vigiliis, frequenti mictu dolorifico torquebatur. Malum modò remissius, modò acerbitus per frigora & humidũ cœlum. Modò stillicidium, mictus exiguus & frequens, modò vrina largior. Remittebatur dolor, tum acerbior redibat. Penis & crura condolebant. Vrina modò mordax, modò contrà. Eadem omninò apparuerũt in procuratore ad Paruum põtem. Vtrique ætas annotum circiter 52. hepar calidius, sitis multa. Sed Præses naribus nihil expurgabat: alter contrà. In sacerdote Normano multa mucosa per vrinam prodibant, sæpe emingebat. In his omnibus cum pituita acris, salsa, putris, frigidior erat, dolor excitabatur. Creditur tamen pituita viscida & parùm permixta, cum dolore excreta & magno conatu in vlcere renum aut vesicæ calculo tantùm emitti. In asthmate aut simili affectu, morbi vel magnitudinem, vel mutationẽ significat. Quæ omninò sine dolore exit, & in fundo crassiori farinæ similis apparet, crudus succus est. Quem sæpe sequitur renũ aut articulorum dolor aut calculus, aut morbi longitudo, aut corporis cõsumptio. Pus resudat & effluit ab abscessu, inflammatione, vlcere. Non semper sanguini permiscetur. Multi enim renum abscessus reperiuntur, in quibus pus solùm, certis

Vrinæ cum capillitio emi ctæ.

interuallis cum vrina excernitur, vt in duabus mulieribus, altera vxore Senatorij Cõsulis Claudij Fabri: altera vxore Vincentij Fabri negotiatoris. In aliis quoque, qui inde tabidi mortui sunt. Sanguinolentum aliquando. Vtrúmque exactè vrinæ permixtum, aut residens, sed post longum tempus, vrina etiam inde crassiore reddita, è renibus est, præsertim si dolor fixus in lumbis præcesserit, aut calculus reiectus fuerit, aut ex vreteribus vlceratis transitu calculi, vel in illorum cauitate orta post vlcus caruncula. Sed copiosius è renibus, quàm vreteribus. Cito subsidens, viscidum, muco permixtũ, cum squamulis minimè carnosis, è vesica, si nullus dolor in lumbis aut circa pubẽ grauitas præcesserit. Sine vrina profluit è pene, vt dicemus. Neque tamen è renibus, aut vesica semper exit. Ab omnibus enim ferè partibus superioribus miro naturæ artificio, & per corpus confluxile facta exudatione modò in intestina, modò in vesicam exoneratur. Mulieri cuidam intolerabili crucitatu vrina purulenta profluebat. Mortua post quartũ mensem, & dissecta, duo calculi in corde cum multis abscessibus paruis inuenti, renibus integris & viis vrinæ. In qua verisimile est, aut potius necessarium, pus acre per vrinas naturam expurgâsse, quoad fieri potuit. Carnosa ramenta à renibus: furfuracea non semper à vesica. In febri enim ardente & colliquante à tunica venarũ ita exesarum acrimonia (quo modo à cutis superficie pituita salsa & mordente erosa) furfures redduntur. Aliquando in eadem febre ardente ab adusto sanguine, præsertim crassiore & melancholico, ac veluti in cinerem resoluto. At in vrina mediocriter habente, ægroto non febricitate, à vesicæ scabie & prurigine oriuntur. Semen præter naturam & volũtatem effluit vasis relaxatis, imbecillibus post immodicum coïtum, colliquato corpore, vlcere irritante, frigidis flatus generantibus, acriore semine, retento ob contortionem pudendi. Si nihil horum neque renes neque vesica patiantur, frequentiùs Parastatæ, aut glandulæ semen retinentes, quæ sunt in vasis circulatoriis in parastatas desinentibus, aliquando præter naturam affectu laborãt. Sunt autem multi, vt inflammatio, vlcera, scissuræ, resiccatio. Inflãmatio sine coïtu à semine

Calculi in corde inuenti cum abscessibus.

retento,& illîc putrescente, vnde puris reiectio, pudendi mador, eiectio, aliquando etiam à partibus vicinis inflāmatis, vt in hęmorroïdibus: nonnunquam defluxu humorum post equitationem longam, celerem, acrium nimium vsum. In vlceribus maior puris quantitas, minor ardor, quàm in inflammatione. In scissuris, solus vrinæ ardor absque puris emissione. Si post coïtum præsertim cum infecta, Parastatæ aut glandulæ inanitæ & calfactæ halitum quendam tetrum contraxerunt à concubitu, efficitur ardor vrinæ, quem vulgò propriè vocant *Chaudespisses*. Erigitur vrethrum, vrina cum maximo dolore redditur, sanies liuida, virescens, mordicatio in meatu. In erectione pudendi fit etiam contractio cum dolore, non in neruo cauo, vt nuper nonnulli scripserunt. Nam sic erigeretur potius, quàm inflecteretur: sed ob plenitudinem, vel inflammationem, vel inanitionem in meatu vrinæ. Vnde sæpe fit, vt qui tum vtuntur coitu, vt erecto membro illis scissura fiat, aut vlcus. Hinc vel exitus vrinæ quasi cuniculis factis per anum, aut aliquam aliam vicinam partem, vel carunculæ, tanquam fungi concrescentes, aut tubercula in anfractu colli vesicæ, aliquādo in reliqua fistula penis, à quibus & ἰσχουρία, & dolor grauis in meiendo. Oribasius calore loci scribit huiusmodi φύματα celeriter suppurari ex Hippocrate. Experientia tamen docet sæpius carnem absumentibus curari. Sæpe hîc decipimur specie calculi: vt in nobilissimo viro post vrinæ crucitatum in octauum mensem ambigentibus Medicis & Chirurgis de calculo, adhibitis frustrà remediis tandem apertio facta, vt solent Lithotomi. Liberatus omninò dolore non inuento calculo, sed carne in collo vesicæ, quæ paulatim consumpta est conuenientibus remediis. Harum omniū affectionum curationem exponere non est huius instituti.

ADMIRALI D'ANNEBAVLT. *Caruncula in vesicæ collo calculum ementita.*

ANTO. VALETII EXERCIT. L.

Ardor vrinæ vesicæ potissimùm ceruicem, atque adeò pudendi meatum infestat, punctiles inferens cruciatus. Causam habet pituitam sal-

Ardoris vrinæ causa & curatio.

ſam, aut bile acri commixtam, iecoris & renum calore vehemẽtiore genitam. Ad hanc noxam quàm diligentiſſimè attentum Medicum eſſe oportet: ſiquidem vrinæ acrimonia, dum perſeuerat, veſicæ & vrinæ meatuum exulcerationem creare ſolet. Quamprimùm igitur humor acris vacuatur, calórque iecoris & renum reſtinguitur. Blanda purgatio ſit huiuſmodi.

℞ glycyrrh. raſ. polypod. quern. radic. oxylapath. ana ʒ.2. fol. lactuc. & portul. ana M. ß. ſebeſt. n. 4. ſemin. melon. & cucumeris ana ʒ.1. flor. viol. p. 1. f. decoct. & colatura ad doſ. Infunde rh. elect. ʒ.2. ſantal. citr. ℈.2. In expreſſ. diſſol. cathol. & ſyr. viol. ana ℥. ß. f. potio.

Ex caſſia ſola, vel cum rheo, ex catholico, vel terebinthina in aqua refrigerante lota, commoda quoque purgatio. Sanguinis miſſio calorem minuendo, & partem materiæ auertendo atque vacuando mirificè prodeſt. Secatur vena cubiti, maximè vbi plethora, tum deinde poplitis, ſi chirurgum nacti ſumus in artis operibus exercitatum. Iuuat vtríſque natibus deriuationis ergò cucurbitulas affigere. Dein verò humorum acrimonia obtundetur emulſionibus vulgò appellatis.

Vt. ℞. ſem. melon. cucurb. papau. alb. ana ʒ. 3. amygdal. dulc. recentes & mundat. n. 10. contundãtur in mortario lapideo, ſenſim affundendo aquæ decoct. hord. ℔. 1. ß. f. emulſio, quæ edulcetur ſacchar. ℥. 1. ſyr. violacei ℥. 1. ß. pro doſib. 4.

Alij imperant oleum recens amygdal. dulc. cum aq. hord. ſyr. viol. vel iuiubino, vel papauerino. Licebit & iiſdem vti ſyrupis in decocto ſemin. refrigerantium ſolutis. Nec omittenda, quæ admouentur. Iecur calidius temperetur litu ex oleo roſ. & abſynth. pauco, aceti etiam roſacei tantillo addito.

Renes cerato refrigerante Gal. cum aceto emollito. Interim vesicæ regio cum toto pudendo decocto tepidó fouebitur, ex floribus viol. nymphea & frigidis seminibus instituto. Si vlcus relinquatur, terget ur iniecta per syringuam aqua hordei, aut saccharo rosaceo. Vnietur denique lacte vaccino, addita pompholyge, bolo armenica, aut similibus pulueratis.

De inflammatione renum. CAP. 51.

Renes inflammari contingit vulnere, attritu, asidua equitatione, corruptelâ & affluxu humorum, potis pharmacis. Dolor pulsatilis in lumbis, & superiùs ad nothas & hepar, si ren dexter, inferiùs ad vesicam & femur, pestinem, pudendum: stupor cruris respondentis. Sternutatione, concussione corporis & vehementi motu lancinatio vehemens. Extrema, suræ præcipuè & pedes, frigent, febris vehemens. Vrinæ primùm retinentur, aut tenues fluunt & aquosæ. Procedente morbo in peius, rubræ: deinde crassæ & mucosæ: quæ, vt augetur malum, ita augentur. Nausea, vomitus biliosus, cordis morsus. Quibusdam animi deliquia & sudores syncopales. Sistitur vēter: vnde inflatio & ructus. Breuibus aut maioribus interuallis exacerbationes.

Initio molli clystere pauca quantitate leniatur aluus: detrahatur sanguis: frugaliter viuat. Hordeato satis liquido, & iusculis mitigantibus vtatur. Vino, mellitis, diureticis abstineat. Iniiciātur cum clysteribus, iam puro intestino, quæ leniant. Exacerbata inflāmatione iterum phlebotomia, cataplasmata

è farina hordei primùm in mulſa, deinde paſſo ex farina dicta, & iis quæ leniendo diſcutiant & roborent. Cataplaſmatis non cedente morbo cucurbitulæ cum ſcarificatione applicentur lumbis & ilibus. Inſeſsiones deinde parentur ex decocto leniẽtium & reſoluentium, roborantium. Priùs tamen cum veſica hydrelæo plena cum ſpongiis foueatur locus. Tum ad cerata & malagmata ex eadem materia eiuſdem virtutis. Vtendum quoque potionibus narcoticis,& cocta inflammatione (quod vrinis craſsis euntibus & boni ſedimẽti intelliges) diureticis. Meſuæus initio ex farina hordei,roſis & ſimilibus repellentibus, deinde mixtis detergentibus chamæmelo,&c. Emplaſtrum de muſcillaginibus, deinde de meliloto. Lactis aſinini vſus cum modico melle efficaciſsimus renibus exulceratis.

ANTO. VALETII EXERCIT LI.

Renum inflammatoriũ nota.

RENES phlegmone tentari indicant febris inordinata, nec vſque adeo ardens, ſed cum horrore & rigore inſultans, mictio frequens, grauis dorſalium partium dolor, iiſdémque in partibus pondus veluti propendens. Remedia ſunt, venæ ſectio (ſi modò nihil aliud prohibeat) citra cunctationem in principio celebrata, admota topica mediocriter refrigerantia. His ſi non ceſſerit phlegmone, neque ſymptomata conquieuerint, pus hac in parte colligi indicium eſt. Atque tum ſuppuratio, quæ alioqui fuerat declinanda, vitatis impendio calidis, promouebitur cataplaſmate è mollientibus herbis,ſemin. lini, floribus chamęm.& ſimilib. Prodeunte pure aſſumpta tergentia vſui erunt.

De mictu 1 *sanguinis.* CAP. 52.

QVibusdam 2 naturis eodem modo sanguis per vias vrinarias excernitur, quo aliis per nares, 3 venas sedis, aut 4 vomitum. Hoc ipsum præter 5 naturam est, debétq; anteuerti secta venâ è brachio dextro. Eiusmodi excretiones sanguinis excitantur ferè inclinante Vere. Veris itaque initio anteuertendum est.

Aliis 6 cruenta est vrina, similísque diluto sanguini ex laxitate atque amplitudine venarum, quæ à caua renibus inseruntur.

Renum quoque infirmitas hoc idem efficit. Scriptũ autem ab 7 Hippocrate, *Quicunque sponte sanguinem mingunt, iis à renibus venula rupta est.* Sponte, hoc est, & repentè, & sine manifesta causa. Rupta verò vena propter humorũ multitudinem ac crassitudinem, vnde venæ quæ renum ventres subintrant, disrumpuntur, aut aliquando aperiuntur. Ex casu, saltu, ictu, aut vehemẽtiore motu idem potest contingere. Rupta venâ confertim effluit sanguis: apertâ, paulatim. Laxioribus venis emulgẽtibus, infirma vi renum contentrice aut discretrice, statim à cibo serum sanguinis purum post coctionem cum 8 spongioso sedimento excernitur. In infirmitate vasorum seminalium aliquando exernitur sanguis, non cũ vrina, sed in 9 coitu aliter, quàm vesicâ exulcerata. Hîc enim cum vrina sanguis emingitur quibusdam corpusculis immixtis. Nec in

1 *Synceri, mixti, atque serosi.*

2 *Vt sanguineis, vel etiã proprij excrementi & solitæ vacuationis suppressione, aut mẽbro aliquo mutilis.*

3 *Vt melancholicis.*

4 *Vt mulieribus, à suppressis menstruis.*

5 *Quòd sanguis per commoda loca nõ feratur. Adde quod exesæ, apertæ, aut ruptæ venæ, infirmi etiã renis symptoma est.*

6 *Talis affectio hepaticæ dysenteriæ consimilis est.*

7 *Aphor. 78. lib. 4. Aphor.*

8 *Hoc spongiosum sedimentum flatulenti spiritus est soboles: ex quo effœtam vim renum liceat colligere.*

9 *Vt in iis, qui laborant fœda colluuie, aut quibus immoderato venereorum vsu imbecillia sunt vasa seminalia.*

10 Adstringentium scilicet & glutinātiū, quibus cùm venarum anástomosi pugnandū. Sūt autē adstringentia, plantago, balaustia, &c. Glutinantia verò bol. armena, terra sigillata, sāg. drac. gummi arab. tragacanth. Sed trochisci Gordonij cum lacte ouillo recens mulcto propinati horum omnium instar esse poterunt. Interim sit purgandi & tēperādi vicissitudo semel aut bis in hebdomade per catharticum: vt ex diluto rhei cum multo syrup. violaeco, ne labefactata vi retentrice ac secretrice renum, excrementis onerentur, & augeantur symptomatis. Vt. ℞. cassiæ recens extractæ ʒ. 6. pulueris diatragacanth. frig. ʒ 1. cum saccharo f. bolus.

vesica solùm, sed etiam in cole, exulceratio esse potest. Sed vlceris sanies & dolor indicia sunt. In imbecillitate primùm cognoscendum est, an à frigido, feréque à calido esse volunt. Quod malum adstringentibus, refrigerantibus atque supprimentibus corrigi debet: quæ quia propter tardum motum non facilè penetrant ad renes, diureticis, maximè aromatibus, commiscenda sunt. Sed diureticorum minima sit portio. Non enim vt vrinas moueant, sed vt adstringentia ad renes deducant, commiscentur. 10 Materia in sputo sanguinis, in hæmorrhagia è naribus, descripta est, & aliis locis.

Auicennas nihil melius existimat confirmandis renibus lacte ouillo. Datur ieiunis ad ℥.6. quibus aliqui admiscent boli armenæ, aut similis medicamenti ʒ.1. alij etiam ℈. spicæ, aut cinamomi.

℞. lactis ouilli ℥.4. aquæ millefolij ℥.1. boli armæ. ℈.2. spicæ. ℈.ß. Aliud.

℞. lapidis hæmatitis ʒ.1. dissolue in aqua plantaginis ℥.4. Quòd si ardor sentitur in renibus.

℞. aquar. plantaginis & portulacæ ana ℥.2. philonij ℈.1. Aliud.

℞. mucaginis sem. papaueris albi ℥.ß. trochiscorum de carabe ʒ.ß. rasuræ eboris & cornu cerui an. ℈.ß. Omnia incorporentur carne cydoniorum cōdita sine speciebus. Dentur auellanæ magnitudine, duabus horis ante pastum.

Conueniunt radix consolidæ maioris, gummi arabicum, tragacanth. macerata priùs, deinde ferue-

facta in vino austeriusculo: colatura bibitur. Maximè vbi solidandum est, & hoc quoque laudatum ab antiquis.

℞.aluminis plumæ ʒ.i. gummi arabici ʒ.ß. tragacanthi ʒ.2. cum vino adstringente fiant trochisci pondere ℈.2. dentur vt priùs. Ad detersionem vlcerum & consolidationē repetenda sunt, quæ proximo capite. Aliud remedium.

℞.spodij ℥.ß. berberorum ʒ.3. sem.lactucæ ʒ.5. cum succo cydoniorum fiant trochisci. Detur ʒ.1. ex decocto sumach. Puluis sem.lactucæ inspergitur vitello oui manè. In hæmorrhagia vesicæ, ilibus ac lumbis, atque etiam natibus & coxendici exteriori 11 cucurbitula affigi debet. Inunctiones 12 renum, perinæi & pectinis ex oleo rosato, myrtillorum, de cydoniis, aut 13 oleo in quo adstrigentia coxeris. Hinc fiunt cerota liquida, quibus cōspergi possunt santali, bolus arme. cortex thuris, & similia commisceri, acacia, hypocystis.

Hîc summum periculum est, vbi grumescit sanguis. Nam hinc sequuntur, quæ capite de difficultate meiendi dicta sunt. Conandúmque est, vt incidantur grumi oxymelite, arthemisiâ, stœchade, assa odorata, conizâ, sem. raphani, coagulo, summatim iis, quæ lapides comminuunt, datis ex oxymelite. Quibus si nihil efficitur, 14 inciso perinæo, quo modo calculi educi debent, molienda curatio.

11 *Ad reuulsionē hæmorrhagiæ, non ad diaurosews amotionem.*

12 *Ad inflāmationem prohibendā, & perennem arcendum afluxum.*

13 *Masthichinum oleū, in quo fuerit decoct. myrr. ad id mirificè confert.*

14 *Ad vitandā ischuriam, syncopem, & vesicæ gangrænam.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Sanguinis nomine non intelligimus sanguinem purum, exquisitum, syncerum, mingi, sed aliquando serum, aliquando suo sero mixtum, & cum vrina, aliquando

cũ pure. Ab vlcere id fit, aut læsione vasis alicuius. Sed vlcera intelliguntur tum ex dolore, tum ex pure & corpusculis simul prodeuntibus, vt squamulis è vesica. Pus ergò cum sanguine exit per vrinam, renibus, vreteribus mediis & vesicâ exulceratis. Nam si in pene exulceratio fit, sine vrinis & pus exit, & sanguis. Exeũt quoque è renibus sanguinis grumi in febribus assati. Nonnunquam carunculæ, veræ renum partes, licet in Aphor. Galenus id se vidisse neget. Sexto tamen de locis affectis, & initio primi videtur agnoscere, vbi iam vlceris acrimonia erasit particulas renum: quo modo & in pulmonariis tabidis cõtingit particulas pulmonis expui, & in dysenteria partes intestini. In Aduocato Perrot vidimus minimas carunculas, vt non ab re σαρκία μικρὰ dici deberẽt, quas sæpe emingebat, neque reuera erat grumus. Has carunculas præcedit dolor pulsatilis, qui ad lumbos & nothas costas extenditur, & signa exulcerati renis. In concreto sanguine & orobeis vrinis, non præcedit. In vtróq;, hepate incolumi, possunt vrinæ naturaliter cætera habere. Si in aliis partibus fuerit exulceratio, ex dolore quoque & simul exeuntibus corpusculis dignoscendũ, hoc tanquam generali axiomate notato in his omnibus affectibus, à renibus dolorem & sensum quemlibet à lumbis ad nothas costas extendi: ab vreteribus per illa oblique descẽdere: à vesica, in pestine: à vesicæ collo, in perinæo. Potest seorsum pus exire, vt diximus superiore capite. Potest quoque & sanguis solus, aut cum vrina. De quo præcipuè hîc agitur. Si ergò vlcus nullũ fit, huius cruentæ excretionis causæ multæ esse possunt. Est quidã mi-ctus sanguinis criticus & interuallis quibusdam motus, qualis fuit in Moniali muliere, cuius meminit Musa, quæ singulis mensibus, suppressis menstruis, multũ sanguinẽ emingebat. Archembault aduocatus per aluum, vomitum, vrinam interuallis sanguinem reddebat ætate virili. Quibusdam inclinãte Vere multus emingitur. Id ab Archigene scriptum reperio, quibusdam per circuitus, vt in hæmorrhoïdibus, sanguinem multum collectum renibus emingi, vnde subleuentur, idque accidere iuuenibus, qui maiori licentia veneri indulgent. Milesius quidam apud Aurel. 5. χρονίων sanguinem emi-

Sanguinis grumi per febres assati interdũ è renibus secedũt.

Exiguæ carunculæ è renibus excretæ.

Monialis mulier singulis mẽsibus multum sanguinẽ emingens.

Archẽbault aduocatus per aluũ, vomitum, vrinam, sanguinẽ emingens

ctum affirmabat esse ex infinitate seminalium vasorum. Ab Aureliano reprehenditur. Sed cùm experientia doceat è renibus per vasa spermatica defluere, & ab his, & à renibus exire certum est. Vidimus, qui à coitu multũ suanguinem effunderent, quíque non facilè reprimeretur, laxatis nimiũ vasis, & imbecillioribus redditis profuso omni semine. Animaduertendum igitur, num grauitas renum & calor præcesserint, an immodicus coitus, an solita sit excretio. Quòd si repentè, & nulla causâ antecedente profluat, è renibus & vreteribus excidit. Neq; enim à venis vesicæ id accidere potest duabus de causis. Vna, quia no ita multũ sanguinem, vt renum, excipiunt. Altera, quia renum venulæ nudæ sunt, inuestes & expositæ ruptioni. Quod contrà fit in venis ad vesicam perreptantibus. Ex illis igitur sanguinem tribus de causis exoriri consentaneum est, vt & in cæteris omnibus hæmorrhagiis: orificij venarũ apertione: erosione: ruptione. Apertio fit ob nimiam laxitatem & amplitudinẽ venarum, quæ ad caua renũ pertinent, & ob imbecillitatem retentricis, vel discretricis in renibus. Hęc enim duo sæpe efficiunt, vt calfactis, & exercitio commotis cruentæ vrinæ profluant. Sed in laxitate, crassiores: in imbecillitate, tinctura est à sero. A cibo quoque serosus sanguis: post coctionem spongioso sedimento. Aperta enim & hiantia orificia venarũ, nec confertim, sed paulatim, nõ crassum sanguinem, sed tenuem, & quasi percolatum, reddunt, præsertim vbi apertio est parua. Maior crassiorem reddit. Rupta autẽ vena ἀθρόως, id est, copiosè & repentè prodit, éstque crassior. In erosione deniq; ἐπὶ δὲ ἀναβρώσεως ὀλίγιστον: vt in anastomosi non sanguis, sed quid αἱματῶδες, vt vult Philot. Erosionis causæ sunt, quæcũq; acriorem sanguinem reddũt & tenuiorem, aut quæ exulcerant, vt cantharides, quibus assumptis sanguis mingitur, penis distenditur, & quodammodo æger ad venerem irritatur. Ruptionis causas Galenus facit multitudinem & crassitudinem sanguinis interclusi in venis renũ. Hoc etiam fit ictu, casu & vulnere, vt in rustico quodam ense transfosso vidimus. Inde sæpe nascitur vlcus, nisi occurratur: vt in puero quodam, qui in ludo graui, Britone insultante, sanguinem minxit primùm: deinde pus

Sanguis multus è coitu effusus.

annis ſequentibus. Ita aliis multis. Sed vlceris ratio diſtinguenda, vt aliorum vlcerum, quia putre, calloſum, &c. In vniuerſum ergò per penem ſanguis exit à renibus, vreteribus, vaſis ſpermaticis, veſicâ, aut veſicę collo. Sine vrina, è collo: cum vrina ſtatim ſubſidens, & cum dolore in pectine, è veſica: cum dolore in lumbis multus, nec niſi poſt multum tempus ſubſidens, è renibus manat. In apertione, ſeroſus: in ruptione multus & craſſus: in eroſione, paucus & tenuis. Singulis cauſis ſua debetur curatio ex aliis locis petenda.

ANTO. VALETII EXERCIT. LII.

Cruentæ mictionis cauſæ.

CRuenti mictus cauſæ ſunt externæ, aut internæ. Externæ, ictus, lapſus, caſus, coïtus immoderatus. Internæ ſanguinis copia, qualitas, vtráque ſimul (vnde venarum ruptio, apertio, vel eroſio) renum calculus, vlcus eorundem, itémque veſicæ, & aliarum partium vreticarũ. Quinetiam inter huius generis cauſas reponunt imbecillitatem renũ, qui ſanguinem retinere nequeunt, ſed cum vrina ſimul excolari ſinunt, iecoris infirmitatem, ſolennis alicuius vacuationis ſuppreſſionẽ. Fernelio interna cauſa vnica eſt, calculus videlicet, qui per corporis laborem, præſertim per exercitationem validam, veluti equitationem aſperiorem, renes eorúmque venas obterens, ſanguinem ciet. A cuius autem partis vitio fiat, diſtinguendum dolore affectæ ſedis, & ſanguinis cum vrina permiſtione. A renibus enim qui excidit ſanguis, copioſior eſt, & vrinæ toti, propter longitudinem viæ, exquiſitè permixtus: qui mox in fundo matulæ ſubſidet liquidus & rubicundus. At qui à veſica defluit, vrinam nõ æquabiliter perfundit, & in ima matula in grumos cogitur. Adde quod paucus elabitur, propter venarũ veſicæ

Fernel. cap. 13. lib. 6. Patholog.

angustias, nisi fortè à sphynctere ceruicis musculo dimânet.

Præsentaneum remediũ est venæ sectio, vbi plethora huic malo causam præbet, aut cohibita vacuatio. Vbi humorum acrimonia, purgatio ex cholagogis: ex hydragogis, cùm dilutior & serosior fuerit sanguis. *Cruenti mictus curatio.*

Exhibendi interim syrupi rosar. sicc. granat. cydo. myrtill. zulap. ros. cum aq. chalyb. plantag. portul. aut decocto adstringente. Valebunt trochisci, de carabe, de terra sigillata. Vbi sanguis à vesica flueret, posteriori coxendici, vel natibus vtiliter cucurbitulæ affiguntur. Quod si à lapsu sit, aut casu, cruẽtus mictus, linetur affecta pars vnguento ex bol. armen. sang. drac. terr. sigill. hypocystide, cum oui albumine, vel oleo rosaceo & aceto.

1 De profluuio vrinæ vi renum raptæ, vbi potioni concolor est ipsa vrina.

De 1 Diabete & similibus. CAP. 53.

Υρητικοὺς Græci vocant, qui sæpiùs mingunt. Vitia, quę in sæpiùs meiendo contingunt, vrinæ 2 multitudo efficit, renum vitium, resolutio vel infirmitas musculi, qui collum vesicæ claudit.

2 Fusa toto corpore materiâ, aut à capite, aut seri copiâ.

3 Deprauata alteratrice renum facultate, & infirma retẽtrice.

Diabetes proprium est 3 renum vitium. Nascitur primùm humoribus 4 vitiosis substantiæ renũ imbibitis. Vnde 5 insatiabilis appetentia potus, vt in canina appetentia insatiabilis ciborum cupiditas, ex vitioso humore, qui stomacho imbibitus est.

4 Vt bile, aut pituitâ salsa.

Sequitur perpetua renum attractio. Sed cùm infirma sit alteratrix & contentrix, quicquid hîc bibitur, statim per vrinam effluit, quo modo in lienteria potus cum cibis.

5 Eo enim humore renibus imbutis repentina fit vrinæ nullo modo coctæ attractio.

Hîc ardent 6 viſcera, atque adeò vniuerſum 7 corpus, propterea quod quicquid aquoſum eſt & ſeroſum in venis, vnde videlicet ſanguis temperatur, attrahitur in renes & emingitur. Ex quo fit, vt & humores ſolidarum partium exugant venæ, quod deinceps renibus attrahentibus emingitur. Rara hæc 8 affectio, & in ardoribus naſcens, vbi vrina aquæ omninò ſimilis eſt.

6 Ex perenni & violẽta ſeri attractione.

7 Defraudatis ſero humoribus.

8 Hanc bis tãtùm vidiſſe ſe commemorat Gale. cap. 3. libr. 6. de loc. male affect.

Alius affectus eſt veſicæ, cùm vel defluxione, vel frigore, ictu, caſu, vulnere aut aliis eiuſmodi cauſis, nerui, qui veſicæ muſculum claudunt, reſoluuntur. In qua affectione & noctu & interdiu præter voluntatem vrina effluit. Cui & alia affectio vicina eſt eorum, qui non ſatis vrinam continent, ſed ſtragulas noctu permingunt. Quod vitium familiare ſenibus & pueris. Senibus quidem propter ſiccitatem: pueris autem, propter laxitatem & mollitiem.

Curatio.

In ardente febre diabetes 9 incurabilis. In aliis ægrè 10 curari poteſt, quia non facilè initio deprehendi poteſt. Quòd ſi initio deprehenditur, mittẽdus ſanguis eſt è cubito, ſed moderatè.

9 Partium ſolidarũ exhauſto.

10 Magnitudine cauſæ, ſymptomatũ vehementia, & curandi difficultate, labefactata omni natura le œconomia.

Deinde vtendum iis eſt, quæ refrigerant, cõtemperant, & paulatim vitium renum corrigunt. Vitæ ratio omninò frigida, tum actu, tum potentiâ.

Cataplaſmata quoque refrigerantia tum renibus, tum viſceribus applicanda. Vomitus eius quod bibitum fuerit.

Sudor excitatus in dolio, vt tãtùm exeratur caput.

Conueniunt cibi, lactuca, endiuia, oua ſorbilia, recens caſeus ſine ſale, lac in quo chalybs, vel calcu-

lus fluuiatilis sæpiùs extinctus sit. Pulli gallinarum hordeo mundato, vel quatuor sem. maioribus frigidis infarcti, hordeatum, lac amygdalarum, præparata cum refrigerãtibus. Et quia hîc viribus plurimùm detrahitur, [11] suilla caro, vinum crassum, rubrum, aqua frigidissima dilutũ, concedi possunt.

[12] Farinam oxyrhodino subactã, emplastri modo, & renibus, & hypochondriis applicabis. Vitis & rosarum folia, ea in summa, quæ [13] refrigerant, & adstringendo roborant, renibus applicabis.

Cerata comparabis lumbis & pectini ex rosaceo, subigésque cum lactucæ succo & similium. Aliquando etiam in maiori ardore expresso succo è foliis papaueris cerota subiges, aut populeum vocatum cerato commiscebis. Erúntque 3.2. populei ad singulas ℥. cerati.

Laudatur & infusio ex oleo, in quo vermes terreni fuerint cocti. Mirum est, quòd theriaca ex natura sua calida & sicca sitim diabetis extinguit, data interuallis. Leges vltimum problema primi Aphrodisæi. Hunc morbum appellant syphonem, vrinæ profluuium, intercutem matulæ, dipsacum.

In paralysi, diabetæ curatio.

Si paralysis ex luxatione vertebrarum, non facilè curatur. Alioqui balneis sulphureis, frictionibus asperis, inunctionibus dictis cap. de Paralysi, dropace & sinapismis vti oportet, vt vim medicamentorum percipiant lumbi, perinæum & pecten.

Quòd si vrinæ multitudo in [14] causa est, victus [15] ratione exsiccante, iis quæ ad [16] intestina diuertunt, vtendum est. Ad alios verò, quibus infirmitas claudentis musculi causa est, conueniunt caro

11 *Vel potiùs vitulinæ carnis atq; pullorum stillatitia.*

12 *Præsertim hordei.*

13 *Vt ceratũ refrigerãs Galeni cum caphura, vnguentũ rosatũ Mesuæi, mucagines seminis psilij & cydoniorum, lamina plũbi tenuissima sæpe mutata.*

14 *Ex suppressiõe seri, aut potu largiore, aut pituitæ colliquatione.*

15 *Vt decocto radicis iũcatæ, abstinentiâ iusculorum.*

16 *Cuiusmodi sunt cathartica, quæ leniendo aut trahẽdo purgant.*

ericij, cerebrum aquilæ, cerebellum, renes, testiculi leporis, pulmo hædi, lingua anseris, galli guttur, vesica suilla, tauri, capræ, ouis, enula, thus, myrobalani, cyperus, coriandrum præparatum, myrrha, mētha, calamenthum, galbanum, castoreum, seseli, lac ouillum & caprillum, oleum de ben, de spica, ruthaceum, mastichinum.

Vulgare remedium est esus murium. Oleis itaq; vel inde comparatis cerotis pecten & perinæum inungenda sunt. Reliqua ex vino odoro, senibus: ex aqua, pueris ebibenda sunt. Laudantur & hæc.

♃. cinamomi electi ʒ.I. spicæ nardi ʒ.ß. cyperi, coriandri præparati ana ℈.I. vesicæ suillæ siccæ, testiculorum leporis siccorum ana ℈. ß. Omnia incorporentur conseruâ enulæ campanæ priùs conquassata & subacta. Aliud.

♃. glandium ʒ 2. corticis thuris ℥.I. sem. coriandri præparati, boli arm. gummi arabici ana ʒ.2. spicæ, cinamomi ana ʒ.I. testiculorum leporis, vesicæ suillæ ana ʒ.ß. misce, fiat puluis, vtatur sæpe.

Laudatur & lac ouillum & caprillum cum modico saccharo, vel cum medicamentis descriptis.

Ne permingant stragula, vesica tauri vel suis priùs madefacta oleo interiori parte debet è cole suspendi, & ita alligari, vt quicquid meiitur, excipiatur vesicâ.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina secundum naturam habens quantitate potui respondere debet, aut ab eo paululum distare, & tēpore conuenienti excerni. Ob id frequēs, aut pauca, aut plurima mictio præter naturā est. Frequens fit tum ob caussas superiùs dictas, tum ob resolutionē musculi officiū

vesicæ motu voluntario claudentis & aperientis, quæ sæpe fit luxatis vertebris, refertúrque ad Paralysim. Pueris quoque molliores nerui, senibus sicciores, vnde permingunt lectum, neque diu vrinam cõtinent. Pauca autem fit æstate ob sudorem & exhalationem: vel ob multam & humidam deiectionem, quia materiæ pars, quæ per vrinam flueret, ad intestina diuertitur: vel ob resolutionem & exiccationem, vt exardente corpore in febribus: vel ob ascitem. Multa, frequens & copiosa multis de causis contingere potest. Alimento & potu copiosiore: colliquatione aut dissolutione totius corporis: intemperie vel renum, vel hepatis, & crisi. Largior ergò potus vini tenuis & calidi, & medicamenta diuretica multas vrinas faciunt. Cruditas quoque multam efficit mictionem & deiectionem, & statim à cibo tractus sine mora succus ab hepate calidiore, aut inanito. Quòd si hepar adhuc calidiore intemperie teneatur, robustum tamen sit & valens fæcem, quæ est in intestinis, omnem sugit, vnde sicca & pauca remanet, serum autem augetur, sicque fit plurima mictio, & pauca deiectio. Nonnunquam quoque ob imbecillitatem naturæ partes frigidiores alimenti transmutari non possunt, in quibus quoque plus iusto vrinæ apparet. In his omnibus nondum veteres diabeticam passionem posuerunt, sed in affectis renibus & vesicæ per consensum. Harum enim partium morbus est διαβήτης, ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν, id est, pertranseundo, quòd humor corporis subinde mutet locum, & veluti tantùm per renes percoletur potus. Multum enim & frequenter mingunt ægri, & statim à potu vrinam aquosam & tenuem profundunt. Vnde ὕδερον εἰς ἀμίδα, & διάρροια εἰς οὖρα, & διψακὸς Græcis etiã dicitur. Habet enim hæc affectio aliquid simile cum leienteria & canina appetentia. Cum illa quidem, quia potus omnis subitò per vrinas effluit: cum hac verò, quia perpetua sitis, ob inexplebilem cupiditatem attrahendæ vrinæ in renibus, & eiusdem retinendæ impotentiam. Si igitur huius vehementioris attractionis causam intellexerimus, natura huius morbi perspicua fiet. Tres autem in vniuersum causæ videtur. Calida & sicca renum intemperies: humor biliosus

Vrinam cur pueri & senes continere nequeant.

Vrinæ largioris & frequẽtioris causæ.

διαβήτης.

Diabetæ quid commune sit cum leienteria, & cum canina appetentia.

Diabetæ tres causæ.

acris,salsus,renibus impactus,quos assiduè irritat ad tractionem: & venenum aliquod deleterium. Quibus adde seri tenuitatem & biliosum temperamentum. Ex his igitur sitis ingens excitatur,ob quam æger assiduè bibit. Potum hunc auidè renes attrahunt, antequam coquatur in ventriculo, sed propter imbecillitatem non retinent. Hinc etiam vrina aquosa & tenuis redditur, licet sit ingens calor, quia breuiore morâ retinetur, quàm vt coctionem & tincturam accipiat. Sunt tamen aliæ huius affectus species duæ, colliquatione renum,& totius corporis dissolutione. Huius meminit Aretæus, fitque frequenter in febribus, quam sequitur macies totius corporis. Cum dolore meiunt ægri, viscera aduri illis videtur,omnia fastidiunt,animo sunt dubio,saliuam habent albam & spumeam,præcordia grauia. Increscente morbo calor mordax in visceribus, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Si vel modico tempore à meiendo abstinuerint, tument lumbi,testes, & ilia. Rarus affectus, & bis tantùm à Galeno visus, à nobis sæpiùs. Anno 1558. Augusti fine in vico vetere Templi Cõsuli du Val, in febre cõtinua non ita ardente, ad sensum lingua scabra,arida, nigra. Quotidie sex pintas (quas vocant Lutetiæ) vrinæ mingebat,non ita siticulosus,cõstabat mente. Sub septimum diem obiit. Consuli Quelain nephritico, in febre profluuium vrinæ motum, in quo serosa vrina ad duas quartas emingebatur, ex quo euasit. Eodem morbo paulò ante eius pater obierat. Alter ab eodem profluuio obiit in vico Sancti Ioãnis Bellouacensis. Quibusdam diutiùs vrina suppressa,sequitur vrinæ profluuium, aut morbus aliquis acutus per crisim, qui malignitatem suam in renes deponit, vt ait Aretæus.

Gal.cap.3. lib.6. de loc. mal.affect.

In ardente febre rarò curatur, sicuti & in colliquatione. In aliis difficilè,nisi statim initio deprehenso morbo occurratur. Secatur vena in cubito, sed moderatè. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta crassa, emplastica, minimè calida, vnguenta circa renes, inunctio spinæ, opiatæ.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIII.

DIabetes proprium eſt ſymptoma renum, in quibus calor ingens, aut impactus humor ardentiſſimus, trahendi ex omnibus partibus ſeri vim vehementer atque continenter vrget: quod tamen præ retentricis facultatis imbecillitate, & alteratricis deprauatione continuò prolabitur in veſicam, indéque excernitur. Hinc inexplebilis ſitis, quæ nimio cruciatu clamorem ægrotanti excitat. Per initia diabetæ, viribus adhuc integris, miſſio ſanguinis è cubito, reuellendo, & ardorem temperando, maximopere confert. Dein verò vtilia ſunt vretica frigida ad eum, qui renibus eſt imbibitus, detergendum & expurgãdum humorem: quorum materia ex cap. de vrinæ ardore repetenda. Refrænabũtur quoque humores, & cohibebitur ſitis, ſyrupis de agreſta, de oxalide, granatorum, in decocto refrigerantium & adſtringentium diſſolutis. Cacochymum ſi fuerit corpus, purgabitur caſſia, myrobalanis, thamarindis, ſyr. laxatiuo roſar. pallid. Intereà topica inſtituentur. Hepati quidem tale epithema.

Gal. cap. 3. lib. 6. de loc. mal. affect.

Diabeta curatio.

♃. aqu. cichor. end. plantag. ſolan. roſ. ana ℥. 2. ſantal. citr. puluerati ʒ. 2. aceti ℥ 1. ſ. miſcella, qua imbuta lintea hepati applicentur.

Renes verò inungentur oleo roſ. cydon. myrtill. addito pauco populeo, aut cerato refrigerante Gal. vel fiet cataplaſma ex farina hordeacea cum ſucco plantag. adiecto, ſi velis, puluere malicorij, balauſtij, ſumach, vel caphuræ modico. Sanabitur eodẽ modo inuoluntarius mictus, ſeu vrinæ incontinentia, quæ ab hepatis & renum calida fuerit intemperie. Quòd ſi ſit à reſoluto ſphinctêre ceruicis veſi-

Mictus inuoluntarij curatio.

cæ, atque iis neruis paralysi affectis, qui è lumbis in eum musculum inseruntur, potiores erunt insessus & fomenta, ex saluiæ, iuæ arthriticæ, ruthæ, cortic. querc. mespil. pin. nuc. cupress. ros. rub. decocto ex vino austero facto, adiecto sub finem alumine.

1 Hippcrat. lib. 4. de morbis.

2 Ac rotundi quidem signa sunt cardiogmus, syncope stomachica, cum ad stomachum serpit, pruritus narium, tussicula sicca, suffusio ruboris in facie fugax cum vicissitudine caloris, tormina in aluo & systrophæ, dentium stridor pueris dormientibus. Lati canina appetentia, bulimus, & vermiculorũ, qui cucurbitæ semen referũt, excretio. Ascaridũ verò, ani pruritus, tenesmus, prolapsus.

De Vermibus. CAP. 54.

Vermium 1 tria sunt genera. Ascarides infima parte recti intestini adultioribus pueris familiares. Rotundi, qui pueris superiore ferè intestino generantur. Latus vermis per totum intestinum aliquando extenditur, rarò admodum, & paucis gentibus generatur: nunquã Atheniensibus, Thracibus, vt scribit Teophrastus. De eo tum antea, cap. de canina appetentia. Horum omnium generatio, putris materia & calor. Signa 2 ex Paulo & Aëtio colligenda sunt. Verminam hunc morbum, & verminationem appellarũt, non solùm hominibus, sed iumentis familiarem.

In genere conueniunt, quæ enecant vermes & excludunt, acria, amara, quæ vias lubricant, quæ à proprietate hoc efficiunt.

In ascaridibus, quia infimo intestino hærent, glandibus potiùs vtendum est, quàm potionibus. Fiunt glandulæ ex carne salsa, filo appensa: fiunt ex lardo priùs in aqua frigida macerato. Item ex melle, mixta aloë, & iis, quæ interficiunt vermes: qualia sunt coriandri semen & caulium, decoctum thymi, allium, absynthium, hyssopus, mentha, bouis astragalus vstus, vermes terreni vsti, chamæmelum, zedoaria, absynth. Santonicum, myrrha, puluis cõ-

tra vermes, securidacæ semen, succus portulacæ & endiuiæ, oleum omphacinum, medulla cerui, folia persicorum, rutæ, rasura eboris, vnicornis, rhabarbarum, cornu ceruinum. Superstitiosum est, quod scribit Scribonius, oportere è cornu cerui scobem fieri lima lignea: nam aliter iuuare potest. Plurimùm laudatur decoctio sebesten. Alia quoque, quæcúnque qualitate aliqua 3 vniuersali vermes interficiunt.

Aquæ conueniunt graminis, absynthij, portulacæ & rerum amararum. Purgatio quoque an cōueniat, quæstio est, de qua non dubitandum. Repurgata enim materia, vnde vermes generātur, vnà cum ea vermes excluduntur. Laudantur rhabarbarum, hiera tum simplex, tum diacolocynthidos. Veteres etiam Medici scammonio vsi sunt. Nunc licebit vti granis quatuor dacrydij, cum aqua absynthij, aut simili. Sed purgatio commodior, vbi in superiore intestino vermes sunt.

3 Vt decoctum graminis cum rasura cornu ceruini, pueris poterit præscribi. Vel hic puluisculus. ℞. absynthij. Santon. ℥.ß. rhei el. ʒ.2. rasuræ cornu ceruini ʒ.1. f. puluisculus. cap. ad ʒ.1. cum iusculo capi.

℞. decocti sebesten ℥.3. cornu cerui ʒ.1. menthæ siccæ & piperis triti ana ℈.2. Latos etiam expellit rhabarbari ʒ.1. aquæ graminis aut absynthij ℥.2. spicæ nardi Gr.4. Clysteres ex vini ℔.1. olei absynthij ℥.4. pulueris hieræ ʒ.2. Poterit etiam adiici ℥.1. mellis, & ʒ.1. salis. Nam & sal deglutitum ascendentes vermes ad stomachum deorsum pellit.

Videndum tamē, ne odiosa vermibus per sedem iniiciamus, cum ad superiora eorum motus est. Tum 4 enim iucunda potiùs, vt mellita & dulcia, iniicienda sunt, aut eiusmodi glandulæ subiiciendæ. Bibenda verò, quæ eosdem vermes deorsum pellant. Nam aliquando ad ventrem vsque as-

4 Dum hæc fiunt, cataplasma ex aloë, absynt. Sant. & felle fieri poterit, vmbilico admouendum.

cendunt, & ſtomachum lancinant, vnde ſyncope, conuulſio, mors.

Emplaſtra & cerota ex cerato facto è tribus partibus olei abſynthij, amygdalarum amararum, nucleorum perſici, & vna ceræ amaræ. Deinde vbi refrixerint, ſubigi debent ex ſucco amaro, vt abſynthij. Adiiciendum quoque aliquod genus fellis. Nã fel inſigni amarore enecat vermes, ex quo & glandulas felle illinimus. Medullâ cerui venter, lumbi & perinæum inungi poſſunt. Mirum eſt, quod cõtigit aliquando vermes per inguina prorupiſſe, viâ exedendo facta. Aliis per vmbilicum.

Nonnullis quoque contigit, vt multitudo vermium tunicam ſibi contexerit extenſam toto inteſtino, & omninò ſimilem veri inteſtini.

Vbi coniunctus eſt alui fluor, eligenda ſunt, quæ præterquam quòd vermes enecant, etiam alui fluxionem retineant, quale eſt rhab. & plantago.

Et quia pueri ferè vermibus infeſtantur, refugiũt autem quæcunque amara ſunt, diductis dentibus, clyſterio, aut curuata fiſtula, medicamenta in œſophagum infundenda ſunt.

Fiunt clyſteria ex muria, aqua oliuarum, centaurio, abſynthij decocto. Sed vbi vermes excluſi ſunt, roborandum inteſtinum, inſtituenda vitæ ratio, ne in poſterum regenerentur.

Theriaca & mythridatium, ſi nulla febris, vermes enecant & excludunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ex multis humani corporis partibus reiiciuntur vermes, ventriculo, inteſtinis, veſica, vtero, dentibus, vlceribus.

ribus. Puella quædam quæ in laterna ad portas D. Iacobi decumbebat, album vermem, latum, palmo maiorē, satis crassum reiecit per nares nulla tussi, nullo vomitu antecedente, 9. Aprilis, anno 1553. In quodam è renibus longi, præcedēte magno dolore, lumborum, per vrinam reiecti sunt, in aliis duobus parui. Musa Aphor. 49. lib. 4. scribit quendam tussi expuisse vermem, nescio an à ventriculo, an à pulmonibus. De generibus vermium, materia, generationis modo in intestinis, non eadem est omnium sententia. Vulgò tria genera faciunt, ἕλμινθας στρογγύλας, id est, teretes & rotundos, qui in superioribus & gracilibus intestinis nascuntur, ventriculum subeūt, & per os sæpe, aut nares reiiciuntur: ἕλμινθας πλατείας, id est, latos, & longos, qui aliquando per tota intestina extenduntur, à quibus oriuntur cucurbitui, quòd semina cucurbitæ referant. Tertium genus ascaridum, qui exigui sunt, teretes, vermibus casei similes, & in recto intestino continentur. Alij præter latos quartum longissimum adiiciunt, eúmque tineam nominant, quanquam sub latis comprehendi potest. Cucurbituos etiam à latis separant, quòd neque illius tineæ fœtus esse possint, neque partes animalis, cùm ipsi sint animalia. Sicque in vniuersum erunt, rotundi in superioribus intestinis, tinea, longi, lati, cucurbitui extensi per intestina, & ascarides iuxta anum. In qua diuisione, cùm ex rei natura sumpta non sit, & membra simul permisceri queant, nihil mirum confusionem reperiri, & cōtrouersiam. Experientia tamen omnia facilia. Constat enim longos & rotundos in superioribus intestinis contineri & per os reiici. Anno 1553. in Collegio D. Barbaræ puer annos 12. natus interuallis vomere solebat longos vermes, albos, è ventriculo. Sentiebat motum, morsum & commotionem. Dum vrgebant, sitiebat, angebatur. Nutritus fuerat lacte, & fructibus. Tineam vocatum vermem Arelatæ vidit F. Valeriola lōgitudine, si bene memini, nouem pedum, aut etiam amplius: cuius vir ille doctissimus in suis Obseruationibus copiosè meminit, & quæ ad eius generationem intelligendam pertinent, accuratè docuit. Cucurbituos quoque vermes esse certum est, vt iam quinque genera inter se vel loco, vel figura, vel ma-

Vermis latus naribus eiectus.

Vermes longi è renibus reiecti.

Vermium genera tria.

Vermes longi per interualla è ventriculo exclusi.

gnitudine distincta constitui eadem ratione possint. Ascarides quibusdam quasi sacculo inclusi & membranâ inuoluti latitant in fæcibus. Quod ad materiam pertinet, nonnulli ex Hippocrate 4. de morbis ab vtero seminaria accipi volunt. Generari enim in vtero matris, quoniam tunc fœtus non expurgatur à fæce. Non apparere autem, nisi ad id tempus, quo infans incipit vesci cibo, tum ob benignius lactis nutrimentum, tum quòd humidiora, & minùs calida sint illorum corpora. Quod certè principium longius petitum videtur, cùm in grandioribus, atque adeò senibus frequenter, vt in pueris, nascantur. Musa scribit senem annorum 82. in extremis positum accidentibus, quæ vermiculosis pueris accidunt, & cùm graui halitu, qualis pueris esse solet, plures 500. excreuisse medicamento è scordio, & corallina. Rusticæ cuidam mulieri plures prodierunt, cùm antè incredibili palpitatione & fluctuatione ventris laborasset inde assurgentis & tumentis, vt in grauidis cõsueuit, robusto fœtu. Græci alios à bile, alios à pituita quosdam à melãcholia generari volunt. Aëtius latum vermem, siue tineam, nihil aliud esse vult, quàm mutationem membranæ interioris tenuium intestinorum in corpus quoddam viuum, animatum, mobile. Quæ omnia parùm probabilia videntur. Bilis enim & melancholia humores sunt tota natura ad hãc generationem ineptissimi, nisi temperentur ab aliquo alio longè superante. Et Galenus tanquam admirandum proponit in dysenteria, hominem abrasa interiore tunica intestinorũ viuere posse, cùm tamẽ expulsis huiusmodi latis vermibus ægri longè melius habeant. Rationi magis consentaneum & experientiæ, vel ex chyloso succo, vel pituita ortum habere quæ tamen aliquãdo aliis humoribus tingi potest. Hoc intelligitur ex cruditate & alimentis eorum, in quibus reperiuntur. Deinde facilè in gluten resoluuntur, & secti rursus vniuntur. Neque alius generationis modus videtur, quàm per corruptionem & putredinẽ, in qua natura, id quod benignius est, calore viuifico tanquã opifice, efformat in animal, qualecũque possit effingi, vt Arist. docet in Meteoris. Id perspicuum est ex fœtore excrementorum, & halitu. Varia inducunt symptomata.

Vermes an ab vtero sua ducant seminaria.

Aetius Tetrab. 3. serm. 1. cap. 40.

Nam chylũ consumendo corpus minuũt: in ventriculo vomitũ, famẽ, syncopẽ mordendo, instimulãt & aliquãdo iugulare videntur. In recto intestino pruritum excitant & tenesmum. In ventre medio fluorem alui, lienteriam, ventris inflationem. In omnibus aliquando febres quotidianis similes, inordinatæ & horrificæ, &, si arrodant intestina, sæpe interficiunt. Hæc eadem vermium signa sunt, sicuti anhelitus fœtens, tussicula inanis & sicca. Cum clamore expergiscũtur ægri, arctiùs dormiunt, strident quodammodo dentibus, morsus, nausea, fastidium, & similia. Latus rarò generatur, & paucis gentibus, nunquam Atheniensibus, vt dictum est. In intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit. Inde erosio, fames canina, gracilitas, imbecillitas, sine manifesta occasione. Certissimum signum esse volunt, in recrementis similia quædam cucurbitæ seminibus reiecta. In omnibus nihil certius, quàm si vermes aliqui reiecti sint.

Ascarides glandibus siue suppositoriis: rotundi potionibus: vtrísque lati curantur, ex materia, vt est scopus necandi, alliciendi, purgandi. Conueniunt syrupi, topica suprà vmbilicum, cataplasmata, vnguenta, inunctiones, clysteres, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIIII.

OMnium trium generum vermium origo, lumbricorum, teretum & ascaridum, ex cruda, crassa, pituitosáque materia putredini accommoda existit, vehementi calore intestinorum accedente. Teretes & longi, etsi descendant atque ascendãt, in ileo plerunque gignuntur: in colo lati: ascarides, teretes & breues, in fine recti intestini. Habent vermes interdũ morbi rationem, vt cum quiddam toto genere præter naturam, quod est auferendum, adest: nonnunquam causæ, quam morbi excipiunt, febres, epilepsiæ consentiente cerebro, spasmi, verti-

Gal. comm. ad aphor. 26. lib. 3. Aph.

Vermes quã variè considerentur.

gines, dentium stridores: alias signi solius, quatenus considerantur, vt excrementa. Sic quando in initiis febrium eiiciuntur, malum indicant, putridæ scilicet materiæ multitudinem: sicut & in vigore symptomaticè expulsi, eius malignitatem. In declinatione autem, quum critica comitatur excretio, sanitatis spem portendunt. Vermium malignitas ex colore dignoscenda. Qui vnius sunt caloris, vt albi, minùs censentur mali: qui versicolores deteriores, quia putredinem arguunt maiorē. Varia sunt vermium signa. Turbatur somnus, & vociferatio editur, ab excitatis à vermibus malignis vaporibus cerebrum petentibus. Pueri (qui propter lactis vsum & edacitatem in hunc affectum crebriùs incurrũt) dormientes quasi cibum, vel lac ore trahunt, quia vermes humiditatem exugunt. Tussis adest sicca, propter partium spiritalium consensum cum naturalibus, à quibus putridi vapores attolluntur: qui cum lædunt os ventriculi, singultum mouent: cum caput conscendunt, narium pruritum, ruborem genarum, oculorum suffusionem leuem. Vermes, siquidem febris absit, imprimis necandi sunt, quòd viui intestinis adhærentes resistant: at mortui cum fæcibus excludantur. Vulgaris est vsus rhei infusi in aqu. gram. cichor. absynth. cardui, portul. vel plantaginis, si alui profluuium accesserit: cui expresso adiiciatur syr. de portul. vel de absynt. Vel.

Vermiū malignitatis ex colore dignotio.

Vermium signa.

Gal. sub finē lib. 4. Meth.

♃. radic. gram. & cichor. ana ℥. ß. radic. petros. ʒ. 2. sebesten ℥ 2. f. decoct. ad ℔. ß. In qua infunde summitat. absynth. Rom. & fumar ana p. 1. Deinde è colatura cum saccharo sufficienti f. syr. Detur ℥. 1. ß. cum ℥. 2. aqu. portul. in quibus ponatur corn. ceru. præpar. puluer. contra vermes ana ʒ. ß.

Diuitibus rasura vnicornis imperatur. Vermes verò vt ad superiora intestina, & ventriculum non perreptent, alliciuntur dulcibus clysteribus, ex lacte, oleo non addito, eo enim fugantur. Intereà extrin secus, vt vmbilico, linimenta, emplastra, ex amaris comparata admouentur.

℞. ol. ruthac. amygd. amar. & absynth. ana ℥. ß. myrrh. aloës ana ʒ. ß. f. litus pro vmbilico. Vel. ℞. aloës elect. ʒ. ß. flor. tanacet. puluerator. ℈. 2. mythridat. ʒ 1. cum oleo amygd. amar. & felle bubulo, addita cera & farin. lupinor. f. emplastr.

Vel semuncia massæ interioris pilul. communium malaxatur cũ oleo ruthaceo & felle bubulo, & super alutam extensa vmbilico adhibetur. Sed aduertendum, vt si febris adsit, minùs amara vsurpentur: vt si ex farinæ hord. & lupin. ana ʒ. 6. succ. limon. & portul. ana ℥. ß. aceti ℥. 1. cũ oleo amygdal. amar. cataplasma fingatur.

De 1 Hæmorrhoidibus. CAP. 55.

Hæmorrhoïdes vniuersum 2 corpus vacuant, aliquando 3 cacochymiâ, aliquando 4 puro sanguine, quíque 5 sola quantitate peccat. It autem per venas, quæ à 6 vena caua explantatæ vtero, pudendis & sedi implantantur. Hoc enim verisimilius est, quàm per venam, quæ à portis hepatis in extremũ rectum intestinum porrigitur. Neque admodum verisimile hæmorrhoïdum materiã per venam à liene repurgari. Ramus enim venæ, quæ à medio liene descendit, desinit in omẽtum. Hæc vacuatio in genere præter naturam est. Ideóque periculosa, proptereáque non facien-

1 De sanguinis, aut humoris melancholici fluxu, qui fit per venas ad podicẽ pertingẽtes, quæ ab ea affectione nomen habent.

2 Cacochymiã purgando, aut plethoram deplẽdo.

3 Melancholica, per mesentericas venas.

4 Per venã hypogastricã quæ musculis intestini recti, ceruicib' vesicæ ac vteri sanguinem impertit, atq; etiã pudẽdo.

5 Vt in grauidis, in nimia sanguinis abundantia, mulieribus, quibus suppressi sunt mẽses, aliquo etiam membro mutilis.

6 A ramis iliis triũ ci inferioris venæ cauæ.

da eius consuetudo. Quibusdam tamen naturis fit naturali cõsuetudine, & incolumis valetudinis causa est. Tale est, quod scribit Hippocrates. 7 Atra bile vexatis, & renum passionibus, hæmorrhoïdes superuenientes bonum.

Præterea quòd quartana, melancholia, angina, pleuritide & aliis eiusmodi grauioribus 8 morbis hominem vindicant. 6. Epid. Salutaris quoque hæc vacuatio epilepticis, & iis, quibus tubercula & maligna vlcera oriri solent. Fluunt tamẽ hæmorrhoïdes aliquando 9 immodicè. Oportet enim ea fluxione corpus 10 leuari, non infirmari. Atque vbi de commouendis hæmorrhoïdibus consilium est, peculiaris natura ægri primùm interroganda est, an ex consuetudine, & statis interuallis soleat eo modo repurgari. Sunt enim quibus periodicè fluunt. Mulieribus, 11 viduis, 12 senibus, & quibus aliter supprimuntur menses, sanguis interim diuertit à venis vteri ad sedis venas: & ita per periodos sese repurgant. Præterea interrogandus est æger, num sit opportunus grauioribus illis morbis, quos diximus. Hæc enim efficiunt consilium excitandæ huius purgationis.

Excitantur autem aliquando 13 purgationibus, quæ cacochymiæ cõueniant. Nonnunquam phlebotomo è malleolo, vel iis venis, quæ superiore parte pedis eminent: cucurbitulis item cruribus admotis & sedi. Leuissima via est per sanguisugas.

Ferro etiam aperiuntur, vbi turgent, quas mariscas appellant. Tum etiam medicamentis, vt oleo è

7 Aphor. 11. lib. 6. Aphor.

8 Sect. 3. lib. 6 τῶν ἐπιδημ. & ad finem lib. de humoribus.

9 Vnde cachexiam adferunt, indeq; hydropem.

10 Quod erat alioqui onustum humoris melancholici prouẽtu, aut suppressi sanguinis plethora.

11 Quæ fuerant olim restibilis fœcũditatis, hoc est, singulis annis pariebant.

12 Melãcholicis, olim biliosis: quorũ corpora biliosa iã perspiratione carentia fiunt melancholica.

13 *Ex decocto foliculorum sennæ & cassia, diluto rhei & diaphœnico, maximè verò aloës vsu.*

nucleis persicorum, aut in quo res 14 acres & amaræ coctæ sint. Aut vnguento.

14 *Vt persicaria, myriophyllum, aparine, & præsertim rubia minor.*

℞. pinguedinis lardi erasæ ex parte pinguissima ℥.1. olei irini, ruthacei, aut similiũ ʒ.3. Fiat veluti vnguentum molle, quod subigatur ex succo cœpæ rubræ. Eadem cœpa aceto macerata, contusa, & imposita. Verùm vbi dolor est, cum butyro subigimus, oui vitello, vel rosaceo. Pulpa colocynthidis conuenienti oleo immergitur, ano alligatur: quinque horarum spatio aperit.

Collyria, suppositoria ex radice cyclaminis, ex radice caulium induntur. Fortiora, si taurino felle illinuntur. Fellis genera, maximè flaua, sedi illinuntur, vel gossipio excepta induntur. Pallida verò mitiora sunt. Forte hoc est.

℞. stercoris columbini in puluerem redacti ʒ.3. inspergantur vnguento molli facto ex pinguedinis lardi ℥ 1. olei, in quo matricaria coctarit ℥. ß. salis ʒ.2. omnia misceantur in mortario.

Celeriùs agent medicamenta, si antè confricetur sedes ex foliis ficus, parietariç, aut aliis asperioribus, vt linteo cannabino, vel detrito panno.

Fotus quoque ex cyclamino, centaurio, abrotono, matricaria, bryonia, radice enulæ, ireos, absynthij, & similium. Reliqua materia cap. de commouendis mensibus dicetur.

Sed aliquando latent 15 hæmorrhoïdes: qua in re placuit Antiquis vt sedes euerteretur. Inusitatum nec ita tutum remedium nostris temporibus: Euertitur sedes, quò faciliùs remedia applicentur.

15 *Neque sub aspectum veniunt, siue sistendi, siue ciendi consilium sit, siue symptoma corrigendi.*

℞. piperis, nitri ana ʒ. 1. læuigatis locum attingito. Vti licet & sale gemmæ, & pul. seriphij, & fel-

16 *Nonnulli esula lacte vtuntur.*

16 *Nonnulli esule lacte vtuntur.* le,absynthij 16 succo,& matricariæ. Postea verò reponenda sedes ex iis, quæ capite proprio dicentur. At verò vbi iam immodicè fluunt, sistere oportet. Sistuntur autem, vbi odiosæ sunt. Atq; vbi grauius aliquod malum non metuitur,ad eam rem vena 17 cubiti secatur,aut extremæ manus.Cucurbitulę hypochondriis,lumbis ac scapulis affiguntur.Reliqua curatio 18 potionibus, topicis remediis, Chirurgiâ perficitur. Quod autem ad Chirurgiã attinet, meminisse oportet,anum maximè ea parte,qua sphincter est,partim neruosa substantiâ, partim neruoso circulo constare.

17 *Tum ad reuulsionẽ humoris eò fluẽtis, tum etiã ad prohibendam fæculẽti sanguinis generationẽ.*

18 *Alterantibus,vacuãtibus & sistentibus. Præter hæc abstinendum erit vino, vt orgasmus inbibeatur.*

Neruosa substantia neque acria & mordacia medicamenta,neque vstionem aut incisionem,sine conuulsionis periculo,perferre potest.Exterior musculus recti terminus ignobilis & carnosus, qui vocatur podex,ea remedia perferre potest. Quod autem scriptum est ab Hipp. quódque ad consilium sistendi hæmorrhoïdes pertinet, A diuturnis sanato hæmorrhoïdibus, si vna non seruatur, periculum est, ne intercus, aut tabes subsequatur, ita intelligere oportet. Medico sanãti hæmorrhoïdas, id est, dum sanguinem mittit, affigit cucurbitulas, topica & reliqua remedia adhibet, rectam vitæ rationem instituit, vna quidẽ eo tempore relinquenda hæmorrhoïs, vt paulatim non temerè ac præcipitanter fluxum cohibeat. Vbi verò persanauit, nulla relinquenda est.

Potiones conueniunt,quæ partim cap.de sputo sang.partim cap.de profluuiis alui & mictu sanguinis descriptæ sunt, & describentur cap. de supprimendis mensibus. Sed quia in hæmorrhoïdibus

ferè cruciat dolor,his vtendum est.

♃.olei violarum ℥.3. mucag. sem. psilij ℥.2.misce,vngatur sedes. Aliud. *Symptomatũ correctio.*

♃.olei violarum ℥.3. cerussæ lotæ drach.6. ceræ albæ quod sufficit. Aliquando vitellum oui cum rosaceo, aut violato oleo subigimus. Nonnunquam albumen commiscemus, vbi maior ardor est. Similiter & 19 micam panis albissimi ex supradictis oleis subactam emplastri modo apponimus. Conueniunt & mucag. portulacæ, lactucæ, sed maximè psilij. Fiunt quoque sacculi ex rebus anodynis. Fiunt fotus ex iisdem, atque vbi dolor vrit grauiùs. *19 Violaria in lacte cocta ad pultis cõsistentiã mirificè dolorẽ sedat, si cum tantillo olei rosacei admoueatur.*

♃.olei violati ℥.2.populei ʒ.2.Cum ouo integro fiat vnguentum.Quòd si res vrgeat,opij ℈.commiscere potes. Postremò videndum,ne adstringentibus immodicè nimiùm resiccatus podex non præstet officium.Itaque fomentis humectantibus corrigendũ vitium est. Similiter cùm nimiùm podex refrixit refrigerantibus medicamẽtis & narcoticis, temperandus est.

Potest sisti hæmorrhoïs siccantibus,causticis,volsella præhensis,& vinculo interceptis venis.

Laudatur farina volatilis, aranearum tela, & alia in fluxu sanguinis numerata. Vrunt, &, vt loquuntur, mortificant ex puluere radicis cauliũ torrefactæ,& stercore canino similiter cremato, fæce arida vini adstringentis cremata, adiecta tertia parte vitrioli Romani.

Extremũ est arrhenicũ rubrum,cum æqua parte aluminis plumæ.Oportebit autem,priusquam hæc admoueas,sedem madefacere vino adstringente.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

συκώσις. *Marisca.* *Thymus.* Per anum effluit sanguis multis modis, vt per intestinorum fluxum, hæmorrhoïdas, σύκωσιν, siue ficum, & Thymum siue Mariscam. In quibus multi sæpe falluntur, qui sine distinctione, statim fluxu aliquo in ano, aut tumore apparente, hæmorrhoïdas esse putant, cùm plurimùm hi omnes affectus inter se differant, & natura, & curatione. Thymus à veteribus describitur tuberculum carnosum, quasi verruca eminens ad cutem, tenue, suprà latius, subrubrum, in summo perasperum, oblongum, florem thymi referens, vnde nomen habet. Facilè finditur & cruentatur, modóque vnus, modò plures nascuntur in pedibus, talis, palmis, mediis femoribus, glande, præputio, facie, & sæpe in ano. Alij sunt sine dolore carnosi, asperi, candidi, aut subrubri. Alij cum dolore pũctorio duriores, asperiores, maiores, fœculenti, liuidi qui non facilè curentur, nisi tota parte execta, cui innascuntur. Sycosis idem significat, nisi quòd minor est quantitate & magnitudine, vt scribit Aëtius. *Aëtius Tetrab.4.Ser. 2.cap. 4*

De quibus sic Iuuenal. Satyr. 2.

Cæduntur tumidæ, Medico ridente, mariscæ.

Falluntur ergò, qui mariscas cum hæmorrhoïdibus confundunt. Illæ enim generantur ex præpostera venere, immodica equitatione, vel attritione qualibet in ea parte facta. Hæmorrhoïs verò (nomine pro affectu sumpto, siquidem partem affectam quandoque significat) nihil aliud est, quàm profluuium sanguinis per venas ani, aut in illis tumor ab influente sanguine. *Mariscarum & hæmorrhoidum generatio.* Quæ affectio vt distinguatur à fluxu sanguinis antea descripto superioribus capitibus, obseruanda est hæc methodus, omnium fluxionum causis inuestigandis accommodissima, siuæ naturales sint, siue pręter naturam. *Fluxionum omniũ causæ qui possint dignosci.* Tria enim sunt in genere, in quibus causam inuenies. Virtus quæ mittit: instrumenta seu viæ fluxionum, vnde, quà, & quò mittuntur: postremò materia fluens. Virtus quadruplex attractrix, retentrix, concoctrix & expultrix. *Sanguinis per intestina reiecti signa.* In materia notanda mixtio cõsistentia, quantitas, qualitas. Primùm igitur per quam viã sanguis fluat, obseruandũ,

an per inteſtina, an per venas ani. Hoc cùm ex cauſis antecedentibus & ſenſu, tum ex mixtione coniiciendum. Nam ſimul cum recrementis reiectus & cum illis mixtus ab inteſtinis prodit: ſine recrementis, ab ano. Illic cauſa eſt vel in ſanguinis multitudine aut acrimonia, vel in virtute, ſiue non retineat ob imbecillitatẽ, ſiue excernat ob copiã: vel in via, vt vlcere aliquo in inteſtinis. De quibus omnibus dictum eſt ſuperius Si à venis ani (ſimul cũ arteriis: ab vtriſque enim fiunt) hæmorrhoïdes erunt. Itaque vidẽdum initio, vt fluxionis natura & origo exactè intelligatur, vnde venæ illæ oriãtur, quà progrediantur, & vbi terminẽtur. Vna eſt inſignis, quæ à ramo ſplenico venæ portæ per meſaræum circa collum & inteſtinum rectũ extẽſa terminatur in muſculis ani & inteſtino interiore, cui circa lumbos occurrit arteria. In eundẽ locum, ſed vlterius ad cutim vſque à vena caua, tres cum ſuis arteriis, à duabus iliis & ramulo venæ ſacræ dictę Syluio. Si per has effluat ſanguis, quia exteriores ſunt, hæmorrhoïdes apertæ dicuntur, ſiue externę, in quibus neceſſe eſt hepar, renes, & totũ illud venoſum genus à vena caua magis expurgari, proindéque ſanguinem magis coctum eſſe, quàm qui fluit à venis meſaraïcis, in quibus adhuc rudis eſt & ſplẽdidus, licet ater ſit & craſſus, quem lien, & meſaræum maximè hac via expurgant. Nam hepar ſanguinem coctum per venam cauam diſtribuit. Meſaraicæ verò ſugunt à vẽtriculo, & omnibus inteſtinis, atque ad hepar ſuccum mittunt, plurimúmque ſeri continent. Lien autem ſanguinem fœculentũ exonerat in ramum ſplenicũ. A quo deſcendit per meſaraicũ ramũ, vndè primus ramus, qui deſcendendo occurrit, hæmorrhoïdalis eſt: paulò infrà, venæ meſaraicæ. Si igitur per venam à meſaraico ramo, qui à ſplenico oritur, fiat ille fluor hęmorrhoides internæ erunt, quòd intus lateant, nec oculis cerni poſſint, niſi deſcendente ano, aut immiſſo ſpeculo. Vtræque rurſus diuidãtur in cæcas, & apertas: Cæcæ ſunt, quæ tument cũ maximo dolore, nec ſanguinem reddũt. Quanquã nõ ignoro cæcas etiã dici illas interiores, quia non videntur. Apertæ verò, in quibus eſt ſanguinis profuſio. Rurſus vel ſine inflãmatione ſunt, vel cum inflammatione. Inflammationis ſigna ſunt dolor, rubor, tenſio,

Hæmorrhoides cæcæ.

Hæmorrhoides internæ.

Inflammationis in hæmorrhoidibus notæ.

renixus, febris. In cæcis grauissimus dolor, quia partes illæ acutiore sunt sensu. Sphincter enim neruosa quædam substantia est, quæ neque vstionem, neque sectionẽ facilè ferre potest sine conuulsione. Deinde habent è vicino osse sacro ductos neruos, & extremæ partes sunt: quales acerrimum habent sensum, neque sine periculo offendũtur. Indicio est è pollice pedis subita mors apud Hipp. I. Epid. & læsis extremis digitis dolor grauissimus & oculis, & pudendis, & sedi. Rectitudo quoq; & tenuitas neruorum plurimùm facit ad doloris sensum. Quæ omnia indicant, non sine causa, plenioribus vasis, & distenta membrana sedis, quæ orificiis venarum prætenditur, à plenitudine, aut inflammatione acutissimum dolorem excitari, qui sæpe ad se totam curationem traducit. Ex his etiam perspicuum est, non solùm propter crassum & fæculentum sanguinem, sed etiam purissimum, hæmorrhoïdas fieri, licet Gal. in Aph. contrà sentire videatur. Si igitur sanguis, qui effluit, redundet & vitiosus sit, magna ex hæmorrhoïdibus commoda consequuntur, quæ numerantur ab Hipp. Incipientem melancholiam prohibent, factam sanant, quòd ferè is humor crassior & nigrior per has venas vacuetur, quanquã & alius. Varicibus, lieni indurato, arthritidi, nephritidi remedio sunt. Quibus (inquit Hippo. sect. 6. Epid. 3.) hæmorrhoïdes, ij neque pleuritide, neque peripneumoniâ, neque phagedænâ, neque furunculis, neque thermynthis, fortasse neque leprâ, neq; alphis corripiuntur. Sed non solùm his, quæ dicit Hipp. prosunt, verùm etiam vteri, vesicæ & pudẽdi affectibus. Ex eadem enim diuisione hæc omnia venas habent. E viduis quibusdam loco mẽsium fluunt hæmorrhoïdes. In grauidis quoque notaui hæmorrhoïdas vtiliter fluere in duabus mulieribus nobilissimis iam quatuor menses in vtero habẽtibus: in quibus partus tempestiuus consequutus est, & saluberrimè adoleuit. Erat autem frequens & multus fluxus, sanguis ferè dilutus, qui vbi subsistebat, grauiùs habebãt. Aegrè exclusò leuabantur. Quibusdam etiã familiis consuetæ sunt. Cuidã nobili in æde Ambrosij Paræi Chirurgi decumbenti, qui me ad consilium adhibuit, cùm in grauissimo renũ dolore emingeret pus, sanguinem & crassam

Gal. cõment. in aph. 11. & 12. lib. 6. & cõm. in sent. 37. sect. 3. lib. 3. Epid.

Hæmorrhoides fluentes mẽsium loco.

Sanguinẽ & pus mingẽti hæmorrhois aperta saluti fuit.

pituitam, natura remedium ostendente, quia tumebat hæmorrhoïs,& aliis remediis non cedebat dolor,eo statim tempore iussi aperiri hæmorrhoïdem, vnde incredibili celeritate dolor conquieuit. Sed hæc omnia intelligenda de natura superflua exonerante, & si ægri leuiter ferant.Nam quæ ab infirmitate viscerum & intemperie, vnde sanguis vel acrior, vel serosior generatur, vel quæ à laxatione & hiatu venarum ortum habent,aut immodicè fluunt,in his celeriter tolli debet totius mali origo. Alioqui intempestiuè cohibitæ deteriora longè & periculosiora vitia inuehunt.Nam suppressus sanguis ad hepar, hinc aliquando ad pulmonem, cerebrum,latus,aut in corpus diffunditur, vel aliqua parte consistit, vnde morbi illi omnes superiùs relati oriũtur,& si qua adhuc grauiora dici possunt.Paucis enim grauioribus annotatis morbis alios intelligit Hippocrates, vt epilepsiam,& similes. Non immeritò igitur quæstiones illæ duæ ponuntur,an prouocandæ sint,an sistendæ. Et si sistere cõsilium sit, an vna relinquenda, vt Hippocr. præcipit in Aphorismis. De quibus remota omni disputatione ab hoc loco aliena sic breuiter cẽsemus. Assuetis & grauioribus morbis laborantibus,aut opportunis,aperiri posse. Quibusdam familiis consuetas esse,in quibus indiuidui ratio habenda. Et quia ante pubertatem non fluunt, vt est author Hippocrates, impetus quoque naturæ considerandus. Alioqui non est facienda consuetudo.Aperiẽdæ igitur non sunt si non tumeant,& si nunquam fluxerint. Quod ad alteram quæstionem pertinet,Curati (inquit Hippoc.6. Epid.) importunè multi subitò his morbis correpti sunt,& grauissimè.Galenus importunè curatos interpretatur,qui neque phlebotomiâ,neque medicamento subducente per interualla exhibito,vel exercitationibus vacuantur, qui item neq; vnam ex ipsis relinquunt,sed omnes in vniuersum tollunt. Vbi Gal. videtur sentire omnes quidem tolli posse, sed non ἀθρόως. Deinde oportere κατὰ περιόδους vacuare corpus, phlebotomiâ, medicamẽto, exercitio: alioqui vnam relinquẽdam. Quare vbi hęc remedia adhibita fuerint,& per interualla, nulla relinquenda videtur, præsertim cùm ea purgatio non sit naturalis, & optima victus ratione de-

Hæmorrhoides quando prouocandæ, aut sistendæ.

clinari queat. In recentibus quoq; metu grauioris mali vna seruari potest. Multis percurantur. Sed experientia docet,nisi purgentur, & sanguis detrahatur, nesciô qua melancholia & obscœnis somniis vexari. An autẽ vna relinquenda sit, quæ statis periodis effluat, an obligandus æger phlebotomiæ per interualla,& medicamentis, id ferè arbitrio ægri relinquendum,nisi si quis à phlebotomia,purgatione,exercitiis deteriùs habeat,aut hæc leuiter ferens, grauiùs ferat hæmorrhoïdem. Relinquere autem vnam apud Hipp.nihil aliud est, quàm non secare,non vrere,non consuere,siccare,putrefacere. Nam liber est de hæmorrhoïdibus, vbi omnes vrit,secat,curat, consuit,putrefacit,siccat. Vrit autem non adhibitô venæ ferro, sed tantùm admoto, vt afletur, & siccetur. Quod igitur Aëtius nullam seruandam scripsit, Paulus contrà, non solùm in diuturnis, sed vbi stillicidij modo effluit sanguis,cæteris occlusis, vnam relinquendam præcipit. Seruari duobus modis interpretari poteris, vel neglecta artificiosa curatione,vel adhibita.Si negligatur,vna seruanda est: si adhibeatur,nulla.Rursus sistendi consilium duplex. Alterum dum fluentes sistimus: alterum, dum fluxuras animaduertimus. In illis immoderatũ fluxum adstringi debere non est dubium. Cæterùm externæ facilè deprehẽduntur ex tumore. Internæ verò ex pondere circa sedem,egerendi difficultate, & clysteres aut glãdes immittendi, sanguine aliis excremẽtis non permixto,& consueta purgatione,atque indiuidui natura.

Multi sunt igitur curationis scopi. Tumentes aperiendæ: fluentes compescẽdæ: dolor mitigandus, & inflammatio tollenda. Quæ omnia propriis remediis perficiũtur.In omnibus,partis affectæ habita ratione, ab omnibus acribus & mordentibus abstinendum. Cauendum à cancro,aut fistula: quæ vehementioribus medicamentis facilè inducuntur.Nam cuniculi quidam sæpe latent, in quibus pus. Vnde longiores sinus in fistulas abeunt. Videndum etiam,ne nimiùm adstringamus,aut refrigeremus podicem. Hinc sequitur ani prolapsus, vel resolutio: illinc non præstat officium, & aluus nimiùm resiccatur. Itaque post vsum horum corrigi vitium debet, si quod illatũ sit. Vbi remediis non est locus, Chirurgia

opus est, ligatis, vstis, tabefactis venis. Sed reuera in hæmorrhoïdibus diuturnis, in varicibus, & reliquis influxionibus & collectionibus iam inueteratis omninò periculosa sectio, quâ vel moriuntur, vel in aliquem grauissimum dolorem incidunt, priore peiorem. Purgato corpore fotus conuenit cum vino adstringente, decoctione rosſ. centinod. plantaginis, scoria ferri, & similibus. Topica adhibentur & sedi, & ossi sacro.

ANTO. VALETII EXERCIT. LV.

Hæmorrhoïdes aliæ sunt internæ, externæ aliæ. Illæ à splenico ramo & mesenterio: hæ potiùs à venæ cauæ propaginibus ipsi sedi explantatis, fiunt. Internarum sanguis parcior & aquosior: crassior externarum. Sunt item aliæ vuis similes, rugosæ, proptereáq; dictæ vulgò morales, quòd moris similes conspiciantur. Corpus aliàs cacochymiâ expurgant, præsertim melancholica, aliquãdo plethoram deplent. Proruptionis sanguinis ab hæmorrhoïdibus cõmoditates vide apud Gal. cap. 7. lib. de venæ sectione aduersus Erasistratæos, cõm. in sent. 8. sect. 6. lib. 6. Epid. & in 37. sent. sect. 3. lib. eiusdem. Suppressarum verò incommoda comm. in sent. 39. Prorrhetic. 3. Prima curatio est, vt molestus dolor sæpe leniatur: secunda, si sistantur, & mali grauioris metum afferant, vt aperiantur: tertia si immodicè fluant, vt cohibeantur. Sola quippe vacuatio optima censetur, quæ quod graue, infensúmq; est, velut onus inutile, deponit citra corporis infirmitatem, & virium iacturam. Sedabitur itaque dolor aluo molliore facta, vt minore cum expressione & conatu fæces reiiciantur, quæ alioqui duræ hæmorrhoïdas exasperant, fluxionem videlicet dolorifica duritie ingeminando. Et quia in-

Gal. cõment. in senten. 25. sect. 5. lib. 6. Epidem.

Gal. ad finẽ lib. de differ. sympt.

flammatio ſæpe adiungitur, conuenientiſſimum hoc erit remedium.

♃. mucag.ſeminis pſilij ℥.3.vnguenti populei ℥.2. miſce pro linimento: quo pannus mollis, aut goſſipium imbutum,in anum inditur.

Quòd ſi tenſio ſine inflammatione ſit, ſatis erit bombacem imbuere linimento ex mucaginib.alth. lini & fœnugræc.vel oleo viol.aut ſimil.Dein aperiuntur hæmorrhoïdes infinitis propè artibus ab Hollerio traditis. Vulgò tumentes venas inungunt ſanguine gallinæ, aut colũbi: mox hirudines præparatas affigunt: quæ ſi ſatis ſanguinis non exhauriant,ſanguinem fluere ſinunt.Quod ſi per ſe ſiſtatur,ægrum iubent in aqua tepida inſidere. Contra verò ſi per apertas hæmorrhoïdas fiat profuſior ſanguinis proruptio, à qua periculum tabis, aut cachexiæ impendeat, auertetur ſanguis ſecta dextra baſilica, largo ſanguine ducto,ſi multus ſubſtiterit, affixis dextro hypochondrio & interſcapulio cucurbitulis,&c. Vbi tenuitas ſanguinis & acrimonia in ſuſpitionem venit, ſyr.incraſſantes,refrigerantes & ora vaſorum occludentes vſui erunt. Tutiſſimũ etiam erit, rhei electi in aqu.cichor. plantag.roſar. aut ſolani cum pauco cinam. craſsiuſculè conquaſſato infuſi fortem expreſſionem exhibere, adiecto ſyrup.aliquo adſtringente:aut,ſi magna fuerit cum ſanguine ſeri copia, ſyrup.laxat. roſ.pallid. Facit & hûc maximè hic potus.

♃.ſacch.roſ.ʒ.2. bol.arm. elotæ in aqu.roſ.℈.2.ſyrup. myrtill.℥.1.aq.roſ.℥.2.f.potus.

Foris ſedi admouentur ad ſiſtendum fluxum eadem fermè quæ in ani procidentia.

De

De exitu i ani. CAP. 56.

ANus totum rectum intestinum est, aut extrema laxitas eius. Excidit hæc infirmis musculis obliquis, qui sedem sursum reuellunt, & laxitate [2] membranarum, quibus ossi sacro & lumbis colligatur. Nerui etiam [3] resolutione, qui ab extrema spina ad sedem porrigitur. Itaque primùm animaduertendum, num quæ inflammatio adsit, quod tumore, rubore, calore & [4] duritie intelliges. Hîc [5] sanguinem è brachio detrahes: deinde etiam è [6] malleolo. Si fuerit opus, materiam inflammationis resoluentibus medicamentis & laxantibus digeres, admixta etiam parte eorum, quæ repercutiant & corroborent.

Topica remedia frustrà sunt adhibita sedi, si à læso neruo vitium est. Tuncque applicanda extremitati spinæ, vbi [7] coxa est: redeundúmque ad genus [8] curationis, quod cap. de Paralysi dictum est. Si verò infirmitas est eorum obliquorum musculorum, & corpus crassis ac viscidis humoribus abundat, purgatione primùm vtendū est ex hiera simpl. aga. hiera diacolocynt. & similibus: tum si qua sordes ano inhæsit, detergenda priùs hydromelite, vrinâ propria, decocto betæ, muria, marina aqua.

Postea verò fotus côueniet sæpe repetitus ex vino austero, in quo acacia, hypocistis, mirthus, malicorium, rosæ, scoria ferri, & alia eiusmodi adstringentia cocta sint, adhibita ratione, quæ iubet mollioribus mitiora, durioribus fortiora remedia esse adhibenda.

A fotu vnctiones, inspersiones puluerum, insessio-

1 De vltima recti intestini partis prolapsu.
2 Ductarum à peritonæo, atque etiã à ligamẽtis lũborũ & ossis sacri.
3 Quæ vel ab obstructione, vel compressione fit.
4 Dolore itẽ & pulsu.
5 Ad reuellendũ & inhibendũ fluxum.
6 Ad amotionem materiæ côiunctæ.
7 Qua parte ischium cum osse sacro cônectitur.
8 Vt ad fotus, litus, emplastra, dropaces. De his vide Hippocratẽ ad finẽ libelli de fistulis.

nes & balnea vsurpanda sunt. Quanquam inunctiones & olea, quæque lubrica sunt omnia, non sine ratione quidam reiiciunt, alij admittunt, quia firmiùs inhærent. Laudabitur oleum nardinũ, costinum, laurinum, mastichinum, rosaceum, quæ vbi inuncta fuerint, puluis ex arida pice trita, seta porcina, vsta galla, fimo canino, cornu cerui, carabe, sanguine draconis, mastiche, corallo & similibus.

Suffitus è bdellio, pice arida, pinea, Colophonia, exuuio serpentis, lapide molari candente consperso aceto, in quo porri folia coxerint, vino austero nigro, in quo aliquid adstringentium ferbuerit, insessiones in aqua sulphurea, marina, bituminosa, aluminosa, & similibus. Puluis.

℞. sang. draco. malicorij ana ℥.1. gallæ, bituminis ana ℈.2. subtilissimè trita & cribrata inspergantur. Alius.

℞. carabe, cornu cerui vsti, coralli, balaustiorum, thuris albi, 9 antimonij, acaciæ ana ℥.ß. trita inspergantur, aut incorporétur vitello oui, & modico petrolei, Vitellũ oui vsurpam⁹, vt in eo pulueres incorporentur, quia non, vt oleum, sordes relinquit.

9 *Stibij non calcinati.*

Emplastra fiunt ex ammoniaco, bdellio, malaxatis cum oleo nardino, & similibus conspersis puluisculis, quæ adstringant: ossi sacro, perinæo & sedi apponi debent, & ne concidant, fasciis contineri. Tempus remediorum, vbi iam ægri deiecerint, & abluta sedes reposita fuerit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Alexand. Aphrodis. lib.1. Probl.

Rectum intestinum, Græcis ἀπευθυσμένον dicitur, Hippocrati ἀρχός, Aph.58. lib.5. vt interpretatur Philoth. Prius nomen illi inditum est, quòd cùm alia intestina

flexuosa sint, recta lineâ sine gyris in anum siue podicẽ deducatur: posterius verò, quòd vel aliis imperet, vel aliorum sit principium. Excrementa enim excipit, & foras agit, adiutum septo transuerso, & musculis abdominis propellentibus. Opus igitur habuit musculo, à quo, tanquam crumena, constringeretur, ne ante tempus excrementa effluerent, quem Græci σφιγκτῆρα vocant ἀπὸ τοῦ σφίγγειν, id est, constringendo. Quæ est illius propria actio, non autem excretio, vt multi voluerunt. Deinde altero (qui geminus est, vel etiam tergeminus) obliquè supra rotundum sito, quo sursum reuellitur. Adiectę sunt membranæ, ad maiorem firmitatem, quibus alligatur ossi sacro & lumbis. In hac parte morbosi affectus plurimi oriuntur. Si excrementa nobis inuitis egrediantur, resolutio est sphincteris. Si verò extra anum prolabatur intestinum rectum, neque sursum retrahi possit, nisi manu protrudatur, necesse est causam esse in musculis, aut neruis sursum reuellentibus, vel membranis alligantibus. Id autem fit laxatis illis neruosis corporibus, vel imbecillioribus redditis, vel intumescente & inflato intestino. Si resoluantur nerui, causæ ex capite de Paralysi exquirendæ sunt, topicáque ossi sacro imponenda. Imbecilliores redduntur aliquando ob nimiam mollitiem & humiditatem, vt in pueris, uel frigus à quacunq; causa externa, vel aliquam aliam intemperiem, aut humorem madefacientem. Aliquando verò ob magnam aliquam contentionem in reddendis excrementis durioribus, aut acrioribus, vt in dysenteria, vel tenesmo. Inflatur autem à quolibet tumore, sed præcipuè inflammatione, quam sequitur dolor, febris, perpetua irritatio ad excretionem, stillicidium vrinæ. Fieri scribit Hippocr. de fistulis à pituita ex corpore in intestinum rectum decumbente. Quanquam in contextu Græco habetur ἀπὸ τοῦ φλέγματος. Certum autem est phlegma Hippocrati aliquando inflammationem dici, vt in Prognosticis. Nec dubium, quin ab aliis etiam humoribus, præsertim à sanguine, fieri possit. Mirum est, quòd nobili cuidã mulieri contigit anno 1559. Nihil excludebatur stercoris: dolor ingens in ano, qui nullis remediis cedebat. De causa disputabatur. Nihil è speculo immisso apparuit

interiore recto intestino. Tandem summa vi, & eo dolore, qui in partu difficili excitatur, rotundum globum tophaceum è cæco intestino deiecit. Hernia laborabat. Erat is globus tunica inuolutus, suberis substantiâ.

Non eadem omnibus curatio. Frustra adhibentur remedia ano, si spinę vitio resolutus sit neruus. Inflammatio curanda, vt cæteræ, indicatione sumpta à parte.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVI.

Vteri procidentiæ causæ, & eiusdē curatio.

PRocidit anus vel ab externa causa, vt ictu, lapsu, casu, nimióque egerendi conatu, velut in tenesmo, vel ab interna, vt frigida humida intemperie, calida humida, musculos resoluente, aut ab aliquo præter naturam humore. Hic affectus vt curetur, sordes imprimis, si quæ adhæreant, hydromelite, vel decocto betonicæ detergenda: deinde sedes sic fouenda.

℞. ros. rub. myrtill. sumach. cortic. granat. balaustior. cupul. gland. gall. nucum cupressi ana ℥. ß. Cōtusa omnia bulliant in sufficienti quantit. vini austeri. Eo decocto foueatur. anus procidens, postea exsiccetur, & oleis sequentibus linatur. ℞. ol. myrt. rosar. & cydon. ana ℥. ß. misce.

Postremò sequēti puluere aspergatur, ac demum reponatur.

℞. corti. granat. ros. rub. balaust. myrtill. cupul. gland. ana ʒ. i. f. omnium puluis, vtendus, vt dictum est.

Intestinum verò sic repositum denuò fouebitur decocto præscripto, ægro quiescente, altis & iunctis clunibus. De conuenienti deligatione ani ex Hippocrate, Gale. & Heliodoro vide Cornel. Cels. lib. 6. cap. de condylomate. Hippocrates lib. de fistulis vtitur zona, à qua deducta fascia per dorsum recta ano subinducitur, & superadductæ zonæ ad

vmbilicum religatur: sed priùs reponit anum, fouet decocto adstringente, tegit molli spongia, vel linteo in decocto insuccato. Vbi deiiciendi cupiditas vrget, angustissimis asseribus ani latera innitantur: aut, si puer est, femur pedibus insideat, vtrínque extentis cruribus deiiciat. Si dolor accesserit, sedabitur vt in hæmorrhoïdibus.

De exitu matricis. CAP. 57.

RElaxatis 1 vinculis, refrigerato 2 vtero, collecta 3 mucosa substantiâ vterus excidit, senibus magis, & iis, quæ ex instituto vitæ 4 nudos pedes in frigida continent, aut diutiùs in frigido lapide sedent, vel aërem frigidiorem excipiunt, maximè in puerperio, & 5 tempore menstruorum. Casu, ictu, resolutione quoque decidit. In vehementi motu eo modo, quo vrina & stercora præter voluntatem effluunt, ita etiam vterus 6 delabitur.

Totum vterum decidere posse quidam 7 è Græcis negant: contra quos 8 Arabum authoritas & experientia facit. Túmque desperata res est, vt cùm inueterauit malum, quod ætate senili non facilè curari potest.

Initio animaduertendum, num retenta vrina, 9 aut sterc⁹. Primùm enim excludere oportet. Vterus enim in medio positus, & compressus magis expellitur, nec facile reponitur.

Aptè collocanda mulier est, sublatis coxis inuicem dilatatis, reflexis poplitibus. Atque eo modo,

1 Quibus vterus coalescit, adiungitur, mouetur, nutritur.

2 Quòd frigus vtero bellum indixerit.

3 Tũ in corpore vteri, tum in acetabulis ipsis. Vnde grauior factus, vinculis suo loco contineri non potest.

4 Vt mulieribus lotricibus.

5 Quo tẽpori vteri pars vtráq; hiat.

6 Accedit & coëundi libido, cum scilicet vterus defraudatur, & appetitum non explet. Arist. cap. 2. lib. 7. histor. Anim.

7 Vt Aëtius.

8 Vt Auicennæ.

9 Vt si in crasso intesti ̃ sphincteris constrictione obduruerit.

quo in sede diximus, detergendum, abluendum, fouendum, pessuli quoque è lana molli inuoluta linteolo fingendi sunt. In ea lana 10 pulueres misceri possunt, qui vterum confirment.

Pessulus factus pro ratione ætatis immergendus est vino, in quo 11 adstringentia coxerint, & ita in sinuandus pudendo, priùs reposito 12 vtero.

Pectinem quoque & lumbos lana, bombace, aut spongiis imbutis oxycrato contegemus, & ne concidant, alligabimus.

Cucurbitulæ cum multa 13 flamma vmbilico & sumini, atque etiam ilibus affigendæ sunt, sæpiúsque repetendæ. Atque interuallis cucurbitularum 14 emplastrum supra vmbilicum & lumbos affigendum est.

♃. galbani ℥. 1. ß. myrrhæ, thuris albi ana ʒ. 2. terebinthinæ ʒ. ß. sem. lauendulæ ʒ. 1. moschi ℈. ß. incorporentur, & extendantur in aluta.

Pessarium, pessulus, priapismus.

♃. assæ fœtidæ, myrrhæ, thuris albi, mastichis an. quod sufficit pro ætate, & ratione mulieris.

Fiat pessarium malaxatum cum oleo laurino, vel de liliis, addendo ʒ. 1. ß. lauendulæ, & baccarum lauri ʒ. ß.

Naribus odôra, vtero fœtida admouenda, pannis lineis inuoluendæ partes pudendæ & vicinæ, persumigatis cum myrrha & thure. Suffumigia & insessiones, vt priùs.

Sed hîc peculiariter ex lauendula, bistorta, foliis & baccis lauri, adiecta portiunculâ myrrhæ, thuris cum cortice, & mastichis.

10 Ex balaustiis, radice cyperi, nuce cupressi, rosis.

11 Vt baccæ, cortex & folia rosæ caninæ, fol. rubi. hypocystis, balaustia.

12 Vt repositus suo loco contineatur. Hinc semisphæram figurâ ouali, cerâ obductã, filóque appẽsam in muliebrẽ sinum (si vsquequáque sit prolapsus vterus) immittere, & subligaculis retinere decuerit.

13 Vt maiore vi sursum attrahant vterũ prolapsum

14 Quod vim habeat cõfirmãdi & constringendi: cuiusmodi est empla. contra rupturã vng. Comitiss. emplast. de mastiche, rubrum desiccatiuum cum radice cyperi.

Si putruit vteri pars, quæ decidit, placuit Græcis & Arabibus, vt quicquid corruptum sit, amputetur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vterus vinculis vndiquáque alligatur, antè, retrò, superiùs, inferiùs: dextra, sinistra: obliquè ad collum & inguina. Ossi pubis, ilion, & sacro per tunicam à peritonæo, dextra & sinistra parte annectitur: magnis vasis per arterias & venas, præsertim spermaticas & apophysim peritonæi: spinali medullæ per neruos: recto intestino per fibras quasdam tenues: vesicæ per alias, sed plures & laxiores: ossi pubis per vincula laxa. Omnia membranæ peritonæi præter vasa. Hinc maximus vteri consensus cum vniuerso corpore. Plato tanquam animal vorax moueri putat modò deorsum ad semen excipiendum, modò sursum, fugâ malè olentium, aut alia causa. Medici verò naturaliter quidem excipiendo semen, hiare, deinde constringi volunt, sursum autem non moueri, nisi vasis plenis reuellatur, aut infletur, vt in suffocatione: deorsum verò, cùm peritonæum aut vincula à peritonæo relaxatur, vel rumpuntur, vel fundum inuertitur, vnde vteri procidentia. Contorquetur etiam interdum vt ob abscessum, vel inflammationem, vel vim aliquam illatam, vel post partum. Videre etiam licet multas, quæ cum vtero gestant, dolore coxæ affectis ligamentis laborent, sic vt edito fœtu dolor maneat, vnde claudicant, cuius meminit Galenus 6. de locis affectis. Sunt igitur tres affectus vteri præcipui ex deprauato motu, vnde infinita & admiranda symptomata consequuntur, suffocatio, contorsio & procidentia. Hîc de postremo tantùm agitur, in quo aliquando collum, aliquando fundum in vuluam procidit. Vbi collum excidit, videtur veluti glãs viri rubens, quæ se ostendit in ore pudendi cum suo foramine. Fundum autem cum procidit, inuertitur. Quæ omnia ratione diligenter distinguenda sunt. Causæ igitur sunt, relaxatio aut ruptio aliquando vinculorum ad ossa pubis: nonnunquam peritonæi. Relaxatio fit ab humiditate, aut difficili partu, aut rupto peritonæo, aut tensis inferioribus ligamentis. Quod tamen fieri non

Vteri maximus cõsensus cum vniuerso corpore.

Vterum gestantes nõnullas vnde claudicare contingat.

posse existimo. Sic enim traheretur ad ossa pubis potius. Aristoteles 7. de natura animalium scribit quibusdam desiderio coitus, aut longiore veneris abstinentia vterū excidere, quibus coitus & conceptus remedio est. Sæpiùs fit casu, ictu, vehementi metu, morâ in aqua frigida, vt in lotricibus, difficili partu, magno conatu in reddendis excrementis. Ob rupturam peritonæi, aut difficilem partum, vix curatur, aut nunquam.

Si fundum procidat, sublatis cruribus facilè redit: si vincula, declinet in latus, vnde dilabuntur. Puellæ cuidam (quod à nobis annotatum est) tremor sinistra parte in facie & thorace, nō inferioribus partibus. Decumbēti in sinistram mouebatur: quiescebat reuolutæ in dextrā. Manè & vespere mouebatur. Ardebat similiter & frigebat. Suppressi menses annis ferè tribus, facies saturato rubore, tenesmus, dolor stomachi, lien inflatus. Si ab humiditate fiat relaxatio, resiccantibus & adstringentibus vtendum. Vacua in repellendo debent esse intestina & vesica. Conueniunt fotus, inunctiones, pessaria, odores fœtidi, fumigia, emplastra, cataplasmata, vnguēta, cucurbitulæ admotæ lumbis & vmbilico. Extremum remediū est zona Hippocratis, quæ à cingulo zonā habeat à parte posteriore per perinæum adductam in anteriorē partem ad idem cingulum. Iuxta pubem arctè colligatur. Alij è subere ouales formas inductas cera, & quasi pediculo alligatas, immittunt in sinum pudendi, atq; alligāt coxis. Inunguntur oleis & vnguentis adstringentibus.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVII.

VTerus procidit praua fœtus extractione, violenta secundinæ depulsione, spiritus cohibitione, immensi oneris sublatione, plaga, partuum frequentia, animi affectibus, vel resolutione ligamentorum & musculorum vterum sustinentium. Quod ex vtero propendet, ouo simile existit. Vterus antequam reponatur, & aluus clystêre subducitur, & excluditur vrina, vt patentior sit ipsi vtero locus. Dein

Curatio.

fouetur eodem decocto vterus, eodem item puluere aspergitur, quo prolapsa anus: tum verò obstetricis manibus oleo mastich. aut ros. vel butyro inunctis sua statione locatur. Interim cucurbitula magna vmbilico sæpe admouetur: vel singulæ cucurbitulæ singulis vmbilici lateribus affiguntur. Pecten, lumbi, os sacrum, lana, vel gossipio, aut spongiis, oxycrato madidis conteguntur, superductis fasciis. Denique emplastrum de galbano dorso, vmbilico adhibetur.

De 1 sistendis mensibus. CAP. 58.

Mensis 2 naturalis est purgatio, nisi vel quantitate excedat, vel 3 præter statas periodos effluat. Decimo 4 quarto anno excitatur, nonnullis 12: rarissimè 7. Desinit verò 40 aut paulò pòst, alioqui ad 60. producitur. Aliis singulis mensibus, nonnullis vno aut pluribus mensibus intermissis, quibusdam sæpiùs vno 5 mense redit. Iunioribus ad lunæ plenilunia, aliis ferè decrescente luna, tribus, 4.5.6.7. diebus, eò plus minúsve. Maiorem copiam efficiunt, ratio vitæ plenior, otium, temperamentum 6 frigidius, tenuitas sanguinis, vel acrimonia, amplitudo vasorum, quæ plurima & maxima ad vterum perueniunt. Subsistere debent in totum grauidis, puerperiis, lactantibus.

Vt sistas, primùm animaduerte 7 causam immoderati fluxus, colorem sanguis fluentis. Si linteolo excipias, animaduertes. Calida enim menstrua, vbi sanguis calidior est: florida atque rubentia, vbi

1 Cum scilicet fluunt immodicè, & præter modũ peculiaris naturæ, ætatis, diætæ.

2 Quæ commodo naturæ fit, & à natura suscipitur.

3 Vt si bis mense repetat.

4 Cum puellæ ad iustam magnitudinẽ & modum peruenere.

5 Vt salacibus mulieribus, quæ fero abundant.

6 Vt si mulier sit habitior, corpus habeat minùs perspirabile, glabrum, cutim albam, capillos nigros & rectos oculos quoque nigros, vocem acutam, vt si sit iracunda.

7 Quæ triplex est: sanguinis copia & qualitas, vasorum laxitas, facultatis retentricis infirmitas.

8 Aut etiam frigidiormixtione feri.

9 Ad reuulsionem & plethoram deplendam.

10 Immoderato scilicet fluxu, vt venam secare tutũ non sit.

11 Ad reuulsionem obscuram.

ſanguinis copia in cauſa eſt: ſubalbida, vbi ſanguis [8] frigidior eſt. Rubentibus itaque menſtruis, ſi quidem corporis plenitudo eſt, [9] venam è cubito ſecato. Si verò magna pars plenitudinis iam [10] depleta eſt, aut alioqui non redundat in reliquo corpore ſanguis, cucurbitulas ſatis amplas cum multa flamma ſub mãmis affigito: vinculis brachiorum vtitor, [11] frictionibus manuum & calfactionibus. In vſu phlebotomiæ & reliquorum, interrogabis primùm, qua parte vteri maior grauitas ſit. Si dextra parte, baſilicam dextram ſecabis, dextam manũ ligabis, fricabis, calfacies. Sub dextra mamma cucurbitulam affiges.

Si verò cacochymia eſt, bilioſum ſanguinem rhabarbari ʒ.1.ß. aut hierâ picra repurgabis. Si pituita, eadem hierâ aut rhabarbaro vtêris, ſed addito agarico. Sed ferè vbi nulla plenitudo, aut manifeſta cacochymia, cucurbitula ſub mammis, aut in humeris appoſita, vincula manuum, remedia quæ ſanguinem ſiſtunt, ſatis eſſe poſſunt.

12 At felicius aqua nucamentorũ ſalicis, ſucco rad. vrticæ albæ, ſucco burſæ paſtoris, atque lãceolæ. Vt. ♃. ſuccorum depuratorũ lãceolæ, burſæ paſtor. rad. vrtic. al. ℥.2. ſacch. q. ſ. f. ſyrupus.

In laxitate meatuum, adſtringentibus: in tenuitate, incraſſantibus vtendum eſt. Conuenit inter Græcos & Arabes ſuccum plãtaginis efficaciſſimè menſes ſiſtere. Memini (inquit Gal.) cùm quatuor dieb⁹ iugiter ſanguis fluxiſſet, nec ſiſti poſſet, cyatho vno ſucci plantaginis cõſtitiſſe. Recentiores [12] aqua plantaginis vtuntur. In aqua melius fuerit aliquid diſſoluere eorũ, quæ ſanguinem ſiſtunt, vt ʒ.1. trochiſcorum de carabe, de ſpodio, de terra ſigillata, & eorum, quæ iam antea ſæpe enumerata ſunt.

Loco peſſulorum (quoniam mulieres non facilè admittunt peſſula) lana vel goſſipium, aut mollius

linteolum succo adstringente, vt plantaginis, insuccatur, & ita inditur genitalibus. Mulieres fingunt è peruinca, quæ iniiciunt cruribus. Laudant vngulas asini, pelles anguillarum, pelliculas interiores nucis auellanæ, quæ cum succo cydoniorum coguntur in pilulas, aut diluuntur in succo conuenienti.

Pessuli, si finguntur, teretes sint ac rotundi ad instar digiti è lana, bombace, aut conserto linamento, quibus medicamenta adstringentia excipiuntur. Deinde conuoluantur, vel serico raro, vel lineo linteolo. Pendeât è filo, vt cùm opus fuerit, retrahâtur. Vtuntur epithematibus lumborum [13] & crurum posteriorum, ex aqua plantaginis, sumach, vino rubro adstringente, & similibus.

℞. scoriæ ferri crematæ, & in aceto extinctæ, deinde pulueratæ, lapidis hæmatitis triti ana ℈.2. syrupi myrtillorum & ros. ana ℥.ß. aquæ plantaginis ℥.2. Fiat potus.

℞. trochiscor. ambræ citrinæ pulueratæ ʒ.1. datur cum vino adstringente diluto modica aqua plantaginis.

℞. sanguinis draconis, boli armenæ, ambræ citrinæ, coralli rubri ana ℈.1. Fiat puluis, detur ex aqua plantaginis.

13 Ad regionem venarũ spermaticarũ quæ ad fundum vteri feruntur. Iisdẽ etiam partib⁹ emplastra admouentur è bolo, empl. contra rupturam, vnguentum Comitissæ.

℞. boli armenæ ʒ.2. coque in vino subtili subaustero ad ℥.2. colatura bibatur. Opiata.

℞.[14] conseruæ veteris ros. ℥.2. sem. plantaginis ʒ.2. sanguinis dracon. boli armenæ ana ℈.4. ambræ citrinæ, coralli rubri ana ʒ.1. cum syrupo de myrtillis fiat opiata. Datur castaneæ magnitudo serò & manè ante cibum.

14 Huic addes symphytẽ & nenupharis cõseruam.

Laudant puluerem è pectunculis, quæ è Compo-

ſtella & mari comportantur. Iapſis, onix, id eſt, corallina, hæmatites, corallus ruber prodeſſe creduntur, ſiue in puluerem redacta vſurpentur, vel è collo pendeant, manui alligentur, aut ſupponantur mammis, diſtillatum è conſerua conſolidæ maioris & limacibus ana quod ſufficit. Aliquando ad ſtupefacientia deueniendum eſt, vt.

♃ philonij. ʒ.I. boli armenæ ℈.I. cum vino ſtiptico fiat potus. Ablutiones ex vino auſtero, in quo ſaluia coxerit, aut aliquid ex materia adſtringente. Inunctiones ex oleo roſarum, melino, vel in quo adſtringentia coxerint, vnde & alia remedia ex aliis locis.

De prouocatione menſtruorum.

Reſiſtunt menſes 15 ætate, conceptu, 16 lactatione, & his prouocari nō debent. Sunt quibus præter calidius & ſiccius temperamētum, præter frugaliorem vitam, exercitia maiora, vacuationes tum manifeſtas, tum inſenſiles, vt ſanguinis vacuationem per nares, phlebotomias frequentes, & alia eiuſmodi. Item in iis, 17 quæ à longo morbo ſe confirmant. Aliis propter pinguedinem, in quam totus ſanguis cōuertitur. Nonnullis propter gracilitatem & copiam ſanguinis. Neque his commouendus menſis, vt nec benè carnoſis, ſi quidem caſſatione menſtruorum nihil offenduntur. Vnicum tamen eſt, 18 quod excipi debet ratio generationis. Nam vt mulier ſuppreſſa purgatione, nihil lædatur, quia tamen ſine menſtruo ſanguine 19 generatio eſſe nō poteſt, oportet quiddā naturam aſſuefacere, vt ſanguinem in vterum deriuet. Nam in multis conceptum adiuuat bis aut ter detractus 20 ſanguis in an-

15 *Vt anno 53. 45. aliis ſeriùs, aliis celeriùs.*

16 *Vt in nutricib⁹, quòd per venam epigaſtricam atque mammariam ſanguis fiat ἀνάῤῥοπως ad lactis generationem.*

17 *Quòd nulla ſint in his reliquiæ partium ſanguinearum alimenti.*

18 *Vt in mulieribus bene carnoſis, & propterea ſine incommodo valetudinis non menſtrualibus.*

19 *Hippoc. ſect. 7. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.*

20 *E malleolo.*

no,ſed iis maximè,quibus præ copia ſanguinis mẽſtrua reſiſtunt.Huius rei author eſt [21] Hippocrates. Frequentiſſimum eſt, vt vel craſſiore ſanguine, vel alio,qui interceptis vteri venis reſiſtant menſes:qua in re conſilium eſt [22] Galeni, vt vena maleoli aperiatur.Tria vaſcula detrahũtur aliquot poſt diebus, duobus,tribúſve. Balneum imperetur, in quo chamæmeli flores,origanum,maiorana,arthemiſia,folia lauri, coniza, baccæ iuniperi & lauri, [23] aliáque eiuſmodi coxerint. Statis à balneo [24] melicratum propinandum è pulegio,calamentho,& eiuſmodi. Alioqui noſtro more ſyrupus de hyſſopo,praſſio, calamentho, de bizantiis, de duabus radicibus, aut quinque radicibus ad ℥. i.ß. cum aqua cuſcutæ,decocto cinamomi,aut caſſię liquore ad ℥.3.propinabitur. Quòd ſi fortius volueris, caſtorei ℈. i. aut eò plus adiicies. Hac arte ſemper expertus eſt Galenus moueri menſes,vt nihil inde mulier læderetur. Cucurbitulæ pubi, inguini, interiori femori affigi debent. Purgationes conueniunt ex hiera picra, quæ hoc modo parari debet.

℞. [25] aloës ſuccotrin. ʒ. 2. ſpicæ, caſſiæ ligneæ, cinamomi, xyloaloës, radicis gẽtianæ, maſtichis,aſari,cubebarum ana Gr.6.Gr.3. Omnia pulueriſata incorporentur cum modico conſeruæ anthos, aut borraginis,propinentur cum vino albo tenui.

Secretum eſt quarundam mulierum,vti conſerua borraginis diſſoluta in vino albo tenui. Poteſt & pulueri hieræ aliquid agarici commiſceri. Laudantur & pilulæ elephanginæ,maſtichinæ & ſimiles.Laudatur quoque hæc purgatio.

21 *Hipp. li. de carnibus.*

22 *Lib. de curãd. ratione per ſang. miſsionẽ, & libell. de tremore.*

23 *Vt matricaria,nepeta, hyſſopus.*

24 *Vt ℞. decoct. puleg. & calamẽthi ℔. 2. quibus adde mellis ℥.3.hieme: æstate ℥. ij ſ. melicr.*

25 *Vel ℞. caſtorei ʒ.1.diſſolue in vino albo, fiat potus. Mirificè cõfert de ciẽdos menſes. Cæterùm ad obſtructa liberanda, & materiã præparãdam ſic imperabis. ℞ ſabinæ, foliorum M.1.cuius decoctioni adde ſyrup. de radicibus,aut caſt. pill. ren. ℥ 1.ß. propinetur.*

♃. Cassiæ fistulæ ℥.10. pul. liquiritiæ ℥.2. croci Gr.3. mellis anthosati ℥.3. dissolue in decocto cicerum rubrorum. Vacuato & bene purgato corpore, aliis remediis vtendum est. Suffitus 26 aromatum muliebria ducit. Fiunt autem cum baccis lauri, iuniperi, siccis herbis odoratis, cassia lignea, & aliis eiusmodi.

26 Aphor. 28. lib. 5. Sũt autem suffitus aromatũ cautè per infundibulum administrandi. His enim plerúmque sicca ventriculi intemperies contrahitur, imo vasa & cotyledones adurantur.

Insessiones, vt priùs. Vbi biliosi & pingues humores sunt, petroselino, porro, apio, alliis, smyrnio, styrace, melanthio, fœniculo, vtráque centaurea vtendum est, & ad suffitus & olea comparanda, & pessulos. Laudatur & oleum de ben, de nuce moschata, laurinum, de iunipero. Sunt qui genistæ floribus ad dimidium vas impleant, oleũ chamæmelinum superfundunt, fideliter obturatum vas fimo sepeliunt, aut reponunt in furno calido, sinúntque efferuescere: quo oleo inguina inungunt, & pessulos madefaciunt.

Optimum est imperare decoctionem cicerum rubrorum coctorum cum radicibus petroselini, vt cum modico butyro iusculum paretur, cui, vt ferè consuetudo, puluerem cinamomi, & tantillum croci inspergès.

Laudantur aquæ absynthij, cuscutæ, pulegij, calamenthi, menthastri, rubiæ tinctorum, sabinæ. Vinum album tenue, colatum per manicam Hippocratis cum saccharo in aqua anthos dissoluto, & tantillo cinamomi.

Hermodactylos scribit Mesuæus non habere par remedium in mouẽdis menstruis, & fœtu mortuo.

Fortes quoque sunt trochisci de myrrha.

27 Conserua borraginis in vino albo dissoluta mirificè menstrua & lochia ciet.

♃. 27 myrrhæ electæ ℥.1. lupinorũ optimè tri-

torum ℈. 5. foliorum rutæ, menthastri, pulegij, cumini, rubiæ tinctorum, serapini, opopanacis ana ℈.ß. Formētur trocisci pondere ʒ.2. Detur vnus manè cum aqua, in qua iuniperi semen coxerit. Vel.

℞. myrrhæ ℈. 2. assæ fœtidæ ℈. ß. cinamomi Gr.10. croci Gr. 2. cum aqua rubiæ fiant pilulæ. Fœniculi radix, melanthium, quod quidem præstantissimum est. Alij dant trypheræ sine opio ʒ.1. cum decoct. cinamomi. Eodem modo mythridatium dari potest. In summa omnia, quæ magis calfaciūt, & siccant minùs.

Pessulus.

℞. olei moschati, vel alterius conuenientis ℥.2. pulueris gentianæ ʒ. 2. misce cum bombace moschato in eo madefacto, fiat pessulus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mulierum purgamenta per vterum quædā sunt multum inter se differentia, quæ tamen similitudine sæpe fallunt, vt species quædam hęmorrhoïdum, λόχια, spermatis corruptela, muliebris purgatio, & menstrua. Nam ex ramo ilio venæ cauæ duæ sunt propagines, quarum vna Syluio epigastria dicta, sursùm ascendit per musculos rectos, ac mammariæ occurrit. Paulò supràaltera propago ceruici vuluæ & ori inseritur, sicuti & sedi hæmorrhoïs, vnde fit consensus vteri cum mammis ob viciniam, sursùm ac deorsum fluente sanguine ex vtero in mammas, & contrà. Ab hac propagine posteriore interdum fluit crassior sanguis non aliter, quàm per hæmorrhoïdas. Aiunt Virgines & grauidas hac viâ aliquando purgari. Quod certè in grauidis magis necessarium videtur post aliquod tempus, ob arctam illam colli vteri adstrictionem, quasi nodulis quibusdam accuratè & artificiosè à natura instructam, vt ne vi quidem spe- *Mulierum pugamenta per vterum varia.*

cillum emitti possit, & ob acetabula, è quibus sanguis destinatur alendo fœtui. In virginibus non tanta adstrictio. Quæ igitur fluxio fit ex iis venis, eam ad mẽstruam purgationem vulgò referunt, cùm tamen & partis, & vasorum, & sanguinis fluentis natura diligenter perspecta, hæmorrhoïdum potiùs species quædam appellari debere videatur. Non enim nisi solo situ differunt, nisi dicas in grauidis veram esse purgationem mẽstruam regurgitante illùc sanguine, qui in capacitatem vteri per venas è seminariis vasis expurgari debebat. Sed cùm hoc non sit omninò secundum naturam & ex iis quę raro cõtingunt, id etiam cæteris, quæ vterũ non gerunt, haudquaquam conueniat, nec ita certis & menstruis interuallis fiat, minùs id videtur consentaneum rationi.

Menstrua purgatio in grauidis duplici fit modo.

Non ignoramus tamen veram purgationem menstruam in grauidis fieri posse, sed diuerso modo, eóque duplici. Vno, primo mense per vteri capacitatem, quia adhuc os illius non ita constrictum est, cùm etiam fiat superfœtatio. Altero, per alterum ramum spermaticæ iuxta hederiformẽ, quæ ad latera vteri descendit, & hypogastriæ occurrit. Sed vnicuique liberum sit vocare vt libuerit, curationem tamen eandem nõ habere perspicuum est. Curatur enim fluxus huiusmodi eadem ratione, qua hæmorrhoïdes, præsertim quod attinet ad venæ sectionem. Nam retentis menstruis vena cruris secatur, hęmorrhoïdibus suppressis interdum vena cubiti. Quod hîc quoque obseruãdum est. Proinde hi affectus distinctione opus habent: λόχια quoque distinguenda, tum quòd edito fœtu tantùm prodeant, tum quòd comprehendãt quicquid post fœtũ & secũdas exit à puerperio.

λόχια.

Sæpe etiam à spermatis corruptela salacibus, venere abstinentibus, viduis & similibus redditur humor quidam crassus, & veluti seminalis in vtero corruptus, vel sanguis grumosus, qui ad menstruam purgationem nullo modo referri debet. Quarta fluxio est illa, quam vocant muliebrem purgationẽ, quæ quibusdam quotidie, aliis post mensium purgationem, nonnullis inter duas purgationes contingit, vel à toto corpore, vel affectibus vteri. In hac excernuntur quædam excrementa serosa, & veluti ichores sine dolore, & in maiore quantitate, quàm

quàm pus ab vlcere. Quæ colore intelligimus modo ab hoc, modò ab illo humore vitioso separari. Nunquam enim fit absque cacochymia. Ponamus igitur præter has quatuor affectiones, Menses propriè dici, quos Græci καταμήνια vocant, cum sanguis ille generationi & alendo fœtui destinatus à natura ratis statísq; diebus semel in mense excernitur per venulas è vasis seminariis in vteri capacitatem, non quòd ab vtero trahatur, sed quia illûc mittitur siue lunæ cursu, siue alia quapiam prouidentia moderante. Vnde non sine ratione multi contendunt neque præter naturam esse, neque excremẽtitium, nisi sola quantitate. *καταμήνια.*

Nam si qua in eo maleficia reperiantur, quæ Plinius recenset, ea corruptioni illius, & diuturniori in vtero moræ, cùm è vasis propriis excidit, accepta referri debent, aut mixtioni vitiosi alicuius succi. Quod satius est, quàm duas illius partes constituere puriorem beneficam, & fæculentam veneficam. Neque enim probabile est hominem veneno concipi, conceptum veneno conseruari in vtero: in lucem editum eodem ali, nisi iam dicere velis infantis corpus aut totum, aut magna ex parte venenum esse. *Menstrua non esse virulenta.*

Sanæ igitur mulieri (inquit Hippoc. 1. de Morbis mul.) sanguis menstruus exit interuallis victimæ iugulatæ sanguini similis, rubens. Effluit autem duarum heminarum Atticarum mensura. Quæ non, vt Fuchsius Aph. 30. lib. 1. olei mensura æstimanda est, sed sanguinis, vt redeat circiter ad tres semisextariolos Lutetianos, natura tamen, ætate, & similibus perpensis. Id autem absoluitur duobus aut tribus diebus. Excessus & defectus in vitio est. Illinc tenues fiunt, fœtus ematcescit, aut parum vitalis est. Hinc si videlicet, minus quàm tribus vel duobus diebus, & pauci, crassæ fiunt, nec facilè concipiunt. Quæ plùs habent sanguinis ad quinque, septem: quæ sanguinem crassum aut venas exiles, ad plures etiam purgantur. Initio verò & fine pauciores & tenuiores: intermedia purgatione plures & crassiores, præsertim vbi multi fluunt. Aristoteles cap. 2. 7. de histor. animalium moueri scribit decremento lunæ, & hec crescente colligi, vnde cauillo sexum fœmineum lunæ tribuunt. Aliter tamen *Menstruorũ excessus & defectus in vitio est.*

Mulieres quædam concipiunt, quãuis menses nõ profundunt. sæpe experimur. Idem quoque voluit mulieres quasdam esse, quæ concipiant, etiamsi non fluant menses, quibus non plus est sanguinis, quàm aliis restat à purgatione. Sed haud scio, an id ex principiis Galeni admitti queat. Constat tamen multas concepisse antequam passę essent menstrua. Naturalis purgatio cessat 45. aut 60. ætatis anno experientia & iusta ratione. Incipit 13. 14. quo tempore cessat incrementum, & in quibusdam 20. ob pituitam, & sanguinis paucitatem. *Menstruorũ naturalis purgatio quando cesset.* Ex his intelliguntur, quot modis menses pręter naturam esse possint. Vel enim omninò supprimuntur, vel immodicè fluunt, vel tempore non conuenienti. Sanguis autem peccat in qualitate, quantitate, aut consistentia. In quibus omnibus peruestiganda causa, & an ob id morbosæ viuant. Nam aliis debetur curatio, aliis præcautio, aliis cõseruatio, vt pro ratione quadam peculiaris tẽperamenti, aut causa morbifica semel in mense multis, aliis sæpiùs, quibusdam vno mense intermisso, nonnullis tertio quoque mense prodeunt. Supprimuntur, quia vel sanguis absumitur, vel retinetur. Illud fit aliquãdo in ficciore temperamento & calidiore, in pinguibus ob pauci sanguinis in pinguedinem conuersionem, venarũ angustiam, vnde etiam non concipiunt, aut imbecillos pariunt. Id etiam fit in longo morbo consumptis, lactantibus auidiores pueros, viraginibus, exercitio multo vtentibus, sanguine in nutritionem conuerso. In quibus frustra naturæ repugnamus mouendis mensibus. *Menstruorũ retentorum causæ.* Retinentur autem euersione vteri & distortione osculi interioris, in quibus quoque frustra mouemus mẽses: aut obstructione, quia sanguis crassior, aut acetabula muco plena, aut condensata substantia. Mœrore quoque supprimi etiam, quæ iam fluãt, & præ doloribus, certum est. Tunc sanguis ferè tertio mense incipit regurgitare in hepar, caput, pulmonem, totum denique corpus, vnde sequuntur iidem ferè morbi, quos de hæmorrhoïdibus diximus, vteri suffocatio, difficilis spiratio, vel ob plenitdinem venarum, vel oppresso corde ab humore in pericardio. *Menstruorũ immodicè fluentium signum certiss.* Si diutiùs, quàm par sit, suppressionem mensium ferant, vix curantur obductis & induratis meatibus. Immodicè fluentiũ signum certissimum est imbecillitas virium. Hoc fit, vt cæteræ

fluxiones, nimia vasorum laxitate, ruptione, erosione ab acriore sanguine, imbecillitate partium, causâ externa, in abortibus fractis vasis, aut obstetricis vnguibus irritato vtero in partu, aut natura imbecilliore reddita ob violentiam, & similbus cæterarum fluxionum signis, exquirenda sunt. Sanguis qualitate peccat, si malè coloratus sit, quia, vt vult Hippoc. colore similis non est sanguini recèns mactati animalis. Albi, saniosi, loturæ carnium similes, à pituita: pallidi, flaui & acres à bile: nigri, crassi, pauci à melancholia. Iam atra bilis est, cum, veluti acetum, terrã effusi radunt, fermentant, & grauiter exulcerant. Alij carbunculo similes, caliginosi, acres, turbati, salsi, purulenti. Quò magis à naturali constitutione recesserunt, eò periculosiores. Fluxus albus prouectis magis: rubens iunioribus: fuluus vtrísque. Aristoteles vult puellis albos fieri, vnde extenuantur, præsertim si victu humidiore vtantur, sicq; incrementum prohibetur. Alio loco saniosas purgationes & humidiores puellis: senibus paucas, nigras, quæ facilè concrescant, media ætate medias. In quo non videtur consentire cum Hippoc. Vt autem ex sanguinis colore humor peccãs internoscatur exactè, Hippoc. iubet substracta arenâ in sole superfundi menses, aut linteo excipi & siccari. Nam biliosi pallidũ: pituitosi mucosum, grumosum, pelliculosum, albidum colorem relinquunt. A melancholia nigri, valde splendidi, paucissimi. Sed anteacta vita, temperamentum corporis, ætas, omnia cõsideranda. Tardiores crassiore materia, pauciores dẽsatione & pręclusione acetabulorum, osculi vteri: è contrario, plures. Sed & frequenti coïtu copiosiores fiunt. In omnibus colores fœdi. Quod tamen vitium aliquando simplex est suppressis mensibus: aliquando affectis visceribus & corpore: nõnunquam malo naturali contracto ante tempus mensium. Quod ad curationem ab ægra sciscitari oportet.

In cachexia sanguis generandus: in obstructione medicamẽta aperientia, sanguis ad vterũ trahendus cucurbitulis circa emũctoria. Sãguinis missio ex talo, poplite, ligaturæ in coxis, frictiones, linimenta, suffitus, vnguẽta, syrupi aperientes, incidentes, attenuãtes, pessaria nuptis,

omnia tempore quo fluxuri sunt. Hoc præcepto perpetuò obseruato, in omnibus morbis, qui fiunt per cõsensum, partem primario affectam primo loco curandam esse,& causam sine qua non remouẽdam. In locum missionis sanguinis succedit catharticum: fit enim affatim & plus è corde educit, vnde virium maior deiectio. Sed longè vtilior. Vomitu & narium profusione leuantur à natura. An id medico imitandum? Ad redundantem sanguinem respicienti licet: ad menses mouẽdos, minimè. Nisi suppressis mensibus oriatur morbus, qui venæ sectionem requirat è superioribus. Tunc vena secatur è cubito. Vt enim natura viis interclusis per oppositas partes, aliquando per vicinas multitudinem vacuat: ita licebit aperto cubito multitudinem tollere, & morbo mederi, malleolo secto, sanguinem trahere. Neque naturę imitator semper esse debet medicus, sed minister, in quibus ipsa nihil potest, vt cucurbitulis affigẽdis, ligaturis, vene sectione. Natura verò id quod commodius est, sequi solet in iis quæ potest. Cùm itaque viæ per venas brachij apertas non pateant, alias, quas sequi potest, aperit. Contraria omnia fiunt in sistendo. Reuulsio sanguinis missione è mediana: cucurbitulæ in circuitu mammarũ, ligaturæ in brachiis potiùs, quàm digitis, quia per plures venas fit attractio,& iter breuius.

Medicus non semper naturæ imitator.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVIII.

TRiplex mulieres exercet fluor, mẽstruus vnus, in partu alter, tertius inordinatus qui quoniã proprium nomen nondum est adeptus, muliebris fluor vulgò nuncupatur: in quo quod excernitur, aliàs albicat, pallet aliàs, nunc alium colorem, pro cacochymia laborantis corporis, séque per vterum repurgantis, refert. Menstruus, si moderatus, naturalis est,& sinendus: at vbi exuberat, sistendus. Eosdem enim morbos, quos sanguinis per hæmorrhoïdas largior profusio, infert. Quanquam &

Hippocr. aph. 57 lib. 5.

hæc affectio interdum ſine noxa accidit, ocioſis præſertim & ſedentariam vitam agentibus, quæ victu ſeſe inuitant copioſiore. Quantitas legitimæ purgationis menſtruæ moderata erit cheopinæ vnius, aut duarum, pro cuiuſque mulieris propria natura. Si maior eſt, & plurium dierum, ſymptoma eſt ex genere immodicè excretorum, non toto genere præter naturam, ſed multitudine, vel qualitate. Fluxionis verò huiuſmodi tres ſtatuuntur cauſæ, fortis virtutis ratio, cùm vterus ſit à natura fabrefactus ad corpus expurgandum: humor, vel multitudine, vel qualitate praua, acri videlicet & ſtimulante, peccans: membrũ propter vaſorum nimiam imbecillitatem, vel compoſitionem, læſum apertis ſcilicet, vel reſeratis, aut eroſis oſculis venarum. Itaque optimè curatio vt ſuſcipiatur ſanguinis quantitas conſideranda, excretionis modus, necnon qualitas ipſa, obſeruatis linteis quibus excipitur, vt intelligas an per anaſtomωſin, an per diauroſin, an per diapedeſin vacuetur. Fluxus immodicus reuulſionis indicationem præbet. Vnde opportunè vena cubitum perreptans (partita interim ſanguinis miſſione) incidetur: cucurbitula magna ſub mammis defigetur, ventri deinde medio. Interim auſtera & refrigerantia edulia plurimùm iuuabunt. Mox propinabitur hoc medicamentum.

Menſtruæ purgationis debita quantitas.

Gal. lib. 5. Meth.

Gal. ibid. & lib. 13. Meth.

♃. myrobal. citr. ʒ. 3. coquantur in aq. plantag. & roſ. In expreſſa colat. diſſol. rh. elect. puluerati ʒ. 1. ſyr. roſ. ſicc. vel cydon. ʒ. 6. vel ℥. ß. f. potio.

Quia verò bilioſus eſt, vt plurimùm, ſanguis, ſyrup.. zulapiis, opiatis temperandus. Vt.

♃. aq. roſ. & plantag. an̄a ℥. 2. ſyr. myrtill. ℥. 1. tro-

chisc.de carab.ʒ.1.f.zulap. Vel. ℞.aqu.rosſ. & arnogloſſ. ana ℥. 1. diacod. ſine ſpecieb. ℥. 1. f. potio. Detur hora ſommi.

Opiatæ hunc in modum concinnantur.

℞. conſeru. roſ. viol. & ſymphyti ana ℥. ß. ſemin. portul. plantag. corall. rub. ana ʒ. ß. bol. arm. raſur. ebor. & corn. ceru. vſti ana ℈.1. cum ſyrup. myrtill. aut roſ. ſiccar. f. opiata.

Hûc quoque facient myrobalan. condîtæ, grana quoque berberis condîta. Vbi ſuſpitio fuerit calidioris hepatis copioſiorem & calidiorem ſanguinem generãtis, admouebitur epithema, ex aquis refrigerantibus, pulueribus trium ſantalor. roſ. rub. & boli armenæ, pauca caphura addita. Iuuabit etiam emplaſtra adſtringentia lũbis & pubi inſtituere. Vt.

℞. emplaſt. contr. ruptur. & vnguent. Comitiſſ. an. ℥ 2. cum oleo myrtill. f. emplaſtr. pro lumbis & pube.

Erunt & ex vſu iniectiones in vterum, qualis hæc eſſe poteſt.

℞. plantag. abſynth. tapſ. barb. roſ. rub. ana M. 1. balauſtior. calic. gland. querc. ana p. 1. f. decoct. In ℥. 3. colaturæ diſſolue pulu. maſtich. & trochiſc. de carab. vel de terra ſigill. ana ʒ. 1. f. clyſter metrenchytes.

Vel ad eundem ſcopum comparantur peſſuli è pulueribus corall. rub. hæmatit. ſang. dracon. bol. armen. linamento, goſſipio, aut re quapiam tali, in vnguentum commodum demerſa, excipiendi, deide panno tenui integendi, vt in vterum indantur. Vulgaris puluer. quantitas eſt ℥. ß. Paratu facilius erit peſſarium ex ſemima nipulo cõuenientis herbæ leuiter tritæ, & (vt antè) tereti linteo inuolutæ. Interim ſi fractæ appareant vires, roborabuntur ſtillatiis inſtauratis. Vt.

℞. conſeru. antiq. roſ. ℥. 3. conſeru. ſymphyt. & carn. cydon. ana ℥. 2. granor. berber. p. 2. ſemin. portul. acetoſ.

citr.card.pap.alb.an.3.2.specier. diamarg.diarho. Abba. & triasantal.ana 3.3.aq.plantag.arnogloss.portul.& ros. ana ℥. 4. decocti vnius capi cum multa oxalide alterati ℔.2.adde carn.pullor.2. vel perdiculor. cum mica panis alb.f.distillatio lento igne in alembico, vel diplomate. ♃.prædict.distillat. ℔.ß.sacchar.ros.℥.2. cinamom.3.ß. traiiciatur per manicam Hippocratis.

Accidit etiam, vt supprimantur menses: quorum secundum naturam eruptio vt melioribus fit naturæ rebus, ita retentio præter naturam maximo est detrimento. Suppressionis illius causam triplicem assignat Galenus: priorem quidem partium expurgantium imbecillitatem: angustiam vasorum alteram: tertiam vitium sanguinis, crassi, lenti, multi, pauci. Quibus addi potest vitium corporis totius à diuturna exercitatione, morbo præcedente, tenui victu, aut per alias vias reuulsione & deriuatione facta. Imbecillitatis parens est intemperies: angustiæ obstructio, vel tumor præter naturam ab humorum defluxione: obstructionis crassities, aut tenacitas humoris, aut cum aliquid, velut germen, vasi adnatum est. Cùm autem tot sint τρόποι ἰάσεως, quot morborum ideæ, cognito per suas causas morbo, non difficile fuerit indicationes curatiuas, atque medicamentorum euporiam venari. Sed imprimis aduertendũ, quibus cieri menses debeāt, quibus minimè. Non enim ante tempus à natura definitum, vt ante annum 14. aut circiter, & post 45. aut circiter, citantur: non iis quæ vtero gestant, aut quæ lactant: non quibus laboriosa vitæ ratio inita, & quæ à suppresione nihil mali persentiscunt: non tenuiter viuentibus, præpinguib. à morbo diuturno conualescentibus: nec ante solitum tempus,

Suppressionũ mẽsium causæ ex Galen. cõment. 2. in libr. de Humorib.

Menstrua quomodo & quibus mouenda.

quo natura ad excretionem ſeſe componere conſueuit. Tum verò prouocantur potiſsimùm, cum grauia inducunt incommoda, tabem, fœdos colores, lipothymiam, vertiginem, deiectam appetentiam, dyſpnœam, hydropem, articulorum cruciatũ, dorſi & lumborum dolorificam grauitatem, quæ nephritidem, ventris tormina, & colicum ementitur affectum. Initio igitur, poſt aluum clyſtêre aut cathartico ſolutam, ſecabitur cubiti vena in plethora, aut obſtrũctione vaſorũ, ne fluor ſequatur largior, quàm vt ſiſti poſsit, ſi in poplite vel talo ſecetur, vel vt imminuatur & reuellatur ſanguis, qui copia ſua obſtrũctionem fouet. Ad prouocationem & vacuationem tum deinde in vtroque poplite, vel malleolo, vena aperietur. Reliqua autẽ materia ad faciliorem euocationem apparabitur zulapiis, apozematis. Vt.

Mẽſtrua ſup preſſa quàm grauia inferant incommoda.

Curatio.

♃.radic comm.aper.in aceto temperatar.ana ℥.1.rad. rub.tinct.℥.ß.ſabinæ, nepetæ, puleg.abſynt.menth.hyſſ. arthemiſ.ana M.ß.ſemin. petro.fœn.apij ana ʒ.1.ſemin. end.portul.cucurb.melon.ana ʒ.1.ß.flor.cardiac.geniſt. & anth.ana p.ß.f.decoct.ad ℔.1. In colatura pro doſib. 3.diſſol.ſyr.de arthemiſ.capill.ven.& de quinq.radic.ana ℥.1.f.apozẽma clarum, condîtum cinam.

Ex iiſdẽ ſyrupis & ſimilibus cum aquis apij, fœni. aut cicer. rubrorum decocto diſſolutis zulapia parantur. Purgatio ſequetur.

♃.polypod.quern.gram.petro.rub. tinct. ana ʒ.2.tichor.cum toto, agrimon.ana M.1.ſemin.aniſ.fœnic.apij ana ʒ.1.flor.cardiac.ana p.1.f.decoctio, addendo ſub finẽ folicul.ſennæ mund.ʒ.3. In colatura infunde rhei elect. ʒ.1.ß.agar.troch. ℈.2. cinamo.ʒ.1. In expreſſione diſſol. ſyrup.laxatiui roſ.pallid.ʒ.6.f.potio.

Inſtante iamiam menſtruorum tempore balneũ

vtiliter imperabitur, ex origano, calament. arthemi. matricar. parietar. florib. chamæm. melil. Vel decocto eorundem fouebitur imus venter, ilia & lumbi, adhibito deinde litu ex oleo liliaceo, aut irino. Repetenda quoq; venæ sectio in malleolo, altero, aut vtróque, cucurbitulæ interiori crurum parti affigendæ. Iniectiones in vterum, aut etiam pessaria huc reuocanda.

℞. succ. mercurial. depurati, vel decoction. rub. tinct. ering. vel cyclam. vel radic. comm. aperitiuar. vel saluiæ, matric. nepetæ ℥.3. pulu. melãthij ʒ.2. f. iniectio in vterũ.

Talis tamen acrior iniectio virginibus viros non expertis instituenda non est, sed potiùs secessus, aut suffitus. Pessarium verò sit huiusmodi.

℞. radic. ireos, cyclam. ana ʒ.1. myrrh. elect. castor. ana ℈.1. sem. rut. melanth. ana ʒ.ß. Ex his omnibus fit puluis, ex quo terebinthina excepto fingitur pessus.

Ex semimanipulo mercurialis parũ trit. & hier. simplic. & mythrid. ana ʒ.ß. granis aliquot moschi additis, f. etiam pess. Non omittenda cardiaca ad vires reficiendas capienda: conseru. buglosſ. melyſſ. borrag. cort. citr. cond. ther. vet. mythrid. aut ex his & specieb. diamarg. trochiſ. de myrrh. rasur. eboris & cornu cerui cum syrupo limon. fingenda cõdita. Cæterùm fluor muliebris, qui ferè pituitosus & serosus, purgantibus, sudores mouentibus, aut vrinas, sanescit. Lochia verò seu purgamenta à partu, eandem, quam menstrua, poscunt curationem.

1 De suffocatione hysterica, quam alij strãgulationẽ appellãt.

De vteri 1 præfocatione. CAP. 59.

2 Interdum enim mortua similis videtur, quòd spiritũ non ducat.

MVlta ad hanc rem ex capite 5. lib. 6. de locis affectis, & Aëtio colligenda sunt. Vocatus in paroxysmo primùm an 2 viuat mulier,

cognoſcendũ eſt. Nam ſæpe fit, vt grauiore 3 acceſſione intereant, aut non aliter iaceant, quàm mortuæ. Infidele eſt ſignum vitæ, quod floccis naribus admotis, vel vaſe pleno aqua impoſito regioni ſtomachi, colligitur. 4 Sternutatoriis potius de vita cognoſcendum. Secundum eſt, vt cauſam cognoſcamus. Cauſæ ſunt, menſtruorum ſuppreſsio, ſpermatis corruptela in nubilibus, virginibus, viduis, & iis mulieribus, quę natura ſunt ſalaces, & præter cõſuetudinem non miſcentur viris. Aliquãdo humor quidã craſſus, & veluti ſeminalis, vtero 5 collectus corrumpitur. In tali cauſa præfocationis vteri in paroxyſmo extremorum vincula, 6 frictiones maximè crurum ex ſale & aceto, vel ſimilibus. Odorata 7 vtero: grauiter olentia naribus admouẽda ſunt. Malè olentia, vt caſtoreũ, galbanum, 8 gagates lapis, capilli hominis, aſſa fœtida, plumæ crematæ, cornu cerui, cornua reliquorum animalium cremata, euphorbium. Quæ omnia excipi poſſunt pice humida, vel in puluerem redacta galbano, & rebus eiuſmodi. Huius rei cauſam repetes ex proble. 60. Aphrodiſæi. lib. 2. Odorata verò, quæ vtero admouentur, ziber, ſeu ciueta, bombax moſchatus, aut goſsipium moſcho conſperſum, oleum moſcho perfuſum, gallia moſchata, alipta moſchata, caryophyllum, & ſimilia.

3 *Ab impeditis reſpirãdi inſtrumẽtis.*

4 *Vt helleboro & pyrethro naribus admotis, aut immiſſo puluere, aut etiã pennâ.*

5 *Et eius corruptione hyſterica fit ſuffocatio, ſublata reſpirationis vſu, propter oppreſsionẽ diaphragmatis.*

6 *Vt excitentur ſpiritus, & excitetur humor ad excretionem.*

7 *Vt in ſinũ pudoris immittãtur, & vteri ceruicẽ.*

8 *Niſi mulier ſit epilepſiæ obnoxia.*

℞ aliptæ moſchatæ ℈.2. ligni aloës, caryophyl. ana ℈.ß. aut ℈.1. moſchi, ambræ ana Gra.3. excipiátur oleo de ſpica. Aliud.

℞. galliæ moſchatæ ʒ.2. cinamomi, folij, macis, caryophyl. ana ℈.1. ambræ, moſchi ana Gr.3. labdani, ſtyracis ana q.ſ. cum aqua roſata moſchata fiat

veluti suppositorium, quod indatur genitalibus. Pulueres eiusmodi aliquādo inspergimus oleo costino, de spica, lautino, de lilio, vt inde intinctis digitus 9 obstetrix affricet os vteri in virginibus: in alijs etiam interiora. Et vt à paroxysmo excitentur, vellicandæ aures, nares, sed maximè pili, qui pudēdis adnascuntur. Aliquando etiam piper, zinziber, sal gemmæ, & alia eiusmodi pudendis immittuntur, vt naturam irritent ad excretionem. Et quia magna ex parte plenæ sunt ventorum, glandulis, clysteribus, vnctionibus, quæ flatus discutiunt, vtēdum erit ex capite de colico dolore.

9 *Vide Galenum cap. 5. lib. 6. de locis malè affect.*

Excitatis à paroxysmo nullum remedium melius marito. Alioqui si retenti menses in causa sint, emouere oportebit ex proximo capite. Et si humor crassus, purgationes conueniunt. Imperabis igitur hieræ diacol. ℈.4. aut infusionem ʒ.1.ß. agarici trochisc. vel ʒ. 2. pulueris hieræ picræ. Alioqui.

Remedia clysterica suffocationi, quæ fit à seminis corruptione, ducata.

♃. terebinthinæ lotæ in aqua matricariæ ℥. ß. semin. dauci, agni casti, cinamomi ana Gra.8. cum modico conseruæ anthos fiat bolus. Aliud.

♃. terebinthinæ ʒ.3. agarici trochiscati ℈.2. seminis dauci, cannabis, ligni aloës an. Gr.8. cum eadem conserua fiat bolus.

Purgationes per interualla repetendæ sunt, sed paulatim imminuto modo. Laudatur castoreum per interualla datum. Hoc autem variis modis vtuntur. Nam in paroxysmo dissoluimus in aceto acerrimo, & naribus admouemus, vel eius ℈.2. aut ʒ.1. exhibemus cum aqua distillationis radicū dauci, vel arthemisiæ q.s. Acetum scylliticum, vel in quo

pulegium, calamenthum, thymum, origanum, coniza coxerint, naribus admotum, vel etiam potum adiuuat, etiam si vterum lædere videatur.

Laudatur ab antiquis succus & semen plantaginis. Cinamomum, lignum aloës, semen dauci, cannabis, rutæ, agni casti, radix nimpheæ, & quæ semẽ extinguunt. Vomitus, sternutatio, cucurbitulæ, primùm quidem inguinibus & coxis, deinde ilibus cũ multa flamma affixæ. Hypochondria quoque fasciis deligata & constricta. Glomeres fili anethino feruenti, inculcati & calidi alternatim appressi pectini. Laudatur puluis conchulæ, seu blattæ byzantiæ, & pectunculorum.

Post alia quoque remedia dropaces & sinapismi extremæ spinæ & ventri appositi. Balnea naturalia, frequens coïtus, vnctio ex oleo dulci, in quo semen agni casti, cinamom. confracta omnia coxerint, vt eo sumen & lumbi inungantur. Adiicitur aliquãdo pyrethrum, piper & similia. Sed ineunda ratio habitus corporis, temporis, anni, & reliquorum. Similiter clementer agendum est cum prægnantibus.

10 *Nunquã enim venam secabis in suffocatione hysterica à seminis corruptione.*

Quod ad phlebotomiam attinet, 10 suspectum remedium est, nisi cùm suppressi sint mẽses. Túmque eo modo, quo in mouendis mensibus. Si quidem nigella mulier est, malleoli venam phlebotomo aperies: sin alba & mollis, vel scarificatu, vel sanguisugis vteris.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Υστερικὴ πνῖξ, Græcis dicitur vteri suffocatio, cum vterus sursum ascendit, vel quia inflatur & intumescit, vel quia plenis venis, quæ ad vterum pertinent, reuellitur: in qua

passione, sine motu, sine sensu quasi mortuæ iacent, frequentiúsque viduis & malè purgatis ac sterilibus accidit & iuuenculis ad venerem procliuioribus. Vnum cōmune symptωma est, defectus respirationis, non quòd strangulétur, vt inquit Galenus, quia nihil est, quod spirationē intercipiat, sed quia ita inflatus vterus primùm intestina, deinde mutuo contactu ventriculum & diaphragma comprimit adeò, vt dilatari nequeant. Atque ob id non loquuntur, quía aëris satis non attrahitur, aut extrà propellitur. Alij id referunt ad frigiditatem humidi & frigidi seminis totum corpus refrigerātis, vt sic trāspiratio per poros illis sufficiat. Quanquam in nonnullis hæc constant, & ratio, pulsus languidus, exiguus, & aliquando nullus. Sed quia vterus maximum cum corde per arterias habet consensum, cum cerebro verò per spinæ membranas & neruos, horum membrorum actiones variè læduntur, admirandáque subsequuntur symptωmata, præsertim sublato tetro vapore sursum ex causa coniuncta ipsius affectus. Cum accessio imminet, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc sopor grauis, mentis desipiētia, sensuum interceptio, ἀφωνία, crurum contractio & similia. Quibusdam risus, aliis lachrymæ, aliis vtrūque, vt D. de Rochepot: quæ cùm varicosa esset, eo affectu corripiebatur cum delirio, risu, lachrymis, contractione oculorum. Alteri risus, deinde perturbatio mentis: hinc lachrymæ, à quibus etiam monitæ non cessant. Sed nihil admirabilius, quàm quod duabus filiabus Præsidis Rhotomagensis contingere solebat in motu sursum vteri, quo interuallis laborabant. Risu enim longo ad horam, & horas duas imminente paroxysmo capiebantur, quem neque metu iniecto, neque hortatu, neque aliis artibus poterant compescere. Parentibus interrogatæ & obiurgatæ respondebant se non posse continere risum. Aliis priùs lachrymæ, deinde risus mouetur in eodem affectu. Sunt quæ magnam ducunt respirationem, in quibus necesse est nullam fieri compressionem stomachi & cordis, sed materiam aliò ferri. Inclinante accessione humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris strepitus, laxatio vteri. Circuitu quodam redit morbus, hyeme præ-

Vteri affecti varia sympto mata, ob partium, quibus cum cōsentit, sympatheiā.

Suffocationis hystericæ causæ. ſertim & Autumno. Cauſæ ſunt refrigeratio vteri, ſpermatis corruptela, humor quidam craſſus, & veluti ſeminalis in vtero corruptus, grumus, menſes ſuppreſsi, læuigatus & nimium vacuatus vterus. Sic enim ad loca humida ſeſe conuertit, & è capite ac reliquo corpore immodico labore ſiccatus trahit. Id quoque grauidis fieri poteſt inopiâ alimenti ſicciore facto vtero, & concalfacto labore. Eodem modo è defluxione pituitæ à capite in præcordia, & impedita reſpiratione, vtero ad humiditatem concurrente. In remediis hæ omnes cauſæ diſtinguendæ. Alij aiunt vacuato vtero, vt per immodicam menſium fluxionem, aëre vterum repleri, & ita inflati conniuente collo. Gratis etiam odoribus ad nares quibuſdam aſcendit.

Suffocatio vteri quando ceſſet. Præfocatio vteri ceſſatione menſium naturali 45. anno, vel 50. vel ceſſat, vel ingraueſcens interficit. Diſcernitur primùm à ſyncope, pulſu, ſudore, pallore, odoribus admotis. Nam hîc pulſus eſt aliquis, licet languidus, ſudor frigidus nullus, minor pallor, & odorata nocent, niſi admoueantur inferioribus. In ſyncope contraria omnia. A Catalepſi verò, quia rigor nullus, aut refrigeratio, qualis in corpore gelu cõcreto, nec oculi aperti, & ſimilia. Ab apoplexia, ſenſu. Sentiunt enim, cùm punguntur, licet obtusè. Ab epilepſiá, quia corpus non concutitur. A flatibus fieri intelligimus, cum venter intumuit.

Remedia ſunt, odores fœtidi ſurſum admoti, vt bituminis, caſtorei, galbani, picis liquidæ, pilorum combuſtorum, ruthæ, cæparum, alliorum: grati verò deorſum, vtero, vel ad coxas, ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulæ in inguinibus, peſſaria trahentia, emplaſtrum ceroneum. Vbi frigiditas & inde dolor, cõfectio Neræ, quæ etiam cõceptum iuuat, pretioſiſſimum ſuffumigium.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIX.

PRæfocatio ab vtero vehemens eſt totius corporis refrigeratio, cui cauſa continens vapor malignus ab vtero ſublatus. Materia, ex qua effertur va-

por, ſemen, vel menſtruum, putre, ſuppreſſum, mola, humores praui, vteri abſceſſus. Pro magnitudine cauſæ, & partium vtero conſentientium læſione varia inſurgunt ſymptomata. Hinc ægra nonnunquam ſenſu & motu priuatur, ſine euidenti reſpiratione & pulſu: aliàs illæſa ratione manente, animi deliquio concidit, & reſpirat difficulter: aliàs conuelluntur haud aliter membra, atque in epilepſia. Paroxyſmus primùm tollendus: deinde, vt ne recurrat, prouidendum. Et quia vapor teter mali huius author ſurſum contendit, & vteri diſtenſio à repletis vaſis compreſſionem diaphragmatis, à qua præfocatio, molitur, vſurpanda ſunt, quæ ſpiritum vitalem, animalémque vehementer moueant, atque vterum ipſum deorſum pellant. Itaque frictiones fiunt extremarum partium, plantarum pedum, manuum, ex ſale gemmæ in aceto diſſoluto, coxaxum ligaturæ dolorificæ: cucurbitulæ inguini, iliis, lumbis, pubi, carnoſæ tibiarum parti aptantur. Fumus rerum graueolentium naribus captus, expultricem facultatem ſtimulando præſenti eſt remedio. Vnde & ſternutatoria è caſtoreo puluerato, aut helleboro, in nares indito, quàm citiſſimè opitulantur. Allio cocto & expreſſo additur tantillum aloës, eo imbuitur vmbilicus magno ſucceſſu, quorundam opinione. His accedent propiora remedia, linimenta in collum vteri indita, ſi mulier virũ iam ſit experta: ſuffitus aromatum, ſi virgo ſit. Linimentum erit ex olei moſchati & nardini ana vnc.1. nuc. moſch. ſtyrac. calamith. & ligni aloës ana ʒ.ß. cera addita pauca. Suffitus ex pulueribus aromatũ, benzoini, calam. arom. maioran. & ſimil. in trochi-

Hippo. lib. 1. de morb. mulier. ad finem lib. de loc. in hom. & Gal. cap. 5. lib. 6. de loc. affect.

Suffocationis hyſtericæ curatio.

ſcos ex aqua arthemiſiæ cõpactis. Vbi ægra paroxyſmo liberata, cardiacis recreabitur: tum verò emplaſtrum de galbano cum pauco moſcho vmbilico apponetur. Cæterùm quia dæmonij hoc genus (vt dici ſolet) non niſi ieiunio multo eiicitur, vitandus erit vſus ouorum, carnium, vini, & eorũ quæ multùm nutriunt, & ſemen augent.

Ad Rhagadas. CAP. 60.

RHagades vlcera ſunt [1] ani & vteri deducta in fiſſuras. Sed alia humida & ſanioſa, alia calloſa, nonnulla cancroſa & feruida. Sanioſã primùm [2] ablues ſero lactis; mulſa: deinde conſolidabis tetrapharmaco in roſaceo diſſoluto, medicamentis è lithargyro [3] chalcitide, & metallis. Calloſa remollies œſypo humida, radice lilij, iride Illyrica, quam excipies terebinthina. Alioqui vitellum oui aſſum cum lacte muliebri ſubactũ impones. Vbi feruet & cancri ſuſpitio.

♃. ceruſſæ lotæ, tuthiæ præparatæ & pulueratæ partes æqual. miſce. Aliud.

♃. ſucci portulacæ, lactucæ, plantaginis, pſilij, horum vnius ℥.3. Agitentur in plumbeo mortario piſtillo plumbeo ad craſſitudinem. Aliud.

Valebit etiam ceratũ roſaceum Galeni cum ſucco ſolatri, vnguentum de ceruſſa, de plumbo, quibus tuthia lota & infriata commiſceri debet.

1 Vt hæ partes dehiſcant perĩde ac calloſæ Aquilonia tempeſtate manus.

2 Ad infringendã ſaniei acrimoniam, & vlcus detergendum.

3 Vel vnguẽto diapõpholygos: itẽ ex ceruſſa, pompholyge, adipe ſuillo & aqua plantaginis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ραγάδες fiſſuræ, vel rimæ, quibus partes muſculoſæ veluti proſcinduntur, vt labra quandoque & manus ex vehementi

hementi frigore. Nascuntur ex difficili partu, & violento coïtu: in ano ex vi aliqua. Aliquando in causa est humoris acris affluxus, aut condylomatum inflammatio & distensio, rupta cute. Hæc vlcera vel saniosa sunt, vel callosa, vel cancrosa.

Conueniunt, diapompholygos Nicolai mollitum liquido cerato rosaceo, vbi callus est, mucagine & adipibus emollientibus: si calor est, vitellus oui, succus cancrorum, plantaginis, clymeni, vnguentum de cerussa, de plumbo, lithargyro, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT. LX.

RHagades hiatia sunt vlcuscula, acrium humorum decubitui accepta ferenda. In quibus sanies cumulatur, detersio ex hydromelite ineunda. Callum si contraxerint, cũ medulla cerui, oleo liliorum & cera emolliũtur. Si calor in parte adest, huic oleo rosaceo, vel vitello oui asso cum lacte muliebri subacto subuenitur. At vbi cancrosa labes inuri, cœpta est, vnguentum de plumbo, & similia vsui sunt. Cum interna sunt id genus vitia, iniectiones fiunt ex aqua hordei cum melle rosaceo. Vel ex seri lactis ℥.4. olei ros. ℥.2. tuth. præparat. ℥. ß. alumin. ʒ.2. in mortario & pistillo plumbeis ductis fit vnguentum, cuius portio in aq. hordei dissoluta iniicitur.

De mola. CAP. 61.

MOla cruditas quædam est, & 1 coagulatio materiæ, quam naturalis calor conformare non poteſt, vixque 2 curatur. Vtendum tamen est primùm quidem mollientibus, ex capite de scirrho: deinde iis, quæ partum eiiciunt, & fœ-

1 Rudior, in digestáque moles in vtero ex feminis vitio, siue effœta vi, & sanguinis mẽstrui largiore affluxu cõcepta. Hippoc. lib. de Sterilibus.

2 Aristot. c.7. lib.4. de gener. animal.

tum mortuum excludunt, quales sunt trochisci de myrrha, hermodactyli, & alia eiusmodi. Deinde opus erit manu chirurgica: vt nonnunquam speculum matricis adhibetur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea est naturæ prouidentia, vt calor opifex & formator eorum quæ generantur, nunquam sit otiosus, sed quamlibet materiam in opus aliquod miro artificio ducat, qualecunque tandem sit. Sic Aristoteles in putredine vermes generari scribit, cum humidū substantificū, in quo calor insitus est, dissoluitur, & extrà, calore externo illectum, effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio subiecto deserto intereat, quicquid est benignioris materiæ colligit, eámque effingit in animalculum aliquod, in quo conseruari queat, pro quantitate & qualitate illius materiæ, ex qua nihil maius efficere potest. Quod si eam quasi pro arbitrio tractare non possit, quia aut copiosior, aut minore copia, aut ex diuersis generibus constans, minúsque sequax, monstrum generat, siquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omninò sit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit, inducta quàm maxima fieri poterit, perfectione. Naturæ enim, quæ in perpetua indiuidui successione continuatur, longè satius est creare aliquid, quàm nihil. Hoc idem nostra quidem sententia in vtero generationi à natura destinato fit, à spiritu illo gignitiuo & calore, quem non sine ratione sui domicilij architectum veteres Philosophi appellârunt. Materiam enim conuenientem & tractabilem si repererit ex vtriusque sexus semine, fœtum pulcherrimum ad vtriúsque exemplar diuinitus fabricatur, aut vni magis, quàm alteri similem, pro ratione materiæ & viribus imaginatricis facultatis, tanquam optimi moderatoris. Si verò ipse imbecillior sit, materia autem subiecta qualitate, quantitate, consistentia, aut mixtione alicuius extranei, vt sanguinis crassi, aut alterius succi vitiosi ineptior ad tantam perfectionem, aliquid tamen, ne nihil, generat, siue ani-

matum, siue rude & expers vitæ. Vidimus mulierem, quæ cùm nouem mensium spatio vterum gestâsset, omnibus, quæ in legitimo partu euenire solent, mirificè respondentibus, tandem nihil aliud præter animalia quædam ranis haud absimilia cum multis purgationibus cruentis & corruptis in lucem edidit: aliam, cui carnea moles informis exiit cum fœtu, veluti superfœtatione quadam. F. Valeriola multas protulit & admirandas in huiusmodi partubus obseruationes, maximéque curationem de mola, cui partus quatuor mensium erat alligatus, cùm ipsa iam pro vero fœtu nouem menses in vtero latitâsset. Qui quia materiam hanc copiosissimè & doctissimè tractat, longiori demonstrationi supersedendum putamus, summam generationis tantùm complexi. Primùm carnem hanc informem, & tanquam exiguum quoddam chaos non eodem modo, quo vermes, in vtero generari à calore tantùm coquente, & humore crasso ac viscido, sed ex semine & viri, & mulieris efformari à spiritu illo gignitiuo, indicio sunt membranæ, quibus aliquando integitur, ligamenta, superfœtatio fœtu alligato, incrementum, motus quidam tremulus cum tumore vteri. Quæ omnia concepti fœtus speciem per initia exhibent. Neque vnquam quisquam sine coitu concipi obseruauit. Caussa igitur efficiens erit spiritus ille, qui opificis vices gerit: materia, semen cum multo crasso & spisso sanguine menstruo concreto & indurato: vel (vt ait Hippocr. de Sterilibus) morbosum semen viri & modicum, cum mensium copia: forma, modò perfectior & animata (nam & animalia illa speciem quandam molæ, quòd eodem modo, iisdémque de caussis generentur, esse putamus) modò rudior & expers vitæ, licet augeatur & increscat. Galenus scribit fœtum ita informari in vtero, vt primùm viuat tanquam planta: deinde vt brutum: postremò vt homo: non quòd tot simul formæ in homine contineantur, tanquam Geryone quodam, sed quia cùm quatuor sint naturæ perfectiones, esse nimirum, vt in elementis: viuere, vt in plantis, sentire vt in animalibus, & intelligere, vt in homine, posteriores prioribus continentur, vt numeri minores maioribus. Vt enim vnitas

Mola sine coitu non concipitur.

non est binarius, neque binatius est ternarius, binatius tamen continet vnitatem, & ternarius binarium: ita quod essentiam duntaxat habet, necesse non est vt viuat, neque quod viuit, vt sentiat, aut quod sentit, intelligat. Quod tamen intelligit & sentit, vt homo, necessariò & in rerum natura cohæret, & viuit. Atque hæc vera ratio est cur veteribus homo μικρόκοσμος dicatur. Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, siquidem essentiam cum elemētis, vitam cum plantis, sensum communem cum animalibus, intelligentiam cum formis diuinis habet. Cùm igitur natura ita progrediatur, non vt ex specie aliam speciem procreet, vt ex planta hominem, sed formam perficiat gradatim ascendendo, haud absurdum fortasse fuerit, neque à Galeni sententia alienum in hac portentosa generatione idem fieri. Primùm enim rudis quædam moles gignitur, in qua si natura vitio materiæ, quasi in itinere, intercipiatur, consistit, neque aliud quicquam addit. Sin vlteriùs nullo vitio repugnante progrediatur, paulatim perficit, vt iam videatur stipes, deinde animal. Cuius pro materiæ quantitate & temperamento variè figura immutatur, & corporis effigies. Hinc fortasse ex molis aliæ rudiores, aliæ propiùs ad legitimum fœtum accedentes, aliæ variis animalium imperfectorum figuris effictæ conspiciuntur. Finis autem semper est generatio humanæ naturæ, ad quam perfectionem diuina facultas corporis nostri architectatrix, vteri vitio, colluuie humorum, materiæ ineptitudine, & caloris imbecilliate præpedita, peruenire non potuit, nonnunquam etiam alterato optimo semine ab aere externo, aut vteri intemperie, vt frigore. Locus generationis huius præter vterum nullus est. Tempus & reliqua ferè omnia, vt in legitimo partu. Hinc fit, vt in principio à vero partu distingui non possit. Menses supprimuntur, vterus attollitur, nausea & vomitiones incurrunt, motus in vtero tremulus percipitur, siue sit à mola, siue ab vtero veluti inutile pondus excutere contendente. Quòd si animatum sit, quicquid illud est, difficilius adhuc internoscitur. Certissima signa sunt, primum si tempus legitimi partus excesserit. Nam aliquando gestatur mola decem,

Homo cur μικρόκοσμος appellatus.

Molæ conceptæ certißima signa.

duodecim & plures menſes: aliquando toto vitæ ſpatio, ſæpe foras expellitur primis menſibus. Deinde ſi motus inſtar lapidis percipiatur à latere in latus, non qualis ineſt fœtui, qui calcitrat & circumuoluitur, neque eo tempore, vt menſe 3. in maribus: 4. in fœminis. Præterea ſanguis menſtruus, qui in vterum delabitur, in alimentum non ita abſumitur, ſed corrumpitur, vnde vterum peiùs affici neceſſe eſt, & per conſenſum corpus vniuerſum. Hinc ventris tumor maior & tenſio, color fœdior, appetentia magis deiecta, grauitas difficilior, quàm in vera impraegnatione. Sed nihil adhuc certius, quàm ſi mammæ tumeant ſine lacte. Si initio deprehendatur, non expectandum tempus partus. Sic enim ſæpe incurabilis eſt, aut onere grauata natura propulſatur, ſed exeũdo interficit, aut dolores acerbiſſimos, ſymptωmatáque periculoſa inuehit. Quibus Perpiniani viſa eſt mulier nobilis interiiſſe, cùm molam geſtâſſet duodecim menſibus.

Curatur ſanguinis miſſione, laxatis partibus fotu, medicamentis aperientibus, & iis omnibus, quæ abortum prouocant. Alioqui Chirurgia eſt opus, videndúmque an inſideat ori vteri, an ſuperiore parte, vel ad latera, vt remedia adaptes. Si vel ante, vel poſt veram impraegnationem oriatur, fœtum necat.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXI.

PAuco ſemine, eóque morboſo, ad multum ſanguinem menſtruum concedente, progignitur mola. Calor enim in illo debilis efficit, vt formatrix facultas eam materiam effingere nõ poſſit: vnde manet rudis quædam caro, quæ per ſuas venas non ſecus alitur, ac fœtus. Sed certis quibuſdam ſignis ex Hollerio facilè ediſcendis internoſcitur. Curationem autem recipit menſtrua prouocantibus medicamentis. *Gale. lib. 14. de vſu part.*

De Hernia. CAP. 62.

1 Vt ad diagnosim, prognosim & curationẽ herniæ.

QVæ 1 ad hanc rem pertinent, plurima cap. 18. & sequentibus libri 7. Cornelij Celsi. Multa quoque apud Paulum & Aëtium.

Cæterùm vinculum quoddam membranosum est, vtrinque ab inguinibus procedens, in peritonæũ exporrectum, cuius robore peritonæum confirmatur. Atque hinc omentum & intestina. Relaxatum herniam facit, descendítq; plus, minúsve intestinum & omentum, aliquando in inguina, nonnunquam in scrotum, vnde nomina enterocele & epiplocele.

2 Labore, ictu, casu.

3 Leue, distributioni chyli & secretioni stercoris dicatum, quod à suo mesaræo diuulsum descẽdit. Quãobrem enterocele ferè fit cœci intestini prolapsu, quæ nihil aliud est, quàm apophysis quædã cum mesenterio minimè connexa, & propterea absolutè intestinum dicitur. Comm. in sent. 3. sect. 4. libr. 6. Epid.

Aliquando 2 rupto peritonæo idem fit. Graue malum est, cùm 3 intestinum descẽdit, intestinúmque in scroto conuoluitur. Supprimuntur fæces, regurgitántque in ventrem. Testiculus erythroïde tunica vestitur. Post hanc verò adnata est δάρτος. In superficiem extenditur folliculus genitalis, quod ὄσχεον Græci, scrotum Latini vocant.

Inter erythroïdem & darton, & inter testiculum & erythroïdem, aut etiam in scroto, aquosa sanies, aut aqua colligitur, vnde hydrocele. Nõnunquam soli flatus herniam repræsentant. Id recens natis puerulis sæpe contingit, faciléque discutitur. Varicosus ramex, sarcocele, testiculorum inflammatio, tumor & similia extra rationem herniæ sunt.

Aquosa & ventosa hernia remediis curantur, quæ descripta sunt in ascite & tympanite. In aquosa peculiariter laudatur emplastrum factum è recenti stercore vaccino, & tertia parte pulueris boli armenæ, vel sang. draconis. Laudatur & semuncia pulueris è cremata radice brassicæ. Puluis is incorpore-

tur adipe fuillo vetere. Ad enterocelem & epiplocelem multa remedia ſunt medica, tum quæ per os ſumuntur, tum quæ apponuntur. Sed in primis habenda ratio, vt quod decidit, reponatur. Quies ad multos dies imperetur: molli lecto decumbant, pro ratione corporis, abſtineant clamoribus. Et in 4 egerendo manum apprimāt pubi & ſcroto, ne quid recidat. Faſciæ ſeu loculamenta ſcroti ex panniculis comparentur, ſed ita compactis, vt ſolida ſint. Optimúmque fuerit materiam eiuſmodi faſciarum adſtringentem materiam primùm imbibiſſe. Poſſunt & ex ligno, ferro, aut alioqui ſolidiore materia confici, ſed ita vt interiori parte, qua ſcrotum contingant & inguina, molliori corpore inducantur. Laudatur ſuccus iaceæ 5 vtriúſque. Datur ſingulis diebus manè, quantum teſta oui capiat, cum modico vini albi. Ex eodem ſucco depurato iulepi & ſyrupi comparati poſſunt.

4 Imo danda opera, vt fæces duræ non ſint, ſed molles.

5 Præſertim tamen albæ.

Laudatur pul. & ſuccus radicis conſolidæ maioris, ruſci, omundæ regalis, ſigilli Salomonis, panis cuculi, radicis valerianæ. Pulueris ʒ. I. datur pueris in lacte cocto, addito oui vitello, aut ex ſolo oui vitello. Succis vtemur, vt ſucco iaceæ, eodem modo, ſem. thlaſpi, vermibꝰ terrenis, limatura chalybis, lapide, quem vulgò diament vocant, hepatica trita. Et hæc quidē probata multis. Herbula 6 eſt in ſabuloſis naſcens: ramulos multos in terram ſpargit, foliis minimis & rotundulis, alis follicatis ex viridi flaueſcentibus, per ramulos ſparſis, adſtringente guſtu, ex qua ſuccus expreſſus ſubinde affuſo vino albo, certiſſimum, & aliquoties probatum remedium contra deſcenſum inteſtini. Nam nouem diebus ita

6 Hæc herniaria dicta. Ab aliis herba Holleri.

7 Puerorum pulticulæ ex pane albißimo in tenuißimum puluerem redacto & lacte conficiãtur: quibus melli nõ nihil addi poterit, vt aluꝰ fluat liberiùs.

percurat, vt postea nõ redeat malum. 7 Facilis inuentu Autumno.

Ex radicibus Osmundæ regalis repurgatis fiunt syrupi, qui huic rei conueniant. Radices eiusmodi in nigro vino austero coqui possunt, & inde emplastra fingi. Alioqui vtẽdum erit emplastro Pharmacopolarum contra rupturam. Valet & lenticula aquæ trita & alligata, similiter & cicuta valet, radix pẽtaphylli sicca trita ʒ.põdere ex vino data. Semũcia foliorum equiseti tritorum ex aqua calida. Parabile emplastrum ex ℥. I. bdelij, manè quidẽ subacta cum saliua hominis: vespere verò cum vino austero. Radix cyperi, arnoglossi, aristolochiæ longæ & rotundæ in emplastrum formata, & trita prius, deinde data potui.

Emplastrum.

♃. mastichis, corticis thuris, nucis cupressi, myrrhæ, sarcocollæ, glutinis piscis (vsblach vocant, & ichthyocollam) ana ℥.ß. ichthyocolla in aceto dissoluatur, reliqua trita misceãtur, extendantur in aluta.

E nucibus cupressi & gallis immaturis ad consumptionem coctis emplastra fiunt parabilia, quæ in mensem relinquantur, nisi superueniat dolor. Liquor autem, in quo coxerint, potui datur.

Probatissimum istud est Octauio. ♃ balaustiorum ℥. I. ß. gallarum ℥. ß. radicis asphodeli, radicis narcissi, aut (si hæ radices desunt) radicis arnoglossi & betæ, loco personatæ, ana ℥. I. ß. coquantur in vino, tundantur in emplastrum, subigantur.

Aliud.

♃. spumæ argenti vehementer combustæ ℥. 9. aceti ℔. 2. & ℥. 3. olei cydoniorum ℔. ß. succi planta-

ginis ℥. 2. Spuma argenti in aceto extinguatur, etiamdum feruens: deinde teratur. Tum adiecto oleo & succo, perpetuò agitando fiat decoctio secũdum artem, vt habeas emplastrum, quod quidem diebus continuis adhibetur.

Aliud emplastrum.

℞. thuris, mastichis, sarcocollæ, acaciæ, lapidis hæmatitis, mummiæ, tracaganthi, gummi arabici, terræ sigillatæ ana ʒ.3. boli armenæ, gallæ, lithargyri, balaustiorum, nucis cupressi, malicorij, aristolochiæ longæ & rotundæ, corticis olibani, rosarum, radicis vtriúsq; consolidæ, orobi, siliginis, sambuci, cyperi ana ℥.ß. picis naualis ʒ.2. ß. Colophoniæ, resinæ pini, terebinthinæ ana ℥. 1. visci querni ℥. 1. ß. ceræ ʒ. 2. pilorum leporis vstorum ʒ.4. olei, in quo ficus pingues incoctæ sint, ℥. ß. fiant magdaleones secundum artem, de quibus portio extendatur in aluta, applicetur. Quòd si his remediis nihil proficitur, ad Chirurgiam veniendum est, quam ex 6. Pauli, 7. Celsi, & recentioribus colliges.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ad ossa pubis non perforatur peritonæum, sed productio quædam illius descẽdit in scrotum, per cuius meatum vasa spermatica, arteria scilicet & vena, perreptãt ad testes, & per eundem locum eiaculatoria ascendunt, vt inserantur collo pudendi. In hac productione multi tumores fiunt, quos Græci κήλας vocant, modò in scroto, modò supra scrotum, qua parte in illud descendit. Quorum omnium causa est vel flatus, aut aqua ibi contenta, aut caro, aut tumor venarum varicosus: vel delapsa pars aliqua ex iis, quæ intra peritonæum continentur, vt intestinum & epiploon. Idque fit vel rupto peritonęo, vel relaxato & hiante. Ex omnibus autem intestinis so-

Hernia fit producto tãtum non rupto, peritonæo.

lum ileon, in quo chylus semper continetur, procidit. Nam rectum in anum, cum relaxatur, descendit. Colum alligatum est renibus, & altiùs ascendit ad ventriculum. Ieiuna & tenuia intestina sublimiora sunt. Ileon itaque tantùm superest, vel cæcum. Neque enim de duodeno vlla dubitatio. Duo igitur in his affectibus statim initio distinguenda sunt, an sit aqua, vel flatus, vel caro, vel varicosus ramex: in mulieribus, laxatio foraminis ligamēti descendentis ad internam partem inguinis: aut ileon delapsum, vel epiploon: nonnulli addunt musculos ruptos epigastrij. Deinde si quid descenderit, qua parte sit, & an ruptione, an relaxatione id fiat. Si aqua fuerit, hydrocele: si flatus, pneumatocele: si caro, sarcocele: si varices, cirsocele: si ileon, enterocele: si epiploon, epiplocele nominatur. A situ verò partium, bubonocele, in inguine: oscheocele in scroto dicitur. Quibusdam testiculus in inguen translatus imposuit, vt herniam crederent. Aliquando etiam hi affectus inter se complicantur. Sæpe vehementi imaginatione libidinosis colligitur semen inter tunicas testiculi, vt videatur quædam esse sarcocele, aut hydrocele. In quibus omnibus cauendum, ne iudicando fallamur. Primùm in hernia aquosa cognoscenda omnis aditus lucis intercludatur, & obiecta candelâ cerea, videatur nunquid pelluceat. Est enim aliquando durities, quæ plenitudine & tensione fallit, vt videatur esse carnosa, aut intestinalis, sed pelluciditas fraudem detegit. Sed quia pelluciditas conuenit etiam flatuosæ, ad leuitatem respiciendum. Nam aquosa obscurior est & grauior, quàm flatuosa. Vbi constiterit de aqua, videndum quo loco contineatur. Qua in re veteres satis perplexi & confusi videntur. Galenus de tumoribus scribit in tunicis, quæ testes ambiunt, contineri. Paulus in corporibus scrotum implicantibus. Celsus integris membranis colligi: alij ruptis etiam & relaxatis. Alii modò intra tunicas, modò intra membranas. Si inter tunicas, vel inter summam & mediam, vel mediam & imam. De loco certè & ad prædictioné, & ad curationem non est ambigendum. Nam aliquando in superficiali scroto continetur: aliquando profundiùs. Sed cùm testiculus duabus tuni-

Ileon solum, vel cæcū procidit in hernia.

Hydrocele.
Pneumatocle
Sarcocele.
Cirsosele.
Enterocele
Epiplocele.
Bubonocele.
Oscheocele.

Seminis collectio inter testiculi tunicas herniam ementitur.

Aqua quo loco in hydrocele contineatur.

cis insignibus inuoluatur, erythroide, quā sequitur dartos, ferè semper hydrocele fit, vel inter has duas, vel in toto scroto. Hîc totum scrotum intumescit sine rugis, vesicæ inflatæ simile. Illîc tumor tantùm in testiculo percipitur, videtúrque rotundus & tensus rugato & laxiore scroto. Aliquādo, vt Paulus scribit, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, quæ supern ascitur, veluti atheroma quoddam, aut steatoma, vt videatur esse tertius testiculus. Quinetiam videre contigit in puero Tydographi filio tertium testiculum. Nec desunt, qui asserant quibusdam familiis peculiare esse, vt tertium habeant testiculum. In mulieribus Aëtius tumorem aquosum fieri scribit circa pudendi alas inflationi similem, debilem, mollem, vt humor fluctuans appareat, modò in vna parte, modò in vtráque tantùm. His perspectis de humoris natura cogitandum, an tenuis, an albugineus, an sanguineus & fæculentus, vt naturæ humoris remedia adaptētur. Si ægro vēter tumeat, symptoma est hydropis. In pneumatocele similia omnia, nisi quòd, vt dixi, perspicuitas & leuitas maior adest, quia dilatatio fit à flatulento spiritu. Fit aliquando vel in quatuor vasis testiculos alentibus, vel in arteriis darton intercurrentibus. Ille durior, nec compressu digitorum euanescit, recipítque curationem: hic oppresso digito intrò recurrit & euanescit, víxq; curatur, periculo ab incessabili sāguinis profluuio imminente. Fit sine hydrope, & cum hydrope. Sarcocele, tumore, duritie & colore vbique sui simili dignoscitur. Est enim tumor rotundus, oblongus, durus, formam testiculi referens, qui longo tempore pedetentim increuit. Quibus duobus ab enterocele distinguitur, quę mollior est & repentè oborta. Fit à carne duriore in aliqua scroti parte nata. Galenus ad scirrhum refert. Aliquando testiculi, aliquādo nerui, à quibus testes dependent, indurantur, aut inter tunicas caro illa generatur. Causæ sunt, fluxio, ictus, succisio ramicis non rectè curata, & similia, quæ scirrhos procreant. Cirsocele, id est, varicosus ramex, cum venę intumescunt testiculum nutrientes. Sentitur diuersitas tumorum & paruitas in epidydymide & vasis spermaticis, quæ sunt veluti conglo-

Paul. Aeg. cap. 45. lib. 6.

Sarcocele ab enterocele duobus modis distincta.

merata & intorta. Paulus vasorum aut darti dilatationem κιρσὸς, id est, varices simplici vocabulo appellat: eorum verò, quæ testiculum nutriunt, κιρσοκήλην. Celsus ex loci varietate quatuor differentias facit, omnésq; vno nomine comprehendit. In enterocele signa sunt, tumor mollis, repentè natus. Augetur vel minuitur pro ratione materiæ collectæ. Clamore & cibi satietate crescit, frigore contrahitur, scrotum multùm distentum apparet, magis in vna, quàm altera parte. Tactu sæpe discernuntur excreméta indurata, nec excerni possunt, vt videatur iliaca passio. Cùm ad inguen retruditur, murmur flatulẽtum percipitur. Quod fit, cum æger supinus iacet, & quiescit. In epiplocele percipitur veluti strophiolum molliusculum, lubricum, inæquale: tumor paruus, frequentiùs in osse pubis, quàm scroto. Idem semper manet, siue à cibo, siue ante cibum, & quouis modo collocetur, aut hûc & illûc moueatur corpus, nec retento spiritu adeo increscit. In his duobus videndum an ruptum sit peritonæum, an relaxatum. Ruptura fit in lateribus ossis ilium post saltum, ictum, vehementẽ corporis contorsionem. Initio tumor paruus, progressu temporis augetur. Paulatim enim magis disrumpitur peritonæum. Quæ tumorem faciunt, in summa cute apparent, quia extra peritonæum dilapsa sunt, atque à sola cute integuntur, magísque suprà scrotum. Dolor punctorius sequitur, & quasi lacerans. Contrà in relaxatione. Tumorẽ enim efficientia cum maiore renixu sentiuntur, quia intendunt meatum illum peritonæi, per quem vasa & musculi cremasteres descendunt, videntúrq; esse in secundo vase, que vbi in ventrem recipiuntur, tumor cessat. Si vel omentum, vel ileon remaneat in illo meatu, nec perueniat ad scrotum, bubonocele erit, in ipso nimirùm inguine affectu cõsistente. In mulieribus fit ob fœtus magnitudinem aut multitudinem Alioqui raro hernia laborãt, quòd peritonæum firmius continendo fœtui habeant. Omnium periculosissima enterocele, præsertim si reduci nequeat intestinũ. Sinistra parte adhuc grauior, vbi colum conuolutum desinit in rectum, & multa intestina tenuia incumbunt. Quibusdam inde singultuosæ febres, in quibus reposito intestino, mors acceleratur.

Enterocele signa.

Peritonæi rupti nota à signis eiusdem relaxati distincta.

Enterocele omnium grauissima, præsertim si sinistræ parti incumbat.

In aliis non reposito, gangræna. Experientia etiam docuit paulò pòst mori, quibus vi reponitur.

Carnosa insignis nō curatur, sed testiculus extrahendus. Neque cirsocele, sed minùs molesta est. Epiloon ob mollitiem vix reducitur. Remedia adhibenda vacuato ventre à stercore & flatu, blando clystêre aut medicamento. Inunctiones, sacculi, ligamenta, subligaculum, decocta, emplastra. Extremum remedium in ferro. Alij aperiunt ventrem ad intestina, vt dissito retrahatur intestinum. Id fit supra ilia, via ad vasa spermatica, quæ proinde separantur, & peritonæi locus constringitur, nō colligatur, ne impediatur generatio. Periculosum certè remedium, & sæpe frustrà tentatum: ex quo gangræna oritur & mors, vt cuidam in suburbio sancti Germani. Alij sectionem faciunt ad ilia: vbi alligant productionē illam peritonæi simul cum vasis spermaticis. Deinde curant vulnus callo illîc obducto. Alij id faciunt puncto vocato aureo in ilibus, quà permeant vasa spermatica, acu ducta, & exceptis vinculo vasis illis & vicinis corporibus. Experimentum fit contrectato & deorsum tracto testiculo, vt intelligas, an sit vas spermaticū. Et certè si quis vasis illis non ligatis constringere posset peritonæum, neque testiculus excidendus esset, neque impediretur generatio. In aquoso quoque ramice si nihil efficitur fomentis, cataplasmatis, emplastris, diæta, purgationibus, ad incisionem, punctionem, cultellum, cauterium actuale, potentiale veniendum. Habita tamen ratione corporis, viscerum, partis affectæ, & multis diebus præparato ægro, ad mēsem aut 40. dies adhibitis emplastris superiori parti, quà humor defluit. Sectio periculosa è cultello. Multis gangræna inde mota, atq; inde mors.

Sarcocele insignis nō curatur.

Melius cauterium potentiale, & alia remedia. Anno 1555. mense Martio in suburbio sancti Germani, nobili cuidam cultello aperta hernia aquosa, vnde in gangrænam, dolorem intolerabilem febrem & delirium incidit, vnde mors ab omnibus expectabatur. Exclusa multa aqua per vrethram, concisa magna parte gangrænæ, cōualuit præter expectationem. Cauendum quoque, ne assiduo fotu excoquatur testiculus & corrumpatur, vt vidimus contigisse in aquoso ramice.

Hernia aquosa aperta salutaris.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXII.

HErniarum frequentissima enterocele non peritonæi solius, sed ipsius quoque tendinis eius musculi, cui peritonæos tunica innititur, morbus est, isque in situ, ob intestini ad alterutrum inguen, aut ad scrotum prolapsum. Hic si negligatur, testiculi corruptelam affert, vt ad curationem hic quoque sit auferendus. Purgato corpore clysteribus (qui minore quantitate, sed irritante facultate, imperari debent, ne portio in prolapsum intestinum feratur) vel catharticis, adeóque prægresso fotu instino reposito, sumpta & admota adstringētia proderunt. Itaque ex conseru. symphyti maioris, cortic. citr. condît. cum puluere osmundæ regal. bol. arm. terr. sigill. rosf. rub. mastich. & similib. condîta parātur. Admouentur hæc.

♃. mastich. sarcocoll. glut. pisc. ana ℥ ß. radic. consolid. maior. osmund. reg. sigill. Salom. ana ʒ. 2. Dissoluantur gummi in aceto: radices bene purgentur, cum oleo de spica & costino f. emplastrum, quod pinsatur cum saliua limacum.

Vtilissimum quoque est emplastrum è limacibus tritis cum thure, mastiche, bdellio, Item.

♃. massæ emplastri contra rupturam ℥. ß. mastich. sarcocoll. glutin. pisc. ana ʒ. 2. cum oleo mastich. & costin. fi. emplastr.

Priusquam applicetur, vngatur locus pinguedine cerui. Mirabilis est Hollerianæ herbæ, herniariā propterea appellant, ad hunc affectum profligandum efficacia. Eius aquæ stillatitiæ arte Chymica extractæ vnico haustu, cùm tentata alia remedia non responderent, paucis abhinc diebus curatus est adolescēs in gymnasio Haricuriano, cui citatior sal-

tus insignem herniam conciliârat. Admotum autem emplastrum huiusmodi.

♃. emplastr. contr. rupt. & de grat. dei ana ℥.1. sang. drac. puluer. radic. osmund. regal. oliban. puluerat. an. ʒ.2. cum modico olei myrtill. molliātur in igne, & f. emplast. super alutam.

De arthritide. C A P. 63.

CVratio in 1 vacuando & roborando. Vacuamus & repellendo, & diuertendo, & propriè vacuando in cautionem, & initio morbi, etiam si arthritis frigida est. Si quidem nihil aliud prohibet, detrahendus sanguis est. Ischio, id est, coxa, vel crure laborante 2 venas brachij diuidimus. Et, si quidẽ fluxio est à capite, 3 mediam: si à reliquo, corpore basilicam.

1 Arthritis enim ex humoris morbifici copia & articuli imbecillitate nascitur.

2 Ad prohibẽdũ morbificæ materiæ generationẽ, & ad fluentis reuulsionem.

4 Hippocrates non satis manifesta ratione venas post aures aperit, vbi coxendix afficitur. Arabes vehementer laudant phlebotomiam ex interuallo annularis & parui digiti.

Brachiis laborantibus deplendus sanguis est è crure, & perpetuò secundum rectitudinem. In coxendice post phlebotomiam è brachio, venam poplitis & malleoli incidere oportet. Multò magis, si sanguis in causa est.

3 Et hepatis & viscerum ratio habebatur.

4 Aph. 22. sect. 5. Lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

Quòd si dextrum crus, dextrum item brachium laboret, è sinistris membris vena secanda est. Si verò in omnia membra dolor sparsus est, ex eo, quod minùs laborat.

Purgatio.

In biliosa arthritide & serosa Arabes 6 fortioribus catharticis vtuntur. Alij primùm quidem leuioribus, vt cassia: deinde fortioribus. Melius fuerit

6 Vt diacarthamo, electario de succo rosarum.

7 Vt caßiâ, catholicô, syr.rof.pallidarum laxatiuo.

8 Ad deriuationē materiæ.

9 Nam melāchholicos ex Hippocrate ferio purgare oportet.

10 Hippoc. libr. de affectionibus.

partem materiæ leui 7 pharmaco repurgare. Quod est reliquum, partim 8 vrinis, partim sudoribus excludendum.

In pituitosa aluus magis ducenda, vt cum 9 melancholia in vitio est. Solo 10 potu lactis asinini, & decocto radicis graminis dulcorato cum modico saccharo, calidæ arthritides internæ curantur. Purgationes ex superioribus repetendæ sunt, & maximè ex morbis capitis. Peculiariter laudatur purgatio, quæ fit ex hermodactylis. Græcis & Arabibus pilulæ sunt de hermodactylis paratæ in officinis: maiores, in causa frigida: minores, in causa calida. Minoribus rhabarbarum: maioribus agaricum adiicies, vt massæ pilularum ℨ.1. sit, reliquorum ℈.1. Græci hoc modo.

11 Vel. ♃. aloës, hermodactyl. myrobala. turbit. colocynthid. sagapeni ana ℨ.6. castorei, sarcocollæ, opopanacis, euphorbij, rutæ agrest. ana ℨ.3. cum succo braßicæ f. massa.

♃. 11 hermodactyl. ℥.ß. anisi, cumini, piperis communis & longi, croci, medull. sem. carthami ana ℈.1. moschi Gra.2. cum aqua saluiæ fiat massa. Dosis ℈.4. ex hydromelite. Arabes hoc. ♃. hermodactylorum ℨ.3.ß. cumini, zinziberis ana ℈.1. trita incorporentur cum melle. Datur cum aqua tepida. Hæc in pituita magis conueniunt. In biliosa singulis dosibus grana duo aut tria dacrydij adiici possunt. In biliosa hoc modo componunt.

♃. aloës ℨ.1. dacrydij Gr.15. rosarum rubraruum, sem. apij & fœniculi ana ℈.ß. hermodactyl. ℨ.3. mastichis ℨ.2. rhabarbari ℨ.1. sacchari ℨ.3. Fiat puluis, detur ex aqua calida.

Vtuntur electario de succo rosarum & diacydonio cathartico in biliosa. In pituitosa ℥. ß. turbith gummosi in lacte cocti, vt expreßio bibatur. Neq; reformidant ℈.1. dacrydij cum saccharo rosato.

Compar-

Comparant & pilulas ex ʒ.ʒ. sarcocollæ, serapini vel opopanacis. Sed vidēdum in vsu fortium pharmacorum, ne æger macilento sit corpore, virtute non ita firma, maximè ventriculi & intestinorum. Periculum enim inde fit, ne citetur dysenteria. Et hermodactylus natura sua stomachum lædit. Propterea quidam è veteribus non radice, sed herba eius vtebantur: nihilominus adiectis, quæ stomachum roborant.

Alexāder loco hermodactyli corronopodio herba vtebatur.

Plurimùm laudantur hæ pilulæ, nec stomachum lædunt.

♃. agar. ʒ.i. nucis moschatæ, zinziberis ana ℈.ß. infundantur in aqua mēthæ. Fiat leuis feruor super calidos cineres. Materiæ expressæ adde rhabarbari ℈.4. pul. hieræ diacoloc. ʒ.i.ß. dacrydij ℈.ß. cū infusione, ex aqua mēthæ fiāt pilulæ. Dosis ʒ.i. vel ℈.4.

Quinque topicorum scopi. Topica sunt, vt 12 dolorem leniant, 13 repellant, 14 coquant, 15 discutiant, 16 roborent. Celebre iam olim, nunc etiam frequentatum remedium,

♃. 17 medullæ panis P.i. dissoluatur in lacte calido muliebri, bubulo, vel ouillo, cui adde croci ʒ.ß. Et si vehemens dolor fuerit & calor, adde opij à ʒ.i. ad ʒ.2. plus minúsve.

♃. tria 18 albumina ouorum benè agitata & despumata cū ℥.i. olei rosati, misce. Linteola in medicamento madefacta applica. Aliud.

12 Temperatiōe humoris, & habitus restitutione.
13 Incrassādo, acrimoniam infringendo.
14 Pepasmū mitificando inducant.
15 Inaspectabilē purgationem & diaphoresim faciendo.
16 Partē nimirùm infirmam.
17 At ineūte morbo sumes micam panis siliginei q. s. maceretur in aqua rosacea: deinde coquatur in lacte vaccino f. cataplasma. At si pars sit rubore suffusa. ♃. aquæ plātag. et solani ℔.ß. aceti ℥.i. ībuta splenia eo oxycrato parti admoueantur. Deinde parari poterit cataplasma ex foliis hyoscyami in lacte bubulo coctis, quod mirificè proderit. *18 Ouorum albumina non æquè prosunt. Nam exitu prohibent humorem.*

♃.cerussæ ℥.2. dissolue in aqua endiuiæ & modico aceti, fiat liquidum vnguentū. Quòd si ad narcotica per doloris vehementiam deueniendū est.

♃.ol.rosʒ.℥.4.opij ʒ.2.concorporentur. Aliud.

♃.butyri recen.℥.2.mandragoræ subtilissimę tritæ ʒ.1.misce.

♃.lactis muliebris ℥.2. opij ʒ.ß. Alia sunt etiam aliis locis descripta. Sola aquæ frigidissimè perfusio, vel niuis, aliquando satis esse potest.

Verbasci flores & folia, lenticula palustris, psiliū, nymphea, violaria, portulaca & similia trita per se, vel cum rosaceo, apponuntur calida. A quibus leuiter digerentibus vtendum est, vt cerato ex oleo chamæmelino, anethino, de liliis, & similibus.

In frigida conuenit oleum, in quo enula, aristolochia, gentiana, nepitha, rosmar.iua, id est, chamæpithys, saluia, maiorana, coxerint. Leuius, in quo radix althææ, vulpes, vermes terreni incocti sint. Laudatur & oleum raphaninū, aut in quo 19 galbanum liquefactum sit. Oleum de terebinthina, oleum expressum è granis tritici, vel nuce moschata in lamina ferrea candente, quibus aliquando axungiæ commiscentur. Arthritidem frigidam & ventosam fotus ex decocto origani, meliloti, chamæmeli, & spongia eodem decocto imbuta, patientíq; loco applicita, percurat.

Laudatur plurimùm 20 humana & vrsina. Oleū, in quo folia ebuli coxerint, vel succus radicis eius.

Sunt qui dolentem locum primùm quidem frigidissima perfundunt, ídquę diutiùs: deinde è petroleo fouent.

19 Imò Castoreū ipsum si dissoluatur in oleo lumbricorum mirificè confert ad frigidam arthritidem.

20 Vt. ♃. axungiæ humanæ ℔.1. fol.lauri, chamæpytheos, saluiæ, maioranæ an. M. ß. Coquātur ī balneo mariæ. Deinde illinatur locus affectus.

Quædam occulta proprietate prosunt, qualia

ſunt oſſa comminuta potui data. Deplume caput miluij crematum & tritum, corium canis marini admotum loco, corium torpedinis, ſtercus, vt cum adipe vrſino fiat vnguentum.

Pulli ciconię, pulli cigni in oleo coćti, vt oleo medulla ceruina miſceatur. Hiſtoria eſt Sexti Pompei, qui pedibus immiſsis aceruo tritici perſanatus eſt:
21 quod remedium poſtea Medici ſequuti ſunt. 21 *Minimè tamē probādū eſt id remediū, ſi frigida ſit arthritis.*

In tophis caſeus inueteratus, acris, maceratus in decocto cruris ſuilli ſalſi, vt inde fiat emplaſtrum.

Stercus caprinum in oxycrato diſſolutum cum farina hordeacea. Sed hæc durioribus corporibus. In mollioribus axungiæ, radices althææ commiſcendæ ſunt. Aliud.

♃. collæ, id eſt, viſci, terebinthinæ, ceræ ana ℨ.1. galbani ℨ.3. liquefactis vtitor.

Vſus mythridatij & theriacæ poſt bene purgatum corpus.

Laudātur Græcis & Arabibus balnea, ſi nullum viſcus infirmum eſt, ſi vacuatum corpus, remiſsionis tempore munita priùs ægra parte ex puluere boli armenæ. Incorporato in oui albumine, vel hoc medicamento.

♃. corticis granatorum, ſumach ana P.2. Coquātur ad mollitiem. Incorporentur cum P.3. farinæ hordei & ſucci ſemperuiui, applicentur loco. Hæc autem, ne balneo liquefactus humor in partem infirmam defluat. Quibus remediis & in repellendo vti licet in fine morbi, & ad cautionem. Origanum, menthaſtrum, nepitha in aqua ſalſa diu coquātur. Inde fit fotus, vel vna parte ſalis, tribus aquæ & olei mixtis, locus affricatur.

Abstinentia vini multos sanauit. Balnea quoque naturalia ad cautionem conueniunt.

Vere & Autumno podagræ excitantur, Aprili ferè & Septembri. Itaque priùs cauendum est. Humor ferè calidior chiragræ: frigidior podagræ.

22 Ischiadicos vt cures, primùm quidem (si nihil te auocet) iis vomitũ imperabis, neq; medicamẽtũ purgãs præscribes. Deinde ad clysteres lenientes, hĩc acres, veniendũ est. Postea verò cum materia pugnãdũ est. Admouẽdorũ cataplasmatum materiã vide lib. 10. κτ] τόπους.

In [22] Ischiadicis venæ sectio, vt priùs, ita & purgatio.

Clysteres acres, cucurbitulæ loco affixæ. Repellentibus abstinendũ. Fortioribus remediis vtendũ, phœnigmis, hiberide, nasturtio, dracũtio, batrachio, & similibus. Cauterio, incisione cũ ferro, vt in Eupolemo Hipp. fieri oportuit initio lib. 5. Epid. Hæc eadẽ reliquis arthriticis, vbi cõtumacius malum est. Inuentum quoq; hoc remedium est, vt superiori parte, qua humor influit in articulum, caro nudaretur, venæ hamulo exciperentur, vinculis interceptæ secarentur, atque ita via fluxioni præciditur. Plurima remedia scripta inuenies apud Aëtium.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ossa inter se connectuntur tribus modis in vniuersum: vel enim inuicẽ coalescunt, modò sine alicuius materiæ interuentu, vt in mollioribus & fungosis: modò intercedente aliqua materiâ, vt in duris & siccis, per symphysin: vel ita committuntur inter se, vt obscurũ habeant & difficilem motum per synarthrωsim: vel manifestum & euidentem, per diarthrωsim. In prima cõnexione articulorũ dolores nõ fiunt. In secunda raro, nisi tophi & œdematosi tumores, vt in articulationibus carpi, aut metacarpij. Tertia arthritidis sedes est, inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur à perioſtio, & proinde sensum habent, ex quibus omnibus firmatur articulus. Vnde dolor vehemẽtissimus excitatur, si qua materia illîc intercipiatur, siue acrimoniâ, vt bilis: siue frigiditate, vt pituita: siue asperitate, vt gypsea: siue distensione membranarum &

ligamentorũ, aut inflammatione, quod ab omnibus humoribus fieri poteſt, ſanguine, pituita, & vtráq; bile cum propriis ſymptomatis cuiúſq; humoris. Oportet autẽ intra ipſum articulum contineri, antequam verè dicatur arthritis. Si enim vel ſola intemperies adſit, vel humor diffuſus per carnem partéſq; circumiacentes, diuerſa eſt affectio. Nam quòd Hipp. ſcripſit articulorũ dolores fieri in ſiccitatibus, id non eſt intelligendum de arthritide, vt ſcribit Galenus, ſed dolore, & dfficili motu, qui fit abſumpta humiditate, niſi quis omnes articulorum dolores hoc nomine complecti velit, aut eum locum interpretari de bilioſa arthritide, quę fit immodicè calida temporis conſtitutione, aut ſicca, quibus infirmis redditis articulis talis humor defluit. Imò Galenus podagræ materiam contineri tantùm vult in articulis & ligamentis, quæ tẽduntur, non neruis & tendonibus, quæ duntaxat ad tenſionẽ aliorum contenduntur: argumento, quòd inde non fuit viſa conuulſio. Fluxionem enim humoris ſuſcipiunt, primùm quidem loca articulationum, deinceps omnia ad cutem vſque circunſtantia. Veriſimile tamen non eſt materiam ad articulum confluentẽ imbibi, & duriſſimis ligamentis, non mollioribus neruis, & tendinibus. Proinde Aëtius non ſolùm diſtẽdi, ſed permadeſcere ſcribit. Materia hæc aliquando tenuis eſt, aliquando craſſa vel tenax, nonnunquam ſimul & craſſa & tenax, aut etiam gypſea, reſoluta tenuiore parte. Colligitur enim duobus modis, per affluxionem ab aliis partibus, & per congeſtionem malè concoquente parte. Hæc naturam partium retinet, niſi quòd mora & dolore incaleſcit, & aliunde nouam materiam recipit. Per congeſtionem magis fit in morbo Gallico ſine tumore, cum dolore totius perioſtij. Quæ fit per defluxionem, ferè materiam mixtam habet, & diſtentione, ac calore concepto potius dolorem parit, noménq; accipit à parte affecta. In pedibus, podagra: in manibus, chiragra: in coxis, iſchias: in multis ſimul articulis verè & propriè arthritis nuncupatur. Tria igitur hîc conſideranda: pars, quæ recipit: origo fluxionis, & via, per quam fit. In parte neceſſe eſt imbecillitatem eſſe, alioqui nunquam admitteret fluxionem. Et contrahitur contagione ſeminaria à

Arthritis non fit, niſi humore iam articulũ obſidente.

Aëtius ca. 7. Tetrabibl. 3. Serm. 4.

Tria in arthritide conſideranda.

parentibus podagricis, in quibus semen erat vitiatũ: deinde venere: postremò consuetudine fluxionis, & qualibet intemperie, aut laxitate. Non tamen necesse est, si adsit hæc imbecillitas, articulatem morbum generari, si in vita æger nihil deliquerit, vt ait Galenus. Nã humor non influet, si corpus liberum sit cruditatibus. Vnde etiã Poëtæ Græci podagram Bacchi & Veneris filiam esse finxerunt. Hippocrates quoque ob eandem causam eunuchos, mulieres, pueros ante vsum venereorum podagrâ non laborare dixit. Quod intelligendum est, modò temperanter viuant. Nouimus tamen eunuchum Podagricum, eúmque vehementer. Seneca quoque epistolâ quadã inuehitur in mulieres, quæ per luxum Hippocratem mendacem fecerint. Sed reuera mulieres multò rariùs eo morbo corripiuntur, quàm viri, ob menstruam purgationem. Et si laborent sæpiùs menstrua defecerunt, vel pauciora sunt quàm prohibendis borbis cõueniant. Alioqui vitam maximè immoderatam esse oportet. In pueris autem, cum ad pubertatem peruenerunt, naturalis est motus seminis, vnde rarescit corpus & relaxatur. Accedente venere, concussio, motus, concalfactio articulorum, ex quo celeriùs eò materia decumbit. Atque etiam inde fit vt podagrici magna ex parte sint salaces, tum ob assuetudinem, tum ob frequentiorem neruorum rigorem atque intensionem. Adde quòd crebro in dorsum decubitu humores ad partes genitales cõfluunt. Ob ídque duo præcipua remedia podagræ futuræ esse putamus, abstinentiã à venere & vitam frugalem. Seminaria autem quatuor, imbecillitatem hæreditariam: Venerem: vinum præsertim forte: & cruditatem ex intemperata vita. Origo defluxionis est à capite, vel hepate. Illîc intra tunicas tendonum per foramen nucæ pituita exudat, quæ per palatum, aut nares expurgari debebat. Hîc verò cùm venæ magnæ & hepar copiâ grauantur, quam cõtinere non possunt, aut irritantur qualitate aliqua vitiosa. Sic vel à plenitudine & redũdantia venarum fiunt defluxiones in articulos, vel à recrementis aliarum partium, vt cerebri. A capite autem defluxionem fieri intelligimus, si grauitas capitis & ceruicis præcesserit, sæpéque frigus vel horror paruus sentitur.

Podagra Bacchi & veneris filia.

Arthritide mulieres cur rariùs corripiantur.

Arthritidis futuræ duo præcipua remedia.

Arthritidis quatuor seminaria.

A venis magnis internis, si citra hæc dolor prehendat partem aliquam, sed cum febricula, vel aliqua inæqualitate fiat, pars citò intumescat, rubeat, doleat, ab vna parte in aliam moueatur. Quibus autem viis fiat huiusmodi fluxio, non eadem est omnium sententia. Alij à capite sub cute materiam per summa corporis in extimas partes influere aiunt. Alij negant, quòd cùm sit fluxionis species, partibus robustis ad imbecilliores sua excrementa transmittentibus, probabilius sit non solùm secundum membranas neruósq;, sed etiã per vasa, id est, venas & arterias eam fieri. Sed hoc vt verissimum est fluxione orta ab hepate, ita minùs consentaneum, cum pituita è cerebri ventriculis per spinalem medullam delabitur. Sic enim oporteret materiam è venis egressam rursus venas subire. Fluxionis modus est, quasi inundatio aluei & eluuies quædã in cauitatem articulorum, & partes vicinas. Sed cum per musculos fit transitus, dolor non percipitur ob laxitatem. Raróque defluxio syncera est à venis, cùm in his humores omnes contineãtur. Sæpiùs si vel à recrementis cerebri oriatur, vel per cõgestionem fiat, humor syncerus est. Podagra fit modò in articulo maioris digiti pedis, modò calcanei extremo, aut cauo pedis. A pedibus paulatim ad genua progreditur: hinc ad coxam & fœmorum iuncturas, postremò ad manus, vertebras humerorum & maxillarum. Coxendicus tamen dolor sæpe fit multis, qui podagra nunquam laborârunt, fortasse à recrementis illius partis illîc congestis, vel in eam tantùm partem defluxis. Dolor profundus est, & cum mouetur crus, sentitur. Caussa quãdoque est eluxatio, aut dissectio ligamenti, quod à periostio nascitur. In mulieribus à partu, aut cum vterum gerunt, dolor in parte interna inguinis, & magis ad interiorem partem, quàm exteriorem, cõtinuus quoque, siue crus moueatur, siue quiescat, non est coxendicus, sed à ligamentis vteri ob flatum, retractionem, refrigerationem, cõtortionem vteri, & similia. Humor vitiosus deprehẽditur tribus potissimùm modis, doloris propoietate: antecedentib. vt victu, anni cõstitutione, ætate, regione tẽperamẽto: postremò cuiúsq; humoris effectu. Multus enĩ humor distẽdit: acris erodit, calidus calefacit, & frigidus refrigerat. Qualis quoq; aër est, tales in corpore generat hu-

Fluxionis modus in arthritide qualis.

Humoris vitiosi in arthritide dignoscẽdi tres modi.

vt & cibus,& temperamentum,& ætas. A sanguine color rubens, dolor pulsatorius, vehemens, tumor non solùm venarum, sed totius particulæ. Neque refrigerantia admodum, neque calfacientia tolerant. Accessiones quotidianæ minùs diuturnæ, quàm à pituita. A bilioso sanguine multi caloris sensus, irritatio à calidis, à mitigantibus remissio: color subpallidus, subrubeus, quandoque flauo permixtus, nullus euidens tumor. Si locus tangatur, facilè sanguis subterfugit, citiùs ab vna parte mutatur in aliam. Exacerbationes vt plurimùm tertio quoque die. A pituita,color subalbidus,aquæ inter cutem similis, tumor tactui cedens, dolor mediocris, sæpe nullus, exacerbationes quotidianæ diuturniores. A melancholia rarissimè fit. Color partis niger,frigoris sensus, dolor profundior instar scalpelli perforantis, exacerbationes quarto quoque die. Vere & Autumno magna ex parte mouētur dolores arthritici, vt scribit Hippocrates in Aphorismis. Signa præcedentia sunt, quòd non tantùm mingūt, aut sudant, quàm solebant,& quò humor crassior est, copiosior, densiore membrana inclusus, aut imbecillitas maior,eò diutiùs durant huiusmodi dolores.

Cura in præcautionem & curationem distribuitur. Remedia varia, & ex aliis petenda. Admonebimus tantùm dupliciter hîc peccari in topicis admouendis. Primùm, cum nulla de toto corpore habetur prouidentia: deinde cum digerentibus resoluta tenuiore parte, calli, artuum durities, articulorum curuitas inducuntur, aut pars affecta immodicè calefit, refrigeratur, siccatur, humectatur, aut fortiter attrahentibus materia copiosior è venis extrahitur.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXIII.

Gal. comm. ad apho.49. lib.6.Aphor.

ARthriticus dolor tactus deprauati symptωma est: quanquam impropriè inflāmatio dici possit,tū fluxionis ratione, tum quòd inflāmatio huius sit affectus inseparabilis comes. Huius causæ sunt duæ,fluxio,& articulorum imbecillitas. Fluxio qui-

dem humorum est,non modò articuli cauitatem subeuntium,& eiusdem imbuentium vinculum,sed præterea superiectas membranas,neruos & tendones, quæ partes propter sensum eximium vel calida intemperie,vel frigida,& solutione continui per distentionem à repletione facta,maximè infestantur, occupātium. Vt est humoris species arthritidis causa continens, ita arthritis frigida est,vel calida. Fernelius cap.18. lib.6. Patholog. aliquot rationum momentis, sed sanè leuioribus, quàm quæ debeant à meliore veterum dogmate nos abducere, omnis arthritidis materiam pituitosam esse omninò ac serosam contra Galenum arctissimè contendit. Addit & tenuem illum humorem, non è cerebro & interioribus eius ventriculis, sed à pericranio, parte capitis externa, extráque caluam posita, non per spinalem medullam, per summa corporis sub cute deorsum decurrere. At, quæso, an calorem, rubore͂, febrem, quæ arthritidem ferè comitantur, pituitoso potiùs, quàm feruenti humori, vt calido & bilioso, adscripseris? Fiunt dices, non à natura humoris, sed à distensione. Cur igitur idem œdematum generi non vsuuenit? Deinde aliquis (gratia exempli) ætate iuuenili, æstate media, antegresso victus genere bili generādæ accommodato, consentientibus etiam symptomatis humoris biliosi propriis, arthritide prehendatur, an eam potiùs à bile, quàm à pituita, quæ isto in corpore nullo modo peccat, fieri dixeris? Quinetiā ad arcēdam arthritidē nō perpetuò idonea esse eadem remedia cōmunis docet experientia: siquidē dolori alicuius sedādo, vt biliosæ, competit oleū rosaceum, quod pituitosæ noxium.

Fluxionis modus in arthritide.

Fernelij de arthritide opinio non ferenda.

Sic humorem biliosum mitia digerentia satis resoluunt: pituitosum verò minimè, sed vehementiora longè requiruntur. Quod autem pericranium pars nō sit trāsmittens, à qua omnis fluxio fiat, hinc colligitur, quòd reperiātur multi arthriticis doloribus grauiter afflictati, qui priùs nec capitis grauitatem vllam, nec vllum perceperint doloré: cùm tamen ex Hippocr. lib. de Natura humana omnis pars trāsmittēs, excipiénsq; laboret in omni humorum decubitu, suísq; symptomatis se prodat. Præterea à pericranio in spinalem medullam qui potest esse aditus? Probabilius enim est fluxiones in spinalē medullam fieri à cerebro, ex quo oritur. Et quid vetat, quo minùs sanguis, qualiscunq; sit in membranarū & cerebri venis, huiúsque sinubus, per venas & arterias deuolui, deorsùmque relabi possit, omnéque fluxionis genus parere? Adhæc sentētia est Hippocratis. *Cui intestinum à dextra parte, articulorum morbo laborauit, erat quietior: postquam verò id curatum fuit, erat dolentior.* Galenus in commentar. id fieri scripsit conuerso humorum impetu à colo intestino in articulos. At humorem eiusmodi semper à pericranio decidere quis dixerit? Accedit hûc, quod plerique obseruarūt, à diarrhæa intempestiuè cohibita arthritidem nonnunquam subsequi. Qui Fernelij partes mordicus tenent, validas huic sentētiæ machinas admotas putāt, si soli capiti adhibitis remediis tētatis frustrà aliis, se fortè arthritidem curâsse profiteantur. Sed hoc minùs verisimile. Reliquum ergò statuamus humorem morbificum magna ex parte ex capite, toto corpore, hepate, liene, manare.

Hippo. sent. 3. sect. 4. lib. 6. Epid.

Diarrhæa intempestiuè suppressa arthritidē attulit.

Arthritidis à causæ calida curatio.

Morbus hic vt liberatu, sanatúque difficilis sit, nõ tamen lethalis est. Consuetudo enim fluxionis in habitum cùm concesserit, non sinit magnam, ingétémque copiam colligi, verùm ex facilitate perpetiendi in consuetos articulos excrementa illabuntur. Statim itaque si à calida sit materia, vena partis oppositæ incidatur: aut, si venæ sectioni non sit locus, clementior purgatio è cassia, cathol: rheo, syr. laxat. rof. pallid. imperetur. Atque etiam ipsis in initiis oleum rosaceum, vel omphacinum pauco aceto perfusum parti affectæ admoueatur, quod repellendo & roborando fit. Deinde verò temperatur atque incrassantur humores syrupis accommodatis, de quibus in aliis affectibus biliosis diximus: postremò cholagogis vacuantur. Pilulæ de hermodactylis, Arabibus alioqui tantopere commendatæ, suspectæ sunt, nisi in robustis corporib⁹, quòd hermodactyli ventriculo plurimùm noceant. Adde quod veris caremus hermodactylis. Topica anodyna sunt infinita. In ardore magno vtilissimum vnguentum ex æquis populei & vnguenti nutriti partibus. Vel.

♃. cerat. rof. ℥. 1. mucag. sem. psilij ℥. ß. opij ℈ ß. croc. gr. 4. hæc postrema lacte vniantur, deinde cum aliis misceantur addito rosaceo, pro vnguento. us o-

Cum autem inclinat morbus, ex coquentib leis, & discutientibus, vt chamæm. sesamin. liliac. anethino, additis eius generis farinis, pulueribus & adipibus cataplasmata fingentur. Vel.

♃. mucag. semin. lini & fœnugr. extract. in aq. chamæ. ana ʒ. 6. adipis anatis & gallinæ ana ʒ. 2. cum cera pauca & oleo f. vnguent. Inunctæ ex eo parti succida lana superponatur.

Cum de præcautione tãtùm agitur, sufficiet ineunte Vere & Autumno venam secare, & purgationẽ, cæteris non repugnantibus, instituisse, necnon ad desicationem humorum, & laxitatem articulorum corrigendam, fomenta ex adstringentibus, balaustiis, malicorio, vino nigro & austero incoctis vsurpâsse, vini vsu penitus subtracto.

Arthritidis à causa frigida curatio. Arthritis autem cum à causa est frigida, purgantia primùm requirit blandiora, vt ex rheo & agarico in aqua salu. beton. aut cephatico decocto infusis: deinde valida, sed præparatis antè humoribus, apozematis, & iis, quæ neruosum genus roborant, simplicibus. Materiam valenter purgant pilulæ aureæ, cocciæ, mollitæ cum aq. aut syr. cephal. infusionis pauci turpethi benè gũmosi. Hûc etiã pertinebunt anodyna statim principio adhibenda: vt ol. chamæm. vulpin. lumbr. tantillo addito rosaceo, donec fluxió desierit. Diaphoretica sint valentiora. In tophos aut nodos si abierit affectio, ferè semper insanabilis. Iuxta illud.

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Vulgò tamen ad ea emplastra parantur ex gummi ammoniac. opopan. bdellio, cum mucaginibus alth. lini, fœnugr. extract. in aq. vitæ, in qua etiam gummi dissoluuntur, adiectis medullis, adipibus, pulueribus salu. cyper. ireos, hermodactylorum cera & oleo sufficienti.

Ischadis curatio. Ischias grauissima est, quæ nullum certè præsentius habet remedium clysteribus sæpe ac sæpe repetitis. Etenim præterquã quod humorem in affectam partem ruentem reuellunt, oleorum etiam calore digerunt. Clysterum forma hæc erit.

℞.malu. bismal. violar. centaur. minor. chamædr. chamæp.orig.puleg.calamenth.ana M.1. semin. anis.fœnic.ruth.ana ʒ.3.flor.rosmar.& chamæm.ana p.1.f.decoct. ad ℔.1. In colatur. dissol. hieræ simpl. & diaphœn. ana ʒ.2.mell.anth.℥.1. ol. lil. & chamæm. ana ℥.1. ß.f.clyster.

Paulatim augebis olea magis digerentia. Sectio venæ in cubito lateris eiusdem reuellendo plurimùm confert, præsertim si phethoricus sit æger. Interim quia acerbissimus est dolor, exteriùs anodyna applicentur.

℞.olei chamæm.& aneth.an.℥.1.puluer.chamæm.ʒ.2. misce pro fotu partis.

Repellentia hîc nunquam vsurpanda: nam intrò humorem regerendo dolorem augerent. Linimenta verò magis digerentia sensim imperatur. Vt.

℞.mucag.semin.lini,fœnug.extract.in aqua. stillatitia chamæmel.ana ℥.1.puluer. chamæm.ʒ.2.olei lilior.& aneth.ana ℥.1.axung.anser.ʒ.6.cum cera fiat linimentum pro parte affecta.

Efficacius erit hoc vnguentum.

℞.vnguent.dialth.vng.resump.ana. ℥.1.mucag.sem. lini.& fœnugr.extract.in aq. chamæm. ana ℥.1.ß. puluer. ireos Florent.iuæ arthrit.ana ʒ.1.ß.emplastr.de meliloto ℥1. ß. malaxentur omnia in oleo lilior. vel oleo de terebinth.& modic.aq.vitæ f.vnguent.

Si his linimentis & similibus, quæ quisque suopte ingenio effinxerit, non remittitur dolor, clysteres iterabuntur: à quibus parti fomenta instituentur. Vt.

℞.malu,bismal. parietar. vcolariæ ana M.1. origani, calament.puluer.chamæp.chamædr.agrim. ana M.ß.ros. rub.p.1.f.decoct. in aq.comm. cum pauco vino albo,pro fotu partis cum spongiis.

Ex magmate eius decocti parari poterit cataplasma additis olei liliac. & chamæm. ana ℥.2.pul-

uer. chamæm. ʒ. ʒ. puluer. ireos Florentiæ ʒ. 2. axungiæ anseris, vel cati, vel teporis ℥. 1. ß. cum cera sufficienti. Sylaius probabat fotum ex vrina pueri biliosi. In cataplasmatis vitanda nimiùm digerentia, ne tenuiore materia vacuata reliqua occalescat. Ad materiam ab alto ischio euocandam hoc emplasiro vtebatur Fernelius.

♃. gummi pini, resinę nigr. ana ℥. 1. hermodactyl. puluer. sulphuris viui ana ʒ. 6. aristoloch. vtriúsque ʒ. 3. ireos Florent. ʒ. 1. ß. cum oleo lumbr. & cera f. emplastrum. Addes, si velis, adipes digerentes.

Neque verò interim omittendæ sunt cucurbitulæ, quæ in hoc morbo tantam vim habent, vt primam partem respiciant. Affiguntur sæpe ac sæpe partibus superioribus, à quibus in coxendicem defluit humor. Si ex calore febris corripuerit, vt ferè fit, electariis vires recreentur. Medicamenta purgantia alternatim sumantur. Viscidis alimentis & siccis, itémque syrup. myrtill. cydon. cum aqua multa chalybeata, vino etiam crassiore, nisi febris inhibeat, sanguis ad omnem motum ineptus reddatur. Si spes sit contractæ à lue venerea ischiados, decoctum guaiacini ligni, Cynaræ, salsæ Parillæ eri, ex vsu. Si præ dolore sommum inire non potis sit, frontalia & hypnotici syrupi imperabuntur.

De 1 Elephantiasi vera. CAP. 64.

Confirmata 2 Elephantiasis non 3 curatur. Recens 4 curari potest & prohiberi. Recentem autem volunt, quæ annũ non superat. Sæpiúsq; Medicus, vt de morbo iudicet, quàm vt eundem curet, appellatur. Signis itaque de mor-

1 De cancro vniuersi corporis, aut tuberoso corpore, quod elephantis similitudinem fingit.

2 Signis significata proprius, ex quibus non generatio, verùm perfectio significatur. Cuiusmodi sunt rauca vox, resimæ, patulæ & tuberosæ nares, labia prætumida, aures retortæ, totũ corpus tuberosum, fœdísque rimis exaratum.

3 Quòd in habitu corporis omninò deprauata sit assimilatio, in visceribus corrupti sanguinis omniũque humorũ perennis generatio.

4 Mutatione diætæ, vacuatione & alteratione.

bo [5] pronunciandum est. Temperamentum hominis spectandum est. Qui [6] sanguine sunt crassiore, huic vitio magis opportuni sunt, & aliquando hæreditarium malum est. Locis calidioribus adductus sanguis aut à frigore congelatus hoc malum inuehit. A febribus continuis male curatis, ab vsu alimentorum & medicamentorum, quæ melácholiam gignant, aut pituitam crassam, quæ nimiùm incidunt & attenuant, aut aliter calfaciũt, nonnunquam huius mali initium est. His piger sensus & motus, [7] spiratio retardatur. Durescit [8] aluus, vrinæ [9] crassescunt instar iumentorum, aliquãdo tenues [10] minguntur, spiritus [11] olet grauiùs, [12] frequens ructus & [13] sternutatio incitatur, [14] libido incenditur, [15] concidit appetentia, crassescunt malæ, mentum, superciliorum locus, crura & manus, [16] labia crassescunt, tabescunt musculi, & is plurimùm, qui medius est inter indicem & pollicem. Fit corpus grandinosum. Sub lingua varicosæ venæ nigricant, facies rubet ad liuorem. Pili [17] è capite & superciliis decidunt, habitus corporis commutatur. [18] Fiunt pterygodes, quasi alati. [19] Satyros repræsentant. Somnia [20] molestissima, [21] incubi, mœror & anxietas. Pulsus exiguus, imbecillus, creber, tardus, rubent oculi, & in rotunditatem coguntur, raucesit vox, narium pinnæ dilatantur inferiore par-

5 Ne contagione morbus ad alios serpat.

6 Ob generationem humoris melancholici perennem, quia abundant feces, & facilè sanguis assatur.

7 Oppreßione cerebri, musculorum cõtumaciâ.

8 Viscerum incendio, & humorum ἀταξίᾳ.

9 Ex perturbatione in venis à flatulẽto spiritu cũ calore contra naturam.

10 Viarum obstructione.

11 Ab aluo, pulmonibus & cerebro.

12 Ab humore melancholico in aluum fluente, & coctionis infirmitate 13 *Aucto symptomatis plethoricis cerebro.* 14 *A salsis humoribus & flatulento spiritu.* 15 *Alui impuritate.* 16 *Continuitate interioris tunicæ, quæ aluo & labiis communis est.* 17 *Nam neque aluntur, neque gignuntur.* 18 *Consumptione partis inferioris musculi trapezitæ.* 19 *Mutato faciei colore, charactere, mole, aurib. retortis.* 20 *Materiæ somni fera corruptione,* 21 *Oppreßi lienis tumore.*

te, nares constringuntur, dyſpnœa, mollis auricula contrahitur.

Excrementa olida, interſtitium naſi corrumpitur, fixus intuitus. Quibuſdã detractus ſanguis totus corruptus non cogitur. Sal iniectum calenti & recens extracto ſanguini non diſſoluitur. Acetum iniectum ſanguini non diſſoluitur. Si ad ſpondylia colli transfiguntur, non ſentiunt. Perit tandẽ extremitatũ ſenſus. Oportet igitur vocatũ Medicum, vt de re magni momenti pronũciet, hæc ſigna omnia percurrere. Quæ vt aucta ſunt, ita aucti vitij indiciũ eſt. Conſilium eſt 22 Galeni, vbi eius mali ſuſpitio eſt, vt Vere ſanguis detrahatur, deinde refectis viribus exhibeatur medicamẽtum, quod atram bilem purget. Ratio vitæ inſtituatur, quæ ſanguinem craſſiorem attenuet, ac depuret.

22 *Galen. lib. 2. Ad Glaucon.*

Vitato tamen immodico vſu attenuantium rationem vitæ ex Aëtio & aliis colliges. Cõſenſus eſt Græcorum & Arabum initio detrahendum eum ſanguinem. Sed quia magna ex parte corruptus is eſt, particulatim ex vtróque brachio detrahes, eligéſque maiores venas, ſiquidem vires patiuntur, multò magis cùm ſpiratio difficilior eſt. Alioqui venas extremę manus, vel malleoli aperies. Nonnunquam etiã contentus eris ſanguine, aut cucurbitulis cùm ſcarificatione appoſitis partim tibiis, partim ſcapulis. Auicennas venas etiam capitis incidit & iugulares, ſi ſuffocatio imminet.

A ſanguinis miſsione purgatio ex hiera diacolocynthidos, deinde etiam adiecto dacrydio: poſtremò etiam helleboro, ſed interuallis hæc fieri oportet. Quo tempore ceſſamus à pharmacis, ſero

lactis,

lactis, lacte etiam & iis quę humores [23] præparãt, & depurant. Materia ex capite de melancholia.

Postea verò frequens vomitus. Primùm quidē è leuioribus: deinde raphano: postremò helleborismo. Cucurbitulæ [24] inanes stomacho & visceribus admouentur. Caputpurgia, gargarismata, vnctiones primùm, vt è butyro: deinde vbi pruritus est, ex iis, quæ detergent: postremò, cum vlceratæ partes, conueniunt quæ leuiter adstringunt.

Balnea [25] primùm dulcia. Persuasum [26] vulgò est balnea comparata sanguine humano morbum hunc persanare. Deinde si pruritus est, naturalia conueniunt. In multis remediis brassicæ & absynthij decoctum, stœchados, ligni [27] sancti, commendatur.

Optimúmque fuerit cum his passulas, ficus, violarũ flores, buglossi & borraginis incoquere. Multò magis, si feruidior sanguis est. [28] Castratio, vt singulare remedium, ab antiquis probata est. Scobes eboris, cornu cerui, succus Cyrenaicus, aselli aquarij, scyllæ semen, & hæc duo maximè contra dyspnœam. Smaragdus trita, & ex aqua data, vel cum aqua & gummi illita. Erinacei caput laudatur à Galeno, nepitha, qua eo modo vtendum erit, quo ligno sancto, id est, cum passulis & cæteris. Laudatur theriaca, quæ in calidiore conditione temperari potest, adiecta parte conseruæ violarum aut borraginis. Laudatur vinum, in quo [29] vipera viua extincta sit.

Viperarum carnes abscisso capite & caudâ ad

23 *Vt succo fumariæ, veronicæ, scolopendriæ, ceterac.*

24 *Ad viscerum collapsorum restitutionem.*

25 *Aquæ egelidæ scilicet ex decocto fumariæ, agrimoniæ, betæ, mercurialis.*

26 *Hoc commentum ridet Gal. lib. 10. de simplic. med. facul.*

27 *Modò marasmus περιφρύγης viscerum te non auocet. Tũ enim tutius decoctũ radicis iuncatæ imperabis.*

28 *Sic enim retenta materia spermatica abũdat, qua partes solidæ fruuntur & tumescunt: vnde assimilationis deprauatio tollitur.*

29 *Lege Galenum c. 1. lib. 11. de simplic. medicamentorum facultatibus.*

putrilaginem coctæ cum iure albo veterum, vel iis quę huic morbo conueniunt, vt & carnes edantur, & iusculum sorbeatur.

Alioqui non tam suspectum remedium, si pabulis caporum & gallinarum iusculum illud & carnes misceantur. Senties penetrâsse virus, cum plumæ decidunt auibus, túmque aues ad cibum elixabis. Sed theriacæ & remediorum vsus magis tempestiuus à thermis comparatis è fumaria, borragine, endiuia, nepitha, rosmarino, origano, meliloto, & aliis eiusmodi.

Vstio frequens circa caput satis fuit aliquando, alioqui in tibiis ac genu, aut musculosa parte brachiorum cauteria imprimuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Αλφος. Κνησμὸς. Ψῶρα. Λέπρα. Ελέφας.

Αλφος, id est, vitiligo, *κνησμὸς*, siue pruritus aut prurigo, λειχὴν, id est, impetigo, ψῶρα, λέπρα, ἐλέφας, nomina sunt affectionum, in quibus omnibus malè afficitur cutis à vitioso aliquo succo, qui nequit assimilari, cum aliqua contagione aliàs maiore, aliàs minore. Differunt autem magnitudine & propriis differentiis. Nam vitiligo & pruritus ad lichenem: hic ad psoram: psora ad lepram: lepra ad elephantiasim veluti via quædam est. Vitiligo vitiosa macula est & fœda ex malo corporis habitu excitata, non in tota carne, sed in cute, sine manifesta cutis asperitate, squamis, exulceratione. Cuius tres sunt species: alphos nomen generis retinens ex pituitoso sanguine: color albus ferè subasper, similis quibusdam guttis dispersis: leuce paulò albidior, ad carnē vsque descendens, à pituita lenta & viscosa, vnde pili albescunt: & μέλας ab atro humore cum colore nigro, & vmbræ simili. Leuce dicitur etiam quibusdā lepra alba, in qua nō iam caro, sed alba caro, media inter sanguineā & exanguem, ac pituitosa generatur. Nō facilè sanescit, si locus pilosus

Vitiliginis tres species.

Leuce seu lepra alba quæ sit sanabilis.

glabrescat. Cutim incidi iubent, aut acu pungi ad intelligendum, an sanari queat. Nam si sanguis exit, curationi locus est: si pro sanguine humor albidus, sanari nō potest. Aliæ duæ species faciliùs curātur. Pruritus sine asperitate etiam est & exulceratione cutis, sed excrementi acris sub cute sensum excitat & dolorem. Excrementum acrenitrosum, salsum & amarum, paucius, tenuiúsque, quàm in lepra, aut psora. Nascitúrque malum ex sorditie, cruditate, cibis vitiosis. Lichē deterior est, habétque duo symptωmata perpetua, summæ cutis asperitatē, & leuem pruritū. Gignitur (authore Galeno) ex serosis, tenuibus, & acribus succis cum crassis permixtis. Si augeatur & cutem in furfures resoluat, in psorā degenerat: si in squamulas fit lepra succis illis tenuibus discussis & crassioribus adustis. Initio à ieiuno saliua si quotidie fricetur, curationem recipit. Hoc nomine comprehendunt mentagram Romanorum & nouum illum morbum ignotum ante Tiberij principatū de quo multa sunt apud Pliniū. In psora asperitas cutis est, furfures, pruritus & colliquatio corporis. Sed non tanta profunditate in carnem descendit, quanta lepra. Distinguitur ergò tum squamulis, tum profunditate à lepra. Paulus addit figuram, quæ varia est in psora, circulatis in lepra. Materiam habet melancholicum humorem & sanguinem biliosum, sæpéque in squamas resoluitur, exulceratur, serpit: pustulas & saniē emittit vocatúrque ἀγρία Græcis, Cornelio Celso fera scabies. Lepræ propria sunt asperitas cutis profūdior, pruritus maior, squamulæ. Scabēdo æger non iuuatur, sed vlcera & phlegmonas inducit. Subiecta caro colliquatur, & corpus vniuersū à calore præter naturā. Materia est melācholicus humor, multus, viscosus crassus, acris, terrestris, siccus. In quatuor differētias distribuitur, sola intēsione & remissione malignitatis humoris distinctas. Primę symptωmata sunt rubor, exulceratio maior quā in scabie pustulę, squamulę. Secūdę, quę deterior est papulę, asperitas rubor maior, figurę varię, squamulę, rosio maior, & celeriùs, latiúsque procedēs. Tertię, crassities, tumor, fissurę, rosio, omnia, quàm in prioribus, maiora. Quarta subalbida, recenti cicatrici similis, incurabilis. Elephātiasis ab omnib⁹ differt magnitudine. Est enim veluti cācer totius

Lichenis duo perpetua symptomata.

Mentagra Romanorum

Lepræ propria symptomata.

Lepræ differentiæ quatuor.

corporis. Cuius descriptio copiosa est apud Aretęum. Ex deformitate figuræ & magnitudine affectus varia nomina habuit à Græcis. Elephas enim dicitur, quia corij crassitie, tenebricoso colore, facie fœda & informi, magnitudine Elephantem refert: λέον καὶ λεόντιον, propter extremarum rugarũ frontis similitudinẽ cum leonibus: σατυρίασις, tum ob faciem satyris similem, tum ob libidinem: ἡράκλειον, quia nullus morbus eo maior est. A liene & iecore initio sumpto ad extremã cutim continuatur, ibíq; perficitur. Morbus cõtagiosus est ob materiam venenosam & malignam, quæ aërem, & proxima quæq; inficit, sed imprimis saliuâ, quæ cyathis adhærescit, propter lentorem & venenatum limum dentiũ. Et quia humor melancholicus triplex est, sanguis crassior, fæx sanguinis, & atra bilis, idcirco tres illius differentias constituunt, à sanguine crasso ὑπερυθρεοὺς, subrubicundas, mitiores & minùs malignas: à melancholico humore cum pituita mixto, crassa, salsa, nitrosa & acri, ἐκλεύκους, albas: ab atra bile omnibus deteriores, in quib⁹ vniuersum corpus scatet vlceribus, & extrema etiam decidũt. Caussę ferè sunt, semen parentum elephanticũ, victus ratio talem humorem procreans, suppressi menses, hæmorroïdes, varices cohibitæ, & quandoq; lues venerea. Quia igitur morbus hic contagiosus est admodũ & abominandus, atque aliquando cognitu difficilis, optimè cõstitutum est à veteribus, vt & extra vrbis pomeria ablegentur elephãtici, & Medici doctissimi, tanquam Critici ac Censores constituantur, qui hos explorent, vt apud Belgas, & Arelatæ. Qua de re doctissimè scripsit F. Valeriola in suis enarrationibus. Initium est de annua elephanticorum apud Arelatam probatione vetere senatusconsulto instituta. Signa quædã vniuoca faciunt, alia æquiuoca. Vniuoca quidem, vt ab elephanticis prognatos esse, etiam auis, aut atauis repetita origine, cum elephanticis consuetudo, excretionum consuetarũ retentio, ciborum crassorum, salsorum, acutorũ, nidorosorũ assiduus vsus, vini multi & crassi potus, vita ærumnosa in metu & mœrore, extuberationes in plerísque corporis partibus, sed in facie magis, & secundũ frontem, aures acuminatæ, nasus simus, labra crassa, horrẽdus aspectus, color faciei ex rubeo liuẽs,

Elephantiaseωs variæ appellationes vnde petitæ.

Elephantiaseωs caussa.

Elephantiæ signa duplicia, vniuoca & æquiuoca.

vocis raucitas, oculorũ rotunditas. Signa æquiuoca sunt extuberationes extremorum & crurum, color morpheæ similis & tenebrosus, capillorũ defluuiũ, & tenuium regeneratio, musculorum, precipuè pollicis, consumptio, stupor, aut sensus amissio in extremis partibus induratis & exiccatis, scabies, impetigines, gutta rosacea, extuberationes totundæ & duræ sub lingua, palpebris, auribus, vlcerosa lassitudo, cutis crispitudo instar implumis anseris, vnctuosa cutis, & tanquam respersa aqua, sanguis trumbosus, niger, liuens, obscurus. Ex his omnibus notis vel multis simul cõcurrentibus, vel paucis, sed essentialibus & pathognomonicis, explorantur elephantici.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXIIII.

ELephantiasis cancrosus est corporis totius tumor ab humoris assatione melancholici venenatæ qualitatis participis genitus. Ac citra tetram illam qualitatem id affectus non accidere hinc perspicitur, quòd qui toto sunt corpore melancholici, eos non necesse sit elephantiasi prehendi. Alia Arabum elephantia, alia Græcorũ & Romanorum. *Elephantia Arabum & Græcorum distincta.* Illa pedum est cum varicibus tumor: hæc lepra vulgò appellata, dira, truculenta, crudelis, membra ad ossa vsque erodens. In hoc affectu triplex morbi genus inest: intemperies calida sicca, quæ tandem deferuescente humore, imminutáque exustione frigida euadit: morbus organicus, qui figuram totius *Gal. cap. 7. lib. 2. de caus. morbor.* corporis immutat: continui solutio, suis signis satis manifesta. Morbificus humor impurus & malignus quanquam promiscuè summa & intima corporis inuadit, præcipuè tamen in iecore ac liene residet, à quibus visceribus in corpus spargitur vniuersum. Et vt in cute sese prima prodiderint labis indicia, eam tamen priùs oportuit diu ipsis in visceribus delituisse. *Elephantiasi vnde sit generatio.* Contrahitur vel ab ortu, vt à semi-

ne, parentum elephantico: vel contagione, vt contactu, fomite, & ad distans, vt per aërem: vel proprio corporis vitio, à bile atra plurimùm exuperante, & sensim, per adustionem, venenatam qualitatem asciscente. Incipientis elephantiaseωs signa sunt, decoloratior cutis, nigricans, flauescens, aut albicans, pro humoris, qui in peculiari cuiúsque natura redundare consueuit, exustione. Eadem cutis densior, durior, asperior, in facie, manibus, pedibus protuberantibus. Torpet sensus, & extrema frigescunt, maximéque pedes, ob humorum crassitiem spirituum continuitatem intercipientem. Hinc segnities, spiratio tarda, motus difficilis, alui constrictio assidua, respiratio grauis & fœtida, ructus continui, vehemens ad coitum alacritas: & vt malum increscit, sordida ab humorum acrimonia & malignitate plerísque locis excauantur vlcera.

Elephantiaseωs signa.

Miserrimum id mali genus postquam penitus radices infixerit, nunquam curationem admittit. Si enim cancer, veluti elephantiasis quædam, vni obortus particulę inter morbos insanabiles vel ab ipso Hippocrate relatus est, quantò magis elephátia, ceu totius corporis cancer aliquis, ab omni remedio abhorrebit? Attamen si recens adhuc est malum, & manum quis ei rectè adhibeat, eóque quo debet modo præsidia applicet, ne saltem inualescat, augeatúrque, prohibebit. Itaque remedia erunt, missio sanguinis frequens, pharmaca melancholiam vacuantia annis singulis reuocanda, balnea, cornicula, vini abstinentia, aquæ potus, vsus lactis asinini, pullastrorum decocta, hordeata. In qua elephantiasi tota corporis moles putrescit, creber-

Paul. Aeg. cap. 1. lib. 4.

Curabilis est elephātia incipiens.

Gal. comm. ad aph. 47. lib. 6.

rimo theriacæ vsu fluxio & corruptela prohibeantur. Quod si scabie, papulis, & id genus similibus eruptionibus à vitioso succo obortis fœdetur cutis, valebit hoc vnguentum sæpiùs expertum.

♃.axung.veter. lotæ in succo limon.℥ 4.sulphur. viui in aceto triti ʒ.1.salis torrefact. & in succo fumar.modico extincti ʒ.ß.f.vnguentum. Vel.♃.vng.enulati,nutriti,butyr.torrefact.ana ʒ.1.addito plantag.succo f.vng.

Cæterùm præter elephantiases superiùs commemoratas habetur vna in sacris literis lepra appellata, quæ causam agnoscit longè superiorem, Dei, nimirùm, iusti vindicis iram. Nam pro peccati ratione lepra hæc antiquitus sæuibat: vt si peccatum paruum esset, in parietibus domus maculæ pullularent: si maius, in vestibus perciperentur: si maximum, peccantium corpora eisdem deturparentur: qua lepra infecti quatuordecim in diebus à Sacerdote summo iudicabantur, an extra consortium hominum essent relegandi. Non enim ad eam profligandam humana manus sufficiebat, sed diuina potiùs opus erat, cùm nulla remedia illi adhibita conferrent, sed sola Dei optimi maximi voluntas.

De cutis excoriatione, vlceratione, pustulis & rubore faciei. CAP. 65.

Excoriationi cutis, qualis est ex attritu, longiore decubitu, ceratum ex tribus partibus olei myrthini, vel rosacei, & vna ceræ, conuenit. Quòd si calor est, ex succo plantaginis, decocto sumach, aut rei frigidæ adstringentis subigatur. Eidem rei cōuenit vnguentum de cerussa. Vbi verò

rubor faciei & pustulæ, sanguis è media vena brachij detrahendus est, imperanda purgatio, quæ partim flauam bilem, partim melancholiam purget. Cucurbitulæ & ceruici,& scapulis affigendæ cũ scarificatione. Sanguisugæ malis,extremo naso, extremis labiis,lateribus menti affigẽdæ. Abluenda facies primùm ex remollientiũ decocto, vt ficuum, passularum, ab hísque fumus excipiendus. Tum vel aqua plantaginis, vel terebinthinæ, in qua mellis portiuncula dissoluta sit, faciem lauabis. Inunges autem axungiâ vrsina, vel vulpina: alioqui taurina, vel porcina, in qua farina ciceris incorporata sit. Caseus recèns ex aceto subactus Aestate conuenit. Vnguentum mixtum ex sapone gallico,& vnguento albo. Ex vnguenti albi parte 1.& 3. olei rosarum subactis cum aqua plantaginis, nenupharis, semperuiui. Sanguis leporis calidus & reliquorum animalium vtilis est. Conuenit aqua distillationis florum salicis, succus limonũ, sulphur viuum, cerussa, caphura. Vbi pustulæ eminent, vnguento enulato, siue hydrargyro concidunt. Argentum viuum ex saliua hominis ieiuni extinctum,& cerato, vel adipi incorporatum, efficacissimum est. Hyeme theriaca vti licet, vel vnguento citrino, vel pomulato, vel lithargyro auri, modo Seruitoris præparato. Sed interim dum hæc fiunt, vitæ ratio instituenda est, quæ calorẽ hepatis attemperet. Deinde etiam quæ fumos prohibeat à cibo. Qualis est dragea communis, puluis cõmunitatis, adiecto coralli modico.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXV.

Cutis in facie à carne inseparabilis existit. Et quia assiduè detecta patet, densior fit, illícque

propterea facilius pustulæ insistunt, rubor, &c. Hûc quoque faciunt intemperies & imbecillitas. Vacuato prius corpore curabuntur pustulæ, vlcerationes & maculæ litu ex radice lapathi acuti ad putrilaginem in aceto cocta. Rubor aquâ solatri, morellæ, succo limonum. Vnicè commendabat Honoratus Castellanus Medicus Regius hoc remediũ.

℞. succor. plantag. portul. vuę immatur. an. ℥. 6. album. ouor. numer. 10. farin. hord. ℔. ß. semin. papauer. alb. ℥. ß. Concludantur omnia vase vitreo, & distillentur in balneo mariæ. Reseruetur aqua vsui, de qua abluat faciem manè & vesperi.

Noui celebrem quendam Medicum, cui nasi & faciei totius rubor disparuit his duobus auxiliorum generibus. Horis matutinis ante pastum fructu rosæ caninę cydoniati more cum saccharo pręparato vtebatur. Totis verò quinque mensibus ab initio Martij continuò diluebat vinum cichorij decocto.

De dolore CAP. 66.

DE dolore iam multis locis dictum est, ac postea dicetur. Fit autem vel intemperie, vel solutione continui. Remedia vel paregorica, vel contraria qualitate pugnantia, vel narcotica. De narcoticis multis locis. Paregorica sunt, oleum simplex, anethinum, chamæmelinum, lini, oleum ouorum, oleum in quo althææ radix cocta sit, axungiæ suis, gallinæ, anatis, vituli, ouum crudum, alia sæpe enumerata.

Cõtraria qualitate & hæc paregorica, caryinum, laurinum, oleum de galbano, de sulphure, & similia calida olea ex refrigeratione nato dolori subue-

niunt. A calore verò excitato repugnant, oleum violatum,oleum rosaceum,de nenuphare, papauerinum, & similia. Dolorem à siccitate corrigunt, aqua tepida,hydrelæon,lac, butyrũ,oleum, axungiæ,œsypus.Dolorem à sanguinis copia tollit phlebotomia. A flatu, oxycratum tepidum, decoctum ruthæ, anethi,serpilli,& alia,quæ capitibus de morbis intestinorum descripta sunt.

A crassis humoribus cum flatu oxycratum, in quo hyssopus,thymum, pulegium, calamenthum, & similia coxerint.

A contusione caseus recens, aloë, aut mastix in oleo myrthino liquata. Vbi locus intumuit, spongiæ fotus ex sero lactis,si quidem inflammatio non est. Sic enim ex aqua tepida fouebimus. Oleum ricininum,caryinum,& in his inculcatus pãnus, & parti impositus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Dolore saeuiēte quæ sũt obseruãda ex Galen.

Galenus in aphorismis,& plerisque aliis locis,in doloribus hęc obseruanda esse vult,qualitatem,vehementiam, diuturnitatem, remissionem, intermissionem, comparationem in diuersis ægris, & in genere dolorum, sensum peculiarem hominis, quòd alij aliis vegetiore sint sensu, vt hinc cognoscas, præsagias, remedia distinguas. Qualitas est,vt grauis, pungens,tendens,stimulans,feriens, torpidus. Vehementia ex natura partium & materiæ, vel eiusdem qualitate & multitudine, vel loco affecto pendet. Diuturnitatem facit materia pigra, multitudo, naturæ imbecillitas,via intercepta. Ex iisdem & remissio, & intermissio. In duobus aut tribus ægris ita differunt, aut sunt similes. Ex his omnibus periculum, aut contrà, facilè intelligitur. Sed de his omnibus alio loco accuratiùs.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXVI.

VT ſunt cauſæ dolorum multæ, ita anodyna numero penè infinita. Communis docet experientia hæc præſertim iuuare.

♃.furfur.℥.6. ſemin. lini recent.℥.2.f. ſacculus. Bulliat in tribus partib. aquæ decoctionis chamæmel.& vna vini.

Sic ex mucagineis ſeminibus cum furfure licebit alia dolorem ſedantia inſtituere. Vel.

♃.furfur.℔.ß.frigatur cum ſapa,& fiat cataplaſma.

Plura paſſim deſcripta reperias in dolorificorum affectuum curatione.

Hæc ſunt, ſtudioſe Lector, quæ deſultoriè,& nimium ſanè feſtinanter, in priorem Hollerij Librum, dum ſub prælo gemeret, exaraui. Tibi, qualiacunque ſunt, ſi probentur, & me meæ præcocis operæ non pœnitebit, & ad maturiora, palatóque tuo gratiora futura, edenda, quæ certior cognitio, iudicium acrius,& peritior exercitatio parturierint, maiore accedam alacritate.

SINGVLARES ALIQVOT AVTHORIS OBSERVATIONES, QVÆ AD CONSILIA curandi pertinent.

I.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne vtẽdum est. Frustrà enim pharmaca, cucurbitulæ, topica &c. cõperta sunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adest. Et constat quidem permultos meliùs habuisse in eiusmodi malis, & epilepsia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cycliscis aperto capite, vel inusto. Sed ignis toto capite periculosus. Inuenta ergò melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus continetur, ne coëat, vt hâc perpetuò excurrat materia, atque hîc meliùs, quàm exteriore brachio: quia minùs opportunus locus est occurrentibus externis, minúsque visui patet. Sed interim capiti priùs & vniuerso corpori consulendum, vt pura sint, vt paulatim reducantur ad naturam. Odiosum enim fuerit, si perpetuò locus defluat. Eodem modo in coxariis, & aliis contumacibus malis, ferro & igne vtendum est.

II.

In oculis affectis remedia inſpiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis, & pectendum in partem poſteriorem. Quod ſi abluẽdum caput, reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & ſternutamentis: his enim facilè decurrit materia in oculos. In naſo multò magis, ſi ad radicem conſtrictus eſt, videndum ne acris materia capitis illâc deducatur. Nam inde cõtingit, vt exeſo naſi initio è naſo loquantur, & vox vehementer vitietur.

III.

In dolore capitis ſæpe ſanies ſubeſt inter craniũ & pericranium. Molliter digito contingendus locus, vt ſi quid illîc ſit puris, intelligatur: multò magis ſi fixus illîc dolor eſt, aperiendus locus. Nam ſæpe ſanies aperto loco defluit, & liberantur: atque inde metus eſt, ne os corrumpatur. Si qua illîc vena eſt, aperiri, vel ferro reſcindi debet, niſi admodum ſit inſignis.

IIII.

Cuidam è fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata eſt. Purgatum corpus, detractus ſanguis, imperatum gargariſma è decocto guaiaci, & lacte, contactus locus aqua alchymiſtarum cocta cum galla, malicorio, & roſis. Acus imperata benè longa, poſtrema parte incurua, & ſub mucronem perforata, quà filum ſuendo loco traduceretur è filo ſericio cerato: prætereà vt primum coagmentum vulneris reſcinderetur, ac rurſus reſueretur. Ex quibus cum conſequuta non fuiſſet integra ſanitas, locus cera, vel ſpongia occluſus man-

ſit, & poſtea benè habuit æger.

V.

Alteri è luis venereæ reliquiis capitis dolor, aurium tinnitus, & veluti articulorum confractio, dolor, puſtulæ paruæ celeriter inareſcentes contigerunt. His conualuit remediis.

℞. radic. ireos, acor. fœnic. ana ℥.ß. radic. gram. & acetoſ. ana ʒ.6. ſummit. lupul. fumar. abſynth. beton. ana M. ß. ſalu. p.2. ſemin. aniſ. fœnic. melon. limon. cucumer. ana ʒ.2. paſſul. hord. glycyrrh. ana p.1. fol. ſennæ mund. ℥.3. agar. trochiſ. ℥.1. ß. f. decoct. ad quart.3. In colatura diſſolue ſacchar. alb. quart.3. f. ſyrup. mediocriter coctus ſecundum artem.

℞. ſupradicti ſyrup. ℥.1.ß. hydromelit. ℥.3. f. potus. Vtatur interuallis.

℞. pulueris ſpecier. hieræ diacolocynth. ʒ.2. puluer. hieræ picr. agar. troch. ana ʒ.1. mac. roſ. & maſtich. an. ℈.1. ſemin. citr. limon. an. ℈.ß. croc. gran.6. cum ſyrup. de ſtœchade f. pilulæ. Vtatur interuallis.

℞. raſur. ligni ſancti ℔.ß. maceretur per tres dies in tribus pintis aquæ, deinde coquatur ad dimid. Vtatur mane initio paſtus, & ſub ſomnum.

Ab his tempeſtiuus fuit illitus ſcapularum, ſpinæ & articulorum.

VI.

Quidam curatus eſt tophis & doloribus hac potione.

℞. lign. Indic. raſ. ℔.j. aqu. ℔.12. folior. card. bened. p.2 ſemin. card. ben. p.1. iuæ arthrit. marrub. ſalu. radic. enul. ana ℥.ß. ſummitat. attractylid. ℥.2. Macerentur diem vnũ in olla vitrea: deinde bulliant leui igne, & ſine fumo, ad medietatis conſumptionem. In colatura refrigerata decoquantur ℥.4. palm. ſanct. pulverat. ad dimid. In alio vaſe macerẽtur per diem ℥.2. cortic. palm. ſanct. cum vini alb. odoriferi cheopinis tribus: deinde miſceantur cum priore decoctione, & coquãtur omnia vnica ebullitione, colatura bibatur mane in lecto, initio paſtus, & ad ſomnum.

Rursus magna supradictorum coquatur in ℔.8.aq. ad dimid. & sub finem decoct. adde vini alb.℔.1. Vtatur tempore sitis interdiu.

VII.

Claudicans ex ischiade veteri, sine luxatione, sed relaxatis & mollitis articulis, sequentibus auxiliis liberatus.

℞.agar.rh.elect.ana ℈.1.puluer. hieræ diacolocynth. ʒ.ß. cum syr. de stœchad. formentur pilul. Poterit addi aliquid pilular. de hermodactyl. Vtatur his pilul. per interualla, aut etiam syr. obseruatione 5. præscripto.

℞.salu.maioran.calamenth. ebul.iuæ arthrit. ruth.rosmar.beton.ana M.ß.radic.acor. ℥.1. fol laur.p.2.f.decoct. in aq. & vini quantitate sufficienti. Impleatur vasculum hoc decocto, benè clausum plantæ pedum admoueatur, dum calor ad cruris superioris articulos perueniat. Eodē decocto pars foueatur. Materia cum oleo laurino subacta articulo apponatur.

℞. euphorb. castorei, styrac. calamith. ana ʒ.2. liquefiant in vase duplici cum olei chamæm. & laurin. ana ℥.3. Cum eo oleo calido f. fotus. Vel. ℞.olei supradicti ℥.4. ceræ ℥.1.ß.terebinthinæ vnc.1.misce pro vnguento.

Pòst verò vbi materia fuerit resoluta, vtatur balneis naturalibus, vel factitiis è sulphure, sale & alumine, cum dupla aqua. Emplastrum etiam valet ex ebulo in vino cocto. Potus hydromeli, & ratio vitæ conueniens.

VIII.

Mulier honesta, mollis & rara, annorum 30. febre, distillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem. Imperatæ sunt aliquot purgationes. Phlebotomia iterata. Ratio vitæ ex expressis carnium succis, iure crur. ariet. colatit. distillatis. Cōtra exulceratum guttur sic pugnatū est.

℞.hord.mund.benè medullosi ℥.3.decoquantur in aquæ

℔.3. Colatura traiiciatur per manicam Hippocratis cum ſacchar.cand.vel roſacei quarta parte,& modico cinamo.

Extrahatur ſuccus ex amygdal. dulcib. velut lac, ſine igne, & affuſa aqua illa hordei modica,deinde edulcetur cum ſaccharo Cando,roſaceo.Teneat alternatim ore ſaccharum Candum, roſaceum. In difficultate anhelitus cucurbitula alternatim ſcapulæ affixa. In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico caſſiæ ligneæ & croci, & tantillo vini odoriferi.

Vnctio pubis & ſub vmbilico cum ol.liliac.mucag. ſem.alth. ana ℥.1.ß. medullæ cerui ℥.1.

Appenſus Iaſpis, Aëtites,radix ariſtolochiæ,cyclam. & ſimilia, coxæ. Vel admota trita radix cyclamini & ſimilium pudendi orificio.

♃. rad.gram.& petroſ. ana ℥.ß.arthemiſ.nepith.ana p.ß.ſemin. aniſ.& fœnic. ana ʒ.ß.f. decoct. ad vnc.3. Tranſfundatur colatura per manicam Hipp. cum cinam. elect. ℈.1. caſſ. ligneæ ℈.2. ſacchar.vnc.1. Detur in labore partus. Item. ♃.arthemiſ. nepith.ana p.2.f. decoct. in vna aquæ parte & tribus vini pro fotu.

Obſtetrix intingat digitos in oleo nardino,vel coſtino, & molliter contingat ſinum pudoris.

Si vomitus moueatur, iuuetur oxymelite & aliis præſidiis. Peperit die 7. leuata febris,& omnia imperata, quæ inſtaurant: conſumptum è crure vervecino, capo,& thorace vitulino, dum omnia propè ad tres lances conſumpta ſint, colatitia,expreſſa, vinum album tenue. Amygdalata ad leniendum, hord. decoctũ vt priùs, & lac expreſſum ex amygdalis. Contra tormina decoctum ſeminis fœnugr. benè loti in aqua calida, colatum per manicã Hippocr. cum ſacchar.& modic. cinam. Syrup.capill.

ven.

ven.cum ſucco amygdal.Inunctio ex oleis,& litus, vt priùs. Sacculi è milio. Prohibitus ſomnus in horam vnam,aut duas, propter multas vacuationes. Stomachus illitus maſtichino.

Contra animi deliquia mica panis intincta vino. Mortua eſt decima hora à partu. Apertæ vterus grumis plenus inuentus eſt,totus venter flatibus tumens, ren dexter purulentus,hepar quantitate peccans, lobo vno nothis coſtis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum. Similiter & pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit.

IX.

Mulieri cuidam natæ ann.28. tibia poſterior vehementer intumuit, vt inde dolor grauis, præcipuè noctu, excitaretur, & tendines crurum extenſi nimiùm membrum incuruaret. Initium morbi quatuor antè annis. In vteri geſtatione puerperio minuebatur. Manſit tamen reliquum quid, & tertio conceptu plurimùm intumuit. Minuebatur reſoluentibus malacticis: ſuppurantibus non conceſſit. Ingraueſcit malum: parit. Apertus tumor cauterio frigido. Nihil exiit,præterquam cruenta ſanies.Caro emortua, inania quædã loca,nullus ea parte ſenſus. Cataplaſma è farina hordeacea & oxymelite, quæq; putredinem arcent,admota. Expuit ſanguinem: commota aluus multa deiecit mala. Biduo priuſquam moreretur, pulſus vehemens fuit & frequens,neque tamẽ reſpondebat febrilis calor. Decimo die poſtquam aperta vomica eſt, expirauit. Præſagio iam antè facto liberati calumnia Medici

& Chirurgi.

X.

Alteri post 15. annos à connubio parere contigit. Laborauit multum à partu. Secundæ substiterunt: euulsæ frustulatim. Obstetrix afferebat superesse aliquid. Febris nata. Hinc nigra lingua, dentium interualla scabritie nigricantia, facies νεκρώδης. Septimo die mortua. Secta inuēta caro oblonga adnata vtero, & membranarum pars, quæ computruerat.

XI.

Homini hirsuto, nigro, & habitu melancholico solennis erat singulis mensibus diarrhæa quædam torminosa, declinante Luna. Defluxione in testiculos facta, & sarcocele, exectus est. Nimis laboriosa vita, & itinere per æstus & frigora, incōmoda cœpit valetudine viuere, interuallis leuiter febricitare. Cessabat tardiùs diarrhæa. Correptus est febre lenta, quæ noctu exacerbabatur, & tumore duro, dolentéque in dextris ilibus. Dolor à rene dextro incepit, tum in dextrum ilium & sinistrum progressus. Ad sinistrum renem rugitus erat, & velut borborygmus exaudiebatur. Vomitus vna hora à cibo. Quæsitum vnde ea materia, num ab intemperie earum partium, aut alia parte. Alij ab hepate, quia solennis erat diarrhæa, os amarum, vomitus amarus aliquādo. Mihi hoc placuit, partes exectas, in quibus obduruerat callus, naturâ frigidas, equitatione & venere fessas & infirmas fuisse, resistentem diarrhææ materiam, & aliam eò confluxisse, intercepta via refluxisse partim ad peritonæi partes, partim ad obliquos epigastrij musculos, atque ita tumorem succreuisse. Si verò ab hepate id esset,

vel per venas, atque ita potiùs ad inteſtina, vel per ſuperficiem; quia in membrana cingente hepar veſicæ quædam ὑδατώδεες excitatæ exudarent in epigaſtrij medium inter peritonæum & omentum. Os verò amaricare non à bile, quæ ab hepate refunderetur, ſed potiùs à putri humore, & fumis, hydropicis id accidere, & aliis vomitiones in colica frigida, & ſitim, & amarorem, & cætera apparere. Materiam tumoris non eſſe bilem, ſed frigidam, craſſámque pituitam. Itaque videndum fuit, vt reuelleretur materia, quæ influeret, non per vrinas, quia partes genitales infirmæ exciperent, ſed per aluum. Æger enim clyſteribus plurimùm leuabatur, tum medicamentis, quæ agaricum & alia phlegmagoga reciperent. Quod ad tumorem videndum eſſe, vt remolliretur & diſcuteretur: ſed metū eſſe ne ſuppuraret, quia à ventris dolore diuturno (ait Hipp.aph.22.lib.7.) ſuppuratio expectāda eſt, niſi peccetur ab ægro, aut medico, aut æger præripiatur. Id etiam Aurelianus annotauit in Chronic. Et veteres cataplaſmatis vſi ſunt & potionibus, quibus accelerarετur ſuppuratio, ſperantes vt ea materia tenuata in inteſtina transfunderetur. Id quod ſæpe probârunt, vt aliquando per vrinas, aliquando per aluum purgaretur. Et Aniceti eſt medicamentum apud Galenum, quod hoc polliceatur efficere.

Hoc tamen metui propter virium imbecillitatem.

Crus oppoſitum deinde tumuit, & loco vno ventris perſiſtebat dolor. Tenſio aliquando ad teſticulos. Vtróque crure intumeſcente, & ſurſum

refluente materia, ad diem ferè quadragesimum mortuus est. Facto vlcere in crure, quà materia extra flueret, seruari fortasse potuit.

XII.

Cuidam podagrico malum ad stomachum conuersum est. Vnde dolor tendens & grauis. Imperatum est primùm hoc oxymel, & quæ sequuntur remedia: à quibus præter spem multorum integrè curatus est.

♃. oxymelit. simplic. Galen. ℔.ß. In fine decoctionis eius infunde fol. menth. siccor. p.ß. Deinde traiiciatur per manicam Hippocr. cum cinamom. drach. ß. galang. & calam. aromatic. ana ℈.1. Vtatur primùm frigido, deinde tepido ad vomitum.

♃. aloës succotr. optim. ℈.2. rh. elect. ʒ.ß. mastich. rosf. cinam. galang. ana gran. 8. Incorporentur omnia cum syr. de menth. dentur ex cochleari.

Purgato corpore cucurbitula super vmbilicum applicetur, quæ priùs immersa sit in vino decoctionis ruth. menth. absynthij.

♃. mellis anthosat. mell. ros. ana vnc. 2. aqu. vitæ ℥.1. Bulliant in balneo mariæ, vel cinerib. calid. ad consumptionem aquæ. Deinde insperge cinamom. calam. aromatic. galang. mastich. ana ℈.1. Misce. Vtatur ante pastum vno cochleari.

Manè vtatur zinzibere viridi, & nuce moschata viridi, condîtis. Auiculis, alauda, perdicibus &c. confixis caryophyllis. Fiant fomenta ex oleis de ruth. spic. mentha, absynthio. Vel.

♃. horũ oleor. ℥.1 ß. mythridatij ʒ.ß. misce, & affrica ventriculi orificium.

Vtatur vino albo, veteri, pane albo bene cocto, & aniso condîto. Item.

♃. puluer. menth. ſiccæ drach.2. puluer. abſynth. ℥.1. caryophyll. ligni aloës, xylobalſami ana ℈.1. cinamom. mac. ana ℈.ß. f. puluis. Vtatur mane cum ouo ſorbili, aut in conſumpto.

Mollis frictio circunducta in ventrem, etiam in articul. deinde longè à cibo, vt facta iam coctione.

♃. oleorum de ſpica & menth. ana vnc.1. ol.rut. ℥.ß. ol. de caſtoreo ℥.2. mythridat. ℥.1. zibetti gr.8. miſce pro litu ſtomachi.

Fiet fotus hepatis cum oleo de abſynthio & chamæmelino, vt Hyeme. Vel.

♃. ceræ albæ nouæ vnc.ß. ol.roſac.chamæm.& abſynt. ana ℥.ß. f. cerotum molle: malaxetur cum vino albo leuiter adſtringente. Intendatur in linteo molli, & tepidum apponatur.

♃. fol.rut. ment.abſynth.roſar.ana p.1. cumini cõquaſſati, carui, dauc. aniſ. ana ℥.1. galangæ, piperis longi ana drach.ß. Conquaſſata omnia diſtemperentur in aquæ vitæ vnc.4. Deinde cum vnc.4. olei de ſpica leuiter coquatur in balneo Mariæ ad aquæ conſumptionem. Expreſſum oleum ſeruetur. Cui adde zibetti gran.6. mythridatij vnc.ß.

♃. olei de ſpica, abſynth. & menth. ana ℥.ß. caryophyll. mac. cinamo. cardamom. roſar. corall. galliæ moſchatæ ana ℈ 1. cum cer. maſtich, aloës ana drach.ß. f. linimentum. Loco roſar. & corall. addes galang. granor. paradiſ. ana ℈.ß. vbi non ita magnus eſt calor.

XIII.

Quadragenarius febre ardentiſſima correptus, doluit etiam à latere. Detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo. Perſeuerant omnia, neque cedit dolor remediis. Sexto die detractus iterùm ſanguis ad duo vaſcula, putris & corruptus. Sudor ſeptimo leuis, tenuis, & tantùm in capite & thorace. Nihilo meliùs habet. Deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, vrinæ turbidæ, ſudauit nono

& vndecimo, nihilo leuata febre. Decimo leuiùs habere visus, nocte eadem patitur. Vndecimo vrinæ subsident, sed diuulso & nigro sedimento. Sudat vt priùs. Pulsus perpetuò frequens & magnus cum pauca inæqualitate. Iam tendines manuum sine manifesto membri motu reuelli sentiuntur. Vrinæ benè coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro. Decimotertio floccos colligit, manibus reuelluntur digiti, delirium ferè perpetuum. Decimoquarto media nocte mortuus est. Pulmonibus corruptis, nigricantibus, inuentus est.

XIIII.

Puero annos nato 12. repentè syncope correpto & muto, in lecto reposito, temerè, quasi gesticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non respondebat. Diem integrum ita habuit. Clysteres non retinebat. Balano acuta cum hiera diacolocynthide, & cucurbitulis in ceruice rediit, & sanatus est.

XV.

Principi Lotaringo, magno priori ordinis Rhodiorum Equestris, ancyle in dextro cubito sequentibus remediis curata. Post habitam totius corporis rationem, victus & domicilij, hæc ordine sunt instituta. Frictio partis è molli manu: ex quo vapor è decocto molliente: immersio in idem decoctum partis ægræ: siccatio loci: inunctio ex axungia humana benè purgata, colata, lota in aqu. mistura. Ceratum ex cera molli, pingui mollita ad ignẽ, manibus intinctis butyro, deinde liquata cũ butyr. recent. & axung. humanę supradictæ æqua quãtitate.

Ab vnctione superdatum molle gossipium.

Decoctum institutum guaiaci ex vnguinosa,odora,& media parte ligni,initio.

Interuallis acetum album, aqua vitæ decocto vaporationis intermista. Ex quo ceratū œsypi descriptione Philagrij.

Capiti tunso gossipium conspersum puluere caryophyllorum.Errhina,masticatoria.

Saluia in sartagine concalfacta, & conspersa aqua fœniculi,vel saluiæ,frictio capitis & spinæ.

Immersio totius brachij in animal recèns mactatum.Exercitium molle partis. Effectum fotu & axung. vt octo diebus dissoluto tumore, liberatis neruis omninò,sanus euaserit,liberis omnibus motionibus totius membri.

XVI.

Quinquagenarius longo corpore & collo,satis oportunus tabi,tussicula,flatibus, pituita tres annos laborauit. Audiebatur quasi aqua fluctuans ad diaphragma & ventrem. Alij vitium lienis causabantur. Purgationibus,decocto guaiaci,& aliis vexatus nihilo meliùs habuit. Subtabidus, malé coloratus. Tandem decretum est,desperantibus Medicis & ægro, vt aperietur thorax: primùm cauterio potētiali,deinde cultello. Nam propriùs admota aure intelleximus materiam diaphragmati insidere,non esse in ventre. Itaque inter quartam & quintam vertebram aperta via est, monitis ægri amicis, quātum periculi immineret, ægro quoque monito, & id postulante.Effluxit pus multum crudum. Quinque pòst diebus mortuus est. Dissecto ægro inuentus pulmo aridus, scirrhis plenus, syderata pars mē-

branæ ſuccingentis & coſtarum. Venter inferior integer. Nunquam pus expuerat, neq; ſanguinem. Laborauerat longo antè tempore, vt ferè triennio, pleuritide.

XVII.

Cuidam perforatus venter acuto enſe, inteſtina tenuia vulnerata, & pars craſſorum. Exierunt inteſtina per vulnus, & ſtercus. Deſperatus erat à Medicis, ſed longa cura conualuit.

XVIII.

Alteri ad ſcapulas inflictum pugione vulnus, deorſum inclinans. Apertum latus ad quartam & quintam vertebram, vt pus, quod in diaphragma decumbebat, hâc efflueret. Vixit annũ aperta plaga. Expuebat ſanguinem & pus.

XIX.

Nobilis adoleſcens annor. 15. Baro Deſſaulx, Prouincialis, molliter educatus, deinde ad aulã tranſlatus, febre ardente correptus eſt, deinde lenta. Ortis exanthematibus tumuit ab vtróq; hypochondrio: & velut materiam purulentam ſeorſim ab excrementis alui, & aliquando ante alui excrementa reddidit. Erat autem, qualis eſt materia atheromatis. Quæſitum vnde prodiret. Nam ab abſceſſu credebatur. Alij pituitam eſſe à cerebro, alij ab inteſtinis autumabant. Sed quia nihil mordebat, nec iniecto clyſtêre ſenſus vllus doloris erat, & pituita tantùm detergebatur; veriſimilior ſententia putauit abſceſſum eſſe in inferiore meſenterio. Data viſceribus quæ molliant, & leuiter diſcutiant. Atque cùm clyſteribus non iuuaretur abſceſſus, vſus fuit conuenientiſſimus apozematum ſolutiuorum, te-

rebinthinæ, pilul. ex hiera picra & aloë, datæque hæ ad ʒ. ß. iusto effectu. Imperatum decoctum ligni sancti. Consultum viribus. Desiit pus excerni: mansit tensio in dextro hypochondrio, & febricula post retentum pus, non à medicamento, sed à reliquis obstructionibus. Imperatum est catharticum è syrup. de cichor. compos. cum rhabarbaro, & decocto radic. oxalidis & gram. Conualuit.

XX.

Quinquagenarius, aut ad circiter, è febre tertiana æstiua Autumno in quartanam simplicem, hinc in quartanam triplicem degenerauit, atque ad Nouembrē in hydropem. Desperatus est à Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem. Relata causa ad hepar refrigeratum partim morbo, partim vsu aquarum distillatarum acetos. & cichor. quibus plurimùm fuerat vsus. Itaque læsa sanguifica virtute visum est primùm hepati roborando consulere oportere his tabulis.

♃. diarhod. ʒ. ß. lign. aloës & rasur. ebor. ana ʒ. I. cinam. ℈. ß. facchar. in aq. agrimoniæ solut. q. s. f. tabell. quę pendeant ʒ. 2.

Deinde etiam syrupo de cichor. simplic. ad obstructiones liberandas, &c. Frequens fuit fotus sacculis ex iis, quæ discutiunt & roborant. Datæ sunt pilulæ Rauedsen. auctæ rh. & agar. troch. infuso in succo ireos. Syrup. laxatiuus præscriptus, qui reciperet aperientia, semen carthami. polypod. sennam, agaric. &c. cum ℥. I. ß. succ. ireos. Deinde thermæ siccæ, illitus primùm ex ol. aneth. & chamæm. deinde ex fermento, emplastro de baccis lauri, sterco-

re caprillo, postremò cauter. in tibiis. Instituta diuretica. Atque omninò in roborantibus hepar & ventriculum, in purgationibus per interualla, reliqua curatio posita. Mortuo Februarij initio inuenta sunt syderata intestina, similia aquatilibus Colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum scirrhis.

XXI.

Quidam Germanus adolescens 18. annorum, vsus antea Beria, in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens cœpit vertigine laborare, reuomere quæ sumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio cessauit vomitus & vertigo. Meliùs habuit. Sed post quartum aut quintum diem rediit malum. Languit leui febricula. Inuasit leue delirium, vnde facilè redibat ad se. Pulsus languidus. Decimoquarto sudor multus, perturbatio, pulsus concidens. Decimoquinto in eo sudore mortuus. Aperto inuentum epiloon putrefactum, hepar, siccior ventriculus interior ad finem quasi contusus, nigro succo ex dimidio plenus.

XXII.

Hispanus nobilis, qui seruiebat Duci Albano, quo tempore Carolus Quintus cogitabat bellum contra Germanos Anno 1545. Luteriam venit, frustrà petitis auxiliis in Italia, Hispania, Germania, remediis sequentibus curatus est. Ad venerem ineptus erat, quòd flaccido esset pene, quíque erigi non posset. In quam rem cùm ad me venisset, vocatis è senioribus & celebrioribus Medicis Parisiẽsibus ad cõsiliũ, visum imprimis malũ ab vlcere esse, & læsis neruis atque arteriis, quæ impletæ flatu

penem erigunt, partes ita lædi, vt ſpirituoſum ſanguinem non exciperent. Curandum fuit vlcus, inſtituenda omnia quæ calidos flatus gignerent, & partes genitales corroborarent. Atque habita primùm ratione corporis totius per medicamenta, leuem phlebotomiam & decoctũ guaiaci, hæc compoſitio ſingularis & diuina erigendo peni, & excitandæ veneri inſtituta, qua cum, remediis aliis fruſtrà tentatis, conualuit.

℞. vitellor. ouor. ℥. 1. ß. butyr. recent. pudend. tauri, cicer. galang. ſatyrion. zedoariæ, zinziberis conditi, menth. teſticulor. galli, teſticul. vulpis ana ℥. 1. cerebellor. colũbar. & paſſer. benè coctor. & aſſor ana ℔. 1. medull. auellanæ Indicæ, pineolor. mundator. fiſticor. iuiubar. amygdal. dulc. mund. ſemin. maluæ, ſem. mercurialis, auellan. excorticatarum, dactylorũ an. ℥. 1. ſemin. dauc. caryophyll. piperis, trium generum linguæ auis, ſemin. cæpæ, porri & ſcariol. cinam. an. ℥. 1. Coquantur ſimul omnia in lacte ouino: poſtea fortiter terantur. Omnia conficiantur cum melle roſaceo, & ſaccharo albiſsimo: coquantur lento igne, benè miſceantur.

Poterunt aromata poſt coctionem aliorum inſpergi, quo modo fit in conſeruis, conditis.

℞. diaſatyrionis ex 2. deſcriptione Meſuæi ℥. 2. vtriuſq; diamargariti, aromatic. roſ. ana ℈. 1. cinam. ℈. ß. pudend. ceru. ℈. 1. cum melle anthoſato & radic. vna zinziberis viridis miſce omnia. Detur manè & hora ſomni ad modum maioris auellanæ cum vino albo. Item. ℞. ol. de ſpica, lilior. & maſtichini ana ℥. 1. adip. cunicul. & anat. ana ℥. ß. adip. paſſerculor. farctorum radice ſatyrion. & modico zedoariæ, adipis columb. an. ʒ. 6. ſemin. eruc. raphan. cæpę pulueraт. zedoariæ ana ʒ. ß. croc. ℈. 6. f. linimentum pro lumbis, pectine & perinæo.

His ſanatus remediis abiit.

XXIII.

Nobilis Picto, cui paulatim ganglium excreuerat

in inguine dextro tam magnum, quàm pueri caput, cum adnato crassiore tuberculo, in consilium adhibuit Medicos, Fernelium, Syluium, Holleriũ, Chirurgos, Thierryum, Riuierium, Ambrosium Paræum. Medicis cum Ambrosio periculum declarantibus, si excinderetur (nam hoc vnum erat remedium) alij contrà senserunt sine periculo incidi posse. Vicit consilium plurimum, quia metuerent hæmorrhag. gangrænam ab incisione, claudicationem. Post aliquot dies reuocatus æger cum Chirurgis de incidẽdo agentibus, altero voluit die rem longa disputatione agitari. Tandem conuentum, ægro impellente, & profitente se mori malle, quàm diutiùs malum perferre, quia & armis ineptus esset, & cõiugio atque coïtui, oportere in circulum molem incidi, circulo longiùs ab inguine & scroto circumscripto, deinde ad membranã tumorem paulatim exsecari, paulatim quoque pellem separari, quæ esset versus radicem: venas & arterias, vt detegebantur, contra hemorrhagiam ligari. Quod post aliquot dies Fernelio & Hollerio præsentibus à Theodorico Thyerrio & Riuierio, tribus aliis Chirurgis assistẽtibus, effectum fuit. Euulsa moles cum tunica, glandulosa, albicans, intus sine sanguine & carne, multis constans glandulis, à sua pellicula seu pediculo facilè separabilis. Glãdulam pinguem repræsentabat. Iam sanescente vulnere, febricula, oris amaror, fastidia incurabilia, virulenta sanies, fœtida, dolor in altero inguine, pube, ventre. At tandem soluta aluo, liberatur amarore, & aëri commissus, vt ad suos rediret, perbellè habuit.

XXIIII.

Cuidam deuorata piſcis ariſta difficilis labor in gutture, abſceſſus, raucedo, difficultas ſpirãdi. Iuſſus vt ex longo traheret ſpiritum, facilè trahebat: vt ſemel & confertim audiebatur ſtrepitus in gutture, aperto ore, nihil vitij apparebat. Collum anterius erat ſubtumidum. Viſum itaque vitium eſſe imbibitũ muſculis laryngis, & vicinis partibus. Inſtitutũ pharmacum quod vniuerſum purgaret corpus: errhina, quæ caput: frictiones quæ diuerterent: decoctum ficuum, in quo oxymel ſimplex, ſcyllitic. & ſimilia diſſoluta. Foris, quæ leuiter diſcuterent, cum lana ſordida. Iuſſus æger non bibere frigidum, tenuiter viuere, lacte amygdal. & ſimili victu detergente, incidente & tenuante vti. Mox curatur.

XXV.

Brito quidam nobilis correptus febre tertiana in prima acceſſione ſumma viriũ imbecillitate laborauit, vt videretur mori. Tertio die in ſecũda acceſsione eodem modo habuit. Somnolentus in vtráque, vt vix ſomno poſſet prohiberi. Aliis acceſsionibus vigil, neq; ad ſomnum verti potuit. Sexta mortuus eſt. Adhibita etiam ab initio fuerant remedia, quæ vim vitalem ſuſtinerent.

XXVI.

Cuidam mulieri Aurelianæ exereuit caro à gingiuis parte interna durior, externa mollior, inſignis vtráq; magnitudinis. Mulier erat ſterilis, malè purgabatur, habitu melancholico. Adhibitum conſilium, monitúmq; iam ab annis tribus initium eſſe mali, creſcere in dies cum dolore, ſed ſine putredine, odore graui, ſine dentiũ vicinorum corruptione.

Vnicum in incisione remedium. Sed ab incisione metus hæmorrhagiæ, conuulsionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem visum fuit exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid ossis, quod erat ad pediculum, corruptum esset, vt inureretur radix, & si quid esset corrupti ossis, igne corrigeretur. Quod vt succederet, ad interiorem simili ratione veniendũ esse, à qua periculum maius, quia durior, quia interior pars propter tunicam & neruos magis periculosa: ac cauterium, quod inderetur, decisa carne immittendũ per canaliculum. Hæc omnia post purgationes frequentes, phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram sanitatem attulêre.

XXVII.

Cuidam adolescenti annor. 15. tumor, velut inflãmatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iusta remedia. Quarto die cœpit balbutire, causari stomachum, delirauit. Cùm autem videretur qualitas venenosa efferri à pede, putaui adhibẽdum loco cauterium potẽtiale, aut locum eum scarificandũ esse. Quod minimè factum est, reclamante pertinaci & imperito barbitonsore. Clyster iniectus, à quo cõueniẽter deiecit. Auctum delirium. Phreniticus eodem die quarto mortuus April. mense, Anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latens & obscura, sitis ingens, lingua fuliginosa.

XXVIII.

Stephanus Hacqué cœpit leuiter è catarrho laborare. Rubor quidam apparet in facie: multa loquitur, prudens futuri delirij coniectura. Quarto die, quo statim detractus sanguis, meliùs habere

visus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequenti nocte phreniticum auctum malum, conuulsio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis cessat phrenitis & conuulsio, nisi quod leuis quidam tremor subapparebat. Decimo apparuit vrina melior cum leui sedimento diuulso, acuto. Sub meridiem sudor frigidus. Eodem die, ritè omnib⁹ alioqui institutis, & nullo peccato ab ægro, neq; à ministris, morbi malignitate mortuus est.

XXIX.

Quidã apoplexia correptus frictione, motione, phlebotomia excitatus est. Sequuta febris continua satis mitis, sed cum delirio. Negligentiùs curatus, neque expuens, quæ in pulmones defluebãt nono die à febre, decimo ab apoplexia suffocatus est.

XXX.

Qua parte recti musculi ad sternum pertinent, puero cum abscessu in ventre tumor manifestus, digito cedens, obtigit. Vocati ferè omnes iudicârũt abscessum in rectis musculis: alij in ventre, qui attenuato vehementer puero, & consumptis musculis facilè emineret tumor. Paucissimi in hepate, quòd quibusdam hepar totum ventrem ad partes sinistras pertendat. Aperto loco exiit pus virosum & grauiter fœtens, corrupto peritonæo. Abscessus sedes in parte hepatis, quæ illîc perueniebat. Quod magis apparuit mortuo & dissecto puero.

XXXI.

Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, simul & partẽ maxillæ, & vicinos dentes detrahit. Hæmorrhagia sequitur periculosa. Vocatus in ius Chirurgus liberatur, quia inuenti dentes nõ inseri, sed omninò

maxillæ continuari.

RARA QVÆDAM.

1 Quidam Lutetiæ vomicam membrana tectam, ouo ſimilem, è pulmonibus expurgauit, cùm antè fuiſſet aſthmaticus:& ita paulò pòſt extinctus eſt.

2 Aluis eminxit multa quidem ſimilia liquidis margaritis, admodum pellucida, alia craſſiora, mediocriter cocto oui albumini ſimilia.

3 Nouimus quendam, cui è regione hepatis vena per interualla dehiſcebat, quæ ſanguinem funderet. Reſtitante ſanguine veſtigium non apparebat.

4 Rigida Hyeme anno 1543. ad fines Ianuarij & initia Februarij ſalutares pleuritides graſſatæ ſunt: quarum quidem aliquot per vrinas nigras, craſſas, in quibus ſupernatabat multa ſpuma crocea, craſſa, glutinoſa, iudicatæ ſunt.

5 Aperta mulier à nobis in Scholis Medicorum Lutetiæ lapidem habens in vtero, in cranio anteriore, & quæ ſine liene inuenta ſit.

6 Viſa mulier à nobis, quæ in altera mamma duplicem papillam lac reddentem haberet.

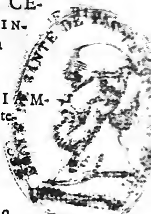
7 Cuidam mulieri Lutetiæ totum corpus molle, flexile, & ſine ſolidis oſſibus fuit.

8 Lutetiæ cuidam mulieri grauidæ fœtus exerta manus eſt per vmbilicum, & quindecim dies ad partum ſic ſtetit, ſaluáque matre euaſit viuus, & vitalis.

FINIS.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MORBIS INtern. Liber II. febrium Historiam & curationem continens.

ANTONII VALETII OPERA IAMnunc multò quàm antea auctior ac integrior factus, & scholiis non pœnitendis illustratus.

Quid sit febris.

FEBRIS 1 calor est præter naturam, 2 accẽsus in corde. Substantia 3 ergò febris est calor præter naturam, qui omninò in corde accenditur. Aliàs verò 4 toto corpore sparsus, aut saltem in quamplurimis partibus, vel certè principibus inest. Pessimum genus febrium, cùm vruntur interiora, exteriora frigẽt, 5 vt in lipyriis, & cùm viscera interiora inflammantur.

1 Hinc est, quod febris ad intemperiem calidam, tanquam ad summum genus, Galeno referatur, cap. 5. libel. de different. morb.

2 Cor cùm ſit fons innati caloris, principiũ quoque ſit febrilis eſt neceſſe: ſiquidem nõ alius ab illo calor ſit, qui in igneum conuertatur. Gal. com. ad aph. 14. lib. 1. & ad ſent. 18. lib. 1. de vict ratione in morb. acut.

3 Galen. comm. 3. in lib. de fractur. ſent. 8. & in aphor. 5. libr. 6.

4 Satis tamen eſt ad febris conſtitutionem, ſi calor ille plurimas, aut nobiliores occupet partes. Gal. comm. ad ſent. 29. ſect. 1. lib. 6. Epid.

5 Neque enim in cauſo, neque in tertiana, quę febres omnium calidiſſimæ perhibentur, internæ partes vſqueadeò aduruntur perfrigerata cute, atque in lipyriis: quas propterea Gal. maximè malignas appellauit cõm. ad aph. 48. lib. 4.

Malignum quoque, 6 quod ἀσῶδες vocatur: in quo exteriora quidẽ moderatè calida ſunt, intus ardor eſt, ſitis inſatiabilis, perpetua corporis iactatio, vigilia, deliriũ: quod fere fit craſſo atq; contumaci humore in primis venis putrefacto. Aliquando in corde vehemens æſtus eſt, quod vehemẽti palpitatione (cordis motu præter naturã) intelligitur, moderatus tamen ad manũ calor eſt. Pereunt hij celeriter, & ſub mortem tenuis quidam & frigidus ſudor effluit. Itaque febrilis calor 7 non perpetuò toti corpori æqualis eſt. 8 Optima ratio diuidendę febris ex Galeno lib. 1. de differentiis febrium, eſt, vt è ſubſtãtia, hoc eſt, iis, quæ definitio eius continet, differentiæ ſumãtur: è calore videlicet, iis in quibus calor eſt.

6 Ἀσώδες id genus febres ſeu faſtidioſæ comitem habent anxietatẽ ingentis malignitatis indicem, ex Gal. comm. 2. in lib. 3. Epid.

7 Imò multis in partibus ſæpe non apparet, vt in lipyria febre.

8 Variæ febrium diuiſiones, de quibus Hippocr. ſub finem ſect. 1. lib. 6. Epid. & fuſiùs Gal. in commentar.

Calor itaq; ali⁹ 9 ſiccus, 10 alius humid⁹, alius 11 vaporoſus: ex quo febris alia ſicca, alia humida, quædam vaporoſa, Maligna ſicca eſt. In hac ſqualeſcit cutis, arida lingua eſt, vehemens ſitis & vigilia, calor acris, nihil vaporum, nihil ſudorũ excluditur. Talis eſt exquiſitè ardens. Hæc autem aut 12 breuiter occidit, aut in hecticam vix curabilem conuertitur. In humida perpetuo ſudore ac madore corpus reſoluitur: quales ſunt 13 typhodes & elodes. Quanquã typhodes ab Aëtio & quibuſdã aliis dicitur, quam eriſypelas hepatis, lienis, renis, aut cuiuſuis partis, incendit. Salubris ferè, in qua madidus & mollis calor eſt, cutis quoque eiuſmodi, & ſudores in tempore erumpunt.

9 Vt in hectica, cauſo, & reliquis febribus bilioſis.

10 Vt in febre ſanguinea, pituitoſa.

11 Vt in diaria.

12 Exquiſitè ardens vt plurimùm funeſta, cauſæ magnitudine, ſymptomatũ vehemẽtia, & excrementorum ſuppreſſione.

13 Gal. ex veterum placitis febres typhodeas ſine vllarum inflammatione partium fieri aſſerit, eaſdémq; humidas in ſummo Lib. contrà Lycum deſcripſit.

Rurſus calor quãtitate & qualitate diſtinguitur. Nam aliàs 14 copioſus, 15 aliàs paucus, 16 nonnunquam in medio eſt. Similiter hic acerrimus, hic (vt febris eſt, & quantum natura febris patitur) ſuauis, & mitis, ille medius: magna vis eſt febris, cùm & plurimus, & mordaciſſimus.

14 Vt in ſynocho vtráque, maximè verò plethoricis in corporibus.

15 Qui ſcilicet in pauca materia accenſus, vt in tertiana exquiſita.

16 Vt qui copia moderatus, & in ſanguine, aut pituita, accenſus, vt in ſynechis febribus & pituitoſis: & tum eſt eſſentialis.

Febris alia morbus, vt ardor: alia symptoma, vt in pleuritide: alia simplex, alia cum grauibus symptomatibus, & iis, quæ 'ἐπιγινόμενα Græci vocant: vt quæ febris cum frequenti syncope, cum singultu, cum synceris deiectionibus. Rudis illa & nimis antiqua 17 Hippocratis distinctio, laudanda tamen, vt fuit ætas. Febres aliæ manu mordaces, aliæ mansuetæ: quædã vehementer rubræ, nõnullæ admodum flauæ, aliæ croceæ, aliæ crudæ, &c. quæ pluribus 6. Epid. ab Hippocrate & Galeno, tum initio librorũ de differ. feb. explicata sunt, nõdum tamen satis intellecta: quòd 18 vox Pemphigodes satis ostendit, non satis intellecta interpretibus. Alii enim ad pestilentiales, nonnulli ad vaporosas & humidas trãsferunt. In qua sententia fuisse visus est Galenus in exegesi vocum Hipocratis.

17 Hæc ex sent. 29. sect. 1. lib. 6. Epid.
18 De hac vide Gal. cõm. in citatum Hippocr. locum.

Alia verò diuisio febrium, quia hæ acutæ ac celeres, vt ardens & tertiana: aliæ longæ, vt typhodes & quartana: nonnullæ mediæ, vt quotidiana & semitertiana. Acutæ sunt, quia propria tempora ad finem vsque celeriter percurrunt. Acutum enim & celer idem est.

Sunt è Græcis, qui ex ratione prægressæ causæ ita diuidunt. Aliæ febres derepente atque ex causa manifesta ortæ sunt. Hæ minùs periculosæ, minúsq; fallax presagium ostendunt. Aliarum causa ignorata, quòd latenter atque longo tempore cõtracto in humoribus vitio ortæ sint, de quibus hoc verbum Hipp. maximè pronuntiatur, cõmune quidem reli-
19 Hippo. aph. 19. lib 2 quis morbis acutis, 19 Acutorum morborum non

omninò certè sunt pronũciationes salutis aut mortis. Atque hæ ferè periculosiores.

Longas item ex causarũ varietate diuidunt. Longæ enim sunt vel quia materia frigida, crassa & cõtumax est, vt quartanæ: vel multa, vt typhodes: vel quia pars affecta frigidior est, vnde primùm calor succensus est, vt quartana à liene longior, ab hepate breuior: vel imbecillitatis ratione, ex quo 20 in senibus longior, in iuuene breuior: vel denique exteriorũ vitio, quæ τὰ ἔξωθεν vocat Hipp. ægri, Medici, ministrorum, loci, aëris, temporis anni, & simil.

20 Facultas enim naturalis senibus infirma: iuuenibus robusta. Vnde illi tardius: hi celeriùs febre defungũtur.

Aliæ item febres 21 peruigiles, aliæ 22 soporosæ nonnullæ mediæ. Somnus atque vigilia, vtráque si modũ excesserint, malum. ex lib. 2. Aph. Praxagoras quasdam febres soporosas annotauit, ab anno 12. ad 16. & 17. priuata quadã pernicie. In soporosis, 23 grauius periculum est, si præter soporem & silentium, saltus partium, ac veluti cõuulsio, faciei rubor, oculorum fixus intuitus, à somno manuum neglecta abiectio, mœror, anxietas, deliria conuulsifica, motio articulorum, frigus.

21 Quod acres profundant vapores, sua caliditate & siccitate cerebrum continuò percellentes.

22 Ab oppressione cerebri nimia humiditate perfusi, nimiúmque perfrigerati.

23 Hæc enim cerebrum grauioribus auctum symptomatis ostendunt.

Sed, quod ad institutum maximè pertinet, alia febris in solidis partibus, hectica: quædam in spiritibus, diaria: tertium genus in humoribus, putrida.

De hecticæ differentiis & diariæ suo loco dicetur. Putrida fiet vel à bile, quæ tertiana: vel pituita, quæ quotidiana: vel atra bile, quę quartana. An 24 verò à sanguineo, postea differetur.

24 Agitatur hæc quæstio paulò pòst, capite de febre continua putrida.

Putrida rursus vel intermittit, vel continua est. Quæ intermittit, Hippocrati quidem aph. 43. lib. 4. sine periculo est: Diocli minus periculosa, quàm cõtinua, ac ferè salutaris: sed quæ tamen aliquãdo interficit, & maximè vbi talis est, qualis soporosa, quæ proximè descripta est. Continua magis periculosa, quæ tertio quóque die exacerbatur, auth. Hipp. & Archigene. Accedit ad periculum, si quarta die vel tam grauis est, vel etiam asperior, quàm fuit tertia.

Cæterùm quandoquidẽ hîc de curatione febriũ agitur, primum est, vt febris species cognoscatur, ex propriis signis, communibus & externis cõiecturis. Cognita febris specie, causæ magna ex parte innotescũt. Secundũ est, vt febris cõstitutio intelligatur. Quod fiet, si obseruemus qualia sint, & quanta fuerint & futura sint vniuersalia febris tẽpora, principiũ, incremẽtũ, status & declinatio. Deinde 25 quod in toto morbo, idẽ in particularib⁹ accessionib⁹ obseruemus, & has rursus inter se cõparemus. Postremò adiũgemus externa, anni tẽpus, ætatẽ, locum, regionẽ, peculiarẽ ægri naturã, &c. eiusmodi: videbimúsq;, ne quid ministri peccent, & vt æger imperata faciat. Ita fiet, vt & morbi natura cognoscatur, & remedia medica fideliter adhibeantur. Certũ denique ac minimè fallax præsagiũ de febre instituatur.

25 Vt si ex longo morbi principio morbum eundem fore longum dignoscamus.

De Tertiana.

TErtianam facit 1 putrefacta bilis, 2 non quidem in venis, sed toto corpore dispersa. Tertio quoq; die accessiones habet (vnde tertiana appellatur) quódq; putrefactum accessionibus singulis excernitur, ferè per sudores & insensibilem trāspirationē, aliàs etiam 3 vomitu, 4 & deiectione alui repurgatur. Duodecim 5 horas exquisita tertiana non superat accessione particulari, nec pluribus quàm septem accessionibus sollicitat. Sic enim scriptum ab Hipp. aph. 59. lib. 4. Quanquam in Coacis præsagiis 5. 7. aut 9. circuitu ad summum iudicari scribit. Statū ferè habet quarta accessione, hoc est, die septimo. 9. 11. Decimotertio, qui septimæ accessionis dies est, declinat: atque ita soluitur. Initium ferè prima accessione, incrementū secunda ac

1 Quælibet, pallida, rubra, vitellina, porracea, æruginosa: cuius certus locus est fomes, propria cystis, hepar, mesenterium, aut quę circum præcordia, cauáque viscerum sunt loca.

2 Alioqui enim ardens esset, cōtinuáve febris, à qua tamē sola intermissione differt. Gal. cap 3. lib. 2. de crisibus.

3 Effusa scilicet in ventriculum bile, sed non primis diebus. Præpropera nánq; isthæc esset excretio, nec melioribus naturæ rebus instituta, quæ ante concoctam materiam veniret.

4 Prout bilis viam affectat.

5 Accessio longior aut breuior pro bilis copia maiore aut minore, eiusdémq; tenuitate aut crassitie, ægrorū viribus, raritate aut densitate corporū. Adde quod miscella pituitæ cum bile efficit, vt his in regionibus vel paucas exquisitas tertianas, vel propè nullas agnoscamus. Vnde nihil mirum, si paroxysmi vltra horas 12. 20. 30. etiam, itémque circuitus vltra septem producantur: siquidem pituita bili admixta à natura non facilè superetur.

tertia: accessionis tempus, à quatuor horis ad duodecim: inuadit cum rigore, in quo veluti pungentes aculeos sentiunt ægri: initiò quidem vehementior, paulatim mitescit, ex quo increscit calor. Intima vruntur,[6] iactatur corpus, vexat sitis & vigiliæ, solitudo quæritur. Hæc verò vt progreditur accessio in statum, calor admodum acris & mordax est. Pulsus [7] initiò tardus, paruus, rarus, debilis: postea magnus, celer, frequens, velox, & vt declinat accessio, paulatim redeunt omnia ad naturam. Post vigorem vomitus, sudores aut excretiones: & vbi iam concoquitur ad salutem febris, vt principio tertiæ & quartæ accessionũ, vomitus, in fine sudores fiunt. Vrina [8] subrufa, subflaua, rufa, mediocri substantia, aut, vt Arabes, rubra, tenui, substantia ignea. Parte quidem inferiore subtilior: superiore vmbrosa atque nebulosa. In qua si [9] nebula alba, aut eiusmodi sublimamentũ initiò appareat, nõ trãscendet quartum circuitum. Si verò primo die vel secũdo [10] sedimentum album est, læue & æquale, tertio circuitu terminabitur febris. Quod si talia non apparent primis diebus, id est, prima vel secunda accessione,

6 A bile per ipsum delata, quæ maius ac maius eundo acquirit incendium.

7 Primis enim febris inuasionibus calor ab inuicta adhuc materia oppressus, non potis est citatiore pulsu emicare. Huc accedit, quod tum temporis nondum accensa bile habitus corporis refrigescit.

8 Ab ardore & biliosi humoris permixtione. Ex commentar. ad sent.26.lib.2.Prognost.

9 Nebulę enim albæ in vrina concoctionũ sunt notæ. Cõm.3.in Prorrhet. & in sent.43.li.4.de vict.rat.in acut.

10 Nam certius coctionis signum ab hypostasi, quàm ab aliis contentis, sumitur.

ſeptimus circuitus expectandus eſt: túmque ruſæ magis ſunt vrinæ. Et ſi contingit longiores eſſe accesſiones,id efficit materiæ copia,aut craſsior conſiſtentia. Alioqui ad denſitatem cutis,aut ad imbecillitatẽ naturæ cauſa referenda eſt. Deſcribunt autem Græci & Arabes tertianã,quæ ſit veluti [11] idea quędam & exemplar tertianarũ omnium, quæ vt proprius ad ideã illã accedũt, ita & manifeſtiora ſigna proferunt,vel minùs manifeſta. Excitãtur hæ febres ferè æſtate,tẽperie calida & ſicca,cœlo,ætate,ratione vitæ & aliis,quę corpus reddũt calidius & ſiccãt.

11 In naturis enim quantumuis bilioſis,victus ratio, aut vitæ inſtitutũ,aut quippiam ſimile generãdæ pituitę accõmodatum concurrit ſemper, quod tertianam à ſola fieri bile prohibeat. Ex cap.3.lib.2.de differ.febrium.

Curatio ad duos ſcopos relata eſt veteribus Medicis,alterationẽ & vacuationem. Alteratio,refrigerantibus & humectantibus:vacuatio per ſudores & vrinas,perficitur.[12] Paulus rectè quidẽ infirma hæc remedia credidit,propterea quòd non tertiana illa, quę idea & exemplum quoddã eſt reliquarum,nobis curanda eſt:ſed quæ iam aliquid pituitæ cõmixtum bili habet. Oportebit ergò intendere in ſcopos illos veterum,ſed ita temperare, vt quantùm declinet curãda febris ab idea illa,tãtùm curatio euariet. Initiò ergò,ſi reſiſtit aluus, [13] clyſtere leni,vel debili

12 De hac re ampliùs nihil apud Paul. Æginetã cap. 20.lib.2.ſcriptum,quàm pud Galen.lib.2. ad Glauc.

13 Clyſter eiuſmodi parabitur ex decocti remollientiũ & refrigerantiũ ,& lactucæ, portul.violariæ, florum nympheæ ℔.1.vel ex decoctionis eorundem refrigerantium & ſeri lactis ana ℔.ß.caſſiæ,aut cathol.diſſolut.℥.1. vel cathol.& diapruni ſolutiui ana ℥.1.ſaccha.alb.mell.

viol. ana ℥.1. olei violacei ℥.3. Verùm hic non nisi ante paroxysmum, vel post immittitur.

14 quodam pharmaco mouenda est. Medicamenta sunt, vt Cassia fistula ex decoct. violarum, prunorum, tamarindorum, & similium.

14 Vt si bolum è cassia præscripseris, addito, si velis, rheo, atque etiam, si nihil vetet, diaphœnico pauco. Vel hanc potionem imperabis. ℞. cathol. ʒ. 6. diaphœnici ʒ.2. syrup. capill. vener. aut simil. ℥ 1. cum aqua cichor. aut decocto cõuenienti f. potio. Nunquam tamen adducère, vt paroxysmi die purges, ne geminum naturæ negotium facessas.

Vehementer cõmendant hanc potionem. ℞. succi granati acidi & dulcis ana ℥.1.ß. per noctem salubri loco resideat, postridie in eo suc. dissolue sacchari optimi ℥.1. Et si vehemens calor est, sacch. violaceum sit, & addatur potioni aquæ ros. ℥.1. Si verò pituitæ aliquid mixtum est, loco aquæ ros. misce 15 vini tenuis ℥.1. Lenies aluum, reuocabis appetitum, partes naturales roborabis. Quòd si 16 obstructionis suspitio est, aquam end. aut hordei, vnius ℥.1. commiscebis. Alij ℥.2. 17 oxysacch. simplicis, succi end. depurati ℥.1. vtuntur eadẽ vtilitate. Vbi verò plus pituitæ mixtum est, pro succo end. succus rad. fœni. pro oxysacch. oxymel simplex miscendũ est. Atq; vtilius oxymel volunt, in quo ferbuerint fron-

15 Ad pituitam incidendam, & ventriculum roborandum, quòd cætera omnia refrigerent.

16 Obstructionis notæ erunt, tensio, durities, dolor hypochondrij dextri.

17 Loco huius licebit zulapia concinnare è syrup. de cichor. simpl. capill. ven. acetosi simplic. granator. & aquis conuenientibus, cichor. end. bugloss. borrag. Vel

hoc apozema ♃.radi.polypod.quern.cicho.oxylapath. ana ℥.1.rad. petros. asparag. fœnic.in aceto per noctem vnam (si magnus æstus) maceratarum ana ℥.1. folior. agrimon.cich.end.nõ lotę,scariol.an.M.1.capill.omniũ ana M.ß.semin.frigid. minor. (si æstus sit) vel maiorum (si hyems) ana ʒ.1.semin.anis.& fœnic. ana ʒ.2.flor.cardiacorum ana p.1.f.decoct.In colatura pro dosib.iij. dissolue syr.de cichor.simpl.& capill.ven.ana ℥.1.ß.f.apoz. clar. cõditum pauc.cinam.& santalo citrino.Ab eo,si videbitur,purgato.

des nucis,vel tenues asparagi & hyssopi summitates. Alij 18 contenti sunt ℥.4. decocti prunorum cum sacch.viol.℥.ß.Eodem modo & tamarind.vti licet. Iam remollita aluo de phlebotomia statuendum. Saluberrimum, 19 inquit Gale.febrib.omnib.non modò cõtinuis,sed iis quæ ex putredine natæ sunt, secare venam, si ætas, vires,&c. permittant. Omissum tamen hoc remedium à Græcis,& omittendũ quidem,si exquisita tertiana est. Alioqui admodum salutare:quod tamen temperare oportet, 20 vt tertiana,quam curamus,vel ad exquisitam accedit,vel ab ea recedit. Arabes ex vrina rubra consilium sumunt phlebotomiæ,fallaci quidẽ coniectura:quòd eam dominãtis sanguinis,vel grauioris incendij,indiciũ esse putẽt.Talis enim vrina,aliquãdo infirmo

18 Hoc remedium aluum tantùm mollit,non purgat.
19 Id scriptum passim reperias lib.11.Meth.med.
20 Vt videlicet sanguinis minor sit detractio, si tertiana propiùs ad exquisitam accedat: amplior, si minùs propè. Cæterùm auocare nos à venæ sectione minimè debet, quod iampridem est ab Arabibus proclamatum, sanguinẽ nempè bilis frænum esse & refrigerium: nam & phlebotomie totius corporis refrigerationem inducit,in qua magnum est ad curationem momentum.

ex hepate, vel rene plus æquo attrahente, aut aliis de cauſis, non ex natura febris, procedit. Addunt præterea non eſſe detrahendum ſanguinem ante tertium paroxyſmum, obtrudúntque experiētiam, quòd quibus aliter ſanguis detractus eſt, iis ferè exaſperatum malum: ſecant ferè ſexto die: aut prædici iubent fore, vt proxima acceſſio, quæ quarta eſt & die ſeptimo, grauiſſima, ne id ex phlebotomia & peccato Medici contigiſſe videatur. Conueniunt cum Græcis in vſu eorum quæ vrinas mouent & ſudores. Vtuntur plurimùm oxyſach. ſimpl. ſyrup. acetoſo. Græci, ſi materia ſurſum aſcendit, & æger nauſeat, vomitiones adiuuant: ſi mordentur inteſtina [21] lenib. clyſt. excludunt, alioqui lotia & ſudores mouent. Vomitus cient ptiſanæ tepidæ ℥. 4. ſac. ℥. ß. Aliud. ♃. decoct. lact. atripl. portul. an. ℥. ß. olei communis ℥. ij. [22] tepido vtatur. Sed abſtinendum vomitionib. in iis maximè, qui ex conſuetudine non vomunt. In clyſt. caſſ. ℥. ß. aut catholici, plus etiam, vt res exigit, diſſol. debet oleo viol. In iiſdem vtendũ eſt ſacch. potius, quàm melle. Apio & anetho mixtis in potu, aliiſque leuiorib. diuret. vtebantur. Sudores mouendi ſunt, ſi quidem reſiſtunt, ſub finem acceſſionum. ♃. ptiſanæ vulgaris calidæ ℥ 4. aut ℥. 3. cum ℥. 1. decoct. flor. cham. vel diluto oxymel. in quo nepethæ modicũ ferbuerit,

21 Iuxta aph. 21. lib. 1. Quæ ducere oportet, quò maximè vergunt per loca conferentia, eò ducere oportet.

22 Vbi plus pituitæ adeſt, oxymellitis ℥. iiij. v. vel vj. ex tepida propinantur. Interdum ptiſanæ ℥. iiij. cum ℥ j. ſyr. acetoſi ſimplic. Cietur autem vomitus initiis acceſsionũ, ſi per ſe natura ſatis non moueat.

ídque magis, si crassior humor fuerit. Vsitatus est ptisanæ vulgaris potus calidus cum subduplo syrupi acetosi, vt sint ptisanæ ℥.3. syrupi acetosi ℥.1.ß. Vinum 23 quoque album, tenue, oligophorum, & vrinas & sudores mouet. Verùm neque vrinæ mouendæ sunt, neque exprimendus sudor, nisi cùm apparuerint manifesta signa cõctionis: multò maximè, cùm iam perfecta signa coctionis apparuerint, & quæ vomitiones mouent, 24 tepida: quæ sudores, 25 calida exhiberi debent. Quòd si superioribus remediis non concedit febris, 26 rhabarbaro vtendum est ad ʒ.1.ß. vel ʒ.2. Si verò neque his concedit, & 27 vires sustinent, phlebotomia de eadem vena axillari interna dextra repetẽda est. Alioqui catharticis paulatim deducẽda materia est, quale hoc est. ♃. syrup. de cichorio simpl. ℥.6. rhabarbati puluerati, & nodulo raro inclusi ʒ.2. suspendatur nodulus, & syrupo immergatur, capiat diebus intermissionis ℥.1. ß. syrupi, cum aquæ hordei in calidiore conditione, hydromelitis in frigidiore ℥.2. Atque iam declinante morbo, & longiùs progresso medicamentis catharticis 28 aliquid eorum, quæ melancholiam purgant, miscendum est. Pars enim materiæ ardore febris in melancholiam versa est. In accessionibus, vbi vehementer sitiunt, sed maximè in statu, aqua hordei, 29 iulep violatum, syrup. violatus cum aqua frigida, vinum etiam album oligophorum, si quidem iam tempus est sudoris promouendi & vrinæ, exhiberi debent. Nec hoc quidem exigua quantitate, 30 sed semel quantùm appetunt. Ratio victus, quæ refrigeret & humectet, non tam tenuis, quàm ab antiquis præscri-

pta eſt, propter conſuetudinem victus. Licet enim vti iuſculis plurimùm alteratis cum lactuca, acetoſa, portulaca, hordeato cum ſeminibus frigidis alterato. Poſtea verò apparentibus ſignis coctionis, lacte amygd. pedibus ouillis, piſcibus ſaxatilibus, cancris, percis & ſimilibus, vitellis oui: de quibus quia controuerſia eſt, poſtea dicetur. Tûmque iuſculis commiſceri debent, quæ aperiunt, & vrinas mouent. Vſitatæ ſunt radices acetoſæ, petroſelini hortenſis & cichorij. Sed per omnia meminiſſe oportet, maiora remedia, vt venæ ſectionem & cathartica, conuenire diebus quietis. Excrementa verò promouēda, cùm iam manifeſta coctio apparuerit in vrinis. Vigilant, æſtuant, ſitiunt, & alia patiuntur, contra quæ remedia ſuo loco dicētur ad finem libri huius.

23 Nam omnem in partem celerrimè diſtribuitur, cùm tenuium ſit partium. Sed vinum antequam tutò imperetur, febre facta remiſsiore concoctionis ſigna apparere eſt neceſſe. Poterunt etiam ſudores excitari frictionib. inunctionib. & ſudorificis potionibus: vrinæ quoque cieri, decocto aperientium cū ſyrup. capill. vēn. aut ſimil.

24 Talia ſiquidem ventriculum relaxant.

25 Vt celeriùs diſtribuantur, & ad habitum corporis peruadant.

26 Vel hæc potio præſcribetur. ℞. rhei electi ʒ.2. infundantur in decocto refrigerāte: vel in decocto è paſſul. mundatar. & tamarindor. ping. ana ʒ.3. additis ſemin. aniſ. melon. ʒ.1. flor. cardiac. p .1. In expreſſ. diſſolue cathol. ʒ.6. ſyr. capill. ven. aut de cichor. ſimpl. aut viol. ℥.1. f. pot. vel ex ſyr. de cich. compoſ. cum rheo ℥.1. aut ℥.1.ß. cum decocto conuen. aut lactis ſero purgatio inſtituetur. Pauperioribus imperantur diaprunum ſimplex & ſolutiuum, electar. de ſucco roſ. diaph. diacarth. Sed hæc calidiore cœli tempeſtate non carent periculo.

27 Atque tum ſi vires effœtæ langueant, eas imprimis

confirmare oportebit, maximè verò hepatis & ventriculi robori cõsulere. Vt. ℥. conseruæ borrag. & buglos. an. ℥. I. electar. triasantal. & diarhod. Abbatis, vel aromatici rosat. an. ʒ. 2. rasur. ebor. & cornu ceru. an. ℈. ß. cum syr. de limonib. aut de bugloss. f. opiata, vel cum saccharo rosaceo conditum. Et quoniam non raro humor aut flatus in præcordiis colligitur, tumorem, duritiem, aut tensionem faciens, optimum erit, si prætumida, vel tẽsa sint hypochondria, fotum & litum imperiare. Fotus erit huiusmodi. ℥. malu. bism. cichor. agrim. schœnuanth. absynth. an. M. I. flor. chamæm. viol. anet. ros. an. p. I. f. decoct. in aqua & vin. alb. tum aceto pauco in fine addito pro fotu hypochondrij dextr. cum spongia. Post fotum exsiccatus locus illinetur ex olei liliac. olei amygdal. dulc. & absynth. ana ℥. ß. cum cera pauca comparato linimento. Si ardor vrgeat, epithemata refrigerantia, itémque ceratum santalinum, vitata nimio perfrigerio expirationem cohibente.

28 Vt folia sennæ, diaphœnic. diacatholicum.

29 Aut syr. nenupharinus, acetosus simpl. oxysacch. syr. de limonib. cum tripl. aqua, aut quadrupla.

30 Vt calor febrilis extinguatur, & partes contemperentur.

Remedia quædam sunt vulgaria, quibus quidem vti licet, non neglectis aliis, quale hoc est. Sonchus tritus, sambuchus, plantago, ex aceto subiguntur, & carpis alligantur. Sunt, qui & 32 semperuiuum, & alia eiusmodi refrigerantia trita hepatis regioni applicent. Suspectũ quidem hoc remedium, quãquam aliquando febrem extinguit. Sed nunquam hoc vtendum est, vbi obstructionis suspitio. Alij pul. fuliginis è furno, & saluiam contusan vnà miscent cum oui albumine, & ita imponunt carpis. Nonnulli eandem fuliginem cum alliis, cæpis, albumine oui & germine, miscẽt, acetum affundunt, admouéntq; carpis. Temeraria verò remedia cau-

ſtica, quæ veſicas excitãt: quale eſt, quo vulgus vtitur, radice ranunculi trita, alligata carpo. Eadem quoque 33 exteriori gutturi admouent. Itaque prudenter vtendum eſt vulgi remediis.

31 Ex his vulgi remediis alia refrigerando, & febrilem calorem extinguendo prodeſſe creduntur: alia calida foras humorem mortificum trahẽdo. Sed temere his nõ fidendum. Eorum enim vſu ſæpe fit, vt feruor quidem & intemperies reprimatur, materia adhuc reſtitẽte, quæ recidiuæ ſit ſoboles.

32 Satius fuerit oleo roſaceo hypochondrium, irrigare, pauco aceto addito.

33 Hac enim arte ſcabritiem à fuligine oriri ſolitam prohiberi putant.

De Tertiana notha.

TErtiana 1 notha cum rigore quidem incipit, ſed 2 languidiore. Materiam habet pituitam commixtam bili. Inuadit, vt plurimùm, febris hæc otioſos iuuenes & intemperatos, ſub Autumnum frequens. Signa eadem quæ tertiana, niſi quod habet commutata ex proportione pituitæ ad bilem, media quodammodo inter ſigna quotidianæ & tertianæ. Alternis diebus inuadit: aliquando tamen, vt etiam tertiana duplex, 3 ſingulis diebus. Neque enim ſingulis inuadere diebus, neque alternis tertianam facit: oportétque non tantùm ex periodis, ſed propriis ſignis & ſymptomatis, cuiuſque febris ſpeciem cõſtituere. Acceſſio vltra duodecim horas producitur: aliquando ad triginta & eò plures. Non terminatur ſeptem periodis, vt tertiana vera, víxque duodecima periodo, aut 14. terminatur. Sæpe etiam in menſem, quadrageſimum

gesimum etiam diem extenditur. Nonnumquam sex menses integros perseuerat, feréque desinit in 4 vitia lienis. Hîc plurima grauitas corporis, dolor vertebrarum, inflatio ventriculi, fastidia, sitis, magna oris amaritudo, vrina citrina & crassior, quàm in vera, ob crassitiem humoris à pituita permista. Clysteribus primũ 5 non ita mollibus vtendum est deinde leui pharmaco: vnde primæ venæ repurgentur. Postea consentientibus numeris, phlebotomia, è basilica dextra. Auicennas post tertium vel quartum paroxysmum venam aperit, dextram æstate, hyeme sinistram.

1 Hæc vel ex vitellina bile (quam parit adustio) in ventriculo putrente ac tenaciùs inhærente, vel ex permixtione bilis & pituitę, vt antè dictũ est, gigni cõsueuit.

2 Languidior & diuturnior est rigor, quia pituita bilis acrimoniam, velocémque motum impedit. Hinc fit vt mitior sit rigor, sed alioqui longior.

3 Id accidit propter humoris copiam, & pituitosæ accessionem materiæ: quæ ambæ quotidianis accessionibus efficiundis sunt satis.

4 Nam in tanta febris longitudine melancholicus accumulatur succus: à quo lienis tumores, obstructiones.

5 Vt. ♃. malu. beton. mercurial. origan. calamenth. ana M.1. semin. anis. fœnic. ana ℥.1. hord. integ. p.2. flor. chamæm. melil. ana. p.1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. cathol. & diaphœnic. an. ℥.1. vel. catholic. ʒ.6. diaphœnic. ℥.ß. aut diaphœnic. loco tantumdem hieræ, mellis ros. aut anthos. sacchar. rub. an. ℥.1. olei chamæmel. & aneth. ana ℥.1.ß. f. clyster.

Victus aliàs parcior, aliàs plenior, vt breuitas, vel longitudo febris expectatur. 6 Nam in longis pleniùs nutrimus: in celebribus, parcius. 7 Victus sit incidens & abstergens, coctu facilis. Vrinæ & sudores paulò calidioribus, quàm in tertiana moueã-

tur. Iam apparẽtibus ſignis coctionis, Gal. hordeatis aliquid piperis adiecit. Amygdalino lacti aliquot amygdala amara cõmiſcere licet, alioqui amygdala diſſoluemus ex decocto rei, quæ incidat & detergeat. Græci mulſa vtebantur, in qua hyſſopus ferbuiſſet, aut aliquid tale, quod videlicet ſine inſigni calfactione & exſiccatione vrinas ducat. Qualia ſunt, ſpica Celtica, cinamomum, radices apij hortẽſis, ſemina anethi, fœnicul. comę abſynthij, ſed quæ, cùm adſtringant, non tam ad mouendas vrinas & ſudores, quàm ad ventriculi robur, & billioſi humoris euacuationem faciunt. Oxymel quoque conuenit condîtum aliquo aromate, vt ſpica vel cinamomo, puluere hyſſopi, mẽthæ, calamenthi, ſtœchade.

6 Ex aphor. 7. libr. 4.

7 Qui bilis craſsitiem, quam permiſta efficit pituita, tenuet. Idem verò victus ſit εὔπεπτος, id eſt concoctu facilis, vt qui partium naturalium imbecillitati proſpiciat.

Potiones autem dilues magis aut minùs, 8 pro ratione febris, materiæ, quæ febrem facit, temperamenti, ætatis, temporis & ſimilium. Iam ferè paratur hydroſachar. ex ℔.1. aquæ coctæ col. per manicam Hippocratis cum ℥.3. ſacch. & ʒ.ß. cinamomi, vel ʒ.1. Veteres loco hydroſacch. mulſa vtebãtur. Nunc verò in frigidiore conditione, loco ſacchari, melle albo vti licet, vel partim ſaccharo, partim melle albo.

8 Vt ſi plus affuerit bilis, vinum ſit dilutius: ſi vberior pituita, meracius. Idem eſto de melle iudicium in hydromelitis, aut oxymelitis vſu.

Vbi iam apparuerint ſigna coctionis, molliter

ſubducenda aluus eſt ex iis, quæ poſtea dicentur. Non omittendum, quod Hipp. primùm, deinde Gal. & Auicennas annotârunt, 9 vomitum à cibo tam efficacem eſſe in hac febre, antecedentẽ morbi cauſam vacuando, vt hoc vno remedio permulti conualuerint.

9 Vomitus à paſtu potiùs excitatur, quia morbificus humor cibo miſtus faciliùs expellitur. Adde quod trãſuerſæ ventriculi fibræ, cibo & potu humectatæ, ruptioni minùs ſunt opportunæ.

Hiſtoria eſt apud Hipp. de vxore Theotimi, quã mulſo ſucco granatorum percurauit, inde vomitu citato. Licebit itaque vti oxyſacchara tepida, vel oxymelite ſimplici cum aqua tepida, in qua ſex rotulæ raphani coxerint, ſtatim à cœna. Alioqui.

℞. hydromelitis ℥.2. decocti hyſſopi ℥.2. ß. detur tepidum à cœna.

Noſtra ætas non feret tenuem victum, quem veteres, tertio tantùm quoque die ægrum nutrientes, præſcripſerunt. Nutriemus itaque, 10 vt ſemel in die comedant, remiſſionis vel intermiſſionis tempore. Vino tenui vti licet extra acceſſiones. Pullus iam ſatis adultus in aqua coctus 11 cum borragine, cerephyllo, oxalide, petroſelino, hyſſopi modico: coques autem ad putrilaginem, & ſi vis, iuſculo ſacchari aliquid iniicies, vt oui vitellum omphacio diſſolutum.

10 Cibandi anſam ſuadebunt longiores acceſſiones, vires debiliores, ægrorum naturæ bilioſæ, & pleniori victui aſſuetæ.

11 Hæc comparantur cùm ad compeſcendum incendium, tum ad obſtructa liberanda.

Hordeato & lacte amygdalino vteris, ſed benè cõditis 12 ſaccharo, vel melle albo. Ptiſana vulgari, in

12 Vt pituitæ lẽtor magis detergeatur.

qua anethi coma, aut aliquid seminis eius, apij, fœniculi, spicæ, cinam. piperis maduerit, vti oportet: aut in ea octauam partem sacchari, vel mellis albi liquefacies. Poteris imperare hanc ptisanã. ℞. hordei mundati qr.j. hyssopi, glycyrrhizæ mũdatæ ana ℥ ß. iuiubarum, passul. mundatarum, cicerũ rubrorum ana ℥.1. fiat decoctio in aqua purissima ad ℔.2. Colatura trãsfundatur per manicã Hippocratis cũ ℥.4. sacchari. Fiat 13 ptisana clarificata & aromatizata cum ℈.ij. 14 cinamomi, vel mulsa, vel hydrosacch. parabitur ex aqua, in qua pugillus spicæ Celticæ, aut stœchados efferbuerit. Materia clysterum, quibus interuallis vtendum est, furfures, hordeum, chamæmel. melilot. absynth. anethi coma, beta, scariola, ficus pingues, addita etiam lactuca, portulaca, acetosa, si refrigerandi consilium est. Quòd si aluus sit durior, addenda sunt remollientia. In decocto ad ℔.1. olei cõmunis aut chamæm. ℥.3. mellis communis ℥ 2. dissolues. Nonnunquam etiam vel cathol. ʒ.vj. 15 vel diaphœni. aut benedictę ℥.ß Suppositoria acuãtur cũ ℈.2. hier. picrę & ℈.1. salis gẽmę.

13 Refrigerat, deterget, incidit, tenuat, sitim sedat.

14 In vehementiore febre, & capitis dolore, aut cinamomum nullum, aut paucum exhibẽdum, quòd suo calore febri afferat incrementum, & vaporosa sua substãtia caput tentet.

15 Plerunque duorum ex his ana ℥. ß. vel tantundem hieræ picræ dissoluitur.

Purgationes 16 conueniunt ex rhab. mixta parte agar. trochiscati, vt vtriúsque ℈ 2. cathol. ʒ.6. incorporentur. Alioqui pauperibus imperabis ʒ.6. catho. ʒ.2. diaphænici cum hydromelite.

16 Iis præsertim diebus quibus minimè febris exacerbatur, 2. morbi die, 4.6. 8.

Vel diaphenici ʒ.2.agari ʒ.1.cum hydromel.Quòd si ab infirmitate ventriculi metuatur, ℞. pul. hieræ picræ recentis, rhab. electi torrefacti & subtiliter puluerati an.℈.2. incorporentur ʒ.3. terebinthinæ, fiāt bol.cooperti auro, vel nebulis, vt faciliùs transglutiātur. Laudātur pilulæ de rhab.maximè Autūno,de eupatorio.℞. 17 aloës,rhabarbari,myrobala. citrincrum, succi agrimoniæ ana ʒ.ß.vniantur cum succo endiuiæ,aut fœniculi.Laudatur trifera Sarracenica sine scāmonio.Syrupi imperandi, 18 oxymel simplex, oxysaccharum, syrupus acetosus,de scolopend.capillorum veneris, dilutum cuscutæ, cichorij,absynthij, cicerum rubrorum, sed diluta sacchаro & tantillo cinamomi condienda sunt. Maximè probatur syrup. de cichorio compositus, qui etiam catholicus est, & ad omnes humores valens. Datur ad ℥.2.

Nonnunquam quia metuitur, ne degeneret in quartanam, imperamus dissecandis humoribus & aperiendo, quale hoc est.

17 Harum pilularum ℈.2.sumat æger per horam ante cibum semel in hebdomade, maximè si ventriculus malè sit affectus, vt ferè est semper in hac febre. Aut integra drachma semel capietur à somno noctu,& intermissionis tempore.

18 Hæc continuis quinque,aut sex diebus mane atque etiam vesperi duabus ante cœnā horis exhibita humores præparant,obstructiones explicant & reserant. Licebit etiam vrgente in ipsa accessione siti eadem imperare, si refrigerantibus, vt syrupo acetos. simpl. oxysaccharæ, & similibus,oxymellitis pars aliqua adiiciatur.

℞. summitatum lupuli,cich.an.M.ß.rad. apij.petroselini, gramin.an. ℥.ß.sem. melonum, cuscutæ,

anisi an. 3.1.ß. glycyrrhizæ rasæ 3.1.fiat decoctio ad ℔.ß. pro dosib.2. In col. dissolue syrup.de bisantiis & capill.vene. an. ℥.1.ß. fiat apozema clarificatum & aromatisatum cum tantillo cinamomi, vel puluere diarhodi Abbatis,vel triasantali. Aliud.

♃. rad. petroselini, acetosæ, graminis an. ℥.ß. seminis anisi & fœniculi torrefacti, liquiritiæ an. 3.ß. summitatum lupuli,fumariæ,cichorij cum toto an. P.1. trium florum cardiacorum ana P.ß. fiat decoctum ad ℔. ß. In colatura dissolue syrup. capillorũ veneris ℥.2. oxymelitis simpl. ℥.1. fiat apozema, vt priùs, pro duabus dosibus: 19 tempestiuus vsus erit tempore remissionis febris. Ab his verò cathartica imperanda sunt,quale hoc est.

♃. passularum mundatarum, hordei integri ana ℥.ß. cinam. santali citrini an. 3.1. violarum P.1. fiat decoctio pro vna dosi:in qua infunde rhabar.elect. 3.2. expressioni colatæ adde syrup. de cichorio simpl.℥.1. 20 fiat dosis. Aliud.

19 Tale apozema in febris declinatione si propinetur, vrinas mouebit, aut sudores.

20 Dosis hæc molliora tantùm corpora mouerit,non robustiora, & duriorem aluum habentia, præsertim tempestate Aquilonia. Verùm valentior fiet si addideris cathol. ℥.ß. vel diaphœnici 3.2. vel si 3.2. fol. sennæ in decocto infundantur.

♃. hordei integri P.1. summitatum lupuli & absynthij, cichorij, eupatorij ana P.ß. seminis melonum,& cucumeris ana 3.ß.stœchados arabic.3.1.foliculorum sennæ mundatorũ 3.3. fiat decoctio ad ℥.iiii. In colat. infunde rhabarbari electi ℈.iiii.

agar. trochiſcati ℥. ß. Expreſſioni adde ſacchari albiſſ. ℥. ß. vel, vt purget efficaciùs, ſyr. laxat. roſ. pallid. ℥. 1. ſantali citrini & cinamomi an ℈. 1. Probatur inunctio hypochõdriorũ ex oleo de cydoniis, de abſynthio, chamęmelino, anethino, & aliis quę ſtomachũ corroborant. Balneũ quoque probatũ antiquis poſt ſigna coctionis. Sed iam vſus exoleuit, & perit induſtria parandi, quæ ſuſpectũ auxilium reddunt.

De 1 ſemitertiana.

DE hac febre 2 parum conſtat inter veteres Medicos, dubitatúrque, vtrum cõtinua an intermittens: qua in re etiam Gal. dubius eſt. Ex tertiana interim ſemitertiana fit, inquit Gal. cap. 3. lib. de typis, & contrà: eadémque ferè habet accidẽtia, ſed hæc periculoſa. Stomachũ & neruoſa lædit, lethargicas attonitáſque paſſiones infert, colliquat corpus, animi deliquia excitat, profunda vehementer commouet, typo fero 3 & periculi pleniſſimo, ætati virili familiaris, 4 Autumno peculiariter commouetur, túmq; periculoſior, frequens Romæ, in Æthiopia & toto littore tractúq; terræ, vbi cœlũ calidius cum aduẽtitia humiditate. Non ſemper continua, ſed aliquãdo intermittens, 5 acutis nõ ſolùm, ſed diuturnis connumerãda ex Hippocrate. Auicennas author eſt ad ſeptimũ menſem aliquãdo protrahi. Mitiſſima acceſſiones habet 24. horarum: mediocris, 36. fortis 48. aut iam continua eſt. Primo epidem. & 2. de diff. feb. multis diſputat Gal. contra Agathinum & Archigenem cõtinuam eſſe, nec poſſe ex 6 duabus intermittentibus componi, aut 7 ex duabus cõtinuis. Peſſimum verò hoc genus febrium, quæ in crudis & bilioſis humoribus in-

cenduntur. Cæterùm duplex eſt ſemitertiana: altera ſimpliciter, id eſt, exquiſita, quæ ex quotidiana continua, bilioſa, tertiana, æqualiter mixtis bile & pituita, conſtans, primo die 8 horrificas habet acceſſiones, & ingeminantes: horrificas quidem ex natura intermittentium. Tetiana enim rigorem, quotidiana frigus facit. Itaque mixtis cauſis frigoris & rigoris initio acceſſionis fit horror, qui horum medius eſt. Ingeminatio verò propter naturam humorum: commota bilis putrefacit de integro pituitam. Pituita putrefacta calorem accendit, & bilem acuit, ita fit ingeminatio, horrórque inęqualis. Hæc ſtomachi labor eſt, totiúſque neruoſi generis. Secundo die, quo quotidiana continua ſola regnat, nullus horror eſt: tertio die idem horror qui fuit primo. Eſt & altera ſemitertiana non exquiſita, in qua alter humor ſuperat. Vter verò ſuperet, ex ſignis coniicies. Nam ſi bilioſæ febris indicia ſuperat, bilis pituitam vincit: vtriúſque autem ſymptomata concurrunt, ſeſéque proferunt. Quo enim tempore bilioſa inuadit, 9 rigor: quo deſinit, vomitus, ſudor, deiectio. Cùm verò pituitoſa, frigus, cæteráque quotidianæ propria ſeſe oſtendunt. Quo verò tempore vterque humor confuſus incenditur, ſymptomata confuſa medium quid efficiunt. Sed interim 10 ſemitertianæ tertiana complicatur, qualis eſt hiſtoria mulierculæ 2. de Criſibus, variè quidem ſcripta in Græcis codicibus, nec ſatis fideliter verſa à Latino interprete. Ergò ſemitertiana cum horrore inuadit, diebus imparibus: paribus verò tantùm frigus eſt, inæqualis pulſus, 11 calor quoque inęqualis. Modò enim increſcit, quaſi procedat acceſſio in

ſtatum, aut in medio ſit augmento: modò derepente horror inuadit, extrema frigent, calor in medium corpus contrahitur, ſoporoſi fiunt, è ſtomacho laborant, conuelluntur, vrina ferè craſsior, ac turbulenta. Animaduertendúmque in hac febre, num aliquando proferant ſe ſigna propria tertianæ. Sic enim tertiana complicata ſemitertianæ. Rurſus videndú eſt, num ſemitertiana ſit, cum tertianæ quotidiana complicata eſt. Neque idem eſt apud Medicos ἐπιπλοκὴ, id eſt, complicatio febrium & ſemitertiana. In ſemitertiana, bilis & pituita omninò confuſa ſunt, & æquali proportione mixta. In ſemitertiana quotidiana, ferè cõtinua eſt, tertiana intermittens. In ſemitertiana, neque quotidianæ, neque tertianæ propria ſigna apparent: ſed veluti ex duplici horum genere vnum quoddam confuſum & mixtum genus coaleſcit. In complicatione verò manent integra ſigna tertianæ, integra ſigna quotidianæ, quæ ſuis interuallis proferuntur. Huius febris ſemitertianæ & proximorum generum Cornelius Celſus lib.3. ex Aſclepiade, ex eodémque authore Aurelianus meminerũt. Eſt & alia de nomine cõtrouerſia. Ridet Gal. primo Epid. qui nomen tale ſemitertianæ indiderunt, propterea quòd potius dupla tertiana appellanda ſit. Duplicat enim accidentia omnia tertianæ, eadémque duplo peiora habet, nõ dimidio minora, vel clemẽtiora, quod ſonare nomen ſemitertianæ videtur. Secundo de differentiis febrium inſtitutionem nominis approbat, quòd dimidio ſui ſemitertiana conſtet tertiana. Nec id reprobat ex Agathino li. de typis. Ratio nominis ad curationẽ nihil pertinet. Recentiores Me-

dici eadem ferè dicunt. Alij tria genera instituunt. Minus, in quo pituita in vasis putrescit: extra vasa, bilis. Medium, in quo bilis putrescit in vasis, & extra vasa pituita. Pessimū verò tertium genus, quod continuum est, ac ferè interficit. Vrinæ rufæ, spissæ, superiore matulæ parte ex liuido flauescunt, pulsus durus, inæqualis, frequēs, dolor est capitis, grauitas, sopor, sed à quo vocati statim excitantur, cui si succedit acuta febris, admodum lethalis est. Curationes temperant mixta curatione tertianæ & quotidianæ. Eadē ferè curatio, quæ tertianæ nothæ, nisi quòd in semitertiana 12 maior pituitę ratio habenda est. Itaque descripta curatione quotidianæ, & repetita, quæ in tertiana dicta est, semitertianæ curatio fiet manifesta.

1 Semitertiana febris dicta est, quòd ex quotidiana continua & intermittente tertiana sit temperata, vt scribit Gal. cap. 8. lib. 2. de differ. febr. Istam tamen appellationem idem reprehendit comm. ad sent. 5. sect. 3. lib. 1. Epid. quòd tantùm absit, vt semitertiana quicquā tertianæ concedat, cùm cōtinuitatis causa longè grauior existat, tum verò duarum accessionum, quæ tertio quóque die prehendunt, atque etiam longitudinis ratione.

2 Etenim Hippocrati citato loco lib. 1. Epid. cōtinua est: necnō Galeno cap. 8. 9. & 10. lib. 2. de diff. feb. Ac cap. 4. li. de typis intermittētē aliquādo vidisse Gal. profitetur.

3 Sic Gal. eodem cap. de typis hanc febrē ait esse perniciosissimam, quam sæuissima comitantur symptomata. Vnde eā Hippoc. φριχώδη, id est, horrificā, appellauit.

4 Propter retorridā ab æstate prægressa bilē. Febrem verò eiusmodi periculosiorem faciunt maligna qualitas bilis, & morbi longitudo.

5 Habet enim à continua quotidiana vt chronica sit, seu longa: à tertiana, vt acuta, propter symptomatū magnitudinem.

6 Quæ alioqui non esset continua.

7 Nam tum horrifica nō esset: siquidē rigor & horror periodicus solarum sit intermittentiū, non cōtinuarum.

8 Maximè verò cum contingit vtriúsq; febris reduplicationē in idem tēpus incidere, horrificę istæ accessiones ingeminatur. Horror verò potiùs excitatur, quia bilis pituitæ permistione refracta verū rigorē facere neq̄t.

9 A delata per partes extimas bile: quanquā & ab ea, quæ mouetur per partes internas circa viscera, materia, rigor etiam suscitari possit, vt recentiores Medici obseruârunt.

10 Vt si quæ bilis semitertianā parit, in alia parte corporis putreat, & alius biliosus humor in alia quoq; parte succendatur, & hic moueatur alio die ab illo, qui semitertianam facit.

11 Quia bilis faciliùs, pituita difficiliùs inflammatur.

12 Maior enim est pituitæ prouentus in semitertiana. Vnde alterantia magis incidere, attenuare & detergere debent, cùm medicamenta, tum alimenta.

De febribus horrificis.

Φρίξ Græcis, horror est, vnde febris 1 φρικώδης, horrifica. Horror remissus est rigor, media quædam affectio inter rigorem & frigus. Is autem fit calore flauæ bilis 2 humorem crudum commouente, & putrefaciente. Itaque febres omnes horrificæ, succensa bile in crudis humoribus enascuntur, atque vtróque humore æqualiter mixto, si quidem cruditas putrefit in venis, bilis extra vasa, exquisita fit semitertiana.

1 Febris horrifica est, non cui inuasionis, atque etiam accessionum ipsarum initio comes est horror, sed in qua per plurimam totius accessionis partem horroris Symptoma extēditur. Gal. comm. ad sent. 24. sect. 1. lib. 1. Epid. Cæterū non hîc noua febris species, sed eius quæ horrorem, vt symptoma perpetuum, habet, mos & natura explicatur.

2 Alta enim & profunda bilis est putredo propter eius incendium ingens.

Aliæ febres horrificæ, in quibus horror repetit, breuibus interuallis & eadem accessione, éstq; eiusmodi motus horrificus inæqualis, cùm videlicet natura conatur excludere materiam. Sed hæc propter crassitiem, aut quia densior cutis est, vel denique quòd natura non ita robusta est, resistit, nec potest discuti. In hoc genere tardissimè incalescunt, longáque sunt & principium accessionis & incrementū. Aliis simul atque motus bilis remissus est, nouus redit insultus, quia dum calor affligit corpus, frigidi humores putrefiunt, nouámque accessionem commouent, & inde frequens reduplicatio, quam ἀναδίπλωσιν vocant: fitque vt succedens accessio longè sit deterior præcedēte, 3 quia iam lassata virtus est priore accessione. Sudores in his febribus mali. Etenim vi exprimuntur, non victoria naturæ effluunt: ídque vel propter crudorum humorū copiam, vel virium imbecillitatem. Frigent extrema, vrūtur intima, soporosi fiunt, vētres cruda deiiciūt, vrinæ crudæ, decolores, tenues, aliàs turbulentæ, & crassitudine præditæ, nullo sedimento, aut malo, inæquali, diuulso. Fastidia, animi deliquia, syncopæ, conuulsiones, mala omnia. Pessimæ enim febres, vt antè diximus, in quibus crudorum copia bili confusa est.

3 Horrore etenim affecti multùm insuper exudantes, difficili, funestóque malo implicātur. Hippoc. in Coacis animaduersionibus.

Curatio, vt antè, mixta, nisi quòd summa ratio adhibenda est, vt intelligamus vtra materia superet, cruda, an biliosa.

De pituitosis febribus, & primùm de quotidiana.

OMnem humorem frigidum & humidum in corpore pituitam appellari scribit Gal. 2. de diff. feb. Generatio pituitæ ab infirmo calore est, cibis phlegmaticis, intemperantia vitæ, otio, intempestiuis exercitiis, ætate puerili & senili, hyeme, constitutione cœli humida. Tria eius genera à Gal. ferè statuuntur. A forti frigiditate, acida: à calore præter naturam, salsa. Vbi verò leuiter affectus calor, & pauca est frigiditas, dulcis & fatua. Salsa sitibundos: acida famelicos: dulcis somnolentos facit. Acida concoqui debet: salsa repurgari: dulcis & fatua naturæ relinquendæ sunt, quia facilè in sanguinē cōuertuntur. Fit aliquādo, vt phlegmaticus cibus non coquatur in ventriculo: quod inde generatur, cruditas est, nō pituita, aut pituita cruda dicitur, quæ appetentiam tollit, inducit fastidia, & pallorem. Qui humor à cerebro per nares emungitur, aut distillat in corpus, pituita non est: quemadmodum nec humor ille vitiosus & crudus, vnde pruritus, vlcerosus affectus, lepra, scabies, & alia eiusmodi.

Saliua ore contenta potius pituita est, ad pituitā naturalē propiùs accedens. Vniuersali nomine hæc omnia pituita sunt. Frigidissima & humidissima pituitæ species, quæ vitrea appellatur, ouorum albumini persimilis, vel vitro fuso, vehementes dolores infert, & quasi palo fixo impetentes, vbi loco calido, aut laxiore intestino impingitur, frigus infert, si immota est. Si verò mouetur per sensilia, rigorem, vt acida, commouet: nam & acoris est particeps. Vnde sub acidarum genere sunt, qui compre-

hendant. Leuiter hæ putrefactæ, aut ex parte epialam inferunt. Vbi verò putrescunt magis, præcedit rigor, febris. Alia dulcis rigorẽ non infert. Oportet ergò cum de pituitosa febre agitur, diligenter animaduertere in quo genere pituitæ febris incenditur. Nam ex eo & curandi ratio euariat, & præsagiũ certius instituitur. Græci ferè in genere de febre quotidiana scripserunt: Arabum familiæ pleniùs distinxerunt. Febris 1 autem quotidiana raro aduenit sine 2 offensione stomachi & hepatis, 3 pulsu minino, raritate medio inter pulsum tertianæ & quartanæ, tarditate simili tarditati pulsus quartanæ. Accessionum initia habet circa vesperã: & noctu magis, quàm interdiu, vexare consueuit, quòd pituita eo tempore moueatur. Vnde Hippocrates li.3. Epidem. nocturnas febres quas appellat, intelligit quotidianas. Non inuadit cum rigore, sed frigus vehemens est partium extremarum: aliquãdo & 4 horror quidam est.

1 Hæc febris omnium est rarissima, si exquisita intelligatur, quòd ægrè pituita putreat. Seruatur enim à natura tanquam sibi familiaris, vt quæ deficiente sanguine cedat in idoneum naturæ alimentum. Gal. comment. 2. in lib. de rat. vict. in morb. acut. sent. 44.

2 Nam superuacua potissimùm multa pituita in intestinis, mesenterio, circum ventriculum, visceriámque caua sepè coërcita putrescit, febrilem qualitatem nanciscens, quæ plurimum partibus illis negocium facessit.

3 A calore natiuo crudorum copia humorum obruto, impeditis instrumẽtis, & minore necessitate instimulante. Gal. lib. priore ad Glauc.

4 Cum pituita putruit, vel salsa est.

Difficulter eius materia accenditur, víxque in calorem commutatur frigus, vnde longum habet incrementum: materia est crassa & frigida, pigra ad motum, calor non ita magnus, 5 pori angustiores ac ferè constricti: ex quo fit, vt materia non possit tam celeriter discuti. Atque inde accesiones producuntur, aliquando ad horas octodecim: atq; vbi desiit accesio, vestigia quædam febris reliqua sunt. Vnde nonnullis non tam intermittens, quàm continua credita est. In declinatione 6 sudores nulli, aut si qui sunt, à multitudine materiæ, non victoriâ naturę excitantur. Postea iam progresso morbo, 7 paulatim sudor effluit. Primùm quidem certis partibus, deinde verò toto corpore emanat: calor ferè similis ei, qui fumoso igni comparetur, humidus, vaporosus, non deurens, 8 sed tantùm leuiter acris est.

5 Pituitosa enim corpora minùs sunt perspirabilia, quia frigidioris temperamenti dominatu tenentur.

6 Primis præsertim diebus, in quibus humoris crassities, lentor, caloris infirmitas, & cutis densitas sudores erumpere vetant.

7 Cum scilicet cocta aliqua ex parte est materia, & obstructiones liberatæ.

8 Qualem dixit Hippocrates initio quidem ad manum mitem esse, sed paulatim increscentem esse, sub fine sect. 1. libr. 6. Epid. Hîc enim calor tardè augescit, quia materia ligni viridis more tardè inflammabilis existit.

Ægri non 9 vruntur, non iactant corpus vehementiùs, non nudāt pedes, aut pallia deiiciunt. Neque vehementer spirant, aut efflant igneum. Non appetunt frigidam, 10 & leuiter sitiunt.

9 In his enim calor minimè est acris, sed vaporosus.

10 Id fit quia ventriculus multa madidus est pituitâ quæ calorem & siccitatē sitis effectrices causas reprimit.

Vrinæ albæ,tenues,aqueæ,crudæ initio ab infirmitate caloris, progressu temporis,vt facta concoctione & obstructionibus solutis, crassescunt,multúmque deponunt sedimentũ. Frequentior febris hæc constitutione phlegmatica,quam proximè descripsimus. 11 Longa quidem ex ratione materiæ, sed non ita periculosa. Addunt Auicennas & Arabum sectatores, grauitatem capitis, totiúsque corporis, sopores initio accesionis, inæqualitatem frigoris partium extremarum,animi deliquia, 12 syncopas.Atque ex ratione generum pituitæ ita distinguunt. Primùm quidem ex eo quod gustus indicat salsus,dulcis aut acidus.In salsa horrificus motus est, vrina rufa,mediocri substantia. Pulsus fortior,velocior,densior quàm in cæteris pituitæ generibus,incertis nec statis temporibus cõmouetur, sitis maior est,nausea à frigore,calor sequitur,à calore sudor.

11 Ex Gal.lib. priore ad Glauc. Quo loco quotidianam periculi non expertem esse scribit, cùm breue tempus naturæ relinquatur,quo suas vires colligat.

12 Quales dixeris stomachicas,vitio ventriculi orificij à crudis humoribus perfrigerati obortas.

In phlegmate naturali fatuo,saliuatio,vrina citrina vel alba & spissa, pulsus tardus, rarus,nullus saliuæ gustus,grauitas capitis.In phlegmate dulci vrina rubra vel subrubra, per totum spissa, pulsus velox, densus,paruus,inuadit media nocte. In declinatione sudor,oris 13 amaritudo,sitis,capitis grauitas,excrementa fœtida. De vitreo in epiala & aliis. Excrementa omnibus quotidianis deiectiones & vomitus periculosa.

13 Quæ putredinem materiæ morbificæ insequitur.

Curatio.

Curatio.

14 Primis diebus cùm tenues sunt vrinæ, sæpe etiam albæ, vtendũ est incidentibus & aperiẽtibus: materia enim crassa, quam incidi oportet, & iisdem medicamentis liberantur obstructiones. Verùm in salsa & dulci, iis quidem 15 leuioribus & paucioribus diebus vtendũ est. In vitrea & acida, fortioribus, ídque pluribus diebus Græci & Arabes ad septim. diem vtuntur. Iustus terminus definiri non potest.

14 Curandi ratio euariat secundum morbi tempora, & materiæ naturam. Initio itaq; antequam ad ista incidentia & aperientia veniatur, oportuunum fuerit clystêre aluũ subducere, aut blãdiore cathartico: à quibus interdũ de venæ sectione cogitatur, vt cũ aucta febris, & quæ generis eiusdẽ coẽũt indicationes, id præcipiũt faciendũ.

15 Pituita enim dulcis, itémq; ea quæ salsa, minùs est contumax, leuioribúsq; cedit incidentib. & aperientib. cùm alioqui à vehementioribus metuendum sit, ne in vtraque febrile incendium magis inualescat.

Conueniunt itaque oxymel simplex, & hoc leuior, syrup. acetosus, aqua sacchari condîta cinamomo. Fortiora 16 sunt oxymel diureticum, scylliticum, syrup. de duabus & quinque radicibus, & alia descripta capitibus morborum phlegmaticorum. 17 Laudatur plurimùm melicratum, hyssopi, thymi, pulegij, stœchados, rerúmque similium.

16 Hi syrupi crassos humores potenter incidunt, extenuant, separant.

17 Huius aut illorum loco hoc poterit apozema suffici: ℞. rad. polypod. querni. petros. asparag. cichor. totius seminis cartham. & passul. mundatar. ana ℥.1. agrimon. cuscut. fumariæ ana M.1. thym. aspleni, adianth. ana M. ß. glycyrrhiz. ras. ℥. ß. sem. anisi. fœniculi, melonum & cucumeris ana ʒ.2. flor. cardiacor. & anth. ana p.1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. oxymeli. simpl. & syrup. capill.

ven. ana ℥.ß.vel (si valentiùs incidendum, attenuandũ & detergendum) eiusdem oxymelitis & syrup.de duabus aut quinque radicib.tantundem,f.apoz.clarum,cõditum cinamomo,pro dosib.iij.

Verùm habenda est ratio, vt iusta sit proportio mellis ad aquam. Nam vbi natura ægri frigida est, materia febris contumax, frigidum anni tempus, & cætera eiusmodi, 18 sexta pars mellis misceri potest,alioqui vel octaua vel nona.Hócque perpetuò meminisse oportet,in vsu syruporum oportere aliàs plus, aliàs minùs dilui. Neque consuetudo recipiẽda, quæ tantùm duplum aquæ aut similis liquoris imperat,vt syrupos diluat.

18 Contra verò in naturis ægrorum calidis, calida tempestate, morbifica quoque materia calida, dilutius melicratũ esse debet: promptè enim alioqui bilesceret, & morbum adaugeret.

Iam præparata materiâ, si quidem vrinæ crassæ & rubentes appareant, videndum est, an phlebotomia conueniat. Nam & antè, si tales vrinæ fuerint, conueniet multò magis,vbi vel pituita dulcis, vel salsa est. Arabes calida constitutione cæli, dextram basilicã: frigida,sinistrã pertundunt.Oportet autem parùm detrahere,quia affectus est frigidior.

Quod autẽ ad purgantia pharmaca attinet, neque casiam, neque tamarindos, aliáque eiusmodi leuiora recipiunt: quia stomachum offendunt, & tantùm quod est subtile,euacuant.Itaq; & 19 aloë, turpetho,carthamo,& aliis,quæ dicẽtur,vti malũt.

19 Vt si in dosi vnã superioris apozematis infundas agaric.recens trochiscati ʒ.2.zinziberis gran.6. & in expressione dissoluas diacartham.& diaphœnic.an.ʒ 1.ß.& syrup. de absynth.℥.ß.f.potio accommodata. Catapotia quoq; clemẽtiore ac humidiore cœlo poterũt imperari.

Et quia semel non potest repurgari tota materia febris, 20 epicrasi vtendum est. Primùm enim, vt antè dictum est, materiã incidimus,& obstructiones liberamus,tum pharmaco vtimur,eóque leuiori,sed quod stomacho non noceat.Quinetiã omnibus medicamentis commiscere oportet ea, quæ stomachum roborant. Etenim in quotidiana stomachus ferè laborat:ídque meminisse oportet,salsam & dulcem pituitam leuioribus educi posse, vitream & acidam non posse. Propterea in dulci & salsa poterit conuenire hæc potio.

20 Vt sensim quod noxium est, vacues. De epicrasi vide Galen.cap.10.lib.9.Methodi.

♃. summitatum absynthij P.2. passularum P.1. glycyrrhizæ.sem.anisi, & fœniculi ana ʒ.1. Fiat decoctio : in qua dissolue catholici ℥.1. mellis rosati colati ℥.ß.Fiat 21 potus.

21 Hæc potio vt sit efficacior, addetur ʒ.1.aut ʒ.1.ß. diaphœnic. Pauperioribus ℥.ß. diaphœnici, vel ʒ.3.diacarthami,vel electarij Indi (quod Parisiis præparari minimè consueuit) totidem drachmæ in aqua absynthij, menthæ,buglossi vel cichorij dissolutæ satis erunt.

Catharticum Auicennæ.

♃.mastichis,zinziberis, turpethi benè gummosi ana ℈.1.sacchari albiss.ʒ.1.cum decocto passularum fiat potus.Licet vti pil.elephanginis, de hiera,assaieret,vt sint harum alicuius ℈.2.agarici ℈.1.& incorporentur syrupo ros. pallid. laxatiuo. Laudantur quoque hæ pilulæ.

Pilulæ compositæ.

♃.aloës lotæ in succo maioranæ,qui ventriculũ roboret, ʒ.1.agar.℈.1. mastichis,cinamomi, piperis ana Gra.8.cum succo absynthij formentur pilulæ.

Alioqui.

℞. massæ interioris pilul. hieræ pieræ Galen. ℈.4. agarici trochis. ʒ.1. sem. carthami, sem. vrticæ ana ʒ. ß. turpethi benè gummosi ℈.1. mastichis, rosarum, cinamomi, galangæ ana Gr.6. sacchari in vino albo tenui dissoluti q.s. cum oxymelite fiant duæ lozengæ pro duabus dosibus, sumendis tertio, aut quarto quoque die. Aliud.

℞. [22] pul. hieræ diacol. ℈.2. agarici trochis. ℈.1. nucis moschatæ & cinamomi ana Gr.8. cum syrup. de absynthio fiant pilulæ.

22 Hæ pilulæ potentiores sunt, & extirpandæ materiæ dicatæ: quibus cautè vtendum.

Pilulæ probatæ.

Auicennas agarici ʒ.1. aut ℈.4. corporat melli, aut eandē dosim [23] sem. vrticæ præcipit, dátq; breuibus interuallis. Quæ sequuntur pilulę, multis probātur.

23 Vrticæ semen soluit aluum, non trahēdo, sed pungēdo & instimulādo, ac veluti titillando, ex cap.13. li.6. de simpl. med. fac.

℞. pul. hieræ picræ ʒ.1. agar. troch. ʒ. ß. pulpæ colocynth. ℈.1. mastichis ℈. ß. nucis moschatæ & cinamomi ana Gra.6. cum succo absynthij, formentur pilulæ pro duabus dosibus. Aliæ.

℞. agar. albi, turpethi benè gummosi ana ʒ.2. aloës, rhab. corticum myrobalanorum citrinorum, & chebulorū ana ʒ.1. sem. cuscutæ & absynthij, eupatorij ana ʒ. ß. mastichis, laccæ, anisi, sacchari albi, spicæ nardi, glycyrrh. ana Gra.18. [24] esulæ pulueratæ ʒ.j. cum oxymelite scyllitico [25] formētur pilulę.

24 Quæ ad purgandas aquas est valentissima.

25 Idem præstabunt pilulæ de agarico solæ, vel cum iis, quæ vulgò sine quibus vocitātur. Aggregatiuæ quo-

que & aureæ, adiectis, vt videbitur, gran. 3. aut 4. trochiscorum alhandal. Pilulas si æger abhorreat, ad potionē ex agarico & rheo infusis in decocto conuenienti recurrendum.

Conueniunt tempore frigido ad ℥.I. nec his tamen recentibus vtendum est, 26 sed post mensem. Quæ sequuntur, caput & stomachum visceráque purgant, sensus acuunt, colorem reddunt, & diuturnam quotidianam sanant.

26 Tum enim singula medicamenta cum singulis meliùs permixta, fermentatáque sunt.

℞. aloës optimæ ʒ.3. mastichis ℈.4. rosarum, epithymi, caryoph. absynthij ana ℈.I. laccæ, cuscutæ ana ℈ ß. croci, esulæ ana Gra. 8. cum succo absynthij fiant pilulæ Dosis ℥.I. ad 2. Dantur breuibus interuallis. Simul atque apparebunt vrinæ crassiores, & magis coloratæ, stomacho consulendum est per ea, quæ postea dicentur. Conueniunt 27 fotus ex oleo cham. anethino, iasmino: quibus totus venter fouendus, spina inungenda est, idque cum frictione. Laudata est veteribus frictio ex tela araneæ, quę imbuenda est priùs oleis supradictis.

27 Fomentis istiusmodi locus nullus erit in viribus minimè constantibus, & febre plurimùm intensa. Fomentaria autem talis erit formula. ℞. origan. calamenthi. salu. maioran. absynth. ana M.I. seminum anis. & fœnic. ana ℥.I. cyper. & calam. aromatici an. ʒ.2. flor. chamęmel. melilot. & ros. rubr. ana p.I. f. sacculi: qui bulliāt in aqua & vino albo pro stomachi fotu, vel etiam alterutrius hypochondrij. Licebit litum comparare, qui fotum proximè sequatur, ex olei absynth. & mastich. ana ℥.I. olei nard. ℥.I. addito caryophyl. nuc. moscha. & ros. rub. ana ℈.I. cum pauca cera. Oleum moschatæ nucis chymica arte extractum horum omnium instar esse poterit.

Laudantur quoque diuretica. Balnea quoque

in declinatione.

Sed neq; frictionibus,neq; diureticis,neq; pharmacis,multò minùs balneis vtendũ est initiis febris.

Quod ad clysteria & suppositoria attinet,vbi resistit aluus,imperari possunt.Cõparantur autem ex eorũ decocto, 28 quæ incîdunt,attenuant,& flatus discutiũt.Inflãtur enim magna ex parte præcordia iis,qui quotidiana laborant. Vomitus quoq; maximè,vbi nausea est,& iis,qui facilè vomũt,vtilis est.

28 Vt ex decocto parietar. mercurial. origan. calamenth.hord.semin.anis.fœnic.& similium.

Post initia iam vacuato corpore dantur horâ antè accessionem quæ sequuntur.

♃. 29 theriacæ vel mythridatij ʒ.1.propinetur ex vino tenui. Probatur quoque decoctum apij, vel quod sequitur.

29 Theriaca præterquam quod indomitorum humorum cõtumaciam discutit, & viribus ipsis confert, ad refrigerationẽ etiã ineũtis paroxysmi inhibendã cõducit.

♃.zinziberis, origani, ameos ana ʒ.3. coriandri præparati ʒ.4.rosarum,calamenthi ana ʒ.3.passularum ℥.1. coquantur in ℔.6. aquæ ad consumptionem medietatis. Dantur ℥.3. horâ ante accessionem. Vitæ 30 ratio institui debet ex iis, quæ coquunt,attenuant,incîdunt : & vt progreditur morbus, horum vis augenda est. Vinum sit album, tenue,aut vermiculum,vel hydromeli vinosum.

30 Eadem fermè vitæ ratio ineunda, quæ in tertiana notha,sed quæ humida sit minùs.Et quia quotidiana est longior, paulò pleniorem victum requirit, parciorem, cum tendit ad vigorem.

Abstinẽdũ est multis iusculis,quia nec decoctionẽ ita iuuãt,& replẽt caput,nec stomacho amica sunt.

Quibus si vtimur, alterare oportet iis, quæ has noxas prohibeant. Adultis auibus vtēdum est potiùs, quàm iunioribus, quæ sunt humidiores, & excrementosiores.

De febre epiala.

Ηπίαλον Græci vocant algorem, & febris gen⁹, in quo sensus totius corporis inæqualis est. Nam 1 partes simul algēt & calent: ac algor quidem vehemens est, & calor mitis. Hinc epialon appellatum volunt: ἤπιον Græcis blādum & mite est. Febris huius materia est pituita vitrea, omnium humorum, qui in corpore sunt, frigidissima. Illa, siquidem integra est, neque putrefacta, 2
inexpugnabile frigus infert corpori, & ea, quæ superiore capite pituitam inuehere diximus, symptomata. Vix multa colligitur in corpore: eiúsq; caussa, vel ciborum materia, vel lānguidus calor, vel vtrúmque. Si tota putrescit, quotidiana febris est: si tantùm ex parte, epiala. Quæ ergò pars non putruit, algorem: quæ putruit, vapores calidos demittit in corpus, vnde febrilis sensus. Initiò oscitatio, 3
pulsus minimus, tardus, rarus, vrinæ crudæ & aquosæ, quotidiè ferè inuadit. Accessio à quatuor horis ad vigintiquatuor, sed ferè breuior. Aliquandò tertio quóque die, aut quarto commouetur, fortasse etiam maioribus interuallis. Neque falli oportet, vt tertianam existimemus, vel quartanam: quia tertianæ vel quartanæ periodis moueatur. Ad cognitionem huius febris antecedens vita, cœlum, ætas, temperamentum, & cætera adhibenda sunt.

Hîc abstinendum 4 phlebotomia. Medicamentis 5 incidentibus & calfacientibus vtendum est: vt

hyſſopi, calamenthi,origani,thymi,ſtœchados,melicratis, quibus quarta pars vini poterit commiſceri. Alioqui ſyrupis vtimur in curatione quotidianæ deſcriptis, initio facto à leuioribus, vt ſyrupo acetoſo, oxymelite, ad fortiores, vt oxymel compoſitum, ſcylliticum, & ſimiles.

Iam inciſa & concalfacta ex parte materiâ,vtendum erit medicamento ex 6 puluer. hieræ picræ Gal. pul. hieræ diacol.ana ʒ.ß. videndúmque erit, vt recentes ſint, & electæ ſpecies, ex quibus pulueres componuntur. Poſt purgationem redeundum eſt ad incidentia medicamenta & alimenta. Atque interuallis glãdibus & 7 clyſteribus acrioribus vtẽdum, in quibus pulueres proximè dicti diſſoluuntur ad ℥.ß. Probant thermas ſiccas, vbi iam ſe produnt ſigna coctionis. Meliores thermæ, ſi ex rebus incidentibus & calfacientibus comparentur. Itaq; calamenthum, mentham, origanum, roſmarinum, thymum, ſatureiam, ſtœchada, & alia eiuſmodi, quatuor partibus aquæ,& vna vini(albi,in fine decoctionis poſiti)incoquemus,atque inde pro ratione virium, 8 thermas cõparabimus. Valent ſtatim à thermis diatriumpipereon,diacalamynthes,aurea alexandrina,dianthos,& ſimilia data ex vino tenui. Doſis ʒ.I. Poterit quoque his vti tẽpore matutino. Sed optimũ fuerit ſtatim à thermis fricari corpus, ſed ſpinã maximè: deinde inungi oleis ſuprà numeratis cap.de quotidiana,aut iis,quæ capite de paraly ſi ſcripta ſunt.Poſt hæc reponatur in molli lecto,& ſumpto diatrio pipereo, vel ſimili,conquieſcat.

Vitæ ratio eadem, quæ in quotidiana, ſed attenuet magis,& incîdat.

1 Ex libr. 2. de different. febrium, & libr. de inæquali intemperie.

2 Vt pote sæuissimũ rigorem: quemadmodum de colico Galeni dolore ab eiusmodi pituita vitrea oborto scribitur lib. 2. de loc. malè affect.

3 Non enim, vita superstite, tanta vis vnquam frigoris corpori inest, quæ multam congerere possit.

4 Ex quo febrilis caloris, non intensi, certa fit significatio.

5 A misso námque sanguine tenacior pituita magis recrudesceret, vndè febris diuturnitatis metus impẽderet.

6 Qualia erunt, syrup. de hyssop. oxymel scylliticum, syr. de duab. & quinque radicib. de bizantiis, cùm aquis absynth. bugloss. borrag. Vel apozemata è radicib. aperientibus, itémque enulæ campanæ, ireos, & quæ capite superiore scripta.

7 Raro in potu datur ob amarorem insignem, quo plurimùm ingrata est.

8 Tales ex origano, calamenth. centaurio minore, seminibus calidis, decoquendis, diaphœnico, electar. diacarthamo, hiera, melle anthosato, & oleis calidis, dissoluendis, instituentur,

9 In eorum simplicium decoctum igniti lapides iniiciuntur, & æger papilione vndiquaque tectus toto corpore vapores excipit.

10 Hæc antidota emendandis affectibus frigore conceptis inseruiunt. Idem præstabit mythridatij, & theriacæ vsus. Vel talis opiata præscribetur. ♃. conseruæ anthos, acor. conditi ana ℥. 2. mythrid. ℥. 1. puluer. aromatic. ros. descript. Gabriel. ℥. 1. cum syrupo conseruationis citri fiat opiata, detur ad ℥. ß.

De Quartana.

QVartanæ materia succus melãcholicus, vel atrabilarius: quorũ generatio apud Græcos superassatus sanguis, vel flaua bilis. 1 Arabes torrefacta pituitâ 1 etiam melancholiam

gigni existimant. Quartana alia primùm inuadit, alia febres alias sequitur, 2 maximè erraticas, quam κατ' μεθάπλωσιν appellant, de specie in speciem facta febris mutatione. Arabes verò quartanam notham hanc faciunt, de qua sent. 29. lib. 3. Prognost.

1 Imò Græci pituitam sua consistentia crassam, ob idque melancholici humoris naturam referentem, quartanarios circuitus efficere profitentur. Qua in sententia est Galenus lib. 2. de crisibus.

2 Harum enim humor non integrè vacuatus, exuritur, crassior fit, melancholiæ naturam induit, tandémque putrescens subiecta quartanæ materia subsistit.

In quartanam verò firmatur febris, quoties intermittit, prehenditque modũ erraticum. Autumno 3 propè est, & cùm tricesimus, aut tricesimusquintus agitur annus. Febrium enim præcedentiũ materia non solùm putrescit magis cum tempore, sed torrefit, ac velut cinis quidã relinquitur. Quæ materia torrefacta, si aliis quidem partibus putrescit, feruet & commouetur: aliis verò non putrefit, neque commouetur, quibus febris erronea fit. Contrà verò, si æqualiter hæc fiunt in corpore, quartana fit. Hoc genus quartanæ nothæ ætati consistenti magis familiare. Quæ verò quartana vera est, 4 declinãti ætati, hoc est, post trigesimũquintũ annũ.

3 Vnde aphorismus Hippocratis 25. lib. 2. Æstiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales, longæ, & maximè quæ hyemem attingunt.

4 Hinc ille Hippocratis aphorismus lib. 5. *Apoplexiæ fiunt ab anno quadragesimo ad sexagesimum.* Quod intelligendum scribit Galen. de melancholicis apoplexiis, quòd ea ætas melancholico succo coaceruando opportuna sit.

Qua ætate languescit calor, sanguis melancholicus colligitur, densatur cutis, & putrefacto sanguine melãcholico quartanæ excitantur. Æstate breuiores magna ex parte, quia humor tenuior est, cutis laxior, & materia facilè discutitur. Autumnales lõgiores, maximè quæ hyemem attingunt. Harum materia crassior, cutis durior, externum frigus est, quod excretioné prohibet, & materiam febris intrò repellit. Nec perpetuò æstate breues, sed cùm materia tenuior, sanguis tempestiuè detrahitur, & iusta vitæ ratio obseruatur.

Aliæ febres, vitio 5 hepatis: aliæ, vitio 6 lienis: nõnullæ, vitio vẽtriculi. Ab hepate color albidus, subtumidus corporis habitus, vrinæ subrufæ sandarachæ colore: dextrum hypochondrium intumescit, 7 maior spirandi labor & tussis, quàm à liene. Atque hinc 8 ineuitabilis ferè hydrops. Aliquãdo vitio ventriculi crudus humor vere potissimùm colligitur, tam crassus & contumax, quàm atra bilis.

5 Hepar feruidius atram generat bilem, febris quartanæ suscitabulum. Idem esto iudicium de cæteris melãcholicis affectibus, quorum materia sæpè vitio hepatis non minùs, quàm lienis, congeritur.

6 Qui infirmus si fuerit, impotens est sanguinis fæcem secernere: à qua retenta obstructio, putredo, febris.

7 Obstructum enim & repletum iecur magis diaphragma suo pondere premit.

8 Siquidem hepatis istius materiæ multitudine grauati natiuus calor sanguinis author obruitur, atque adeò extinguitur: vnde στέρησις τῆς αἱματώσεως, sanguificationis priuatio.

Hinc quartanam gigni posse scribit 9 Aristoteles, id est, febrem, quæ quarto quoque die repetit. Nec id quidem repugnat Græcis, aut Arabibus Medicis. Etenim pituita quantitate pauca, sed consistentiâ multùm crassa & viscida quartanarios, aut etiam rariores, circuitus facit. Sed quæ quartana hæc est, ad epialam referri potest. In vera ac simplici quartana, quæ sæpissimè contingit, 10 initiò quidẽ frigus est, quod in altum penetrat, vt etiam ossa pertundere videatur, calor sequitur non ita magnus. Non desinit in vomitus biliosos, sed ferè pituitosos. Tenues 11 sunt vrinæ & aqueæ, pulsus paruus, rarus, debilis, tardus, occultus, quarto ferè die repetit. Aliquando tardiùs Autumno, & ætati declinãti familiaris, melancholicis naturis, magis etiam, si constitutio anni frigida & sicca est, vita refrigerans & siccans.

9 Scribit enim Aristoteles problemat. 19. sect. 1. pueros quartanæ obnoxios esse, forsan quia in his melancholici humoris (cuius nomine pituitosum & crassum subintellexerit cum Hippocrate, & aliis antiquis Medicis) sit exuperantia.

10 Quartana vera, quæ est ab humore melancholico, his, quæ nunc colligit, circunscribitur signis.

11 Octo primis diebus: quia tum materie crassæ nimium in venas intrat, ingentis obstructionis necessariã consecutionem afferens. Quo fit vt crassior portio nequeat in principio excolari. At longiùs progresso morbo, coloratiores & crassiores prodeunt vrinæ, natura cõcoquente, & obstructa liberante.

Post initia rigor fit, in declinatione sudores fluũt. Quòd si etiam lien intumuit, 12 diuturnius malũ est, quàm si ab hepate ortum sit. Resistit aluus, facilior in sinistrum latus decubitus, metuitur hydrops.

Soluuntur quartanæ vrinis crassis, aliàs albis, aliàs nigris, euntibus mẽstruis, aut hæmorroidibus fluentibus, profluuio sanguinis è naribus, abscessu in crura. Accessionem 13 ferè habet viginti quatuor horarum, aliàs breuiorem. Quartana 14 salubris est, neminémque iugulat. Quòd tamen intelligi debet non simpliciter. Senes 15 enim magna ex parte interficit. Aliquando quoque viscerum tumor est, defluxio in viscera, aut aliquid tale, vnde mortis periculum est. Producitur ferè in tertiũ vel sextum mẽsem, aliquando in annum, Auicennas in duodecimum annum produci scripsit. Nec id mirum. Nam Mecœnas 16 tota vita perpetua febre laborauit, supremo triennio nunquam dormiuit.

12 Et ad hydropem ferè semper ducit. Est enim lien sanguinis depurãdi officina. Vnde suo si supersedeat officio, aqua in omentum affluẽs hydropem accersit. Hippocr. lib. 2. de morbis mulieb. Cæterùm difficiliùs curatur lien, ob eius calorem imbecilliorem.

13 Quinetiam quartanarum accessiones ita interdum inualescunt, vt duplicem & triplicem quartanam repræsentent, atque etiam ad cõtinuitatem progredi videantur. Quod crassiori & copiosiori materiæ acceptum ferendum est. Gal. lib. de typis.

14 Hippocr. sent. 4. sect. 3. lib. 1. Epid. & Gal. commentar in sent. 71. sect. 3 lib. 3. Epidem.

15 Omnes enim febres in senibus periculo non vacant. Funestæ verò his sunt maximè quartanæ, quia, vt vincantur, multo calore egent, cùm facultas concoctrix in senibus elangueat, & expultrix quoque sit infirma.

16 Vide Plinium cap. 51. lib. 7. Sic Antipater Sidonius poëta omnibus annis vno die tantum natali corripiebatur febri: & eo consumptus est longa satis iam senecta. Ex eodem Plinio.

Ad genus quartanarum longiores periodi referri

possunt. Hippocrates sect. tert. lib. primi Epid. quasdam [17] quintanas, hásque pessimas, facit: quæ aliàs ante tabem fiunt, aliàs tabidis superueniunt, & interficiunt. Idem septimanas longas, verùm non lethales. Præterea nonanas cæteris longiores, sed non lethales.

17 De his quid Galenus senserit, videre est comment. ad sent. 7. sect. 3. lib. 1. Epid. Vbi febris accessiones quinto quoque die, atque etiam septimo, recurrere quidē posse fatetur, sed nouas febrium species constituere negat: quòd illarum causa non alia agnoscenda sit, præter materię humoralis portionem, & prauam victus rationem. Vnde vel ad quotidianam, vel ad tertianā, vel ad quartanam, circuitum referantur.

Verùm Gal. in commentario hæc non Hippocratis, sed alterius esse putat: scribítque nullas se vidisse periodos vltra quartanariam. Agnoscit tamen aliquando fieri posse, vt à præcedente febre semen aliquod relinquatur, neque iusta vitæ ratio obseruetur, atque inde fieri, vt vel 7. vel 9. 5. vel 6. [18] die repetat febris. Verùm non protinus quintana, sextana febris est. Quòd si in ratione vitæ nihil peccatum est, & fiant eiusmodi periodi, quintana fit febris, sextana, &c.

18 Pro maiore, aut minore humoris synatrismo, celeriore vel tardiore putredine & motu.

Paulus libr. secundo quartanæ periodos interim producit vltrà quartum. Epialæ circuitus rariores aliquando, quàm quartanarij.

Rhazes & Auicennas, aliorum quoq; experientia, eiusmodi circuitus cognoscunt. Rariores etiam,

vt qui repetant decimoquinto quóque die, ſemel in menſe, ſemel in anno. Exiſtimántque hæc fieri à materia melancholica, pauca & craſsiſsima, quam exuſta craſsior pituita generauit. Nec, ſi vltrà quartanarium, circuitus quintani, ſeptuimani, & alij admittentur, propterea nouæ humorum ſpecies fingendæ ſunt.

Curatio.

Cum quartana [19] clementer agendum eſt initiò: neque medicamentis catharticis natura irritanda: medicamenta quoque incidentia, & (vt vocant) digerentia media ſint. Nam quicúnque initiò non ſolùm catharticis, ſed etiam fortiùs incidentibus, & digerentibus vtuntur, ex ſimplici [20] quartana duplicem omninò maiorem & difficiliorem, ex duplici triplicem, vel omninò ambas maiores, difficilioréſque reddiderunt. Nonnunquam in tempeſtiuo vſu remediorum continua fit, quæ ægros occidit. Tempora igitur huius febris diligenter animaduertenda ſunt. Neque vrina ſola, ſed omnia accidētia conſideranda ſunt. Paroxyſmi inter ſe comparandi, videndúmque an grauiora, an minora accidentia ſuperueniant. Verùm quod ad pharmaca attinet, [21] non perpetuò expectanda ſunt manifeſta ſigna coctionis. Aliquando enim multa materia eſt corporibus neruoſis impacta, ſequitúrque paralyſis: cuius ſi qua oſtenduntur ſigna, etiam ſi manifeſta coctio non apparet, maioribus remediis vtendum eſt. Neq; leuioribus pharmacis & clyſteribus interdictum eſt. Verùm, vt primæ venæ leuiter repurgentur, exhibebitur caſsiæ fiſt. ℥. ß. æſtate in ſero caprino diſſolutæ: hyeme verò in hoc decocto.

19 Non desunt, qui vehementioribus vtendum medicamentis præcipiant, quòd à leuioribus humores tantùm commoueri, non educi, putent. At melius fuerit ad Galeni mentem totam curationem cõuertere, blandiora vniuersali morbi principio exhibere, ne naturæ perperam irritatæ vlla inferatur noxa, instante verò coctione valentiora. Lib. 1. de art. cur. ad Glauc.

20 Validiora enim incidentia & digerentia febrilem calorem accendendo maiorem putredinem accersunt.

21 Vulgò lene catharticum, minoratiuum appellant, propinatur: cuius vsu subducta parte aliqua materiæ, reliquam natura iam leuata euincat, ex Gal. comm. ad aph. 29. lib. 2. Quale erit. ℞. cass. ℥. 6. rhei elect. puluerati ℈. 4. vel rhei loco (si purgare valetiùs est consilium) confect. hamech. ℥. 2. cum sacch. f. bol. Sed vtilius fuerit potionem imperare. ℞. cath. dupl. senn. & rh. ℥. 1. cum decocto conuenient, vel sero lact. vel aq. lupul. scolop. cich. f. potio.

℞. passul. P. 1. foliorum 22 sennæ ʒ. 1. cinamomi & seminis anisi an. ℈. ß. Fiat decoctio pro vna dosi: in qua dissolue vel cassæ, vel catholici ℥. ß. Alioqui ex iusculo galli vel capi alterato cum multa borragine, buglosso, apio hortensi, lactuca, scariola, infundimus, & cum nodulo incoquimus ʒ. 2. foliorum sennæ, & iusculum colatum sorbendum exhibemus: vel eadem folia liquidiore iure pisorum, aut cicerum rubrorum incoquimus, butyrum & modicum salis adiicimus, cinamomi etiam puluisculum, & ita damus. Eadem folia in puluerem redacta 23 pondere ʒ 2. inspergimus decocti absynthij ℥. 3. Frequens vsus veteribus fuit epithymi. Nunc folia sennæ plurimùm vsurpantur. Iam apparentibus signis coctionis vtimur agarico, 24 pul. hieræ picræ, hieræ diacol. quibus folia sennæ trita cõmiscemus. Veteres etiam elleboro, quidam lapide armeno & lazuli,

lazuli, fortioribúsq; catharticis, quæ ex cap. de melancholia repetenda sunt. Quod ad digerentia attinet, conueniunt syrupi [25] capill. ven. de lupulis, scolopendrio, adiantho, violatus, de pomis, de fumoterræ, oxymel simplex.

22 Parua nimiùm hæc sennæ dosis. Itaque poteris ad ʒ.2. vel ʒ.3. imperare.

23 Dosis hæc satis efficax, plúsque facit, quàm semuncia foliorum eorundem infusorum. Sunt qui eundem puluerem pari dosi cum vino albo assumunt, sed nimis torminosum illud est medicamen.

24 Vt sint puluer. hier. diacolocynth. ℈.4. puluer. epithym. & fol. sennæ ana ʒ.2. quæ modico melle excepta in sero caprino dissoluātur. Sed huius remedij tutus nō est vsus in calidiore tempestate.

25 Ex his syrupis parabuntur zulapia aquis conuenientibus additis, scolopendr. fœnic. cichor. fumar. borrag. buglosſ. vel apozema institues hac forma. ℞. polypod. q.3. radic. cappar. tamarisc. petros. & fœnic. an. ℥.1. agrimon. scolopendriæ, aspleni (ceterach vocant seplasiarij) adianth. buglosſ. lupul. fumanę ana. ʒ.1. semin. frigid. maior. & anis. ana ʒ 1. flor. cardiacorum & genistæ ana p.1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. syr. de scolopend. & de bizantiis, vel oximelitis simpl. & syr. de lupulis ana ℥.1. f. apozema, vt decet.

Deinde etiā apparentibus signis coctionis, [26] oxymel diureticum, syrupus de bizantiis, syr. de epithymo, Saboris, oximel scylliticum. Alioqui melicrata ex absynthio, eupatorio, chamædri, scolopendrio, radice capparis, fœniculi, petroselini, rusci. genistæ, fraxini, polypodij, tormentillæ, tamarisci, glycyrrizæ, & similium. Aut ex his syrupos, apozemata, comparamus, feréque passul. borrag. [27] cuscutam, scariolam, cichorium, quatuor semina frigida ma-

iora, se. anisi, fœniculi, carui, sem. portulacæ, coriandri commiscemus. Mel item passularum priùs descriptum, aliquid aceti, decoctum limacum, 28 ranarum viridium, succum pomorum odoriferorum, ex quo etiam syrupus concinnatur.

26 Hîc, si vitium aliquod iecur obsederit, miscentur syrupi de cichorio, de endiu. acetosus.

27 Hæc præsertim adduntur, si atra bilis sit vsta.

28 Remedia id genus empirica minimè vsurpanda sunt. Ranæ autem virides si cui quartanæ sunt vsui, cum à venenata sua qualitate, qua virus quartanæ oppugnant, depromunt.

Sed in his omnibus diiudicandum: initiò enim leniora conueniunt, vbi neque fortiter calfaciendum, neque refrigerandum est. Eligendáque sunt, quæ vel temperata, vel proxima temperatis sunt. Vsus calidorum, cum iam viget morbus, & apparent signa coctionis manifesta, vt sudores & vrinas moueant.

Quod ad 29 phlebotomiam attinet, si quidem corpus crasso sanguine abundat & redũdat, si gracile corpus est, si 30 venę turgidę, si suppressa aliqua solennis purgatio, vena secanda est, satis amplo foramine facto.

29 Satius fuerit post purgationem initio institutam venam pertundere, quàm febris incrementum expectare, maximè verò si affulserit plethora, aut solennis aliqua vacuatio fuerit suppressa. De tẽporis missionis sanguinis delectu non inter omnes conuenit. Aliis placet hora paroxysmi, qua commotus humor se sequaciorem præbeat: aliis improbatur. Sed tutiùs die paroxysmum præcedente vena secatur.

30 Vide ne flatu tantùm turgeant.

Atque vbi niger & craſſus ſanguis effluit, pro ratione virium & multitudine ſanguinis deplendũ eſt. Si tenuis & flauus, ſtatim claudenda vena eſt, feréque aperitur baſilica ſiniſtri brachij, vel ſaluatella, ſiue ſplenica vena inter annularem & auricularem ſita, ſi quidem 31 viribus metuimus. Atque aliquando periculi gratiâ, vt qualis ſit ſanguis, cognoſcamus, vena inciditur.

31 Interna enim axillari pertuſa maior fit præ vaſis capacitate ſpirituum effluxio. Attamen ſplenicæ illius & paruarum eiuſmodi venarum ſectionem Gal. irridet lib. de curatione per ſang. miſtionem.

Suppreſſa purgatio ſuo modo incitanda eſt. Eſt & in quartana thermarum & balnei vſus. A balneis (inquit Galen. lib. 1. ad Glauc.) penitus arcendi non ſunt: à quibus ſi omninò abſtineant, ſolis contenti frictionibus plurimùm iuuari poſſunt. Galenus videtur omninò reiicere, niſi conſuetudini 32 aliquid concederet. Hippocrates & Arabes, recentioréſque practici hoc modo vtuntur. Ante ſigna coctionis 33 dulcia quidem balnea, leuiter calfacientes thermas, vt breuis mora ſit, permittunt, ídque ante cibum, obſtructionis metu, 34 extráque paroxyſmum, vt die acceſſionem precedente. Apparentibus verò manifeſtis ſignis coctionis, fortiora balnea & ſtuphas permittunt, eadémque frequentiora. Quorum iuſta ratio eſto. Nam in quartana, per initia quidem, 35 omnis motus corporis & animi, qui quidem vehemens ſit, vitandus eſt. Poſtea verò is conuenit, ſiue fiat 36 per pharmaca, ſiue 37 per potiones, & alia quæuis remedia. Debent autẽ & thermæ, & balnea ex dicta materia comparari: gra-

tiâ exempli. Chamæmelum, melilotum, anethum, herba fœniculi, posteà etiam calamenthum, melissophyllum, pulegium, stœchas, origanum: coquãtur aquâ, vnde lauacra fiant, & vapor thermarum excitetur. Iam apparentibus signis coctionis, à thermis & balneo tempestiuus vsus est theriacæ. Quartanarios (38 inquit Gal.) multos sæpe hoc ordine curaui: eo die, qui accessionem præcedit, vomitũ à cœna commoui: postridie manè cremorem absynthij exhibui, tum duabus horis ante accessionem, theriacam dedi, ídque tam fœliciter cessit, vt posteà nõ redierit accessio. Hoc modo igitur ex Gal. Arabibus, & recentioribus Medicis in quartana te habebis. Vbi iam apparent signa coctionis manifesta, pridie accessionis, ex decocto sem. atriplicis vel raphani ad ℥.5. vel 6. dato, aqua, vel ptisana tepida digito immisso in gulam, pẽna illita oleo, 39 vomitum à cœna commouebis. Stomachum oleo absynthij inunges, somnum in noctem procurabis manè.

32 Cui tamen perpetuò parendum nõ est: Non enim semper inhærere iis, quibus assueuimus, sed & contraria tentare nonnunquam nos oportet. Gal. comm. ad aph. 50. libr. 2.

33 Qualia, quæ ex aqua potabili comparata calore temperata sunt, & leuiter digerunt.

34 Quam cibi nondum cocti, & humores crudi caloris impetu ad cutim protrusi ingenerarent.

35 Quamuis enim tum temporis mitis sit febris, & intermissionis diebus ad consueta munia ęger redire possit, concitatiore tamen corporis motu, aut animi cõtentione, verendum ne melancholia efferetur, & proinde concepto incendio febris ingrauescat.

36 Vt si in expressione ʒ. 2. aut ʒ. 3. folicul. sennæ in quantitate suff. apozematis superior. cum ʒ. 1. seminis

anis.infusorum dissolueris cathol. & syr. de scolopend. aut capill.ven.vel lupulor.ana ℥.1.confectionis hamech ʒ.2. vel,huius loco, diacarthami, aut electarij de succo rosarum tantundem. Pridie accessionis, quo tempore se admotum natura componit,commodiùs sumetur.

37 Præparantes, roborantes, vt per electaria, condita,&c.

38 Ex Gal.lib.de Theriaca ad Pison. cap.26. Theriaca (inquit) exugēs atram è venis & liene bilē, veluti virus quoddam, quartanis & melancholicis affectibus plurimùm confert.

39 Impuritas enim ventriculi cibo permista faciliùs vacuatur,iuxta aph.13.lib.4.

℞.summitatum absynthij M.ß.fiat decoctio in aqua ad ℥.3. colatura detur, quæ modico cinamomi cōdiri potest. Ex quo duabus horis antè accessionē,

℞.40 theriacæ bonæ & antiq.ʒ.1.vel ℈.2.dissol.in vino albo tenui ad ℥. 3. in quo calido chamædreos pugillus maduerit. Alij etiam initio paroxysmi eundem potum imperant:hócque meminisse oportet, eum diem, qui præcedit paroxysmum, commodissimum esse & pharmacis,& aliis remediis.

40 Videndum diligenter, ne theriaces vsu intempestiuo,vt pote ante coctionem, febrem ingemines, & ex euentu fermè incurabilem reddas.

Alia quoque 41 antidota interuallis sunt danda, multò magis vbi manifesta signa coctionis apparent. Plurimus vsus theriacæ, mythridatij, aureæ alexandrinæ. Dosis à ʒ.1.ad ʒ.2.ex vino, decoctione chamædreos, aqua ligustici (quæ ad stomachi inflationes pręcipuè valet)cuscutę,scolopēdrij,fumariæ,lupulorum,capill.ven.valerianæ,calamenthi & rerum similium. Probatum quoque & hoc.

41 Cuiusmodi erunt, quæ incidant, obstructa soluāt, cruditates tollant, flatus discutiant, vt diatriasantalum, diatriumpipereon. diaspolitic. & similia.

♃. 42 cinamomi ℥. 2. piperis ℥. 1. croci, myrrhę, styracis, sagapeni, ana ℥. ß. benzoini ℥. 3. rad. gentianæ ℥. 2. excipiantur melle. Dosis ℥. ß. aut ℈. 2. ex aqua calida. Eadem dosis castorei, vel bituminis Iudaici. Dentur autem duabus horis ante paroxysmum. Fotus & 43 illitiones non solùm stomachi, sed & viscerum, lienis præsertim, primùm quidem ex iis, quę remolliunt & relaxant: deinde additis, quæ flatus discutiunt & aperiunt. Conuenit oleum chamæmelinum, aneth. absynthij. Adduntur & semina apij, rutæ, cumini. Solenne fuit veteribus Medicis, obseruatum quoque recentioribus, vt præter supra dicta remedia, quæ antè paroxysmũ descripta sunt, 44 spinam, scapulas, brachia quoque innungerent, imminente febre. Cui rei conueniunt oleum chamæmelinum, de cucumere agresti, oleum, in quo rosmarinus coxerit, & ea quę in paralysi dicta sunt. Sic enim præciditur causa paralyseos, quæ aliquando quartanariis accidit, ob crassos humores neruis impactos. Deinde rigor anteuertitur. Probatum hoc linimentum.

42 Hæc vsurpari non solent: quæ si in vsum reuocentur, summa cum cautione præscribētur. Facit autem hęc mistio ad ventriculi cruditates, flatus, obstructiones, & coctionem mirificè iuuat.

43 Sæpiùs enim hîc inflatur ventriculus, intumescit ac induratur lien: quibus partibus malè affectis litubus, fomentis, emplastris, & aliis eius generis remediis succurritur.

44 Ad lenienda symptomata,atq; imprimis horroris vehementiam. Illitæ siquidē oleis calidioribus hæ partes præterquam quod frigori fortiter resistūt, sudoribus sæpè sensim diffluunt: vnde subtracta materiæ,quæ factura erat paroxysmum,parte,vel nullus sequitur paroxysmus,vel certe multò minor.

♃.succi rutæ ℥.2. olei scorpionum ℥.4. vini maluatici ℥.3.feruefiant ad succi consumptionem,& addito ceræ momento fiat linimentum. Aliud.

♃ cinamomi,piperis ana ʒ.2.terantur tenuissimè & misceantur: & postquam spinam oleo chamæ. inunxeris, puluerem inspergito: sequentibus paroxysmis idem & in scapulis & brachiis facito.

Post hæc autem, quæ fieri debent imminente paroxysmo, molli lecto ægrum reponito, bene contegito, lateres calidos perfusos vino tenui odorifero, & linteolis conuolutos, 45 plantis pedum, & volis manuum admoueto, vel aliter contra frigus munito.

45 Sed cum succensus fuerit calor,lateres submoueto,ne pro quartana continuam inducas.

Iam vigente morbo, vrinæ & sudores moueantur. Cui rei melicratum è calamentho, mulsâ, in qua anethum, ruta & similia coxerint: 46 gaiaci decoctum conuenit.

46 Dummodo quartana mitior sit à succo melancholio, non atrabilario. Decoctum dilutius erit propter febrē: vt si maceres in libris aquæ 10. vel 12.℔.ß.gaiaci,& singula coquuntur ad tertias,addit.cichorio,vel oxalide & liquiritia ad finem decoctionis. Interim diligenter consider.an tumidū sit dextrum hypochondrium: tunc enim gaiaci vsus non admittendus.

De vomitu sic habeto. Qui isagogem seu Medicum scripsit, initio paroxysmi extrema calfacit, in

remiſſione 47 vomitum prouocat. Græci à cœna vomitum ferè imperant.

47 Melancholici potiùs per inferiora purgandi, ex Hippocrate aphor.9.lib.4. Sed cum in quartana vomitus imperatur, id fit non ad cōiunctam febris materiam, quæ rarò per vas venoſum appellatum in ventriculum recipitur, ſed ad antecedentem exigendam.

Auicennas antè cibum, poſt cibum, hora ante paroxyſmum, initio paroxyſmi. Practicis recentiores initio vomitum prouocant, & ante paroxyſmum. Commodiſſima hora eſt commota materiâ, & facilè ſequenti. Id fit initio & remiſſione paroxyſmi: fit etiam iam cœnatis.

In clyſteribus eadem ratio ſeruari debet, quæ in pharmacis. Primùm enim ex remollitiuis vocatis, adiecto furfurum cremore, prunorum & paſſul. decocto. Poſteà verò vbi materia cœpit concoqui, paulò acriores clyſteres conficimus. Diſſoluimus autem initio quidem caſſiam fiſtulam. Denique etiam cum materia decoctionis epithymum, folia ſennæ incoquimus, ad ʒ.2.vel ʒ. hierā picrā 48 diſſoluim. ad ℥.ß. vel Galeni, quæ leuior: vel Oribaſij, quæ acrior. Cuius hæc eſt deſcriptio.

48 Sepiùs melle incorporata datur bolo, vel pilulis deglutienda: rariùs propter inſignem amarorem diſſoluitur, vt antè dictum eſt.

℞.aloës ʒ.2. & Gran.6.ſpicæ nardi, aſari, maſtichis, croci, xylobalſami ana Gra.9. corticis rad. ellebori nigri ℈.ß. terantur omnia, incorporentur ex decocto pulegij, vel ſucco abſynthij, alioqui melle, vt gratiora ſint. Diſſol. autem huius picræ melle incorporatæ ʒ.2.3.vel ℥.ß. qua & vti licet iam progreſſo morbo ad ʒ.1. vel ℈.4. ſi inde formentur pilulæ.

Alioqui imperabis pul.hieræ picræ ʒ.1.pul. sennæ ʒ.ß. incorporabis ex ſucco abſynthij, in quo ſemiſcriptulum corticis rad.ellebori nigri madefeceris.

Quòd ad victum attinet, conuenit initio è materia media, interuallis quoq; ab initio ad vigorem rebus acribus, vt ſinapi & pipere, & ſalſamentis vti licet: quanquam & poſt vigorem tempeſtiuus vſus eſt. Similiter 49 diatriumpereon, diaſpoliticon ad ʒ.2.ex ℥.3.vini vel maluatici, vel tenuis & odoriferi, idque ante paroxyſmum. Id autem fiet commodè, vel tertio, vel quarto quóque die. Salſamentis veterum ferè caremus, neque, vt ſalſamenta Græcis & Arabibus permittantur, quibúſuis rebus ſale cōditis vtendum eſt. Non enim bubula aut ſuilla, non icthiocola ſeu molluta, 50 in ſumma iis, quæ craſſum ſanguinem gignunt, quæ nimiùm ſiccant, quæ viſcidam materiam relinquunt, vti oportet. Nam ideo ſalſamenta imperantur, quia ſal incidit, attenuat, diſcutit excrementa, ſiccat, virtutem colligit & roborat.

49 Regione & tempeſtate frigida, necnon declinante ætate. Impenſiùs enim æquo electarium iſtud calfacit.

50 Tale aliquid ſcribitur à Galeno lib.3. de loc. mal. affect. cap. de melancholia.

Vitanda ſunt, 51 quæ refrigerant & ſiccāt, niſi tēperētur aliquo, quod humectet. Siccāt capillares & refrigerāt, ſcolopendriū, & alia, quibus hîc vtimur. Sed aliis, vt ſaccharo & aqua, corrigātur. Refrigerātia verò & humectātia prohibet ex Græcis Aëtius.

51 Vt enim ratione febris conducant, nocent tamen, humorem melancholicum altiùs impingendo. Quartana tamen ab atrabilario ſi fuerit, non æquè obſunt.

Auicennas permittit iusto modo, vt scilicet, facilis sint coctionis, boni chymi, quantitate modica, & si quidem nihil metuimus, ne inde vis concoctrix ventriculi offendatur, túmq; corrigenda sunt. Numerat lactucas, endiuiam, melones, persica. Melius fuerit vti persicis conditis, cerasis & eiusmodi fructibus æstiuis, 52 qui saccharo condîri solent, & ita seruari. Alioqui persica coquuntur, si recentia sunt, nec condîta. Cerasa duobus vasis conclusa cum modico vino macerantur. Saccharum inspergitur: ita prodesse possunt, nec nocent. 53 Vino quoque contra errorem multorum persica infundi possunt. Nam hoc à vino accipiunt, quod & inde frigiditate temperantur, nec facilè corrumpuntur.

52 Alioqui enim si condîti non sint hi fugaces fructus, humores facilè generant obstructionis & putredinis authores.

53 Vinum sit album & oligophorum, capillo. ven. aut vnius decocto aspleni dilutum.

Lactuca & endiuia leniter feruefiant ad acetariam parandam. Saccharum inspergatur. Probantur conseruæ violarum, rosarum & borraginis. Sed perpetuò distinctio adhibenda est, vt in vsu horum omnium remediorum rationem ineamus naturæ, materiæ, ægri, cœli, regionis & reliquorum eiusmodi.

De 1 febre ardente.

Causas habet procatarcticas quidem, res non naturales, quæ siccāt & calfaciunt immodicè.

1 Quæ hoc nomine donatur κατ' ἐξοχὴν, & passim ab Hippocrate ignis, ob insignem, quo cęteras anteit febres, ardorem, appellatur. Quanquam tamen non tantùm de vero causo, sed etiam febre qualibet vehementissima, vt

synocho vtráque, interdum febris ardens dicatur. Fit à bile flaua in latioribus vasis vnà cùm sanguine efferuescente. Gal. comment. in sent. 73. sect. 2. lib. 1. Epid. Quòd si, vt plerúmque fit, pituita salsa bili commisceatur, ardens non exquisita erit. Ex commentar. ad sent. 13. lib. 4. de vict. rat. in morb. acutis.

Qualis est vehemens ardor solis, liberalior potus vini fortis, longa sitis, alimenta quæ calfaciunt & siccant. Plurimus labor, venus, vigilia, cæteráque eiusmodi: ex quo venæ exhauriuntur, exsiccantur, efferuescit sanguis, affectio sequitur, quæ febris ardẽs appellatur. Huius indicia 2 pathognomonica eadem, quæ in tertiana: sed vehementiùs aucta, nisi quòd neque præcedit rigor particulares accessiones, neque sequitur excretio: nam hæc fieri solent in ardore, cum 3 omninò morbus iudicatur.

2 Pathognomonica causi signa duo sunt præcipua, sitis inexpugnabilis, & exurens calor. Gale. comment. in sent. 34. sect. 3. lib. 3. Epid.

3 Tum enim iudicatio fit & morbi solutio, quum febre ardente laboranti superuenit rigor. Ex Hippoc. aph. 58. lib. 4.

Sitis est vehemẽs, fastidiũ, 4 iactatio corporis, 5 lingua arida, scabra, nigra, deliriũ, 6 ventris erosio, effusio alui perpallida, 7 vigiliæ intẽrim perpetuæ,

4 A tenuium humorum acrimonia corpus vndique lacessente.

5 Ab immodico calore, & tota corporis affectione sicca.

6 Si contigerit humores acres hîc confluere.

7 Non enim hîc vlla ἀναθυμίασις, seu blanda sanguinis euaporatio exurgit, quæ somni conciliandi sit potens: imò continua fit acrium vaporum cerebrum exsiccantium ad caput metastasis.

interim 8 profundi somni, eleuatis vaporib' crassis, qui cerebri meatus obsarciunt. Nonnunquam fatigata virtute, vigilandi impotentia, & falsus somnus, interim nimium resiccato gutture, vox clāgosa & propterea mala, part.13.lib.1. Porrhetic. ac veluti 9 rauca, pessimum signum & lethale. Celerrimè interficit hic morbus, 10 quarto aut sexto ferè die, cùm à metabile natus est. Nam & ardor est, in quo flauæ bili crudus humor aut pituita salsa commiscentur. In hoc genere magna corporis perturbatio, capitis grauitas & dolor, conuulsio, à quibus mors. Vrinæ crassæ sunt & turbulentæ.

De ea re historiæ scriptæ sunt ab Hippocr. libris Epidem. de Polyphanto, Philini vxore, & Sileno in Epidemiis. Actuarius cap. decimoquarto libr.1. de vrinis adolescentis meminit: qui post densum & conturbatum lotium conuulsus expirauit.

Causa huius vrinæ crudus humor & crassus, putrefactæ bilis ardore agitatus, multo præditus spiritu: vnde turbatio: à qua in caput sublatus vapor crassus & mordax, qui dolorem, grauitatem, cōuulsionem, mortem denique inferre solet. Celerrimus hic morbus, atq; periculosissimus. Initiò ergò præsagium instituendum est, vt calumniam declines.

8 Non morbi ratione, sed temporis, vt austrini. Comment. ad sent.34. sect.3.lib.3. Epidem.

9 Ab arteriæ inæqualitate ex siccitate contracta.

10 Quia tantum ardorem perferre natura nequit. Itaque vel breui molestam causam excutit, vel ab eadem euincitur, & triumphata fatiscit.

Si itaque omnia supradicta accidentia statim initio magna sunt, si anxietas, timor modicus, rigor

ſubinde motus, ſudor lenis in fronte & clauiculis, multa deliria ſunt, ſqualeſcit cutis, carpuntur flocci, conuelluntur veſtes, ſtragula colliguntur, frequens motus eſt digitorũ, difficiliùs ſpiratur, 11 vehemens cordis motus eſt, extrema non ita calent, aut etiam frigeſcunt, nec facilè ad calorem reuocantur, ſi diebus paribus exacerbatur, ſi tertius & quartus difficiles ſunt, ſi vrinæ tenues, nigræ, crudæ, paucæ, aluus quoque adſtricta eſt, aut deiicit, quæ colliquationẽ indicant, vel ea excrementa, quę ab Hippocrate, lib. 2. Prognoſt. 12 lethalia deſcribuntur, ſi guttæ 13 ſanguinis naribus extillent, ſi non ſitit pro ratione, curatio tentanda non eſt, ſed prædicenda mors. 14 Hyeme ferè periculoſior ardor eſt. Eorum verò ſi nihil eſt, aut lenia omnia, vel pauca quidem, & ea quidem minùs lethalia, deſperandum non eſt: quẽadmodum & ſpes eſt ſalutis, ſi omninò adfuerint contraria.

11 Propter conceptum incendium. Extremæ verò partes vel frigent, vel minùs calent, à reuocato è circũferentia corporis in eiuſdem centrum & meditullium calore.

12 Qualia aquoſa, candida, crocea, ſpumantia, pinguia, glutinoſa, nigra, liuida, æruginoſa, fœtida. Iſta ſanguinis ſtillicidia Philiſci, Epaminonis & Sileni exemplo improbantur Hippocrati conſtitutione temporis tertia lib. 1. Epidem.

13 Indicio enim eſt vel virtutis extinctionem in propinquo eſſe, vel reſolutam fore facultatẽ appetitricem, aut mentem labefactatam collabi.

14 Non enim eſt tempori congener. Itaque oportuit cauſam concurriſſe maximam, quæ contrarietatem temporis ſuperârit. Ex comm. ad apho. 34. lib. 2.

Differt à Synocho putrida. Synochus enim pu-

trefacto fit ſanguine: ardor à bile. In ſynocho [15] vna eſt, ſibíque ſimilis ab initio ad finem exacerbatio. Ardor alternis diebus exaſperatur. Iudicatur ferè hæmorrhagiâ, vomitu, ſudore, alui deiectione, vrinis, in ſumma, excretione. Genus autem excretionis his ſignis iudicabis. Sanguinem è naribus oſtendunt aures & ceruix rubentes, cætera pallida, ſpontaneæ lachrymæ, caligo oculorũ. Interim cum ſplendore grauitas capitis, colli, frõtis & tẽporum, pulſatio venarum, quæ illic ſunt, pruritus narium, contenſio hypochondrij ſine dolore, pulſatio ſpinalis arteriæ, faciei rubor, vrinæ, & alui excrementa ſine cauſa manifeſta candicantia, pulſus magnus, manus tremulæ.

Eſt autem ſalutaris fluxus ſanguinis, ſi die fiat decretorio, quod & reliquis excretionibus criticis cõmune eſt. Si è directo fluit, ſi fluit affatim, non ſtillat guttatim. Stillare enim peſſimum, præſertim quarto, ex ſect. 3. lib. 3. Epid. Verna conſtitutione, aut calida, temperatis corporibus, & biliosis iis, qui nondum triginta annos ſuperant, vel etiam agentibus annum 35 magis accidit. Vomitus autem ſigna ſunt horror inferiorum partium, frigus, pulſus durus & inæqualis, mordax capitis dolor, tenebrę obiectæ oculis, ventriculi dolor, [16] inconſtantia labri inferioris, tenuis ſputatio. Fit poſt annum trigeſimum. Pueris etiam & in febribus admodum bilioſis. Sudorem prænũtiant [17] pulſus vndoſus & præmollis, rigor proprius ferè ardoribus, cum imminet criſis, ſupreſſa aluus ſimul & [18] vrina, ſuppreſſa vrina & modicè mota aluus. Deliria incrementi, partes calidiores & rubidiores, vapor calidus, humida

anni constitutione fiunt magis. Sudores calidi esse debent, & toto corpore dispergi. Aliarum excretionum nulla propria signa sunt. Sed cum superiorum signa non apparent, & crisis imminet, inferiorem excretionem prædicimus per aluum, & vrinas. Interim etiam lumbis prægrauatis, tensis & dolentibus in mulierib⁹, menstruorū fit eruptio salutaris.

15 Increscens, decrescens, aut æqualis. Quo fit vt his in synochis locum non habeat ille Hippocratis aphorismus. Circa finem & initium morborum omnia sunt remissiora, in statu vehementiora.

16 Is labri inferioris tremor fit à bile interiorem ventriculi tunicam, quæ oris partibus communis est, mordicante.

17 Significat enim multam subesse materiā, quam solui in sudores oporteat.

18 Siquidem transfertur ad cutem materia vrinis cum sudoribus communis.

Curatio.

Bilis repurganda & extinguenda. Primúmq; animaduertendum, vtro remedio potiùs vtendum sit, phlebotomia, an cathartico. In idea & omninò exquisita, 19 phlebotomia omittenda est. Suspecta quoque in ea, quæ ad ideam proximè accedit. In aliis si numeri phlebotomiæ consentiunt, etiam ad animi deliquium, 20 authore Galeno, sanguis detrahi potest. Nunc verò animi deliquium expectandum non est. Veteres etiam 21 purgationibus vtebantur aliis quidē fortioribus, aliis leuioribus: præferendæ 22 leuiores. Hippocrates quarto de vict. ratione in morbis acutis 23 asinino lacte cocto, Gal. etiam sero vtebatur. Mollibus clysterib⁹ ex iis, quæ feruorem febris extinguunt, vti licet: vt paratis è se-

ro lactis, è decocto violarum, maluæ, rostri porcini, & similium. Saccharum potiùs, quàm mel, in his dissolue, oleum violatum potiùs, quàm commune. Catharticum conueniens 24 cassia est in sero lactis dissoluta, aliquando etiam infusum 25 rhabarbarum, quæque cap. de febre tertiana dicta sunt. Maxima pars curationis in 26 extinguenda bile consistit. Extinguitur commodissimè victus ratione. Decumbat igitur loco suaui auræ exposito. Quòd si locus sine ventulo est, flabello vtendum est.

19 Quia in ea sola bilis putret citra sanguinis copiam.

20 Galen. cap. 4. & 5. lib. 9. Method. & commentar. ad aph. 23. lib. 1. Aphorism.

21 Exoletæ sunt fortiores istiusmodi veterum purgationes, vt scammoniatæ & acriores.

22 Sequax enim humor est bilis, qui catharticis cedit clementioribus. Humores tamen turgere si contigerit, paulò fortioribus præstabit vti.

23 Hoc lac selegit Hippocrates, quod nullius sit acrimoniæ particeps, & coctione longa flatus suos demiserit, quia humidissimum est, & promptiùs aluum subit.

24 Præstiterit cassiam bolo dare ad ℥. 1. vel ʒ. 10. cum rheo puluerato, aut alio cathartico: dissoluta enim implacida est.

25 In decocto scilicet conuenienti, vt pectorali vulgò dicto: vel tamarindor. endiuiæ, lactuc. scariol. & simil. refrigerantium, vitatis tamen adstringentibus.

26 Plus enim qualitate, quàm quantitate, peccat.

Mollis sit culcitra, stragula & linteamina tenuissima, minimè aspera, & sordida. Ideóque contra errorem vulgi 27 subinde commutanda sunt.

27 Nisi tempus institerit crisis, quo nihil mouendum.

Lectus

Lectus amplior sit, vt subinde locum commutet æger, atque vt aër, qui imbibitur, frigidus sit: corpus reliquum 28 non ita perfletur ac refrigeretur, præsertim accessionis initio, & incremento. Obscurum aërem commendat Hippocrates. Alij 29 neque obscurum, neque lucidum. De ea re iam disceptatum est cap. de phrenitide. Æstate etiam aër cubiculi flabellis excitari ac refrigerari potest: aqua putealis alioqui frigidissima è vase in vas sæpius transfundatur, vt etiam strepitus ad aures ægri perueniat. Solum insternatur rosis, capreolis vitiũ, lactucis, nymphea, portulaca & similibus, aquâ rosarum & aceto, aqua frigida: rami quoque è salicibus toto cubiculo componendi sunt, ac subinde commutandi. Siccati enim iam lædunt. Quòd si aër non admodum calidus est, sed temperatus, eo contentus esse poteris. 30 Victus potus sit magis, quàm cib⁹ 31 mulsa cocta, sed diluta, nostro more, aqua cocta modico saccharo cõdita. Quæ ex hordeo potiones, sorbitiones, alimenta comparantur, detracto cortice hordei (ad tollẽdã siccitatem, cortex enim siccat) cõparentur: hordeata diluta sint. Aqua frigida ante vigorem vsui esse non potest. Aëtius permittit, si quintam partem aquæ temperatæ ad aquam frigidam adiicias. Verùm potius vtêris aqua, vt priùs, cocta, & modico saccharo violato cõdita, vt sit octupla aqua, sub octuplum saccharum.

28 Perflatum námque corpus minùs liberè perspirat: vnde augetur putredo & febris.

29 Sæpiùs aër deligitur ad ægri arbitrium.

30 Vt iusculum pulli gallinacei cum herbis refrigerãtibus, oxalide, portul. lact. omphacio & similib. alterati & cocti: gelatina sine cinamomo, expressa, destillata.

Atque hæc quidem húmida instituuntur, quia liquidus victus magis humectat, celeriùs & faciliùs coquitur.

31 Mulsæ vsus, quamuis dilutæ, non probatur. Satius erit saccharo edulcatam aquã coctam (Hippocraticam appellant) vsurpare, cui tantillum limonum, aut granatorum succi sit immixtum.

Alioqui pane priùs eloto, abiectáq; priore aqua, aquam conficies, quam panatam vocant, eámque frigidissimam propinabis, sed maximè in vigore, & declinatione particularis accessionis, multò liberiùs. Iam apparentibus signis coctionis, pruna multa aqua cocta cibo esse possunt. Præter hæc ceratum album refrigerans Galen. ilinendum est partibus, in quibus maior feruor est, vt hypochõdriis & thoraci. Dictum autem priùs ex vna parte ceræ, quatuor partibus rosacei simul liquatis, vase duplici cõparari. Atque vbi refrixerit, in aquã frigidissimam demergi debet, subigíq; vel succo lactucæ, vel semperuiui, vel eorum, quæ refrigerãt simul & humectant. Si in thorace feruor est, loco rosacei, violaceũ eligendum est, meliúsque fuerit olea priùs elui. Rosaceum ex aqua rosarum, violaceum ex aqua violarum quæ quia statim incalescũt, subinde commutanda sunt. Fiunt & 32 cataplasmata ex farina hordeacea, subacta succo lactucarũ, cucurbitæ, cucumeris, nenupharis, polygoni, plantaginis, capreolorum vitis & similium. Folia lactucæ, ramenta cucurbitæ, aut cucumeris, manibus contrectentur, & 33 admoueantur plantis pedum.

32 Talia cataplasmata viscida non sint: alioqui incendium penitiùs intrudendo suspecta.

33 Columbos alij per medium sectos: alij Tincã piscem admouent.

Extrema 34 quoque aqua frigidiſſima immergantur, cui, ſi vis, tantillum vini commixtum ſit ad penetrationem, vel ad refringendam frigidæ vim. Cótineat in ore & lingua, folia portulacæ, lactucæ, aut acetoſæ. 35 Genitalia inuoluantur linteo ſubinde inculcato in miſcella ex aqua roſarum, vino tenui & aceto. Etenim mirabiliter contra æſtum facit. Poteris os colluere aqua frigida, vel ſimplici, vel refracta quinta parte temperatæ. Veteres etiam cochleare ſucci roſarum, 36 contra æſtum ſtomachi propinabant. Verùm in vſu horum omnium frigidorum obſeruãdum tempus eſt. Nam 37 initio & augmento febris non conueniunt. In 38 vigore & declinatione cùm iam in ſuperficie calor diffuſus eſt, æſtum extinguũt. Alij pulmones recens mactatorum animalium, columbos, pullos, catellos diuiſos medios, &, vt dicunt, exenteratos, raſo capiti, pectori, plãtis, hypochondriis admouent, vt tepido calore, calorem igneum foras attrahant, laxatis viis fuliginem ducant, & per accidens refrigerent.

34 Si tamen criſis proximè immineat, id minimè ferendum.

35 Confert iſta pudẽdorum refrigeratio propter eum, qui ſibi partibus cum principibus intercedit, cõſenſum.

36 Valent in hunc vſum mala aurantia, citria, limones: orbiculatim ſecantur, & ex aqua roſacea & ſaccharo ſumuntur.

37 Tum enim calor internas partes grauiter exercens frigidorum appulſu fieret intenſior.

38 Summa ſummo in vigore febris vrgente neceſſitate detondetur capillitium, & roſaceo oleo caput totum inungitur. Hũc faciunt & irrigationes ex decoctis frigidis inſtituendæ, & ſuturæ præſertim coronariæ affundendæ.

Veteres thoraci, & pectori linteolum hydrelæo calente madefactum applicabant. Alioqui lanam, quantum manu capitur, in aqua & oleo roſaceo, vel violaceo calefactis madefactam, exprimebant è ſublimi in pectus, modicum quoque ſalis & aceti adiungi poteſt: ſic enim ſudorem excitant.

Ad refrigerium quoque lactucarũ tenella [39] germina, calente poſca immergantur: deinde vel ſaccharo violato conſpergãtur, alioqui ex oleo & aceto comedantur. Melius oleum roſaceum, ſed priùs abluatur. Practici recentiores miſcella ex oleo chamæmelino, aceto albo, & aqua roſarum, hypochõdria, pectus & latera, qua maximè parte feruent, inungunt, & ita dolores mitigant. Galen. [40] lini ſemine in hydrelæo cocto, & tepido admoto hypochondriis, æſtum doloremque mitigabat, oxymelite quoque diluto vtebatur, multo maximè, vbi obſtructionis ſuſpitio. Quietos [41] eſſe oportet, quãtum febris patitur.

De ſyrupis & eorum vſu iam antè dictum eſt. Familiaris eſt iulepus roſatus, [42] ſyrupus de limonibus, violarum, oxyſacchara ſimplex, ſyrupus acetoſus. Verùm ſyrupos multa aquâ cocta, vel aquâ hordei excorticati, aquis ſcabioſæ, bugloſſi & ſimilibus dilui debent.

Aëtius [43] diacodio vtitur: nunc ſyrupo de papa. de nenuph. vti licet. Aquæ conueniunt diſtillatæ è cucurbita, cucumere, melone, portulaca, roſis, violis, oxalide & ſimilibus. Sed oportet vel quarta vel ſexta parte ſacchari condiri, vt fiant iulepi. Iuſculis quoque è carnibus vitulinis, iuniorũ pullorum gallinaceorum, alteratis cum herbis refrigerantibus

æstum temperamus. Multa verò incidunt, vt deliria, vigiliæ, sitis, linguæ scabrities, animi deliquia, dolores, singultus, tusses, colliquationes, aliáque eiusmodi, contra quæ remedia propriis capitibus dicentur.

39 Hæc conueniunt tantùm robusto ventriculo, & iisdem assueto.

40 Ex cap.9. lib.3. Simplic. Eodem lini semine vtitur Hippocr. sent.49. lib.4. de rat.vict. in morb.acutis, quia molliat sine manifesto calore: quod in omni sedanda phlegmone est maximum.

41 Nam quietis commoda sunt multa: morbi coctio, virium custodia. Ex comment. Gal.in aphor.6. lib.6. & ad sent.48.lib.4.de ratione vict.in morb.acutis.

42 Ex his syrupis cum aquis stillatitiis dissolutis, vel decocto herbarum refrigerantium & humectantium, fiunt zulapia, apozemata, liberandis infarctubus, bili extinguendæ, humori ad euacuationem præparando dicata, bis quotidie sumenda, vel etiam quauis sitis hora.

43 Sine speciebus appellato. Exhibetur autem dormituris duorum cochleatium mensura.

De febre 1 putrida continua.

OBstruuntur pori corporis & constringuntur, quia vel cutis densatur frigore, vel contrahitur immodico calore, vel rerum adstringentium contactu, vel balneorum naturalium, vel duritie obfarciuntur, & impingũtur humorum lentore, crassitie, copia. Præclusis itaque spiramétis corporis, fumosi effluxus quotidiani excreméti retinentur: nec iam perflatur calor & spiritus, quos necesse est libera trãspiratione refrigerari, vt & excrementa diffluant, & externus aër excipiatur. Cõ-

mutatur ergò natiuus calor à fuligine retēta acrior factus, & alteratur in qualitatem præter naturam. Prætereà humores corporis, qui 2 motum caloris & spiritus consequi solent, iam non perflantur, neque liberè agitantur. Itaque & peculiarem quendam calorem præter naturam cōtrahunt, & ab alteratis calore & spiritu commutantur. Tria ergò iam concurrunt, quæ putredinem faciunt: impeditur transpiratio, calor natiuus in igneum commutatur, 3 hinc putrescit humor.

1 Quæ fit à concepta in humoribus putredine, quæ continenter & assiduè cor contingit, nec priùs desinit, quàm exhausta fuerit puttedo, & quæ est à putredine vindicata humoris massa, ad pristinam redierit naturæ gratiam. De febris huius causis vide Gal. lib.9.10. & 11. Method. medend.

2 Calor enim, spiritus & sanguis vnum sunt subiecto.

3 Iuxta vulgatum illud theorema. Corpora calida humida loco calido conclusa, nisi difflentur, statim putredinem acquirunt. Ex Galeno cap.7.lib.8.Meth.cap.5.lib.4.de temperam. & lib.5.de Sanit.tuend.

Quòd si hæc modica sunt, diaria fit, tantùm alteratis calore & spiritu, non etiam putrefacta materiâ. Si verò maiora sunt, putrefit humor. Et si hoc quidem in venis, continua est: si extra vasa, 4 intermittens. Nascuntur continuæ ex inflammatione partium: intermittentes nón ita. In continuis maligna putredo est & periculosa: in intermittentibus non ita.

4 Citiùs enim & expeditius tota discutitur materia, quàm cum in vasis est immersa.

Putrefit autem aliquando 5 sanguis, nonnunquam pituita, aliàs etiam vel flaua, vel atra bilis. Et continuæ quidem materiã ferè habent putrefactam 6 in venis primis, quæ circa hepar sunt, 7 suísq; intermittentibus materia quidem & nonnullis accidentibus, 8 non omnibus tamen, respondent. Hinc febris continua pituitosa, biliosa, melancholica: verùm an sanguinea aliqua sit, non sine re dubitatum ab antiquis: de quo certant Arabes cum Græcis. Galenus id pernegat. Idem etiam Alex. Aphrodiseus in Problematis. Quòd si sanguis putriscit, parte quidem 9 tenuiore in bilem, crassiore in melancholiam commutatur.

5 Et cùm maximo humores teneantur commercio, omnes putredinis participes fiunt. At ei potissimùm putredo attribuitur, qui copia maiore & cacochymiã inuexerit, & promptiùs computruerit.

6 Quæ per se continuæ sunt febres, materiam habẽt putrefactã non in venis quidem omnibus, sed præcipuè in maximis, vt iecoris, pulmonis, inter alas & inguina.

7 Nominibus secum conuenientibus

8 Vt rigore & horrore intermittentes, & continuæ congeneres non sunt.

9 Et ista sanguinis tenuioris in bilem commutatio huic controuersiæ attulit occasionem. Sed vt cõstet Galeni sententia de sanguine in synocho putrente libro septimo Methodi proposita, dicunt candidiores interpretes sanguinem tenuiorem in bilem non demutari, cum putret, sed bilis veluti naturam referre, vt acrimoniam & motum.

Contrà Galenum Auicennas multis disputat. Hippocrates 6. Epid febres quasdam ἐξερύθρους, id est, valde rubentes facit. Galenus in Commentario valde rubentes intelligit à sanguine, materia in

qua calor insensus est, vnde diffunditur & calor & rubor in corpus.

Et quo tempore, ei qui continua febre laborat, pulsus magnus, velox, æqualis, vrinæ sanis proximæ, horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporosus, succulentum corpus est, ætas ad iuuentam inclinans, vernum tempus, regio & cætera temperata sunt, verisimile admodum febrem esse sanguineam continuam. Verùm Galenus negat esse putridam: alij contrà Galenum certant his argumentis. Putredo (Galeno definitore) cõmutatio est putrescentis substantiæ: exempli causâ, sanguinis ad corruptelam. Commutatio ergò motus est. Huius motus terminus à quo (vt loquuntur) sanguis est incorruptus: terminus ad quem, bilis flaua, aut atra, in quam, igneo calore, sanguis degenerat. In eo igitur motu substantiæ, quæ putrescit, hoc est, sanguinis forma deletur, & 10 noua inducitur, vt iam sanguis non sit, qui sanguis fuit, sed flaua vel atra bilis. Si ergò putredo est motus, suis terminis concluditur. At verò motum esse hæc verba indicant inclusa definitione, putredinis commutatio, & putrescentis iam acquisita noua forma. Cum iam è sanguine bilis est, motus ille desinit, ergò & putredo illa desinit. Iam verò constituamus synochon illam Galeni sine putredine, & ex ea commutationem in febrẽ biliosam. In eo tempore cõmutationis febris est, & putredo est. Commutatio enim putrescentis, &c. Febris ergò putrida est. Quòd si dicas non consequi, quæritur cùm in eo motu febris sit, ea aut putrida, aut non putrida est. Nemo enim dicat non putridam. Neque enim est talis, qualis

fuit quæ sanguinea non putrida dicebatur, & iam putredo cœpta est. Reliquum fit, vt semiputridam apelles mediam inter febrem sanguineam non putridam, & febrem, quæ fit iam mutato sanguine in flauam bilem, vel atram. Quæritur ergò cur non voces putridam, cùm portio humorũ iam putruerit. Nec enim necesse est [11] vniuersam materiã putruisse, vt febris putrida sit. Nec in omni febre putredo per vniuersum corpus sparsa est: sed aliquando sola parte aliqua, vel partibus resedit. Et in intermittẽtibus putridis exiguum est, quod putruit: plurima materia integra est.

10 Noua enim est generatio, in qua ortus vnius alterius interitus existit.

11 Non enim potis esset vitam consistere, putredine corpus vniuersum obsidente.

Neque satis constitutum est, cur putridam biliosam appelles iam corrupto sanguine in flauam bilem. Nam bilis illa ex [12] sanguine facta vel putrida est, vel non putrida. Si non putrida, non erit febris biliosa putrida. Alioqui æstate, ætatis flore, cùm sanguinis bona pars bilis fit, putredo esset, corruptio videlicet sanguinis à calore præter naturã in flauam bilem. Si putrida bilis illa est, vnde putruit? Nam ea ætate & æstate, cùm sanguis in bilem commutatus est, bilis putrida non est. Rursus si putrida est, quæritur an bilis putrida bilis sit, an nõ bilis? Bilem non esse putredinis definitio & natura motus secũdum substantiam, quæ [13] mutatio appellatur, satis ostendunt. Nam in putredine corruptio est, eius commutationis finis. Si corruptio, ergò ab esse ad non

esse motus. Bilis ergò putrefacta, bilis non est. Iam sic collige.[14] Bilis putrida bilis non est, & tamen biliosam febrem putridam denominat: ergò eodem modo sanguis corruptus in bilem, etiam si sanguis non est, febrem sanguineam putridam denominabit. Quòd si in tẽpore motus febris illa putrida est, dicetur putrida sanguinea potiùs, quàm biliosa. Nã lignum, dum corrumpitur, etiamdum lignum, nec dum cinis est. Eadem ratione in aliis.

12 Bilis per assationem sanguinis facta aliquando imputris est, vt cum per inedias, labores longos, vigilias, æstatem, bilescit sanguis: aliàs putrida, vt in febribus acri calore sanguinis corruptelam inducentibus.

13 Insistit in tempore mutationis, quo nondũ bilem generatam ait.

14 Consecutio non est necessaria: quia tres reliqui humores, dum corrumpũtur, speciem non mutãt, quamuis aliqua qualitate à sese differant.

Deinde queritur an [15] necesse sit sanguinem, qui etiam vehementer incaluit, conuerti in bilem? Quòd si necesse dicas, cur igitur in reliquis generibus febrium, quas vel pituita vel bilis commouit, sanguis non corrumpitur? Cur in inflammationibus in bilem non degenerat? At in his etiã, vbi multos dies febris exarsit, sanguis [16] plurimus, ísque integer, per nares effluit? Idem è venis integer aliquãdo detrahitur, & in phlegmone apostema sanguineum facit, non biliosum? Ergò corruptus in venis febrem sanguineam faciet, non biliosam. Et cum scribit Galenus in febre sanguinea sanguinem putruisse in omnibus venis, vel ergò totus putruit, vel tantùm pars. Si [17] totus putruit, non constabit vita, totò scilicet sanguine partim in bilem flauam, par-

tim in atram conuerſo. Oportet enim, vt conſiſtat vita, ſanguinem reliquos humores ſuperare: qui ſi nõ ſuperat, ſed iam nullus eſt, nulla quoque vita eſt.

15 Hoc eget diſtinctione. Nam vel ſanguis ſyncerus intelligitur, vel quatuor humores complexus: ille neceſſariò per febrem bileſcit: hic non neceſſariò, quòd haud ita ſit facilis pituitæ & melancholiæ in bilem commutatio.

16 Sanguis enim vbique vniuſmodi non eſt: & poteſt in vna tatùm parte corrumpi, & in altera eſſe integer.

17 Ex cap. 3. lib. 9. Meth. ſanguis totus omnibus ſui partibus in ſynocho putret, neque tamen ſanguis putridus eſt totus, quia recipere priſtinã naturæ gratiam poteſt, haud aliter ac vinum, cum acceſſit.

Si tantùm pars putruit, cur[18] nõ & totus putruit, cùm toti ſanguini præſens ſit calor, & reliqua, quæ putredinem faciunt? Deinde ſi pars craſſior, vt vult Gal. quæ natura ſua & ſiccior & frigidior eſt, magis reſiſtere debuit putredini, putrefacta eſt, & in atram bilem verſa, & multò magis reliquæ celeriùs putruerunt, & in aliam ſubſtantiam conuerſæ ſunt, vt iam nullus ſit ſanguis. Sunt & alia permulta, quæ Arabum ſententiam confirmant. Sed in eo laborandum magis, vt fideliter curemus, quàm vt ſubtiliter diſſeramus.

18 Non enim, vt dictum eſt, omnibus ſui partibus eſt ad putrendum æquè aptus.

Curatio.

In febribus putridis & continuis quædam intermittentibus reſpondent, niſi quòd neque rigor, neque frigus præcedit.

Non ſequitur vomitus, aut ſudor, intermiſſio nulla eſt, ſed tantùm remiſſio, quarum curatio eadem in genere, quæ intermittentium eſt, [19] ſeruata ea ratione, quæ in exquiſita tertiana & ardente dicta eſt. Sunt & [20] ſynochi peculiariter appellatæ febres. Aliæ quidem homotoni, quia ab initio ad finem vna eadémque exacerbatio eſt, ac veluti tenor vnus acceſsionis: aliæ ab initio ad finem perpetuò increſcunt, & epacmaſticos appellat Hippocrates: vt paracmaſticos, quę initiò efferantur, paulatim decreſcunt, quibus materia eſt ſanguis: qui in maximis venis concluſus, inguinibus & clauiculis interceptus efferueſcit. Is autem aliquando ſuperat quantitate, aliquando craſsior eſt, nonnunquam etiam putredinem contrahit: ex quorũ diſtinctione conſiliũ vniuerſale curationis transferri debet. Fingamus ergò Dionẽ iuuenem, aut ea ætate, qua deſinit adoleſcentia, continua febre laborare: pulſus magnus ſit, velox & æqualis, vrinæ ſanis proximæ: horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporoſus, corpore bene carnoſo, tumentibus venis, ſenſu diſtentionis, rubente facie: adſint quoque cætera, quę ſanguinis generationem oſtendant: ſtatim colliges febricitare ex obſtructione, quam efficit ſanguinis plenitudo. Itaque [21] facile conſilium eſt. Detracto enim ſanguine tollitur plenitudo, & depleta copiâ ſanguinis liberatur obſtructio. Nihil verò reliquum eſt, quàm vt corpus, quod per febrem alteratũ eſt, ſuæ naturæ reſtituamus. Quod quia nimiùm incaluit, refrigerandũ eſt, vt hæc duo remedia ſanguinis miſsio, & [22] tẽpeſtiuus frigidę vſus, vel eorũ quę refrigerant & humectãt, exactè percurẽt ſynochon.

19 Curatio ſynochi imputris hîc potiùs deſcribitur, quàm putris.

20 Hæ ſynochorum differentiæ à Galeno explicantur li.9.Methodi & lib.1.de differ.feb. Ex his illę ὁμότονοι appellantur,in quibus materia ei,quæ tranſpirat,par relinquitur: ἐπακμαστικαὶ,in quibus vberior,quàm quæ diſſipatur, reſtitat: vnde & increſcentes Latinis dictæ: παρακμαστικαὶ his contrariæ,vbi plus reſoluitur, quàm ſubinde ſuccenditur.

21 Facile eſt enim indicationem à morbifica cauſa, veluti plethora, petere,ex aph.22.lib.2.Aph. Debet autē ſanguinis quamprimùm mitti ex libr.9. Method. metu ſuffocationis & ſyncopes, niſi ſudor multus hęmorrhagiáve è naribus eius vacuationis vice fungatur.

22 Vt in vigore febris,apparentibus coctionis ſignis, nulla inflammatione in viſceribus exiſtente, nulla in ventriculo imbecillitate,nulla item obſtructione. Frigidæ loco ſyrupos imperamus, acetoſum, de limonib.de acetoſitate citri,qui conuenientibus aquis,vt roſar.acetoſæ,cich.end.borrag.bugloſſ. abundè diluuntur.

Phlebotomia authoribus Græcis Medicis ex interna dextri brachij etiam 23 ad animi deliquium eſſe debet.Quòd ſi vires,aut 24 alia repugnāt, quò minus tantùm materiæ ſemel auferatur, vacuationem partiri oportet. Et in mulieribus 25 propter menſtrua, in aliis etiam propter ſuppreſſam aliquā vacuationem, ea ſeruanda ratio, quam ſæpe diximus.Repetendum quoque,vt ſi quid vel cruditatis in vētriculo & primis venis, vel ſi quid veteris ſtercoris in inteſtinis, hoc quidem clyſtere molli: cruditas verò molli pharmaco ante phlebotomiā excludatur. Aut ſi res patitur & tempus, cruditas illa frictionibus, vnctionibus, & aliis remediis concoquatur. Poſt phlebotomiam duabus aut tribus horis mulſam Græci propinabāt,ex hinc horâ ptiſanę

cremorem. Nunc verò mulſæ loco, quæ quidem ſuſpecta eſt in magno calore, aqua cocta, cui octaua pars ſacchari commixta ſit, vtendum eſt: deinde hordeato, loco cremoris ptiſanæ.

23 Preſertim ſi plethora, aut viſceris inflammatio alicuius ſubeſt. Nam per largiorem illam ſanguinis miſſionem ſtatim totius corporis habitus refrigeratur, extinguitur febris, plurimis ſubducitur aluus, aliis ſudores erumpunt, deníque ſanitas reſtituitur. Gal. comment. ad aph. 23. lib. 1.

24 Ætas, tempus, ſtomachi affectus, geſtatio vteri, & ſimilia.

25 Quæ ſi ſuppreſſa ſint, primùm plenitudo, ſi adſit, minuitur ſecta baſilica: tùm verò ſaphena pertunditur ad menſes prouocandos. Attamen ſcribit Gal. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionē ſectam baſilicam menſtruorum fluxum præpedire ac reuocare. Sed hoc fortaſſe intelligendum de miſſione ſanguinis haud exigua, quæ nihil vacuandum naturæ relinquat.

Victus in reliquum tempus inſtituendus eſt, qui refrigeret & humectet. Is autem 26 tenuis ſit, & magna ex parte in ſorbitionibus. Itaq; noſtro more iuſcula conueniunt è iunioribus pullis gallinarum, vel vitulina carne molliuſcula. Alteranda verò ex acetoſa, lactuca, & portulaca. Potus, aqua hordei, ſyrupus violatus, multa aquâ cocta dilutus, iulepus violatus, oxyſacchara ſimplex, ſyrupus acetoſus, iulepus Alexandrinus, oxymel ſimplex, dilutum, vel hæc 27 oxyſacchara.

26 Nam venæ ſectione imminutus calor pleniori cibo conficiendo non eſt. Itaque Hippoc. 4. de vict. rat. in acutis inediam ſuadet.

27 Oxyſacchar vulgò paratur ex ſacchar. ℔ 1. ſucc. granat. acidor. ℥. 8. aceti ℥. 4. & ſufficienti aquę quātitate.

℞. aquæ coctæ. ℔. 4. ſacchari ℔. 2. aceti ℔. ß. Fiat potus clarificatus pro paſtu, & hora ſitis. Verùm in

aceti & sacchari modo id obseruandum est. In mulieribus, in gracilibus corporibus, in iis quibus intestina facilè mordentur & raduntur, aceti vsus suspectus est, aut certè minuendus modus. Quantò maior calor est, tantò minor modus debet esse sacchari. Apparentibus signis coctionis, nullus potus melior est aqua frigida. Posteà etiam vino albo tenui, aquoso, vti licet, ex quo & sudores & vrinæ prouocantur.

In morbo, si resistit aluus, clysteribus mollibus incitanda est. Si verò etiam crassities humoribus accedit, incidenda & attenuanda est, diluto oxymelite & aliis sæpè enumeratis. Quòd si materia incisa, vrinis aut sudoribus vacuata non est, leui pharmaco vti licet, manna, cassia, rhabarbaro. Præterea vidẽdum est, ne densata cutis, obstructa vel occlusa obstructionem faciat, à qua & putredo, & febris. Et, si quidem frigore densata est, calidis laxantibus vtendum erit, vt chamæmelino. Si densata, adstringentibus: & siccata, ad ea quæ humectant, refugiendum est, vt hydrelæum. Et iam apparentibus signis coctionis, ad balneum aquæ dulcis. Si verò occluditur cutis humorum copiâ, vacuatione opus est: si humorum crassitie, attenuantibus vtendũ est. Si lentore, detergendum. Practici maximam partem curationis in refrigerantibus collocant, quæ conficiunt ex hordeato mundato, prunis damascenis, glycyrrhiza, quatuor seminibus frigidis, endiuia, scariola, cichorio, lactuca, rostro porcino, acetosa, floribus violarum, nenupharis, buglossi, borraginis, & aliquando aliquid aceti adiiciunt. Nonnunquam syrup. capillorum veneris, portulacæ,

acetosæ, & aliis supradictis vtuntur: syrupósque diluunt aquis vel decoctis endiuiæ, capillorum veneris, portulacæ, acetosæ & similium.

De febribus [1] *colliquantibus.*

FEbres [2] hæ pessimæ, in quibus substantia corporis multis modis diffluit: ídque aliquando paulatim, vt in marasmo & febribus hecticis: nonnunquã verò statim initio morbi substantia corporis dissoluitur, carnosum genus, pingue & solidum. Sed aliquando quidem fit effluxus substantiæ per insensibilem transpirationẽ.

1 Quæ sunt de genere continuatum, quas oleagineas appellauit Galen. comment. in sent. 28. sect. 1. lib. 6. Epid.

2 Talium febrium κακοήθειαν satis indicat colliquatio febris pestilentis symptoma inseparabile, ex comm. in sent. 57. sect. 3. lib. 3. Epid. In his igitur feruentior calor aliàs humores tantùm venis contentos liquat, nonnunquam corpus vniuersum: carnes primùm, mox solida mẽbra: quibus liquatis squamulæ cum vrinis excernũtur ex lib. 2. Prognosticων.

Atque hoc quidem dupliciter: nam aliquando fit paulatim, vt in febribus, quæ marasmodes & hecticæ nominantur: aliàs verò breuissimo tempore.

Huius signa sunt, [3] nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora, & cætera in eo prognostico enumerata. Sed longè periculum maius est, si id derepentè fit, ardore febris & igneo calore, qui quidem substantiã corporis resoluunt in fumos, frugi quoque spiritum & naturalem per poros excludunt. Minus periculũ est, quum ex vigilia, insigni purgatione, inedia, rebúsque eiusmodi colliquatio facta est, eáq; breui tempore reparari potest. Ex mœstitiâ & grauioribus animi curis idem contingit, sed ea colliquatio non ita celeriter instaurari potest.

3 Hæc facies Hippocratica vulgò dicta, quæ fit ex colliquatione substantiæ in his partibus. Describitur ab Hippocrate sent.3.lib.1.Prognost.

Propriè tum colliquans febris appellatur, in qua feruidus, malignúsque calor est, qui non solùm per insensibilem transpirationem, sed per 4 manifestã excretionẽ exoluit corpus. In hac deiectiones alui rufæ, 5 crassiusculæ, fœtidæ, aliquando pingues & viscosæ, biliosis quoque spuma insidet, quæ feruorem indicat: vrinæ similes. Aliquando etiam appetente morte tenuis sudor, syncope, & mors, à resolutione corporis totius.

4 Id scilicet quod liquatum est non modò per halitum & insensilem transpirationem, sed per deiectiones & vrinas vacuando.

5 In omni colliquãte febre deiectiones & vrinas tales simul perpetuò apparere minimè existimãdũ est. Sufficit enim colliquationẽ vno excretionis genere manifestari.

Si itaque in febre acutissima statim initio ex facie illa mortifera colliquationem intelligas, maioribus remediis omninò abstinendum est: tantúmq; procurandum est, vt effluxum illum prohibeas, & causas syncopes anteuertas. In his febribus virtus ferè languida est, quæ maiora remedia non admittit.

Atque vbi videris alui excrementa rufa, grauiter olentia, spumosa, & vires languidas, non solùm maioribus remediis abstinendum, sed etiam syrupis, mellitisq; rebus, nisi eiusmodi syrupi plurimùm diluantur. Hippocrates 6 interdicit mulsa, quæ tantùm octauam partem mellis recipit. Duo remedia annotat, ptisanæ cremorem & aquam frigidam. Vtendum erit hordeato, lactuca, in summa,

rebus, quæ refrigerant & humectant. Aquę frigidæ tempus est, cum res meliùs habere cœpit, & excrementa magis cocta sunt: quanquam & ante hoc tempus licebit vti frigida, si quidem æger vehementer appetit, vehementer sitit, & assuetus est potui frigidæ.

6 Itaque dicebat Galenus comm.3. in lib. de vict. ratione in morbis acut. febribus colliquātibus aduersissimam omniū esse mulsam, vt iuuantissimā potionē aquę.

Quòd si ab ea metus est, refringi potest decima parte vel octaua sacchari communis, vel violati, vel conseruæ rosarum veteris, alioqui eadem mensura syrupi violati, de papaue. de nenuphar. de acetosa, de agresta, de limonibus & aliis eiusmodi. Præterea 7 epithemata, illitiones, & hypochōdriis & thoraci conueniunt, quæ refrigerāt, humectant, leuiter adstringunt, ex aqua rosacea, aceti momento, oleo rosaceo, santalis. Constitui debent loco aura frigida perflato. Atque aliquando etiam flabello ventulū facere oportet. Et quia aliquando acrimonia excrementorum intestina exulcerari solent, clysteribus vtendum erit, qui refrigerent, humectent, leniant, quorum compositio ex cap. de dysenteria.

7 Cordi, iecori, ventriculo admouenda. Litus autem toti plerúmque spinæ instituuntur. Epithema erit eiusmodi. ℞. aquę rosaceę ℥.6. aceti ℥.1. aut circiter: santalor. pulueratorum ʒ.1. f. epith. Linimentum ex oleis refrigerantibus cerato refrigerāte Galen. vnguento Comitissæ parabitur.

Cibus optimus hordeatum est, quod vt magis refrigeret, ex decocto lactucarum, vel seminum frigidorum, confici potest. Accidentia hîc multa sunt, de quibus postea.

De febre [1] assode.

HAnc febrem cognoſces ex eo, quòd perpetuò iactantur ægri, [2] nec vllam ſeruant figuram decubitus. Omnia faſtidiunt, hypochondria contenduntur, ſitiunt, vigilant, aut in leui ſomno delirant. Materia craſſus eſt humor, alioqui acris & bilioſus, tunicis ſtomachi & vẽtriculi imbibitus. Quanquã & ex ardore febris aliquando etiam difficili natura ægri, vel dolore interiori, alioqui grauiore, quædam accidẽtia eius febris eſſe poſſunt. Hippocrates [3] diluto oxymelite vtitur: nunc & ſyrupo acetoſo, & oxyſaccharà vti licet, multò magis cum & bilioſus humor eſt, & calor acrior. Cicerũ quoq; decocto, [4] diluto abſynthij hordeato facto ex hordeo integro. [5] Purgatio leuis eſſe debet ex rhabarbaro. Victus incîdat & refrigeret. Tenuiſſimè nutriendum eſſe præcipit Hippocrates, ſi quidem permittunt vires. Neque [6] enim ſorbitiones admittit, antequam vrinæ maturentur, & malum remittatur.

1 Ἀσώδης, ſeu faſtidioſa febris, velut ſuperior, & quæ adhuc aliæ ſequuntur, ad ardentem febrem veniunt referendæ. Hæc autem eo donata eſt nomine, quòd irrequieta grauiter ægrum exerceat. Vide Galen. comment. ad ſent. 47. lib. 4. de victus ratione in acutis. Idem Gale. comment. 2 in Prorrhet. ſent. 43. dupliciter fieri monet: vno quidem modo, quum virtus à corpore opprimitur, nullámque figuram facilè ſuſtinet: altero quum os ventriculi à prauis mordetur humoribus.

2 Ob naturæ infirmitatem.

3 Ad craſſos humores incidendos & attenuandos, bilémque refrigerandam.

4 Dilutum abſynthij ſaccharo edulcari debet: quia ingratum alioqui futurum.

5 Vt. ♃.expressionem ʒ.2. rhei elect. in decocto tamarind.ping.semin.frigid. & flor.cardiacor. infusi cum ℈.1.cinam.in colatura dissol.syru.viol.multar.infusionū ℥.1.f.potio. Vel cathol.& syrup.de cichor.compositi cum rh.ana ℥.1.dissolues in sero lactis ad dosin.

6 Ne auocetur natura per accessionem alimenti à concoctione morbi sicæ causæ. At ex aph.9.lib.1. Aph. videndum quid æger ferat.

Obscuro 7 loco iaceat æger, & molli lecto. Cōtineat corpus, &, vt minimùm fieri possit, disiiciat. Hypochondria hydrelæo foueantur, in quo semen lini, althææ, & similia coxerint.

7 Propter ægri impatientiam. Nam splendore spiritus excitati maiorem trahunt anxietatem.

Farina hordeacea ex eodem hydrelæo subigatur, & cataplasma fiat, quod hypochondriis applicetur. Pessimum hoc genus febris est, in quo celeriter 8 pulsus concidunt, & occasio prçripitur maiorum remediorum.

8 Delato humore, aut vapore tetro ad ipsum cor.

De Cardiaca.

NOn minùs grauis est & periculosa 1 febris cardiaca. In hac vehemens æstus est, facies rubet, magnus est cordis saltus, exigua, frequénsq; spiratio. Residere volunt similiter pulmonariis. Dolitant in regione cordis. Inclinante morbo, 2 sudor tenuis fit, frigidus aliquando, instantis mortis nuntius, ab extincta facultate vitali, ex quo syncope, & mors. Alioqui vapor calidus per cutem exit, quod Medicum fallit, nisi & manum adhibeat ori & naso. Hinc enim spiritus frigidus, ex his mors.

1 Quæ fit æstuante vētriculi ore cor in sympatheiam trahente. Funesta est, & breui interimit. Vnde Hippocr.

aph.65.lib.4. In febribus circa ventriculum fortis æstus, & cordis morsus, malum.

2 A copia humorum, quos sudor attenuârit.

Initiò detrahendus sanguis est inflammationis subtrahendæ ergô, aër frigidus imbibēdus, flabello quoque æger ventilandus. Victus refrigerãs & humectans. Epithemata ex aqua 3 violarum, nenupharis, buglossi & borraginis, additis santalis & momento croci, syrupo de limonibus, de acetosa, de nenuphare, acetosus, violatus, de papauere, ex quibus syrupis & aquis cordialibus iulepi confici debent. Loco lucido stare debent, suaui aura perflato. Altior sit decubitus.

3 Vt si sumantur earum aquarum ℥.6. santalorum pulueratorum ʒ.1. croci ℈.ß. aceti modico addito. Pānus his intingitur, & thoracie regione cordis applicatur. Aut paratur vnguentum ex santali citrini ʒ.2. flor. violar. & nymphe æ ana ʒ.1. ceræ albæ & olei rosacei q.s. vngatur anterior thorax.

De febre lipyria.

QVæ sit 1 hæc, non satis conuenit. Galenus libel. de inæquali intēperie cap.11. in eo genere reponit, in quo propter magnitudinē internæ inflammationis & malignum humorem interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in medij corporis inflammationibus contingit. Nam internus calor instar cucurbitulæ calorem externarum partium intrò attrahit. Aëtius lipyriam putat, quæ sequitur erisypelas ventriculi.

1 Lipyria febris epialæ absimilis non est. In ea enim perfrigerantur extrema, calescentibus internis. Comm. in sent.4.lib.2. Prognost. Acquidem tanto feruore exacerbatur, vt calor ad interitum perduci videatur. Vnde ex Actuario lib.2. suæ methodi λειπυρία appellatur, quia in ea πῦρ λείπεται, calor deficit.

Arabes pituitam crassam & viscidam, aut eiusmodi bilem collectam in primis venis,& calorem vnà cum vaporibus suffocantem,ne videlicet,calor dispergatur in corpus, causam faciunt huius febris. Alia quoque parum verisimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorũ primùm quidẽ 2 phlebotomia, deinde refrigerantium vsu, vt lactucæ ex aceto diluto, ac iam vrgente morbo largo haustu frigidæ aquæ curari debet.

2 Ad reuellendam fluxionem à parte affecta, à maiore sanguinis copia imminentem. Conueniunt & cætera,quæ reuellendi vim habent,frictiones extremarum partium, ligaturæ, cucurbitulæ. Intereà abstinendum omni medicamento purgante, præcipuè si ventriculus infestetur, ne à cathartico in affectam partem attractio fiat. Gal. lib. 13. Method.

Cataplasmata ex hordeacea farina subacta cum succo semperuiui & similium hypochondriis applicentur: subinde commutentur.

Arabes syrupo acetoso, oxymelite materiam crassam incidunt, postea etiam oxymelite diuretico, sed perpetuò incidentibus aliquid admiscent, quod stomachum roboret, vt syrupum rosatum, de agresta. Quod perpetuum est in febribus phlegmaticis, vt cum incidimus, stomacho etiam consulamus. Deinde purgant.

Purgatio 3 ex aloë, hiera, rhabarbaro. Interim incidunt, vomitum cient, clysteres acres imperant, vtuntur attenuante victu, eo modo stuphis & sudoribus vtuntur, deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum est.

3 Nusquam catapotia præscripseris, si lipyria comitem solam habeat inflammationem.

De Hectica febre.

HEctica febris ex eo appellata, quia sic [1] radices egit calor febrilis, vt iam aut nullo modo, aut ægerrimè extingui possit. Difficultas sæpe nascitur, quod vel nimis confirmata est, vel coniuncta est hecticæ febris putrida, tumor aliquis præter naturam, vt [2] inflammatio, erysipelas, vlcus etiam pulmonum.

Tenuia corpora & pauci sanguinis ferè corripit, & celeriter consumit. Febres diarias, ardentes, & biliosas sequitur, raro per se incipit, huiúsque origo aliquando primùm [3] nascitur à thoracis partibus: sed ferè priúsquã vigeat inde nata hectica, mors est.

Vita longior, & curatio facilior, si à [4] ventriculo, hepate, renibus, vtero, ieiuno & colo intestinis. [5] Consumit calor hic hecticus humores corporis, deinde rorem illum, qui veluti cõmeatus quidam, & futurum alimentum, spatiis inanibus corporis concipitur, postea etiam substantiæ pinguis carniũ, fibrarũ & solidarũ partium humiditatẽ depascitur.

Hîc tabes, marasmus, & summa ariditas corporis, vbi consummata hectica est & incurabilis.

1 Solidum enim occupat corporis habitum, & solutu perdifficilis existit. Gal. lib. 1. de different. febr.

2 Vt quotidiana, vel quartana: sed tamen ita, vt hectica & putrida diuersis sint locis.

3 Interdum etiam sequitur diarrhæam, leienteriam & dysenteriam, ex lib. 1. de diff. febr.

4 Siquidem ab earum partium affectibus cor minus afficitur, quàm à partium thoracicarum morbis.

5 Haud aliter ac lucernæ flãma, quæ absumit primùm oleum: dein humidum proprium ellichnij: postremò ellichnium ipsum. Hinc tres nascũtur hecticę differẽtiæ.

Pulſum habet durum à ſiccitate arteriæ, debilem ab infirmitate facultatis vitalis, paruum & frequentem ab intemperie cordis, niſi aliquando vrgente neceſſitate ad frequentiam & velocitatem commutetur. Quod idem contingit à cibo, quo tempore calor hecticus nõ aliter efferueſcit, quàm calx viua, ſi aquam aut aliquid tale ſuperinfundas. Calor toto corpore æqualis eſt, ex quo 6 non dolent, nec ſe febricitare intelligunt. Quãquam ſi manum admoueas, ſenties paulò poſt acerrimũ, mordacémque calorem. Quòd ſi in hectica febre calor inæqualis eſt, ſentitur dolor, febríſque ab ægro intelligitur, iudicabis aut eryſipelas, aut phlegmonem, aut febrem denique putridam complicari. Deſperatio eſt, cùm hæc hecticæ coniuncta ſunt, præſertim ſi phlegmone, aut aliquid tale in parte principe incenditur, túmque difficilima curatio eſt, 7 indicationibus inter ſe pugnantibus. Hecticis aliquando oculi cauantur, naſus acuitur, collabuntur tempora, nudãtur vngues, & acuti fiunt, pedes etiam aliquando intumeſcunt, ſqualeſcit cutis, à cibo augetur calor. 8 Calor maior in volis & plãtis pedum, non reuera quidem, ſed quia 9 manifeſtior illîc eſt, aut fortaſſe, quia illîc extremæ venæ ſunt, & magis nudæ, eò procliuior motus caloris illîc eſt.

6 Hæc duo ſunt ſigna febris huius propria. Cæterùm non dolent, quia iam facta eſt alteratio.

7 Quãdo nimirùm conſummata eſt hectica. Alia enim hecticæ, alia complicatorũ cũ ea affectuũ remedia.

8 Quãquã tamen calor per totũ corpus ſit æqualis, ſeruata interim partium analogia. Nam ex Gal. lib. de inæq. intemp. tota febris hecticæ eſſentia ad intemperiei æqualitatem eſt referenda.

9 Vel quia tẽperatiores sunt manuũ volæ, & propterea ad omnẽ mutationis sensum percipiendũ propensiores.

Incipientem hecticam non facilè cognoscimus: cognitam [10] faciliùs curamus. Reliqua genera non facilè curantur, facilè cognoscuntur.

In curatione hæc maximè obseruanda sunt, an simplex sit febris hectica, an coniuncta sit febris putrida, erysipelas, inflãmatio, an syncope frequens incidat. Hæc enim remedia hecticæ interpellant. Simplex nullo [11] maiori remedio irritari debet. Maiora remedia sunt, [12] phlebotomia & purgatio.

Deinde vehemens tum animi, tum corporis motus ex cap. 7. & sequentib. lib. 9. Method. vitandus est. Vnicus scopus est, vt refrigeres & humectes: idque partim balneis, partim alimentis, tum etiam epithematibus, rebúsque non naturalibus. Quod ad balnea attinet, exoleuit iam [13] curiosus ille apparatus veterum balneorum, nec nisi cum periculo tentari potest. Exoleuit etiam cõsuetudo: & si quid in apparatu peccatum est, grauius esse solet: itaque hoc tempore proximè lectum ægri labrum aqua plenum disponi potest.

10 Nihil enim adhuc, aut parum ipsius humidi primigenij exhaustum est.

11 Partes exsiccatæ cùm sint, exsiccari ampliùs per venæ sectionẽ & purgationẽ minimè desiderãt: imò quod absumptũ est, id resarciri volunt. Itaq; satis fuerit simplici in hectica febris qualitatẽ alterare, & corp⁹ reficere.

12 Quando vsurpanda sit phlebotome, docet Hippo. sent. 29. sect. 3. lib. 6. Epidem. & Gal. in commentario.

13 Tria etenim parabãtur balnea: primo ex aqua moderatè calida corporis meatus & spiracula aperiebantur & laxabantur: altero è tepida humectabatur corpus: tertio ex frigida constringebantur pori. Ad hæc tria cõparabant labra: nos vno contenti sumus.

Quòd si 14 vapor balnei ægri corpore excipitur, priúsquam immergatur, salubre est. Itaque linteo conuolui potest, vt duobus pluribúsue hominibus teneatur, ita vt frigidum aërem inspiret, reliquo corpore per raritatem lintei vaporem balnei excipiat. Iam rarefactis poris corporis, ac posteaquam æger vires receperit, satísque quieuerit, aliquoties aqua tepida & temperata immergi potest. Mora sit pro ratione virium. A balneo quoque corpus oleo inungi potest, vel cõmuni, vel nenupharino, vel violato, de cucurbita. Cæterùm quod aliquando monuimus, & hîc quoque summopere obseruandum est, nec oleum, vel rancidum sit, vel salsum, quod vix reperias multis in locis. Vbi itaq; commodum oleum defuerit, butyrum recens vel per se, 15 vel priùs ex aqua violarum lotum vsui esse potest. Subiiciebant veteres balneum è frigida: quod suspectũ esse potest, nisi & vires constent, æstas sit, consuetudo frigidi balnei, temperamentum calidum & siccum, nulla cruditas, nullus tumor, nulla plenitudo. Alimenta imperari debent, lac asinæ, 16 vel mulieris, bubulum etiam vsui esse potest. Sed eligendum lac est, probandúmque 17 notis suis. Sugatur è mãma, vel recens mulctũ bibatur. Periculum fit mensuræ lactis datis primùm ℥.2. deinde 3. vel etiam 4. Quòd si in ventriculo non corrumpitur, paulatim augeatur modus ad ℔.ß. Corrumpi intelliges partim è ructu, maximè nidoroso, partim ex pulsu, qui debilior, tardior, rarior, lãguidior factus est. Quòd si ructus nidorosus est, poterit aliquid aquæ incoqui cũ lacte. Si acidus, momentum mellis aut sacchari misceatur. Hordeatum quoque maximè con-

uenit, vel ptisana ex tritico cõparata & colata, iuscu-
lum itẽ pulli gallinacei, in quo hordeũ mundatũ &
excorticatũ coxerit, alteratũ cũ lactuca & portulaca.

14 Sic cutis aperitur, vt vis aquæ penitiùs subeat. Cæterum pridie lotionis optimum erit clysterem blandum iniicere, nullo cathartico, præter cassiã adhibito. Et quia sæpe fit, vt ob coctricis imbecillitatem cruda multa excrementa congerãtur, licebit toto morbi cursu clysteres iterare. Parabuntur ex refrigerantib. humectãtibus, herbis, seminibus, florib⁹, dissolutis cassia, sacchar. ol. violaceo, ne nuph. & simil. Si nutriẽtes præterea esse oportuerit, ex decocto capitis arietini, vel aliarum carnium iuscu lo, instituentur.

15 Huius loco valebit vnguentum resumptiuum.

16 Lac muliebre præstantissimũ est propter naturæ familiaritatem, quã magis nutrit: quãuis Auicennæ magis refrigeret & humectet. Caprillum autẽ medium est. Sed de his vide cap. 6. lib. 7. Meth.

17 Lactis laudabilis hæ sunt notæ: spissitudo moderata, color albus, odor gratus, sapor dulcis, & cũ instillatũ in vnguem neque tardiùs, neque citiùs diffluit.

Et quia in hecticis vis attractrix infirmior est, 18
liquidiora sunto alimenta: alioqui aceti modicum,
etiam si videri possit nocere, quia desiccat, misceatur. Lactuca, portulaca ex aceto diluto, aqua etiam
aliquando frigida: quanquam modus esse debet,
nec adeo gelida, nec multa exhiberi debet, 19 vbi
nimis extenuatum corpus est.

18 Ad faciliorẽ distributionẽ. Partes enim ob siccitatẽ attrahendi facultate minus valent: vnde atrophia. Probantur aliis alimenta solidiora, quòd diutiùs nutriãt, & liquidiora celeriùs expirent. Sed vt illa concedantur, vires sæpiùs effœtæ his concoquendis non sunt.

19 Nam ex lib. 10. Meth. in iis qui parum sanguinis & carnis habent, ad partes solidas aqua celeriter peruadit, nulli, quod eius vim frangat, occurrens.

Potiones frigidiusculæ, solidiora alimenta non ita frigida, sed subtepida imperētur. Epithemata ex farina hordeacea, quam subiges è succo lactucæ, oxalidis, semperuiui & similium.

Portulaca per se contusa stomacho, & hypochondriis vtiliter apponitur. Alioqui.

♃. ceræ elotæ ℥.3. olei rosati similiter loti ℔.1. Liquefiant in vase duplici. Liquefacta refrigescant. Vbi refrixerint, ex aqua frigidissima, lactucæ succo, vel portulacæ subigantur. Fiat cerotum. Inungatur venter, hypochondria & partes, vnde primùm hectica nata est.

Alioqui linteolum subinde inculcatum, omphacio, lactucæ, intybi, semperuiui, atque eiusmodi refrigerantium succo, hypochondriis & thoraci apponemus.

Verùm in horum omnium vsu animaduertendū est, alia quidē refrigerare & humectare, alia siccare.

Humectantibus vtemur, si alui profluuium non est: tum enim siccantibus vtendum est simul, 20 & refrigerantibus.

20 Ea præcipuè, quæ adstringunt, declinanda sunt, quia respirationi obsunt. Et vt tutior sit refrigerantium vsus, oleū amygdal. dulc. vel etiam liliaceū cōmiscetur.

Denique quia breui tempore admota remedia incalescunt, subinde commutare oportet. Præterea partes spirales non sine noxa diutiùs perferunt refrigerantia, sed inde dyspnœa nascitur: omnia itaque temperare oportet. Olea conueniunt 21 de nenuphare, de salicibus, cucurbita, papauere, violis, rosis, cydoniis, eadem seruata distinctione in vsu siccantium & humectantium. Supra omnia aër com-

ponendus est:qui si tẽperatus, alterari non debet:si calidior,vt æstate, refrigerandus eo modo,quo capite de æstu dicemus. Hyeme iam frigidior, quo tempore leuiter alterari debet,non tam igne,maximè è prunis, quàm leui flamma, aut vapore aquæ calidæ.

21 His oleis thorax antrorsum & retrorsum illinendus.Spina quoque cerato antè præscripto inungenda.

In ratione alimentorum consideranda est virtus. Nutriemus enim pro ratione virium,lacte vaccino, à quo recens butyrum extractum sit, 22 lacte asinæ:aut si nutriendum,quàm alterandum magis, lacte muliebri. Bubulum plurimùm nutrit, sed ratione butyri nocere potest.

22 Asininum lac omni lacte humidius, & nulla acrimonia infectum.Hipp.4.acutor.

Caprillum quoque vsui esse potest. Sugi debet, vt antè diximus,vel recẽtissimè mulctum bibi. Plurimùm nutrit panis sæpiùs lotus in aqua, deinde ex lacte recèns mulcto comeditur. Plurimùm laudatur aqua hordei, in qua cancrorum caro detractis testaceis coxerit.

℞. hordei mundati ℥.1. cancrorum excorticatorum ℥.2.bulliant in ℔.2.aquæ,dum dissiliat hordeũ. Oportet ante excorticatos cancros priùs diligenter ablui, vt omnem fœditatem odoris deponant, deinde coqui. Potionum eiusmodi cancrorum mundatorum singulæ vnciæ singulis lib. aquæ hordei incoqui debent. 23 Similia ex cap. de phthisi repeti possunt. In instaurando hordeata, in quibus etiam

vitellus oui dissoluatur. Aliquando quoque, vt refrigeres, semen portulacæ, lactucæ & similia concoquuntur.

23 Vel hoc paretur destillatum. ♃. decoct. caponis iuuenis, armi vitul. alterator. cum lact. oxalid. bugloss. borrag. portul. scariol. seminib. frigid. maiorib. florib. violar. bugloss. nymph. ℔. 6. micam panis vnius albiss. in lacte infus. limac. præparat. & in lacte infus. ℔. ß. coxarum ranar. ℥. 3. Ponantur omnia in alembico: destillentur in diplomate, seu balneo Mariæ. Hoc destillato vtatur sæpe cum saccharo pauco. Nutriet plenius, si testudo adiiciatur.

Si à syncope metus est, aliquid etiam vini granatorum, margaritarũ. semẽ acetosæ, & alia, 42 quę cordialia appellantur. Iuscula carnium permittuntur, sed alterari oportet hordeo mundato, concocto oleribus, quæ refrigerant & humectant, lactuca, portulaca, scariola, &c. Permittitur in potu aqua, in qua aliquid sacchari dissolutum sit. 25 Vinum granatorum similiter dulcoratum. In viribus infirmis, expressionibus, colatitiis, distillatis, instaurãtibus vtendum erit. Si à profluuio alui metus est, aqua hordei paretur ex hordeo torrefacto, similiter & hordeatum. Quibus addi possunt gummi arabicũ, milium torrefactum, & alia eiusmodi, quæ sine calore aluum supprimunt. Auenatum loco hordeati ad tempus cõmodum est. Etenim fluxiones alui supprimit. Sed dum symptomatibus consulimus, febris habenda ratio, & ad huius remedia tempestiuè redeundum est. Caseus recens sine sale paulò firmioribus conuenit, vt vocata gelatina minùs firmis. Vinum dilutum bene contrà syncopem facit & lapsum virium. 26 Cibus duabus horis ante balneum

imperari debet, aut paulò post balneum. In balneo non est exprimendus sudor. Madidus enim vapor satis. Summatim in vsu balnei, ad vires diligenter animaduertere oportet. Multa, quæ ad hanc febrem pertinent, ex commentariis de sanitate tuenda, Methodo medendi, Libello de marcore colliges.

24 Vt rosæ, nymphea, aurum (quod quam vim cordi conferat, peritiores viderint) vnicornis cornu, sapphyr. hyacynth. smaragd. vniones, santala, terra sigillata: quæ vel in zulapiis, vel condîtis, vel opiatis exhibentur.

25 Vinum item album, tenue, oligophorum, optimè dilutum: quo tamen, nisi vires reclament, abstinendum.

26 Salubre est statim ante cibum aquam hordei sumere ad partium humectationem, vt ipsum alimentum faciliùs agglutinetur. Exemplo id fit cemētariorum, qui parietes priùs aqua aspergūt, quàm aut calce, aut cemento, aut gypso incrustent.

De febre ex cruditate.

FEbris [1] hæc ferè debilis, sed periculò non caret. Desperatio est, cùm vel ventriculi, vel hepatis inflammatio accesserit, in qua quantus, qualis, quo loco intus crudus humor est, considerandum. Aliquando enim, cùm sanguis vtilis plurimus sit, cruditas exigua est. Contrà rursus, nonnunquam plurima cruditas est, exiguus verò sanguis reliquus. Humor crudus aliquando frigidior est, aliquando ad coctum succū accedit propiùs. Cruditas aliquando in primis venis, nonnunquam toto corpore aceruata est. Cruditatis in ventre & primis venis signa sunt, nausea, ructus, vellicatio, ac tormenta ventris, frequens borborismus, hypochondrij tumor atque [2] inflatio.

1 De hac Gal. lib. 4. Sanitatis tuendæ, & comment. in sent. 31. sect. 5. lib. 6. Epid.

2 Cruditas enim plurima & flatulentus spiritus in venis mesaraicis continentur.

Alimenta ferè in flatus commutantur, ob caloris ventriculi imbecillitatem. Cruditatis totius corporis signa sunt vrinæ tenues, aquosæ, leuiter tinctæ, diuulsę, conturbatæ, nonnunquam cum 3 sedimenti asperitate, calor faciei pallidus, aut alius quàm rubens, vt liuidus & plumbeus, totius corporis moles 4 subtumida, pulsus inæqualis, obscurus, paruus. Adiicienda sunt, quæ ad coniecturam adhibentur ex anteacta vita, otium, crapula, intempestiua exercitia, immoderata venus, & alia eiusmodi, quæ cruditatis coniecturam augent. Vocatus itaque ad eum, qui cum cruditate febricitat, ad hæc omnia animaduerte: & si quidẽ ad hæc omnia, vt malum faciei colorem, vrinarum cruditatem, pulsuum inæqualitatem & paruitatẽ, accesserit etiam totius corporis grauitas, tarditas, motus mentis & sensuum hebetudo, de remediis cogitandum non est, & de morte prænunciandum: multò magis, si qua subsit inflammatio ventriculi, vel hepatis. Illic enim & crudorum succorum plenitudo est, & vires admodum infirmæ, 5 à quibus & syncope, & mors expectanda est. Si verò omnia leuia sunt, de remediis ita statuendum.

3 Debilis enim calor & materiæ contumacia læuem esse vetant, æqualémque hypostasin.

4 A flatu, & imperfecta assimilatione.

5 Ex cap. 5. libr. de curand. ratione per sanguinis missionem.

Phlebo-

Phlebotomia in hac febre 6 nunquam imperanda, nisi color faciei leuiter rubeat, pulsus sit mediocriter magnus & vehemens, nec ita inæqualis, vrinę quoque meliùs colorentur. Hîc enim coniicimus frugi sanguinem superiorem esse cruditate. Itaque aperiatur basilica angusto foramine, ac 7 modica quantitate sanguis detrahatur. Exibit primum sanguis tenuis, subalbidus: at simulatq; cœperit fluere magis rubens, vena claudatur. Neque 8 tamen perpetuò expectanda est sanguinis mutatio. Sed interim dum exit sanguis, vires è pulsu & aliis recognoscendæ sunt. A phlebotomia imperanda mulsa, in qua aliquid origani, hyssopi & similium coxerit: &, si quidē humor crassior est, oxymelite vti oportebit. Decumbant molli lecto, aëre temperato, dormiant & vigilent vtrúnque mediocriter, victus incîdat & attenuet. Sed aduertendum in vsu mulsæ & mellitorum. Aliquando enim acrimonia 9 mollis aluus irritatur: diarrhæa sequitur: quæ si perseuerat, hominem præcipitat. Itaque si inde metus est, vel bene cocta mulsa, ptisanæ cremore vtendum est. In vsu attenuantium & incidentiũ tum alimentorum, tum medicamentorum, denique omnium, quæ vel intrò sumuntur, vel foris admouentur, vitanda sunt omnia, quæ nimis calfaciunt. Etenim febrem augent, humores crudos cōmouent, deiiciunt vires, syncopen accelerāt & mortem. Hæc igitur omnia non longè à medio recedant. Frictionibus & inunctionibus opus est. Atq; hæc quidem omnia, 10 vt cruditas concoquatur. Aspero itaq; linteo crura, brachia, spina deinceps ordine perfricētur deorsum versus, 11 dum incalescant. Postea verò oleo

dulci,non falso, non rancido, alioqui butyro recēti eædem partes inungantur. Hyeme etiā chamæmelino,anethino & similibus,quæ leniter quidem calfaciunt & digerunt. Sed perpetuò ad pulsum animaduertendū est:qui si minor,obscurior, magis inæqualis fieri videatur,omninò viribus consulendū. Vinum dilutum propinādum, mica panis ex vino, hordeatum,lac amygdalarū,omnia quidem exigua quantitate, sed non ita magnis interuallis repetita. Alioqui si constant vires, tenuis victus conuenit, & per interualla. Leue catharticū phlegmagogum,vbi iam apparet aliquod signum coctionis. Maioribus pharmacis abstinēdum. Intempestiuis enim maioribus remediis vel necantur ægri, vel in periculum coniiciūtur,vnde vix possint reuocari. Animaduerte ergò ad vires 12 ex pulsu,ad coctionem ex vrinis. Vrinarū hic ferè ordo est. Vbi expectatur salus, exeunt initio crudæ & aquosæ, postea sedimentum ponunt crassum,diuulsum & asperū. Conturbātur, sed cōturbatæ sedimentū ponunt,celeriùs quidem, si quidē meliùs habet coctio: tardiùs, si non ita bene sedimentum. Deinde melius fit, propiùs accedens ad album,læue & æquale. 13 Melius procedēte morbo, iam non sedimentum, sed sublimamentum,vel nebula in media vrina ostēditur. Cum iam appetit perfecta coctio, neque sedimentū, neq; sublimamētum, sed tantùm nebula in summo vrinæ attollitur: atq; ita vrinæ ad naturā redeunt, simúlque æger ad pristinā valetudinem. Videndū quoque, ne te fallat vrinæ conturbatio. Perturbatur vrina, vel quia calor natiuus iam cruda concoquit: vel quia extinguitur. Vtrúmq; distingues ex pulsu,

Etenim si pulsus, quàm ante, melior, coctio cœpta est. Si verò minor, obscurior, magísque inæqualis, mors in propinquo est. Suffocatur calor multitudine materiæ: deinde quia humor crassus vias intercipit, multæq; obstructiones fiunt. Clysteres, vbi resistit aluus, acriusculi infundantur. Alioqui, si à viribus metus est, remittenda sunt cætera remedia ad tempus, & tantùm viribus consulendum est. Vbi omnia mediocria sunt, mediocriter temperanda omnia, ac toto decursu morbi faciei color, vrinæ commutatio, & pulsus diligentissimè consideräda sunt. Ex his omnis remediorũ ratio colligitur. Et in hac febre, quæ sæpe incidit, nullum leue peccatum est. In summa clementer cum hac febre agere oportet.

6 Galen. ibidem, & lib. 4. Sanitatis tuendæ. Attamen si subflorida & subrubea facies eluceat, quæ indicio sit sanguinem laudabilem cruditatẽ adhuc sua copia exuperare, inconcinnum non erit venam secare.

7 Pro periti medici arbitrio, vt ad ℥.4. scilicet vasculũ vnum & dimidium.

8 Sanguinis mutatio expectatur, cum vitiatus sanguis paucus, & frugi multus: at si ille superet, minimè. Item mutatio eadem ex lib. 2. de vict. rat. in acutis expectanda in inflammationibus à secta vena non longè dissitis.

9 Vt si maior eius copia adiiciatur, aut si æger diutius vtatur.

10 Materiæ parte in halitus digesta.

11 Sedenim cum artus abundè calidi videbuntur, metúsque erit, ne ex ampla frictione lassitudines sequãtur, tum desistendum.

12 Virtutis vitalis præcipua in morbis ratio habenda. Arteriæ pulsu se prodit. Itaq; salutis & mortis indicium securius ex pulsu, concoctionis ex vrina, petitur.

13 Tunc enim fiunt vrinæ similes sanorum, quæ sedimento carent.

DE SYMPTOMATIS FEBRIVM.

Væ cadunt in febres, vt & alios in morbos, symptomata, triũ sunt generum: aut enim actiones læsæ, aut excremẽtorũ & euacuatorũ excessus, aut affectus corporũ, seu mutatæ existũt qualitates. Primi generis sunt, somnus, vigilia, deliriũ, capitis dolor, syncope, sitis, deiecta appetentia, rigor: secundi, fluor, obstipatio, sudor, vomitus, hæmorrhagia: tertij, linguæ scabrities, nigredo, icterus, & cætera id genus. Leuiora sunt interdũ, & quæ medicũ minùs debeant exercere: aliàs grauiora, & quibus maiore cum diligentia & sollicitudine, quàm febribus ipsis, sit cõsulendum. Dictum quidem est antea de iis febrium accidentibus, quæ ipsarum generationem necessariò sequuntur, nec tamen curationem immutant: nunc ea traduntur, quæ præter cõmunem aliorum sortem curationẽ ad sese trahunt, quòd causarũ vicem obtineant. De his fusiùs Gal. lib. 12. Methodi.

De somno & vigilia.

S [1] Omnus in febribus alius naturalis, alius præter naturam. Maximè [2] naturalis est in declinationibus, tum totius morbi, tũ particularis accessionis. Præter [3] naturam verò initiis accessionum, atq; vbi multus humor vitiosus aceruatus in capite. Sic enim vitium rapitur in medium

corpus,laborem facit, conuulsiones, timores, & alia eiusmodi. Ideo scriptum ab Hippocrate. In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si verò iuuat, non mortale. Laborem facit qui præter naturam est:iuuat,qui est naturalis.

1 Somnus & vigilia,vt animalis facultatis sunt symptomata,explicãtur. Naturalis somnus in febribus causas arguit moderatas & vtiles:at qui præter naturam est, contrarias, vt in lethargicis: medius est interdum, vt in temulentis, qui à naturali recedens,nondum tamen est præter naturam,qualis in pueris etiam cernitur.

2 Tunc enim somnus calorem alienum refrigerat & restinguit,& natiuum adauget.

3 Qui symptomatis ægrum auget,materiâ in intimũ corpus confluente,ex commentario in aphor.1.lib.2.

4 Quod funestum est ex Hippocrate aphor.67.lib.4. *In febribus ex somnis timores,conuulsiones,malum.*

Bonus est(inquit Hippocrates apho.2.lib.2.) qui delirium sedat,intelligens malum, qui delirium facit.Ac rursus.Somnus atque vigilia, vtraque si modum excesserint,malum. Neq; enim omninò dormire bonum,aut vigilare. Sed hæc duo temperari debent, & maximè,vbi cruditas est. Somnus enim cõcoquit:vigiliæ verò digerunt,fuso calore in habitum corporis, atque ita repurgatis fumosis excrementis.

Habenda quoque morborum ratio. Est enim, cum 5 non ita dormiendum est, sed quantũm vires requirunt: quod in peste dicetur. Ac febres omnes somniculosas plenas esse periculo certum est: item quæ peruigiles sunt.Vtriúsque ergò accidentis causa inuestiganda est. In febribus 6 calor, siccitas,dolor, ferè vigilias inferunt: hinc celeriter vires conci-

dunt, & facies illa Hippocratica inducitur. Nares acutæ,&c. Palpebræ vix se attollũt,pulsus ad instar chordulæ extensæ præ duritie & siccitate arteriæ, Huic itaque malo anacollematis,vinculis,odoribus potionibus,maturè succurrendum.

5 Ac cùm noxius fuerit somnus,prohibẽdus iis,quæ ad lethargum præscripta sunt,clysteribus, frictionibus, errhinis, partium vellicationibus, clamoribus, odoratu calidorum,aut frigidorum incidentium & tenuantium.

6 A Galeno lib. 3. de causis pulsuum tres vigiliarum causæ assignantur,calor,siccitas, dolor: quibus totidem contraria sunt remedia opponenda, refrigerantia, humectantia, anodyna. Quæ refrigerant & humectant, partim assumuntur, partim admouentur. Assumuntur sorbitiones, vt hordeata & amygdalata è recẽtibus hordeo & amygdalis, additis seminibus frigidis lactucæ, portul.melon.cucurb.aut papau.alb.ad ℥.2.& hora somni,vel media nocte, si somni difficultas suadeat, exhibẽdæ:potiones hypnoticæ,ex decocto seminum portul.lactuc. capitibus papau.alb. & simil. in quo.dissoluantur syrupi. papauerinus, nenupharinus. violac. diacodium sine speciebus. Admouenda sunt, linimenta, frontalia, cataplasmata lotiones partium inferiorũ. Horum omnium formulæ subiiciuntur.

7 Græci sub horam somni manus & pedes ad articulos vinculis constringunt, dum defatigentur. Soluunt vincula,subducunt lumen,imperant silentium. In ratione vinculorum animaduertendum, ne corpus arthriticum sit, aut sint vlcera ad articulos.Sic enim ad alia remedia confugiendum est.

7 Vt Paulus Ægineta cap.41.lib.2. Arthriticis verò vincula aptanda non sunt, ne fluxio aliqua in articulos imbecillos,vel iam laborantes, vi doloris conuehatur.

Anacollemata,quæ frontalia appellant,ad repellendum commoda,ex olei rosacei ℥.1.aceti ʒ 2.cum oui candido.

Aliud.

℞.olei viol.& rosſ.ana ℥.ß.aquę roſ.vel betonicæ, ℥.2.agitentur cum oui albumine. Fortius erit,si Gr. 6.vel eò plus opij addideris,aut ʒ.2.populeonis. Sed in vsu anacollematum habenda ratio naturarum. Nam pueris,mulieribus,epilepsiæ obnoxiis,& mollioribus corporibus eiusmodi refrigerantia stuporē inferunt, 8 lædúntque memoriam in reliquam vitam.In iis verò, qui remedia sustinere possunt, innouanda sunt sæpiùs:statim enim incalescunt.

8 Quinetiam lethargum promouent, vehementiorem cerebri frigiditatem cum humiditate coniunctam inducendo.

℞.capita 3.papaueris. In pul. redacta commisce oui albumini. Bene fiet, si albumen oui ex aqua rosacea priùs agites, & despumes. Aliud.

9 ℞.olei papaueris albi ℥.1.ß. populeonis ℥.ß.albuminis ouorũ ij,vt antè, despumat.℥.2. lactis muliebris ℥.ß. Præferunt in hoc lac muliebre, si nutrix albo colore est, & puellam nutrit.Frontale siccum.

9 Vel tale fiat cataplasma. ℞.farinæ hordei subactæ cum succo lact. & oleo rosaceo ℥.1.vnguenti popul.℥.1. f.cataplasm. Valentius hoc erit.℞.flor.roſ. viol.& nymphææ ana P.1.semin.hyposcyami,lactucæ,papau.alb.ana ʒ.2. coquantur, terantur, addendo olei papauerini ℥.1. populei ℥.1. Reposita inter duas telas raras portio fronti applicetur. Hûc pertinebunt linimenta, qualia ex cerato refrigerante Galeni cum oleo rosaceo agitato, ex olei viol.ol.roſ.& succ.solan.ana ʒ.6.cum popul.& aceto, ex oxyrhodino cum albumine oui & aliis id genus confici solent.

℞. quatuor ſem. frigidorum ana ʒ.1. ſem. papau. ℈.2. florũ nenupharis, violarum, anethi ana P.1. fiat ex omnibus puluis, qui inuoluatur in linteo duplici: deinde perfumetur cum aqua roſarum & betonicæ, aut cum vino albo diluto his aquis. Aliud.

℞. nenupharis, roſarum, violarum ana P.1. corticis radicis mandragoræ ʒ.1.ß. ſem. papa. albi, coriandri ana ʒ.1. conquaſſentur craſſiuſculè, inuoluatur, & perfumentur, vt priùs.

Potiones.

℞. ſyrupi papaueris, de nenuphare ana ʒ.6. decoctionis lactucarum ℥.2. Capiat horâ ſomni. Aliud.

℞. lactucarum P.1. dactylos tres, caput vnum papaueris. Fiat decoctio ad ℥.4. cum ℥.1. ſyrupi roſati fiat potus. Vel.

℞. dactylos duos cum capite papaueris, fiat decoctio ad ℥.3. In col. diſſol. ſacchari roſati ʒ.3. Conuenit vbi diſtillatio in pulmones cum vigiliis: ac ferè commiſcemus ea, quæ adſtringunt, vbi fluxio eſt, vt in dyſenteria.

℞. ſyrup. de papau. ℥.1. diacodij ſine ſpeciebus ʒ.1. aquæ ferratæ ℥.ß. Detur hora ſomni. Conuenit & ſyrupus roſatus, aliàs per ſe, aliàs cum aliis. Olfacere oportet oleum de ſemine lactucæ, de nenuphare, violarum, cucurbitæ, aut ex his nares inungere. Alioqui refrigerantia, vt lactuca, flores violarum, nenupharis, ſemen & capita papaueris, ſemen album hyoſcyami, coquuntur aquâ: vapor auribus & naribus excipitur: ſpongia in his immerſa & expreſſa ſubinde naribus admouetur. Conueniunt molles frictiones plantæ pedum, linteamina bene

munda, instratum cubile refrigerantibus, susurri facti, identidem infusa aquâ. Sunt qui abraso capillo humectant caput spumâ seri lactis feruefacti: melius fuerit oleo rosaceo perfundere. Alij è floribus croci, demptis staminibus, aquam distillant, eius aquę ad ℥.4. propinant hora somni. Quidam etiam probant manus & pedes ablui ex decocto refrigerantiũ. Bonũ quoque fuerit hordeata, lac amygdalarũ dissoluere ex decocto lactucarũ, capitum papaueris & similiũ, iuscula alterari cũ multa lactuca, nodulos quoq; fieri, qui iusculis incoquantur, vt.

℞. quatuor sem. frigidorum maiorum, portulacæ ana ʒ.ß. fiat nodulus. Vbi verò nimiùm somniculosi sunt, exprime succum è radice fœniculi, & indes naribus, aut spongiam imbues aceto, in quo priùs concisa radix fœniculi, hyssopus, nux moschata, aut quid simile coxerit. 10

10 Nam per cæcos neruorum meatus, qui ad partes illas perreptant, vapores cerebrum irrigantes & humectantes, somnúmque tepôre suo cõciliantes efferuntur. Parabitur autem lotio ex decocto foliorũ salic. lactuc. vitium, florib. nymph. viol. chamæmeli. Licebit eodem decocto, (additis tamẽ aliquot cephalicis, vt beton. stœchade, & similibus) caput abluere: nam vapores acres resoluendo & refrigerando somnum conciliabit. Poterit quoque sacculus institui ex rosis, viol. cortice papauer. alb. seminibus lactucæ & hyoscyami, pulueratis, ac sæpè & sæpe naribus obiici.

De siti.

Sitis fit 1 ab humido deficiente, aút calido superante. Calori aliquando coniuncta est siccitas, vt in ardoribus: aliquando humiditas, vt in hydropicis, & quum pituita salsa ventriculo inhæsit.

1 Galen. cap.30.lib.1. Simplic. Sic comment.1. in lib. Hippoc.de natur. humana, sitis (inquit) fit nobis siccescentibus. Est autem id symptomatis genus febrium fermè omnium indiuiduum, sed maximè continuarum omnium, ardentium, atque adeò tertianarum proprium.

Nascitur autem vel ita alterato toto corpore, vel certis partibus: quales sunt gula, stomachus, ventriculus, viscera, primùm intestinum, pulmo. Sitis quędam est, quæ nullo potu expleri possit, ideóque διψακον Græci vocant. Etenim non aliter quàm qui à dipsade serpente morsi, inexplebili siti ardent. Idque aliquando in morbo contingit, de quo cap. de profluuio vrinæ. Aliquando id contingit iis, qui veteri vino 2 indulgentiùs sese ingurgitarunt: aut vinum alioqui calidum largiùs hauserunt: vel qui marinam aquã, ducis inopiã, diutiùs biberunt: qui deniq; salsis & medicatis alimentis, vel etiam pharmacis ipsum contraxerunt. Vbi humidũ efferuescit, biliosus succus, salsáve pituita in vẽtriculi tunicis imbibita est, hoc idem accidit. At verò ex contrariis causis sitis nulla est, vel quia sentiendi facultas demortua est in ventriculo. Hoc verò in febribus maximis & ardentibus exitium denunciat. Est quum adsit iusta causa sitis, non sitiant tamen, qui febricitant: tum quia, vt modò dicebatur, extincta est sentiendi facultas vẽtriculi: tum quia à capite 3 humiditas defluit, atque inde irrigatis partibus, vnde sitis incendi solet, non sitiunt.

2 Vinum enim meracius & largius epotum haud aliter in ventriculo, ac mustum in dolio, dum feruet, fumos & vapores calidos emittit, à quibus sitis.

3 Iuxta Hippocratis aphorism.54.lib.4. Quibus plurimùm siccæ tusses leuiter irritantes in febribus arden-

tibus fiunt, non multum siti infeſtantur. Nam (ait Galen. in commentario) madeſcunt quodammodo loca, quæ ad aſperam arteriam ſpectant.

Vitioſa quoque ſitis eſt, cum ſcilicet alienos potus appetimus ex natura humoris vitioſi imbibiti tunicis ventriculi, qualis eſt pica circa cibos, id eſt, abſurda mulierum appetentia, quæ vterum gerunt. Hæc itaque priùs diſtinguenda ſunt, quàm de potu fideliter decernas. Neque permittendum eſt, vt diutiùs ſitiant, maximè in febribus: atque vbi ſiccitas eſt. Quin & in declinatione cogẽdi ſunt, vt bibant. In acceſſionis principio & augmento potus prohibẽdus, ne veluti in fornacibus fabrorum ſuffuſa aquâ, aut alio liquore febrilis calor vehemẽtiùs incendatur: ſed tum ſitis fallenda eſt madefacta lingua, vel etiam cõuoluta folio lactucæ, acetoſæ, aut linteolo in aqua frigida, vel oxycrato madefacto. In vigore collutionibus iam vtendum, & gargariſmis: qui vbi inclinat, & vehementer ſitiunt, largiter ac confertim bibendum, quantùm, videlicet, haurire poſſint. Sic enim fit, vt ſubito motu & contrarietate potus excitatus calor foras diſſipetur.

Somnus 4 ſitim ſedat à ſiccitate, declinationibus tempeſtiuus. Sanguinem enim intrò colligit, vnde ſiccitas temperatur. Vigilia verò ſitim lenit à calore: calorem enim foras excludit. Ideóque quicunque merum largius hauſerunt, ac per fumos & vapores calidos ſitiunt, iis non modò frigidæ potus, ſed etiã vigilia remedio eſt. Sedandæ ſiti ardentium, & eorum, qui calido & ſicco laborant, conueniunt, quæ refrigerant & humectãt: quale eſt dilutum oxycratum, id eſt, aceti modicum, eiúſque tenuis & bene

puri, multæ aquæ mixtum, vt facilè bibi poſſit. Acriore enim vtendum erit, vbi pituita ſalſa eſt, aut alioqui humiditas iuncta calori, vt in hydrope. Aqua frigida, ſi neque infirmitas viſceris, neque 5 cætera prohibent, tempeſtiuè data, efficaciſſimè ſitim extinguit, quam calor & ſiccitas faciunt. Quòd ſi ab aqua frigida noxa metuitur, quinta parte tepidæ vini aquoſi, iulepi violati, aut roſati, parte ſubdecupla ſacchari temperari poteſt.

4 Hippocr. ſect. 4. lib. 6. Epid.

5 Nam ſi ſit aliquis humor collectus, qui perpetuam febris afferat conſecutionem, purgatione deturbandus. Sic vomitu reiecta bile, inquit Galenus, extinguitur ſitis.

Aliud.

℞. ſeminis lactucæ & cucumeris ana ℥.ß. liquiritiæ recentis & raſæ ℥.I. bulliant in 6.℔ aquæ. Aqua refrigerata per ſe vel cum modico aceti, vt priùs, aut aliis proximè dictis, bibatur. Hordeatum mũdatum & excorticatum in quadrupla aqua bibitur. Ptiſana 6 vulgaris bene cocta ex hordeo mundato, recenti, ſucculento, excorticato, & glycyrrhiza ſimiliter recenti, & raſa, vtiliſſima eſt. Sed hæc Medico animaduertenda ſunt, alioqui ſitim facit, non extinguit. Cydonia & pira humidiora, cucurbita, cucumer in rotulas conciduntur, immittuntur vaſe aqua frigida pleno, vas in puteum ita demittitur: vſus tempore aqua bibitur, cùm vehemẽs ardor eſt. Mel roſatum more Veterum præparatum, aut ſaccharum roſatum, ſæpiùs refuſa aquâ roſacea factũ, in octupla aqua diſſoluitur. Cydonia, pruna, extrema lactucæ ac portulacæ, capreoli vitis, ramenta

cucurbitulæ & cucumeris, aqua plantag. vel rosacea macerātur,& ore continentur. Similiter & granatorū succus, sirupi violacei ℥.1. in ℥.4. decoctionis lactucæ. Iulepus violatus, rosatus, vel ex aqua & saccharo factus, saccharo quidem cōmuni, vel violato. Vinum granatorum, syrupus limonum & similia cum aqua hordei, decocto glycyrrhizæ & similibus propinantur. Pilulæ sunt ab Antiquis commendatæ sub lingua retinendæ.

℞. semin. cucumeris ℨ.4. gummi tragacanthi ℨ.2. gummi dissoluatur oui albumine, semina trita cōmisceantur, 7 fiant pilulæ.

Siccentur in vmbra, paulatim deglutiantur.

Circa guttur inūctio ex oleo rosaceo cum aquis, aut succis semperuiui, solani, vmbilici veneris, lactucæ, acetosæ, portulacæ, muccagine psylij, aliquot granis caphuræ, in quibus linteolum subtile & rarum subinde madefiat, ac frequenter apponatur. Conueniunt & ea, quæ contra æstum dicta sunt cap. de Febre ardente.

6 Cum ea ptisana vulgari, vrgente siti, dissoluuntur syrupi conuenientes, acetosus simplex, de limonibus, violaceus. Vel vtere conserua rof. recenti in cyatho aquæ agitata. Sitim enim mirificè sedat. Sed potionis exhibendæ tempus imprimis captandum. Initiis accessionum à potu arcendus æger: in declinatione ad potum inuitandus largiorem: in incremento fallenda tantum sitis.

7 Harum pilularum vna sub lingua teneatur, & humor saliua solutus paulatim deglutiatur.

De 1 linguæ scabritie & nigredine, totiúsque oris.

Lingua tunica vestitur, quam communem habet cum toto ore, palato, larynge, gula, stomacho, internóque ventriculo: tum etiã angustissimas venas, per quas visceribus communicat: ita fit, vt ex colore linguæ de viscerum, venarúmque habitu coniiciamus.

1 Quæ linguæ scabrities & asperitas fit ob immodicam siccitatem, vt nigror ob immoderatum calorem, Gal. commentar. in sent. 4. libr. 4. de rat. vict. in morb. acut.

Humores enim, aut certè vapores 2 è reliquo corpore eò sublati, vbi iam non habent, quò vltrà progrediantur, in spongiosa lingua consistunt, & corpus linguæ afficiunt; inducunt scabritie, nigredine, fissuris, siccitate, aliísq; id genus. Eadem quoque affectio totum os, quin & asperam arteriam & œsophagum occupat. Scriptum ab Hippocrate 4. Aphoris. & 6. Epide. Quibus plurimùm siccæ tusses leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, nõ multùm siti infestantur, neque iis lingua exuritur. Aliquãdo enim tenuis humiditas in os & linguam defluit, vel frequente tussi è vicinis corporibus glãdulosis eadem humiditas excutitur. Pars quoque in partes inferiores defluit, vnde hęc omnia humectantur, ex quo neque multa sitis, neque exustio. Pessimum signum est, vbi nigrescit lingua, & nimis scabra est. Hîc igitur in primis 3 prohibendi fumi sunt, qui à reliquo corpore attolluntur, coriandris præparatis, saccharo rosato, interceptis viis, vt po-

ſteà dicetur. Lingua ſcabra hydrelæo tepido ſæpiùs fouenda eſt. Sed oleum dulce ſit, & bene lotum aqua pura, nulla qualitate vitioſa. Alioqui tantùm aqua tepida vtendum eſt:in qua,ſi vis,præcoxerint ſemina cydoniorum, althææ, maluæ. Poſteaquam verò abluta lingua eſt, ſcabrities & humor qui inhæſit,ſatis aſpero linteo, ſpongia,cæruleo panniculo, cochleari argenteo, vel ad id parato inſtrumẽto detergẽda, abradendáque. Sæpe enim veluti nigra fuligine obducta eſt lingua, quę pertinaciùs hæret, niſi abradatur. Idque ferè fit ab aduſta bile, & ſurſum lata, vnde iis & deliria, & profluuia ſanguinis ferè contingunt. Aurelianus ſpongia aqua tepida imbuta abſterget ſimul, & humectat. Quòd ſi humectandi conſilium vincit, quia ſiccior lingua eſt, lini ſemen,cydoniorum, althææ, maluæ, pſylij, portulacæ,myxaria ſeu ſebeſten, althææ radices, aliáq; eius generis, quæ humectant & emolliunt,in aqua priùs coquenda ſunt, in qua molle linteolum ſubinde inculcabis, atque ita linguam remollies. Vbi verò ſcabrities vincit, atque ideò abſtergẽdum magis aſperiore linteo, panniculo illo cœruleo, extremitate baculi alligato, vel ſpongia vteris, & in præſcripta aqua aliquid ſacchari candi diſſolues, atque vbi ſatis humectatum,atque repurgatum os fuerit, frigida colluendum eſt. Cautio ne phreniticis & delirãtibus, dum os abluis, in os digitum inducas, Mordicant enim, & digitum abſcindunt. Cornelius Celſus penicillo è carpto linteolo & conſtructo, ne diſſipetur, linguam deterget, quam priùs aqua calida inculcat: deinde melle vngit, & oleo roſaceo. Mel enim purgat & deterget. Roſaceum

reprimit, & ſiccescere non ſinit.

2 Non enim lingua colorem mutat ratione aliquorũ humorum, niſi ij aut ventriculo contineantur, aut præ vehementi calore fuſi, atque in ſpiritum verſi, in ſublime ferantur. Comment. in ſent. 14. ſect. 5. libr. 6. Epid.

3 Quia verendum eſt, ne fumorum iſtorum in cerebrum raptus phrenitidem committat.

Alioqui butyrum recens ſæpiùs ex aqua roſacea ablues, cui deinde ſaccharum commiſcebis. Quod ſi ſola ariditas, cerato roſaceo liquidiore vtitor. Saccharũ candũ retentum ore humectat & deterget. Paulus Celſo ferè conſentit, & roſaceum concorporatum melli plurimùm cõmendat. Sumach incoquatur mulſa, hinc ſcabritiem detergebis. Pruna damaſcena & ſebeſten incocta aqua roſacea humectando conueniunt, & reprimendo, ſuccus portulacæ, eiúſque folia ac reliquæ id genus herbæ priùs enumeratæ cap. de ſiti.

Archigenes ſale Indo vtebatur: nos ſaccharo cãdo. Auicennas bacculo ruſci, aut ſalicis deterget: oleo amygdalino cum modico ſaccharo optimo humectat & deterget. Quòd ſi oleũ odioſum eſt, lacte amygdalino vtendum erit. Sed aliquando profundiùs ſcabrities inhæſit: cancrum vulgus appellat. Tum Chirurgo vti oportet, qui depreſſa linguâ inſtrumentum ad id conueniens profundiùs immittat atque detergeat, ex quo gargariſmis vtendũ eſt. ℞. 4 aquæ hordei aut ptiſanæ bene præparatæ ℥. 4. ſacchari violati, ſacchari candi ana ℥. ß. vel.

4 Hoc gargariſmate colluendum os: vel linteo aſpero demerſo lingua infricanda: vt ſi cochleari, aut inſtrumento conuenienti abradatur, mox abluatur.

℞. hordei

℞. hordei mundati ℥.1. tragacanth. alb. ſem. cydoniorum, ſem. maluæ, liquiritiæ recentis mundatæ, ſucci eiuſdem ana ℥.ß. Fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔.ß. In expreſſione diſſolue penidiorum ℥.2. Fiat gargariſmus, quo tepido vtatur. Alius.

℞. ſacchari candi, tragacanth. alb. gummi arabici ana ʒ.2. ſem. pſylij, cydoniorum, portulacæ ana ʒ.ß. conſeruæ violarum ℥.ß. Vniantur omnia: deinde diſſoluta in iulepi violati quantitate ſufficienti, gargariſmum faciunt contra ſcabritiem arteriæ, totiúſque oris interioris. Collum verò, qua maximè parte venæ ſunt & arteriæ, illinatur ſubinde hoc vnguento.

℞. olei violati ſæpiùs loti in aqua violarum ℥.2. butyri recentis ſæpiùs loti ex aqua roſarum ℥.ß. Fiat vnguentum. Vulgus vtitur 5 foliis linguæ canis, quæ collo circumponit, aliiſque herbis plurimis. Frequens quoque illi eſt aqua caprifolij & arnogloſſi, ſimiliter & omphacio aliquando vtitur. Decumbere oportet in 6 alterum latus. Supinis & ore 7 hiantibꝰ celeriùs lingua exareſcit. Sternutationes linguam humectant, quia violento motu è vicinis partibus humidis humiditas in os exprimitur.

5 Hæc parum iuuant ſic admota. Addit interdum vulgus animalcula millepeda vocata, quia fortaſſe ſcriptum eſt à Dioſcoride ea lita cum melle anginis remedio eſſe.

6 Nam per ſupinos decubitus vena caua & aorta arteria incaleſcunt impenſiùs: vnde nimietas caliditatis, linguæ ſiccitatis & aſperitatis parens.

7 Oris enim hiatus madorem, ſeu ſaliuoſum humorem abſumit.

De dolore capitis in febribus.

DE dolore capitis iam multa dicta sunt, quæ in hunc locum referri possunt. Peculiariter in capitis doloribus, qui cum febre per initia inuadunt, prima aut secunda remissione 1 sanguinem mittito, si vires & cætera permittunt. Verùm priusquam de phlebotomia decernas, videndum ne dolor hic propter adstrictã aluum, aut vapores ventris, non quia 2 materia in capite est, excitetur. Hîc enim, quod ad dolorem attinet, phlebotomia necessaria non est, sed clyster sufficit: vt si post septimũ diem dolor primùm inuasit, sanguis quidem detrahendus non est: sed aluus liberaliter mouenda est, vel pharmaco mediocri, vel rhabarbaro, catholico, vel clystere acriusculo. Quòd si nec clysteri quidem, aut pharmaco concedit dolor, cucurbitula occipitio, vel ceruici defigenda est: sine vulnere quidẽ, si tantùm vapor est causa: cum vulnere, si qua materia capite continetur.

1 Dolor capitis febris symptoma non semper curationem ad sese trahit. Etenim in crisi, ne naturæ motus interturbetur, eo etiam infestante, nihil moliendum. Scopis tamen assentientibus si sanguis sit mittendus, interna primùm secanda, si plethora adest: sin minùs, externa: dein vena frontis. Nam posteriora capitis dolenti vena in fronte secta iuuat, aphor.68. lib.5. Denique ex arteria, si res postulat: quanquam ista particularium capitis venarum pertusio haud ita sit frequens, vt prima ad librum superiorem exercitatione diximus.

2 Materiæ in capite contentæ indicia ex rubentibus oculis & facie, pulsu magno in temporibus, produntur.

Veteres raso capillitio aspersionibus plurimùm

vtebantur, & ex alto infusis liquoribus in eas partes capitis, quà per suturas anteriores humor in caput descenderet. Vtebantur ferè oxyrhodino, rosaceo cum aceti modico, si quidem calidior febris, talísque aëris conditio.

Frigidiore verò corporis habitu, & hyeme, chamæmelino cũ aceti quinta parte, quod propè fiet, si ℨ.2. aceti, olei ℥.1. commisceas. Sed nunc ferè anacollematis, seu frontalibus vtimur, quæ frontem & tempora comprehendant ex eadem materia. Vel. ℞: olei rosarum ℥.2. olei communis, vel chamæmelini ℥.ß. Æstate frigidis, atque vbi feruentior febris est: vbi verò mitior febris, nec cœlum feruet, modò tepidis, modò calidis vtendum est. Aliquando proximæ mixturæ succum polygoni commiscemus, nonnunquam capita papaueris in oleis elixamus æstate, & vehementiori febre: alioqui serpillum, mentham, betonicam, saluiam, anethum, peucedanum, & similia.

Perseuerante dolore cataplasmata fingenda sunt. ℞. farinæ hordei M. 2. malaxentur cum succis fœniculi, & 3 olei rosacei ana quantum sufficit. Fiat cataplasma, quod in totam frontem & tempora extendatur. Quòd autem & subinde remedia commutari, priusquam nimiùm incalescant, quódque olea nec rancida, nec grauiùs olentia, nec salsa esse oporteat, iam sæpe dictum est.

3 Efficacius erit cataplasma, si olei rosacei loco papauerinum adieceris.

Cornelius Celsus 4 rosas in aceto macerat, fascia in eo aceto madefacta maceratas rosas inuoluit:

fronti, & temporibus apponit, ſæpe innouat: alioqui lana in eo aceto inculcata vim remedij conſeruat, quod & in aliis remediis fieri poteſt, ne celeriùs incaleſcant, ſæpiúſque commutanda ſunt.

4 Ad huius imitationem ſimilia fiunt ex lactuca recenti, portulac. ſeminibus frigidis, ſemine papaueris, floribus violar. & nymphεæ, ſingulis parum contuſis, & rariore panno exceptis.

Alij pane ex pſylij & ſimilium ſucco ſubacto cataplaſmata fingunt. Nonnulli eandem micam panis cum foliis hyoſcyami conterunt, vel papaueris recentis, deinde oxyrhodino commiſcent. Abſtinendum verò aſſidua potatione, collutione immodica, luce, calore, colloquiis, ingratis odoribus & vaporoſis, clamoribus, ſtrepitu, & vehementi animi motu. Auicennas & Arabes hac irrigatione vtuntur.

♃. florum chamæmeli M.ß. furfuris, violarum, roſarum an. ℥.ß. Fiat decoctio: materia ſacculo excipiatur, qui ſubinde madefactus in decocto exprimatur, deinde fronti ac temporibus apprimatur. Neotericorum formulæ ſunt.

♃. olei roſarum ℥ ß. olei violarū & lactis mulieris ana ʒ.2. aceti albi ʒ.1. panniculus in ea mixtura inculcatus applicetur fronti & temporibus.

Aliud.

♃. aquæ roſarum & damaſci ana ʒ.1. aquæ nenupharis ℥.ß. miſce, ſimiliter vtere.

Vitis capreoli & folia conciſa, tela inuoluta, & impoſita dolorem ſedant, & ſomnum conciliant: ſimiliter & reliqua materia, quæ refrigerat. Viden-

dum tamen, ne nimiùm refrigeremus, ideóque & aceto, & aliis eiuſmodi, ſed illo maximè, interdictum eſt, ne quis, videlicet, ſolo vtatur. Nam præterquam quòd nimiùm refrigerat, neruis etiam inimicum eſt. Atque iis multò magis abſtinendum eſt in pueris, mollioribus corporibus, & cælo frigido.

Auicennas in dolore capitis à febre abſtinet ſtipticis refrigerantibus, quia timet ne inde materia compingatur, & craſſeſcat nimiùm. Alioqui materia exprimatur, vbi catarrhus calidus eſt.

Delirium in vigore febrium multos prehendit ob capitis repletionem, inquit Galen. comment. in ſent.36. ſect.3. lib.6. Epidem. De eo maximopere ſollicitum eſſe Medicum minimè oportet, niſi fortè metuat, ne in phrenitidem concedat, vt ferè fit calidioribus in naturis, quæ ingentiore febrium ardore exercentur. Quanquam verò ſæpiùs leue eſt ſymptomatis id genus, huic tamen occurrere expedit, quia mente conſtare bonum. Si ergò à vaporibus acrioribus ſurſum latis fiat, ſumenda & admouenda ſunt, quæ illorum aſcenſum prohibeant, tum quæ diſcutiant. Qualia multa inuenias cap. de phrenitide libro primo. Si humores in vaſis calidi huic malo materiam ſuggerant, ſecanda vena. Si fæces in inteſtinis reſtitantes, enemata ſubdenda. Diſcutient materiam capite contentam catelli exenterati, & calidè appoſiti.

De ſudore.

SVdor excretio eſt ſeroſi humoris per poros corporis. Cauſas 1 habet, efficientem quidem calorem, materialem vel vaporem, vel humiditatem. Vapor à calore, qui humores reſoluit, deinde in ſuperficiem corporis attollit, relaxat poros: ſed vapor occurſu cutis reſiſtit, atque hîc in humorem cõuertitur, non aliter quàm in aëre pluuia, in ollis coquinariis humor è vapore ſublato, ſi quid ſolidum opponitur. Humor verò eo modo materia eſt ſudoribus, vt etiam vrinis. Atque vt in his aliquid etiam bilis emungitur, ita & in ſudoribus tenuior bilis expurgatur. Sed venoſum genus per vrinas magis, habitus corporis per ſudores expurgatur. Eſt cum calor externus attrahit humores, liquefacit, ac reſoluit, quod in balneis & vaporariis intelligitur. Aliquando etiam medicamenta quædam partium tenuitate & calore humores liquefaciunt, ac celeriter in habitum corporis penetrant, ſecúmque liquefactos humores rapiunt, vnde ſudor. Atque interim imbecillitate caloris natiui, ac prope diſſoluta naturâ diffluit ſudor, íſque ferè frigidus, 2 vt in malignis febribus. Nonnunquam etiam præ copia humorum aut alimenti, ſudor fit, de quo ſcriptum ab Hippocrate aphor. 41. lib. 4. *Sudor multus à ſomno factus ſine cauſa manifeſta corpus vti pluri cibo ſignificat. Quòd ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.* Et ex copia humorum perpetuus ferè ſudor eſt in febrium generibus, quas typhodeis, & helodeis appellabamus.

1 His cauſis duabus tertiam addere licet, vt corporis præparationem, ſcilicet raritatem.

2 In his enim vruntur interna, & externa frigent. Frigidus etiam sudor elicitur præ caloris imbecillitate, propter quam calfieri non potuerit copiosior materia.

In febribus sudor est optimus, qui fit 3 die critico, præcedentibus signis coctionis, qualitate tepens, toto diffluens corpore, substantia tenui, nullo graui odore, cum pulsu bono & vndoso, & à quo leuatur febris, ægerque incipit habere salubriùs: cõtrà verò pessimus est ei contrarius. Quòd si ante crisim aut accessionem fit, malus est. Etenim vi exernitur, exprimitúrque. Post crisim & accessionem fuso calore, laxato corpore, natura vincente salutaris est. Qui circà ceruicem tantùm & thoracem, aut toto quidem corpore, sed exiguus, naturam languidam, vel copia grauatam significat. Deterior tum est, vbi in supernis tantùm partibus. Nam si tum natura infirma est, syncopem denunciat: quòd si etiam frigidus est, iam syncope est. Alioqui si non ita infirma natura est, partem, vnde effluit sudor, grauatam copia coniicies, vel aliter affectã. Qua parte sudor, ibi morbus, inquit Hippocrates, aph. 38. li. 4. vt & hoc. Frigidi sudores cum acuta febre mortem, cum mitiore morbi longitudinẽ significãt, ex aph. 27. lib. 4. Hæc omnia in febribus distinguere oportet, vt intelligamus, qui sudor bonus, quiq; malus sit, qui reprimẽdus, & rursus quem excitare oporteat. Est & genus sudoris incogniti antiquis, qui paucis diebus hominẽ resoluit, ferè similis ei sudori, quem cardiacum dicebamus. Vocatur autem 4 Anglicus, quia in Anglia anno millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto populariter grassari cœpit, quo correpti stomachi & capitis æstuoso dolore cruciantur,

toto corpore sudorem fœtidum effundunt, sitiunt, intra viginti quatuor horas animo deficiunt & moriuntur. De quo iam multa scripta sunt. Sed qui eo tēpore vixerunt, afferunt præcipuā causam mortis, quòd loco stare nequeant ægri, pedes, manúsq; ad refrigerium iactent, ac suppresso sudore moriantur.

3 Dies criticos sudoribus dicatos expressit Gal. cōm. in aphor.36.lib.4.

4 Nonnulli sudorem eiusmodi ad typhodē febrem retulerunt, cùm tamen ad pestilentem potiùs videatur referendus. In Anglia, vnde nomen obtinuit, cœpit grassari ob regionis illius humiditatem. Idem Germanos anno 1528. infestauit.

Itaque cautio fuit Anglis, vt qui interdiu corriperetur, 5 statim cum veste decumberet, foueret sudorē: qui verò noctu, sese colligeret, benè cooperiret vt efflueret medicus sudor. Potu vtatur, qui tē peret sitim, cibo si carere potest, bene est: sin minùs, frugaliter vtatur: nec se dimoueat lecto, nec iactet membra ad refrigerium. Est enim lethale, vt vix cētesimus quisque euadat: aut si qui euadunt, in morbum bis térque relabantur, & tandem concidant. Hæc ex Chronicis Angliæ, quas scripsit Polydorus Virgilius.

5 Sic Aristoteles sect.1. Problemat. iubet ægros febricitantes, potissimùm cùm sudores eruperint, contineri.

Sudores verò in febribus aliàs cohibere, aliàs excitare oportet. Critici, si quidem resistunt, excitari debent: ac ferè resistunt, vel quia copiosior materia est, vel qualitate crassior & lentior: alioqui ex-

terna causa est. Propterea consuetudo est, vt syrupum acetosum cum ptisana, vel aqua hordei calida imperent: alioqui ptisanam vel aquam hordei saccharo condîtam. Atque hæc calida imperentur, vt citiùs penetrent in corpus.

In summa quæcunque vim habent aperiendi, nec adeò calefaciunt, mouendis sudoribus imperari debent.

Atque vbi materia crassior est, minúsque viscida, decoctû hyssopi, thymi, pulegij & similium, vel oxymeliti, vel syrupo acetoso miscendum est.

Verùm in sudoribus etiam criticis 6 modus quidem esse debet, quemadmodum & in reliquis omnibus criticis excretionibus.

6 Critica excretio etsi sistenda non est, si tamen vberior fuerit, metu nimiæ virium exolutionis, tutò sistitur. Nonnunquam enim natura suam semel molita euacuationem seipsam continere nequit, nõ secus, ac qui per decliue suum cursum instituerunt.

Modum verò tibi indicabit pulsus, qui per eiusmodi excretiones vehemens & magnus. Quo igitur tempore talis permanet, nihil ab excretione tibi metuẽdum est: vbi verò cœpit imminui & languescere, sistenda hæc excretio est. Historia est apud Galenum libell. de vsu respirationis. Imperitus quidam Medicus sudantem adolescentem in balneum deduxit, & extinxit, præter modũ citatis sudoribus.

In 7 syncope copia grauante, inflammationibus viscerum, principiis morborum acutorum sudores mali. Etenim naturæ imbecillitate, non robore effluunt. Ab animi quoq; molestia, conuulsionibus,

magnis doloribus ſudores commoti cohiberi debent, vt etiam qui 8 reſoluto corporis habitu diffluunt. In ſudoribus remiſsis neque ſatis fluentibus melius eſt aquam guttatim cadere, quàm tenuiter & parcè corpus madefacere.

7 A qua frigidus eſt ſudor, naturæ infirmitatē à crudis humoribus, vt antè dictum eſt, arguens.

8 Habitus corporis colliquatio abit in ſudores: ſuccorum verò in venis per deiectiones, aut vrinas.

Diapaſmata Græci vocāt, quæ ad ſudores inſperguntur, vt Alipaſmata, quæ inunguntur, magíſque cohibendis ſudoribus. Diapaſmata ex materia refrigerante & adſtringente, vt eſt roſarum ſiccarū puluis, terra Samia, Cimolia, creta, alumē ſciſſile, plumbum exuſtū, gypſum lotum, mala punica. Hæc ſingula cōmixta, vel per ſe ſubtiliter trita corpori aſperguntur, vel aſtringente oleo commixta inungūtur. Ad 9 ſiniſtram mammam, & totum ventrem remedia adhibenda ſunt, ac ſubinde mutanda ſunt. Cæterùm vbi tumor præter naturā in hypochondriis, adſtringentibus abſtinere oportet, vtendúmq; pane ex roſaceo: ſubacto Alioqui farinā volatilē ex aqua, vel roſaceo ſubactā hypochondriis impones. Atq; remedia, quæ ſudores cohibēt, fugere oportet.

9 Ab his enim partibus ſudores effluunt copioſiores.

Aëtius cataplaſmatis refrigerantibus ſiniſtram mammam & totum ventrem cōprehendit: ſmegmatibus verò aut diapaſmatibus, id eſt, puluiſculis, collum, thoracem, alas, inguina conſpergit. Corpus quoque ventilandum eſt, atque leuandum ſtragulis. Poſſumus ſucco plantaginis, portulacæ & ſimi-

lium media corporis irrigare: vniuersum corpus ceratis ex oleo adstringente inungere.

Paulus resistentem sudorem criticum, aut remissum, fotu, quiete, calido clystere, sorbilationibus, somno denique adiuuat.

Sudores ab animi molestia, conuulsione & similibus, extremitatum ligatura, fotu extremorum, vestimentis laneis compescit.

In summa nullus sudor vi exprimendus est. Sed vbi natura eam excretionem molitur, tum quidem adiuuanda est. Certissimum indiciũ salutaris sudoris è pulsu colliges, qui magnus & vndosus esse debet, si quidem sudor salutaris futurus est: ac præter cætera animaduerte, quæ sudoris causa extiterit.

Si enim præter naturam est, qualis est dolor animi, molestia, conuulsio, interior inflammatio, & similia: sudor quidem resoluit corpus, nõ leuat: itaque cohibendus est. Contrà verò si naturæ victoria est, pulsus magnus erit & vndosus, neque tum sudor cohibendus: sed si resistit, incitandus, dum incipiat pulsus languescere. Signa prognostica, è quibus presagias sudorem, iam ante descripta sunt cap. de febre ardente.

Sudor qui grauiter olet, putridam, corruptámque materiam ostendit. Suspectus est, qui non soluit febrem, qui non minuit symptomata, qui alio die, quàm critico, existit.

De morbo Regio.

QVibus in febribus morbus regius 1 ante diem septimũ accidit, malum, inquit Hippocrates. Tum scriptum ab eodem primo de morbis popularibus, multos seruatos, quibus die

quarto morbus regius accidisset, & lib. de rat. victus acutorum. Morbus regius ante septimum si 2 cum horrore, salus: si sine horrore, mors. Quæ quia pugnare videntur, meminisse oportet morbū regium ante septimum ferè exitiosum, 3 nisi sequatur excretio, qualis est fluor sanguinis è naribus, alui profluuium, vrina multa, sudor, vomitus, & similia.

1 Non enim ante diem septimum bilem iudicatoriè efferri potis est, inquit Gale. comment. in eum Hippocr. locum. Adde quod etiamsi fiat post septimum, periculo non vacat, vt si fit ab obstructione, inflammatione, vel scirrho.

2 Horror enim aut rigor sequuturam indicant excretionem.

3 Sic Hippocrates sent. 67. sect. 2. lib. 1. Epid. seruatos multos ante diem septimum commemorat, quòd alia copiosa excretio esset cōsequuta. Nam ante septem dies alij quoq; sunt critici, in quibus omnimoda fieri potest excretio, sed non solius bilis in cutem. Hæc enim sola depulsio ad crisim non sufficit ante septimum.

Alioqui naturæ infirmitas ostenditur, grauis intemperies, aut obstructio hepatis, eiusdem inflammatio, aut scirrhus. Quòd si initio morbi natura concidit, exigua spes reliqua est.

Post septimum diem verò, si quidem criticus est, salutaris est.

Post septimum significare sudorem scripsit Hippocrates lib. de 4 Iudicationibus.

4 In febribus enim ardentibus (inquit Hippocrates lib. de Iudicationibus) si posteriùs septimo die regius accidat morbus, indicium est sublati sudoris, & solutæ febris.

Si igitur post septimum morbus regius fit, & criticus est, expectanda salus: multò magis, si qua excretio critica coniuncta est: vnde leuetur natura,

minuatur febris, eiúsque symptomata.

Verùm aliquando & morbus regius fit, & sequitur excretio, & mori contingit. Ita Hermippus in Epidemiis cùm à morbo regio abundè excreuisset per aluum, mortuus est.

Phanagorę seruus tertio die auriginosus nihil excreuit, mortuus est.

Heraclides & alij permulti sexto die auriginosi seruati sunt: quibus sequuta per vesicam purgatio, turbata aluus est, vel profluxit sanguis è naribus.

Præter remedia, quæ proprio capite de morbo regio descripta sunt, conueniunt, balnea dulcia, vnctiones ex oleo chamæmelino, anethino, irino, aut cui rosmarinus incoctus sit.

Potiones, quæ aperiant, rarefaciant, moueant sudores, quæque partim capite de variolis, partim capite de sudoribus descripta reperiuntur. Atque vbi extincta febris est, liberior vsus est aperientium. Oculis conueniunt fotus ex aqua tepida, in qua summitas fœniculi, flores chamæmeli, anethi, rosmarini efferbuerint. Atque eadem aqua, & facies, & corpus vniuersum ablui potest.

Oxysacchara, Granatorum succus cum modico melle albo, vel saccharo oculis inungitur. Errhina imperantur.

Ablutio faciei ex aceto albo tepido. Errhinorum vsus in balneis ex aceto acerrimo scyllitico, succo nasturtij, maioranæ, betæ, fœniculi, rosmarini. Elaterij momentum in lacte muliebri dissolutum.

De dissoluta 1 appetentia.

APpetentiæ ideo consulendum est, quia longiore inedia vires dispereunt. Itaque quantùm

morbus patitur, curandum vt æger aliquid appetat. Neque omninò denegandum est, quod æger appetit, etiamsi non ita morbo conuenire videatur. Scriptum enim est ab Hippocrate aph.38.lib.2. Paràm deterior potus aut cibus, &c. quòd ea quæ cum voluptate assumuntur, ventriculus amplexetur auidius, & faciliùs concoquat.

1 Dissoluitur appetentia, & cibi fastidium ingeneratur à vitiosis humoribus, quos imbibit ventriculus. Ad hanc quoque causam accedit virtutis imbecillitas, quæ præsertim calidam sequitur intemperiem.

Atque interim coguntur vti clysteribus, 2 qui nutriant, vbi nimiùm deiecta appetentia, nihil assumit æger, aut omnia reuomit. Similiter & cibum non sentientibus, & cardiacis, iuscula caponũ, pullastrorum cum modico saccharo, hordeatum & amygdalogala.

2 Gale.lib.5. Method. ait iniectos clysteres non ascẽdere ad ieiunum intestinum, & tenue vix pertingere. Primo de facultatibus naturalibus addit nihil nutrire posse, nisi quod concoctionis loca præterierit. Arabes cõtraria sunt in opinione. Agnoscit tamen Galenus lib.3. de natural. facultatib. in intestinis vim coquendi, & ab his per mesaraïcas hepar aliquando attrahere contendit. Sic lib.6. de symptom. causis clysteres vomitu reiici posse asseuerat. Vnde constat alimentum his quoque posse suppeditari. Clyster ita imperabitur. ℞. decocti caponis cum lactuc. portulac. & acetos. alterati lib. ß. vel lib.1. sacchar. rosati, vel violati ℥.1. vitellos ouorum duorum. f. clyster. Iniiciatur ante somnum, vel quo tempore æger cibum capessere solebat, sed repurgata priùs suis fæcibus per alium clysterem aluo.

Oribasius alicam, triticum, far, furfures, panes coquit, & decocta infundit nutriendo, & stercora duriora excludendo. Meliúsque fuerit, priusquam nu-

trientem clysterem iniicias, alio clystere intestinum repurgare, ac quantum fieri potest, & paulatim & in profundum nutriens clyster infundatur.

Aëtius oua confracta in prisanę cremore, aut alicæ, iniicit vacuo intestino, hoc est, bene repurgato veteri stercore. Nunc vitellum oui in hordeato, lacte amygdalino, iure carnium dissoluemus. Potus sit 3 iulepus rosatus, distillatum: sed quia dulcia sunt, quarta pars vini granatorum adiici debet. Gelatina cum eodem vino, vel granis acidi granati, granatum quoque acidulum, cum modico sacchạro exhibeatur. Iulepus factus ex succo depurato capreolorũ vitis. Syrupus de agrestá cum aqua cocta frigida. In conualescentibus sæpe humor aliquis reliquus est imbibitus ventriculo, vnde deiecta appetentia. Eos scripsit Hippoc. egere vacuatione.

3 Huius zulapij duo aut tria cochlearia breuibus interuallis sine aqua sunt assumenda. Vt. ♃. zulapij rosati ℥. 3. succi granatorũ ℥. 1. cõmisce: capiatur per interualla.

Vacuatio olim ex hiera: nunc ex rhabarbaro. Optimum fuerit vacuans medicamentum imperare ex decocto eorum, quæ detergent, & maximè cicerum rubrorum, absynthij, hordei & similium. Cinamomum aceto scyllitico maceratur: estur matutino.

Incidit aliquandó febricitãtibus vomitus superfluus. Remedia ex lib. priore, cap. de cholera morbo & vomitu petenda sunt. Quinetiam incidunt hæmorrhagia, singultus, sincope, quorum remedia propriis capitibus descripta reperias, habita semper ratione causæ, seu febris copulatæ. Interim si aluus durior fuerit, mollienda clysteribus, ex iis, quæ par-

tim ardorem attemperent, remolliant, &, si fuerit opus, aliquid trahant. De profluentis alui remediis, tremore cordis & cardiaca febre abunde antè ductum est.

DE EXANTHEMATIBVS, PAPVLIS, VARIOLIS & Morbillis.

CRiticæ sunt 1 interdum eiusmodi papulæ in synochis putridis. Atque aliàs quidem vbi appetet morbi solutio, circa labia tantùm & nares existunt: in aliis febribus à corruptorum succorũ colluuie 2 toto ferè corpore, aut plurimis partibus erumpunt. In pestilenti constitutione & maligno genere febrium vlcerantur, saniem reddunt, & naturam carbunculi imitantur. Nonnunquam celeriter resiccantur & concidunt. Deteriores aliis quæ vel interna occupant, vel foris faciem. Plures deteriores paucioribus, maiores minoribus, diutiùs perseuerantes iis, quæ celeriùs decidunt, malæ quoq; pruriginosæ & ardentes, quæq; sunt 3 cũ fluore alui, aut frequẽti vomitu. Etenim melius est hìc aluum adstringi, multò magis vbi apparuerint, aut mediocriter solui.

1 Pustulæ siue eruptiones, quæ florum instar in cute exiliunt (vnde ἐξανθήματα Græcis nominantur) febribus præsertim malignis & pestilentibus superueniunt, vt cõstat ex sent. 51. sect. 3. libr. 3. Epid. Variolæ verò minutæ vulgò appellãtur, in quibus cutis tantùm deturpatur, & quæ neque fœda vlcera, neque arthritidas inducunt, vt lues venerea inferre eius generis morbos consueuit. Morbilli sunt rubri paucitate materiæ à variolis distincti. De generatione papularum istiusmodi paulò pòst disseritur.

2 Itaq; ait Hippocrates in Coacis animaduersionib. *Quibus in febribus exanthemata erumpunt per corpus vniuersum, lethale, si non purulentus abscessus fiat.*

3 Metus est enim lethalis dysenteriæ ex acris humoris in aluum diadoche & effusione.

Vbi igitur apparent in febribus, recognoscenda sunt, quæ præcesserunt signa. Virtus consideranda est, si præcessit coctio, si virtus robusta, si febris leuior, facilior spiratio, cætera quoque meliora facta sunt, salutares papulas iudicabis, alioqui exitiosas. Nonnullis sub mortem & in morte certis partibus excitantur, Vulgus purpuram rubras id genus maculas appellat. Variolas aliquando febricula præcedit, ídque melius est, quàm consequi. Fiúntque ea omnia naturæ motu, quæ quod vel copiâ grauat, vel qualitate lædit, extrà propellit. Atq; aliquando tanta vitij multitudo, vt natura nequeat excludere, & papulis quidem scateat tota cutis, & pulmones, guttur, intestina, partésq; interiores eodem malo vitientur. Fit aliquando, vt quæ iam foras exierant, intrò recurrãt imbecillitate naturæ, Vere plurimùm præ copia, Autumno magis vitio humorum, cælo & constitutione calida & humida, infantibus ac pueris, post etiam adolescentibus, rariùs iuuenibus & viris, rarissimè senibus excitantur. Arabes ad
4 menstruum sanguinem partem causæ referunt, qui poris corporis inhæsit, & robore naturæ aliquando excluditur. Alioqui ad ea, quæ priùs, copiam vitiúmque sanguinis, referenda causa est. Sed à copia ferè rubent, nisi cùm iam corrupta materia est. A vitio repræsentant colorem succi redundãtis.

4 Causam hanc Arabes protulerunt, quòd hic morbus velut congenitus videatur, quem pauci, vel propè

nulli possint effugere. Non tamen dubio caret ista ratio. Nam si variolæ & morbilli causam habeant à retentione reliquiarum menstrui sanguinis in corporis poris, cur mulieres, quibus supprimuntur menses, istiusmodi morbis non defœdantur? Adhæc non omnes hoc laborant affectu, cùm tamen in omnium poris nonnihil mẽstrui sanguinis relinquatur. Ideóq; è recẽtioribus nonnulli causam ad aërem transtulerunt.

Minùs periculosæ, quæ rubent, aut albicant, quæque extant in superficie corporis. Magis periculosæ, quæ flauæ, violaceæ, liuidæ, nigræ, quæque sanie virulenta sordent, aut latent in corpore.

Perniciem adferunt, quæ intrò redeunt, nisi cità aluo proluuies exeat. Periculum est, cum magnitudo febris, sitis vehemens, æstus, dyspnœa, iactatio corporis, dysenteria, vrinæ malæ, nigræ, animi deliquia & alia eiusmodi lethalia coniuncta sunt. Sunt qui paulò antè quàm erumpãt papulæ, veluti Epileptici concidunt. Vbi enim naturæ impetus superiora appetit, aliàs hoc accidens commouet, aliàs graues capitis dolores, quo tempore summa difficultas anhelitus aliquãdo fit, densatur sputũ, 5 pruriunt nares, facies rubet, fulgor oculis prætenditur, vox raucescit, 6 fluunt lachrymæ, pulsatio in spina, dolor in dorso, territatio in somniis, corpus veluti aculeis configitur, exiguæ notæ quasi capita acuum, aut milij magnitudine, rubent, quæ paulatim inaugentur, & numero crescunt, apparent ferè primo, secundo aut tertio die post febriculam. Melius 7 est citò apparere, celeriter augeri & maturari.

5 Ab incensis vaporibus caput petentibus.

6 Liquata scilicet in cerebro materia vi caloris, & in oculos prolabente.

7 Hinc enim roboris naturæ certa significatio fit,

atque etiam materiæ facilitatis.

Alij anginosi,quod plurimum est: nonnulli dysenterici,quidã etiam syncope moriuntur. 8 Morbillos magis biliosos esse volunt: Variolas magis sanguineas.

8 Propterea morbilli citiùs, variolæ tardiùs erumpunt.Ex his sanies: ex illis nihil profunditur humoris.

Curatio.

Apparent ferè exanthemata intra diem tertium. Primo itaque aut secundo die 9 sanguis detrahendus est,sic enim meliùs transpirat corpus. Putredinis causa intercipitur,leuatur nãtura, & si quid vitij reliquum est,celeriùs in superficiem corporis repurgatur: alioqui periculum est,ne ex magna putredine ardentissima sequatur febris,& natura oppressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem, vel tantùm partem vitij: quæ si per imbecillitatem naturæ, quæ nimiùm oppressa est, intrò recurrit, suffocatur æger, nisi beneficio naturæ initio reuocata materia vomitu, vel deiectione excludatur.

9 Si plethoricum sit corpus,& metuatur,ne in effero illo materiæ orgasmo fiat humorum in nobilem aliquam partem decubitus.

Tempestiuè igitur detrahendus sanguis est ex interna brachij. Verùm vbi iam malum euasit in habitum corporis, periculosa est phlebotomia, quia videlicet, à superficie in medium corpus vitiosam materiam reuocat. Cæterùm perpetuum non est abstinere phlebotomia, cùm iam papulæ in superficie corporis extiterunt. Etenim fit aliquando præ copia vitij,vt & plurimum reliquum sit in corpore, vrgeat vehementer difficultas spirandi,grauis sit febris:quo tẽpore,si nihil repugnat,vena secanda est.

Alioqui ſanguiſugis vtendum erit, quas dorſo, ſcapulis & naribus affiges. Similiter cucurbitulis cum ſcarificatione.

Sunt, qui loco phlebotomiæ hæmorrhoidas, & mẽſes incitãt, profluuiũ quoq; ſanguinis è naribus.

Quòd ad purgationem attinet, 10 leues clyſteres ſatis eſſe poſſunt, qualis eſt ex diluto hordeato, in quo vitellus oui, & oleum chamæmelinum diſſolui debet. Alioqui in aquæ hordei, ℔. ß. caſſiæ autem ℥. 6. modicum ſacchari, & vitellus oui diſſoluãtur. Clyſteres diutiſſimè retinere oportet, & minimè acres eſſe, multò maximè, cùm iam materia in ſuperficiem cõmouetur. Pharmaca quoq; 11 leuia eſſe debent, ex decocto iuiubarum, tamarindorum, prunorum, caſſia, manna, glycyrrhiza, iure galli veteris.

10 Clyſteres & purgationes nõ niſi vrgente neceſſitate vſurpãtur, cum præſertim corpus extimum exanthematis ſcatet, quia intrò virulentam materiam reuocant. At papulis nondum extuberantibus non ita periculoſum leuiter purgare. Sic Gal. lib. 5. Meth. ſeruatos inquit omnes ab exanthematis peſtilentibus, qui purgati antè fuerant.

11 Nam vehementiora alui profluuiam excitarent.

Aut vbi ardentior febris eſt, & bilis redundat in corpore, ℥. 1. aut ℈ 4. rhab. in aqua endiuiæ infundantur. Fiat inde potus. Et ſimiliter in aliis humoribus leuiſſima quoq; 12 pharmaca eligenda ſunt. Et quia hæc omnia vitia efferueſcente ſanguine fiunt, ſtatim initio laborandum eſt, vt feruor ſanguinis extinguatur, & putredo prohibeatur. Cui rei conueniunt, quæ refrigerant, & leuiter adſtringunt. Alimenta quoque eiuſmodi, & quæ contemperãt.

Conueniunt itaque syrupus de ribes, de acetositate citri, de granatis, & reliqui refrigerantes syrupi mox in pestilentia numerandi, in quibus etiã misceri possunt antidoti illic descriptę ex 13 materia refrigerãte.

12 Hæc exhibentur primo, vel secundo die, antequã natura mouere incipiat, corpore cacochymo existente & plethorico, ad vitãdam bilis efferuescentis occasioné.

13 Vt conseru. rosar. viol. nenuph. bugloss. borrag. pulu. diamargarit. frigid. rasur. eboris. cornu cerui, oss. de corde cerui, vnicorn. margarit.

Quòd si vehemens sanguinis motus est, neque id genus remedij resistit, natura iuuanda est, vt propellat foras.

Conueniunt igitur, quæ sudores mouent, & in superficiem corporis materiam adigunt: qualia ferè sunt descripta à multis, ficus siccæ, passulæ, lens, semen apij, semen fœniculi, oxysacchara, decoctum calamenthi, hyssopi, ligni sancti, syrupus acetosus simplex, aqua hordei & similia. In quorum delectu habenda est ratio 14 magnitudinis febris. Imperabis igitur ficuum siccarum ℥.ß. liquiritiæ ʒ.2. bulliant in aquâ sufficienti, detur expressio ad ℥.4. Cap. in siti, aut pastu.

14 Vt si ingens sit febris, temperatis: si læuis, fortioribus vtaris. Horum enim plurima impensè sunt calida.

Aliud.

℞. sem. apij, & fœniculi ana ʒ.1. lentium excorticatarum ʒ.2. ficus siccas duas, bulliant in aqua sufficienti, detur expressio. Aqua distillata è floribus lini huic rei confert, potéstq; modico saccharo condiri. Alij 15 res rubras prætendunt corpori. Linteum insuccatum in aqua fœniculi & apij, vel horũ succo tepidum corpori admouent, & tepidum conseruãt.

15 Sed quæ corpus non contingant, quòd quandam habeant adſtrictionem.

Nonnulli aquæ hordei ℥.3. vini ſubtilis ℥.1. propinant. Aëre temperato collocãdi ſunt initio, priùſquam appareant.

Somnus conceditur, ſed poſteaquam eruperunt, idem minuendus eſt.

Alimenta initio, quæ refrigerant & 16 leuiter adſtringant: poſtea verò quæ contemperant. Vbi apparet motus, frictio mollis cõuenit. Variolæ ferè ad ſeptimũ maturantur, quo tẽpore animaduertendũ aliàs quidem maturas eſſe, aliàs crudas. Quæ maturæ ſunt, molles, & plenæ ſanie, acu configantur. Molli linteolo ſanies detergeatur, quæq́ue maiores ſunt, pluribus locis configi debent. Vbi iam ſanies deterſa eſt, ne ſuperſit cauitas, puluis aliquis ex iis, quæ implent, inſpergẽdus eſt: vt ex 17 amilo, thure manna thuris, aloë, lithargyro, ceruſa, farina fabarũ, cicerum, orobi, lupinorum. Atq; hîc habenda ratio partis eſt, ætatis, temperamenti, eáq; omnia ad cõſilium adhibenda ſunt, quæ adhiberi ſolent, cum vlcus carne replendum eſt, ne ſuperſit deformitas.

16 Ad partium robur, quò ſeſe ab impetu humorum tueantur.

17 Hi pulueres ſarcotici ſunt, non quòd reuera carnem regenerent, ſed quia dum ſaniem & ſordes detergent, caro faciliùs reſarciatur.

Crudæ, quæq́ue duræ ſunt, nec maturæ, vapore decocti chamæmeli, caricarum, paſſularum, tritici, dactylorum pinguium & maturorũ, ſem. althææ, lini, fœnugræci & ſimilium perfumãdæ ſunt: tum eodem decocto fouendæ: poſt quæ linteum calens mediocriter imponendum, dum matureſcant.

Atque vbi maturuerint, vt priores, curandæ sunt.

Variolis 18 oculi, nares, pulmones, intestina sæpe læduntur & vestigia supersunt, vnde deformitas. Itaque vbi signa se produnt variolarum, muniendi sunt oculi fotu è succo granatorum, aqua rosacea.

℞. coriandri, sumach. ana ʒ.1. santali albi & rubri ana ℈.ß. in pul. redacta concorporentur albumini, meliúsque fuerit albumen oui, mixta aquâ rosacea, priùs agitari & despumari. Vel.

℞. 19 sumach cōquassati ʒ.2. madefiant in aquæ ros. ℥.2. Fiat fortis expressio: expressioni adde caphuræ Gr.4. Iam læsis oculis pistacia conteruntur, trita aqua rosacea madefiāt, expressioni farina hordei torrefacti commiscetur. Item.

℞. cerusæ lotæ ʒ.5. sarcocollæ ʒ.1.ß. tragacanthi ʒ.ß. opij. Gr.4. cùm muccagine tragacanthi extracta in aqua plantaginis, fiat collyrium, quod postea dissoluatur in lacte muliebri, vel albuminibus ouorum.

Ori & gutturi conseruando 20 granatorum succus & berberorum. Si iam vlceratio est, abluatur primùm aquâ hordei, cui aliquid sacchari vel mellis, vt ad ℥.ß. commixtum sit. Deinde ex supradictis succis, diamoro & diacorio fiat gargarisma. Post collutionem oris, folium plantaginis inducat.

18 Quia à variolis oculis albugo, & sæpe cæcitas, naribus erosio, pulmonibus phthisis, intestinis vlcus impendet, partes hæ meritò veniunt muniendæ.

19 Hoc collyrium deterget, refrigerat, exsiccat & agglutinat. Opium verò immiscetur ad acerbissimum dolorem obtundendum.

20 Ex his in aqua rosarum & plantaginis, vel in aqua hordei dissolutis gargarismata parantur.

Pulmonibus 21 ſyrupus de papauere: poſtea diatragaçanthum in decuplo decocto liquiritiæ, caricarum, paſſularum diſſoluatur.

Liquor ouorum extractus ex albuminibus, & diſtillatus, delet veſtigia, & illuſtrat faciem.

21 Sumendum erit è cochleari ſenſim lambendo, vel ex bacculo glycyrrhizæ, vt eius aliquid in aſperam atteriam iſto ſumendi modo decrret.

Naribus odoretur acetum roſaceum, item in quo roſæ coxerint. Excipiatur vapor è decocto roſarũ, ſantalorum. Linteolum quoque in his inſuccatum, vel in mixtura omphacij, aceti, aquæ roſarum ſæpe inducatur naribus.

Iam exulceratis, ceratum roſaceum, vel violaceũ mixta quarta parte muccaginis tragacãthi in aqua roſ. vel plantag. extractæ, conuenit. Inteſtinis decoctum roſarum & cydoniorum.

Delendis veſtigiis hæc conueniunt.

℞. lithargyri, ceruſæ lotæ, cadmiæ lotę, pul. cannarũ aduſtarũ, croci ana ℈. ß. Trita incorporentur cerato facto ex cera & oleo liliaceo. Conueniunt aqua fabarũ, aqua diſtillata è pedibus vituli, arietis, porcellorum, aqua diſtillata è melle, terebinthina, radice ſerpentariæ, limonibus, citrangulis, floribus fabarum, aqua quæ foliculis vlmorum includitur.

Bene repurgatur à vermiculis, & modico ſaccharo cando commiſcetur, vel cum melle & terebinthina diſtillatur.

℞. ceruſæ lotæ, amili farinæ, fabarum, cicerum, phaſiolorum, tragacanthi ana ℥. 2. Vniantur omnia lacte muliebri.

Aliud.

℞. maſtichis, myrrhæ electæ, aloës hepaticæ, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, olibani, opopanacis, bdellij, carpobalſami, croci, gummi arabici, ſtyracis liquid. & rubr. ana ʒ.2. ß. terantur omnia, & cum terebinthina ad pondus omnium fiat diſtillatio in alembico.

℞. lithargyri argenti ℔. ß. Optimè trita decoquatur in ℔.2. aceti albi optimi, ſemper agitando, vſque ad conſumptionem medietatis: deinde per filtrum diſtilletur, & in vaſe bene mundo reponatur. Poſtea.

℞. caphuræ ʒ.3. aluminis, boracis, ana ʒ.6. moſchi Gr. 4. Terantur omnia: quibus adde olei de tartaro ℥.1. ß. Bulliant omnia in ℔.2. aquæ roſ. ad conſumptionem tertiæ partis, ſemper commiſcendo. Poſtremò per filtrum diſtillentur, & in ampulla bene clauſa reponantur.

Oportebit primùm contingere maculas priore diſtillato: deinde ſecundo. Alia permulta è Practicis colliges.

De Varicibus.

VArix vena eſt dilatata & tortuoſa, nata primò imbecillitatis vitio ex [1] ſanguine craſſo, melancholico, interim pituitâ mixta. Quæ ab atra bile, atriorem cutem reddit: quæ verò à pituita, albiorem. Naſcitur plurimùm in cruribus, interiori tibiâ. Aliquando in teſticulis, ventre, temporibus. Suppoſita vulneri prohibet, ne vulnus coaleſcat. Itaque primùm hoc modo curanda eſt.

1 Ex Galen. commentar.3. in libr. de articulis ſent.4.

Consultis ægri viribus, cæterísque ad phlebotomiæ consilium adhibitis, ex axillari brachij eiusdẽ lateris cum crure, in quo varix est, 2 sanguinẽ detrahes, nisi vitio lienis varix intumuerit. Tum enim è sinistra axillari sanguis detrahendus est.

2 Vt plethora imminuatur, & fluentis sanguinis commoda fiat retractio.

Misso sanguine vires reparandæ alimentis boni succi, ex quo imperandum pharmacum, quod vnà melancholiam & pituitam expurget, adhibita tamen ea ratione, vt ex colore varicis, tum etiam aliis humorem redundantem iudicemus. Vtérque humor cùm sit crassus, 3 primùm incidendus est & attenuandus, tum per interualla repurgandus.

3 Plerúnque contingit serosum esse sanguinem, qui tum incîdi, & attenuari minùs postulat.

Incidetur oxymelite, in quo hyssopi, aut radicis fœniculi aliquid maduerit, si quidem pituita redũdare videbitur.

Si verò atra bilis, eodem oxymelite, in quo cortex radicis capparis, aut tamarisci bullierit, adiectis interim seminibus anisi, apij & similium.

Pituita repurgatur agarico ad ℈.4. in eiusdem oxymelitis ℥.3. infuso cum granis aliquot zinziberis. Senna atram bilem repurgabit ad ℥ ß. aut ʒ.3. in eodem oxymelite, aut sero lactis infusa, adiectis ℈,4. cinamomi. Efficacior quoque potio, si ʒ.2. eius pul. cum absynthij decocti ℥.3. propines, aut epithymi tantundem loco sennæ.

Vtrinque humorem, qui ferè mixtus est in varice, hoc syrupo purgabis.

℞. betonicæ, cichorij, florum cordialium ana P.I. liquiritiæ, anisi, cuscutæ ana ℈.4. passularum mundatarum ℥.I.ß. polipodij queryni ℥.ß agarici trochis.ʒ 6. foliculorum sennæ electæ ℥.I.ß. Fiat decoctio ad quartaria tria. In ea dissolue sacchari albissimi quartariū. Fiat syrupus mediocriter coctus, capiat ℥.I.ß per interualla cum ℥.3. seri lactis, ptisanæ, aut aquæ hordei. Iam secta vena, & purgato corpore, 4 varicem in longum scarificabis, iniectis vinculis supra genu, vt tumeant magis, ita sanguinem è varice exprimes. Vbi satis vacuaueris, ei ipsi venæ sectæ varicosæ medeberis eo modo, quo venas vulneratas curare oportet.

4 De sectione varicum vide Paul. Æginetam cap. 82. libri sexti.

Itaque curato varicis vulnere, tum demum ad maligni vlceris curationem redibis. Hæc ex. 4. κτ' γένη.

FINIS.

